Staats- und Universitätsbibliothek Bremen

HERZOG AUGUST BIBLIOTHEK

Staats- und Universitätsbibliothek Bremen

Digitale Sammlungen

Biblia sacra – msa 0001-02

Bremen, [14. Jh., Anfang]

urn:nbn:de:gbv:46:1-115273

Visual Library

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

lxxiiii	Trenoꝝ	lxxxv	Ad Corintheos
l	Ysaias.	lxxxv	Prima
xxxv	Iheremias.	xciiii	Secunda
lxxviii	Baruch.	ccc	Ad Galathas
lxxxiii	Ezechiel.	iii	Ad Ephesios.
xx	Daniel.	vi	Ad philippenses
xxxvi	Osee.	viii	Ad Colocenses
xlii	Iohel	x	Prima ad tessalo
xliiii	Amos	xii	Secunda ^+
xlviii	Abdias	xiii	b Ad thimotheū
l	Ionas	xiiii	Prima
li	Micheas	xvi	Secunda
lv	Naum	xviii	Ad Tytum
lvi	Abacuc	xix	Ad philemonē
lviii	Sophonias	xx	Ad hebreos
lx	Aggeus	xvii	Actus apl'oꝝ
lxii	Zacharias	lx	Canonice Iacobi
lxviii	Malachias	lxii	Canonice petri
lxxi	Machabeorū	lxii	Prima
lxxi	Primus	lxv	Secunda
xciii	Secundus	lxvi	Canonice Johānis
xi	Matheus	lxvi	Prima
xxviii	Marcus	lxix	Secunda
xl	Lucas	lxix	Canonice Jude
lix	Johannes	lxx	Apocalipsis
lxxvi	Eplē pauli.	xiii	a laodicenses ^+
lxxvi	Ad romanos		

Ausa 0001-02

Staats- und Universitätsbibliothek Bremen

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

i ii iii iiii v vi

Bos mons stat septem ve sex

vii viii ix x

virgo que librum. Parvulus assur

xi xii xiii xiiii

flos commixtus homines cadit astris.

xv xvi xvii xviii

Hinc moab agnum damasci trans

xix xx xxi xxii

flumine egipti. Iudeus deserti vallis

xxiii xxiiii xxv xxvi

cingens sennacherim. Auferet urbis gla

xxvii xxviii xxix xxx xxxi

dio lapidem signatus est hic. Idola

xxxii xxxiii xxxiiii xxxv

sedebit regem misimus. deus ipse.

xxxvi xxxvii xxxviii xxxix

Rapsace pandit caine ostendit

xl xli xlii xliii xliiii

nubes ultimum. Lignum serve meus hi

xlv xlvi xlvii xlviii xlix

na cyro nato transi. Fons manu

l li lii

bus que genas venient consurge

liii liiii lv lvi

leprosum. Eternam tu iuxta

lvii lviii lix lx lxi

iustus fons onager surge. Clausis

lxii lxiii lxiiii lxv

splendor edom celos commenent to

lxvi Versus suprascripti continent

numerum et materias capitulorum

na terre. Ysaie prophete. Explicit ecclesiasticus. Incipit prologus beati Ysidori episcopi in libro Ysaie prophete. Te dominum. et cetera

Isaias propheta interpretatur salus domini. Hic postquam de altari missus calculus labia eius purgavit, dignius efficitur sancti spiritus plenus. Speculatur quoque duos seraphin in enigmate duorum testamentorum cum duodecim alis, id est apostolis, qui predicatione sua totum mundum veloci celeritate discurrerunt, tegentes faciem et pedes sedentis in throno dei, id est occultantes ea sive que ante seculi fuerunt exordia, sive que post transactam presentem figuram futura sunt. Hic tamen post visionem iudee et iherusalem et aliis ceteras gentes, que in circuitu eius sunt, prophetie vertit sermonem, ut iuxta qualitatem locorum et gentium diversitatem, quecumque eis mala ventura denunciat. Post captivitatem eius iherusalem, primum babilonem comminatur, deinde nere

Staats- und Universitätsbibliothek Bremen

Staats- und Universitäts-Bibliothek Bremen

philistiim. uastitatem moab. extremam damasci. egypti commotionem. et solitudinem maris deserti. obsidionem quoque edom. fugam et interitum arabie. et excidium uallis syon. subuersionem etiam tyri siue quadrupedum. Sed figuraliter in uisione iudee synagoga prenotatur. et ecclesia copulatur. in ruina babilonie confusio totius mundi. superbia quoque arguitur. et finis eius monstratur. In uastitate moab error fiducie secularis in silentium luctumque mutatur. in cessione totius egypti. mundi ydolatrie destruitur. templi quoque dum constitutio predicatur. In contritione philistiim luctus eorum monstratur. qui abiciunt iugum christi. et eleuant se contra sententiam dei. Porro per damascum predicatio gentium et ruina ostenditur ipsius iudeorum. Per onus maris deserti huius seculi temptatio declaratur. et que illi uentura sunt ostenduntur. Per idumeam oritur sol iustitie gentibus. et tenebre uenerunt ipsis iudeis. Per arabiam prestatur aqua baptismatis prebendam his qui fugerint gentium errores. uel eorum blasphemias. Per uallem syon perditio predicatur iudeorum et hereticorum qui de sublimitate ecclesie deciderunt. Per tyrum gentibus predicatur. ut seculi errore deposito ad christum dominum conuertantur. Reliqua uero eius uel de christo uel de ecclesia generaliter sunt. siue de consummatione mundi. Prophetauit autem annis ferme septuaginta sub regibus quattuor iudee ordine atque genere sibimet succedentibus. id est ozia. ioatham. achat. ad ultimum ezechia. sub quo partes magne uoluminis eius usque ad calcem texuit prophetias.

Item prologus ysidori episcopi de ortu et obitu ysaie prophete.

Isaias filius amos non illius prophete. sed alterius qui sile minor propatus est nomine. de quo dicit theme. Hic ex genere nobili ortus in iherusalem. Quem etiam aiunt hebrei socerum fuisse manasse. In quo fuit tanta sanctitas et intercellentia. ut unam tantum habuisse dicatur tunicam aliam quam etiam postmodum prelicta ipsi abiecta sacco membra cooperuit. Sed et hoc ad extremum deposito uite imperium diuino tempore. nudoque uestigio in conspectu populorum uersatus est. sicque feruorem estiuum. hyemisque pruinas atque pluuiarum tempestatem sustinuit. ut dei precepta obediret. et ipsi deplorarit delicta. Hic quidem graduum recedente umbram retro ascendere iussit. Huius oratione rex ezechias dilationem mortis promeruit. Quem manasses extensum auercie per medium secauit. atque supplicio excruciatum extinxit. Tradunt autem hunc hebrei duabus ex causis interfectum fuisse. una quod eos appellauerit principes sodomorum. et populum gomorre. altera quod testante

dominus adonai seu non poteris ui-
dere faciem meam. iste ausus est
exclamare. uidi dominum sedentem super
solium excelsum. non arbitrantes
certum iudei. quod in sequentibus fa-
ciem et pedes dei seraphin texisse
narrauerit. ac meditatum fuisse
describat. Iacet autem sub quercu
rogel. iuxta decursum aquarum quas
ezechias rex iuda male construc-
to terre exposuerat. Item pro-
logus in ysaiam.

Expletis longo uix tempore
in danielem prophetas ingenti
explanationum libris. et in dani-
elem commentariis. cogis me uirgo
christi eustochium transire ad ysaiam.
et quod sancte matri tue paule. quam-
diu uiueret pollicitus sum tibi
reddere. quod quidem et erudi-
tissimo uiro fratri tuo pama-
chio promisisse me memini. Cum-
que in affectu parsis. uincis pre-
sentia. Itaque et tibi et illi pre-
cepto quod debeo. obediens
christi preceptis qui ait. scru-
tamini scripturas. et querite
et inuenietis. ne illud audiam
cum iudeis. erratis nescientes
scripturas. neque uirtutem dei. Si
enim iuxta apostolum paulum cristus
dei uirtus est. deique sapientia. et qui
nescit scripturas. nescit uirtutem
dei. eiusque sapientiam. ignoratio
scripturarum ignoratio christi est. Unde
orationum tuarum fultus auxilio.
que diebus ac noctibus in dei lau-
dibus meditaris. et templum es
spiritus sancti. imitabor patremfamili-
as qui de thesauro suo profert no-
ua et uetera. et sponsam dicen-
tem in cantico canticorum. noua et
uetera fratruelis meus serua-
ui tibi. exponam ysaiam. ut non solum
prophetam. sed euangelistam et apostolum
doceam. Ipse enim de se et de ceteris
euangelistis ait. Quam speciosi
pedes euangelizantium bona. euan-
gelizantium pacem. et ad ipsum
quasi ad apostolum loquitur deus. Quem
mittam. et quis ibit ad populum
istum. Et ille respondit. Ecce ego
mitte me. Nullusque putet me
uoluminis huius argumentum
breui uelle sermone comprehendere.
cum uniuersa domini sacramenta presens
scriptura contineat. cum uectus de ui-
rgine emmanuel. qui illustrium
patrator operum atque signorum. mor-
tuus ac sepultus. et resurgens
ab inferis. et saluator uniuersarum
gentium predicetur. Quid loquar de
physica. ethica. theologia. Quic-
quid sanctarum est scripturarum. quicquid
potest humana lingua proferre. et
mortalium sensus accipere. isto contine-
tur uolumine. De cuius misteriis
testatur ipse qui scripsit. et erit ugin-
ens uobis uisio omnium sicut uerba
libri signati. quem cum dederint
scienti litteras. dicentque ei. lege is-
tum. respondebit non possum. sig-
natus est enim. Et dabitur liber
nescienti litteras. dicetque ei lege.

et respondebunt nescio litteras. Hunc
igitur librum si dederis nescienti
litteras. populo videlicet nationum.
respondebunt non possumus legere. quia
non didicimus litteras. Sive dederis scri
bis et phariseis. qui legis litteras
nosse se iactant. respondebunt non
possumus legere. quia signatus
est liber. Cum idcirco signatus
est qui non receperunt eum. quem sig
navit pater qui habet clavem david.
qui aperit et nemo claudit. et
claudit et nemo aperit. Neque
vero ut montanus qui cum insa
nis feminis somniat. prophete in
extasi sunt locuti. ut nescirent quid
loquerentur. et cum alios erudirent
ipsi ignorarent quid dicerent. Si
enim erant sapientes prophete quod
negare non possumus. et moyses
omni eruditionis sapientia loqueba
tur ad dominum. et dominus responde
bat ei. et de daniele ad principem
tyri dicitur. numquid es sapientior
daniele. et david sapiens erat.
qui gloriabatur in psalmo. incerta
et occulta sapientie tue manifestas
ti michi. quomodo sapientes prophete
instar brutorum animalium quid di
cerent ignorabant. Legimus et
in alio apostoli loco quia spiritus pro
phetarum prophetis subiecti sunt. ut in
sua potestate habeant quando
taceant. quando loquantur. Quod
si cui videtur infirmum illud apostoli
eiusdem audiat. Prophete duo aut
tres loquantur. et alii diiudicent.

Si autem alii fuerit revelatum sedenti.
prior taceat. qua ratione possunt
reticere. cum in ditione sit spiritus
qui loquitur per prophetas vel tacere vel
~~loquere~~ dicere. Si igitur intellige
bant que dicebant. cuncta sa
pientie rationis sunt plena. nec aeri
vocis pulsatus ad eorum aures con
veniebat. sed deus loquebatur
in animo prophetarum. iuxta illud quod
alius propheta dixit. Angelus qui
loquebatur in me. et clamantes
in cordibus nostris abba pater. et
audiam quid loquatur in me
dominus deus. Unde post hystorie ve
ritatem spiritaliter accipienda
sunt omnia. Et sic iudea et ierusalem.
babilon. et philisthiim. moab
et damascus. egyptus et deser
tum mare. idumea. et arabia.
ac vallis syon. ad extremum ty
rus. et visio quadrupedum in
telligenda sunt. ut cuncta que
tamus ... in sensu. In moribus
hiis qua[si] sapiens architec
tus pau[lus] his apostolus iudicat
fundamentum ... tum quod non est a
liud pre[ter] christus ihesus. Magni
que labo[ris] est et operis est omnem
ysaie h[...] brum velle disserere. in
quo maiores nostri ingenia sua
detriverunt. grecos dico. Ceterum
apud latinos grande silentium
est. preter sancte memorie martyre
victorinum. qui cum apostolo di
cere poterat. et si imperitus
sermone. non tamen scientia.

Scripsit enim in hunc prophetam
iuxta editiones quattuor usque
ad visiones quadrupedum in
deserto. Origenes enim triginta
volumina reddidit. E quibus
vicesimus sextus liber non inve-
nitur. Feruntur et alii sub nomine
eius de visione. duo ad gratianum
libri. qui pseudepigraphi putantur.
et viginti quinque omelie quas
nos exegetica possumus appellare.
Eusebius quoque pamphili iuxta
historiam explanationem edidit
quindecim volumina. Didimus
cuius amicitiis nuper usi sumus.
ab eo loco ubi scriptum est. Conso-
lamini consolamini populum meum sacer-
dotes. loquimini ad cor Jherusalem.
usque ad finem voluminis. decem
et octo edidit thomos. Apol-
linaris autem more suo sic ex-
ponit omnia. ut universa trans-
curat. et punctis quibusdam
atque intervallis. immo compen-
diis grandis vie spacia preter-
volet. ut non tam commentarios
quam indices capitulorum nos legere
credamus. Ex quo animadver-
tis quante difficultatis sit ut la-
tini viri quorum aures fastidio-
se sunt. et ad intelligendas
scripturas sanctas nauseant. plani-
usque tamen eloquentie delectantur.
michi ignoscant si prolixius
locutus fuero cum prophetas dudum
cum prophetis nec unum usum aut
equalis sit aut maior. Ego est

quomodo in visione babilonis
sub typo eversionis eius consu-
mationis temporis intelligo. et
in egypto destructis ydolis al-
tare domini collocatum ad x tribus
refero. et in visione moab thro-
num salvatoris in terra eius positum.
recognosco. et in damasco terre
risque visionibus iuxta typorum sacra-
mentum non dubito ita et in visio-
ne tyri que extrema est. Christiane
felicitatis typus interpretor.
Quod postquam eversata est et re-
cepit pristinum statum. et omnis
negociator in antiqua consue-
tudine. portum ingressus est.
et mercimonia et labor eius
domino dedicentur. Terram iusti thro-
no extructas Christi ecclesias. Con-
sideremus opus omnium quod non
reponatur. nec thesaurizentur.
Sed dentur hiis qui habitant co-
ram domino. qui servientes alta-
ri. participent cum altari.

De ortu et obitu ysaie prophete.

Ysaias in iherusalem nobili
genere natus ubi prophetavit
sub ozia. ioatham. achaz.
et ezechia et serra in duas
partes occubuit. Sepultus-
que est sub quercu rogel
iuxta transitum aquarum quas
olim ezechias rex iacto ob-
struxerat pulvere.

Item prologus beati Je-
ronimi. In ysaiam pro-
phetam.

Nemo cum prophetas versibus vi
derit esse descriptos, metro
eos estimet apud hebreos li
gari, et aliquid simile habere de
psalmis vel operibus salomonis
sed quod in demostene et tullio so
let fieri, ut per cola scribantur et com
mata, qui utique prosa et non versibus
conscripserunt. Nos quoque utili
tati legentium providentes interpre
tationem novam novo scribendi genere
distinximus. Ac primum de ysaia sci
endum quod in sermone suo diser
tus sit, quippe ut vir nobilis et
urbane elegancie nec habens quicquam
in eloquio rusticitatis admixtum.
Unde et accidit ut prae ceteris florem
sermonis eius translatio non potu
erit conservare. Deinde etiam hoc
adiciendum quod non tam propheta
dicendus sit quam evangelista. Ita
enim universa christi ecclesieque myst
eria ad liquidum persecutus est, ut
non eum putes de futuro vaticina
ri sed de preteritis hystoriam texere. Un
de conicio noluisse tunc temporis septua
ginta interpretes fidei sue sacra
menta perspicue ethnicis prodere
ne sanctum canibus et margaritas
porcis darent. Que cum hanc edi
tionem legeritis ab illis animad
vertetis abscondita. Nec ignoro
quanti laboris sit prophetas intel
ligere, nec facile quempiam pos
se iudicare de interpretatione, ni
si intellexerit ante que legerit, nos
que patere morsibus plurimorum
qui stimulante invidia quod
consequi non valent despiciunt.
Sciens ergo et prudens in flam
mam mitto manum, et nichilo
minus hoc a fastidiosis lecto
ribus precor, ut quomodo greci
post septuaginta translatores
aquilam et symachum et theo
docionem legunt vel ob studium
doctrine sue vel ut septuaginta
magis ex collatione eorum intel
ligant, sic et isti saltem unum
post priores habere dignentur
interpretem. Legant prius et
postea despiciant, ne videantur
non ex iudicio sed ex odii presump
tione ignorata dampnare.
Prophetavit autem ysaias in ihe
rusalem et in iudea, necdum de
cem tribubus in captivitatem duc
tis, ac de utroque regno nunc
mixtim, nunc separatim texit o
raculum. Et cum interdum ad prese
ntem respiciat hystoriam, et
post babilonie captivitatem
reditum populi significet in iudea
tamen omnis eius cura de vocatione
gentium et de adventu christi est.
Quem quanto plus amatis o
paula et eustochium tanto ma
gis ab eo petite, ut pro obtrecta
tione presenti qua me indesinenter
emuli laniant, ipse michi merce
dem restituat in futuro qui
scit me ob hoc peregrine lin
gue eruditione sudasse, ne iu
dei de falsitate scripturarum ecclesiis

eius diutius insultarent. Explicit prologus. Incipit ysaias

Visio ysaie filii amos quam vidit super iudeam et ierusalem in diebus ozie. ioathan. achaz. ezechie regum iuda. Audite celi et auribus percipe terra. quia dominus locutus est. Filios enutrivi et exaltavi. ipsi autem spreverunt me. Cognovit bos possessorem suum. et asinus presepe domini sui. israel autem me non cognovit. et populus meus non intellexit. Ve genti peccatrici populo gravi iniquitate. semini nequam. filiis sceleratis. Dereliquerunt dominum. blasphemaverunt sanctum israel. abalienati sunt retrorsum. Super quo percutiam vos ultra addentes prevaricationes. Omne caput languidum et omne cor merens. a planta pedis usque ad verticem non est in eo sanitas. Vulnus et livor et plaga tumens non est circumligata. nec curata medicamine. neque fota oleo. Terra vestra deserta. civitates vestre succense igni. regionem vestram coram vobis alieni devorant. et desolabitur sicut in vastitate hostili. Et derelinquetur filia syon ut umbraculum in vinea. et sicut tugurium in cucumerario. sicut civitas que vastatur. Nisi dominus exercituum reliquisset nobis semen quasi quasi sodoma fuissemus. et quasi gomorra similes essemus. Audite verbum domini principes sodomorum. percipite auribus legem dei nostri populus gomorre. Quo mihi multitudinem victimarum vestrarum dicit dominus. Plenus sum. Holocausta arietum. et adipem pinguium. et sanguinem vitulorum et agnorum. et hircorum nolui. Cum veneritis ante conspectum meum. quis quesivit hec de manibus vestris ut ambularetis in atriis meis. Ne auferatis ultra sacrificium frustra. abhominatio est mihi. Neomeniam et sabbatum. et festivitates alias non feram. iniqui sunt cetus vestri. Kalendas vestras et festivitates vestras odivit anima mea. facta sunt mihi molesta. laboravi sustinens. Et cum extenderitis manus vestras avertam oculos meos a vobis. et cum multiplicaveritis orationem non exaudiam. Manus vestre sanguine plene sunt. Lavami[ni]

Staats- und Universitätsbibliothek Bremen

vestri mundi estote. auferte malum co-
gitationum vestrarum ab oculis meis. Qui-
escite agere perverse. discite benefacere. Que-
rite iudicium. subvenite oppresso.
iudicate pupillo. defendite vidu-
am. et venite et arguite me di-
cit dominus. Si fuerint peccata vestra ut
coccinum. quasi nix dealbabuntur.
Et si fuerint rubra quasi vermicu-
lus. velut lana alba erunt. Si
volueritis et audieritis me. bo-
na terre comedetis. Quod si no-
lueritis. et me provocaveritis ad
iracundiam. gladius devorabit
vos. quia os domini locutum est. Quomodo
facta est meretrix civitas fidelis ple-
na iudicii. Iustitia habitavit in
ea. nunc autem homicide. Argentum
tuum versum est in scoriam. vinum tu-
um mixtum est aqua. principes tui
infideles. socii furum. Omnes dili-
gunt munera. sequuntur retributiones.
Pupillo non iudicant. et causa
vidue non ingreditur ad eos. Pro-
pter hoc ait dominus exercituum fortis
Israel. Heu consolabor super hos-
tibus meis. Et convertam manum
meam ad te. et excoquam ad purum
scoriam tuam. Et auferam omne stag-
num tuum. et restituam iudices tu-
os ut fuerunt prius. et consilia-
rios tuos sicut antiquitus. Post
hec vocaberis civitas iusti urbs
fidelis. Syon in iudicio redime-
tur. et reducent eam in ~~iudicio~~ ius-
titia. et conteret scelestos et pecca-
tores simul. et qui dereliquerunt dominum

consumentur. Confundentur enim ab ydo-
lis quibus sacrificaverunt. et erubes-
cetis super ortis quos elegeratis
cum fueritis velud quercus defluen-
tibus foliis. et velud ortus absque
aqua. Et erit fortitudo vestra ut
favilla stuppe. et opus vestrum quasi
scintilla. et succendetur utrumque si-
mul et non erit qui extinguat. II

Verbum quod vidit ysaias
filius amos. super iudam et
iherusalem. Et erit in novissimis diebus
preparatus mons domus domini in verti-
ce montium. et elevabitur super col-
les et fluent ad eum omnes gentes.
et ibunt populi multi et dicent. Ve-
nite ascendamus ad montem domini.
et ad domum dei iacob. et docebit
nos vias suas. et ambulabimus
in semitis eius. quia de syon ex-
ibit lex. et verbum domini de iherusalem. Et
iudicabit gentes. et arguet
populos multos. et conflabunt gladi-
os suos in vomeres. et lanceas
suas in falces. Non levabit gens
contra gentem gladium. nec exercebuntur
ultra ad prelium. Domus iacob ve-
nite et ambulemus in lumine domini.
Proiecisti enim populum tuum domum
iacob. quia repleti sunt ut o-
lim. et augures habuerunt ut
philistiim. et pueris alienis ad-
heserunt. Repleta est terra argento
et auro. et non est finis thesauro-
rum eius. Et repleta est terra eius equis.
et innumerabiles quadrige eius.
Et repleta est terra eius ydolis.

opus manuum suarum adoraverunt.
quod fecerunt digiti eorum. et incur-
vavit se homo. et humiliatus
est vir. Ne ergo dimittas eis. In-
gredere in petram. abscondere in
fossa humo. a facie timoris domini.
et a gloria maiestatis eius. Ocu-
li sublimis hominis humiliati sunt.
et incurvabitur altitudo virorum. Ex-
altabitur autem dominus solus in die il-
la. quia dies domini exercituum super
omnem superbum et excelsum. et super
omnem arrogantem. et humiliabitur.
et super omnes cedros libani sub-
limes. et erectas. et super omnes
quercus basan. et super omnes mon-
tes excelsos. et super omnes col-
les elevatos. et super omnem turrim
excelsam. et super omnem murum
munitum. et super omnes naves
tharsis. et super omne quod visu
pulchrum est. Et incurvabitur sub-
limitas hominum. et humiliabitur
altitudo virorum. Et elevabitur dominus
in illa die. et ydola penitus conte-
rentur. et introibunt in speluncas
petrarum. et in voragines terre. a
facie formidinis domini. et a gloria
maiestatis eius. cum surrexerit
percutere terram. In illa die proiciet
homo ydola argenti sui. et si-
mulachra auri sui. que fecerat
sibi. ut adoraret talpas et vesper-
tiliones. et ingredietur fissuras pe-
trarum et cavernas saxorum. a facie
fortitudinis domini. et a gloria ma-
iestatis eius. cum surrexerit per-
cutere terram. Quiescite ergo ab
homine cuius spiritus in naribus eius.
quia excelsus reputatus est ipse.
Ecce enim dominator dominus exercituum III
auferet ab ierusalem et
ab iuda validum et fortem. omne
robur panis. et omne robur
aque. et fortem. et virum bella-
torem. et iudicem et prophetam. et
ariolum. et sapientem. et senem prin-
cipem super quinquaginta. et hono-
rabilem vultu et consiliarium. et sa-
pientem de architectis. et prudentem
eloquii mistici. Et dabo pueros
principes eorum. et effeminati domina-
buntur eis. Et irruet populus vir
ad virum. unusquisque ad proximum
suum. Tumultuabitur puer contra
senem. et ignobilis contra nobilem.
Apprehendet enim vir fratrem suum.
domesticum patris sui. Vestimentum
tibi est. princeps esto noster. ruina autem
hec sub manu tua. Respondebit
in die illa dicens. Non sum me-
dicus et in domo mea non est panis.
neque vestimentum. nolite me consti-
tuere principem populi. Ruit enim
ierusalem. et iudas concidit. quia
lingua eorum. et adinventiones eorum
contra dominum. ut provocarent oculos
maiestatis eius. Agnitio eorum
vultus respondebit eis. et pec-
catum suum quasi sodoma predica-
verunt nec absconderunt. Ve anime
eorum. quia reddita sunt eis mala.
Dicite iusto quoniam bene. quoniam fruc-
tum adinventionum suarum comedet.

Ve impio in malum· retribucio enim
manuum eius fiet ei· Populum meum
exactores sui spoliauerunt· et mu-
lieres dominate sunt eius· Po-
pule meus qui beatum te dicunt· ip-
si te decipiunt· et viam gressuum tuo-
rum dissipant· Stat ad iudicandum
dominus· et stat ad iudicandos populos.
Dominus ad iudicium veniet cum seni-
bus populi sui· et principibus eius·
Vos enim depasti estis vineam me-
am rapina pauperis in domo
vestra· Quare atteritis populum me-
um· et facies pauperum commo-
litis dicit dominus exercituum· Et
dixit dominus· Pro eo quod eleuate
sunt filie syon ambulauerunt
extento collo· et nutibus oculorum
ibant· et plaudebant· ambu-
labant et pedibus suis composi-
to gradu incedebant· decalua-
bit dominus verticem filiarum syon· et
dominus crinem earum nudabit· In di-
e illa auferet dominus calciamento-
rum ornatum· et lunulas· et tor-
ques et monilia· et armillas·
et mitras· discriminalia· et pe-
riscelidas· et murenulas· et
olfactoriola· et inaures· et a-
nulos· et gemmas in fronte
pendentes· et linteamina· et a-
cus· et specula· et mutatoria·
et palliola· et sindones· et vittas
et theristra· Et erit pro suaui odo-
re fetor· et pro zona funiculus· et
pro crispanti crine caluicium· et pro
fascia pectorali cilicium· Pul-

cherrimi quoque viri tui gla-
dio cadent· et fortes tui in pre-
lio· et merebunt atque lugebunt
porte eius· et ipsa urbs desola-
ta in terra sedebit· IIII
Et apprehendent septem mu-
lieres virum vnum in die
illa dicentes· Panem nostrum co-
medemus· et vestimentis nostris
operiemur· tantum inuocetur nomen
tuum super nos· aufer obprobrium
nostrum· In die illa erit germen do-
mini in magnificencia et in gloria·
et fructus terre sublimis· et ex-
ultacio his qui saluati fuerint
de israel· Et erit omnis qui relic-
tus fuerit in syon· et residuus
in iherusalem· sanctus vocabitur omnis
qui scriptus est in vita in iherusalem·
si abluerit dominus sordem filiarum
syon· et sanguinem iherusalem laue-
rit de medio· spiritu iudicii· et
spiritu ardoris· et creabit dominus
super omnem locum montis syon·
et vbi inuocatus est nubem
per diem· et fumum et splendo-
rem ignis flammantis in noc-
te· Super omnem enim gloriam pro-
tectio et tabernaculum erit in
vmbraculum diei ab estu· et
in securitatem· et in absconsionem
a turbine et a pluuia· V
Cantabo dilecto meo· can-
ticum patruelis mei· vi-
nee sue· Vinea facta est dilecto
meo· in cornu filio olei· Et
sepiuit eam· et lapides elegit

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

ex illa. et plantavit eam elec-
tam. et edificavit turrim in me-
dio eius. et torcular extrux-
it in ea. et expectavit ut face-
ret uvas. et fecit labruscas. Nunc
ergo habitatores ierusalem et
viri iuda iudicate inter me et
inter vineam meam. Quid est quod
debui ultra facere vinee mee. et
non feci ei. An quod non expec-
tavi ut faceret uvas. et fecit
labruscas. Et nunc ostendam vobis
quid ego faciam vinee mee. Au-
feram sepem eius et erit in di-
reptionem. diruam maceriam eius
et erit conculcationem. et ponam
eam desertam. Non putabitur.
et non fodietur. et ascendent vepres
et spine. et nubibus mandabo
ne pluant super eam imbrem.
Vinea enim domini exercituum domus
israel est. et viri iuda germen de-
lectabile eius. Et expectavi ut fa-
ceret iudicium. et ecce iniquitas. et
iusticiam. et ecce clamor. Ve qui
coniungitis domum ad domum.
et agrum agro copulatis usque
ad terminum loci. Numquid habi-
tabitis soli vos in medio terre.
Audite hec duces domus iacob.
et residui domus israel. qui abo-
minamini iudicium. et omnia recta
pervertitis. qui edificatis syon in
sanguinibus. et ierusalem in iniquita-
te. In auribus meis sunt hec domini
exercituum. nisi domus multe
deserte fuerint. grandes et pulchre

absque habitatore. Decem enim
iugera vinearum facient lagun-
culam unam. et triginta modii
sementis facient modios tres. Ve
qui consurgitis mane ad sectandam
ebrietatem. et potandum usque ad vespe-
ram. ut vino estuetis. Cythara
et lyra. et tympanum. et tybia. et vi-
num in conviviis vestris. et opus domini
non respicitis. nec opera manuum eius
consideratis. Propterea captivus duc-
tus est populus meus. quia non habuit
scientiam. et nobiles eius interierunt
fame. et multitudo eius siti exaru-
it. Propterea dilatavit infernus
animam suam. et aperuit os suum
absque ullo termino. et descendent for-
tes eius et populus eius. et sublimes glo-
riosique eius ad eum. Et incurvabitur homo
et humiliabitur vir. et oculi sublimium
deprimentur. et exaltabitur dominus exer-
cituum in iudicio. et deus sanctus sanctifica-
bitur in iusticia. Et pascentur agni iuxta or-
dinem suum. et deserta in ubertatem
versa. advene comedent. Ve qui tra-
hitis iniquitatem in funiculis va-
nitatis. et quasi vinculum plaus-
tri peccatum. qui dicitis festinet
et cito veniat opus eius ut videamus
et appropiet et veniat consilium sancti
israel. et sciemus illud. Ve qui di-
citis malum bonum. et bonum malum.
ponentes tenebras lucem. et lucem te-
nebras. ponentes amarum dulce.
et dulce amarum. Ve qui sapien-
tes estis in oculis vestris. et coram
vobismetipsis prudentes. Ve qui

potentes estis ad bibendum vinum.
et viri fortes ad miscendam ebrie
tatem qui iustificatis impium pro mu
neribus. et iusticiam iusti aufertis
ab eo. Propter hoc sicut devorat
stipulam lingua ignis. et calor
flamme exurit. sic radix eorum quasi
favilla erit. et germen eorum ut pul
vis ascendet. Abiecerunt enim legem
domini exercituum. et eloquium sancti
israel blasphemaverunt. Ideo iratus
est furor domini exercituum in populo suo.
et extendit manum suam super eum
et percussit eum. et conturbati sunt
montes. et facta sunt morticina eo
rum quasi stercus in medio plate
arum. In omnibus hiis non est aversus fu
ror eius. sed adhuc manus eius ex
tenta. Et levabit signum in nacioni
bus procul. et sibilabit ad eum.
de finibus terre. et ecce festinus ve
lociter veniet. non est deficiens
neque laborans in eo. Non dor
mitabit neque dormiet. neque sol
vetur cingulum renum eius. nec rumpe
tur corrigia calciamenti eius. Sagit
te eius acute. et omnes arcus eius
extenti. Ungule equorum eius ut
silex. et rote eius quasi impetus tem
pestatis. Rugitus eius ut leonis.
rugiet ut catuli leonum. et fren
det et tenebit predam. et amplex
abitur. et non erit qui eruat. et so
nabit super eum in die illa sicut so
nitus maris. Aspiciemus in terram et
ecce tenebre tribulacionis. et lux
obtenebrata est in caligine eius.

In anno quo mortuus est rex VI
Ozias. vidi dominum sedentem super
solium excelsum. et elevatum. et
ea que sub ipso erant imple
bant templum. Seraphin sta
bant super illud. sex ale uni.
et sex ale alteri. Duabus velabant
faciem eius. et duabus velabant pe
des eius. et duabus volabant. Et cla
mabant alter ad alterum et dicebant
Sanctus sanctus sanctus dominus deus exercituum.
plena est omnis terra gloria eius. Et com
mota sunt superliminaria cardi
num. a voce clamantis et domus
impleta est fumo. Et dixi. Ve
mi quia tacui. quia vir pol
lutus labiis ego sum. et in medi
o populi polluta labia habentis ego
habito. et regem dominum exercitu
um vidi oculis meis. Et vo
lavit ad me unus de seraphin.
et in manu eius calculus quem for
cipe tulerat de altari. et tetigit
os meum et dixit. Ecce tetigit hoc
labia tua. et auferetur iniquitas tua.
et peccatum tuum mundabitur. Et au
divi vocem domini dicentis. Quem
mittam. et quis ibit nobis. Et
dixi. Ecce ego mitte me. Et dixit
Vade. et dices populo huic. Au
dite audientes. et nolite intel
ligere. et videte visionem. et no
lite cognoscere. Excecea cor populi
huius. et aures eius aggrava.
et oculos eius claude. ne forte
videat oculis suis. et auribus
suis audiat. et corde suo intelli

gat. et convertatur et sanem eum. Et
dixi. Usquequo domine? Et dixit. Donec
desolentur civitates absque habi
tatore. et domus sine homine. et terra
relinquetur deserta. et longe faciet
dominus homines. et multiplicabitur que
derelicta fuerat in medio terre. Et
adhuc in ea decimatio. et convertetur
et erit in ostensionem sicut there
bintus. et sicut quercus que ex
pandit ramos suos. semen sanc
tum erit. id quod steterit in ea.

VII Et factum est in diebus achaz fi
lii ioatham. filii ozie regis
iuda. ascendit rasin rex syrie. et
facee filius romelie rex israel in
iherusalem ad preliandum contra eam.
et non potuerunt debellare eam. Et
nuntiaverunt domui david dicen
tes. Requievit syria super effra
im. Et commotum est cor eius et cor
populi eius. sicut moventur ligna sil
varum a facie ~~eius~~ venti. Et dixit
dominus ad ysaiam. Egredere in occur
sum achaz. tu et qui derelictus est.
iasub filius tuus ad extremum aque
ductus piscine superioris in
via agri fullonis. et dices ad
eum. Vide ut sileas. noli timere.
et cor tuum ne formidet a duabus
caudis titionum fumigantium istorum.
in ira furoris rasin regis syrie.
et filii romelie. eo quod consilia
inierit contra te syria malum effra
im et filius romelie dicentes. As
cendamus ad iudam. et suscitemus
eum. et avellamus eum ad nos. et
ponamus regem in medio eius. filium
tabeel. Hec dicit dominus deus. Non
stabit et non erit illud. Sed caput
syrie damascus. et caput damas
ci rasin. Et adhuc sexaginta et
quinque anni. et desinet effraim esse
populus. Et caput effraim samaria.
et caput samarie filius romelie.
Si non credideritis. non permanebitis.
Et adiecit dominus loqui ad achaz di
cens. Pete tibi signum a domino deo tuo
in profundum inferni. sive in excelsum
supra. Et dixit achaz. Non petam.
et non temptabo dominum. et dixit. Audi
te ergo domus david. Numquid parum viii
vobis est molestos esse hominibus.
quia molesti estis et deo meo. Prop
ter hoc dabit dominus ipse vobis sig
num. Ecce virgo concipiet et pariet
filium. et vocabitur nomen eius emma
nuel. Butirum et mel comedet. ut
sciat reprobare malum. et eligere
bonum. derelinquetur terra. quam tu de
testaris. a facie duorum regum suorum.

quia antequam sciat puer
reprobare malum. et
eligere bonum.

Adducet dominus super te. et super populum
tuum. et super domum patris tui. dies
qui non venerunt a diebus separationis
effraim a iuda. cum rege assyriorum.
Et erit in die illa sibilabit dominus
musce que est in extremo fluminum e
gypti. et api que est in terra assur. et
venient et requiescent omnes in torrentibus
vallium. et cavernis petrarum et in
omnibus frutectis. et universis foram
inibus. In die illa radet dominus in nova
cula conducta in hiis qui trans flu
men sunt. a rege assyriorum caput et

pilos pedum et barbam uniuersam. Et
erit in die illa nutriet homo uaccam boum
et duas oues. et pre ubertate lactis
comedet butirum. Butirum enim et mel
comedet omnis qui relictus fuerit in
medio terre. Et erit in die illa. omnis
locus ubi fuerint mille uites mille
argenteis. et in spinas et in uepres
erunt. cum sagittis et arcu ingredientur
illuc. Vepres enim et spine erunt
in uniuersa terra. et omnes montes
qui in sarculo sarientur. non ueniet
illuc terror spinarum et ueprium. et e
rit in pascua bouis. et in conculca
cionem pecoris.

viii Et dixit dominus ad me. Sume
tibi librum grandem. et scribe
in eo stilo hominis uelociter spolia
detrahe cito predare. Et adhibui mihi
testes fideles. uriam sacerdotem. et
zachariam filium barachie. et accessi
ad prophetissam. et concepit et pepe
rit filium. Et dixit dominus ad me. Vo
ca nomen eius. accelera spolia detrahe.
festina predari. quia antequam sciat puer
uocare patrem suum et matrem suam.
auferetur fortitudo damasci. et spo
lia samarie coram rege assiriorum.
Et adiecit dominus loqui ad me adhuc
dicens. Pro eo quod abiecit populus iste
aquas syloe que uadunt cum silencio.
et assumpsit magis rasin et filium
romelie. propter hoc ecce dominus addu
cet super eos aquas fluminis fortes
et multas regem assiriorum. et omnem
gloriam eius. et ascendet super omnes
riuos eius. et fluet super uniuersas
ripas eius. et ibit per iudam inundans
et transiens. Vsque ad collum ueniet.
et erit extensio alarum eius implens
latitudinem terre tue o emmanuel. Con
gregamini populi et uincimini. et
audite uniuerse procul terre. Con
fortamini et uincimini. accingite
uos et uincimini. Inite consilium
et dissipabitur. loquimini uerbum et non
fiet. quia nobiscum deus. Hec enim
ait dominus ad me. sicut in manu for
ti erudiuit me ne irem in uia po
puli huius dicens. Non dicatis
coniuracio. Omnia enim que loquitur
populus iste. coniuracio est. et timorem
eius ne timeatis neque paueatis.
Dominum exercituum ipsum sanctificate.
ipse pauor uester. Et erit uobis in sanc
tificacionem. in lapidem autem offensi
onis. et in petram scandali dua
bus domibus israel. in laqueum et in
ruinam habitantibus ierusalem. Et offen
dent ex eis plurimi. et cadent et
conterentur. et irretientur. et capi
entur. Liga testimonium. signa le
gem in discipulis meis. et expec
tabo dominum qui abscondit faciem
suam. a domo iacob. et prestola
bor eum. Ecce ego et pueri quos
dedit mihi dominus in signum. et in porten
tum israhel a domino exercituum. qui
habitat in monte syon. Et cum
dixerint ad uos querite a phitonibus
et a diuinis qui strident in
incantacionibus suis. numquid non populus
a deo suo requirit uisionem pro ui
uis ac mortuis. ad legem magis

et ad testimonium. Quod si non dix-
erit iuxta verbum hoc, non erit eis ma-
tutina lux. Et transibit per eam, et cor-
ruet et esuriet. Et cum esurierit
irascetur, et maledicet regi suo et deo
suo et suspiciet sursum. Et ad terram in-
tuebitur, et ecce tribulatio et tenebre
dissolutio et angustia. Et caligo
persequens, et non poterit avolare
de angustia sua.

IX Primo tempore allevata est
terra zabulon et terra nep-
talim. Et in novissimo aggravata
est via maris trans iordanem gali-
lee gentium. Populus qui ambu-
labat in tenebris vidit lucem ma-
gnam. Habitantibus in regione um-
bre mortis lux orta est eis. Mul-
tiplicasti gentem, non magnificasti
leticiam. Letabuntur coram te, sicut qui
letantur in messe. Sicut exultant vic-
tores capta preda quando dividunt spo-
lia. Iugum enim oneris eius, et virgam
humeri eius, et sceptrum exactoris
eius superasti sicut in die madi-
an. Quia omnis violenta predatio cum
tumultu, et vestimentum mixtum san-
guine erit in combustionem et cibus ig-
nis. Parvulus enim natus est nobis,
filius datus est nobis. Et factus est princi-
patus super humerum eius. Et voca-
bitur nomen eius admirabilis, consili-
arius, deus, fortis, pater futuri
seculi, princeps pacis. Multipli-
cabitur eius imperium, et pacis non
erit finis. Super solium david,
et super regnum eius sedebit, ut con-
firmet illud et corroboret in iu-
dicio et iusticia. amodo et usque in
sempiternum. Zelus domini exercitu-
um faciet hoc. Verbum misit dominus
in iacob, et cecidit in israel. Et sci-
et omnis populus effraim, et habi-
tantes samariam in superbia et mag-
nitudine cordis dicentes: Lateres
ceciderunt, sed quadris lapidibus
edificabimus. Sicomoros succi-
derunt, sed cedros inmutabimus.
Et elevabit dominus hostes rasin super
eum, et inimicos eius in tumultum ver-
tet. Syriam ab oriente, et philisti-
im ab occidente, et devorabunt israel to-
to ore. In omnibus his non est aversus
furor eius, sed adhuc manus eius
extenta. Et populus non est reversus
ad percutientem se, et dominum exercitu-
um non inquisierunt. Et disperdet dominus
ab israel caput et caudam, incurvan-
tem et refrenantem die una. Longe-
vus et honorabilis ipse est caput.
et propheta docens mendacium ipse est
caput. Et erunt qui beatificant po-
pulum istum seducentes, et qui be-
atificantur precipitati. Propter hoc
super adolescentulis eius non letabitur
dominus, et pupillorum eius et vidua-
rum non miserebitur. Quia omnis ypocrita
est et nequam, et universum os locutum
est stulticiam. In omnibus his non est
aversus furor eius, sed adhuc manus
eius extenta. Succensa est enim quasi ig-
nis impietas, veprem et spinam
vorabit, et succendet in densitate
saltus, et convolvetur superbia fumi.

In iracundia exercituum conturbata
est terra. et erit populus quasi esca ignis.
Vir fratri suo non parcet. et declina
bit ad dexteram et esuriet. et come
det ad sinistram et non saturabitur. Unus
quisque carnem brachii sui devora
bit. manasses effraim. et effraim
manassen. simul ipsi contra iudam. In omni
bus hiis non est aversus furor eius.
sed adhuc manus eius extenta.

Ve qui condunt leges iniquas.
et scribentes iniusticiam scrip
serunt. ut opprimerent in iudicio paupe
res. et vim facerent cause humili
um populi mei. ut essent vidue preda
eorum. et pupillos diriperent. Quid
facietis in die visitationis et cal
amitatis de longe venientis.
Ad cuius fugietis auxilium. et ubi
derelinquetis gloriam vestram. ne in
curvemini sub vinculo et cum interfec
tis cadatis. Super omnibus hiis non
est aversus furor. sed adhuc manus
eius extenta. Ve assur virga furo
ris mei. et baculus ipse est. in ma
nu eorum indignatio mea. Ad gentem
fallacem mittam eum. et contra po
pulum furoris mei. mandabo illi
ut auferat spolia. et diripiat pre
dam. et ponat illum in conculcationem
quasi lutum platearum. Ipse autem non
sic arbitrabitur. et cor eius non ita
estimabit. sed ad conterendum erit
cor eius. et ad internitionem gentium
non paucarum. Dicet enim. Numquid
non principes mei simul reges sunt.
Numquid non ut charchamis sic
calamo. et ut arfad sic emath.
Numquid non ut damascus sic sa
maria. Quomodo invenit manus
mea regna idoli. sic et simula
chra eorum de ierusalem. et de samari
a. Numquid non sicut feci samarie.
et ydolis eius. sic faciam ierusalem
et simulachris eius. Et erit cum
impleverit dominus cuncta opera sua.
in monte syon. et in ierusalem. vi
sitabo super fructum magnifici cor
dis regis assur. et super gloriam
altitudinis oculorum eius. Dixit enim.
In fortitudine manus mee feci. et
in sapientia mea intellexi. et abstu
li terminos populorum et principes eorum
depredatus sum. et detraxi quasi
potens in sublime residentes. et
invenit quasi nidum manus mea
fortitudinem populorum. Et sicut col
liguntur ova que derelicta sunt. sic
universam terram ego congrega
vi. et non fuit qui moveret pen
nam. et aperiret os et ganniret.
Numquid gloriabitur securis contra
eum qui secat in ea. aut exaltabitur
serra contra eum a quo trahitur. Quomodo
si elevetur virga contra elevantem se.
et exaltetur baculus qui utique
est lignum. Propter hoc mittet
dominator dominus in pinguibus eius
tenuitatem. et subtus gloriam eius
succensa ardebit quasi combustio
ignis. et erit lumen israel in igne.
et sanctus eius in flamma. et succen
det. et devorabit spina eius.
et vepres in die una. et glo

saltus eius. et carmeli eius ab
anima usque ad carnem consumetur.
et erit terrore profugus. et reliquie
ligni saltus eius pre paucitate
numerabuntur et puer scribet eas.
Et erit in die illa non adiciet resi-
duum israel. et hii qui fugerint de
domo iacob inniti super eo qui
percutit eos. sed innitetur super dominum
sanctum israel. In veritate reliquie con-
vertentur reliquie inquam iacob ad deum
fortem. Si enim fuerit populus tuus
israel quasi harena maris. reli-
quie convertentur ex eo. Consummatio
adbreviata inundabit iusticiam.
consummationem enim et adbreviati-
onem dominus deus exercituum faciet
in medio omnis terre. Propter hoc
hec dicit dominus deus exercituum. No-
li timere populus meus habitator syon
ab assur. in virga percutiet te. et
baculum suum levabit super te in vi-
a egypti. Adhuc enim paululum
modicumque et consummabitur indig-
natio mea. et furor meus super sce-
lus eorum. Et suscitabit super eum
dominus exercituum flagellum iuxta
plagam madian. in petra ho-
reb. et virgam suam super mare. et
levabit eam in via egypti. Et
erit in die illa auferetur onus
eius de humero tuo. et iugum eius
de collo tuo. et computrescet
iugum a facie olei. Veniet in
aioth transibit in magron apud
machmas commendabit vasa
sua. transierunt cursim gabaa se-
des. Obstupuit rama. ga-
baath saulis fugit. Hinni
voce tua filia gallim. attende
laysa. paupercula anathoth mi-
gravit medemena. Habitatores
gebim confortamini. adhuc dies
est. ut in nobe stetur. Agitabit
manum suam super montem filie
syon. collem ierusalem. Ecce dominator
dominus exercituum confringet lague-
nulam in terrore suo. et excelsi sta-
tura succidentur. et sublimes hu-
miliabuntur. Et subvertentur conden-
sa saltus ferro. et lybanus
cum excelsis cadet.

XI

Et egredietur virga de radi-
ce iesse. et flos de radice
eius ascendet. et requiescet super
eum. spiritus domini. spiritus sapientie et in-
tellectus. spiritus consilii et fortitu-
dinis. spiritus sciencie et pietatis.
et replebit eum spiritus timoris domini.
Non secundum visionem oculorum iudica-
bit. neque secundum auditum aurium ar-
guet. sed iudicabit in iusticia pau-
peres. et arguet in equitate pro man-
suetis terre. Et percutiet terram virga
oris sui. et spiritu labiorum suorum in-
terficiet impium. Et erit iusticia cin-
gulum lumborum eius. et fides cinctο-
rium renum eius. Habitabit lu-
pus cum agno. et catulus cum
hedo accubabit. Vitulus et leo
et ovis simul morabuntur. et puer
parvulus minabit eos. Vitulus
et ursus pascentur simul requiescent
catuli eorum. et leo quasi bos co- pardus

medit paleas. Et delectabitur
infans ab ubere super foramine as-
pidis. et in caverna reguli qui
ablactatus fuit manum suam mit-
tet. Non nocebunt. et non occi-
dent in universo monte sancto meo.
quia repleta est terra scientia domini.
sicut aque maris operientes.
In die illa radix iesse. qui stat
in signum populorum ipsum gentes de-
precabuntur. et erit sepulchrum eius
gloriosum. Et erit in die illa adiciet
dominus secundo manum suam ad possiden-
dum residuum populi sui. quod relin-
quetur ab assyriis. et ab egypto
et a fethros. et ab ethiopia. et
ab helam. et a sennaar. et ab
emath. et ab insulis maris. Et
levabit signum in nationes. et con-
gregabit profugos israel. et disper-
sos iuda colliget a quatuor pla-
gis terre. Et auferetur zelus ef-
fraim. et hostes iuda peribunt.
Effraim non emulabitur iudam.
et iudas non pugnabit contra eff-
raim. Et volabunt in humeros phi-
listiim per mare simul predabuntur fili-
os orientis. Idumea et moab
preceptum manus eorum. et filii amon
obedientes erunt. et desolabit dominus
linguam maris egypti. et leva-
bit manum suam super flumen in for-
titudine spiritus sui. Et percutiet eum
in septem rivis. ita ut transeat per
eum calciati. Et erit via residuo po-
pulo meo. qui relinquetur ab assy-
riis. sicut fuit israeli in die qua ascen-
dit de terra egypti. XII
Et dices in die illa. Confi-
tebor tibi domine quoniam iratus es
michi. conversus est furor tuus. et
consolatus es me. Ecce deus sal-
vator meus fiducialiter agam et
non timebo. quia fortitudo
mea et laus mea dominus deus. et
factus es michi in salutem. Haurietis
aquas in gaudio de fontibus salva-
toris. et dicetis in illa die confi-
temini domino et invocate nomen eius.
Notas facite in populis adinventi-
ones eius. mementote quoniam excel-
sum est nomen eius. Cantate domino quoniam
magnifice fecit. annunciate hoc
in universa terra. Exulta et lauda
habitatio syon. quia magnus
in medio tui sanctus israel. XIII
Onus babilonis quod vidit
ysaias filius amos. Super
montem caliginosum leva-
te signum. exaltate vocem. leva-
te manum. et ingrediantur portas
duces. Ego mandavi sanctifica-
tis meis. et vocavi fortes me-
os in ira mea. et exultantes in
gloria mea. Vox multitudinis in
montibus. quasi populorum freque-
ncium. Vox sonitus regum gentium
congregatarum. Dominus exercituum
precepit milicie belli. venientibus
de terra procul a summitate celi.
dominus et vasa furoris eius ut dis-
perdat omnem terram. Ululate quia
prope est dies domini. quasi vastitas
a domino veniet. Propter hoc omnes

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

manus dissolventur. et omne cor
hominis tabescet. et conteretur. Tor-
siones et dolores tenebunt. Unus-
quisque ad proximum suum stupebit.
facies combuste vultus eorum. Ecce
dies domini veniet crudelis et indig-
nationis plenus et ire furorisque.
ad ponendam terram in solitudinem et
peccatores eius conterendos de ea. Quoniam
stelle celi et splendor earum non expan-
dent lumen suum. Obtenebratus est
sol in ortu suo. et luna non splende-
bit in lumine suo. Et visitabo super
orbis mala. et contra impios ini-
quitatem eorum. et quiescere faciam super-
biam infidelium. et arrogantiam forti-
um humiliabo. Preciosior erit vir
auro. et homo mundo obrizo. Super
hoc celum turbabo. et movebitur
terra de loco suo. propter indignatio-
nem domini exercituum. et propter diem
furoris eius. Et erit quasi damu-
la fugiens. et quasi ovis. et non
erit qui congreget. Unusquisque ad
proximum suum convertetur. et singuli
ad terram suam fugient. Omnis qui inventus
fuerit occidetur. et omnis qui supervenerit
cadet in gladio. Infantes eorum al-
lidentur in oculis eorum. diripientur
domus eorum. et uxores eorum viola-
buntur. Ecce ego suscitabo super eos
medos qui non querant argentum
nec aurum velint. sed sagittis parvu-
los interficient. et lactantibus uteri
non misereantur. et super filios non
parcet oculus eorum. Et erit ba-
bilon illa gloriosa in regnis inclita

in superbia caldeorum. sicut subvertit
dominus sodomam et gomorram. non ha-
bitabitur usque in finem. et non funda-
bitur usque ad generationem et generationem.
Nec ponet tentoria arabs. nec
pastores requiescent ibi. sed requies-
cent ibi bestie. et replebuntur domus
eorum draconibus. et habitabunt ibi stru-
tiones. et pilosi saltabunt ibi. Et re-
spondebunt ibi ulule in edibus eius
et syrene in delubris voluptatis.

XIIII

Prope est ut veniat tempus eius
et dies eius non elongabuntur.
Miserebitur enim dominus iacob. et eliget ad-
huc de israhel. et requiescere eos faciet
super humum suam. adiungetur advena
eis ad eos. et adherebit domui iacob.
et tenebunt eos populi. et adducent e-
os in locum suum. et possidebit eos
domus israhel super terram domini in servos
et ancillas. et erunt capientes eos
qui se ceperant. et subicient exactores
suos. Et erit in die illa cum requiem dede-
rit tibi dominus et labore tuo. et a con-
cussione tua. et a servitute dura
qua ante servisti. sumes parabolam
istam contra regem babilonis et
dices. Quomodo cessavit exactor.
quievit tributum. Contrivit dominus
baculum impiorum. virgam dominantium.
cedentem populos in indignatione pla-
ga insanabili. subicientem in furore
gentes. persequentem crudeliter. Conque-
vit et siluit omnis terra. gavisa
est et exultavit. Abietes quoque
letate sunt super te et cedri libani.
Ex quo dormisti non ascendit qui

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

suscitavit nos. Infernus subter con
turbatus est in occursum adventus
tui. suscitabit tibi gigantes omnes
principes terre. Surrexerunt de soliis
suis omnes principes nationum. Uni
versi respondebunt et dicent tibi. Et
tu vulneratus es sicut nos. nostri si
milis effectus es. Detracta est usque
ad inferos superbia tua. concidit
cadaver tuum. subter te sternetur
tinea. et operimentum tuum erunt
vermes. Quomodo cecidisti de celo
lucifer. qui mane oriebaris.
Corruisti in terram qui vulnera
bas gentes. qui dicebas in cor
de tuo. in celum conscendam super as
tra celi exaltabo solium meum. Se
debo in monte testamenti in lateri
bus aquilonis. ascendam super altitu
dinem nubium. similis ero altissimo.
Verumtamen ad infernum detraheris
in profundum laci. qui te viderint ad te
inclinabuntur. neque prospicient. Num
quid iste est vir qui conturbavit
terram. qui concussit regna. qui
posuit orbem desertum. et urbes eius
destruxit. vinctis eius non aperu
it carcerem. Omnes reges genci
um universi dormierunt in gloria. vir
in domo sua. tu autem proiectus es
de sepulchro tuo. quasi stirps inu
tilis. pollutus et obvolutus cum
hiis qui interfecti sunt gladio. et
descenderunt ad fundamenta laci. quasi
cadaver putridum non habebis con
sortium neque cum eis in sepultura.
Tu enim terram tuam disperdisti. tuum

populum tuum occidisti. Non vocabitur
in eternum semen pessimorum. Preparate
filios eius occisioni. in iniquitate
patrum suorum. Non consurgent. nec he
reditabunt terram. neque implebunt
faciem orbis civitatum. et consurgam
super eos dicit dominus exercituum. Et
perdam babilonis nomen et reliqui
as et germen. et progeniem dicit dominus.
et ponam eam in possessionem ericii.
et in paludes aquarum. et scopabo paludes
eam in scopa terens dicit dominus ex
ercituum. Iuravit dominus exercituum
dicens. Si non ut putavi ita erit. et
quomodo mente tractavi. sic eveniet.
et conteram assirium in terra mea. et
in montibus meis conculcabo eum.
et auferetur ab eis iugum eius. et
onus illius ab humero eorum tolle
tur. Hoc consilium quod cogitavi
super omnem terram. et hec est manus
mea extenta super universas gentes.
Dominus enim exercituum decrevit. et quis
poterit infirmare? Et manus eius ex
tenta. et quis avertet eam. In anno
quo mortuus est rex achaz. factum
est onus istud. Ne leteris philistea
tu omnis. quia comminuta est virga percus
soris tui. De radice enim colubri e
gredietur regulus. et semen eius ab
sorbens volucrem et pascentur primo
geniti pauperum. et pauperes fiducia
liter requiescent. Et interire faciam
fame radicem tuam et reliquias tu
as interficiam. Ulula porta clama
civitas. prostrata est philistea omnis.
Ab aquilone enim fumus veniet.

Staats- und Universitätsbibliothek Bremen

et non est qui effugiat agmen eius.
Et quid respondebitur nunciis gentis
quia fundavit dominus syon. et in ipsa spera-
bunt pauperes populi eius.
xv Onus moab quia vastata
est ar moab conticuit. Quia
nocte vastatus est murus mo-
ab conticuit. Ascendit domus et dy-
bon ad excelsa in planctum super na-
bo. et super medaba moab ulula-
bit. In cunctis capitibus eius calvici-
um. et omnis barba radetur. In triviis
eius accincti sunt sacco. super tecta e-
ius et in plateis eius omnis ululatus
descendet in fletum. Clamabit ese-
bon et eleale usque iasa audita est
vox eorum. Super hoc expediti mo-
ab ululabunt. anima eius ulula-
bit sibi. Cor meum ad moab cla-
mabit. vectes eius usque ad segor
vitulam conternantem. per ascensum e-
nim luith flens ascendet. et in via
oronaim clamorem contritionis leva-
bunt. Aque enim nemrim deserte
erunt quia aruit herba. defecit
germen. viror omnis interiit. Secundum
magnitudinem operis et visitatio eorum
ad torrentem salicum ducet eos. quoniam
circuivit clamor terminum moab.
Usque ad gallim ululatus eius.
et usque ad puteum helym clamor
eius. quia aque dibon replete sunt
sanguine. Ponam enim super dibon ad-
ditamenta. his qui fugerint de
moab leonem. et reliquiis ter-
xvi Emitte agnum domine dominatorem
terre de petra deserti ad mon-
tem filie syon. Et erit sicut avis
fugiens. et pulli de nido avolan-
tes. sic erunt filie moab in trans-
censu arnon. Ini consilium. coge
concilium. Pone quasi noctem umbram
tuam in meridie. absconde fugi-
entes. et vagos ne prodas.
Habitabunt apud te profugi mei.
Moab esto latibulum eorum a facie
vastatoris. Finitus est enim pul-
vis. consummatus est miser. Defe-
cit qui conculcabat terram. et prepara-
bitur in misericordia solium. et sedebit super
eum in veritate in tabernaculo da-
vid. iudicans et querens iudicium.
et velociter reddens quod iustum est. Au-
divimus superbiam moab. superbus
est valde. superbia eius. et arrogan-
cia eius. et indignatio eius plus quam
fortitudo eius. Ideo ululabit mo-
ab ad moab universus ulula-
bit. His qui letantur super muro
cocti lateris loquimini plagas su-
as. quoniam suburbana esebon de-
serta sunt. et vinea sabama do
gentium exciderunt. flagella eius
usque ad iazer pervenerunt. Erra-
verunt in deserto. propagines eius
relicte sunt. transierunt mare. Super
hoc plorabo in fletu iazer vine-
am sabama. Inebriabo te lacrima
mea esebon et eleale. quoniam super
vindemiam tuam et super messem
tuam vox calcantium irruit. Et
auferetur leticia et exultatio de car-
melo. et in vineis non exultabit.
neque iubilabit. Vinum in torculari

non calcabit qui calcare consue
uerat uocem calcantium abstuli.
Super hoc uenter meus ad moab
quasi cithera sonabit. et uisce
ra mea ad murum cocti lateris.
Et erit cum apparuerit quod labo
rauit moab super excelsis suis, ingre
dietur ad sancta sua ut obsecret et non
ualebit. Hoc uerbum quod locu
tus est dominus ad moab ex tunc et
nunc locutus est dicens. In tribus
annis quasi anni mercenarii
auferetur gloria moab super omni
populo multo. et relinquetur in eo sicut
racemus paruus et modicus
nequaquam multus.
XVII Onus damasci. Ecce damas
cus desinet esse ciuitas. et
erit sicut aceruus lapidum in
ruina. Derelicte ciuitates aro
er erunt gregibus. et requiescent
ibi. et non erit qui exterreat. Et ces
sabit adiutorium ab effraim.
et regnum a damasco. et reliquie
syrie sicut gloria filiorum israel erunt.
dicit dominus exercituum. Et erit in
die illa attenuabitur gloria iacob.
et pinguedo carnis eius emar
cescet. et erit sicut congregans
in messe quod restiterit. et bra
chium spicas leget. Et erit sicut
querens spicas in ualle rapha
im et relinquetur in eo sicut racemus
et sicut excussio olee duarum. aut
trium oliuarum in summitate rami.
siue quatuor aut quinque in cacumini
bus eius fructus eius dicit dominus deus
israhel. In die illa inclinabitur
homo ad factorem suum. et oculi
eius ad sanctum israel respicient. et
non inclinabitur ad altaria que fe
cerunt manus eius. et que operati
sunt digiti eius. non respiciet lu
cos et delubra. In die illa erunt
ciuitates fortitudinis eius dere
licte sicut aratra. et segetes. que
derelicte sunt a facie filiorum israel.
Et erit deserta quia oblita es
dei saluatoris tui. et fortis ad
iutoris tui. non es recordata.
Propterea plantabis plantationem
fidelem. et germen alienum se
minabis. In die plantationis tue la
brusca. et mane semen tuum flo
rebit. Ablata est messis in die
hereditatis. et dolebit grauiter.
Ve multitudo populorum multorum. ut
multitudo maris sonantis. et
tumultus turbarum. sicut sonitus aqua
rum multarum. Sonabunt populi sicut
sonitus aquarum inundantium. et in
crepabit eum. et fugiet procul. et
rapietur sicut puluis montium
a facie uenti. et sicut turbo co
ram tempestate. In tempore uespe
re. et ecce turbatio. in matutino
et non subsistet. Hec est pars eo
rum qui uastauerunt nos. et sortes
diripientium nos. XVIII
Ve terre cymbalo alarum que
est trans flumina ethiopie.
que mittit in mari legatos.
et in uasis papiri super aquas.
Ite angeli ueloces ad gentem

conuulsam · et dilaceratam ad
populum terribilem post quem non est alius
gentem expectantem · expectantem
et conculcatam · cuius diripuerunt
flumina terram eius. Omnes habi
tatores orbis qui moramini
in terra cum eleuatum fuerit signum in
montibus uidebitis · et clangorem
tube audietis · Hec dicit dominus
ad me · Quiescam et considerabo
in loco meo · sicut meridiana
lux clara est · et sicut nubes roris
in die messis · Ante messem enim
totus effloruit · et inmatura per
fecta germinabit · Et precidentur ra
munculi eius falcibus · et que dere
licta fuerint abscidentur · Excuti
entur et relinquentur simul aui
bus montium · et bestiis terre · et esta
te perpetua erunt super eum uolucres
et omnes bestie terre super illum hye
mabunt · In tempore illo deferetur mu
nus domino exercituum a populo diuul
so et dilacerato · a populo terribi
li post quem non fuit alius · a gente
expectante expectante et concul
cata · cuius diripuerunt flumina
terram eius ad locum nominis domini ex
ercituum montem Syon ·

XIX Onus egypti · Ecce dominus
ascendet super nubem leuem ·
et ingredietur egyptum · et moue
buntur simulachra egypti a fa
cie eius · et cor egypti tabescet
in medio eius · Et concurrere faciam
egyptios aduersum egyptios · et
pugnabit uir contra fratrem suum ·
et uir contra amicum suum · ciui
tas aduersus ciuitatem · regnum
aduersus regnum · et dirumpetur
spiritus egypti in uisceribus eius ·
et consilium eius precipitabo · Et int
errogabunt simulachra sua · et
diuinos suos · et phitones et
ariolos · et tradam egyptum in
manu dominorum crudelium · et rex
fortis dominabitur eorum · ait dominus deus
exercituum · Et arescet aqua de ma
ri · et fluuius desolabitur · atque
siccabitur · et deficient flumina ·
et attenuabuntur · et siccabuntur
riui aggerum · Calamus et iun
cus marcescet · nudabitur al
ueus · et riui a fonte suo · et
omnis sementis irrigua sicca
bitur · arescet et non erit · Et me
rebunt piscatores · et lugebunt
omnes mittentes in flumine ha
mum · et expandentes rete su
per faciem aque emarcescent · Con
fundentur qui operabantur linum
plectentes et texentes subtilia ·
et erunt irrigua eius flaccentia ·
omnes qui faciebant lacunas ad
pisces capiendos · Stulti prin
cipes thaneos · sapientes con
siliarii pharao dederunt consi
lium insipiens · Quomodo dicetis pha
raoni filius sapientium ego filius
regum antiquorum · Ubi sunt nunc
sapientes tui · annuntient tibi
et indicent quid cogitauerit
dominus exercituum super egyptum · Stul
ti facti sunt principes thaneos ·

emarcuerunt principes memphe
os. deceperunt egyptum angulum
populorum eius. Dominus miscuit in me
dio eius spiritum vertiginis. et erra
re fecerunt egyptum in omni ope
re suo. sicut errat ebrius et vomens.
Et non erit egypto opus quod faci
at caput et caudam incurvantem
et refrenantem. In die illa erit
egyptus quasi mulieres. et stupe
bunt. et timebunt a facie commo
tionis manus domini exercituum. quam
ipse movebit super eam. et erit
terra iuda egypto in festivita
tem. Omnis qui illius fuerit recorda
tus pavebit a facie domini exerci
tuum. quod ipse cogitavit super
eam. In die illa erunt quinque ci
vitates in terra egypti loquentes
lingua chanaan. et iurantes
per dominum exercituum. Civitas so
lis vocabitur una. In die illa e
rit altare domini in medio terre
egypti. et titulus iuxta terminum
eius. Et erit in signum et in testi
monium domino exercituum in terra
egypti. Clamabunt enim ad dominum
a facie tribulantis. et mittet
eis salvatorem et propugnatorem
qui liberet eos. Et cognoscetur
dominus ab egypto. et cognoscent
egyptii dominum in die illa. et co
lent eum in hostiis et muneribus
et vota vovebunt domino et sol
vent. Et percutiet dominus egyptum
plaga et sanabit eam. et re
vertentur ad dominum et placabitur

eis. et sanabit eos. In die
illa erit via de egypto in as
sirios et intrabit assirius
in egyptum. et egyptii in assi
rios. et servient egyptii assi
riis. In die illa erit israel tercius
egyptio et assyrio benedictio
in medio terre. cui benedixit dominus
exercituum dicens. Benedictus
populus meus egypti. et opus
manuum mearum assirius. here
ditas autem mea israel.

XX In anno quo ingressus est
thartan in azotum cum misis
set eum sargon rex assyriorum.
et pugnasset contra azotum.
et cepisset eam. in tempore illo
locutus est dominus in manu ysa
ie filii amos dicens. Vade
et solve saccum de lumbis tu
is. et calciamenta tua tolle
de pedibus tuis. Et fecit sic
vadens nudus. et discalciatus.
Et dixit dominus. Sicut ambu
lavit servus meus ysaias.
nudus et discalciatus trium
annorum signum et portentum
erit super egyptum et super ethi
opiam. sic minabit rex assiri
orum captivitatem egypti. et trans
migrationem ethyopie. iuvenum
et senum. nudam et discalciatam
discoopertis natibus ignominiam
egypti. et timebunt. et con
fundentur ab ethiopia spe sua.
et ab egypto gloria sua. Et dicet
habitator insule huius in die illa.

Ecce hec erat spes nostra ad quos
confugimus in auxilium. ut libe
raret nos a facie regis assyri
orum. et quomodo poterimus effuge
re nos.

XXI

Onus deserti maris. Sic
ut turbines ab affrico ve
niunt de deserto venit. de terra hor
ribili. visio dura nunciata est
michi. Qui incredulus est infide
liter agit. et qui depopulator est
vastat. Ascende elam. obside
mede. omnem gemitum eius cessa
re feci. Propterea repleti sunt
lumbi mei dolore. angustia pos
sedit me. quasi angustia par
turientis. Corrui cum audirem.
conturbatus sum cum viderem. emar
cuit cor meum. tenebre stupe
fecerunt me. Babilon dilecta
mea posita est michi in miracu
lum. Pone mensam. contemplare
in specula comedentes et bibe
tes. surgite principes. arripite
clipeum. Hec enim dixit michi dominus.
Vade et pone speculatorem. et
quodcumque viderit annunciet. Et
vidit currum duorum equitum. as
censorem asini. et ascensorem ca
meli. et contemplatus est diligenter
multo intuitu. et clamavit
leo super speculam domini. Ego sum
stans iugiter per diem. et super custo
diam meam. ego sum stans totis noc
tibus. Ecce iste venit. ascensor vir
bige equitum. Et respondit. et
dixit. Cecidit cecidit babilon

et omnia sculptilia eius contrita
sunt in terra. Tritura mea. et filii
aree mee. que audivi a domino ex
ercituum deo israel annunciavi vo
bis. Onus duma. Ad me cla
mat ex seyr. Custos quid de noc
te. Dixit custos. Venit mane
et nox. Si queritis querite. con
vertimini venite. Onus in arabia.
In saltu ad vesperam dormietis.
in semitis dodanim. Occurren
tes sicienti ferte aquam. qui ha
bitatis terram austri cum panibus
occurrite fugienti. A facie enim
gladiorum fugerunt. a facie gla
dii imminentis. a facie arcus
extenti. a facie gravis prelii. Quia
hec dicit dominus ad me. Adhuc
in uno anno quasi in anno mer
cenarii auferetur omnis gloria cedar.
et reliquie numeri sagittariorum
fortium de filiis cedar imminue
tur. Dominus enim deus israhel lo
cutus est.

XXII xxij

Onus vallis visionis.
Quidnam tibi quoque est
quia ascendisti. et tu omnis
in tecta. clamoris plena. urbs
frequens. civitas exultans. In
terfecti tui non interfecti gladio. nec
mortui tui mortui in bello. Cunc
ti principes tui fugerunt simul.
duriterque ligati sunt. Omnes qui
inventi sunt vincti sunt pariter.
procul fugerunt. Propterea dixi.
Recedite a me. amare flebo.
nolite incumbere ut consolemini

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

ue super uastitate filie populi mei.
Dies enim interfectionis et conculca-
tionis et fletuum domino deo exer-
cituum in ualle uisionis. scrutans
murum. et magnificus super mon-
tem. Et elam sumpsit pharetram
currum hominis equitis. et parie-
tem nudabit clipeus. Et erunt e-
lecte tue ualles. plene quadriga-
rum. et equites ponentes sedes
suas in porta. et reuelabitur o-
perimentum iude. et uidebis in
illa die armamentarium domus
saltus. et scissuras ciuitatis da-
uid uidebitis. quia multiplicate
sunt. Et congregastis aquas pis-
cine inferioris. et domos iherusa-
lem numerastis. destruxistis domos
ad muniendum murum. et lacum
fecistis inter duos muros. et aquam
piscine ueteris. et non suspexis-
tis ad eum qui fecerat eam. et
operatorem eius de longe non uidis-
tis. Et uocabit dominus deus exerci-
tuum in die illa ad fletum. et ad
planctum. et ad caluitium. et ad
cingulum sacci. Et ecce gaudi-
um et leticia occidere uitulos.
et iugulare arietes. comedere
carnes. et bibere uinum. Come-
damus et bibamus. cras enim mo-
riemur. Et reuelata est uox in au-
ribus meis domini exercituum. Si
dimittetur iniquitas hec uobis
donec moriamini dicit dominus deus
exercituum. Hec dicit dominus deus ex-
ercituum. Vade ingredere ad eum qui
habitat in tabernaculo ad sob-
nam prepositum templi. et dices ad
eum. Quid tu hic. aut quasi
quis hic. quia excidisti tibi hic
sepulchrum. excidisti in excelso
memoriale diligenter in petra taber-
naculum tibi. Ecce dominus asportari
te faciet. sicut asportatur gallus
gallinaceus. et quasi amictum
sic subleuabit te. Coronans co-
ronabit te tribulatione. quasi
pilam mittet te in terram latam
et spaciosam. ibi morieris.
et ibi erit currus glorie tue et ig-
nominia domus domini tui. Et ex-
pellam te de statione tua. et de mi-
nisterio tuo deponam te. Et erit
in die illa uocabo seruum meum
heliachim filium helchie. et in-
duam illum tunica tua. et cingulo
tuo confortabo eum. et potestatem
tuam dabo in manu eius. et erit
quasi pater habitantibus iherusalem.
et domui iuda. Et dabo clauem
domus dauid. super humerum eius
et aperiet. et non erit qui
claudat. et claudet. et non erit
qui aperiat. Et figam illum pax-
illum in loco fideli. et erit in soli-
um glorie domui patris sui. et sus-
pendent super eum omnem gloriam domus
patris eius. uasorum diuersa genera.
omne uas paruulum a uasis cra-
terarum usque ad omne uas musi-
corum. In die illa dicit dominus exer-
cituum. auferetur paxillus qui
fixus fuerat in loco fideli. et

frangetur et cadet. et peribit quod pe
pendit in eo. quia dominus locu
tus est.

xxiij Onus tyri. Ululate naves
maris. quia vastata est
domus. unde venire consueverat.
De terra cethim revelatum est eis.
Tacete qui habitatis in insula.
negotiatio sydonis. Transfretan
tes mare repleverunt te. In aquis
multis semen nili messis.
fluminis fruges eius. et facta
est negotiatio gentium. Erubes
ce sydon ait enim mare. forti
tudo maris dicens. Non par
turivi et non peperi et non enu
trivi iuvenes. nec ad incre
mentum perduxi virgines. Cum au
ditum fuerit in egypto dolebunt.
cum audierit de tyro. Transite
maria. ululate qui habitatis in
insula. Numquid non hec vestra est que
gloriabatur a diebus pristinis in
antiquitate sua. Ducent eam
pedes sui longe ad peregrinan
dum. Quis cogitavit hoc super
tyrum quondam coronatam. cuius ne
gociatores principes. institores
eius inclyti terre. Dominus exer
cituum cogitavit hoc. ut det
heret superbiam omnis glorie. et
ad ignominiam deduceret
universos inclitos terre. Tra
nsi terram tuam quasi flumen fili
a maris. Non est cingulum ul
tra tibi. Manum suam extendit
super mare. conturbavit regna.

Dominus mandavit adversus cha
naan. ut contereret fortes eius.
et dixit. Non adicies ultra
ut glorieris. calumniam sustinens
virgo filia sydonis. In cethim
consurgens transfreta. ibi quoque
non erit requies tibi. Ecce
terra chaldeorum. talis populus non
fuit. assur fundavit eam. in
captivitatem traduxerunt robus
tos eius. suffoderunt domos eius.
posuerunt eam in ruinam. Ululate
naves maris. quia devastata
est fortitudo vestra. Et erit in die il
la in oblivione eris. o tyre
septuaginta annis. sicut dies
regis unius. Post septuaginta
autem annos erit tyro quasi can
ticum meretricis. Sume cytharam.
circui civitatem meretrix obli
vioni tradita. bene cane. fre
quenta canticum. ut memoria
tui sit. Et erit post septuaginta
annos visitabit dominus tyrum.
et reducet eam ad mercedes suas.
et rursum fornicabitur cum universis
regnis terre super faciem terre. Et
erunt negotiationes eius et mer
cedes eius sanctificate domino. Non
condentur neque reponentur. quia
hiis qui habitaverint coram
domino. erit negotiatio eius ut man
ducent in saturitatem. et vestian
tur usque ad vetustatem.

Ecce dominus dissipabit terram xxiiij
et nudabit eam. et affli
get faciem eius. et disperget habitatores

eius. Et erit sicut populus sic sacerdos.
et sicut servus sic dominus eius. sicut
ancilla sic domina eius. sicut emens
sic ille qui vendit. sicut fenera-
tor. sic is qui mutuum accipit.
sicut qui repetit sic qui debet.
Dissipatione dissipabitur terra.
et direptione predabitur. Dominus enim
locutus est verbum hoc. Luxit et de-
fluxit terra. et infirmata est alti-
tudo populi terre. Et terra infecta
est ab habitatoribus suis. quia
transgressi sunt leges. mutaverunt
ius. dissipaverunt fedus sempi-
ternum. Propter hoc maledictio
vorabit terram. et peccabunt ha-
bitatores eius. Ideoque insanient
cultores eius. et relinquentur homines
pauci. Luxit vindemia infir-
mata est vinea. ingemuerunt omnes
qui letabantur corde. Cessavit gau-
dium tympanorum. quievit sonitus
letantium. Conticuit dulcedo cy-
thare. cum cantico non bibent vinum.
amara erit potio bibentibus illam.
Attrita est civitas vanitatis.
clausa est omnis domus nullo in-
trante. Clamor erit super vino in
plateis. deserta est omnis letitia.
translatum est gaudium terre. relicta
est in urbe solitudo. et calami-
tas opprimet portas. quia hec
erunt in medio terre. in medio po-
pulorum. quomodo si pauce olive que
remanserunt excutiantur ex olea.
et racemi cum fuerit finita vinde-
mia. Hii levabunt vocem suam

atque laudabunt. cum glorifica-
tus fuerit dominus hinnient de ma-
ri. Propter hoc in doctrinis glori-
ficate dominum. in insulis maris no-
men domini dei israel. A finibus terre
laudes audivimus gloriam iusti. et
dixi. Secretum meum michi. secretum
meum michi. Ve michi prevaricantes pre-
varicati sunt. et prevaricatione trans-
gressorum prevaricati sunt. Formi-
do et fovee et laqueus super te qui
habitator es terre. Et erit qui
fugerit a voce formidinis cadet
in foveam. et qui se explicuerit de
fovea tenebitur laqueo. quia cata-
racte de excelsis aperte sunt.
et concutientur fundamenta terre. Con-
fractione confringetur terra. contritione con-
teretur terra. commotione commovebitur
terra. agitatione agitabitur terra
sicut ebrius. et auferetur quasi
tabernaculum unius noctis. et gra-
vabit eam iniquitas sua. et cor-
ruet et non adiciet ut resurgat.
Et erit in die illa visitabit dominus
super militiam celi in excelso. et su-
per reges terre qui sunt super terram.
et congregabuntur in congregatione
unius fascis in lacum. et claudentur
ibi in carcere. et post multos dies
visitabuntur. et erubescet luna.
et confundetur sol. cum regnaverit
dominus exercituum in monte Syon.
in Ierusalem. et in conspectu senum
suorum fuerit glorificatus.

XX

Domine deus meus es tu. exalta-
bo te confitebor nomini tuo

qui fecisti mirabilia. et cogi
tationes antiquas fideles amen.
quia posuisti civitatem in tumu
lum urbem fortem in ruinam. domum
alienorum ut non sit civitas. et in
sempiternum non edificetur. Super hoc
laudabit te populus fortis. civitas
gentium robustarum timebit te. quia
factus es fortitudo pauperi. fortitudo
egeno in tribulatione sua. spes
a turbine. umbraculum ab estu.
Spiritus enim robustorum quasi turbo
impellens parietem. sicut estus in
siti. tumultum alienorum humilia
bis. et quasi calore sub nube torren
te propaginem fortium marcescere fa
cies. Et faciet dominus exercituum cunc
tis populis in monte hoc convi
vium pinguium. convivium vinde
mie. pinguium medullatorum.
vindemie defecate. Et precipita
bit in monte isto faciem vinculi col
ligati super omnes populos. et telam
quam orditus est super universas na
tiones. Precipitabit mortem in sempiter
num. Et auferet dominus deus omnem lacri
mam ab omni facie. et obprobri
um populi sui auferet de universa ter
ra. quia dominus locutus est. Et dicet
in illa die. Ecce deus noster iste. ex
pectavimus eum et salvabit nos.
iste dominus sustinuimus eum. exul
tabimus et letabimur in salutari
eius. quia requiescet manus domini
in monte isto. et triturabitur mo
ab sub eo. sicut teruntur palee in
plaustro. Et extendet manus suas
sub eo sicut extendit natans
ad natandum. et humiliabit glo
riam eius cum allisione manuum eius.
et munitiones sublimium muro
rum tuorum concidet et humiliabit
et detrahet in terram usque ad
pulverem. XXVI
In die illa cantabitur canticum il
lud in terra iuda. Urbs fortitudi
nis nostre syon salvator ponetur in ea
murus. et antemurale. Aperi
te portas. et ingrediatur gens iusta
custodiens veritatem. Vetus error
abiit. servabis pacem. pacem quia
in te speravimus. Sperastis in domino
in seculis eternis. in domino deo forti
in perpetuum. quia incurvabit habi
tantes in excelso. civitatem subli
mem humiliabit. Humiliabit eam
usque ad terram. detrahet eam usque
ad pulverem. Conculcabit eam pes pau
peris. gressus egenorum. Semita
iusti recta est. rectus callis iusti
ad ambulandum. Et in semita iu
diciorum tuorum domine sustinuimus te.
nomen tuum. et memoriale tuum in
desiderio anime. Anima mea desidera
bit te in nocte. sed et spiritu meo in pre
cordiis meis. de mane vigilabo
ad te. Cum feceris iudicia tua in
terra. iustitiam discent habitato
res orbis. Misereamur impio.
et non discet facere iustitiam. In terra
sanctorum inique gessit. et non videbit
gloriam domini. Domine exaltetur manus
tua. et non videant. videant et con
fundantur zelantes populi. et ignis

hostes tuos devoret. Domine dabis
pacem nobis. omnia enim opera nostra
operatus es nobis. Domine deus noster
possederunt nos domini absque te. tantum
in te recordemur nominis tui. Morien-
tes non vivant. gygantes non
xxvi resurgant. Propterea visitasti et con-
trivisti eos. et disperdidisti omnem
memoriam eorum. Indulsisti genti
domine. indulsisti genti. Numquid
glorificatus es? Elongasti
omnes terminos terre. Domine in an-
gustia requisierunt te. in tribula-
cione murmuris doctrina tua
eis. Sicut que concipit cum appro-
pinquaverit ad partum dolens cla-
mat in doloribus suis. sic facti
sumus a facie tua domine. Concepimus
et quasi parturivimus. et peperimus
spiritum. Salutes non fecimus in terra.
ideo non ceciderunt habitatores ter-
re. Vivent mortui tui. interfecti
mei resurgent. Expergiscimini et
laudate qui habitatis in pulvere.
quia ros lucis ros tuus. et ter-
ram gygantum detrahes in ruinam.
Vade populus meus. intra cubicu-
la tua. claude ostia tua super te.
abscondere modicum ad momentum do-
nec pertranseat indignacio mea. Ec-
ce enim dominus egredietur de loco suo.
ut visitet iniquitatem habitato-
ris terre. contra eum. et revelabit ter-
ra sanguinem suum. et non operiet ultra
interfectos suos.
xxvii In illa die visitabit dominus in
gladio suo duro. et grandi et
fortem. super leviathan serpentem
vectem. et super leviathan serpen-
tem tortuosum. et occidet cetum qui
in mari est. In die illa vinea meri
cantabit ei. Ego dominus qui servo
eam. repente propinabo ei. ne for-
te visitetur contra eam. nocte et die
servo eam. Indignacio non est michi.
Quis dabit me spinam et veprem
in prelio? Gradiar super eam. succendam
eam pariter. an pocius tenebit
fortitudinem meam? Faciet pacem
michi. pacem faciet michi. Qui ingrediun-
tur impetu ad iacob. florebit et
germinabit israel. et implebunt fa-
ciem orbis semine. Numquid iuxta
plagam percucientis se percussit eum.
aut sicut occidit interfectos eius sic
occisus est? In mensura contra men-
suram. cum abiecta fuerit iudicabit
eam. Meditatus est in spiritu suo
duro per diem estus. Idcirco dimittetur
super hoc iniquitas domui iacob.
et iste omnis fructus ut auferatur
peccatum eius. Cum posuerit omnes
lapides altaris. sicut lapides ci-
neris allisos. non stabunt luci et
delubra. Civitas enim munita de-
solata erit. speciosa relinquetur.
et dimittetur quasi desertum. Ibi
pascetur vitulus. et ibi accubabit.
consumet summitates eius. Siccita-
te messis illius conterentur.
mulieres venientes et docentes
eam. non est enim populus sapiens. Propterea
non miserebitur eius qui fecit
eum. et qui formavit eum non parcet.

Staats- und Universitätsbibliothek Bremen

ei. Et erit in die illa percutiet dominus
ab alveo fluminis usque ad tor
rentem egypti. et vos congregabi
mini unus et unus filii israel. Et e
rit in die illa. clangetur in tuba
magna. et venient qui perditi
fuerant de terra assyriorum. et qui e
iecti erant in terra egypti. et adora
bunt dominum in monte sancto in ierusalem.
XXVIII Ve corone superbie ebriis ef
fraim. et flori decidenti glorie
exultationis eius. qui erant in
vertice vallis pinguissime erran
tes a vino. Ecce validus et for
tis dominus sicut impetus grandinis
turbo confringens. sicut impetus
aquarum multarum inundantium. et e
missarum super terram spatiosam. Pe
dibus conculcabitur corona superbie
ebriorum effraim. et erit flos de
cidens glorie exultationis eius. qui
est super verticem vallis pinguium
quasi temporaneum ante matu
ritatem autumpni. quod cum aspexe
rit videns. statim ut manu te
nuerit devorabit illud. In die
illa erit dominus exercituum corona
glorie. et sertum exultationis residu
o populi. et spiritus iudicii sedenti
super iudicium. et fortitudo rever
tentibus de bello ad portam. Ve
rum hii quoque pre vino nescierunt.
et pre ebrietate erraverunt. Sacer
dos et propheta nescierunt pre ebri
etate absorti sunt a vino. erra
verunt in ebrietate. nescierunt vi
dentem. ignoraverunt iudicium. Omnes

enim mense replete sunt vomitu
sordium. ita ut non esset ultra locus.
Quem docebit scientiam. et quem
intelligere faciet auditum? Ablac
tatos a lacte. avulsos ab ube
ribus. quia manda remanda.
manda remanda. expecta reex
specta. expecta reexpecta. mo
dicum ibi. modicum ibi. In loquela
enim labii. et lingua altera loquetur
ad populum istum cui dixit. Hec est
requies mea. reficite lassum. et
hoc est meum refrigerium. et nolu
erunt audire. Et erit eis verbum do
mini manda remanda. manda re
manda. expecta reexpecta. expec
ta reexpecta. modicum ibi modi
cum ibi. ut vadant et cadant re
trorsum. et conterantur. et illaque
entur et capiantur. Propter hoc au
dite verbum domini viri illusores qui
dominamini super populum meum qui
est in ierusalem. Dixistis enim. Per
cussimus fedus cum morte. et cum
inferno fecimus pactum. Flagellum
inundans cum transierit non veniet
super nos. quia posuimus
mendacium spem nostram. et men
dacio protecti sumus. Ideo hec
dicit dominus deus. Ecce ego mittam
in fundamentis syon lapidem.
lapidem probatum angularem.
preciosum. in fundamento funda
tum. qui crediderit non festinet.
et ponet iudicium in pondere.
et iusticiam in mensura. Et sub
vertet grando spem mendacii

et ptectionē aque inūdabūt.
Et delebit' fedus vrm cū morte
et pactū vrm cū inferno non
stabit. Flagellū inūdans cū
trāsierit. eritis ei in conculcatiōē.
Quandoq; ptransierit tollet vos
qm̄ mane diluculo ptransibit
in die et nocte. et tamē sola
vexatio intellcm̄ dabit auditui.
Coangustatū ē enī stratū.
ita ut alter decidat. et palliū
breue utrūq; operire nō potest.
Sicut enī in monte diuisionū
stabit dn̄s. sic in valle que ē
in gabaon irascet' ut faciat op'
suū. alienū opus eius ut ope
ret' opus suū. peregrinū ē op'
ab eo. Et nūc nolite illudere
ne forte cōstringant' uincla
vra. Cōsummacōem enī et ab
breuiacōez audiui a dn̄o deo
exercituū sup uniuersam terram.
Auribz pcipite et audite vo
cem meā. attendite et audite
eloquiū meū. Nūquid to
ta die arabit arans ut serat.
pscindet et sariet humū suā.
Nonne cū adequerit faciē ei'
seret gith. et ciminum spar
get. et ponet triticū p ordinē.
et hordeū. et miliū. et vi
ciā in finibz suis. et erudiet
illū in iudicio. d's suus docebit
illū. Non enī in serris tritu
rabit' gith. nec rota plaustri
sup ciminū circuīet. sz in vir
ga excutiet' gith. et ciminum
in baculo. panis aūt cōminue
tur. Verū nō in ppetuū triturans
triturabit illum. neq; uexa
bit eū rota plaustri. nec in un
gulis suis cōminuet eū. Et hoc
a dn̄o deo exercituū exiuit. ut
mirabile faceret consiliū. et mag
nificaret iusticiam.

XXIX

Ve arihel. arihel ciuitas
quā expugnauit dauid.
additus ē annus ad annū. solle
mpnitates euolute sunt. Et cir
cumuallabo arihel. et erit tris
tis et merens. et erit mi quasi a
rihel. Et circūdabo quasi spera
in circuitu tuo. et iaciā con
tra te aggerem. et munimenta
ponā in obsidionē tuā. et hu
miliaberis. et de terra loqueris.
et de humo audiet' eloquium
tuū. et erit quasi phitonis de
terra vox tua. et de humo eloq
uiū tuū mussitabit. Et erit sicut
puluis tenuis multitudo uen
tilanciū te. et sicut fauilla ptran
siens multitudo eorū. qui contra
te pualuerūt. Eritq; repente con
festim a dn̄o exercituū visita
bit' in tonitruo et cōmocione
terre. et uoce magna turbinis
et tempestatis. et flāma ignis
deuorantis. Et erit sicut somp
niū visionis nocturne multi
tudo omniū gencium qui dimi
cauerint contra arihel. et omēs
qui militauerūt et obsederūt.
et pualuerūt aduersus eam. Et

sicut sompniat esuriens et come
dit. cum autem fuerit expergefactus va
cua est anima eius. et sicut sompniat
sitiens et bibit. et postquam fuerit ex
pergefactus lassus adhuc sitit. et
anima eius vacua. sic erit multitu
do omnium gentium que dimicaue
runt contra montem syon. Obstu
pescite et admiramini. fluctuate.
et vacillate. Inebriamini et non
a vino. movemini. et non ebrie
tate. quoniam miscuit vobis. dominus
spiritum soporis. Claudet oculos
vestros prophetas. et principes vestros
qui vident visiones operiet. Et
erit vobis visio omnium sicut verba
libri signati. quem cum dederint
scienti litteras dicent. lege librum istum
et respondebit non possum. signatus
est enim. Et dabitur liber nescienti litteras.
diceturque ei. Lege. Et respondebit. Nes
cio litteras. Et dixit dominus. Eo quod
appropinquat populus iste ore suo. et
labiis suis glorificat me. cor autem
eius longe est a me. et timuerunt me
mandato hominum et doctrinis. ideo
ecce ego addam ut admirationem
faciam populo huic miraculo gran
di et stupendo. Peribit enim sa
pientia a sapientibus. et intellectus
prudentium absconditur. Ve qui
profundi estis corde. ut a domino
abscondatis consilium. quorum sunt
in tenebris opera et dicunt quis
videt nos. et quis novit nos.
Perversa est hec vestra cogitatio. quasi
si lutum contra figulum cogitet. et
dicat opus factori suo non
fecisti me. et figmentum dicat
fictori suo non intelligis. Non
ne adhuc in modico et in brevi
convertetur lybanus in chermel
et chermel in saltum reputabitur.
Et audient in die illa surdi ver
ba libri. et de tenebris et ca
ligine oculi cecorum videbunt. Et
addent mites in domino leticiam.
et pauperes homines in sancto israel ex
ultabunt. quoniam defecit qui preva
lebat. consummatus est illusor.
et succisi sunt omnes qui vigi
labant super iniquitatem. qui pecca
re faciebant homines in verbo. et
arguentem in porta supplantabant.
et declinaverunt frustra a iusto.
Propter hoc hec dicit dominus ad do
mum iacob. qui redemit abraham.
Non modo confundetur iacob. nec modo
vultus eius erubescet. sed cum vi
derit filios suos opera manuum me
arum in medio sui. sanctificantes no
men meum. et sanctificabunt sanctum iacob.
et deum israel predicabunt. et scient
errantes spiritu intellectum. et mussi
tatores discent legem.

XXX

Ve filii desertores dicit
dominus ut faceretis consilium et
non ex me. et ordiremini telam
et non per spiritum meum. ut adderetis
peccatum super peccatum. qui ambulatis
ut descendatis in egyptum. et
os meum non interrogastis sperantes
auxilium in fortitudine phara
onis. et habentes fiduciam in umbra

egipti. Et erit uobis fortitudo
pharaonis in confusionem. et
fiducia umbre egipti in ignomi
niam. Erant enim in thaneos princi
pes. et nuncii tui usque ad thaneos
peruenerunt. Omnes confusi sunt su
per populo qui eis prodesse non potuit.
non fuerunt in auxilium et in ali
quam utilitatem. sed in confusionem
et in obprobrium. Onus iumento
rum austri. In terra tribulationis et
angustie leena et leo. ex eis ui
pera et regulus uolans. por
tantes super humeros iumento
rum diuitias suas. et super gib
bum camelorum thesauros suos
ad populum qui eis prodesse non pote
rit. Egiptus enim frustra et uane
auxiliabitur. Ideo clamaui super
hoc. superbia tantum est quiesce. Nunc
ergo ingressus scribe super buxum.
et in libro diligenter exara illud.
et erit in die nouissimo in testi
monium usque in eternum. Populus
enim ad iracundiam prouocans est.
et filii mendaces. filii nolentes
audire legem dei. qui dicunt uiden
tibus nolite uidere. et aspicienti
bus nolite aspicere nobis ea que
recta sunt. Loquimini nobis pla
centia. uidete nobis errores.
auferte a me uiam. declinate a
me semitam. cesset a facie nostra sanctus
israel. Propterea hec dicit dominus sanctus
israel. Pro eo quod reprobastis
uerbum hoc. et sperastis in calumpnia
et in tumultu. et innixi estis
super eo. propterea erit uobis iniquitas
hec. sicut interruptio cadens.
et requisita in muro excelso. quoniam
subito dum non speratur. ueniet con
tritio eius. et comminuetur sicut con
teritur lagena figuli contritione per ua
lida. et non inuenietur de fragmen
tis eius testa in qua portetur igni
culus de incendio aut hauria
tur parum aque de fouea. Quia
hec dicit dominus deus sanctus israel. Si
reuertamini et quiescatis. salui e
ritis. In silentio et in spe erit
fortitudo uestra. Et noluistis et
dixistis. nequaquam sed ad equos
fugiemus. Ideo fugietis. Et super
ueloces ascendemus. Ideo uelo
ciores erunt qui uos persequentur.
Mille homines a facie terroris
unius. et a facie terroris quinque
fugietis. donec relinquamini quasi
malus nauis in uertice montis.
et quasi signum super collem. Propterea
expectat dominus ut misereatur uestri.
et ideo exaltabitur parcens uobis.
quia deus iudicii dominus. Beati omnes
qui expectant eum. Populus enim syon
habitabit in ierusalem. Plo
rans nequaquam plorabis. mise
rans miserebitur tui. Ad uocem
clamoris tui statim ut audie
rit respondebit tibi. et dabit
dominus panem artum. et aquam breuem.
et non faciet auolare a te ultra
doctorem tuum. Et erunt oculi tui ui
dentes preceptorem tuum. et aures
tue audientes uerbum post tergum mo

uenias. Hec via ambulate in ea.
neque ad dexteram neque ad sinistram.
Et contaminabis laminas sculptili-
um argenti tui. et uestimentum con-
flatilis auri tui. et disperges ea sicut
inmunditiam menstruate. Egredere
dices ei. et dabitur pluuia semini
tuo ubicumque seminaueris in terra.
et panis frugum terre erit uberri-
mus et pinguis. Pascetur in pos-
sessione tua in die illa agnus spa-
ciose. et tauri tui et pulli asinorum
qui operantur terram commixtum migma
comedent. sicut in area uentilatum
est. Et erunt super omnem montem ex-
celsum. et super omnem collem eleua-
tum riui currentium aquarum in die in-
terfectionis multorum. cum ceciderint tur-
res. Et erit lux lune sicut lux so-
lis. et lux solis erit septempliciter
sicut lux septem dierum. in die qua al-
ligauerit dominus uulnus populi sui.
et percussuram plage eius sanauerit.
Ecce nomen domini uenit de longinquo
ardens furor eius et grauis ad por-
tandum. Labia eius repleta sunt in-
dignatione. et lingua eius quasi ig-
nis deuorans. Spiritus eius uelut tor-
rens inundans usque ad medium colli
ad perdendas gentes in nichilum. et
frenum erroris quod erat in maxillis
populorum. Canticum erit uobis sicut uox
sanctificate sollempnitatis et leticia cor-
dis. sicut qui pergit cum tibia ut in-
tret in montem domini ad fortem israel. Et
auditam faciet dominus gloriam uocis sue.
et terrore brachii sui ostendet in

comminatione furoris. et flam-
me ignis deuorantis allidet in
turbine et in lapide grandinis. A
uoce enim domini pauebit assur uir-
ga percussus. et erit transitus uirge
fundatus. quam requiescere faciet dominus
faciet super eum. In tympanis
et cytharis et in bellis precipuis
expugnabit eos. Prepara-
ta est enim ab heri tofeth. a rege
preparata est profunda et dilatata.
nutrimenta eius ignis et ligna
multa. Flatus domini sicut torrens sul-
phuris succendens eam. XXXI
Ve qui descendunt in egyptum
ad auxilium in equis speran-
tes et habentes fiduciam super qua-
drigis quia multe sunt. et super
equitibus quia preualidi nimis. et
non sunt confisi super sanctum israel. et dominum
non requisierunt. Ipse autem sapiens
adduxit malum. et uerba sua non
abstulit. Et contra domum pessimo-
rum consurget. et contra auxilium ope-
rantium iniquitatem. Egyptus homo
et non deus. et equi eorum caro et non
spiritus. Et dominus inclinabit ma-
num suam. et corruet auxiliator.
et cadet cui prestatur auxilium. simulque
omnes consumentur. quia hec dicit
dominus ad me. Quomodo si rugiat
leo. et catulus leonis super pre-
dam suam cum occurrerit ei mul-
titudo pastorum a uoce eorum non
formidabit. et a multitudine e-
orum non pauebit. sic descendet dominus
exercituum ut prelietur super montem syon.

et sup collem eius. Sicut aues
uolantes sic pteget dn̄s exer
cituū ihrlm̄ ptegēs et liberās.
transiens et saluās. Conuertimini
sicut in pfundū recesseratis fi
lii isrl'. In die enī illa abiciet uir
ydola argenti sui. et ydola auri
sui. que fecerūt uobis manus
ure in pctm̄. et cadet assur gla
dio nō uiri. et gladius nō ho
minis uorabit eum. et fugiet
nō a facie gladii. et iuuenes
eius uectigales erūt. et forti
tudo eius a terrore trāsibit. et
pauebūt fugientes principes
eius. Dixit dn̄s cui' est ignis
in syon. et caminus eius in
iherusalem.

xxxii
Ecce in iusticia regnabit
rex. et principes in iudicio
preerūt. Et erit uir. sicut qui ab
sconditur a uento. et celat se a tē
pestate. sicut riui aquarū in siti.
et umbra petre pminentis in
terra deserta. Non caligabūt
oculi uidenciū. et aures audien
ciū diligent auscultabūt. et cor
stultorum intelliget scienciā. et lī
gua balborum uelociter loquetur et
plane. Non uocabitur ultra is q
insipiens est princeps. neqȝ frau
dulentus appellabitur maior. Stul
tus enī fatua loquetur. et cor ei'
faciet iniquitatem. ut pficiat si
mulacōem. et loquetur ad dnm̄
fraudulenter. et uacuam faciet
animā esurientis. et potum si
tienti auferet. Fraudulenti uasa
pessima sūt. Ipē enī cogitacōes
concinnauit ad pdendos mites
in sermone mendacii cū loque
retur iudiciū paup. Princeps uero
ea que digna sūt principe cogita
bit. et ipē sup duces stabit.
Mulieres opulente surgite et au
dite uocē meā. filie cōfidentes
pcipite auribȝ eloquiū meū. Post
dies enī et annum. et uos cont
babimini confidentes. Cōsūmata ē
enī uindemia. collectio ultra non
ueniet. Obstupescite opulente.
conturbamini confidentes. exuite
uos et confundimini. accingite uos
lumbos urōs. sup ubera plan
gite. sup regione desiderabili.
sup uinea fertili. Sup humū
ppli mei spina et uepres ascen
dent. quanto magis sup omnes
domos gaudii ciuitatis exulta
tis. Domus enī dimissa est. mul
titudo urbis relicta ē. Tenebre
et palpacio facte sūt sup speluncas
usqȝ in eternū. gaudiū onagrorum
pascua gregū. donec effundatur
sup nos spūs de excelso. et erit
desertū in chermel. et chermel in
saltū reputabitur. et habitabit ī
solitudine iudiciū. et iusticia ī
chermel sedebit. Et erit opus iu
sticie pax. et cultus iusticie silenciū.
et securitas usqȝ in sempiternū. Et sede
bit ppls meus in pulcritudine pa
cis. et in tabnaculis fiducie. et
in requie opulenta. Grando aūt

in descensione saltus et humili
tate humiliabitur civitas. Beati
qui seminatis super omnes aquas.
immittentes pedem bovis et asini.
Ve qui predaris. nonne et tu
xxxiii predaberis. Cum consu
maveris depredationem depredabe
ris. Cum fatigatus desieris con
tempnere contempneris. Domine mi
serere nostri te expectavimus. esto
brachium nostrum in mane. et salus
nostra in tempore tribulationis. A voce
angeli fugerunt populi. et ab exalta
tione tua disperse sunt gentes. Et con
gregabuntur spolia vestra sicut col
ligitur bruchus velut cum fosse
plene fuerint de eo. Magnifica
tus est dominus quoniam habitavit in ex
celso. implevit Syon iudicio et
iustitia. et erit fides in temporibus
suis. Divitie salutis sapientia et
scientia. timor domini ipse est thesau
rus eius. Ecce videntes clama
bunt foris. angeli pacis amare
flebunt. Dissipate sunt vie. cessavit
per semitam transiens. irritum factum
est pactum. proiecit civitates. non
reputavit homines. Luxit et elan
guit terra. confusus est Lybanus
et obsorduit. et factus est Saron si
cut desertum. et concussa est Basan
et Carmelus. Nunc consurgam di
cit dominus. nunc exaltabor. nunc sub
levabor. Concipietis ardorem.
parietis stipulam. Spiritus vester ut ig
nis vorabit vos. Et erunt populi quasi
de incendio cinis. spine congre

gate igni comburentur. Audi
te qui longe estis que fecerim.
et cognoscite vicini fortitudinem
meam. Conterriti sunt in Syon pecca
tores. possedit tremor ypocritas.
Quis poterit habitare de vo
bis cum igne devorante? Quis ha
bitabit de vobis cum ardoribus
sempiternis? Qui ambulat in iusti
tiis et loquitur veritatem. qui
proicit avaritiam ex calumpnia. et
excutit manus suas ab omni
munere. qui obturat aures suas
ne audiat sanguinem. et claudit
oculos suos ne videat malum. is
te habitabit in excelsis. muni
menta saxorum sublimitas eius.
Panis ei datus est. aque eius fide
les sunt. Regem in decore suo
videbunt. oculi eius cernent ter
ram de longe. Cor tuum meditabitur
timorem. Ubi est litteratus. ubi le
gis verba ponderans. ubi doctor
parvulorum. Populum impudentem non
videbis. populum alti sermonis.
ita ut non possis intelligere di
sertitudinem lingue eius in quo
est nulla sapientia. Respice Syon
civitatem sollempnitatis nostre. o
culi tui videbunt Ierusalem habita
tionem opulentam. tabernaculum
quod nequaquam transferri poterit.
nec auferentur clavi eius in sempiter
num. et omnes funiculi non rumpentur.
quia solummodo ibi magnificus do
minus noster. Locus fluviorum rivi la
tissimi et patentes. non transibit

per eam navis remigum. neque tri
eris magna transgredietur eam.
Dominus enim iudex noster. dominus legifer
noster. dominus rex noster. ipse salvabit
nos. Laxati sunt funiculi tui sed
non prevalebunt. sic erit malus tu
us ut dilatare signum non queas.
Tunc dividentur spolia predarum mul
te. claudi diripient rapinam.
nec dicet vicinus elangui. po
pulus qui habitat in ea. au
feretur ab eo iniquitas.
XXXIIII Accedite gentes et audite.
et populi attendite. Audi
at terra et plenitudo eius. or
bis et omne germen eius. quia
indignatio domini super omnes gen
tes. et furor super universam mi
litiam eorum. Interfecit eos. et de
dit eos in occisionem. Interfec
ti eorum proicientur. et de cadaveri
bus eorum ascendet fetor. Tabes
cent montes a sanguine eorum.
et tabescet omnis militia ce
lorum. Et complicabuntur sicut liber
celi. et omnis militia eorum de
fluet sicut defluit folium de vi
nea. et de ficu. quoniam inebriatus
est in celo gladius meus. Ecce
super ydumeam descendet. et su
per populum interfectionis mee. ad iu
dicium. Gladius domini repletus
est sanguine. incrassatus est
adipe de sanguine agnorum et
hyrcorum. de sanguine medulla
torum arietum. Victima enim domini
in bosra. et interfectio magna

in terra edom. Et descendent unico
rnes cum eis. et tauri cum poten
tibus. Inebriabitur terra eorum san
guine. et humus eorum adipe pin
guium. quia dies ultionis domini
annus retributionis iudicii
syon. Et convertentur torrentes eius
in picem. et humus eius in sul
phur. Et erit terra eorum in picem
ardentem. nocte et die non extin
guetur. in sempiternum. Ascendet fu
mus eius a generatione in generationem.
et desolabitur in secula seculorum. Non
erit transiens per eam. et posside
bunt illam onocrotalus et eri
cius. et ibis et corvus habitabunt
in ea. Et extendetur super eam men
sura ut redigatur ad nichilum. et
perpendiculum in desolationem. No
biles eius non erunt ibi. regem po
tius invocabunt. et omnes princi
pes eius erunt in nichilum. Et
orientur in domibus eius spine.
et urtice. et paliurus in muni
tionibus eius. et erit cubile draco
num. et pascua strucionum. Et occur
rent demonia onocentauris. et
pilosus clamabit alter ad al
terum. Requirite diligenter in libro
domini et legite unum ex eis non de
fuit. Ibi cubabit lamia et inve
niet sibi requiem. ibi habuit fo
veam ericius. et enutrivit ca
tulos. et circumfodit. et fovit in
umbra eius. Illuc congregati sunt
milvi alter ad alterum. Requiri
te diligenter in libro domini et legite

unum ex eis non defuit alter alte-
rum non quesivit. quia quod ex ore meo
procedit ille mandavit. et spiritus
eius ipse congregavit ea. et ipse
misit eis sortem. et manus eius
divisit eam illis in mensuram
usque in eternum possidebunt eam.
in generatione et generationem
habitabunt in ea.

xv Letabitur deserta et invia.
et exultabit solitudo et flo-
rebit quasi lilium. Germinans
germinabit. et exultabit leta-
bunda et laudans. Gloria Libani
data est ei. decor Carmeli et Saron.
Ipsi videbunt gloriam domini. et deco-
rem dei nostri. Confortate manus
dissolutas. et genua debilia
roborate. Dicite pusillanimis
confortamini. et nolite timere.
ecce deus vester ultionem adducet re-
tributionis. deus ipse veniet et
salvabit nos. Tunc aperientur
oculi cecorum. et aures surdorum
patebunt. Tunc saliet sicut cer-
vus claudus. et aperta erit lin-
gua mutorum. quia scisse sunt in
deserto aque. et torrentes in so-
litudine. et que erat arida in
stagnum. et sitiens in fontes aqua-
rum. In cubilibus in quibus prius
dracones habitabant. orietur viror
calami et iunci. Et erit ibi semi-
ta et via. et via sancta vocabitur.
non transibit per eam pollutus. Et
hec erit vobis directa via. ita
ut stulti non errent per eam. Non
erit ibi leo. et mala bestia non
ascendit per eam. nec invenietur
ibi. Et ambulabunt qui liberati
fuerint et redempti a domino. conver-
tentur et venient in Syon cum lau-
de et leticia sempiterna. super capi-
ta eorum. Gaudium et leticiam ob-
tinebunt. et fugiet dolor et ge-
mitus.

Et factum est in quarto decimo xxxvi
anno regis Ezechie as-
cendit Sennacherib rex Assyrio-
rum super omnes civitates Iuda mu-
nitas. et cepit eas. Et misit
rex Assyriorum Rabsacen de Lachis
in Iherusalem ad regem Ezechiam in
manu gravi. et stetit in aque-
ductu piscine superioris. in
via agri fullonis. Et egressus
est ad eum Eliachim filius Hel-
chie qui erat super domum. et Sob-
na scriba. et Ioahe filius Azaph
a commentariis. Et dixit ad eos
Rapsaces. Dicite Ezechie. Hec
dicit rex magnus rex Assyri-
orum. Que est ista fiducia qua
confidis. Aut quo consilio vel
fortitudine rebellare disponis.
Super quem habes fiduciam quia
recessisti a me. Ecce confidis
super baculum harundineum confrac-
tum istum super Egyptum. cui si innisus
fuerit homo intrabit in manum
eius. et perforabit eam. Sic Phara-
o rex Egypti omnibus qui confidunt
in eo. Quod si responderis mihi
In domino deo nostro confidimus. nonne

ipse est cui abstulit ezechias ex
celsa et altaria. et dixit iude et ihe
rusalem coram altari isto adora
bitis. Et nunc trade te dño meo
regi assirior. et dabo tibi duo
milia equor. nec poteris ex te
prebere ascensores eor. Et quo
modo sustinebis faciem iudicis un
nius loci ex seruis dñi mei mi
noribus. Quod si confidis in
egypto. in quadrigis et in equi
tibus. et nunc numquid sine dño ascen
di ad terram istam ut disperderem eam.
Dñs dixit ad me. Ascende sup
terram istam. et disperde eam. Et
dixit heliachim et sobna et io
ae ad rapsacen. Loquere ad seruos
tuos syra lingua. intelligimus e
nim. ne loquaris ad nos iudai
ce in auribus populi qui est sup
murum. Et dixit ad eos rabsa
ces. Numquid ad dñm tuum et
ad te misit me dñs meus ut lo
querer omnia uerba ista. et non pocius
ad uiros qui sedent super
murum ut comedant sterco
ra sua. et bibant urinam pedum
suorum uobiscum. Et stetit rabsa
ces. et clamauit uoce magna
iudaice et dixit. Audite uerba
regis magni regis assiriorum.
Hec dicit rex. Non seducat uos
ezechias. quia non poterit eruere
uos. Et non uobis tribuat fi
duciam ezechias super dño di
cens. eruens liberabit nos dñs.
non dabitur ciuitas ista in manu

regis assirior. Nolite audire
ezechiam. Hec enim dicit rex
assirior. Facite mecum benedic
tionem. et egredimini ad me. et
comedite unusquisque uineam
suam. et bibite unusquisque aquam
cisterne sue donec ueniam et tol
lam uos ad terram que est ut ter
ra uestra terram frumenti et uini.
terram panum et uinear. Ne con
turbet uos ezechias dicens. Do
minus liberabit nos. Numquid
dii gentium liberauerunt unusquis
que terram suam de manu regis as
sirior. Ubi est deus emath et ar
fad. ubi est deus sepharuaim.
Numquid liberauerunt samari
am de manu mea. Quis est
ex omnibus diis terrarum istar.
qui eruerit terram suam de ma
nu mea ut eruat dñs ihrlm
de manu mea. Et siluerunt. et
non responderunt ei uerbum. Manda
uerat enim eis rex dicens. ne res
pondeatis ei. Et ingressus est he
liachim filius helchie. qui erat
super domum et sobna scriba.
et ioae filius asaph a commen
tariis ad ezechiam scissis ues
tibus et nunciauerunt ei uer
ba rabsacis. XXXVII

Et factum est cum audisset rex
ezechias. scidit uestimen
ta sua et obuolutus est sacco.
et intrauit in domum domini. Et
misit eliachim qui erat super
domum et sobnam scribam et

sermones

seniores de sacerdotibus opertos saccis
ad ysaiam filium amos prophetam.
et dixerunt ad eum. Hec dicit ezechi
as. Dies tribulationis et correctio
nis et blasphemie. dies hec. quia
venerunt filii usque ad partum. et
virtus non est parturienti. si quo
modo audiat dominus deus tuus verba
rapsacis quem misit rex assirio
rum dominus suus ad blasphemandum
deum viventem. et exprobrandum
sermonibus quos audivit dominus deus
tuus. leva ergo orationem pro re
liquiis. que reperte sunt. Et ve
nerunt servi regis ezechie ad y
saiam. et dixit ad eos ysaias.
Hec dicetis domino vestro. Hec dicit
dominus. Ne timeas a facie verbo
rum que audisti. quibus blas
phemaverunt pueri regis assi
riorum me. Ecce ego dabo ei spiritum.
et audiet nuntium. et revertetur
ad terram suam. et corruere eum
faciam gladio in terra sua. Et rever
sus est autem rapsaces. et invenit
regem assiriorum preliantem adver
sus lobnam. audierat enim quia
profectus esset de lachis. Et audivit
de therraca rege ethiopie dicen
tes. Egressus est ut pugnet contra
te. Quod cum audisset. misit nun
tios ad ezechiam dicens. Hec
dicetis ezechie regi iude loquen
tes. Non te decipiat deus tuus
in quo confidis dicens. non dabi
tur ierusalem in manu regis as
siriorum. Ecce audisti omnia que
fecerunt reges assiriorum omnibus
terris quas subverterunt. et tu
poteris liberari? Numquid erue
runt eos dii gentium quos subver
terunt patres mei gozan. et a
ram. et reseph. et filios eden. qui
erant in thalassar? Ubi est rex
emath. et rex arphat. et rex ur
bis sepharvaim. ana. et eva.
Et tulit ezechias libros. de ma
nu nuntiorum. et legit eos. et a
scendit in domum domini. et expan
dit ezechias eos coram domino.
Et oravit ezechias ad dominum di
cens. Domine deus exercituum deus israel
qui sedes super cherubim tu es deus
solus omnium regnorum terre. tu
fecisti celum et terram. Inclina
domine aurem tuam et audi. aperi do
mine oculos tuos et vide. audi omnia
verba sennacherib que misit ad
blasphemandum deum viventem.
Vere enim desertas fecerunt reges
assiriorum terras. et regiones earum
et dederunt deos earum igni.
Non enim erant dii sed opera manu
um hominum. lignum et lapis. et com
minuerunt eos. Et nunc domine deus
noster salva nos de manu eius.
et cognoscant regna terre. quia
tu es dominus deus solus. Et misit
ysaias filius amos ad ezechiam
dicens. Hec dicit dominus deus israel.
Pro quibus rogasti me. de sen
nacherib rege assiriorum. hoc est
verbum quod locutus est dominus super
eum. Despexit te subsannavit te

virgo filia syon. post te mouit
caput filia ierusalem. Cui expro
brasti. et quem blasphemasti. et
super quem exaltasti uocem. et le
uasti oculos tuos? Ad sanctum altitudinem
israel. In manu seruorum tuorum ex
probrasti dominum et dixisti. In multi
tudine quadrigarum mearum ego
ascendi altitudinem montium iu
ga libani. et succidam excelsa
cedros eius et electas abietes
illius. Et introibo altitudinem
summitatis illius. saltum carme
li eius. Ego fodi et bibi aquam
et exsiccaui uestigio pedis mei
omnes riuos aggerum. Num
quid non audisti que olim fecerim
ei. ex diebus antiquis. Ego plasma
ui illud et nunc adduxi. et factum
est in eradicationem collium com
pugnantium. et ciuitatum mu
nitarum. Habitatores earum breui
ata manu contremuerunt et con
fusi sunt. facti sunt sicut fenum
agri. et gramen pascue. et her
ba tectorum que exaruit antequam
maturesceret. Habitationem
tuam. et egressum tuum. et intro
itum tuum cognoui. et insaniam
tuam contra me. cum fureres aduersum
me. superbia tua ascendit in au
res meas. Ponam ergo circulum in
naribus tuis. et frenum in labi
is tuis. et reducam te in uia
per quam uenisti. Tibi autem hoc
erit signum. Comede hoc an
no que sponte nascuntur. et in
anno secundo pomis uescere. In
anno autem tercio seminate et me
tite. et plantate uineas. et co
medite fructum earum. Et mittet
id quod saluatum fuerit de domo
iuda. et quod reliquum est radi
cem deorsum. et faciet fructum
sursum. quia de ierusalem exibunt
reliquie. et saluatio de monte
syon. Zelus domini exercituum
faciet istud. Propterea hec dicit
dominus de rege assyriorum. Non
introibit ciuitatem hanc. et
non iaciet ibi sagittam. et non
occupabit eam clipeus. et
non mittet in circuitu eius agge
rem. In uia qua uenit per eam
reuertetur. et ciuitatem hanc non
ingredietur dicit dominus. Et pro
tegam ciuitatem istam ut sal
uem eam propter me. et propter dauid
seruum meum. Egressus est angelus
domini. et percussit in castris as
syriorum. centum octoginta quin
que milia. Et surrexerunt mane
et ecce uiderunt omnia corpora
mortuorum. Et egressus est et
abiit. Et reuersus est sennacherib
rex assyriorum. et habitauit in
niniue. Et factum est cum adoraret
in templo nesrach deum suum.
adramelech et sarasar filii eius
percusserunt eum gladio. fugerunt
que in terram ararath. et regnauit
asaradan filius eius pro eo.

XXXVIII

In diebus illis egrotauit e
zechias usque ad mortem.

et introivit ad eum ysaias filius
amos propheta et dixit ei. Hec di
cit dominus. Dispone domui tue quia
morieris tu et non vives. Et con
vertit ezechias faciem suam ad pari
etem. et oravit ad dominum et dixit.
Obsecro domine memento queso quo
modo ambulaverim coram te in ve
ritate. et in corde perfecto. et quod
bonum est in oculis tuis fecerim.
Et flevit ezechias fletu magno.
Et factum est verbum domini ad ysaiam
dicens. Vade et dic ezechie. Hec
dicit dominus deus david patris tui.
Audivi orationem tuam. et vidi la
crimas tuas. Ecce ego adiciam
super dies tuos quindecim annos.
et de manu regis assiriorum e
ruam te. et civitatem istam. et
protegam eam. Hoc autem erit tibi
signum a domino. quia faciet dominus
verbum hoc quod locutus est. Ecce
ego reverti faciam umbram line
arum. per quas descenderat in horo
logio achaz in sole retrorsum de
cem lineis. Et reversus est sol decem
lineis per gradus quos descende
rat. Scriptura ezechie regis iu
de cum egrotasset. et convaluisset
de infirmitate sua. Ego dixi in
dimidio dierum meorum vadam
ad portas inferi. Quesivi resi
duum annorum meorum. dixi non vide
bo dominum deum in terra viventium.
Non aspiciam hominem ultra et ha
bitatorem quietis. Generatio mea
ablata est et convoluta a me quasi

tabernaculum pastorum. Precisa est
velut a texente vita mea. dum
adhuc ordirer succidit me. de
mane usque ad vesperam finies
me. Sperabam usque ad mane.
quasi leo sic contrivit omnia ossa
mea. De mane usque ad vesperam
finies me sicut pullus hyrundi
nis sic clamabo meditabor ut
columba. Attenuati sunt oculi
mei suspicientes in excelsum.
Domine vim patior responde pro
me. Quid dicam. aut quid
respondebit michi cum ipse fece
rim. Recogitabo tibi omnes
annos meos. in amaritudine
anime mee. Domine si sic vivitur et in
talibus vita spiritus mei corripies
me et vivificabis me. Ecce in pa
ce amaritudo mea amarissima.
Tu autem eruisti animam meam ut
non periret. proiecisti post tergum tu
um omnia peccata mea. quia non
infernus confitebitur tibi. neque
mors laudabit te. nec exspec
tabunt qui descendunt in lacum
veritatem tuam. Vivens vivens
ipse confitebitur tibi. sicut et ego
hodie pater filiis notam faciet
et veritatem tuam. Domine sal
vum me fac et psalmos nostros
cantabimus cunctis diebus vite
nostre in domo domini. Et iussit y
saias ut tollerent massam de ficis.
et cataplasmarent super vul
nus et sanaretur. Et dixit eze
chias. Quod erit signum quia

ascendā in domū dnī.
XXXIX In tempore illo misit merodach
baladan. filius baladan rex ba
bilonis libros et munera ad
ezechiam. Audivit enim quod
egrotasset et convaluisset. Leta
tus ē autē sup eis ezechias. et
ostendit eis cellam aromatum.
et argenti et auri. et odoramē
torum et unguenti optimi. et
omēs apothecas supellectilis su
e. et universa que inventa sūt in
thesauris eius. Non fuit verbum
quod nō ostenderet eis ezechias
in domo sua. et in omī potesta
te sua. Introivit autē ysaias p
pha ad regē ezechiā et dixit ei.
Quid dixerūt viri isti. et unde
venerūt ad te. Et dixit ezechi
as. De terra longinqua venerūt ad
me. de babilone. Et dixit. Quid
viderūt in domo tua. Et dixit
ezechias. Omnia que in domo
mea sūt viderūt. Non fuit res
quā nō ostenderim eis in the
sauris meis. Et dixit ysaias
ad ezechiam. Audi verbū dnī
exercituū. Ecce dies venient
et auferent oīa que in domo
tua sūt. et que thesaurizave
rūt patres tui usqz ad diem hāc
in babilonē. non relinquetur
quicqz dicit dns. Et de filiis tu
is qui exibunt de te quos ge
nueris tollēt. et erūt eunuchi
in palacio regis babilonis. Et
dixit ezechias ad ysaiam. Bo
nū verbū dnī quod locutus est.
Et dixit. Fiat tantū pax et ve
ritas in diebz meis.
XL Consolamini consolamini pplē
meus dicit dns ds vr.
Loquimini ad cor ihrlm. et ad
vocate eam. quā completa ē
malicia eius. dimissa ē iniquitas
illius. Suscepit de manu dnī du
plicia p omnibz peccatis suis. Vox
clamantis in deserto parate viā dnī.
rectas facite in solitudine semi
tas dei nr̄i. Omis vallis exalta
bitur. et omnis mons et collis hu
miliabitur. et erūt prava in direc
ta et aspera in vias planas.
Et revelabitur glā dnī. et videbit
omnis caro pariter quod os dnī
locutū est. Vox dicentis. Cla
ma. Et dixi. Quid clamabo.
Omis caro fenū. et omnis glā eius
quasi flos agri. Exsiccatū est
fenū et cecidit flos. Verbū autē
dnī manet in eternū. Sup mon
tē excelsū ascende tu. qui evan
gelizas syon. exalta in fortitu
dine vocem tuam. qui evan
gelizas ihrlm. Exalta noli
timere. Dic civitatibz iude. Ecce
deus vr. Ecce dns ds in fortitu
dine veniet. et brachiū eius do
minabitur. Ecce merces eius cū
eo. et opus illius corā eo. Si
cut pastor gregem suū pascet.
et brachio suo congregabit ag
nos. et in sinu suo levabit. fe
tas ipē portabit. Quis mensus ē

quia spc dni suf flavit in eo. vere fenū ē ppls. Exsiccatū ē fe[illegible]

pugillo aquas · et celos palmo
ponderavit. Quis appendit trib;
Digitis molem terre · et libravit in pon
dere montes · et colles in statera.
Quis adiuvit spm̄ dn̄i. Aut
quis consiliarius eius fuit et
ostendit illi. Cū quo iniit con
siliū et instruxit eū · et docuit
eū semitā iustitie · et erudivit
eū scientia · et viā prudētie os
tendit illi. Ecce gentes quasi
stilla situle · et quasi momētum
statere reputate sūt · Ecce insu
le quasi pulvis exiguus · et ly
banus nō sufficiet ad succendē
dū · et animalia eī nō sufficiēt
ad holocaustū. Omnes gentes
quasi nō sint sic sūt coram eo
et quasi nichilū et inane rep̄u
tate sūt ei. Cui ergo ergo simile
fecistis deum aut quā ymagi
nem ponetis ei. Nunquid
sculptile conflavit faber · aut
artifex auro figurabit illud ·
et laminis argenteis argenta
rius. Forte lignū et imputri
bile elegit artifex sapiēs · q̄rit
quomō statuat · simulacrum qd̄
nō moveatur. Nunqd̄ nō scitis ·
nunquid nō audistis: nunquid
nō nūciatū est ab inicio vobis:
Nunquid nō intellexistis funda
menta terre: Qui sedet sup̄ gy
rū terre · et habitatores eius
sūt quasi locuste · qui extendit
velut nichilū celos · et expandit
eos sicut tabernaculū ad inha

bitandū qui dat secretorum
scrutatores quasi nō sint · iu
dices terre velut inane fecit ·
Et quidem neque plantatus · ne
que satus neque radicatus in terra truncus
truncus eorum · Repente flavit in
eos · et aruerūt · et turbo q̄si
stipulam auferet eos · Et cui
assimilastis me · et adequastis
dicit scs̄. Levate in excelsū oclōs
vr̄os · et videte quis creavit h
Qui educit in nūero miliciā eor
et om̄s ex nomine vocat · Pre
multitudine fortitudinis et
roboris · virtutisque eius neque
unū reliquū fuit. Quare di
cis iacob · et loqueris isrl' ab
scondita ē via mea a dn̄o · et
a deo meo iudiciū meū transiit.
Nunquid nescis aut nō audis
ti · deus sempiternus dn̄s qui cre
avit terminos terre · nō deficiet
neque laborabit · nec ē investiga
tio sapiē eius · Qui dat lasso
virtutem · et hiis qui nō sūt for
titudine · et robur multiplicat ·
Deficient pueri et laborabūt ·
et iuvenes in infirmitate cadēt
qui autē sperant in dn̄o muta
būt fortitudinē · Assument pē
nas sicut aquile currēt et nō
laborabūt ambulabūt et nō
deficient. xli

Taceant ad me insule · et
gentes mutēt fortitudi
nem. Accedant et tūc loquā
tur · sil' ad iudiciū ppinquemus.

Quis suscitavit ab oriente ius
tum. vocavit eum ut sequeretur
se. Dabit in conspectu eius gen
tes. et reges obtinebit. Dabit
quasi pulverem gladio eius. si
cut stipulam vento raptam ar
cui eius. Persequetur eos transi
bit in pace. semita in pedibus
eius non apparebit. Quis hec
operatus est et fecit. vocans ge
nerationes ab exordio. Ego dominus
primus et novissimus ego sum.
Viderunt insule et timuerunt. ex
trema terre obstupuerunt. Ap
propinquaverunt et accesserunt. unus
quisque proximo suo auxiliabitur
et fratri suo dicet confortare. Con
fortabit faber ferrarius per
cutiens malleo eum qui cudebat
tunc temporis dicens. glutino bo
num est. et confortavit eum cla
vis ut non moveretur. Et tu israel
serve meus iacob quem elegi
semen abraham amici mei in quo
apprehendi te. Ab extremis ter
re et a longinquis eius. voca
vi te. et dixi tibi. servus meus
es tu. elegi te. et non abieci te.
Ne timeas quia tecum sum ego.
ne declines quia ego deus tu
us. Confortavi te et auxilia
tus sum tui. et suscepit te dextera
iusti mei. Ecce confundentur.
et erubescent omnes qui pug
nant adversum te. erunt quasi
non sint. et peribunt viri qui
contradicunt tibi. Queres eos

et non invenies viros rebel
les tuos. erunt quasi non sint.
et veluti consumptio homines bel
lantes adversum te. quia ego
dominus deus tuus apprehendens
manum tuam dicensque tibi.
Ne timeas ego adiuvi te.
noli timere vermis iacob. qui
mortui estis ex israel. Ego aux
iliatus sum tui dicit dominus et
redemptor tuus sanctus israel. Ego
posui te quasi plaustrum triturans
novum habens rostra ser
rantia. Triturabis montes
et comminues. et colles quasi
pulverem pones. Ventilabis
eos et ventus tollet. et tur
bo disperget eos. et exultabis
in domino. et in sancto israel letaberis.
Egeni et pauperes querunt a
quas. et non sunt. lingua eorum
siti exaruit. Ego dominus exau
diam eos. deus israel non dere
linquam eos. Aperiam in su
pinis collibus flumina. et
in medio camporum fontes.
Ponam desertum in stagna
aquarum. et terram inviam in
rivos aquarum. Dabo in soli
tudine cedrum et spinam. et
myrtum. et lignum olive. po
nam in deserto abietem. ulmum.
et buxum simul. ut videant
et sciant. et recogitent. et intel
ligant pariter. quia manus
domini fecit hoc. et sanctus israel cre
avit illud. Prope facite iudicium

vestrum dicit dominus. afferte si quid
forte habetis. dixit rex iacob.
Accedant et nuncient nobis. que
cumque ventura sunt. priora que
fuerunt nunciate. et ponemus cor
nostrum. et sciemus novissima
eorum. et que ventura sunt indica
te nobis. Annunciate que ven
tura sunt in futurum. et sciemus
quia dii estis vos. Bene quo
que aut male si potestis facite.
et loquamur et videamus simul. Ecce
vos estis ex nichilo. et opus
vestrum ex eo quod non est. Abho
minatio est. qui elegit vos. Sus
citavi ab aquilone. et veniet
ab ortu solis. vocabit nomen
meum. et adducet magistratus
quasi lutum. et velud plastes
conculcans humum. Quis an
nunciavit ab exordio ut sciamus
et a principio ut dicamus iustus
es. Non est annuncians. neque
predicans. neque audiens sermo
nes vestros. Primus ad syon di
cet ecce assunt. et ierusalem ewan
gelistam dabo. Et vidi et non
erat ex istis quisquam qui iniret
consilium. et interrogatus respon
deret verbum. Ecce omnes iniusti.
et vana opera eorum. ventus et
inane simulachra eorum.
xlii Ecce servus meus susci
piam eum. electus meus
complacuit sibi in illo anima
mea. Dedi spiritum meum super eum.
iudicium gentibus proferet. Non
clamabit neque accipiet personam.
nec audietur foris vox eius. Ca
lamum quassatum non conteret.
et linum fumigans non extinguet.
In veritate educet iudicium. Non
erit tristis. neque turbulentus. do
nec ponat in terra iudicium. et
legem eius insule expectabunt.
Hec dicit dominus creans celos et
extendit eos. firmans terram et
que germinant ex ea. dans flatum
populo qui est super eam. et spiritum cal
cantibus eam. Ego dominus vocavi
te in iusticia. et apprehendi ma
num tuam. et servavi te. et dedi
te in fedus populi in lucem gentium.
et aperires oculos cecorum. et edu
ceres vinctum de conclusione. de do
mo carceris sedentes in tenebris.
Ego dominus hoc est nomen meum.
Gloriam meam alteri non dabo. et
laudem meam sculptilibus. Que
prima fuerant ecce venerunt. No
va quoque ego annuncio. antequam
oriantur audita vobis faciam.
Cantate domino canticum novum. laus
eius ab extremis terre. qui des
cenditis in mare. et plenitudo
eius insule. et habitatores earum.
Sublevetur desertum. et civitates
eius. in domibus habitabit cedar.
Laudate habitatores petre. et
vertice montium clamabunt. Po
nent domino gloriam. et laudem eius
in insulis nunciabunt. Dominus si
cut fortis egredietur. sicut vir pro
eliator suscitabit zelum. Voci

vlulabit. et clamabit. super inimicos
suos confortabitur. Tacui. semper
silui. paciens fui. sicut parturi
ens loquar. Dissipabo et absor
bebo simul. desertos faciam montes
et colles. et omne gramen eorum
exsiccabo. Et ponam flumina in
insulas. et stagna arefaciam.
Et ducam cecos in viam. quam nes
ciunt. in semitis quas ignoraverunt
ambulare eos faciam. Ponam
tenebras coram eis in lucem.
in prava in recta. Hec verba feci
eis. et non dereliqui eos. Conversi
sunt retrorsum. Confundantur con
fusione qui confidunt in sculptili.
qui dicunt conflatili. vos dii
nostri. Surdi audite. et ceci intu
emini ad videndum. Quis cecus
nisi servus meus. et surdus
nisi ad quem nuntios meos misi?
Quis cecus nisi qui venunda
tus est. Et quis cecus nisi ser
vus domini? Qui vides multa. non
ne custodies? Qui apertas ha
bes aures. nonne audies? Et
dominus voluit ut sanctificaret eum.
et magnificaret legem. et ex
tolleret. ipse autem populus direptus
et vastatus. Laqueus iuvenum
omnes. et in domibus carcerum ab
sconditi sunt. Facti sunt in rapi
nam. nec est qui eruat. in direp
tionem non est qui dicat redde.
Quis est in vobis qui audiat
hoc. attendat et auscultet futu
ra. Quis dedit in direptionem

iacob. et israel vastantibus? Non
ne dominus ipse cui peccavimus.
et noluerunt in viis eius ambu
lare. et non audierunt legem eius.
Et effudit super eum indignationem
furoris sui. et forte bellum. et com
bussit eum in circuitu. et non cogno
vit. et succendit eum et non intellexit. xliij
Et nunc hec dicit dominus creans
te iacob. et formans te israel.
Noli timere quia redemi te. et
vocavi te nomine tuo. meus
es tu. Cum transieris per aquas te
cum ero. et flumina non operient
te. Cum ambulaveris in igne
non combureris. et flamma non
ardebit in te. quia ego dominus deus
tuus. sanctus israel salvator tuus.
Dedi propiciationem tuam egyptum.
ethiopiam. et saba pro te. Ex quo
honorabilis factus es in oculis
meis. et gloriosus. ego dilexi te.
et dabo homines pro te. et populos
pro anima tua. Noli timere quoniam
ego tecum sum. Ab oriente addu
cam semen tuum. et ab occidente
congregabo te. Dicam aquiloni
da. et austro noli prohibere. Af
fer filios meos de longinquo.
et filias meas ab extremis terre.
Et omnem qui invocat nomen
meum in gloriam meam creavi illum
formavi eum. et feci eum. Educ
foras populum cecum. et oculos
habentem. surdum. et aures ei sunt.
Omnes gentes congregate sunt
simul. et collecte sunt tribus. Quis

in vobis annunciet istud. et que
prima sunt audire nos faciet. Dent
testes eorum et iustificentur. et audi
ant et dicant. Vere. Vos testes
mei dicit dominus. et servus meus
quem elegi. ut sciatis et credatis
michi. et intelligatis quia ego
ipse sum. Ante me non est formatus
deus. et post me non erit. Ego sum
ego sum dominus. et non est absque me
salvator. Ego annunciavi et sal
vavi. auditum feci et non fuit in vobis
alienus. Vos testes mei dicit
dominus et ego deus. et ab initio ego
ipse. et non est qui de manu mea
eruat. Operabor et quis avertet
illud. Hec dicit dominus redemptor
vester sanctus israel. Propter vos emi
si in babilonem. et detraxi vec
tes universos. et caldeos in navi
bus suis gloriantes. Ego dominus sanctus
vester creans israel. rex vester. Hec dicit
dominus qui dedit in mari viam. et
in aquis torrentibus semitam. qui
eduxit quadrigam. et equum.
agmen. et robustum. Simul obdor
mierunt. nec resurgent. contriti
sunt quasi linum. et extincti sunt.
Ne memineritis priorum. et anti
qua ne intueamini. Ecce ego facio
nova. et nunc orientur. utique
cognoscetis ea. Ponam in deserto
viam. et in invio flumina. Glori
ficabit me bestia agri. dracones
et struciones. quia dedi in deser
to aquas. et flumina in invio.
ut darem potum populo meo electo
meo. Populum istum formavi michi.
laudem meam narrabit. Non
me invocasti iacob. nec laborasti
in me israel. Non obtulisti michi a
rietem holocausti tui. et in victimis
tuis non glorificasti me. Non te
servire feci in oblatione. nec la
borem tibi prebui in thure. Non emisti
michi argento calamum. et
adipe victimarum tuarum non inebrias
ti me. Verumptamen servire me
fecisti in peccatis tuis. prebuisti michi la
borem in iniquitatibus tuis. E
go sum ego sum ipse qui deleo iniqui
tates tuas propter me. et peccatorum tuorum
non recordabor. Reduc me in me
moriam. et iudicemur simul. narra
si quid habes ut iustificeris. Pa
ter tuus primus peccavit. et interpre
tes tui prevaricati sunt in me. et
contaminavi principes sanctos. Dedi
ad internecionem iacob. et israel in
blasphemiam. xliiij
Et nunc audi iacob. serve
meus. et israel quem elegi.
Hec dicit dominus faciens et formans
te ab utero auxiliator tuus. No
li timere. serve meus iacob. et
rectissime quem elegi. Effundam
enim aquas super sitientem. et flumi
na super aridam. Effundam spiritum
meum super semen tuum. et benedictionem
meam super stirpem tuam. et germi
nabunt inter herbas quasi sa
lices iuxta preterfluentes aquas. Iste
dicet domini ego sum. et ille vocabit
in nomine iacob. et hic scribet manu

sua dño. et in nomine israel assimila
bitur. Hec dicit dominus rex israel. et
redemptor eius dominus exercituum
Ego primus et ego novissimus. et
absque me non est deus. Quis similis
mei. vocet et annunciet. et ordi
nem exponat michi. ex quo con
stitui populum antiquum. ventura
et que futura sunt annunciet e
is. Nolite timere neque contur
bemini. ex tunc audire te feci. et
annunciavi. Vos estis testes
mei. Numquid est deus absque me.
et formatorem quem ego non nove
rim. Plastes ydoli omnes nichil
sunt. et amantissima eorum nich
il proderunt eis. Ipsi sunt testes eorum
non vident neque intelligunt ut con
fundantur. Quis formavit deum.
et sculptile conflavit ad nichil
utile. Ecce omnes participes eius
confundentur. Fabri enim sunt ex
hominibus convenient omnes. stabunt
et pavebunt. et confundentur simul.
Faber ferrarius lima operatus
est in prunis. et in malleis for
mavit illud. et operatus est in
brachio fortitudinis sue. Esu
riet et deficiet. et non bibet aquam
et lassescet. Artifex lignarius
extendit normam. formavit il
lud in runcina. fecit illud in
angularibus. et in circino tor
navit illud. et fecit ymaginem
viri quasi speciosum hominem ha
bitantem in domo. Succidit ce
dros. tulit ilicem et quercum que
steterat inter ligna saltus.
plantavit pinum quam pluvia nu
trivit. et facta est hominibus in fo
cum. sumpsit ex eis et calefactus
est. et succendit et coxit panes.
de reliquo operatus est deum. et ado
ravit. Fecit sculptile. et curvatus
est ante illud. medium eius combussit
igni. et de medio eius carnes
comedit. Coxit pulmentum et satu
ratus est. et calefactus est et dix
it. Vah calefactus sum. vidi fo
cum. Reliquum autem eius deum fecit
et sculptile sibi. Curvatur ante
illud et adorat illud et obsecrat
dicens. libera me. quia deus meus
es tu. Nescierunt neque intellex
erunt. obliti enim sunt ne videant
oculi eorum. et ne intelligant cor
de suo. Non recogitant in men
te sua. neque cognoscunt neque
sentiunt ut dicant. medietatem
eius combussi igni. et coxi su
per carbones eius panes. coxi
carnes et comedi. et de reliquo
eius ydolum faciam. Ante
truncum ligni procidam. Pars
eius cinis est. Cor insipiens
adorabit illud. et non liberabit
animam suam. neque dicet. for
te mendacium est in dextera me
a. Memento horum iacob. et israel
quoniam servus meus es tu. Formavi te
servus meus es tu. israel non
oblivisceris mei. Delevi ut
nubem iniquitates tuas. et
quasi nebulam peccata tua.

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

Revertere ad me. quoniam redemi te.
Laudate celi quoniam fecit dominus. iu
bilate extrema terre. Resonate
montes laudationem. saltus et omne
lignum eius. quoniam redemit dominus
iacob. et israhel glorificabitur. Hec
dicit dominus redemptor tuus. et for
mator tuus ex utero. Ego sum dominus
faciens omnia. extendens celos so
lus. stabiliens terram. et nullus
mecum. irrita faciens signa di
uinorum. et ariolos in furorem uer
tens. conuertens sapientes retror
sum. et scientiam eorum stultam fa
ciens. suscitans uerbum serui sui.
et consilium nunciorum suorum complens.
Qui dico ierusalem habitaberis
et ciuitatibus iuda edificabimini.
et deserta eius suscitabo. qui dico
profundo desolare. et flumina
tua arefaciam. qui dico cyro
pastor meus es. et omnem uolun
tatem meam complebis. qui dico
ierusalem edificaberis. et templo
fundaberis.

xlv Hec dicit dominus christo meo cy
ro. cuius apprehendi dexte
ram. ut subiciam ante faciem eius
gentes. et dorsa regum uertam.
et aperiam coram eo ianuas. et por
te non claudentur. Ego ante te ibo.
et gloriosos terre humiliabo. Por
tas ereas conteram. et uectes fer
reos confringam. et dabo tibi the
sauros absconditos. et archana
secretorum. ut scias quia ego dominus
qui uoco nomen tuum deus israhel
propter seruum meum iacob. et israhel
electum meum. Et uocaui te nomine tuo.
assimilaui te. et non cognouisti
me. Ego dominus et non est alius.
extra me non est deus. Accinxi te
et non cognouisti me. ut sciant
hii qui ab ortu solis. et qui ab
occidente. quoniam absque me non est
deus. Ego dominus et non est alter.
formans lucem et creans tene
bras. faciens pacem. et cre
ans malum. Ego dominus faciens
omnia hec. Rorate celi desuper
et nubes pluant iustum. aperia
tur terra et germinet saluato
rem. et iusticia oriatur simul.
Ego dominus creaui eum. Ve qui
contradicit fictori suo. testa de
samiis terre. Numquid dicet
lutum figulo suo. quid facis.
et opus tuum absque manibus est.
Ve qui dicit patri quid ge
neras. et mulieri quid par
turis. Hec dicit dominus sanctus israhel
plastes eius. Ventura inter
rogate me. et super filios meos.
et super opus manuum mearum
mandate mihi. Ego feci terram.
et hominem super eam creaui ego.
Manus mee tetenderunt celos.
et omni milicie eorum mandaui.
ego suscitaui eum ad iusticiam.
et omnes uias eius dirigam.
Ipse edificabit ciuitatem meam
et captiuitatem meam dimittet.
non in precio neque in muneribus
dicit dominus deus exercituum. Hec

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

dicit dominus. Labor egypti et nego
ciatio ethiopie et sabaim viri sub
limes ad te transibunt et tui erunt
post te ambulabunt vincti ma
nibus pergent et te adorabunt te
que deprecabuntur. Tantum in te deus
et non est absque te deus. Vere tu
es deus absconditus deus is
rahel salvator. Confusi sunt et
erubuerunt omnes simul abierunt
in confusione fabricatores erro
rum. Israhel vero salvatus est in domino
salute eterna. Non confundemini
et non erubescetis usque in seculum
seculi. quia hec dicit dominus creans
celos ipse est deus formans terram
et faciens eam ipse plastes eius
Non in vanum creavit eam ut ha
bitaretur formavit eam. Ego dominus
et non est alius. Non in abscondi
to locutus sum in loco terre tene
broso. Non dixi semini iacob
frustra querite me. Ego dominus
loquens iusticiam annuncians recta.
Congregamini et venite et accedi
te simul qui salvati estis ex gen
tibus. Nescierunt qui levant lig
num sculpture sue et rogant
deum non salvantem. Annunciate et
venite et consiliamini simul. Quis
auditum fecit hoc ab initio. Ex
tunc predixi illud. Numquid non
ego dominus et non est ultra deus absque
me. Deus iustus et salvans non
est absque me. Convertimini ad me
et salvi eritis omnes fines terre
quia ego deus et non est alius.

In memet ipso iuravi. egredie
tur de ore meo iusticie verbum et
non revertetur. quia mihi curvabitur
omne genu et iurabit omnis
lingua. Ergo in domino dicet me
sunt iusticie et imperium ad eum [illegible]
venient et confundentur omnes
qui repugnant ei. in domino iustifica XLVI
Conflatus est bel, contritus
est nabo. Facta sunt simu
lachra eorum bestiis et iumen
tis. Onera vestra gravi pondere
usque ad lassitudinem. contabu
erunt et contrita sunt simul. non
potuerunt salvare portantem.
et anima eorum in captivitatem ibit.
Audite me domus iacob et omne
residuum domus israhel. qui por
tamini a meo utero. qui ges
tamini a mea vulva. Usque ad
senectam ego ipse et usque ad
canos ego portabo. Ego feci
et ego feram et ego portabo.
et salvabo. Cui assimilastis
me et adequastis et comparastis
et fecistis similem. Qui confer
tis aurum de sacculo et argen
tum statera ponderatis con
ducentes aurificem ut faciat
deum et procidunt et adorant.
Portant illum in humeris ges
tantes et ponentes in loco suo.
et stabit. ac de loco suo non mo
vebitur. Sed et cum clamaverint
ad eum non audiet. de tribula
tione non salvabit eos. Me
mentote istud. et confundamini.

redite prevaricatores ad cor. Re-
cordamini prioris seculi quoniam ego
sum deus. et non est ultra deus. nec
est similis mei. annuncians ab exor-
dio novissimum. et ab initio que
necdum facta sunt dicens. Consi-
lium meum stabit. et omnis vo-
luntas mea fiet. vocans ab o-
riente avem. et de terra longin-
qua virum voluntatis mee. Et lo-
cutus sum et adducam illud.
creavi et faciam illud. Audite me
duro corde qui longe estis a
iusticia. Prope feci iusticiam meam.
non elongabitur. et salus mea non
morabitur. Dabo in syon salutem
et in ierusalem gloriam meam.
xlvii Descende. sede in pulvere virgo
filia babilonis. sede in terra.
non est solium filie chaldeorum. quia ul-
tra non vocaberis mollis et tene-
ra. Tolle molam et mole farinam.
Denuda turpitudinem tuam. dis-
cooperi humerum. Revela crura
transi flumina. Revelabitur ig-
nominia tua. et videbitur obprobri-
um tuum. Ulcionem capiam. et non re-
sistet mihi homo. Redemptor noster
dominus exercituum nomen illius sanctus is-
rahel. Sede. tace. et intra in tene-
bras filia chaldeorum. quia non vo-
caberis ultra domina regnorum. Iratus
sum contra populum meum. contaminavi
hereditatem meam. et dedi eos
in manu tua. non posuisti eis
misericordias. Super senem iugu-
tuum aggravasti valde. et dixisti
in sempiternum ero domina. Non po-
suisti hec super cor tuum. neque re-
cordata es novissimi tui. Et
nunc audi hec delicata. et habi-
tans confidenter. que dicis in corde
tuo. ego sum. et non est preter me am-
plius. non sedebo vidua et igno-
rabo sterilitatem. Venient tibi duo
hec subito in die una. sterilitas
et viduitas. Universa venerunt
super te propter multitudinem maleficio-
rum tuorum. et propter duriciam incan-
tatorum tuorum vehementem. Et fi-
duciam habuisti in malicia
tua et dixisti. Non est qui videat
me. Sapientia tua et scientia
tua hec decepit te. et dixisti in
corde tuo. Ego sum. et preter me
non est altera. Veniet super te ma-
lum. et nescies ortum eius. et ir-
ruet super te calamitas quam non
poteris expiare. Veniet super
te repente miseria quam nescies.
Sta cum incantatoribus tuis. et
cum multitudine maleficiorum tuorum.
in quibus laborasti ab adolescen-
cia tua. si forte quid prosit tibi.
aut si possis fieri for- tior. De-
fecisti in multitudine consiliorum
tuorum. Stent et salvent te augu-
res celi. qui contem plabantur
sidera et supputabant menses
ut ex eis annunciarent ventura tibi.
Ecce facti sunt quasi stipula. ignis
combussit eos. Non libera-
bunt animam suam de manu flamme.
Non sunt prune quibus calefiant.

prune

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

nec socius ut sedeant ad eum.
Sic facta sunt tibi in quibuscumque
laboraveras. Negotiatores tui
ab adolescentia tua unusquisque in
via sua erraverunt. non est qui
salvet te.

XLVIII

Audite haec domus Iacob.
qui vocamini nomine Israel. et
de aquis Iuda existis. qui iuratis
in nomine Domini et Dei Israel recordamini
non in veritate neque in iustitia. De
civitate enim sancta vocati sunt.
et super Deum Israel constabiliti sunt. Dominus
exercituum nomen eius. Priora
ex tunc annuntiavi. et ex ore meo
exierunt. et audita feci ea. repente
operatus sum et venerunt. Sciebam enim
quia durus es tu. et nervus
ferreus cervix tua. et frons tua
aerea. Praedixi tibi ex tunc. antequam
venirent indicavi tibi. ne forte
diceres. Idola mea fecerunt haec. et sculptilia
mea et conflatilia mandaverunt
ista. quae audisti. vide omnia.
vos autem non annuntiastis. Audita
feci tibi nova ex tunc. et conservata
quae nescis. Nunc creata sunt.
et non ex tunc et ante diem. et non
audisti ea. ne forte dicas. ecce
ego cognovi ea. Neque audisti
neque cognovisti. neque ex tunc aperta
est auris tua. Scio enim quia
praevaricans praevaricaberis. et
transgressorem ex utero vocavi
te. Propter nomen meum longe faciam
furorem meum. et laude mea infrenabo
te ne intereas. Ecce excoxi

te. sed quasi non argentum elegi te
in camino paupertatis. Propter
me faciam ut non blasphemer. et
gloriam meam alteri non dabo. Audi
me Iacob. et Israel quem ego voco.
Ego ipse. ego primus. et ego
novissimus. Manus quoque
mea fundavit terram. et dextera mea
mensa est caelos. Ego vocabo
eos. et stabunt simul. Congregamini
omnes vos. et audite. Quis
de eis annuntiavit haec. Dominus dilexit eum. faciet
voluntatem suam in Babylone.
et brachium suum in Chaldaeis. Ego
ego locutus sum et vocavi eum. adduxi
eum. et directa est via eius. Accedite
ad me et audite hoc. Non
a principio in abscondito locutus
sum. ex tempore antequam fieret ibi eram.
Et nunc Dominus Deus misit me et spiritus
eius. Haec dicit Dominus redemptor
tuus Sanctus Israel. Ego Dominus Deus tuus
docens te utilia. gubernans te in via
qua ambulas. Utinam attendisses
mandata mea. facta fuisset sicut
flumen pax tua. et iustitia tua sicut
gurgites maris. et fuisset
sicut arena semen tuum. et stirps
uteri tui ut lapilli eius. non interisset
et non fuisset attritum nomen
eius a facie mea. Egredimini de
Babylone. fugite a Chaldaeis. In
voce laudis annuntiate. auditum
facite hoc. et ferte illud usque ad
extrema terrae. dicite. Redemit
Dominus servum suum Iacob. Non sitierunt
in deserto cum educeret eos.

aquam de petra produxit eis. et
scidit petram et fluxerunt aque.
Non est pax impiis dicit dominus.
Audite insule et attendite populi de
longe. Dominus ab utero vocavit me.
de ventre matris mee recordatus
est nominis mei. Et posuit os meum quasi
gladium acutum. in umbra manus
sue protexit me. Et posuit me sicut
sagittam electam. in pharetra sua
abscondit me et dixit mihi. Ser
vus meus es tu israel. quia in te
gloriabor. Et ego dixi. In vanum la
boravi sine causa et vane fortitu
dinem meam consumpsi. Ergo iudi
cium meum cum domino et opus meum cum
deo meo. Et nunc dicit dominus formans
me ex utero servum sibi. ut reducam
iacob ad eum. et israel non con
gregabitur. et glorificatus sum in oculis
domini. Et deus meus factus est fortitu
do mea. et dixit. Parum est ut sis
michi servus ad suscitandas tribus
iacob. et feces israel convertendas.
Dedi te in lucem gentium. ut sis salus
mea usque ad extremum terre. Hec di
cit dominus redemptor israel sanctus eius.
ad contemptibilem animam ad abomi
natam gentem. ad servum dominorum.
Reges videbunt et consurgent prin
cipes et adorabunt dominum. quia fi
delis est. et sanctum israel qui elegit
te. Hec dicit dominus. In tempore pla
cito exaudivi te. et in die salutis
auxiliatus sum tui. Et servavi te. et de
di te in fedus populi. ut suscitares
terram. et possideres hereditates
dissipatas. ut diceres hiis qui
vincti sunt exite. et hiis qui in te
nebris revelamini. Super vias pas
centur. et in omnibus planis pas
cua eorum. Non esurient neque si
tient. et non percutiet eos estus et
sol. et ad fontes aquarum potabit — quia miserator eorum reget eos
eos. Et ponam omnes montes
meos in viam. et semite mee ex
altabuntur. Ecce isti de longe veni
ent. et ecce illi ab aquilone et
mari. et isti de terra australi. Lau
date celi. et exulta terra. iubi
late montes laudem. quia conso
latus est dominus populum suum. et pau
perum suorum miserebitur. Et dixit
syon. Reliquit me dominus. et dominus
oblitus est mei. Numquid oblivis
ci potest mulier infantem suum.
ut non misereatur filio uteri sui.
Et si illa oblita fuerit. ego tamen
non obliviscar tui. Ecce in ma
nibus meis descripsi te. muri tui
coram oculis meis semper. Vene
runt structores tui destruentes
te. et dissipantes a te exibunt.
Leva in circuitu oculos tuos et
vide. omnes isti congregati sunt
venerunt tibi. Vivo ego dicit
dominus. quia omnibus hiis velut or
namento vestieris. et circumdabis
tibi eos quasi sponsa. quia de
serta tua et solitudines tue et
terra ruine tue nunc angusta erit
pre habitatoribus. et longe fugabuntur
qui absorbebant te. Adhuc di
cent in auribus tuis filii steri

litatis tue. Angustus est michi
locus. fac spacium michi ut habi
tem. Et dices in corde tuo. Quis
genuit michi istos. Ego sterilis
et non pariens transmigrata et cap
tiua. et istos quis enutriuit.
Ego destituta et sola. et isti ubi
erant. Hec dicit dominus deus. Ecce le
uo ad gentes manum meam. et ad
populos exaltabo signum meum. et
afferent filios tuos in ulnis et fi
lias tuas super humeros porta
bunt. Et erunt reges nutricii tui. et
regine nutrices tue. Vultu in terra
demisso adorabunt te. et puluε
rem pedum tuorum lingent. et scies
quia ego dominus super quo non con
fundentur qui expectant eum. Num
quid tolletur a forti preda. aut quod
captum fuerit a robusto saluum esse
poterit. Quia hec dicit dominus.
Equidem et captiuitas a forti tol
letur. et quod ablatum fuerit a ro
busto saluabitur. Eos vero qui
iudicauerunt te ego iudicabo.
et filios tuos ego saluabo. et
cibabo hostes tuos carnibus suis
et quasi musto sanguine suo ine
briabuntur. et sciet omnis caro.
quia ego dominus saluans te. et re
demptor tuus fortis iacob. ca

L Hec dicit dominus. Quis est hic
liber repudii matris uestre
quo dimisi eam. Aut quis est cre
ditor meus cui uendidi uos.
Ecce in iniquitatibus uestris uenditi
estis. et in sceleribus uestris dimisi
matrem uestram. quia ueni et non
erat uir. uocaui et non erat qui
audiret. Numquid abbreuia
ta et paruula facta est manus me
a ut non possim redimere.
Aut non est in me uirtus ad libe
randum. Ecce in increpatione mea
desertum faciam mare. ponam
flumina in siccum. Computrescent
pisces sine aqua. et mo
rientur in siti. Induam celos
tenebris. et saccum ponam oper
imentum eorum. Dominus dedit michi linguam
eruditam. ut sciam sustentare eum
qui lapsus est uerbo. Erigit ma
ne. mane erigit michi aurem.
ut audiam quasi magistrum. Dominus
deus aperuit michi aurem. ego autem
non contradico. retrorsum non abii.
Corpus meum dedi percutientibus.
et genas meas uellentibus. Faci
em meam non auerti ab increpantibus
et conspuentibus in me. Dominus deus
auxiliator meus. ideo non sum
confusus. Ideo posui faciem
meam ut petram durissimam. et
scio quoniam non confundar. Iuxta est
qui iustificat me. Quis contra
dicit michi. Stemus simul. Quis est
aduersarius meus. Accedat
ad me. Ecce dominus deus auxilia
tor meus. Quis est qui condem
net me. Ecce omnes quasi uesti
mentum conterentur. tinea comedet
eos. Quis ex uobis timens
dominum audiet uocem serui sui.
Qui ambulauit in tenebris

et non est lumen ei. Speret in no
mine domini et innitatur super deum
suum. Ecce vos omnes accendentes
ignem. accincti flammis. ambu
late in lumine ignis vestri. et in
flammis quas succendistis.
De manu mea factum est hoc vo
bis. in doloribus dormietis.
Audite me qui sequimini
quod iustum est et queritis
dominum. attendite ad petram unde ex
cisi estis. et ad cavernam laci de
qua precisi estis. Attendite ad abra
ham patrem vestrum et ad saram que
peperit vos. quia unum vocavi
eum. et benedixi ei. et multiplicavi
eum. Consolabitur ergo dominus sy
on. consolabitur omnes ruinas eius
et ponet desertum eius quasi delicias
et solitudinem eius quasi hortum
domini. Gaudium et leticia invenietur
in ea. gratiarum actio et vox laudis
Attendite ad me popule meus. et tri
bus mea audite me. quia lex a
me exiet. et iudicium meum in
lucem populorum requiescet. Prope
est iustus meus. egressus est sal
vator meus. et brachia mea po
pulos iudicabunt. Me insule ex
spectabunt. et brachium meum sus
tinebunt. Levate in celum oculos ves
tros. et videte sub terra deorsum.
quia celi sicut fumus liquescent. et terra
sicut vestimentum atteretur. et ha
bitatores eius sicut hec interibunt.
Salus autem mea in sempiternum erit. et
iustitia mea non deficiet. Audite
me qui scitis iustum. populus meus.
lex mea in corde eorum. Nolite ti
mere opprobrium hominum. et blas
phemias eorum ne metuatis. Si
cut enim vestimentum sic comedet eos
vermis. et sicut lanam sic devora
bit eos tinea. Salus autem mea
in sempiternum erit. et iustitia mea
in generationes generationum. Con
surge consurge induere forti
tudine brachium domini. consurge
sicut in diebus antiquis. in gene
rationibus seculorum. Numquid non tu
percussisti superbum. vulnerasti dra
conem. Numquid non tu siccasti ma
re. aquam abyssi vehementis. qui
posuisti profundum maris viam.
ut transirent liberati. Et nunc qui
redempti sunt a domino revertentur.
et venient in syon laudantes.
et leticia sempiterna super capita
eorum. Gaudium et leticiam tene
bunt. fugiet dolor et gemitus. E
go ego ipse consolabor vos.
Quis tu ut timeres ab homine
mortali. et a filio hominis qui quasi
fenum ita arescet. et tu oblitus
es domini factoris tui. qui teten
dit celos et fundavit terram. et
formidasti iugiter tota die. a
facie furoris eius qui te tribu
labat. Et paraverat ad perdendum.
Ubi nunc est furor tribulantis. Ci
to veniet gradiens ad aperien
dum. et non interficiet usque ad in
ternecionem. nec deficiet panis
eius. Ego autem sum dominus deus tuus

qui conturbo mare et intumes
cunt fluctus eius. dominus exerci
tuum nomen meum. Posui verba
mea in ore tuo. et in umbra
manus mee protexi te. ut plan
tes celos et fundes terram. et di
cas ad syon. populus meus es tu.
Elevare elevare. consurge ihe
rusalem que bibisti de manu
domini calicem ire eius. usque ad
fundum calicis soporis bibisti.
et potasti usque ad feces. Non
est qui sustentet eam ex omnibus
filiis quos genuit. et non est qui
apprehendat manum eius ex omnibus
quos enutrivit. Duo sunt que
occurrerunt tibi. quis contrista
bitur super te. Vastitas et contri
cio et fames. et gladius. quis
consolabitur te. Filii tui proiecti
sunt. dormierunt in capite om
nium viarum sicut bestia illaque
ata. pleni indignatione domini.
increpatione dei tui. Ideo circa
audi hoc paupercula. et ebria
non a vino. Hec dicit dominator
tuus dominus. et deus tuus qui pug
navit pro populo suo. Ecce tuli de ma
nu tua calicem soporis, fundum
calicis indignationis mee. non
adicies ut bibas illum ultra. Et po
nam illum in manu eorum. qui te
humiliaverunt. et dixerunt ani
me tue incurvare ut transeamus.
Et posuisti ut terram corpus tuum.
et quasi viam transeuntibus.
lij Consurge consurge. indue
re fortitudine tua syon. indu
ere vestimentis glorie tue ihrusalem
civitas sancti. quia non adiciet ultra
ut pertranseat per te incir
cumcisus et inmundus. Excutere
de pulvere. consurge. sede ihrusalem
solve vincula colli tui captiva
filia syon. quia hec dicit dominus
Gratis venundati estis. et sine
argento redimemini. quia hec
dicit dominus deus. In egyptum descen
dit populus meus in principio ut co
lonus esset ibi. et assur absque
ulla causa calumpniatus est eum.
Et nunc quid mihi est hic dicit
dominus. quoniam ablatus est populus meus
gratis. Dominatores eius in
ique agunt dicit dominus. et iugiter
nomen meum. blasphematur.
Propter hoc sciet populus meus nomen
meum in die illa. quia ego ipse
qui loquebar. ecce assum. Quam
pulchri super montes pedes an
nunciantis et predicantis pa
cem. annunciantis bonum. pre
dicantis salutem. dicentis sy
on. regnabit deus tuus. Vox
speculatorum tuorum. Levaverunt
vocem simul laudabunt. quia o
culo ad oculum videbunt cum
converterit dominus syon. Gaudete
et laudate simul deserta ihe
rusalem. quia consolatus est
dominus populum suum. redemit ihrusalem
Paravit dominus brachium sanctum
suum in oculis omnium gentium. et
videbunt omnes fines terre sa

lutare dei nostri. Recedite recedi
te. exite inde pollutum nolite tan
gere. Exite de medio eius mun
damini qui fertis vasa domini. quoniam
non in tumultu exibitis.
nec in fuga properabitis. Pro
cedet enim vos dominus. et congre
gabit vos deus israel. Ecce intel
liget servus meus. et exalta
bitur et elevabitur et sublimis erit
valde. Sicut obstupuerunt super
te multi. sic inglorius erit inter
viros aspectus eius. et forma
eius inter filios hominum. Iste
asperget gentes multas. super
ipsum continebunt reges os su
um. quia quibus non est narratum
de eo viderunt. et qui non audie
runt contemplati sunt.
LIII Quis credidit auditui nostro
et brachium domini cui re
velatum est. Et ascendet sicut
virgultum coram eo. et sicut ra
dix de terra sitienti. Non est spe
cies ei neque decor. et vidimus eum.
et non erat aspectus. et deside
ravimus eum despectum. et novissi
mum virorum. virum dolorum et scien
tem infirmitatem. et quasi ab
sconditus vultus eius et de
spectus. unde nec reputavimus
eum. Vere languores nostros ipse
tulit. et dolores nostros ipse porta
vit. Et nos putavimus eum
quasi leprosum. et percussum a deo
et humiliatum. Ipse autem vulne
ratus est propter iniquitates nostras
attritus est propter scelera nostra. Di
sciplina pacis nostre super eum. et li
vore eius sanati sumus. Omnes
nos quasi oves erravimus.
unusquisque in viam suam declinavit.
et dominus posuit in eo iniquitatem
omnium nostrum. Oblatus est quia
ipse voluit. et non aperuit os
suum. Sicut ovis ad occisionem
ducetur. et quasi agnus coram
tondente obmutescet. et non ape
riet os suum. De angustia et
de iudicio sublatus est. generationem
eius quis enarrabit? Quia
abscisus est de terra viventium. Prop
ter scelus populi mei percussi eum.
et dabit impios pro sepultura.
et divitem pro morte sua. eo quod
iniquitatem non fecerit neque dolus
fuerit in ore eius. et dominus vo
luit conterere eum in infirmita
te. Si posuerit pro peccato animam suam.
videbit semen longevum. et vo
luntas domini in manu eius di
rigetur. Pro eo quod laboravit a
nima eius. videbit et saturra
bitur. In scientia sua iustificabit
ipse iustus servos meos multos. et
iniquitates eorum ipse portabit.
Ideo dispertiam ei plurimos.
et fortium dividet spolia. pro
eo quod tradidit in mortem animam
suam. et cum sceleratis reputatus
est. Et ipse peccata multorum tulit et
pro transgressoribus rogavit.
LIIII Lauda sterilis que non paris.
decanta laudem. et hinni

que non pariebas dicit dñs.
quoniam multi filij deserte magis
quam eius que habet virum
dicit dñs. Dilata locum tento
rij tui. et pelles tabnaclor tuo
rũ extende. ne parcas. Longos
fac funiculos tuos. et clauos tu
os consolida. Ad dexteram eñi
et ad leuam penetrabis. et semen
tuũ. gentes hereditabit. et ciui
tates desertas inhabitabit. No
li timere. quia nõ confunderis ne
qz erubesces. Non eñi te pudebit
quia confusiones adolescentie
tue obliuisceris. et obprobrij
uiduitatis tue non recordabe
ris amplius. quia dñabitur
tui qui fecit te. Dñs exercitu
um nomen eius. et redemptor
tuus scs israhel. deus oĩs terre
uocabit. quia ut mulierem de
relictam et merentem spũ uo
cauit te dñs. et uxorem ab adoles
centia abiectam. dicit dñs ds
tuus. Ad punctũ in modico
dereliqui te. et in miseracõibus
magnis cõgregabo te. In mo
mento indignationis abscondi
faciem meam parumper a te. et
in misericordia sempiterna miser
tus sum tui. dixit redemptor
tuus dñs. Sicut in diebz noe.
istud michi ẽ. cui iuraui ne indu
cerem aquas ultra sup terram.
sic iuraui ut nõ irascar tibi. et
nõ increpẽ te. Montes comma
uebunt. et colles contremiscent.

misericordia autem mea nõ recedz
a te. et fedus pacis mee nõ mo
uebit. dixit miserator tuus dñs.
Paupercula tempestate cõuulsa.
absqz ulla consolacione. Ecce e
go sternam p ordine lapides
tuos. et fundabo te in saphyris
et ponam iaspidem propugnacu
la tua et portas tuas in lapi
des sculptos. et omẽs terminos
tuos in lapides desiderabiles.
uniuersos filios tuos doctos a
dño. et multitudinẽ pacis filijs
tuis. et in iusticia fundaberis.
Recede procul a calumpnia quia nõ
timebis. et a pauore quia nõ
appropinquabit. Ecce accola
ueniet qui non erat mecũ. ad
uena quondam tuus adiunget t.
Ecce ego creaui fabrũ sufflantẽ
in igne prunas. et pferentẽ uas
in opus suũ. Et ego creaui in
terfectorẽ ad disperdendũ. Om
ne uas quod fictum ẽ cont te
non diriget. et omnẽ linguã
resistentẽ tibi in iudicio iudica
bis. Hec ẽ hereditas seruor
dñi. et iusticia eorz apud me
dicit dominus. lv
Omnes sicientes uenite ad
aquas et qui nõ habetis ar
gentum pergite. emite. et co
medite. Uenite emite absqz ar
gento. et absqz ulla commu
tacõe uinũ et lac. Quare ap
penditis argentũ nõ in pani
bz. et laborem urũ nõ in satu

ritate.

ritate? Audite audientes me et
comedite bonum. et delectabitur in
crassitudine anima vestra. Inclinate
aurem vestram et venite ad me. au
dite et vivet anima vestra. et feriam
vobiscum pactum sempiternum. misericordias
david fideles. Ecce testem populis
dedi eum ducem et preceptorem gen
tibus. Ecce gentem quam nesciebas
vocabis. et gentes que non cog
noverunt te. ad te current propter do
minum deum tuum. et sanctum israel quia
glorificavit te. Querite dominum
dum inveniri potest. invocate e
um dum prope est. Derelinquat im
pius viam suam. et vir iniquus
cogitationes suas. et revertatur
ad dominum et miserebitur eius. et
ad deum nostrum quoniam multus est ad ignos
cendum. Non enim cogitationes
mee cogitationes vestre. neque vie
mee vie vestre dicit dominus. quia si
cut exaltantur celi a terra. sic ex
altate sunt vie mee a viis vestris.
Et quomodo descendit ymber et nix
de celo. et illuc ultra non revertitur.
sed inebriat terram et infundit eam.
et germinare eam facit. et dat
semen serenti. et panem comedenti.
sic erit verbum meum quod egredi
etur de ore meo. Non revertetur
ad me vacuum sed faciet quecumque
volui. et prosperabitur in hiis
ad que misi illud. quia in leti
cia egrediemini. et in pace deduce
mini. Montes et colles cantabunt
coram vobis laudem. et omnia

ligna regionis plaudent ma
nu. Pro saliunca ascendet abies
et pro urtica crescet mirtus. Et
erit dominus nominatus in signum eter
num quod non auferetur. lvi
Hec dicit dominus. Custodite
iudicium et facite iusticiam.
quia iuxta est salus mea ut veniat.
et iusticia mea ut reveletur. Beatus
vir qui facit hoc. et filius hominis
qui apprehendit illud. custodiens
sabbatum ne polluat illud. custo
diens manus suas ne faciat omne
malum. Et non dicat filius advene
qui adheret domino dicens. se
paratione dividet me dominus a populo
suo. et non dicat eunuchus. Ec
ce ego lignum aridum. quia hec
dicit dominus eunuchis. Qui custodi
erint sabbata mea. et elegerint
que volui. et tenuerint fedus me
um. dabo eis in domo mea. et
in muris meis locum. et nomen
melius a filiis et filiabus. No
men sempiternum dabo eis. quod non
peribit. et filios advene qui ad
herent domino ut colant eum. et di
ligant nomen eius. ut sint ei
in servos. omnem custodientem
sabbatum ne polluat illud. et te
nentem fedus meum. adducam eos
in montem sanctum meum. et letificabo
eos ~~mand~~ orationis mee. Holo domo
causta eorum et victime eorum pla
cebunt michi super altari meo. quia
domus mea domus orationis voca
bitur cunctis populis ait dominus deus.

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

qui congregat dispersos israel. Ad-
huc congregabo ad eum congre-
gatos eius. Omnes bestie agri
venite ad devorandum. universe
bestie saltus. Speculatores eius
ceci omnes nescierunt universi.
canes muti non valentes latra-
re. videntes vana. dormientes
et amantes somnia. Et canes
inpudentissimi nescierunt saturi-
tatem. Ipsi pastores ignorave-
runt intelligentiam. omnes in
viam suam declinaverunt. unus-
quisque ad avariciam suam. a sum-
mo usque ad novissimum. Veni-
te sumamus vinum. et impleamur
ebrietate. et erit sicut hodie.
sic et cras. et multo amplius.
Ca. lvii Iustus perit et nemo est qui re-
cogitet in corde suo. et viri mi-
sericordie colliguntur. quia non
est qui intelligat. A facie enim
malicie collectus est iustus.
Veniat pax. requiescat in cu-
bili suo. qui ambulavit in
directione sua. Vos autem acce-
dite huc filii auguratricis. se-
men adulteri et fornicarie. Su-
per quem lusistis. super quem dila-
tastis os. et eiecistis linguam.
Numquid non vos filii scelesti.
semen mendax. qui consolamini
in diis subter omne lignum
frondosum. immolantes par-
vulos in torrentibus subter em-
minentes petras. In partibus
torrentis pars tua. hec est sors tua

et ipsis effudisti libamen.
obtulisti sacrificium. Numquid
non super his indignabor. In-
super montem excelsum et sublimem po-
suisti cubile tuum. et illuc ascen-
disti. ut immolares hostias.
Et posuisti post ostium et retro
postem memoriale tuum. quia
iuxta me discoperuisti et susce-
pisti adulterum. Dilatasti cu-
bile tuum. et pepigisti cum eis
fedus. Dilexisti stratum eorum
manu aperta. et ornasti te re-
gio unguento. et multiplicasti
pigmenta tua. Misisti legatos
tuos procul. et humiliata es
usque ad inferos. In multitudine
vie tue laborasti. et non dixisti quies-
cam. Vitam manus tue in-
venisti. propterea non rogasti. A
quo sollicita timuisti. quia
mentita es. et mei non es recor-
data. neque cogitasti in corde tu-
o. quia ego tacens. et quasi non
videns. et mei oblita es. Ego
annunciabo iusticiam tuam. et opera
tua non proderunt tibi. Cum clama-
veris liberent te congregati tui.
et omnes eos auferet ventus.
et tollet aura. Qui autem fidu-
ciam habet mei hereditabit terram.
et possidebit montem sanctum meum.
Et dicam viam facite. prebete iter.
declinate de semita. auferte of-
fendicula de via populi mei. quia
hec dicit excelsus et sublimis.
habitans eternitatem. et sanctum

nomen eius in excelso et in sancto
habitans et cum contrito et hu
mili spiritu ut vivificet spiritum hu
milium et vivificet cor contritorum.
Non enim in sempiternum litiga
bo neque usque in finem irascar.
quia spiritus a facie mea egre
dietur et flatus ego faciam. Prop
ter iniquitatem avaritiae eius ira
tus sum et percussi eum. Abscon
di a te et indignatus sum et
abiit vagus in via cordis sui.
Vias eius vidi et dimisi eum.
et reduxi eum et reddidi con
solationes ipsi et lugentibus eius.
Creavi fructum labiorum pacem
pacem ei qui longe est et qui prope est
dicit dominus. Impii autem quasi ma
re fervens quod quiescere non potest
et redundant fluctus eius in con
culcationem et lutum. Non est pax
dicit impiis.

LVIII Clama ne cesses quasi tu
ba exalta vocem tuam et
annuntia populo meo scelera eorum
et domui Iacob peccata eorum. Me etenim
de die in diem quaerunt et scire
vias meas volunt quasi gens
quae iustitiam fecerit et quae iudi
cium dei sui non dereliquerit. Ro
gant me iudicia iustitiae et ap
propinquare deo volunt. Quare ie
iunavimus et non aspexisti. hu
miliavimus animas nostras et nescis
ti. Ecce in die ieiunii vestri in
venitur voluntas vestra et omnes
debitores vestros repetitis. Ecce
ad lites et contentiones ieiunatis
et percutitis pugno impie. No
lite ieiunare sicut usque ad hanc
diem ut audiatur in excelso clamor
vester. Numquid tale est ieiunium
quod elegi per diem affligere hominem
animam suam. Numquid contorquere
quasi circulum caput suum et saccum
et cinerem sternere. Numquid is
tud vocabis ieiunium et diem ac
ceptabilem domino. Nonne hoc est
magis ieiunium quod elegi. Dis
solve colligationes impietatis.
solve fasciculos deprimentes. Di
mitte eos qui confracti sunt libe
ros et omne onus dirumpe. Frange
esurienti panem tuum et egenos
vagosque induc in domum tuam.
Cum videris nudum operi eum et car
nem tuam ne despexeris. Tunc erum
pet quasi mane lumen tuum et
sanitas tua citius orietur. Et ante
ibit faciem tuam iustitia tua et gloria
domini colliget te. Tunc invocabis
et dominus exaudiet clamabis et
dicet ecce adsum. Si abstuleris
de medio tui catenam et desi
eris digitum extendere et loqui
quod non prodest. Cum effuderis
esurientis esurienti animam tuam.
et animam afflictam repleveris
orietur in tenebris lux tua et
tenebrae tuae erunt sicut meridies.
Et requiem tibi dabit dominus deus
semper. Et implebit splendoribus
animam tuam et ossa tua libe
rabit et eris quasi ortus irri

gnuus. et sicut fons aque cuius non deficient aque. Et edificabuntur in te deserta seculorum. fundamenta generationis et generationis suscitabis. Et vocaberis edificator sepium. convertens semitas iniquitatum. Si averteris a sabbato pedem tuum. facere voluntatem tuam in die sancto meo. et vocaveris sabbatum delicatum. et sanctum domini gloriosum. et glorificaveris eum dum non facis vias tuas. et non invenitur voluntas tua. ut loquaris sermonem. tunc delectaberis super domino. et sustollam te super altitudines terre. et cibabo te hereditate iacob patris tui. Os enim domini locutum est.

lix Ecce non est abbreviata manus domini ut salvare nequeat. neque aggravata est auris eius ut non exaudiat. Sed iniquitates vestre diviserunt inter vos et deum vestrum. et peccata vestra absconderunt faciem eius a vobis ne exaudiret. Manus enim vestre pollute sunt sanguine. et digiti vestri iniquitate. labia vestra locuta sunt mendacium. et lingua vestra iniquitatem fatur. Non est qui invocet iustitiam. neque est qui iudicet vere. sed confidunt in nichilo. et loquuntur vanitates. Conceperunt laborem. et pepererunt iniquitatem. Ova aspidum ruperunt et telas aranee texuerunt. Qui comederit de ovis eorum morietur. et quod confotum est erumpet in regulum. Tele eorum non erunt in vestimentum. neque operientur operibus suis. Opera eorum opera inutilia. et opus iniquitatis in manibus eorum. Pedes eorum ad malum currunt. et festinant ut effundant sanguinem innocentem. Cogitationes eorum cogitationes inutiles. vastitas et contritio in viis eorum. Viam pacis nescierunt. non est iudicium in gressibus eorum. Semite eorum incurvate sunt eis. Omnis qui calcat in eis ignorat pacem. Propter hoc elongatum est iudicium a nobis. et non apprehendet nos iustitia. Expectavimus lucem et ecce tenebre. splendorem et in tenebris ambulavimus. Palpavimus sicut ceci parietem. et quasi absque oculis attrectavimus. Impegimus meridie quasi in tenebris. et caliginosis quasi mortui. Rugiemus quasi ursi omnes. et quasi columbe meditantes gememus. Expectavimus iudicium et non est. salutem et elongata est a nobis. Multiplicate sunt enim iniquitates nostre coram te. et peccata nostra responderunt nobis. quia scelera nostra nobiscum. et iniquitates nostras cognovimus. peccare et mentiri contra dominum. et aversi sumus ne iremus post tergum dei nostri

ne loqueremur calumpniam
et transgressionem. Concepim᷒
et locuti sumus de corde verba
mendacii. et conuersum est re
trorsum iudicium et iusticia
longe stetit. quia corruit in
platea veritas. et equitas nō
potuit ingredi. Et facta est ve
ritas in obliuionem. et qui re
cessit a malo prede patuit. Et
vidit dn̄s et malū apparuit in
ocul' eius. quia nō ē iudiciū.
et vidit d's quia nō ē uir. et
aporiatus est quia nō ē q occ
currat. Et saluauit sibi brachi
um suū. et iusticia eius ipa cō
firmauit eū. Indutus ē iusticia
ut lorica. et galea salutis
in capite eius. Indutus ē uesti
mentis ulcionis. et opertus ē
quasi pallio zeli. sicut ad uin
dictam. quasi ad retribucōez
indignacionis hostibꝫ suis.
et vicissitudinē inimicis suis
insulis uicem reddet. Et timebūt
qui ab occidente sunt nomē dn̄i.
et qui ab ortu solis gl'az ei᷒.
Cū uenerit quasi fluuius vi
olentus quē spūs dn̄i cogit.
et uenerit syon redemptor et
eis qui redeunt ab iniquitate
in iacob dicit dn̄s. Hoc ē fe
dus meū cū eis dicit dn̄s.
Spūs me᷒ qui ē in te. et uba
mea que posui in ore tuo. nō
recedunt de ore tuo. et de ore
seminis tui dicit dn̄s amo

et usq᷒ in sempiternū. ····
Surge illuminare ih'rl'm
quia uenit lumē tuū.
et gl'a dn̄i sup te orta est.
quia ecce tenebre operient t'
ram. et caligo p̄plos. sup te
aūt orietur dn̄s. et gl'a ei᷒ in te
uidebitur. Et ambulabūt gentes
in lumē tuo. et reges in splendore
ortus tui. Leua in circuitu o
culos tuos et uide. oēs isti cō
gregati sūt uenerūt tibi. Filii
tui de longe uenient. et filie tue
de latere surgent. Tunc uidebis
et afflues et mirabit' et dila
tabit' cor tuū. qn̄ō cōuersa fu
erit ad te multitudo maris. for
titudo gentiū uenerit tibi. In
undacio camelorū operiet te. dro
medarii madian et epha. Oēs
de saba uenient aurū et thus de
ferentes. et laudē dn̄o annūci
antes. Omne pecus cedar cō
gregabit' tibi. arietes naba
ioth ministrabūt tibi. Offerentur
sup placabili altari meo. et
domū maiestatis mee gl'ificā
bo. Qui sunt isti qui ut nubes
volant. et quasi columbe ad fenes
tras suas. Me enī insule ex
spectāt. et naues maris i prin
cipio. ut adducā filios tuos
de longe. argentū eorū et aurū
eorū cū eis nomini dn̄i dei tui et
sancto isr'l. quia gl'ificabit te.
Et edificabūt filii peregrinorū
muros tuos. et reges eorū

lx ministrabunt tibi. In indignatio-
ne enim mea percussi te et in recon-
ciliatione mea misertus sum tui.
Et aperientur porte tue iugiter. di-
e ac nocte non claudentur. ut affe-
ratur ad te fortitudo gentium. et re-
ges earum adducantur. Gens enim
et regnum quod non servierit tibi pe-
ribit. et gentes solitudine vas-
tabuntur. Gloria lybani ad te veni-
et. et abies et buxus et pinus sil-
ad ornandum locum sanctificationis
mee. et locum pedum meorum glori-
ficabo. Et venient ad te curvi fi-
lii eorum qui humiliaverunt te.
et adorabunt vestigia pedum tuo-
rum omnes qui detrahebant tibi. et
vocabunt te civitatem domini syon
sancti israel. Pro eo quod fuisti dere-
licta et odio habita. et non erat
qui per te transiret. ponam te in super-
biam seculorum. gaudium in generati-
one et generatione. Et suges
lac gentium. et mamilla regum
lactaberis. Et scies quia ego
dominus salvans. et redemptor tuus
fortis iacob. Pro ere afferam aurum
et pro ferro afferam argentum. et
pro lignis es. et pro lapidibus ferrum.
Et ponam visitationem tuam pacem.
et prepositos tuos iustitiam. Non
audietur ultra iniquitas in terra
tua. vastitas et contritio in terminis
tuis. Et occupabit salus muros
tuos. et portas tuas laudatio.
Non erit tibi amplius sol ad lu-
cendum per diem. nec splendor lune

illuminabit te. sed erit tibi dominus
in lucem sempiternam. et deus tu-
us in gloriam tuam. Non occidet
ultra sol tuus. et luna tua non
minuetur. quia dominus erit in
lucem sempiternam. et complebuntur
dies luctus tui. Populus
autem tuus omnes iusti in perpe-
tuum hereditabunt terram. ger-
men plantationis mee. opus
manus mee ad glorificandum.
Minimus erit in mille. et
parvulus in gentem fortissimam.
Ego dominus in tempore subito fa- lxi
ciam istud.

Spiritus domini super me eo quod
unxerit dominus me. ad
annuntiandum mansuetis mi-
sit me. ut mederer contritos cor-
de. et predicarem captivis indul-
gentiam. et clausis apertionem.
ut predicarem annum placabilem
domino. et diem ultionis deo nostro.
ut consolarer omnes lugentes.
ut ponerem lugentibus syon. et
darem eis coronam pro cinere. ole-
um gaudii pro luctu. pallium laudis
pro spiritu meroris. Et vocabuntur
in ea fortes iustitie. plantatio
domini ad glorificandum. Et edifi-
cabunt deserta a seculo. et ruinas
antiquas erigent. Et instaura-
bunt civitates desertas. dissi-
patas in generatione et generatio-
ne. Et stabunt alieni et pascent
pecora vestra. et filii peregrinorum
agricole et vinitores vestri erunt.

Vos autem sacerdotes domini voca
bimini ministri dei nostri. dicetur
vobis. Fortitudinem gentium co
medetis. et in gloria eorum superbi
etis. Pro confusione vestra du
plici et rubore laudabunt par
tem eorum: propter hoc in terra sua du
plicia possidebunt. letitia sem
piterna erit eis. quia ego dominus
diligens iudicium. et odio habens
rapinam in holocaustum. et da
bo opus eorum in veritate. et fe
dus perpetuum feriam eis. et scie
tur in gentibus semen eorum. et ger
men eorum in medio populorum. Omnes
qui viderint eos cognoscent
eos. quia isti sunt semen cui bene
dixit dominus. Gaudens gaudebo
in domino et exultabit anima me
a in deo meo. quia induit
me vestimento salutis. et in
dumento iustitie circumdedit me.
quasi sponsum decoratum coro
na. et quasi sponsam ornatam
monilibus suis. Sicut enim terra
profert germen suum. et sicut hor
tus semen suum germinat. sic
dominus deus germinabit iustitiam. et
laudem coram universis gentibus.
LXII Propter Syon non tacebo. et
propter Ierusalem non qui
escam donec egrediatur ut sple
dor iustus eius. et salvator
ut lampas accendatur. Et vide
bunt gentes iustum tuum. et cun
cti reges inclitum tuum. Et voca
bitur tibi nomen novum. quod
os domini nominavit. Et eris co
rona glorie in manu domini. et
diadema regni in manu dei tui.
Non vocaberis ultra derelicta.
et terra tua non vocabitur amplius
desolata. sed vocaberis voluntas
mea in ea. et terra tua inhabita
bitur. quia complacuit domino in te.
Habitabit enim iuvenis cum vir
gine. et habitabunt in te filii tui.
Et gaudebit sponsus super spon
sam. gaudebit super te deus tuus.
Super muros tuos Ierusalem con
stitui custodes. tota die et to
ta nocte perpetuo non tacebunt.
Qui reminiscimini domini ne ta
ceatis. et ne detis silentium ei. do
nec stabiliat et donec ponat Ihe
rusalem laudem in terra. Iuravit
dominus in dextera sua. et in bra
chio fortitudinis sue. et si dedero
tibi triticum tuum ultra cibum inimicis
tuis. et si biberint filii alieni vi
num tuum in quo laborasti. quia
qui congregabunt illud come
dent et laudabunt dominum. et qui
comportant illud bibent in atriis
sanctis meis. Transite transite per
portas. preparate viam populo.
planum facite iter. eligite la
pides. et elevate signum ad po
pulos. Ecce dominus auditum fecit
in extremis terre. Dicite filie Sy
on. ecce salvator tuus venit.
ecce merces eius cum eo. et opus
illius coram eo. Et vocabunt eos
populus sanctus. redempti a domino.

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

tu autem vocaberis quesita civi-
tas. et non derelicta.

lxiij

Quis est iste qui venit de
edom. tinctis vestibus
de bosra. iste formosus in sto-
la sua. gradiens in multitudi-
ne fortitudinis sue. Ego qui
loquor iusticiam. et propug-
nator sum ad salvandum. Quare
ergo rubrum est indumentum tuum.
et vestimenta tua sicut calcanti-
um in torculari. Torcular calcavi
solus. et de gentibus non est vir
mecum. Calcavi eos in furore me-
o. et conculcavi eos in ira mea.
et aspersus est sanguis eorum super
vestimenta mea. et omnia indumen-
ta mea inquinavi. Dies enim ul-
tionis in corde meo. annus re-
demptionis mee venit. Circum-
spexi et non erat auxiliator. quesi-
vi et non fuit qui adiuvaret.
et salvavit michi brachium meum.
et indignatio mea. ipsa auxilia-
ta est michi. Et conculcavi populos
in furore. et inebriavi eos in in-
dignatione mea. et detraxi in terra
virtutem eorum. Miserationum domini
recordabor. laudem domini super
omnibus que reddidit nobis dominus
et super multitudinem bonorum do-
mui israel. que largitus est eis se-
cundum indulgentiam suam. et secundum
multitudinem misericordiarum sua-
rum. Et dixit. Verumptamen populus
meus est filii non negantes. et factus
est eis salvator. In omni tribulatione
eorum non est tribulatus. et an-
gelus faciei eius salvavit eos.
In dilectione sua et in indul-
gentia sua ipse redemit eos.
et levavit eos et portavit e-
os cunctis diebus seculi. Ipsi autem
ad iracundiam provocaverunt.
et afflixerunt spiritum sancti eius.
Et conversus est eis in inimicum.
et ipse debellavit eos. et recor-
datus est dierum seculi. moysi et populi
sui. Ubi est qui eduxit eos
de mari cum pastoribus gregis
sui. Ubi est qui posuit in me-
dio eius spiritum sancti sui. qui edux-
it ad dexteram moysen brachi-
o maiestatis sue. qui scidit
aquas ante eos ut faceret sibi
nomen sempiternum. qui edux-
it eos per abyssos quasi equum
in deserto. non impingentem. sicut
animal in campo descendens.
Spiritus domini ductor eius fuit.
sic adduxisti populum tuum. ut fa-
ceres tibi nomen glorie. Attende
de celo. et vide de habitaculo
sancto tuo. et glorie tue. Ubi
est zelus tuus. et fortitudo
tua. multitudo viscerum tuorum.
et miserationum tuarum super me
continuerunt se. Tu enim pater
noster es. et abraham nescivit nos.
et israel ignoravit nos. Tu
domine pater noster. redemptor noster.
a seculo nomen tuum. Quare errare
nos fecisti domine de viis tuis.
indurasti cor nostrum ne timeremus te.

Convertere propter servos tuos tri-
bus hereditatis tue. Quasi in
nichilum possederunt populum sanctum tu-
um. hostes nostri conculcaverunt
sanctificacionem tuam. Facti sumus quasi
in principio. cum non dominareris nostri.
neque invocaretur nomen tuum super nos.
iiij Utinam disrumperes celos.
et descenderes. a facie tua
montes defluerent. sicut exustio
ignis tabescerent. aque arderent
igni. ut notum fieret nomen tu-
um inimicis tuis. a facie tua
gentes turbarentur. Cum feceris
mirabilia non sustinebimus. Des-
cendisti. et a facie tua montes
defluxerunt. A seculo non audierunt.
neque auribus perceperunt. Oculus
non vidit absque te deus. que
preparasti expectantibus te. Oc-
curristi letanti et facienti iusticiam
tuam. in viis tuis recordabuntur
tui. Ecce tu iratus es et pecca-
vimus. in ipsis fuimus semper et sal-
vabimur. Et facti sumus ut immundi
omnes nos. et quasi menstru-
ate pannus universe iusticie
nostre. Et cecidimus quasi folium
universi. et iniquitates nostre quasi
ventus abstulerunt nos. Non
est qui invocet nomen tuum. qui
consurgat et teneat te. Abscon-
disti faciem tuam a nobis. et alli-
sisti nos in manu iniquitatis
nostre. Et nunc domine pater noster es tu.
nos vero lutum. et fictor noster.
et opera manuum tuarum omnes nos.

Ne irascaris domine satis. et ne
ultra memineris iniquitatum nost-
rarum. Ecce respice. populus tuus omnes
nos. Civitas sancti tui facta
est deserta. Syon deserta facta est.
iherusalem desolata. domus sanctificaci-
onis nostre et glorie nostre. ubi lau-
daverunt te patres nostri. facta est in
exustionem ignis. et omnia de-
siderabilia nostra versa sunt in ruinas.
Numquid super hiis continebis te
domine. tacebis. et affliges nos
vehementer. Quesierunt me qui
ante non interrogabant. invenerunt
qui non quesierant me.
lxv Dixi. Ecce ego. ecce ego ad
gentes que non invocabat
nomen meum. Expandi manus
meas tota die ad populum incredu-
lum. qui graditur in via non bona
post cogitaciones suas. Populus
qui ad iracundiam provocat me an-
te faciem meam semper. qui immolant
in ortis. et sacrificant super late-
res. Qui habitant in sepulcris.
et in delubris ydolorum dormiunt.
qui comedunt carnem suillam.
et ius prophanum in vasis eorum.
Qui dicunt recede a me non ap-
propinques michi quia im-
mundus es. Isti fumus erunt in
furore meo. ignis ardens tota
die. Ecce scriptum est coram me non
tacebo. sed reddam et retribuam
in sinum eorum iniquitates vestras.
et iniquitates patrum vestrorum simul
dicit dominus. qui sacrificaverunt

super montes et super colles expro
brauerunt mihi et remetiar opus
eorum primum in sinu eorum. Hec
dicit dominus. Quomodo si inueniatur
granum in botro et dicatur ne
dissipes illud quia benedictio est.
sic faciam propter seruos meos ut
non disperdam totum. et educam
de iacob semen. et de iuda pos
sidentem montes meos. et here
ditabunt eam electi mei. et ser
ui mei habitabunt ibi. Et erunt
campestria in caulas gregum.
et uallis achor in cubile armen
torum populo meo qui requisierunt
me. Et uos qui dereliquistis
dominum. qui obliti estis montem
sanctum meum. qui ponitis fortune
mensam. et libatis super eam.
numero uos in gladio. et omnes
in cede corruetis. pro eo quod
uocaui et non respondistis. lo
cutus sum et non audistis. et facie
batis malum in oculis meis. et que
nolui elegistis. Propter hoc hec
dicit dominus deus. Ecce serui mei co
medent. et uos esurietis. ecce
serui mei bibent et uos sitietis.
Ecce serui mei letabuntur et uos
confundemini. ecce serui mei lauda
bunt pre exultatione cordis. et uos
clamabitis pre dolore cordis. et
pre contritione spiritus ululabitis. Et di
mittetis nomen uestrum in iuramentum
electis meis. et interficiet
te dominus deus. et seruos suos uo
cabit nomine alio. in quo qui

benedictus est super terram. bene
dicetur in deo amen. et qui iurat
in terra. iurabit in deo amen.
quia obliuioni tradite sunt
angustie priores. et quia ab
scondite sunt ab oculis meis.
Ecce ego creo celos nouos et
terram nouam. et non erunt in me
moria priora. et non ascendent su
per cor. sed gaudebitis et exulta
bitis usque in sempiternum. in hiis
que ego creo. quia ecce ego
creo ierusalem exultationem. et po
pulum eius gaudium. Et exulta
bo in ierusalem. et gaudebo in populo
meo. et non audietur ultra in ea
uox fletus. et uox clamoris.
Non erit ibi amplius infans
dierum. et senex qui non impleat
dies suos. quoniam puer centum an
norum morietur. et peccator centum
annorum maledictus erit. Et
edificabunt domos et habita
bunt. et plantabunt uineas. et
comedent fructus earum. Non
edificabunt et alius habita
bit. et non plantabunt et alius
comedet. Secundum dies enim lig
ni erunt dies populi mei. et opera
manuum eorum inueterabunt. E
lecti autem mei non laborabunt
frustra. neque generabunt in con
turbatione. quia semen benedic
torum domini est. et nepotes eorum
cum eis. Eritque antequam clament. ego
exaudiam. Lupus et agnus
pascetur simul. et leo et bos comedent

paleas · et serpenti pulvis pa
nis eius · Non nocebunt neque
occident in omni monte sancto meo
dicit dominus ·

vi · Hec dicit dominus · Celum sedes
mea · et terra scabellum pedum
meorum · Que est ista domus quam
edificabitis michi · Et quis is
te locus quietis mee · Omnia
hec manus mea fecit · et facta
ista sunt universa dicit dominus · Ad quem
autem respiciam nisi ad pauperc
lum et contritum spiritu · et trementem
sermones meos · Qui immo
lat bovem · quasi qui interficiat
virum · Qui mactat pecus · qua
si qui excerebret canem · Qui
offert oblationem quasi qui
sanguinem suillum offerat · qui
recordatur thuris · quasi qui
benedicat ydolo · Hec omnia elege
runt in viis suis · et in abhomi
nationibus suis anima eorum delecta
ta est · Unde et ego eligam illu
siones eorum · et que timebant ad
ducam eis · quia vocavi et non
erat qui responderet · locutus
sum et non audierunt · feceruntque
malum in oculis meis · et que no
lui elegerunt · Audite verbum domini
qui tremitis ad verbum eius · Dixe
runt fratres vestri odientes vos ·
et abicientes propter nomen meum ·
glorificetur dominus · et videbimus
in leticia vestra · ipsi autem confun
dentur · Vox populi de civitate · vox
de templo · Vox domini reddentis

retributionem inimicis suis · An
tequam parturiret peperit · ante
quam veniret partus eius peperit
masculum · Quis audivit unquam
tale · et quis vidit huic simile ·
Numquid parturiet terra in die
una · aut parietur gens simul ·
Quia parturivit et peperit sy
on filios suos · Numquid ego
qui alios parere facio · ipse
non pariam dicit dominus · Si ego
qui generationem ceteris tribuo
sterilis ero ait dominus deus tuus ·
Letamini cum iherusalem et exulta
te in ea omnes qui diligitis
eam · Gaudete cum ea gaudio
universi qui lugetis super eam ·
ut sugatis et repleamini ab
ubere consolationis eius · ut
mulgeatis et deliciis affluatis
ab omnimoda gloria eius · quia
hec dicit dominus · Ecce declinabo
super eam quasi fluvium pacis
et quasi torrentem inundantem
gloriam gentium quam sugetis · Ad
ubera portabimini · et super ge
nua blandientur vobis · Quomodo
si cui mater blandiatur · ita ego
consolabor vos · et in iherusalem con
solabimini · Videbitis et gaudebit
cor vestrum · et ossa vestra · quasi her
ba germinabunt · Et cognoscetur
manus domini servis eius · et
indignabitur inimicis suis ·
quia ecce dominus in igne veniet ·
et quasi turbo quadrige eius
reddere in indignatione furorem

suum et increpationem suam in flamma ignis. quia in igne dominus iudicabit. et in gladio suo ad omnem carnem. Et multiplicabuntur interfecti a domino. qui sanctificabantur et mundos se esse putabant in hortis post unam ianuam intrinsecus. qui comedebant carnem suillam. et abominationem et murem. simul consumentur dicit dominus. Ego autem opera eorum et cogitationes eorum venio ut congregem cum omnibus gentibus et linguis. et venient et videbunt gloriam meam. et ponam in eis signum. Et mittam ex eis qui salvati fuerint ad gentes in mari in Affricam in lidiam tenentes sagittam. in ytaliam et greciam. ad insulas longe ad eos qui non audierunt de me. et non viderunt gloriam meam. Et annunciabunt gloriam meam gentibus. et adducent omnes fratres vestros de omnibus gentibus donum domino in equis et in quadrigis. et in lecticis et in mulis et in carrucis ad montem sanctum meum iherusalem dicit dominus. quomodo si inferant filii israhel munus in vase mundo in domum domini. Et assumam ex eis in sacerdotes et in levitas dicit dominus. quia sicut celi novi et terra nova que ego facio stare coram me dicit dominus. sic stabit semen vestrum. et nomen vestrum. Et erit mensis ex mense. et sabbatum ex sabbato. Et veniet omnis caro ut adoret coram facie mea dicit dominus. Et egredientur et videbunt cadavera virorum qui prevaricati sunt in me. Vermis eorum non morietur. et ignis eorum non extinguetur. Et erunt usque ad satietatem visionis omni carni.

Explicit ysaias.

i ii iii iiij v

Olla duo wlgo michi ibo

vi vii viii ix

vias topher cilla. Mors

x xi xii xiii xiiij

du ni team humilis quare

xv xvi xvii xviii

michi perus. Vuge rotam

xix xx xxi xxii

franges venimi inuste ioathim

xxiii xxiiii xxv xxvi x

ve. Iuda finis calicem ta

xxvii xxviii xxix

pitur fac vincula fregit.

xxx xxxi xxxii xxxiii

Nam simile rachel eger

xxxiiii xxxv xxxvi xxxvii

et vox fletum rechab. Vadit

xxxviii xxxix xl xli xlii

torta latum cecidit manet in

xliii xliiii xlv

ferit orat. Intrant et bibat

xlvi xlvii xlviii

baruch post nechao muro.

xlix l li

Ad moab ac amon babilon

lii liii

recedit nabuzardan. Versus supra scripti continent unum et materias capitulorum sequentis prophete. Incipit prefatio beati ysidori episcopi in librum Iheremie prophete.

Iheremias propheta qui interpretatur excelsus domini simplex in loquendo et ad intelligendum facilis est. Qui in quibusdam dictis et passionibus suis redemptoris nostri imaginem pretulit. Hic pueritie tempore regna destruxit, id est diaboli vel iustitie fidei edificat imperium. Videturque prophetare super omnes gentes: egyptum videlicet et palestinos, moab et amon et edom et damascum et cedar super regna asor, venturam super elam et babilonem. Inter hec autem vidit virgam vigilantem divine correctionis et potestatis. Ollam quasi succensam, id est iudeam plebem igne carnalium desideriorum arsuram. Cernit et duos cophinos ficorum in figuratione duorum populorum. Descendit in domum figuli et vidit diminutionem vasis prioris et novi instaurationem ad designationem defectum prioris populi et successionem sequentis. Sumit etiam calicem sinphium atque cunctis gentibus porrigit. Accepit et lumbare lineum sub exemplo populi iudeorum, quodque putrefactum fuerit illud in designationem tristissimam gentium. Ostendit et calicem aureum babilonis per quem inebriatur mundus letifero ydolatrie haustu. Iubetur et mittere in eufraten volumen lapidi alligatum ad demonstrandum interitum babilonis vel significat totius mundi. Increpat etiam et delinquentes et ad conversionem provocat. Adulterium plangit ruinam ierusalem templi quoque excidium et dispersionem gentis. Exorsus est autem tertiodecimo anno iosie regis iuda prophetare prophetia que eius per quatuor reges extensa est, id est sub iosia et ioachim et ioachin et sedechiam sub quo et captivitas ierusalem. Sexaginta duobus annis et tribus mensibus prophetavit excepto illo tempore quo post eversam ierusalem in egypto cum populo fuit. Item alia prefatio beati ysidori episcopi in Iheremiam prophetam.

Iheremias ex tribu sacerdotali ortus in vico anathot qui est tribus milibus ab iherusalem sacerdos in iudea extitit propheta in gentibus antequam plasmaretur agnitus et antequam procederet sanctificatus et virgo permaneret iubetur. arguens populum ob delicta et sepius cohortans ad penitentiam sed a plebe perfide semper crudelitate affligitur sepe atque ligatur in carcere mittitur. Ad ultimum apud taphnas in egypto lapidatur. sepultus in eo loco ubi pharao rex egypti habitaverat. Verumtamen quia precibus suis serpentibus ab eo loco fugatis egyptios a noxio aspidum morsu eripuit insigni eum veneratione amplissimo magnoque honore idem egyptii colunt sepulchrumque eius insigni cultu eternis venerantur.

Item prologus de ortu et obitu Iheremie prophete.

Iheremias anathotites qui est viculus tribus ab ierosolimis distans milibus apud taphnas in egypto lapidibus obrutus a populo occubuit. Iacet vero in eo loco sepultus quo dudum pharao rex habitaverat. et quia postulatione sua defugatis ab eodem loco serpentibus egyptios a tactu aspidum fecit esse quietos magna eum religione egyptii venerantur.

Item prologus beati Ieronimi presbiteri in Iheremiam prophetam

Iheremias propheta cui hic prologus scribitur sermone quidem apud hebreos ysaie et osee et quibusdam aliis prophetis videtur esse rusticior sed sensibus par est quippe qui eodem spiritu prophetaverit. Porro simplicitas eloquii de loco ei in quo natus est accidit. fuit enim anathotites qui est usque hodie viculus tribus ab ierosolimis distans milibus sacerdos ex sacerdotibus et in matris utero sanctificatus virginitate sua evangelicum virum christi ecclesie dedicans. Hic vaticinari ex ore suo cepit puer et captivitatem urbis atque interitum non solum spiritu sed et oculis carnis intuitus est. Haec eius decem tribubus quas assyrius in medos transtulerat vaticinatus est. Iudee etiam et beniamin prophetavit et civitatis sue ruinas quadruplici alphabeto plangens quod nos mensure metri versibus reddidimus. Preterea ordinem visionum qui apud grecos et latinos omnino confusus est ad pristinam fidem correximus. Librum autem baruch notarii eius qui apud hebreos nec legitur nec habetur pretermisimus pro his omnibus maledicta ab emulis prestolantes quibus me necesse est per singula opuscula respondere. Et hoc patior quia vos cogitis. Ceterum ad compendium maledictorum

Staats- und Universitätsbibliothek Bremen

sicut modū eoꝝ sicut eoꝝ silentio meo ponē · quia cotidie noui aliqua simplicitatē inuidoꝝ insaniam prouocare · Expliciunt prologi · Incipit liber Iheremie prophete · ca · i

Verba Iheremie filii elchie de sacerdotibꝫ qui fuerūt in anathot · beniamin · quod factū ē uerbū dni ad eū in diebꝫ iosie filii amon regis iuda · in terciodecimo anno regni eius · Et factū ē in diebꝫ ioachim · filii iosie regis iuda · usqꝫ ad cōsummacōem undecimi anni sedechie filii iosie regis iuda · usqꝫ ad transmigracōem ihrl'm · in mense quinto · et factū ē uerbū dn̄i ad me dicens · Priusquā te formarē in utero noui te · et antequā exires de uulua sanctificaui te · et prophetam in gentibꝫ dedi te · Et dixi · A · a · a · dn̄e deus · ecce nescio loqui · quia puer ego sum · Et dixit dn̄s ad me · Noli dicere · quia puer sū · quia ad oīa que mittam te ibis · et uniuersa que mandauero tibi loqueris · Ne timeas a facie eoꝝ · quia tecū ego sū · ut eruā te dicit dn̄s · Et misit dn̄s manū suā et tetigit os meū · et dixit dn̄s ad me · Ecce dedi uerba mea in ore tuo · ecce cōstitui te hodie sup gentes et sup regna · ut euellas et destruas · et disperdas · et dissipes · et edifices · et plantes · Et factū ē uerbū dni ad me dicens · Quid tu uides Iheremia · Et dixi · Virgā uigilantem ego uideo · Et dixit dn̄s ad me · Bene uidisti · quia uigilabo ego sup uerbo meo ut faciā illud · Et factū ē uerbū dni secundo ad me dicens · Quid tu uides · Et dixi · Ollam succensam ego uideo · et faciem eius a facie aquilonis · Et dixit dn̄s ad me · Ab aquilone pandetur omne malū sup omnes habitatores terre · quia ecce ego cōuocabo omnes cognacōes regnoꝝ aquilonis dicit dn̄s · et uenient et ponent unusquisqꝫ soliū suū in introitu portaꝝ ihrl'm · et super omnes muros eius in circuitu · et sup uniuersas urbes iuda · et loquar iudicia mea cū eis sup omnē maliciā eoꝝ · qui dereliquerūt me · et libauerūt diis alienis · et adorauerūt opus manuū suaꝝ · Tu ergo accinge lumbos tuos et surge et loquere ad eos omnia que ego precipio tibi · Ne formides

a facie eoꝝ· nec enĩ timere te fa
ciam vultũ eoꝝ· Ego quippe de-
di te hodie in ciuitatem munitã·
et in columpnã ferreã· et in mu
rũ ereũ super omnẽ terrã regibꝫ
iuda· principibꝫ eius et sacerdotibꝫ·
et omni populo terre· et bellabunt ad
uersum te· et nõ preualebunt· quia
tecũ ego sũ ait dñs ut liberem
ij Et factũ ẽ uerbũ dñi // te·
ad me dicens· Uade et cla
ma in auribꝫ ierusalem dicens· H
dicit dñs· Recordatus sũ tui mi
serans adolescentiam tuã et cari
tatem desponsationis tue quãdo secu
ta es me in deserto in terra que
nõ seminatur· Sanctus israel dño primi
tie frugũ eius· Omnes qui deuo
rant eũ delinquunt· mala uenient
super eos dicit dñs· Audite uer
bũ dñi domus iacob· et omnes
cognationes domus israel· Hec
dicit dñs· Quid inuenerunt in
me patres uestri iniquitatis· quia
elongauerunt a me· et ambu
lauerunt post uanitatem· et ua
ni facti sunt· Et dixerunt ubi ẽ dñs
qui ascendere nos fecit de terra e
gypti· per desertũ· per terram inha
bitabilem et inuiam· per terrã sitis
et ymagine mortis· per terram in qua
nõ ambulauit uir· neque habita
uit homo· et induxi uos in terrã
carmeli ut comederetis fructũ
eius· et optima illius· et ingressi
contaminastis terram meam· et he
reditatem meam posuistis in abho

minationem· Sacerdotes nõ dix
erunt ubi ẽ dñs· et tenentes legem
nescierunt me· et pastores pre
uaricati sunt in me· et prophete propheta
uerunt in baal et ydola secuti·
Propterea adhuc iudicio conten
dam uobiscũ ait dñs· et cum
filiis uestris disceptabo· Transite
ad insulas cethim et uidete· et
in cedar mittite et considerate ue
hementer· et uidete si factũ ẽ huius
si mutauit gens deos suos· et
certe ipsi nõ sunt dii· Populus
uero meus mutauit gloriam suam in
ydolũ· Obstupescite celi super
hoc· et porte eius desolamini
uehementer dicit dñs· Duo enim
mala fecit populus meus· Me dere
liquerunt fontem aque uiue· et
foderunt sibi cisternas· cisternas
dissipatas que continere nõ ua
lent aquas· Numquid seruus
est israel aut uernaculus· Qua
re ergo est factus in predam· Super
eum rugierunt leones· et dede
runt uocem suam· Posuerunt terram
eius in solitudinem· ciuitates eius
exuste sunt· et nõ ẽ qui habitet
in eis· Filii quoque mempheos
et taphnes· constuprauerunt te
usque ad uerticem· Numquid non
istud factum est tibi· quia dere
liquisti dñm deũ tuũ eo tempore
quo ducebat te per uiam·
Et nunc quid tibi uis in uia e
gypti· ut bibas aquã turbi
dam· Et quid tibi cum uia assy

rivi ut bibas aquam fluminis? Arguet te malitia tua, et aversio tua increpabit te. Scito et vide quia malum et amarum est reliquisse te Dominum Deum tuum, et non esse timorem mei apud te, dicit Dominus Deus exercituum. A saeculo confregisti iugum meum, rupisti vincula mea, et dixisti: Non serviam. In omni enim colle sublimi et sub omni ligno frondoso tu prosternebaris meretrix. Ego autem plantavi te vineam electam, omne semen verum. Quomodo ergo conversa es in pravum, vinea aliena? Si laveris te nitro, et multiplicaveris tibi herbam borith, maculata es in iniquitate tua coram me, dicit Dominus Deus. Quomodo dicis: Non sum polluta, post Baalim non ambulavi? Vide vias tuas in convalle, scito quid feceris. Cursor levis explicans vias suas. Onager assuetus in solitudine, in desiderio animae suae attraxit ventum amoris sui: nullus avertet eam. Omnes qui quaerunt eam non deficient: in menstruis eius invenient eam. Prohibe pedem tuum a nuditate, et guttur tuum a siti. Et dixisti: Desperavi, nequaquam faciam: adamavi quippe alienos, et post eos ambulabo. Quomodo confunditur fur quando deprehenditur, sic confusi sunt domus Israel, ipsi et reges eorum, principes et sacerdotes et prophetae eorum, dicentes ligno: Pater meus es tu; et lapidi: Tu me genuisti. Verterunt ad me tergum, et non faciem, et in tempore afflictionis suae dicent: Surge et libera nos. Ubi sunt dii tui quos fecisti tibi? Surgant et liberent te in tempore afflictionis tuae: secundum numerum quippe civitatum tuarum erant dii tui, Iuda. Quid vultis mecum iudicio contendere? Omnes dereliquistis me, dicit Dominus. Frustra percussi filios vestros, disciplinam non receperunt. Devoravit gladius vester prophetas vestros, quasi leo vastator generatio vestra. Videte verbum Domini: Numquid solitudo factus sum Israeli, aut terra serotina? Quare ergo dixit populus meus: Recessimus, non veniemus ultra ad te? Numquid obliviscetur virgo ornamenti sui, aut sponsa fasciae pectoralis suae? Populus vero meus oblitus est mei diebus innumeris. Quid niteris bonam ostendere viam tuam ad quaerendam dilectionem, quae insuper et malitias tuas docuisti vias tuas, et in alis tuis inventus est sanguis animarum pauperum et innocentium? Non in fossis inveni eos, sed in omnibus quae supra memoravi. Et dixisti: Absque peccato et innocens ego sum, et propterea avertatur furor tuus a me. Ecce ego iudicio contendam tecum, eo quod dixeris: Non peccavi. Quam vilis es facta nimis iterans vias tuas, et ab Aegypto confunderis

sicut confusa es ab Assyrio. Nam et ab ista egredieris et manus tue erunt super caput tuum, quoniam obtrivit dominus confidentiam tuam et nihil habebis prosperum.

III

Vulgo dicitur: Si dimiserit vir uxorem suam et recedens ab eo duxerit virum alterum, numquid revertetur ad eam ultra? Numquid non polluta et contaminata erit mulier illa? Tu autem fornicata es cum amatoribus multis; tamen revertere ad me, dicit dominus, et ego suscipiam te. Leva oculos tuos in directum et vide ubi prostrata non sis. In viis sedebas expectans eos quasi latro in solitudine, et polluisti terram in fornicationibus tuis et in malitiis tuis. Quam ob rem prohibite sunt stille pluviarum et serotinus imber non fuit. Frons mulieris meretricis facta est tibi, noluisti erubescere. Ergo saltem amodo voca me: Pater meus, dux virginitatis mee tu es. Numquid irasceris in perpetuum aut perseverabis in finem? Ecce locuta es et fecisti mala et potuisti. et pro his penitentie vobis simpliciter blasphemasti et implesti malam cogitationem tuam et offendisti contra virum fortitudinem tuam ut posses facere quod sermone statuisti. Et dixit dominus ad me in diebus Iosie regis: Numquid vidisti que fecerit aversatrix Israel? Abiit sibimet super omnem montem excelsum et sub omni ligno frondoso et fornicata est ibi. Et dixi cum fecisset hec omnia: Ad me revertere, et non est reversa. Et vidit prevaricatrix soror eius Iuda quia pro eo quod mechata esset aversatrix Israel dimisissem eam et dedissem ei libellum repudii, et non timuit prevaricatrix Iuda soror eius, sed abiit et fornicata est etiam ipsa. Et facilitate fornicationis sue contaminavit terram et mechata est cum lapide et cum ligno. Et in omnibus his non est reversa ad me prevaricatrix soror eius Iuda in toto corde suo, sed in mendacio, ait dominus. Et dixit dominus ad me: Iustificavit animam suam aversatrix Israel comparatione prevaricatricis Iude. Vade et clama sermones istos contra aquilonem et dices: Revertere aversatrix Israel, ait dominus, et non avertam faciem meam a vobis, quia sanctus ego sum, dicit dominus, et non irascar in perpetuum. Tamen scito iniquitatem tuam, quia in dominum deum tuum prevaricata es, et dispersisti vias tuas alienis sub omni ligno frondoso, et vocem meam non audisti, ait dominus deus. Convertimini filii revertentes, dicit dominus, quia ego vir vester et assumam vos unum de civitate et duos de cognatione et introducam vos in Syon. Et dabo vobis pas

storem iuxta cor meum et pascent vos scientia et doctrina. Cumque multiplicati fueritis et creveritis in terra in diebus illis ait dominus non dicent ultra archa testamenti domini neque ascendet super cor neque recordabuntur illius nec visitabitur nec fiet ultra. In tempore illo vocabunt Ierusalem solium domini et congregabuntur ad eam omnes gentes in nomine domini in Ierusalem et non ambulabunt post pravitatem cordis sui pessimi. In diebus illis ibit domus Iuda ad domum Israel et venient simul de terra aquilonis ad terram quam dedi patribus vestris. Ego autem dixi. Quomodo ponam te in filiis et tribuam tibi terram desiderabilem hereditatem preclaram exercituum gentium. Et dixi. Patrem vocabis me et post me ingredi non cessabis. Sed quomodo si contempnat mulier amatorem suum sic contempsit me domus Israel dicit dominus. Vox in viis audita est ploratus et ululatus filiorum Israel quia iniquam fecerunt viam suam oblita sunt domini dei sui. Convertimini filii revertentes et sanabo aversiones vestras. Ecce nos venimus ad te tu es enim dominus deus noster. Vere mendaces erant colles multitudo montium. Vere in domino deo nostro salus Israel. Confusio comedit laborem patrum nostrorum ab adolescentia nostra greges eorum et armenta eorum filios

eorum et filias eorum. Dormiemus in confusione nostra et operiet nos ignominia nostra quoniam domino deo nostro peccavimus nos et patres nostri ab adolescentia usque ad hanc diem et non audivimus vocem domini dei nostri.

iiii

Si converteris Israel ait dominus ad me convertere. Si abstuleris offendicula tua a facie mea non commoveberis et iurabis vivit dominus in veritate et in iudicio et in iustitia et benedicent eum gentes ipsumque laudabunt. Hec enim dicit dominus viro Iuda et habitatoribus Ierusalem. Novate vobis novale et nolite serere super spinas. Circumcidimini domino et auferte preputia cordium vestrorum viri Iuda et habitatores Ierusalem ne forte egrediatur ut ignis indignatio mea et succendatur et non sit qui extinguat propter maliciam cogitationum vestrarum. Annunciate in Iuda et in Ierusalem auditum facite. Loquimini et canite tuba in terra clamate fortiter et dicite. Congregamini et ingrediamur civitates munitas. Levate signum in Syon confortamini nolite stare quia malum ego adduco ab aquilone et contritionem magnam. Ascendit leo de cubili suo et predo gentium se levavit. Egressus est de loco suo ut ponat terram tuam in desolationem. Civitates tue vastabuntur remanentes absque habitatore.

Staats- und Universitätsbibliothek Bremen

Super hoc accingite vos ciliciis.
plangite et ululate. quia non est
aversa ira furoris domini a nobis.
Et erit in die illa dicit dominus peri
bit cor regis. et cor principum.
et stupescent sacerdotes et prophe
te consternabuntur. Et dixi. Heu
heu heu domine deus. ergo ne dece
pisti populum istum et ierusalem dicens.
pax erit vobis. Et ecce pervenit
gladius usque ad animam. In tempore
illo dicetur populo huic et ierusalem.
Ventus urens in viis que sunt
in deserto. vie filie populi mei non
ad ventilandum et purgandum.
Spiritus plenus ex his veniet m.
et nunc ego loquar iudicia me
a cum eis. Ecce quasi nubes as
cendet. et tempestas currus eius.
velociores aquilis equi illius.
Ve quia vastati sumus. Lava
a malicia cor tuum ierusalem, ut sal
va fias. Usquequo morabuntur
in te cogitationes noxie. Vox
enim annunciantis a dan. et noti
ficantis ydolum de monte effra
im. Commemorate gentes. ecce au
ditum est in ierusalem custodes veni
re de terra longinqua. et dare super
civitates iuda vocem suam. Qua
si custodes agrorum facti sunt super
eam in gyro. quia me ad ira
cundiam provocavit dicit dominus.
Vie tue et cogitationes tue fece
runt hec tibi. ista malicia tua.
quia amara. quia tetigit cor
tuum. Ventrem meum ventrem meum
doleo. sensus cordis mei contur
bati sunt in me. Non tacebo quo
niam vocem bucine audivit anima
mea, clamorem prelii. Contricio super
contricionem vocata est. et vastata
est omnis terra. Repente vasta
ta sunt tabernacula mea. subito
pelles mee. Usquequo videbo fugi
entem. audiam vocem bucine. Quia
stultus populus meus me non cogno
vit filii insipientes sunt et vecor
des. Sapientes sunt ut faciant ma
la. bene autem facere nescierunt. As
pexi terram. et ecce vacua erat et
nichili. et celos. et non erat lux in
eis. Vidi montes et ecce movebantur.
et omnes colles conturbati sunt.
Intuitus sum et ecce non erat homo.
et omne volatile celi recessit. As
pexi et ecce carmelus desertus.
et omnes urbes eius destructe
sunt a facie domini. et a facie ire
furoris eius. Hec enim dicit dominus
deus. Deserta erit omnis terra.
sed tamen consummationem non faciam.
Lugebit terra et merebunt celi
desuper. eo quod locutus sum. Cogi
tavi et non penituit me. nec a
versus sum ab eo. A voce equitis
et mittentis sagittam fugit omnis
civitas. ingressi sunt ardua et
ascenderunt rupes. Universe ur
bes derelicte sunt. et non habitat
in eis homo. Tu autem vastata
quid facies. Cum vestieris te
coccino cum ornata fueris moni
li aureo. et pinxeris stibio o

culos tuos. frustra componeris.
Contempserunt te amatores tui,
animam tuam quaerent. Vocem enim quasi par-
turientis audivi, angustias ut
puerperae. Vox filiae Sion intermo-
rientis, expandentisque manus
suas. Vae mihi, quia defecit anima mea
propter interfectos.

Circuite vias Ierusalem, et as-
picite et considerate, et quae-
rite in plateis eius an inveniatis
virum facientem iudicium, et quaeren-
tem fidem, et propitius ero eius. Quod
si etiam vivit Dominus dixerint, et hoc
falso iurabunt. Domine oculi tui respi-
ciunt fidem. Percussisti eos et non
doluerunt. Attrivisti eos, et renue-
runt accipere disciplinam. Induravе-
runt facies suas super petram, et no-
luerunt reverti. Ego autem dixi:
Forsitan pauperes sunt et stulti, ig-
norantes viam Domini, iudicium Dei sui.
Ibo igitur ad optimates, et loquar
eis. Ipsi enim cognoverunt viam Domini,
iudicium Dei sui. Et ecce magis hi
simul confregerunt iugum, ruperunt
vincula. Idcirco percussit eos leo
de silva. Lupus ad vesperam vasta-
vit eos, pardus vigilans super
civitates eorum. Omnis qui egres-
sus fuerit ex eis capietur, quia multipli-
catae sunt praevaricationes eorum, con-
fortatae sunt aversiones eorum. Super
quo propitius tibi esse potero? Filii tui
dereliquerunt me, et iurant in his
qui non sunt dii. Saturavi eos
et moechati sunt, et in domo meretricis
luxuriabantur. Equi amatores in
feminas et emissarii facti sunt. U-
nusquisque ad uxorem proximi sui hin-
niebat. Numquid super his non
visitabo dicit Dominus, et in gente ta-
li non ulciscetur anima mea? Ascendite
muros eius et dissipate, consumma-
tionem autem nolite facere. Auferte
propagines eius, quia non sunt Domini.
Praevaricatione enim praevaricata est
in me domus Israel et domus Iuda, ait
Dominus. Negaverunt Dominum et dixerunt:
Non est ipse, neque veniet super nos
malum, gladium et famem non videbimus.
Prophetae fuerunt in ventum locuti, et
responsio non fuit in eis. Haec ergo
venient illis. Haec dicit Dominus Deus
exercituum: Quia locuti estis verbum
istud, ecce ego do verba mea in ore
tuo in ignem, et populum istum ligna,
et vorabit eos. Ecce ego adducam
super vos gentem de longinquo, domus
Israel, ait Dominus, gentem robustam, gen-
tem antiquam, gentem cuius ignorabis lin-
guam, nec intelliges quid loquatur.
Pharetra eius quasi sepulchrum pa-
tens, universi fortes. Et comedet
segetes tuas et panem tuum, devo-
rabunt filios tuos et filias tuas,
comedet gregem tuum et armenta
tua. Comedet vineam tuam et fi-
cum tuam, et conteret urbes mu-
nitas tuas in quibus tu habes
fiduciam, gladio. Verumtamen et
in diebus illis ait Dominus non faciam
vos in consummationem. Quod
si dixeritis quare fecit nobis Dominus

deus noster hec omnia, dices ad eos: Sicut dereliquistis me et servistis deo alieno in terra vestra, sic servietis alienis in terra non vestra. Annunciate hoc domui iacob et auditum facite in iuda dicentes: Audi popule stulte qui non habes cor: qui habentes oculos non videtis, et aures et non auditis. Me ergo non timebitis ait dominus, et a facie mea non dolebitis: qui posui arenam terminum mari preceptum sempiternum quod non preteribit. Et commovebuntur et non poterunt, et intumescent fluctus eius, et non transibunt illud. Populo autem huic factum est cor incredulum et exasperans: recesserunt et abierunt, et non dixerunt in corde suo: metuamus dominum deum nostrum qui dat nobis pluviam temporaneam et serotinam in tempore suo: plenitudinem annue messis custodientem nobis. Iniquitates vestre declinaverunt hec, et peccata vestra prohibuerunt bonum a vobis. Quia inventi sunt in populo meo impii insidiantes quasi aucupes laqueos ponentes et pedicas ad capiendos viros. Sicut decipula plena avibus, sic domus eorum plene dolo. Ideo magnificati sunt et ditati, incrassati sunt et impinguati, et preterierunt sermones meos pessime. Causam vidue non iudicaverunt, causam pupilli non direxerunt, et iudicium pauperum non iudicaverunt. Numquid super his non visitabo dicit dominus, aut super gentem huiuscemodi non ulciscetur anima mea? Stupor et mirabilia facta sunt in terra. Prophete prophetabant mendacium, et sacerdotes applaudebant manibus suis, et populus meus dilexit talia. Quid igitur fiet in novissimo eius?

VI

Confortamini filii beniamin in medio ierusalem, et in thecua clangite buccina, et super bethacarem levate signum, quia malum visum est ab aquilone et contritio magna. Speciose et delicate assimilavi filiam ~~suam~~ syon. Ad eam venient pastores et greges eorum: fixerunt in ea tentoria in circuitu: pascet unusquisque eos qui sub manu sua sunt. Sanctificate super eam bellum, consurgite et ascendamus in meridie. Ve nobis quia declinavit dies, quia longiores facte sunt umbre vespere. Surgite et ascendamus in nocte, et dissipemus domos eorum. Quia hec dicit dominus exercituum: Cedite lignum eius, et fundite circa ierusalem aggerem. Hec est civitas visitationis, omnis calumpnia in medio eius. Sicut frigidam facit cisterna aquam suam, [margin: sic frigidam facit maliciam suam.] Iniquitas et vastitas audietur in ea, coram me semper infirmitas et plaga. Erudire ierusalem ne forte recedat anima mea a te, ne forte ponam te desertam terram inhabi-

tabulem. Hec dicit dominus exerci
tuum. Usque ad racemum colligent
quasi in vinea reliquias israel. Conver
te manum tuam quasi vindemiator ad
cartallum. Cui loquar et quem con
testabor ut audiat? Ecce incircum
cise aures eorum et audire non pos
sunt. Ecce verbum domini factum est eis in
obprobrium et non suscipient illud.
Idcirco furore domini plenus sum
laboravi sustinens. Effunde super
parvulum foris et super consilium
iuvenum simul. Vir enim cum muliere
capietur. senex cum pleno dierum. Et
transibunt domus eorum ad alteros
agri et uxores eorum pariter. quia
extendam manum meam super habi
tatores terre dicit dominus. A mi
nore quippe usque ad maiorem
omnes avaricie student. et a propheta
usque ad sacerdotem cuncti faciunt dolum.
Et curabant contritionem filie populi mei
cum ignominia dicentes. Pax.
pax. et non erat pax. Confusi
sunt qui abhominationem fecerunt.
quin pocius confusione non sunt con
fusi. et erubescere nescierunt. Qua
propter cadent inter ruentes. in
tempore visitationis sue corruent dicit
dominus. Hec dicit dominus. State su
per vias et videte et interrogate
de semitis antiquis que sit via
bona et ambulate in ea. et invenie
tis refrigerium animabus vestris. Et
dixerunt. Non ambulabimus. Et
constitui super vos speculatores.
Et dixi. Audite vocem tube. Et

dixerunt. Non audiemus. Ideo
audite gentes. et cognosce congre
gatio quanta ego faciam eis. Au
di terra. Ecce ego adducam ma
la super populum istum fructum cogita
cionum eius. quia verba mea non au
dierunt. et legem meam proiecerunt. Ut
quid mihi thus de Saba affertis.
et calamum suave olentem de terra
longinqua. Holocaustomata
vestra non sunt accepta. et victime vestre non
placuerunt mihi. Propterea hec dicit do
minus. Ecce ego dabo in populum istum ru
inas et ruent in eis. patres et fi
lii. vicinus et proximus et peribunt. sit
Hec dicit dominus. Ecce venit populus de
terra aquilonis. et gens mag
na consurget a finibus terre. Sa
gittam et scutum arripiet. crudelis
est et non miserebitur. Vox eius quasi
mare sonabit. et super equos ascen
dent. preparati quasi vir ad prelium ad
versum te filia Syon. Audivimus famam
eius. dissolute sunt manus nostre. tri
bulatio apprehendit nos. dolores
ut parturientem. Nolite exire ad
agros. et in via ne ambuletis.
quoniam gladius inimici. pavor in
circuitu. Filia populi mei accingere
cilicio. et conspergere cinere. Luc
tum unigeniti fac tibi. planctum
amarum. quia repente veniet vas
tator super nos. Probatorem dedi
te in populo meo robustum. et scies
et probabis viam eorum. Omnes
isti principes declinantium. ambu
lantes fraudulenter. Es et ferrum
qi

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

enim isti corrupti sunt. Defecit suf
flatorium, in igne consumptum est
plumbum. Frustra conflavit confla
tor: malitiae enim eorum non sunt consump
tae. Argentum reprobum vocate eos,
quia dominus proiecit illos.
vii Verbum quod factum est ad Ihe
remiam a domino dicens: Sta
in porta domus domini, et praedica ibi
verbum istud et dic: Audite verbum
domini omnis Iuda qui ingredimini
per portas has, ut adoretis dominum.
Haec dicit dominus exercituum deus Israel:
Bonas facite vias vestras et stu
dia vestra, et habitabo vobiscum
in loco isto. Nolite confidere in ver
bis mendacii dicentes: Templum, tem
plum domini, templum domini est. Quoniam si
bene direxeritis vias vestras et stu
dia vestra, si feceritis iudicium inter
virum et proximum eius, advenae
et pupillo et viduae non feceritis
calumniam, nec sanguinem inno
centem effuderitis in loco hoc, et
post deos alienos non ambula
veritis in malum vobismetipsis,
Habitabo vobiscum in loco isto,
in terra quam dedi patribus vestris a
saeculo et usque in saeculum. Ecce vos con
fiditis in verbis mendacii quae non
proderunt vobis, furari, occidere,
adulterari, iurare mendaciter,
libare Baalim, et ire post deos
alienos quos ignoratis. Et ve
nistis et stetistis coram me in do
mo hac in qua invocatum est no
men meum, et dixistis: Liberati sumus

eo quod fecerimus omnes abho
minationes istas. Ergo spelunca
latronum facta est domus ista, in qua
invocatum est nomen meum in oculis
vestris? Ego, ego sum: ego vidi,
dicit dominus. Ite ad locum meum in Si
lo, ubi habitavit nomen meum
a principio, et videte quae fecerim ei propter
malitiam populi mei Israel. Et nunc quia
fecistis omnia opera haec, dicit dominus,
et locutus sum consurgens et loquens,
et non audistis, vocavi et non re
spondistis: faciam domui huic
in qua invocatum est nomen meum,
et in qua vos habetis fiduciam, et lo
co quem dedi vobis et patribus vestris,
sicut feci Silo. Et proiciam vos a
facie mea sicut proieci omnes fratres
vestros, universum semen Effraim. Tu
ergo noli orare pro populo hoc, nec as
sumas pro eis laudem et orationem,
et non obsistas mihi, quia non exau
diam te. Nonne vides quid isti fa
ciunt in civitatibus Iuda et in pla
teis Ierusalem? Filii colligunt ligna,
et patres succendunt ignem, et mu
lieres conspergunt adipem, ut fa
ciant placentas reginae caeli, et libent
diis alienis, ut me ad iracundiam
provocent. Numquid me ad ira
cundiam provocant, dicit dominus?
Nonne semetipsos in confusionem
vultus sui? Ideo haec dicit dominus
deus: Ecce furor meus et indigna
tio mea conflatur super locum istum,
super viros et super iumenta, et super
lignum regionis, et super fruges ter

Staats- und Universitätsbibliothek Bremen

et succendetur et non extinguetur.
Hec dicit dominus exercituum deus israel.
Holocaustomata vestra addite vic-
timis vestris. et comedite carnes.
quia non sum locutus cum patribus
vestris. et non precepi eis in die qua
eduxi eos de terra egypti de ver-
bo holocaustomatum et victimarum.
sed hoc verbum precepi eis dicens. Au-
dite vocem meam. et ero vobis
deus et vos eritis mihi populus et ambu-
late in omni via quam mandavi
vobis ut bene sit vobis. Et non
audierunt nec inclinaverunt au-
rem suam. sed abierunt in voluptatibus
et pravitate cordis sui mali. fac-
tique sunt retrorsum et non in ante a
die qua egressi sunt patres eorum
de terra egypti. usque ad diem hanc.
Et misi ad eos omnes servos me-
os prophetas per diem consurgens di-
luculo et mittens. et non audierunt
me nec inclinaverunt aurem suam.
sed induraverunt cervicem suam. et
peius operati sunt quam patres eorum.
Et loqueris ad eos omnia verba
hec et non audient te. et vocabis
eos et non respondebunt tibi. Et di-
ces ad eos. Hec est gens que non au-
divit vocem domini dei sui. nec rece-
pit disciplinam. periit fides. et
ablata est de ore eorum. Tonde ca-
pillum tuum et proice. et sume in direc-
tum planctum. quia proiecit dominus
et reliquit generationem furoris sui.
quia fecerunt filii iuda malum
in oculis meis dicit dominus. Posu-
erunt offendicula sua in domo in
qua invocatum est nomen meum. ut
polluerent eam. et edificaverunt
excelsa topheth que est in valle filii
ennom ut incenderent filios suos
et filias suas igni. que non pre-
cepi nec cogitavi in corde meo. I-
deo ecce dies venient dicit dominus. et
non dicetur amplius topheth. et vallis
filii ennom. sed vallis interfectionis.
Et sepelient in topheth eo quod non
sit locus. Et erit morticinum populi
huius in cibum volucribus celi et bes-
tiis terre. et non erit qui abigat.
Et quiescere faciam de urbibus iuda.
et de urbibus iherusalem. vocem gau-
dii. et vocem letitie. vocem sponsi et
vocem sponse. in desolatione enim
erit terra.

VIII

In tempore illo ait dominus eicient os-
sa regis iuda. et ossa princi-
pum eius. et ossa sacerdotum. et
ossa prophetarum. et ossa eorum qui ha-
bitaverunt iherusalem de sepulchris
suis. et expandent ea ad solem
et lunam et omnem miliciam celi.
que dilexerunt. et quibus servi-
erunt. et post que ambulaverunt. et
que quesierunt. et adoraverunt. non
colligentur et non sepelientur. In ster-
quilinium super faciem terre erunt.
et eligent magis mortem. quam
vitam. omnes qui residui fuerint
de cognatione hac pessima in uni-
versis locis que derelicta sunt ad
que eieci eos dicit dominus exercituum.
Et dices ad eos. Hec dicit dominus.

Nunquid qui cadit non resurget.
et qui aversus est non revertetur?
Quare ergo aversus est populus iste in Ierusalem
aversione contentiosa? Apprehende-
runt mendacium, noluerunt reverti.
Attendi et auscultavi: nemo quod
bonum est loquitur; nullus est qui agat
penitentiam super peccato suo dicens: Quid
feci? Omnes conversi sunt ad cursum
suum, quasi equus impetu vadens
in prelio. Milvus in celo cognovit
tempus suum; turtur et hirundo et cico-
nia custodierunt tempus adventus su-
i; populus autem meus non cognovit iu-
dicium domini. Quomodo dicitis: Sapien-
tes nos sumus, et lex domini nobis-
cum est? Vere mendacium operatus
est stilus mendax scribarum. Con-
fusi sunt sapientes, perterriti et capti
sunt. Verbum enim domini proiecerunt,
et sapientia nulla est in eis. Propterea
dabo mulieres eorum exteris, agros
alienis eorum heredibus; quia a minimo usque
ad maximum omnes avaritiam se-
quuntur, et a propheta usque ad sacerdotem
cuncti faciunt mendacium. Et sana-
bant contritionem filie populi mei ad
ignominiam dicentes: Pax, pax;
cum non esset pax. Confusi sunt quia ab-
hominationem fecerunt; quin immo
confusione non sunt confusi, et eru-
bescere nescierunt. Idcirco cadent
inter corruentes; in tempore visita-
tionis sue corruent, dicit dominus. Con-
gregans congregabo eos, dicit
dominus. Non est uva in vitibus, et non
est ficus in ficulnea; folium defluxit,
et dedi eis que preter gressa sunt.
Quare sedemus? Convenite et in-
grediamur civitatem munitam et si-
leamus ibi; quia dominus noster silere nos
fecit, et potum dedit nobis aquam fel-
lis. Peccavimus enim domino. Exspec-
tavimus pacem, et non erat bonum;
tempus medele, et ecce formido. A
Dan auditus est fremitus equo-
rum eius; a voce hinnituum pugnato-
rum eius commota est omnis terra; et ve-
nerunt et devoraverunt terram et ple-
nitudinem eius, urbem et habita-
tores eius. Quia ecce ego mittam vobis
serpentes regulos quibus non est in-
cantatio; et mordebunt vos, ait
dominus. Dolor meus super dolorem,
in me cor meum merens. Ecce vox
clamoris filie populi mei de terra
longinqua. Nunquid non est dominus in Sy-
on, aut rex eius non est in ea?
Quare ergo me ad iracundiam concitave-
runt in sculptilibus suis, et in vani-
tatibus alienis? Transiit mes-
sis, finita est estas, et nos salva-
ti non sumus. Super contritionem filie
populi mei contritus sum, et contrista-
tus; stupor obtinuit me. Nun-
quid resina non est in Galaad? aut
medicus non est ibi? Quare ergo
non est obducta cicatrix filie po-
puli mei? IX

Quis dabit capiti meo
aquam, et oculis meis fon-
tem lacrimarum? et plorabo di-
e ac nocte interfectos filie populi
mei. Quis dabit me in solitudine

dulsor viator. Et derelinquam
populum meum et recedam ab eis, quia
omnes adulteri sunt, et cetus pre-
varicatorum. Et extenderunt linguam
suam quasi arcum mendacii, et non veri-
tatis. Confortati sunt in terra quia
de malo ad malum egressi sunt,
et me non cognoverunt, dicit Dominus.
Unusquisque a proximo suo se custo-
diat, et in omni fratre suo non habeat
fiduciam, quia omnis frater supplantans
supplantabit, et omnis amicus frau-
dulenter incedet. Et vir fratrem suum
deridebit, et veritatem non loquentur.
Docuerunt enim linguam suam loqui
mendacium, ut inique agerent la-
boraverunt. Habitatio tua in me-
dio doli, in dolo renuerunt scire
me, dicit Dominus. Propterea hec dicit
Dominus exercituum: Ecce ego confla-
bo et probabo eos. Quid enim a-
liud faciam a facie filie populi mei? Sa-
gitta vulnerans lingua eorum, do-
lum locuta est in ore suo. Pacem cum
amico suo loquitur, et occulte po-
nit ei insidias. Numquid super
his non visitabo, dicit Dominus, aut
in gentem huiuscemodi non ulciscetur
anima mea? Super montes assumam
fletum ac lamentum, et super speciosa
deserti planctum, quoniam incensa
sunt eo quod non sit vir pertransiens,
et non audierunt vocem possidentis.
A volucre celi usque ad pecora
transmigraverunt et recesserunt. Et
dabo Ierusalem in acervos harene,
et cubilia draconum, et civitates
Iuda dabo in desolationem, eo quod
non sit habitator. Quis est vir
sapiens qui intelligat hoc, et ad
quem verbum oris Domini fiat, ut annun-
ciet istud quare perierit terra,
exusta sit quasi desertum, eo quod
non sit qui pertranseat? Et dixit Dominus:
Quia dereliquerunt legem meam quam
dedi eis, et non audierunt vocem
meam, et non ambulaverunt in ea,
et abierunt post pravitatem cordis
sui, et post Baalim, quos dedi-
cerunt a patribus suis, idcirco hec
dicit Dominus exercituum Deus Israel: Ecce ego
cibabo populum istum absinthio, et
potum dabo eis aquam fellis, et
dispergam eos in gentibus quas non
noverunt ipsi et patres eorum, et mit-
tam post eos gladium donec con-
sumantur. Hec dicit Dominus exer-
cituum: Contemplamini et vocate la-
mentatrices, et veniant, et ad
eas que sapientes sunt mittite, et
properent, festinent, et assumant super
nos lamentum. Deducant ocu-
li nostri lacrimas, et palpebre nostre
defluant aquis, quia vox lamen-
tationis audita est de Syon: Quomodo
vastati sumus et confusi vehemen-
ter, quia dereliquimus terram, quoniam
deiecta sunt tabernacula nostra. Audi-
te ergo mulieres verbum Domini, et assu-
mat aures vestre sermonem oris
eius, et docete filias vestras lamen-
tum, et unaqueque proximam suam
planctum, quia ascendit mors
per fenestras vestras, et ingressa est

intromos vicos disperdere parvu
los deforis iuvenes de plateis.
Loquere. Hec dicit dominus: Et ca
det morticinum hominis sicut stercus super fa
ciem regionis, et quasi fenum post tergum
metentis, et non est qui colligat. Hec
dicit dominus: Non glorietur sapiens in
sapientia sua, et non glorietur fortis
in fortitudine sua, et non glorietur
dives in divitiis suis. Sed in hoc
glorietur qui gloriatur scire et nosse
me, quia ego sum dominus qui facio
misericordiam et iudicium et iusticiam in ter
ra. Hec enim placent michi, ait
dominus. Ecce dies veniunt dicit dominus,
et visitabo super omnem qui circum
cisum habet preputium, super egyptum
et super iudam et super edom et
super filios ammon et super moab
et super omnes qui attonsi sunt in co
ma, habitantes in deserto, quia
omnes gentes habent preputium. Om
nis autem domus israel incircumcisi
sunt corde. an an an

Audite verbum quod locutus
est dominus super vos domus
israel. Hec dicit dominus: Iuxta
vias gentium nolite discere, et a
signis celi nolite metuere que
timent gentes, quia leges populorum
vane sunt, quia lignum de saltu
precidit opus manuum artificis
in ascia. Argento et auro decora
vit illud, clavis et malleis com
pegit et non dissolvatur. In simi
litudinem palme fabricata sunt,
et non loquentur. Portata tollentur,
quia incedere non valent. Nolite
ergo timere ea, quia nec male pos
sunt facere nec bene. Non est similis
tui domine. Magnus es tu et mag
num nomen tuum in fortitudine.
Quis non timebit te o rex gen
tium? Tuum enim est decus. Inter cun
ctos sapientes gentium et in
universis regnis eorum nullus est
similis tui. Pariter insipientes et
fatui probabuntur. Doctrina vani
tatis eorum lignum est. Argentum
involutum de tharsis affertur,
et aurum de ophaz, opus artificis et
manus erarii. Iacinctus et pur
pura indumentum eorum, opus ar
tificum universa hec. Dominus autem deus
verus, et ipse deus vivus et rex
sempiternus. Ab indignatione eius
commovebitur terra, et non sustine
bunt gentes comminationem eius.
Sic ergo dicetis eis: Dii qui ce
los et terram non fecerunt pereant
de terra et de his que sub celis
sunt. Qui facit terram in fortitudi
ne sua, preparat orbem in sapien
tia sua, et prudentia sua exten
dit celos. Ad vocem suam dat
multitudinem aquarum in celo, et
elevat nebulas ab extremita
tibus terre. Fulgura in pluviam
facit, et educit ventum de thesauris
suis. Stultus factus est omnis
homo a scientia sua. Confusus
est omnis artifex in sculptili,
quia falsum est quod conflavit, et
non est spiritus in eis. Vana sunt.

et opus eorum risu dignum. in tempore
visitationis sue peribunt. Non est
his similis pars iacob. qui enim
formavit omnia ipse est. et israhel vir-
ga hereditatis eius. dominus exercitu-
um nomen est illi. Congrega de ter-
ra confusionem tuam. que habitas
in obsidione. quia hec dicit dominus.
Ecce ego longe proiciam habitatores
terre in hac vice. et tribulabo
eos ita ut non inveniantur. Ve mi-
hi super contritione mea. pessima pla-
ga mea. Ego autem dixi. Plane
hec mea infirmitas est. et portabo
illam. Tabernaculum meum vas-
tatum est. omnes funiculi mei dis-
rupti sunt. Filii mei exierunt a me
et non subsistunt. non est qui exten-
dat ultra tentorium meum et eri-
gat pelles meas. quia stulte
egerunt pastores. dominum non que-
sierunt. propterea non intellexerunt. et
omnis grex eorum dispersus est. Vox
auditionis ecce venit. et commotio
magna de terra aquilonis.
et ponat civitates iuda solitu-
dinem. et habitaculum draconum.
Scio domine quia non est hominis via
eius. nec viri est ut ambulet.
et dirigat gressus suos. Corri-
pe me domine verumtamen in iudicio
et non in furore tuo. ne forte ad nich-
ilum redigas me. Effunde indig-
nationem tuam super gentes que non
cognoverunt te. et super provincias
que nomen tuum non invocaverunt
quia comederunt iacob. et devora-
verunt. et consumpserunt illum.
et decus eius dissipaverunt.
Verbum quod factum est ad
ieremiam a domino dicens.
Audite verba pacti huius. et lo-
quimini ad viros iuda. et ad
habitatores ierusalem. et dices
ad eos. Hec dicit dominus deus israhel.
Maledictus vir qui non audi-
erit verba pacti huius quod precepi
patribus vestris in die qua eduxi
eos de terra egypti. de fornace
ferrea dicens. Audite vocem
meam. et facite omnia que precipio
vobis. et eritis mihi in populum. et
ego ero vobis in deum. ut susci-
tem iuramentum quod iuravi
patribus vestris daturum me eis
terram fluentem lacte et melle.
sicut est dies hec. Et respondi.
et dixi. amen domine. Et dixit dominus
ad me. Vociferare omnia verba
hec in civitatibus iuda. et foris
ierusalem dicens. Audite verba pac-
ti huius et facite ea. quia con-
testans contestatus sum patres vestros.
in die qua eduxi eos de terra
egypti usque ad diem hanc. Ma-
ne surgens contestatus sum et
dixi audite vocem meam. et non
audierunt. nec inclinaverunt
aurem suam. et abierunt unusquisque
in pravitate cordis sui mali.
Et induxi super eos omnia verba
pacti huius quod precepi ut fa-
cerent et non fecerunt. Et dixit
dominus ad me. Inventa est coniu-

viris in viris iuda. et in habi
tatoribus ihrusalem. Reversi sunt
ad iniquitates patrum suorum priorum.
qui noluerunt audire verba mea.
et hii ergo abierunt post deos alie
nos ut servirent eis. Irritum
fecerunt domus israhel et domus
iuda pactum meum. quod pepigi
cum patribus eorum. Quam ob rem hec
dicit dominus. Ecce ego inducam su
per eos mala de quibus exire non po
terunt et clamabunt ad me. et
non exaudiam eos. Et ibunt civita
tes iuda et habitatores ihrusalem.
et clamabunt ad deos quibus libant
et non salvabunt eos in tempore afflic
tionis eorum. Secundum numerum civitatum
enim tuarum erant dii tui iuda. et se
cundum numerum viarum tuarum ihrusalem po
suisti aras confusionis. aras ad
libandum baalim. Tu ergo noli orare
pro populo hoc. et ne assumas pro eis lau
dem et orationem. quia non exaudiam
in tempore clamoris eorum ad me. in
tempore afflictionis eorum. Quid est quod di
lectus meus in domo mea facit
scelera multa? Numquid carnes
sancte auferent a te malicias tuas
in quibus gloriata es? Olivam uberem.
pulchram. fructiferam. speciosam.
vocavit dominus nomen tuum. Ad vo
cem loquele grandis exarsit
ignis in ea. et combusta sunt
fruteta eius. Et dominus exercituum qui
plantavit te locutus est super te ma
lum pro malis domus israhel et domus
iuda. que fecerunt sibi ad irritandum

me libantes baalim. Tu autem do
mine demonstrasti michi et cognovi.
tunc ostendisti michi studia eorum. et ego
quasi agnus mansuetus qui porta
tur ad victimam. et non cognovi
quia super me cogitaverunt consilia
dicentes. Venite mittamus lig
num in panem eius. et eradamus
eum de terra viventium. et nomen eius
non memo retur amplius. Tu autem
domine sabaoth qui iudicas iuste
et probas renes. et corda. vide
am ultionem ex eis. tibi enim reve
lavi causam meam. Propterea hec
dicit dominus ad viros anathoth qui
querunt animam meam tuam et dicunt.
Non prophetabis in nomine domini. et non
morieris in manibus nostris. Propterea
hec dicit dominus exercituum. Ecce
ego visitabo super eos. iuvenes
eorum morientur in gladio. filii eorum
et filie eorum morientur in fame. et
reliquie non erunt ex eis. Inducam
enim malum super viros anathoth.
annum visitationis eorum. XII
Iustus quidem tu es domine si dis
putem tecum. verumtamen iusta
loquar ad te. Quare via im
piorum prosperatur. et bene est omnibus
qui prevaricantur. et inique agunt.
Plantasti eos et radicem mise
runt. proficiunt. et faciunt fructum. Pro
pe es tu ori eorum. et longe a reni
bus eorum. Et tu domine nosti me vidis
ti me. et probasti cor meum tecum.
Congrega eos quasi gregem ad victi
mam. et sanctifica eos in die occisionis.

Usque quo lugebit terra et herba
omnis regionis siccabitur. Propter
malitiam habitantium in ea con
sumptum est animal et volucre quoniam
dixerunt non videbit novissima
nostra. Si cum peditibus currens la
borasti quomodo contendere poteris
cum equis? Cum autem in terra pacis
securus fueris quid facies in super
bia Iordanis? Nam et fratres tui
et domus patris tui etiam ipsi pug
naverunt adversum te et clamave
runt post te plena voce. Ne cre
das eis cum locuti fuerint tibi bo
na. Reliqui domum meam, dimi
si hereditatem meam, dedi dilectam
animam meam in manu inimicorum
eius. Facta est mihi hereditas mea quasi
leo in silva, dedit contra me vocem,
ideo odivi eam. Numquid avis
discolor hereditas mea mihi? Numquid
avis tincta per totum? Veni
te congregamini omnes bestiae ter
rae, properate ad devorandum. Pasto
res multi demoliti sunt vineam
meam, conculcaverunt partem me
am, dederunt portionem meam de
siderabilem in desertum solitudinis.
Posuerunt eam in dissipationem, luxitque
super me. Desolatione desolata est
omnis terra, quia nullus est qui recogi
tet corde. Super omnes vias deserti
venerunt vastatores, quia gladius
Domini devorabit ab extremo terrae
usque ad extremum eius, non est pax u
niversae carni. Seminaverunt triti
cum et messuerunt spinas, hereditatem
acceperunt et non eis proderit. Con
fundemini a fructibus vestris propter
iram furoris Domini. Haec dicit Dominus
adversum omnes vicinos meos pessi
mos, qui tangunt hereditatem quam dis
tribui populo meo Israel. Ecce ego evel
lam eos de terra eorum, et domum
Iuda evellam de medio eorum. Et cum
evellero eos convertar et mise
rebor eorum, et reducam eos virum
ad hereditatem suam et virum in terram
suam. Et erit si eruditi didicerint
vias populi mei ut iurent in nomine meo:
vivit Dominus, sicut docuerunt populum
meum iurare in Baal, aedificabuntur
in medio populi mei. Quod si non au
dierint, evellam gentem illam evul
sione et perditione, ait Dominus.

xiii

Haec dicit Dominus ad me: Vade
et posside tibi lumbare
lineum, et pones super lumbos tu
os, et in aquam non inferes illud.
Et possedi lumbare iuxta verbum
Domini, et posui circa lumbos meos.
Et factus est sermo Domini ad me secun
do dicens: Tolle lumbare quod pos
sedisti quod est circa lumbos tuos, et
surgens vade ad Eufraten et abscon
de illud ibi in foramine petrae. Et
abii et abscondi illud in Eufrate
sicut praeceperat mihi Dominus. Et factum est
post dies plurimos dixit Dominus ad
me: Surge vade ad Eufraten, et
tolle inde lumbare quod praecepi tibi ut
absconderes illud ibi. Et abii ad
Eufraten et fodi, et tuli lumba
re de loco ubi absconderam illud.

ex parte computruerat lumbare.
ita ut nulli usui aptum esset. Et
factum est verbum domini ad me dicens.
Hec dicit dominus. Sic putrescere faciam
superbiam iuda. et superbiam iherusalem mul-
tam. populum istum pessimum qui no-
lunt audire verba mea. et ambulant
in pravitate cordis sui. abierunt-
que post deos alienos ut servirent
eis. et adorarent eos. et erunt sicut
lumbare istud quod nullo usui
aptum est. Sicut enim adheret lum-
bare ad lumbos viri. sic agglutina-
vi omnem domum israel. et omnem
domum iuda dicit dominus. ut esset michi
in populum. et in nomen. et in laudem.
et in gloriam. et non audierunt. Di-
ces ergo ad eos sermonem istum.
Hec dicit dominus deus israel. Omnis
laguncula implebitur vino. Et di-
cent ad te. Numquid ignoramus
quia omnis laguncula implebitur
vino? Et dices ad eos. Hec di-
cit dominus. Ecce ego implebo omnes
habitatores terre huius. et reges
qui sedent de stirpe david super
thronum eius. et sacerdotes et
prophetas et omnes habitatores ihe-
rusalem ebrietate. et dispergam
eos virum a fratre suo. et patres
et filios pariter ait dominus. Non
parcam et non concedam. neque
miserebor ut non disperdam eos.
Audite et auribus percipite. nolite
elevari. quia dominus locutus est. Da-
te domino deo vestro gloriam antequam
contenebrescat. et antequam offen-
dant pedes vestri ad montes ca-
liginosos. Expectabitis lucem.
et ponet eam in umbra mortis.
et in caliginem. Quod si hoc non
audieritis in abscondito plo-
rabit anima mea a facie superbie.
Plorans plorabit. et deducet
oculus meus lacrimas. quia captus
est grex domini. Dic regi et domina-
trici. Humiliamini. sedete in terra.
quoniam descendit de capite vestro coro-
na glorie vestre. Civitates aus-
tri clause sunt. et non est qui aperiat.
Translata est omnis iuda. trans-
migratione perfecta. Levate oculos
vestros et videte qui venitis ab a-
quilone. Ubi est grex qui datus est
tibi pecus inclitum tuum? Quid dices cum
visitaverit te? Tu enim docuisti
eos adversum te. et erudisti in capud
tuum. Numquid non dolores ap-
prehenderint te quasi mulierem parturi-
entem? Quod si dixeris in corde tuo.
quare venerunt michi hec? propter mul-
titudinem iniquitatis tue. revelata
sunt verecundiora tua. pollute sunt
plante tue. Si mutare potest
ethiops pellem suam et pardus va-
rietates suas. et vos poteritis
benefacere cum didiceritis malum.
Et disseminabo eos quasi stipulam.
que a vento raptatur in deserto.
Hec est sors tua pars que mensu-
re tue a me dicit dominus. quia oblita
es mei. et confisa es in men-
dacio. Unde et ego nudavi femo-
ra tua contra faciem tuam. et apparuit

ignominia tua. Adulteria tua.
et hinnitus tuus et scelus fornica
cionis tue. super colles et in agro
vidi abhominaciones tuas. Ve
tibi ihrlm. non mundaberis post
me usque ad huc.

XIIII Quod factum est verbum domini ad
iheremiam de sermonibus
siccitatis. Luxit iudea et porte
eius corruerunt. et obscurate sunt
in terra. et clamor ihrlm ascendit.
Maiores miserunt minores su
os ad aquam. Venerunt ad hau
riendum non invenerunt aquam.
reportaverunt vasa sua vacua.
confusi sunt et afflicti. et operu
erunt capita sua, propter terre vastita
tem. quia non venit pluvia in
terra. Confusi sunt agricole. ope
ruerunt capita sua. Nam et cer
va in agro peperit et reliquid. quia
non erat herba. Et onagri steterunt
in rupibus. traxerunt ventum quasi
dracones. defecerunt oculi eorum quia
non erat herba. Si iniquitates
nostre responderint nobis. domine fac
propter nomen tuum. quoniam multe sunt
aversiones nostre. Tibi peccavimus
expectacio israel. salvator eius in tempore
tribulacionis. Quare quasi colo
nus futurus es in terra. et quasi viator
declinans ad manendum. Quare
futurus es quasi vir vagus. ut for
tis qui non potest salvare. Tu
autem in nobis es domine et nomen tu
um invocatum est super nos. ne dere
linquas nos. Hec dicit dominus
populo huic qui dilexit movere pe
des suos et non quievit. et domino
non placuit. Nunc recordabitur
iniquitatem [illegible] eorum. et visita
bit peccata eorum. Et dixit dominus
ad me. Noli orare pro populo isto in bo
num. Cum ieiunaverint non exaudi
am preces eorum. et si obtulerint ho
locaustomata et victimas non
suscipiam ea. quoniam gladio et fa
me et peste ego consumam eos.
Et dixi. Ha. ha. ha domine deus. prophete
dicunt eis. Non videbitis gladium
et fames non erit in vobis. sed
pacem veram dabit vobis in isto loco.
Et dixit dominus ad me. Falso prophete
vaticinantur in nomine meo. non mi
si eos. et non precepi eis. neque locu
tus sum ad eos. Visionem mendacem.
et divinacionem fraudulentam. et
seductionem cordis sui prophetant
vobis. Ideo hec dicit dominus de prophetis
qui prophetant in nomine meo quos ego non
misi dicentes gladius et fames non
erit in terra hac. In gladio et fame
consumentur prophete illi. et populi quibus
prophetant erunt proiecti in viis ihrl.
pre fame et gladio. et non erit qui
sepeliat eos. ipsi et uxores eorum
filii et filie eorum. et effundam super eos
malum suum. Et dices ad eos verbum
istud. Deducant oculi mei lacrimam
per noctem et diem. et non taceant.
quoniam contricione magna contrita est
virgo filia populi mei plaga pessima
vehementer. Si egressus fuero ad agros
ecce occisi gladio. et si introiero civitatem.

ecce attenuati fame. Propheta quoque
et sacerdos abierunt in terram quam
ignorabant. Numquid proiciens ab-
iecisti iudam aut syon abhomi-
nata est anima tua. Quare er-
go percussisti nos. ita ut nulla sit sa-
nitas. Expectavimus pacem et non
est bonum. et tempus curationis et
ecce turbacio. Cognovimus domine
impietates nostras iniquitatem patrum nostro-
rum. quia peccavimus tibi. Ne des
nos in obprobrium propter nomen tuum
neque facias nobis contumeliam.
Solii glorie tue recordare. ne ir-
ritum facias fedus tuum nobiscum.
Numquid in sculptilibus gencium
sunt qui pluant. aut celi possunt
dare ymbres. Nonne tu es domi-
nus deus noster quem expectavimus. Tu
enim domine fecisti omnia hec. ne met
mi irascaris.

XV Et dixit dominus ad me. Si ste-
terint moyses et samuhel
coram me. non est anima mea
ad populum istum. Eice illos a facie
mea et egrediantur. Quod si dixe-
rint ad te quo egrediemur. di-
ces ad eos. Hec dicit dominus. Qui
ad mortem ad mortem. et qui ad
gladium ad gladium. et qui ad
famem ad famem. et qui ad capti-
vitatem ad captivitatem. Et visitabo
super eos quatuor species dicit
dominus. gladium ad occisionem. et ca-
nes ad lacerandum. et volatilia
celi et bestias terre ad devoran-
dum et dissipandum. Et dabo eos
in furorem universis regnis terre
propter manassen filium ezechie
regis iuda. super omnibus que fe-
cit in iherusalem. Quis enim misere-
bitur tui iherusalem. aut quis con-
tristabitur pro te. aut quis ibit ad
rogandum pro pace tua. Tu re-
liquisti me dicit dominus. et retror-
sum abisti. Et extendam manum me-
am super te. et interficiam te. Labo-
ravi rogans. et dispergam eos
ventilabro in portis terre. In-
terfeci et perdidi populum meum. et
tamen a viis suis non sunt reversi.
Multiplicate sunt michi vidue
eius super harenam maris. Induxi
eis super matrem adolescentis vas-
tatorem meridie. misi super civita-
tes repente terrorem. Infirmata est
que peperit septem. defecit anima
eius. occidit sol ei cum adhuc esset
dies. confusa est et erubuit. Et
residuos eius in gladium dabo
in conspectu inimicorum eorum. ait dominus.
Ve michi mater mea quare me ge-
nuisti virum rixe. virum discordie
in universa terra. Non feneravi.
nec feneravit michi quisquam. Omnes
maledicunt michi dicit dominus. Si non
reliquie tue in bonum. si non
occurri tibi in tempore afflictionis. et
in tempore tribulationis adversus inimi-
cum. Numquid federabitur ferrum
ferro ab aquilone. et es. Divi-
cias tuas et thesauros tuos in
direpcionem dabo gratis in omnibus
peccatis tuis et in omnibus terminis

tuis. et adducam inimicos tuos
de terra quam nescis. quia ignis suc-
census est in furore meo. et super
uos ardebit. Tu scis domine recor-
dare mei et uisita me. et tuere
me ab hiis qui persequuntur me.
Noli in pacientia tua suscipere
me. Scito quoniam sustinui propter te ob-
probrium. Inuenti sunt sermones
tui et comedi eos. Et factum est
michi uerbum tuum in gaudium. et in
leticiam cordis mei. quoniam inuoca-
tum est nomen tuum super me domine deus
exercituum. Non sedi in consilio
ludencium. et gloriatus sum a facie
manus tue. Solus sedebam quoniam
comminatione replesti me. Quare
factus est dolor meus perpetuus.
et plaga mea desperabilis renu-
it curari. facta est michi quasi men-
dacium aquarum infidelium. Propter
hoc hec dicit dominus. Si conuerteris
conuertam te. et ante faciem meam
stabis. Et si separaueris precio-
sum a uili. quasi os meum eris. Con-
uertentur ipsi ad te. et tu non conuerteris
ad eos. Et dabo te populo huic in
murum ereum fortem. et bellabunt
aduersum te. et non preualebunt. quia
ego tecum sum ut saluem te. et eruam
te dicit dominus. Et liberabo te de ma-
nu pessimorum. et redimam te de ma-
nu fortium.

Et factum est uerbum domini ad me
dicens. Non accipies
uxorem. et non erunt tibi filii et
filie in loco isto. quia hec dicit
dominus super filios et filias qui
generantur in loco isto. et super
matres eorum que genuerunt eos.
et super patres eorum de quorum stirpe sunt
nati in terra hac. mortibus egro-
tationum morientur. Non plangen-
tur et non sepelientur in sterquilini-
um super faciem terre erunt. et gladio
et fame consumentur. et erit ca-
dauer eorum in escam uolatilibus
celi et bestiis terre. Hec enim dicit
dominus. Ne ingrediaris domum
conuiuii neque uadas ad plangen-
dum. neque consoleris eos quia
abstuli pacem meam a populo isto di-
cit dominus misericordiam et misera-
tiones et morientur grandes et par-
ui in terra ista. Non plangentur
neque sepelientur et non se incident
neque caluicium fiet pro eis. Et non
frangent inter eos lugenti panem
ad consolandum super mortuo. et
non dabunt eis potum calicis ad con-
solandum super patre et matre. Et
domum conuiuii non ingredieris
ut sedeas cum eis et comedas et
bibas. quia hec dicit dominus exercitu-
um deus israel. Ecce ego auferam
de loco isto in oculis uestris. et in
diebus uestris uocem gaudii et uo-
cem leticie. uocem sponsi. et uocem
sponse. Et cum annunciaueris populo
huic omnia uerba hec. et dixerint
tibi. quare locutus est dominus super
nos omne malum grande istud.
que iniquitas nostra et quod peccatum
nostrum quod peccauimus domino deo

nos dices ad eos. Quia dereli
querunt me patres uestri ait dominus.
et abierunt post deos alienos. et
seruierunt eis et adorauerunt eos.
et me dereliquerunt et legem meam non
custodierunt. Sed et uos peius
operati estis quam patres uestri. Ecce
enim ambulat unusquisque post pra
uitatem cordis sui mali. ut me
non audiat. Et eiciam uos de terra
hac in terram quam ignoratis uos
et patres uestri. et seruietis ibi
diis alienis die ac nocte. qui non
dabunt uobis requiem. Propterea
ecce dies ueniunt dicit dominus et non
dicetur ultra. uiuit dominus qui eduxit
filios israhel de terra egypti. Sed uiuit
dominus qui eduxit et adduxit filios
israhel de terra aquilonis et de u
niuersis terris ad quas eieci eos.
et reducam eos in terram suam quam
dedi patribus eorum. Ecce ego mittam
piscatores multos dicit dominus.
et piscabuntur eos et post hec
mittam eis multos uenatores
et uenabuntur eos de omni monte.
et de omni colle. et de cauernis
petrarum. quia oculi mei super
omnes uias eorum. Non sunt abscon
dite a facie mea. et non fuit oc
culta iniquitas eorum ab oculis
meis. Et reddam primum dupli
ces iniquitates et peccata eorum.
quia contaminauerunt terram
meam in morticinis ydolorum suorum.
et abhominacionibus suis imple
uerunt hereditatem meam. Domine
fortitudo mea et robur meum.
et refugium meum in die tribulacio
nis. ad te uenient ab extremis
terre et dicent. Vere mendacium
possederunt patres nostri uanitatem
que eis non profuit. Numquid
faciet sibi homo deos. Et
ipsi non sunt dii. Idcirco ecce ego
ostendam eis per uicem hanc. osten
dam eis manum meam. et scient
quia nomen michi dominus. xvi

Peccatum iuda scriptum est stilo
ferreo in ungue adaman
tino. exaratum super latitudinem
cordis eorum. et in cornibus ararum
eorum. cum recordati fuerint ararum
suarum. et lucorum. lignorumque fron
dencium in montibus excelsis. sa
crificantes in agro. Fortitudi
nem tuam. et omnes thesauros tu
os in direpcionem dabo excelsa tua
propter peccata in uniuersis finibus tuis.
Et relinqueris sola ab hereditate
tua quam dedi tibi. et seruire te
faciam inimicis tuis in terra quam
ignoras. quia ignem succendistis
in furore meo. et usque in eternum
ardebit. Hec dicit dominus. Ma
ledictus homo qui confidit in homine.
et ponit carnem brachium suum.
et a domino recedit cor eius. Erit
enim quasi myrice in deserto. et
non uidebit cum uenerit bonum.
Sed habitabit in siccitate in de
serto terra salsuginis et inha
bitabili. Benedictus uir qui
confidit in domino. et erit dominus

fiducia eius. Et erit quasi lignum quod
transplantatur super aquas. quod
ad humorem mittit radices su-
as. et non timebit cum venerit
estus. Et erit folium eius viride.
et in tempore siccitatis non erit sol-
licitum nec aliquando desinet facere
fructum. Pravum est cor hominis et in-
scrutabile. quis cognoscet il-
lud? Ego dominus scrutans cor et
probans renes. qui do unicuique
iuxta viam et iuxta fructum ad-
inventionum suarum. Perdix fovit
que non peperit. facit divitias
et non in iudicio. in medio dierum
suorum derelinquet eas. et in no-
vissimo suo erit insipiens. So-
lium altitudinis glorie a principio
locus sanctificationis nostre. expec-
tatio israel. Omnes qui derelinquunt
te confundentur. recedentes a te in
terra scribentur. quia dereliquerunt
venam aquarum viventium dominum.
Sana me domine et sanabor. sal-
vum me fac et salvus ero. quia
laus mea tu es. Ecce ipsi dicunt
ad me. Ubi est verbum domini? Ve-
niat. Et ego non sum turbatus te
pastorem sequens. et diem hominis
non desideravi. Tu scis quod egres-
sum est de labiis meis. rectum in conspec-
tu tuo fuit. Non sis michi in
formidinem. spes mea tu in die
afflictionis. Confundantur qui perse-
quuntur me. et non confundar
ego. Paveant illi. et non paveam
ego. Induc super eos diem afflictionis

et duplici contritione contere eos.
Hec dicit dominus ad me. Vade et
sta in porta filiorum populi per quam
ingrediuntur reges iuda. et egre-
diuntur. et in cunctis portis ierusalem.
et dices ad eos. Audite verbum
domini omnes reges iuda. et omnis
iudea cunctique habitatores ihe-
rusalem qui ingredimini per por-
tas istas. Hec dicit dominus. Cus-
todite animas vestras et nolite por-
tare pondera in die sabbati. nec
inferatis per portas ierusalem. et
nolite eicere onera de domibus
vestris in die sabbati. et omne opus
non facietis. Sanctificate diem sab-
bati. sicut precepi patribus vestris.
et non audierunt nec inclinave-
runt aurem suam. sed induraverunt
cervicem suam. ne audirent me. et
ne acciperent disciplinam. Et erit
si audieritis me dicit dominus. ut
non inferatis onera per portas
civitatis huius in die sabbati. et
si sanctificaveritis diem sabbati ne fa-
ciatis in eo omne opus. ingredi-
entur per portas civitatis huius
reges et principes sedentes super
solium david. et ascendentes in cur-
ribus et equis. ipsi et principes
eorum viri iuda. et habitatores
ierusalem. et habitabitur civitas
hec in sempiternum. Et venient de
civitatibus iuda et de circuitu ihe-
rusalem. et de terra beniamin et
de campestribus et de montuosis
et ab austro portantes holo-

ceusū et victimam. et sacrifi
ciū et thus. et inferent obla
cionē in domū dni. Si aūt nō au
dieritis me ut sanctificetis diē sab
bati. et ne portetis onus et in
feratis p portas iherlm in die
sabbati. succendā ignē in portis
eius. et devorabit domos ihrl'
et nō extinguetur. an
xviij Verbū quod factū ē ad ihe
remiam a dnō dicens. Sur
ge et descende in domū figuli. et
ibi audies verba mea. Et descendi
in domū figuli. et ecce ipse facie
bat opus sup rotam. Et dissi
patū est vas. quod ipse faciebat
e luto manibz suis. Conversusqz
fecit illud vas alterū. sicut pla
cuerat in oculis eius ut faceret.
Et factū ē verbū dni ad me dicens.
Nunquid sicut figulus iste nō
potero facere vobis domus isrl.
ait dns. Ecce sicut lutū in manu
figuli. sic vos in manu mea do
mus isrl. Repente loquar adver
sū gentē et adversum regnū. ut
eradicem et destruam et disperdam
illud. Si penitenciā egerit gens
illa a malo suo qd' locutus sum
adversum eam. agam et ego pe
nitenciā sup malo quod cogi
tavi ut facerem ei. et subito
loquar de gente et regno ut e
dificem et ut plantē illud. Et
si fecerit malū in oculis meis.
ut nō audiat vocem meā. peni
tenciā agam sup bono qd' locut9
sum ut facerem ei. Nunc ergo
dic viro iuda et habitatoribus
iherlm dicēs. Hec dicit dns. Ecce
ego fingo malū cont' vos. et co
gito cont' vos cogitacōem. Re
vertatur unusqsqz a via sua ma
la. et dirigite vias vras et stu
dia vra. Qui dixerunt. despera
vimus. Post cogitacōes enī nras
ibimus. et unusqsqz pravitatem
cordis sui mali faciemus. Ideo hec
dicit dns. Interrogate gentes.
quis audivit talia horribilia q
fecit nimis virgo israhel. Num
quid deficiet de petra agri nix li
bani. aut evelli possunt aque
erumpentes frigide et defluentes.
Quia oblitus est mei populus meus.
frustra libantes et impingen
tes in viis suis in semitis secli.
ut ambularent p eas in itinere
nō trito. et fieret terra eorū in
desolacionem. et in sibilū sempi
ternū. Omnis qui preterierit
obstupescet. et movebit caput
suū. Sicut ventus urens dis
pergam eos corā inimico. dor
sum et nō faciē ostendā eis in die
perdicionis eorū. Et dixerunt. Ve
nite cogitemus cont' iheremiā
cogitacōes. Non enim peribit
lex a sacerdote. neqz consiliū
a sapiente. neqz sermo a pph'a.
Venite et percuciamus eū lingua.
et nō attendamus ad universos
sermones eius. Attende dne
ad me et audi vocē adversariorum

meorum. Numquid redditur pro bono malum quia foderunt foveam anime mee. Recordare quod steterim in conspectu tuo. ut loquerer pro eis bonum. et averterem indignationem tuam ab eis. Propterea da filios eorum in famem. et deduc eos in manus gladii. Fiant uxores eorum absque liberis et vidue. et viri earum interficiantur morte. Iuvenes eorum confodiantur gladio in prelio. Audiatur clamor de domibus eorum. Adduces super eos latronem repente. quia foderunt foveam ut caperent me. et laqueos absconderunt pedibus meis. Tu autem domine scis omne consilium eorum adversum me in mortem. Ne propicieris iniquitati eorum. et peccatum eorum a facie tua non deleatur. Fiant corruentes in conspectu tuo. in tempore furoris tui abutere eis.

Hec dicit dominus. Vade et accipe lagunculam figuli testeam a senioribus populi. et a senioribus sacerdotum. et egredere ad vallem filii ennon que est iuxta introitum porte fictilis. et predicabis ibi verba que ego loquar ad te. et dices. Audite verbum domini reges iuda et habitatores ierusalem. Hec dicit dominus exercituum deus israel. Ecce ego adducam afflictionem super locum istum. ita ut omnis qui audierit illam tinniant aures eius. eo quod dereliquerint me et alienum fecerint locum istum. et libaverunt in eo diis alienis quos nescierunt ipsi et patres eorum. et reges iuda. et repleverunt locum istum sanguine innocentium. et edificaverunt excelsa baalim ad comburendos filios suos igni. in holocaustum baalim. que non precepi nec locutus sum. nec ascenderunt in cor meum. Propterea ecce dies veniunt dicit dominus. et non vocabitur locus iste amplius topheth. et vallis filii ennon. sed vallis occisionis. Et dissipabo consilium iuda. et ierusalem in loco isto. et subvertam eos gladio in conspectu inimicorum suorum. et in manu querentium animas eorum. et dabo cadavera eorum escam volatilibus celi et bestiis terre. et ponam civitatem hanc in stuporem et in sibilum. Omnis qui preterierit per eam obstupescet. et sibilabit super universa plaga eius. Et cibabo eos carnibus filiorum suorum. et carnibus filiarum suarum. et unusquisque carnes amici sui comedet in obsidione. et in angustia. in qua concludent eos inimici eorum. et qui querunt animas eorum. Et conteres lagunculam in oculis virorum qui ibunt tecum. et dices ad eos. Hec dicit dominus exercituum. Sic conteram populum istum et civitatem istam sicut conteritur vas figuli. quod non potest ultra instaurari. Et in topheth sepelientur. eo quod non sit alius locus ad sepeliendum. Et faciam

locis huic ait dominus et habitato
ribus eius ut ponam civitatem istam
sicut topheth. Et erunt domus
ierusalem et domus regum iuda si
cut locus topheth inmunde. omnes
domus in quarum domatibus sacri
ficaverunt omni militie celi. et li
baverunt libamina diis alienis.
Venit autem iheremias de thopheth
quo miserat eum dominus ad prophe
tandum. et stetit in atrio domus domini
et dixit ad omnem populum. Hec dicit
dominus exercituum deus israel. Ecce e
go inducam super civitatem hanc
et super omnes urbes eius univer
sa mala que locutus sum adver
sum eam. quoniam induraverunt
cervicem suam ut non audi
rent sermones meos. an
XX Et audivit phassur filius
emmer sacerdos qui con
stitutus erat princeps in domo domini
iheremiam prophetantem sermones
istos. Et percussit phassur iheremiam.
et misit in nervum qui erat in por
ta beniamin superiori in domo
domini. Cumque illuxisset in crastinum.
eduxit phassur iheremiam de ner
vo. Et dixit ad eum iheremias.
Non phassur vocavit dominus no
men tuum. sed pavorem undique. quia
hec dicit dominus. Ecce ego dabo te
in pavorem te. et omnes amicos
tuos et corruent gladio inimico
rum suorum. et oculi tui videbunt. Et
omnem iudam dabo in manu
regis babilonis et traducet eos

in babilonem. et percutiet eos gla
dio. Et dabo universam substan
tiam civitatis huius. et omnem
laborem eius omneque pretium. et cunctos
thesauros regum iuda dabo in
manu inimicorum eorum. et diripi
ent eos et tollent. et ducent in
babilonem. Tu autem phassur et omnes
habitatores domus tue ibitis
in captivitatem. et in babilone ve
nies. ibique morieris ibique sepe
lieris tu. et omnes amici tui qui
bus prophetasti mendacium. Seduxisti
me domine. et seductus sum. fortior
me fuisti et invaluisti. Factus
sum in derisum tota die. omnes sub
sannabant me. quia iam olim
loquor vociferans iniquitatem.
et vastitatem clamito. Et factus
est michi sermo domini in obprobrium. et
in derisum tota die. Et dixi. Non
recordabor eius. neque loquar
ultra in nomine illius. Et factus est in
corde meo quasi ignis estuans. clau
susque in ossibus meis. et defeci
ferre non sustinens. Audivi enim
contumelias multorum. et terrorem
in circuitu. persequimini et perseque
mur eum ab omnibus viris qui
erant pacifici mei. et custodien
tes latus meum. si quo modo decipiatur
et prevaleamus adversus eum et conse
quamur ultionem ex eo. Dominus autem
mecum est tamquam bellator fortis.
et non timebo. Idcirco qui perse
cuntur me cadent. et infirmi erunt
et confundentur vehementer. quia

inuellor

non intellexerūt obprobriū sempi
ternū. quod numquam delebitur. Et tu dñe
exercituum probator iusti qui vides
renes et cor. videam queso ulcio
nē tuā ex eis. tibi enī revelaui cau
sam meā. Cantate dño laudate
dñm. qui liberauit animā paupe
ris de manu maloꝝ. Maledicta
dies in qua natus sū. dies in qua
peperit me mater mea nō sit be
dicta. Maledictus uir qui ānūciauit
uit patri meo dicens. natus
est tibi puer masculus. et quasi gau
dio letificauit eū. Sit homo ille
ut sūt ciuitates quas subuertit dominus
et nō penituit eū. Audiat cla
morem mane. et ululatū in tēpore
meridiano. qui nō me interfecit
a uulua ut nō fieret mihi mater mea
sepulchrū. et uulua eius conceptus
eternus. Quare de uulua egres
sus sū ut viderem laborē et do
lorem. et consumerentur in confu
sionem dies mei.

Verbū quod factum est ad ihe
remiam a dño quando misit ad
eū rex sedechias phassur filium mel
chie et sophoniā filiū maasie sa
cerdotē dicens. Interroga pro nobis
dñm quia nabuchodonosor rex
babilonis preliatur aduersū nos.
si forte faciat nobiscū dñs secundum om
nia mirabilia sua. et recedat a nobis.
Et dixit ihermias ad eos. Sic
dicetis sedechie. Hec dicit dñs
deus israel. Ecce ego conuertam uasa
belli que in manibus uris sunt.

et quibus uos pugnatis aduersū
regem babilonis. et chaldeos
qui obsident uos in circuitu mu
roꝝ. et congregabo ea in medio
ciuitatis huius. et debellabo eos
ego uos in manu extenta et bra
chio forti. et in furore. et in indig
natione. et in ira grandi. et percuciā
habitatores ciuitatis huius. homines
et bestie pestilencia magna mori
entur. et post hec ait dñs dabo sede
chiā regem iuda et seruos eius
et populū eius. et qui derelicti sunt
in ciuitate hac a peste et gladio
et fame in manu nabuchodonosor
regis babilonis. et in manu
inimicoꝝ eoꝝ. et in manu querenciū
animas eoꝝ. et percutiet eos in ore
gladij. et non mouebitur neque pa
rcet. nec miserebitur. Et ad populū
hunc dices. Hec dicit dñs. Ecce
ego do coram uobis viā vite et vi
am mortis. Qui habitauerit in
urbe hac morietur gladio et fame
et peste. qui autem egressus fuit
et transfugerit ad chaldeos qui
obsident uos viuet. et erit ei anima
sua quasi spolium. Posui enim faciē
meam super ciuitatē hanc in ma
lū et nō in bonū ait dñs. In
manu regis babilonis dabitur.
et exuret eā igni. et domui regis
iuda. Audite uerbū dñi domus
dauid. Hec dicit dñs. Iudicate
mane iudiciū et eruite op
pressum de manu calumpniantis.
ne forte egrediatur ut ignis in

dignacio mea et succendatur.
et non sit qui extinguat propter ma-
liciam studiorum vestrorum. Ecce ego ad
te habitatricem vallis solide atque
campestris ait dominus. qui dicitis
quis percuciet nos. et quis ingre-
dietur domos nostras. Et visitabo
super vos fructum studiorum ~~vestrorum~~ vestro-
rum dicit dominus. et succendam ignem
in saltu. et devorabit omnia in
circuitu eius.

XXII Hec dicit dominus. Descende in domum
regis iuda. et loqueris ibi
verbum hoc et dices. Audi verbum domini
rex iuda qui sedes super solium da-
uid. tu et servi tui et populus tuus
qui ingredimini per portas istas.
Hec dicit dominus. Facite iudicium et
iusticiam. et liberate vi oppressum
de manu calumpniatoris. et ad-
venam et pupillum et viduam noli-
te contristare. neque opprimatis in-
ique. et sanguinem innocentem ne effun-
datis in loco isto. Si enim facien-
tes feceritis verbum istud ingredi-
entur per portas domus huius reges
sedentes de genere dauid super thro-
num eius. et ascendentes currus
et equos. ipsi et servi et populus eorum.
Quod si non audieritis verba hec.
in memetipso iuravi dicit dominus quia
in solitudinem erit domus hec. quia
hec dicit dominus. Galaad tu michi
caput libani. si non posuero te
in solitudinem. urbes inhabita-
biles. et sanctificabo super te interfi-
cientem virum. et arma eius. et
succident electas cedros tuas. et
precipitabunt in ignem. et pertransibunt
gentes multe per civitatem hanc. et
dicent unusquisque proximo suo. Qua-
re fecit dominus sic civitati huic ma-
gne. et respondebunt. Eo quod
dereliquerint pactum domini dei sui.
et adoraverint deos alienos et ser-
vierint eis. Nolite flere mortu-
um neque lugeatis super eum fletu.
Plangite eum qui egreditur quia
non revertetur ultra. nec videbit ter-
ram nativitatis sue. quia hec dicit
dominus. ad sellum filium iosie regem
iude qui regnavit pro iosia pa-
tre suo. Qui egressus est de loco isto
non revertetur huc amplius sed
in loco ad quem transtuli eum ibi mo-
rietur. et terram istam non videbit
amplius. Ve qui edificat domum
suam in iniusticia. et cenacula sua
non in iudicio. Amicum suum oppri-
met frustra. et mercedem eius
non reddet ei. Qui dicit edificabo
michi domum latam et cenacula
spaciosa. qui aperit sibi fenestras
et facit laquearia cedrina. pin-
gitque sinopide. Numquid regnabis
quoniam confers te cedro. Pater tuus
numquid non comedit et bibit. et
fecit iudicium et iusticiam. tunc cum be-
ne erat ei. Iudicavit causam
pauperis et egeni in bonum suum.
Numquid non ideo quia cognovit
me dicit dominus. Tui vero oculi et
cor ad avariciam et ad sanguinem
innocentem fundendum. et ad ca-

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

in iniquitatem ad cursum mali operis.
Propterea hec dicit dominus ad Ioa-
chim filium Iosie regem Iuda: Non
plangent eum ve frater et ve soror, non
concrepabunt ei ve domine et ve in-
clite. Sepultura asini sepelietur
putrefactus et proiectus extra portas
Ierusalem. Ascende Libanum et clama,
et in Basan da vocem tuam et clama
ad transeuntes quia contriti sunt omnes
amatores tui. Locutus sum ad te in
habundantia tua, et dixisti non audi-
am. Hec est via tua ab adolescen-
cia tua quia non audisti vocem me-
am. Omnes pastores tuos pas-
cet ventus, et amatores tui in cap-
tivitatem ibunt, et tunc confunderis
et erubesces ab omni malicia tua.
Que sedes in Libano et nidificas
in cedris, quomodo congemuisti cum
venissent tibi dolores quasi dolores
parturientis. Vivo ego dicit dominus,
quia si fuerit Iechonias filius Ioa-
chim regis Iuda anulus in ma-
nu dextera mea, inde evellam eum.
Et dabo te in manu querentium animam
tuam, et in manu quorum tu formi-
das faciem, et in manu Nabuchodo-
nosor regis Babilonis et in
manu Caldeorum. Et mittam te et ma-
trem tuam que genuit te in terram
alienam in qua nati non estis, ibi-
que moriemini. Et in terram ad quam
ipsi levant animas suas ut revertan-
tur illuc, et non revertentur. Numquid
vas fictile atque contritum vir iste Ie-
chonias? Numquid vas absque omni

voluptate? Quare abiecti sunt
ipse et semen eius et proiecti sunt in terram
quam ignoraverunt? Terra, terra,
terra, audi sermonem domini. Hec di-
cit dominus: Scribe virum istum sterilem,
virum qui in diebus suis non prosperabi-
tur. Nec enim erit de semine eius
vir qui sedeat super solium David
et potestatem habeat ultra in Iuda.

Ve pastores qui dispergunt XXIII
et dilacerant gregem pas-
cue mee dicit dominus. Ideo hec dicit
dominus deus Israel ad pastores qui pas-
cunt populum meum: Et vos dispersistis
gregem meum et eiecistis eos et
non visitastis eos. Ecce ego visi-
tabo super vos maliciam studiorum
vestrorum dicit dominus. Et ego congrega-
bo reliquias gregis mei de terris
ad quas eiecero eos illuc, et convertam
eos ad rura sua, et crescent et
multiplicabuntur. Et suscitabo super
eos pastores et pascent eos. Non
formidabunt ultra et non pavebunt,
et nullus queretur ex numero dicit
dominus. Ecce dies veniunt dicit dominus,
et suscitabo David germen iustum,
et regnabit rex et sapiens erit, et
faciet iudicium et iusticiam in terra.
In diebus illis salvabitur Iuda, et
Israel habitabit confidenter. Et hoc
est nomen quod vocabunt eum dominus iustus
noster. Propter hoc ecce dies veniunt dicit
dominus, et non dicent ultra vivit dominus
qui eduxit filios Israel de terra E-
gypti, sed vivit dominus qui eduxit et
adduxit semen domus Israel de terra aqui-

lonis · et cunctis terris ad quas eie-
ceram eos illuc · et habitabunt in
terra sua · Contritum est cor meum in me-
dio mei · contremuerunt omnia ossa
mea · Factus sum quasi vir ebrius · et
quasi homo madidus vino a facie
domini · et a facie verborum sanctorum eius · quia
adulteriis repleta est terra · quia a
facie maledictionis luxit terra · are-
facta sunt arva deserti · factus est cur-
sus eorum malus · et fortitudo eorum
dissimilis · Propheta namque et sacerdos
polluti sunt · et in domo mea inveni
malum eorum ait dominus · Idcirco via eo-
rum erit quasi lubricum in tenebris · im-
pellentur enim et corruent in ea · Affe-
ram enim super eos mala · annum vi-
sitationis eorum ait dominus · et in prophetis
samarie vidi fatuitatem · prophetabant
in baal · et decipiebant populum
meum israel · et in prophetis ierusalem vidi si-
militudinem adulterantium · et iter
mendacii · et confortaverunt ma-
nus pessimorum · ut non converteretur
unusquisque a malicia sua · Facti sunt
michi omnes ut sodoma · et habi-
tatores eius quasi gomorra · Propterea
hec dicit dominus exercituum ad prophetas
Ecce ego cibabo eos absinthio ·
et potabo eos felle · A prophetis
enim ierusalem egressa est pollucio
super omnem terram · Hec dicit dominus
exercituum · Nolite audire verba
prophetarum qui prophetant vobis et
decipiunt vos · Visionem cordis sui
loquuntur non de ore domini · Dicunt
his qui blasphemant me · Lo-
cutus est dominus pax erit vobis ·
Et omni qui ambulat in pravitate
cordis sui dixerunt · Non veniet
super vos malum · Quis enim affuit
in consilio domini · et vidit et audivit
sermonem eius · Quis consideravit
verbum illius et audivit · Ecce tur-
bo dominice indignationis egredietur ·
et tempestas erumpens super caput
impiorum veniet · Non revertetur
furor domini · usque dum faciat et
usque dum compleat cogitationem
cordis sui · In novissimis diebus
intelligetis consilium eius · Non mit-
tebam prophetas et ipsi currebant · non
loquebar ad eos · et ipsi prophetabant ·
Si stetissent in consilio meo · et
nota fecissent verba mea populo meo ·
avertissem utique eos a via sua
mala · et a pessimis cogitationibus
suis · Putasne deus et ego e vicino
ego sum · dicit dominus · et non deus
et non deus de longe · Si occulta-
bitur vir in absconditis · et ego
non videbo eum dicit dominus · Numquid
non celum et terram ego impleo di-
cit dominus · Audivi que dixerunt pro-
phete prophetantes in nomine meo men-
dacium atque dicentes · Sompniavi
sompniavi · Usquequo est istud in
corde prophetarum vaticinantium men-
dacium · et prophetantium seductiones
cordis sui · Qui volunt facere
ut obliviscatur populus meus nominis
mei · propter sompnia eorum que nar-
rant unusquisque ad proximum suum
sicut obliti sunt patres eorum nominis

mei propter baalim. Propheta qui
habet somnium narret somnium.
et qui habet sermonem meum loquatur
sermonem meum vere. Quid paleis
ad triticum dicit dominus. Numquid
non verba mea sunt quasi ignis dicit
dominus. et quasi malleus conterens pe-
tram. Propterea ecce ego ad prophetas
ait dominus qui furantur verba mea u-
nusquisque a proximo suo. Ecce ego ad
prophetas ait dominus. qui assumunt
linguas suas et aiunt dicit dominus.
Ecce ego ad prophetas somniantes
mendacium ait dominus. qui narra-
verunt ea et seduxerunt populum me-
um in mendacio suo et in miracu-
lis suis cum ego non misissem eos
nec mandassem eis. qui nichil pro-
fuerunt populo huic dicit dominus. Si
igitur interrogaverit te populus iste
vel propheta aut sacerdos dicens. quod
est onus domini. dices ad eos. Ut quid
nobis onus. Vos estis onus.
Proiciam quippe vos dicit dominus.
Et propheta et sacerdos et populus qui
dicit onus domini. visitabo super virum
illum. et super domum eius. Hec dice-
tis unusquisque ad proximum suum. et
ad fratrem suum. Quid respondit
tibi dominus. et quid locutus est dominus.
Et onus domini ultra non memorabitur.
quia onus erit unicuique sermo suus.
Et pervertistis verba dei viventis
domini exercituum dei nostri. Hec dices
ad prophetam. Quid respondit tibi
dominus. et quid locutus est dominus.
Si autem onus domini dixeritis. prop-
ter hoc hec dicit dominus. Quia dixistis
sermonem istum onus domini. et misi ad
vos dicens. nolite dicere onus domini.
propterea ecce ego tollam vos portans.
et derelinquam vos et civitatem
quam dedi vobis et patribus vestris a
facie mea. et dabo vos in obpro-
brium sempiternum et ignominiam
eternam. que numquam oblivione
delebitur.

XXIIII

Ostendit michi dominus. et ecce
duo calathi pleni ficis po-
siti ante templum domini. postquam
transtulit nabuchodonosor rex
babilonis iechoniam filium ioachim
regem iuda. et principes eius.
et fabrum et inclusorem de iherusalem. et
adduxit eos in babilonem. Cala-
thus unus ficus habebat bonas
nimis. ut solent esse ficus primi
temporis. et calathus unus ficus ha-
bebat malas nimis que come-
di non poterant. eo quod essent male.
Et dixit dominus ad me. Quid tu
vides iheremia. Et dixi. Ficus
ficus bonas valde. et malas
malas valde. que comedi non
possunt eo quod sint male. Et
factum est verbum domini ad me dicens.
Hec dicit dominus deus israel. Sicut
ficus hec bone. sic cognoscam trans-
migrationem iuda in bonum quam
emisi de loco isto in terram chalde-
orum. et ponam oculos meos su-
per eos ad placandum. et reducam
eos in terram hanc. et edificabo
eos et non destruam. et plantabo

cos nō euellā. Et dabo eis cor
ut sciat me quia ego sum dn̄s.
et erūt michi in pplm̄. et ego ero
eis in deū. quia reuertent̄ ad me
in toto corde suo. et sicud ficus pes
simas que comedi nō possunt. eo
quod sint male dicit dn̄s. sic da
bo sedechiam regē iuda. et prin
cipes eius. et reliquos de ihrl̄m.
qui remanserūt in urbe hac. et
qui habitant in t'ra egypti. et dabo
in uexacionē afflictionemq; omnibus
regnis t're in obprobriū et in para
bolam et in prouerbiū. et in male
dictonē in uniu'sis locis. ad que
eieci eos. Et mittam in eos gladi
um. famē. et pestem. donec consu
mant' de terra quam dedi eis et
patribus eorum.
xxv Verbū quod factū est ad ihe
remiam de omi ppl'o iude in
anno quarto ioachim filij iosie
regis iuda. ipse est annus pmus
nabugodonosor regis babilonis.
quod locutus est ihēremias pph'a
ad omnem pplm̄ iuda. et ad uniu'
sos habitatores ihrl̄m dicens.
A tercio decimo anno iosie filij
ammon regis iuda usq; ad di
em hanc. iste ē t'cius et uigesim'
annus. factū ē u'bū dn̄i ad me.
et locutus sū ad uos de nocte co
surgens et loquens. et nō au
distis. Et misit dn̄s ad uos om
nes seruos suos pph'as consur
gens diluculo mittensq; et nō
audistis. neq; inclinastis aures
u'ras ut audiretis cū diceret
reu'timini unusquisq; a uia sua
mala. et a pessimis cogitacioni
bz u'ris. et habitabitis in terra
quam dedit dn̄s uobis et patri
bus u'ris a seclo et usq; in sclm̄. et no
lite ire p' deos alienos ut ser
uiatis eis adoretisq; eos. neq;
me ad iracundiam puocetis in
opibz manuū u'rarū. et nō af
fligam uos. et nō audistis me
dicit dn̄s ut me ad iracundiam
puocaretis in opibz manuū
u'rarū in malū u'rm̄. Propterea
hec dicit dn̄s exercituū. Pro eo
qd' nō audistis uerba mea ecce
ego mittā et assumam uniuer
sas cognaciōes aquilonis ait
dn̄s. et nabuchodonosor regē
babilonis seruū meū. et ad
ducā eos sup t'ram istā. et su
p habitatores ei'. et sup naci
ones que in circuitu illius sūt.
et interficiam eos. et ponam
in stuporē. et in sibilū. et in so
litudines sempiternas. pdamq;
ex eis uocem gaudij. et uocē
leticie. uocē sponsi et uocē spō
se. et uocē mole et lumē lucer
ne. Et erit uniu'sa terra eius
in solitudinē. et in stuporē. et
seruient omēs gentes iste regi
babilonis septuaginta anis.
Cumq; impleti fuerint septua
ginta anni uisitabo sup regē
babilonis et sup gentem illā
dicit dn̄s. iniquitatē eorū.

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

et super terram caldeorum et ponam
illam in solitudines sempiternas.
Et adducam super terram illam
omnia verba mea que locutus
sum contra eam. omne quod scrip-
tum est in libro isto. quecumque pro-
phetavit ieremias adversus om-
nes gentes. quia servierunt
eis cum essent gentes multe et re-
ges magni. et reddam eis se-
cundum opera eorum et secundum facta
manuum suarum. Quia sic dicit
dominus exercituum deus israel. Sume
calicem vini furoris huius de
manu mea. et propinabis de illo
cunctis gentibus ad quas ego
mittam te. Et bibent et turbabun-
tur. et insanient a facie gladii
quem ego mittam inter eos. Et
accepi calicem de manu domini. et
propinavi cunctis gentibus ad quas
misit me dominus. ihrusalem et civita-
tibus iude et regibus et principibus
eius. ut darem eos in desolatione
et in solitudinem. et in sibilum
et in maledictionem sicut est dies
ista. pharaoni regi egypti et
servis eius. et principibus eius.
et omni populo eius. et universis
generaliter cunctis regibus terre
ausitidis. et cunctis regibus terre
philistiim. et ascalonem. et ga-
ze. et accaron. et reliquiis
azoti. ydumee. et moab. et
filiis ammon. et cunctis regi-
bus tyri. et cunctis regibus sydo-
nis. et regibus terre insularum

que sunt trans mare. et dedan. et the-
man. et buz. et universis qui
attonsi sunt in comam. et cunctis
regibus arabie. et cunctis regibus
occidentis qui habitant in deser-
to. et cunctis regibus zambri. et
cunctis regibus elam. et cunctis
regibus medorum. et cunctis regibus
aquilonis. de prope et de longe u-
nicuique contra fratrem suum. et omnibus
regibus terre. que super faciem eius
sunt et rex sesach bibet post eos.
Et dices ad eos. Hec dicit dominus
exercituum deus israel. Bibite et in-
ebriamini. et vomite. et cadite.
neque surgatis a facie gladii quem
ego mittam inter vos. Cumque no-
luerint accipere calicem de manu
tua ut bibant dices ad eos. Hec
dicit dominus exercituum. Bibentes
bibetis. quia ecce in civitate in
qua invocatum est nomen meum.
ego incipio affligere. et vos qua-
si innocentes et immunes eritis.
Non eritis immunes. Gladi-
um enim ego voco super omnes ha-
bitatores terre. dicit dominus ex-
ercituum. Et tu prophetabis ad eos
omnia verba hec. et dices ad il-
los. Dominus de excelso rugiet. et
de habitaculo sancto suo. dabit vo-
cem suam. rugiens rugiet super
decorem suum. Celeuma quasi calca-
ntium concinetur. adversus omnes ha-
bitatores terre. Pervenit sonitus
usque ad extrema terre. quia iu-
dicium domino cum gentibus iudicium.

ipse cum omni carne. impios tradidi gladio dicit dominus. Hec dicit dominus exercituum. Ecce afflictio egredietur de gente in gentem. et turbo magnus egredietur a summitatibus terre. Et erunt interfecti domini in die illa. a summo terre usque ad summum eius. non plangentur. non colligentur. neque sepelientur. in sterquilinium super faciem terre iacebunt. Ululate pastores. et clamate. et aspergite vos cinere optimates gregis. quia completi sunt dies vestri ut interficiamini. et dissipationes vestre. Et cadetis quasi vasa preciosa. et peribit fuga a pastoribus. et salvatio ab optimatibus gregis. Vox clamoris pastorum. et ululatus optimatum gregis quia vastavit dominus pascua eorum. et conticuerunt arva pacis a facie ire furoris domini. Dereliquit quasi leo umbraculum suum. facta est terra eorum in desolationem a facie ire columbe. et a facie ire furoris domini.

XXVI In principio regni regis ioachim filii iosie regis iuda. factum est verbum istud a domino dicens. Hec dicit dominus. Sta in atrio domus domini. et loqueris ad omnes civitates iuda. de quibus veniunt ut adorent in domo domini universos sermones quos mandavi tibi ut loquaris ad eos. Noli subtrahere verbum. si forte audiant. et convertantur unusquisque a via sua mala. et peniteat me mali quod cogito facere eis propter malicias studiorum eorum. Et dices ad eos. Hec dicit dominus. Si non audieritis me. ut ambuletis in lege mea quam dedi vobis ut audiatis sermones servorum meorum prophetarum quos misi ego ad vos de nocte consurgens et dirigens. et non audistis. dabo domum istam sicut sylo. et urbem hanc dabo in maledictionem cunctis gentibus terre. Et audierunt sacerdotes et prophete. et omnis populus iheremiam loquentem verba in domo domini. Cumque complesset iheremias loquens omnia que preceperat ei dominus ut loqueretur ad universum populum. apprehenderunt eum sacerdotes et prophete. et omnis populus dicens. Morte moriatur. Quare prophetavit in nomine domini dicens. sicut sylo erit domus hec. et urbs ista desolabitur eo quod non sit habitator. Et congregatus omnis populus adversum iheremiam in domo domini. Et audierunt principes iuda verba hec. et ascenderunt in domo regis in domum domini. et sederunt in introitu porte domus domini nove. Et locuti sunt sacerdotes et prophete ad principes. et ad omnem populum dicentes. Iudicium mortis est viro huic. quia prophetavit adversus civitatem hanc. sicut audistis auribus vestris. Et ait iheremias ad omnes principes.

et ad uniuersum populum dicens. Dominus
misit me ut prophetarem ad domum
istam et ad ciuitatem hanc omnia
uerba que audistis. Nunc ergo
bonas facite uias uestras et studia
uestra. et audite uocem domini dei uestri.
et penitebit dominum mali quod locu-
tus est aduersum uos. Ego autem ecce
in manibus uestris sum. facite mihi
quod bonum et rectum est in oculis uestris.
Uerumptamen scitote et cognosci-
te quod si occideritis me, san-
guinem innocentem tradetis con-
tra uos metipsos. et contra ciui-
tatem istam et habitatores eius.
In ueritate enim misit me dominus
ad uos ut loquerer in auribus
uestris omnia uerba hec. Et dixerunt
principes et omnis populus ad sa-
cerdotes et prophetas. Non est uiro
huic iudicium mortis. quia in
nomine domini dei nostri locutus est ad
nos. Surrexerunt ergo uiri de se-
nioribus terre. et dixerunt ad omnem
cetum populi loquentes. Micheas
de morasthim fuit propheta in diebus
ezechie regis iuda. et ait ad o-
mnem populum dicens. Hec dicit dominus
exercituum. Syon quasi ager arabi-
tur. et ierusalem in aceruum lapidum
erit. et mons domus domini in excel-
sa siluarum. Numquid morte condem-
pnauit eum ezechias rex iuda.
et omnis iuda. Numquid non ti-
muerunt dominum. et deprecati sunt
faciem domini et penituit dominum ma-
li quod locutus fuerat aduersum eos.

Itaque non faciamus malum gran-
de contra animas nostras. Fuit quoque
uir prophetans in nomine domini. urias
filius semei de cariathiarim. et
prophetauit aduersus ciuitatem istam
et aduersum terram hanc iuxta omnia
uerba ieremie. Et audiuit rex
ioachim. et omnes potentes et prin-
cipes eius uerba hec. et quesiuit
rex interficere eum. et audiuit uri-
as et timuit. fugitque et ingressus
est egyptum. Et misit rex ioachim
uiros in egyptum. elnathan fili-
um achobor et uiros cum eo in egyp-
tum. et eduxerunt uriam de egypto.
et adduxerunt eum ad regem io-
achim. Et percussit eum gladio
et proiecit cadauer eius in sepul-
chris uulgi ignobilis. Igitur
manus aicham filii saphan
fuit cum ieremia. ut non traderetur
in manus populi. ut interficerent
eum. In principio regni ioachim
filii iosie regis iuda. factum est
uerbum istud ad ieremiam a do-
mino dicens. an an
Hec dicit dominus ad me. Fac XXVII
tibi uincula et cathenas.
et pones in collo tuo. et mittes
ad regem edom. et ad regem
moab. et ad regem filiorum amon.
et ad regem tyri. et ad regem sy-
donis in manu nuntiorum qui
uenerunt ierusalem ad sedechiam
regem iuda. et precipies eis ut
ad dominos suos loquantur. Hec
dicit dominus exercituum deus israel.

Hec dicetis ad dominos uestros. Ego
feci terram et homines et iumenta
que sunt super faciem terre. in fortitudi
ne mea magna. et in brachio me
o extento. et dedi eam ei qui pla
cuit in oculis meis. Et nunc itaque
ego dedi omnes terras istas in ma
nu nabuchodonosor regis ba
bilonis serui mei. insuper et bes
tias agri dedi ei ut seruiant il
li. et seruiant ei omnes gentes. et
filio eius. et filio filii eius. donec
ueniat tempus terre eius et ipsius.
et seruient ei gentes multe et
reges magni. Gens autem et reg
num quod non seruierit nabucho
donosor regi babilonis. et quicumque
non curuauerit collum suum sub iu
go regis babilonis in gladio. et
in fame. et in peste uisitabo super
gentem illam ait dominus. donec consu
mam eos in manu eius. Vos
ergo nolite audire prophetas uestros.
et diuinos. et somniatores. et
augures. et maleficos. qui di
cunt uobis non seruietis regi ba
bilonis. quia mendacium prophetant
uobis ut longe faciant uos de
terra uestra. et eiciant uos et perea
tis. Porro gens que subiecerit
ceruicem suam sub iugo regis ba
bilonis et seruierit ei. dimittam
eam in terra sua dicit dominus. et colet
eam. et habitabit in ea. Et ad sede
chiam regem iuda. locutus sum
secundum omnia uerba hec dicens. Subi
cite colla uestra. sub iugo regis

babilonis. et seruite ei. et populo
eius et uiuetis. Quare moriemi
ni et populus tuus gladio. et fa
me. et peste sicut locutus est dominus
ad gentem que seruire noluit
regi babilonis. Nolite audi
re uerba prophetarum dicentium uobis non ser
uietis regi babilonis. quia
mendacium ipsi loquuntur uobis. quia
non misi eos ait dominus. Et ipsi pro
phetant in nomine meo mendaciter.
ut eiciant uos et pereatis. tam
uos quam prophete qui uaticinantur
uobis. Et ad sacerdotes et ad
populum istum locutus sum dicens. Hec
dicit dominus. Nolite audire uerba
prophetarum uestrorum. qui prophetant uobis
dicentes. ecce uasa domini reuer
tentur de babilone nunc cito. men
dacium enim prophetant uobis. Noli
te ergo audire eos. sed seruite
regi babilonis ut uiuatis.
Quare datur hec ciuitas in so
litudinem. Et si prophete sunt. et est
uerbum domini in eis. occurrant domino
exercituum ut non ueniant uasa
que derelicta fuerant in domo domini.
et in domo regis iuda. et in ihe
rusalem. in babilonem. Quia hec dicit
dominus exercituum ad columpnas et
ad mare et ad bases. et ad re
liqua uasa que remanserunt in ciui
tate hac. que non tulit nabu
chodonosor rex babilonis cum
transferret iechoniam filium ioachim
regem iuda de iherusalem in ba
bilonem. et omnes optimates

iuda et iherusalem. Quia hec
dicit dominus exercituum deus israhel
ad vasa que derelicta sunt in
domo domini et in domo regis iu-
da et iherusalem. In babilonem trans-
ferentur. Et ibi erunt usque ad diem
visitationis sue dicit dominus. et af-
xxviii ferri faciam et ea restitui in loco isto
Et factum est in anno illo.
in principio regni sedechie re-
gis iuda in anno quarto in mense
quinto. dixit ad me ananias
filius azur propheta de gabaon in do-
mo domini. coram sacerdotibus et omni
populo dicens. Hec dicit dominus exer-
cituum deus israhel. Contrivi iugum
regis babilonis. Adhuc duo
anni dierum et ego referri faciam
ad locum istum omnia vasa domini. que
tulit nabuchodonosor rex babi-
lonis de loco isto. et transtulit ea
in babilonem. et iechoniam filium
ioachim regem iuda. et omnem trans-
migrationem iude. qui ingressi sunt
in babilonem. ego convertam ad lo-
cum istum ait dominus. Conteram enim iugum
regis babilonis. Et dixit ihere-
mias propheta ad ananiam prophetam
in oculis sacerdotum et in oculis omnis
populi qui stabat in domo domini. Et
ait iheremias propheta. Amen. Sic
faciat dominus. Suscitet dominus ver-
ba tua que prophetasti. ut refe-
rantur vasa in domum domini. et omnis
transmigratio de babilone ad
locum istum. Verumptamen audi verbum
hoc quod ego loquor in auri-
bus tuis. et in auribus universi populi.
Prophete qui fuerunt ante me et te
ab initio. prophetaverunt super terras mul-
tas. et super regna magna de pre-
lio. et de afflictione et fame. Pro-
pheta qui vaticinatus est pacem.
cum venerit verbum eius scietur quem
miserit dominus in veritate. Et tulit
ananias propheta catenam de collo
iheremie prophete. et confregit eam.
Et ait ananias in conspectu omnis
populi dicens. Hec dicit dominus. Sic
confringam iugum nabuchodono-
sor regis babilonis post duos an-
nos dierum de collo omnium gentium.
Et abiit iheremias propheta in viam suam.
Et factum est verbum domini ad iheremiam post-
quam confregit ananias propheta cate-
nam de collo iheremie prophete dicens.
Vade. et dices ananie. Hec dicit
dominus. Catenas ligneas contrivisti.
et facies pro eis catenas ferreas.
quia hec dicit dominus exercituum deus
israhel. Iugum ferreum posui super col-
la cunctarum gentium istarum ut serviant
regi nabuchodonosor babilonis.
et servient ei. insuper et bestias terre
dedi ei. Et dixit iheremias propheta
ad ananiam prophetam. Audi ana-
nia. Non misit te dominus. et tu con-
fidere fecisti populum istum in mendacio.
Idcirco hec dicit dominus. Ecce ego
mittam te a facie terre. Hoc anno
morieris. adversus dominum enim lo-
cutus es. Et mortuus est ana-
nias. propheta in anno illo
mense septimo.

XXIX Et hec sunt verba libri que mi
sit Ieremias propheta de Ierusalem ad re
liquias seniorum transmigrationis et
ad sacerdotes ad prophetas et ad
omnem populum quem transduxerat
nabuchodonosor de Ierusalem in ba
bilonem. postquam egressus est Iecho
nias rex et domina et eunuchi.
et principes iuda de Iherusalem. et fa
ber et inclusor de Ierusalem in manu
ellasa filii saphan. et gamarie
filium helchie. quos misit sedechi
as rex iuda. ad nabuchodonosor
regem babilonis in babilone di
cens. Hec dicit dominus exercituum deus
israel. omni transmigrationi quam trans
tuli de Ierusalem in babilonem. Edifi
cate domos et habitate et plan
tate hortos. et comedite fructum
eorum. Accipite uxores et generate fi
lios et filias. date filiis vestris
uxores. et filias vestras date viris.
et pariant filios et filias. et mul
tiplicamini ibi. et nolite esse pauci
numero. et querite pacem civitatis ad
quam transmigrare vos feci. et o
rate pro ea ad dominum. quia in pa
ce illius erit pax ~~nobis~~ vestra. Hec
dicit enim dominus exercituum deus israel.
Non vos seducant prophete vestri.
qui sunt in medio vestrum. et divini
vestri. et ne attendatis ad sompnia
vestra. que vos sompniatis. quia
falso ipsi prophetant vobis in nomine meo. et
non misi eos dicit dominus. quia hec
dicit dominus. Cum ceperint impleri
in babilone septuaginta anni

visitabo vos et suscitabo super
vos verbum meum bonum ut redu
cam vos ad locum istum. Ego enim
scio cogitationes quas cogito
super vos ait dominus. cogitationes
pacis et non afflictionis. ut dem
vobis finem et patientiam. Et in
vocabitis me et exaudiam vos
Queretis me et invenietis. cum
quesieritis me in toto corde vestro.
Inveniar a vobis ait dominus. et redu
cam captivitatem vestram et congrega
bo vos de universis gentibus. et
de cunctis locis ad que expuli vos
dicit dominus. et reverti vos faciam
de loco ad quem transmigrare vos
feci. quia dixistis. Suscitavit nobis
dominus prophetas in babilone. quia hec
dicit dominus ad regem qui sedet
super solium david et ad omnem
populum habitatorem urbis huius
et ad fratres vestros qui non sunt e
gressi vobiscum in transmigrationem.
Hec dicit dominus exercituum. Ecce
mittam in eos gladium et famem
et pestem. et ponam eos quasi ficus
malas que comedi non possunt. eo
quod pessime sint. et persequar
eos in gladio et in fame. et in
pestilentia. et dabo eos in vexati
onem universis regnis terre. in ma
ledictionem et in stuporem et in sibilum
et in opprobrium cunctis gentibus ad
quas ego eieci eos. eo quod
non audierunt verba mea dicit
dominus. que misi ad eos per ser
vos meos prophetas de nocte con

surgens et mittens. et non audi-
stis dicit dominus. Vos ergo audite
verbum domini omnis transmigratio quam
emisi de ierusalem in babilonem. Hec
dicit dominus exercituum deus israel ad
achab filium chulie. et ad sedechiam
filium maasie qui prophetant vobis
in nomine meo mendaciter. Ecce ego
tradam eos in manu nabuchodono-
nosor regis babilonis. et percutiet
eos in oculis vestris. et assume-
tur ex eis maledictio omni trans-
migrationi iuda. que est in babi-
lone dicentium. Ponat te dominus si-
cut sedechiam et sicut achab quos
frixit rex babilonis in igne. pro
eo quod fecerint stultitiam in israel.
et mechati sunt in uxores ami-
corum suorum. et locuti sunt verbum in nomine
meo mendaciter. quod non man-
davi eis. Ego sum iudex et testis
dicit dominus. Et ad semeiam neela-
mitem dices. Hec dicit dominus ex-
ercituum deus israel. Pro eo quod mi-
sisti in nomine meo libros ad omnem
populum qui est in ierusalem. et ad so-
phoniam filium maasie sacerdo-
tem. et ad universos sacerdotes
dicens. Dominus dedit te sacerdotem
pro ioiada sacerdote ut sis dux
in domo domini super omnem virum ar-
repticium et prophetantem ut mit-
tas eum in nervum et in carcerem.
Et nunc quare non increpasti iere-
miam anathothiten qui prophetat vobis.
Quia super hoc misit ad vos in
babilonem dicens. Longum est. edi-
ficate domos et habitate. et plan-
tate ortos et comedite fructum
eorum. Legit ergo sophonias sa-
cerdos librum istum in auribus iere-
mie prophete. Et factum est verbum domini
ad ieremiam dicens. Mitte ad omnem
transmigrationem dicens. Hec dicit
dominus ad semeiam neelamiten. Pro
eo quod prophetavit vobis seme-
ias. et ego non misi eum. et fecit vos
confidere in mendacio. Idcirco hec
dicit dominus. Ecce ego visitabo super
semeiam neelamiten. et super semen
eius. Non erit ei vir sedens in me-
dio populi huius. et non videbit bonum.
quod ego faciam populo meo ait dominus.
quia prevaricationem locutus est
adversus dominum. an an

XXX

Hoc verbum quod factum est ad iere-
miam a domino dicens. Hec
dicit dominus deus israel. Scribe tibi
omnia verba que locutus sum ad te in li-
bro. Ecce enim dies venient dicit
dominus. et convertam conversionem populi
mei israel et iuda. ait dominus. et con-
vertam eos ad terram quam dedi pa-
tribus eorum. et possidebunt eam. Et
hec verba que locutus est dominus ad
israel. et ad iudam. quoniam hec dicit dominus.
Vocem terroris audivimus. formi-
do et non est pax. Interrogate et
videte. si generat masculus. Qua-
re ergo vidi omnis viri manum
super lumbum suum quasi parturientis.
et conversi sunt universe facies in
auruginem. Ve quia mag-
na dies illa. nec est similis eius.

Tempusque tribulationis est iacob
et ex ipso salvabitur. Et erit in die illa
ait dominus exercituum conteram iugum
eius de collo tuo et vincula illius
disrumpam et non dominabuntur
ei amplius alieni. Sed servient do-
mino deo suo et david regi suo
quem suscitabo eis. Tu ergo ne ti-
meas serve meus iacob ait dominus.
neque paveas israel. quia ecce ego
salvabo te de terra longinqua et se-
men tuum de terra captivitatis eorum
Et revertetur iacob et quiescet et
cunctis affluet bonis et non erit
quem formidet. quia tecum ego sum
ait dominus ut salvem te. Faciam enim
consummationem in cunctis gentibus
in quibus dispersi te. Te autem non fa-
ciam in consummationem. sed casti-
gabo te in iudicio ut non tibi vide-
aris innoxius. quia hec dicit dominus
Insanabilis fractura tua. pessima
plaga tua. Non est qui iudicet
iudicium tuum ad alligandum cura-
tionem utilitatis non est tibi. Omnes
amatores tui obliti sunt tui te non
querent. Plaga enim inimici percus-
si te castigatione crudeli. propter
multitudinem iniquitatis tue du-
ra facta sunt peccata tua. Quid cla-
mas super contritione tua. In-
sanabilis est dolor tuus. Propter
multitudinem iniquitatis tue et
propter dura peccata tua feci hec ti-
bi. Propterea omnes qui comedunt
te devorabuntur. et universi hos-
tes tui in captivitatem ducentur.

et qui te vastant vastabuntur. cunc-
tosque predatores tuos dabo in pre-
dam. Obducam enim cicatricem tibi.
et a vulneribus tuis sanabo te di-
cit dominus. quia eiectam vocaverunt
te syon. Hec est que non habebat
requirentem. Hec dicit dominus.
Ecce ego convertam conversionem
tabernaculorum iacob. et tectis eius
miserebor. et edificabitur civitas
in excelso suo. et templum iuxta
ordinem suum fundabitur. Et egre-
dietur de eis laus. vocque ludentium.
Et multiplicabo eos. et non minu-
entur. et glorificabo eos et non at-
tenuabuntur. Et erunt filii eius si-
cut a principio. et cetus eius coram
me permanebit. et visitabo adver-
sum omnes qui tribulant eum. Et
erit dux eius ex eo. et princeps
de medio eius producetur. et applica-
bo eum. et accedet ad me. Quis
enim iste est qui applicet cor su-
um ut appropinquet michi ait dominus.
Et eritis michi in populum. et ego
ero vobis in deum. Ecce turbo domini
furor egrediens. procella ruens.
in capite impiorum conquiescet.
Non avertet iram indignatio-
nis dominus donec faciat et comple-
at cogitationes cordis sui. In
novissimo dierum intelligetis ea.
In tempore illo dicit dominus. XXXI
ero deus universis cognationibus
israel. et ipsi erunt michi in populum.
Hec dicit dominus. Invenit gratiam
in deserto populus qui remanserat gladio.

uadet ad requiem suam israhel.
Longe dominus apparuit michi. et
in caritate perpetua dilexi te. ideo
attraxi te miserans. Rursumque
edificabo te. et reedificaberis
uirgo israhel. Adhuc ornaberis
tympanis tuis. et egredieris
in choro ludentium. adhuc plan
tabis uineas in montibus samari
e. Plantabunt plantantes. et
donec tempus ueniat non uinde
miabunt. quia erit dies in qua
clamabunt custodes in monte
effraim. Surgite et ascendamus
in syon ad dominum deum nostrum. quia
hec dicit dominus. Exultate in leticia
iacob. et hinnite contra caput
gentium. personate et canite et di
cite. Salua domine populum tuum re
liquias israhel. Ecce ego adducam
eos de terra aquilonis. et con
gregabo eos ab extremis terre
inter quos erunt cecus et clau
dus. et pregnans et pariens
simul. cetus magnus reuertentium
huc. In fletu uenient. et in pre
cibus reducam eos. et in misericordia redu
cam eos. et adducam eos per
torrentes aquarum in uia recta.
et non impinget in ea. quia factus
sum israheli pater. et effraim pri
mogenitus meus est. Audite
uerbum domini gentes. et annuncia
te in insulis que procul sunt et di
cite. Qui dispersit israhel congre
gabit eum. et custodiet eum sicut
pastor gregem suum. Redemit

enim dominus iacob. et liberauit eum
de manu potentioris. Et uenient
et laudabunt in monte syon. et
confluent ad bona domini super frumen
to et uino et oleo. et fetu pecorum
et armentorum. eritque anima eorum
quasi hortus irriguus. et ultra
non esurient. Tunc letabitur uirgo
in choro. iuuenes et senes simul.
Et conuertam luctum eorum in gaudium.
et consolabor eos et letificabo a
dolore suo. et inebriabo animam
sacerdotum pinguedine. et populus
meus adimplebitur bonis meis
ait dominus. Hec dicit dominus. Vox in
excelso audita est. lamentationis
et fletus et luctus. rachel plo
rantis filios suos. et nolentis
consolari super eis. quia non sunt.
Hec dicit dominus. Quiescat uox
tua a ploratu. et oculi tui a la
crimis. quia est merces operi
tuo ait dominus. Et reuertentur de terra
inimici. et est spes in nouissimis
tuis ait dominus. Et reuertentur filii ad
terminos suos. Audiens audiui
effraim transmigrantem. Casti
gasti me et eruditus sum quasi
iuuenculus indomitus. Conuerte me
et conuertar. quia tu dominus deus meus.
Postquam enim conuertisti me egi pe
nitentiam. et postquam ostendisti
michi percussi femur meum. Con
fusus sum et erubui. quoniam sustin
ui obprobrium adolescentie mee.
Si filius honorabilis michi
effraim. si puer delicatus. quia

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

ihc

ex quo locutus sum de eo adhuc re-
cordabor eius. Idcirco conturba-
ta sunt viscera mea super eum. mise-
rans miserebor eius ait dominus. Sta-
tue tibi speculam. pone tibi ama-
ritudines. Dirige cor tuum in viam
rectam in qua ambulasti. Reverte-
re virgo israel. revertere ad civita-
tes istas. Usquequo deliciis dissol-
veris filia vaga. Quia creavit
dominus novum super terram femina cir-
cumdabit virum. Hec dicit dominus ex-
ercituum deus israel. Adhuc dicent ver-
bum istud in terra iuda et in urbibus
eius. cum convertero captivitatem eorum.
Benedicat tibi dominus pulchritudo
iustitie mons sanctus. Et habitabunt
in eo iudas et omnes civitates eius simul
agricole et minantes greges. quia
inebriavi animam lassam. et omnem
animam esurientem saturavi. Ideo
quasi de sompno suscitatus sum et vi-
di. et sompnus meus dulcis michi.
Ecce dies veniunt dicit dominus. et semi-
nabo domum israel et domum iuda se-
mine hominis et semine iumento-
rum. Et sicut vigilavi super eos ut
evellerem. et demolirer. et dissipa-
rem et affligerem. sic vigilabo
super eos ut edificem et plantem ait
dominus. In diebus illis non dicent ul-
tra. patres comederunt uvam acer-
bam et dentes filiorum obstupue-
runt. sed unusquisque in iniquitate su-
a morietur. Omnis homo qui com-
mederit uvam acerbam. obstu-
pescent dentes eius. Ecce dies

veniunt dicit dominus. et feriam
domui israel. et domui iuda fe-
dus novum non secundum pactum
quod pepigi cum patribus eorum in
die qua apprehendi manum eorum.
ut educerem eos de terra egypti.
pactum quod irritum fecerunt prius
eorum. et ego dominatus sum eorum dicit
dominus. Sed hoc erit pactum quod feri-
am domui israel. post illos dies di-
cit dominus. Dabo legem meam in visce-
ribus eorum. et in corde eorum scribam
eam. Et ero eis in deum. et ipsi erunt
michi in populum. Et non docebit ultra
vir proximum suum. et vir fratrem suum
dicens. cognosce dominum. Omnes
enim cognoscent me a minimo eo-
rum usque ad maximum ait dominus.
quia propitiabor iniquitati eorum.
et peccati eorum non ero memor am-
plius. Hec dicit dominus qui dat
solem in lumine diei. ordinem
lune et stellarum in lumine noctis.
qui conturbat mare et sonant
fluctus eius. dominus exercituum no-
men illi. Si defecerint leges iste
coram me dicit dominus. tunc et
semen israel deficiet. ut non sit gens
coram me cunctis diebus. Hec di-
cit dominus. Si mensurari potest
celum sursum. et investigari fun-
damenta terre deorsum. et ego abiciam
universum semen iacob. propter omnia
que fecerunt dicit dominus. Ecce di-
es veniunt dicit dominus. et edifi-
cabitur domino dicens civitas a
turre ananehel. usque ad portam

angulū · et excelsū ultra normā
mensure in conspectū ei⁹ sup̄ col
lē gareb · et circuibit goatha
et omnē vallem cadauerū et
cineres · et vniūsam regionem
mortis usq; ad torrentem ce
dron · et usq; ad angulū porte
equorū orientalis · sc̄m dn̄i
nō euelletur · et non destruetur
in perpetuum · an · an · an ·

ii Uerbū quod factū est ad
ihēremiam a dn̄o in anno
decimo sedechie regis iuda · q̄ie
ē annus octauus decimus na
buchodonosor · Tūc exercitus
regis babilonis obsidebat ihe
rusalem · et ihēremias p̄ph̄a erat
clausus in atrio carceris · qui
erat in domo regis iuda · Clau
serat enī eū sedechias rex iuda
dicens q̄re vaticinaris dicēs · Hec dicit dn̄s · ecce ego
dabo ciuitatē istam ī manū re
gis babilonis et capiet eam ·
et sedechias rex iuda nō effugi
et de manu chaldeoꝝ · sꝫ tradet
in manu regis babilonis · et
loquetur os eius cū ore illius
et oculi eius oculos illius videbit ·
et in babilonē ducet sedechiam ·
et ibi erit donec visitē eū ait do
min⁹ · Si aūt dimicaueritis ad
uersū chaldeos · nichil prosperū
habebitis · Et dixit ihēremias ·
Factū est v̄bū dn̄i ad me dicēs ·
Ecce anamehel filius sellū pat
ruelis tuus veniet ad te dicens ·
Eme tibi agrum meū qui est
in anathoth · tibi enī competit ex p̄
pinquitate ut emas · Et venit ad me
anamehel filius patrui mei se
cundū v̄bū dn̄i ad uestibulū car
ceris et ait ad me · Posside agr
meū qui ē in anathoth in t̄ra
beniamin · quia tibi competit he
reditas · et tu p̄pinquus es ut possi
deas · Intellexi aūt quod v̄bum
dn̄i eēt · et emi agrum ab anama
hel filio patrui mei qui ē in ana
thoth in terra beniamin · Et appē
di ei argentū septem stateres · et
decem argenteos · et scripsi in
libro et signaui · et adhibui tes
tes et appendi argentū in sta
tera · et accepi librū possessionis
signatum · stipulaciones · et rata
signa forinsecus · et dedi librū pos
sessionis baruch filio neri · filii
maasie in oculis anamehel pa
truelis mei · et in oculis testiū q̄
scripti erant in libro emptionis
in oculis om̄iū iudeoꝝ · qui sede
bant in atrio carceris · Et p̄cepi
baruch coram eis dicens · Hec di
cit dn̄s exercituū d̄s isrl̄ · Sume
libros istos · librū emptio
nis hūc signatū · et librū hunc
qui apertus est · et pones illos
in vase fictili · ut p̄manere pos
sint diebꝫ multis · Hec enī dic
dn̄s exercituū d̄s isrl̄ · Adhuc
possidebuntur domus et agri · et
vinee in terra ista · Et oraui ad dn̄m
postq̄ꝫ tradidi librum possessiōis
baruch filio neri dicens · Heu

Heu heu domine deus. Ecce tu fecisti ce-
lum et terram in fortitudine tua mag-
na. et in brachio tuo extento. Non
erit tibi difficile omne verbum. qui fa-
cis misericordiam in milibus et reddis in-
iquitatem patrum in sinum filiorum eorum
post eos. Fortissime. magne. po-
tens. dominus exercituum nomen tibi.
magnus consilio. et incomprehensibi-
lis cogitatu. cuius oculi aperti sunt
super omnes vias filiorum adam.
ut reddas unicuique secundum vias
suas. et secundum fructum adinuen-
tionum eius. qui posuisti signa
et portenta in terra egypti usque
ad diem hanc. et in israel. et in homini-
bus. et fecisti tibi nomen sicut est
dies hec. Et eduxisti populum tuum
israel de terra egypti. in signis et in
portentis. et in manu robusta.
et in brachio extento. et in terrore
magno. et dedisti eis terram hanc
quam iurasti patribus eorum. ut dares
eis terram fluentem lacte et melle.
Et ingressi sunt et possederunt eam.
et non obedierunt uoci tue. et in
lege tua non ambulauerunt. omnia
que mandasti eis ut facerent non
fecerunt. et uenerunt eis omnia ma-
la hec. Ecce munitiones extructe
sunt aduersum ciuitatem ut capiatur.
et urbs data est in manus calde-
orum qui preliantur aduersus eam a
facie gladii et famis. et pestilen-
tie. et quecumque locutus es accide-
runt ut ipse tu cernis. et tu dicis
mihi domine deus. eme agrum

argento. et adhibe testes. cum
urbs data sit in manu caldeorum.
Et factum est verbum domini ad iheremiam di-
cens. Ecce ego dominus deus uniuerse
carnis. Numquid mihi difficile erit
omne uerbum. Propterea hec dicit dominus.
Ecce ego tradam ciuitatem istam
in manu caldeorum. et in manu
regis babilonis. et capiet eam.
et uenient caldei preliantes aduer-
sum urbem hanc. et succendent eam
igni. et comburent eam. et domos
in quarum domatibus sacrificabant ba-
al. et libabant diis alienis li-
bamina ad irritandum me. Erant
enim filii israel. et filii iuda iugiter
facientes malum in oculis meis
ab adolescentia sua. filii israel qui
usque nunc exacerbant me in opere
manuum suarum dicit dominus. Quia
in furore. et in indignatione
mea. facta est mihi ciuitas hec.
a die qua edificauerunt eam. us-
que ad diem istam qua auferetur
de conspectu meo. propter maliciam
filiorum israel. et filiorum iuda quam
fecerunt ad iracundiam me pro-
uocantes. ipsi et reges eorum. prin-
cipes eorum. et sacerdotes et prophe-
te eorum. uiri iuda et habitatores
iherusalem. Et uerterunt ad me terga
et non facies cum docerem eos dilu-
culo. et erudirem. et nollent
audire ut acciperent disciplinam.
Et posuerunt ydola sua in domo
mea in qua inuocatum est nomen
meum ut polluerent eam. et edi-

ficaverunt excelsa baal . que sunt in
valle filii ennon ut initiarent fi
lios suos et filias suas moloch .
quod non mandavi eis . neque
ascendit in cor meum ut facerent
abhominationem hanc . et in peccatum
deducerent iudam . Et nunc propter
ista hec dicit dominus deus israhel ad civi
tatem hanc . de qua vos dicitis
quod tradetur in manu regis ba
bilonis in gladio et in fame . et
in peste . Ecce ego congregabo
eos de universis terris ad quas
eieci eos in furore meo et in ira
mea . et in indignatione grandi .
et reducam eos ad locum istum . et ha
bitare eos faciam confidenter . et e
runt michi in populum . et ego ero eis
in deum . Et dabo eis cor unum . et
viam unam . ut timeant me u
niversis diebus . et bene sit eis . et fi
liis eorum post eos . Et feriam eis pac
tum sempiternum . et non desinam eis
benefacere . Et timorem meum dabo
in corde eorum ut non recedant a me .
Et letabor super eis cum eis benefecero .
Et plantabo eos in terra ista in
veritate . et in toto corde meo et
in tota anima mea . quia hec dicit do
minus . Sicut adduxi super populum
istum omne malum hoc grande . et
sic adducam super eos omne bonum .
quod ego loquor ad eos . Et
possidebuntur agri in terra ista .
de qua vos dicitis quod deser
ta sit eo quod non remanserit
homo et iumentum . et data sit in
manus caldeorum . Agri pecunia
ementur . et scribentur in libro . et im
primetur signum . et testis adhibebi
tur in terra beniamin . et in circui
tu ierusalem . et in civitatibus iuda .
et in civitatibus montanis . et in ci
vitatibus campestribus . et in civitati
bus que ad austrum sunt . quia conver
tam captivitatem eorum ait dominus .
Et factum est verbum domini ad iere xxxiii
miam secundo . cum adhuc clau
sus esset in atrio carceris dicens .
Hec dicit dominus . qui facturus est
et formaturus est illud et para
turus . dominus nomen eius . Clama
ad me . et exaudiam te . et annun
ciabo tibi grandia . et firma que
nescis . quia hec dicit dominus deus
israhel . ad domos urbis huius et ad
domos regis iuda que destructe
sunt . et ad munitiones . et ad
gladium venientium ut dimicent cum
caldeis . et impleant eas cadaveribus
hominum . quos percussi in furore meo .
et in indignatione mea . abscondens
faciem meam a civitate hac propter
omnem maliciam eorum . Ecce ego ob
ducam eis cicatricem et sanitatem .
et curabo eos . et revelabo illis
deprecationem pacis et veritatis .
et convertam conversionem iuda .
et conversionem ierusalem . Et edificabo
eos sicut a principio . et emun
dabo illos ab omni iniquitate
sua in qua peccaverunt michi . et propi
cius ero cunctis iniquitatibus
eorum . in quibus dereliquerunt me .

et spreverunt me. Et erit michi
in nomen et in gaudium. et in
laudem. et in exultationem. cunc-
tis gentibus terre. que audierint
omnia bona. que ego facturus sum
eis. et pavebunt et turbabuntur.
in universis bonis. et in omni pace
quam ego faciam eis. Hec dicit
xxxiij dominus. Adhuc audietur in loco
isto. quem vos dicitis esse desertum.
eo quod non sit homo nec iumen-
tum in civitatibus iuda et foris
ierusalem que desolate sunt absque
homine. et absque habitatore.
et absque pecore. vox gaudii et
vox letitie. vox sponsi et vox spon-
se. vox dicentium confitemini domino
exercituum quoniam bonus dominus. quoniam
in seculum misericordia eius. et portantium vota
in domum domini. Reducam enim conversi-
onem terre. sicut a principio dicit
dominus. Hec dicit dominus exercituum.
Adhuc erit in loco isto deserto
absque homine. et absque iumento. et
in cunctis civitatibus eius habi-
taculum pastorum. et accubantium gre-
gum. In civitatibus montuosis. et
in civitatibus campestribus. et in
civitatibus que ad austrum sunt.
et in terra beniamin. et in circui-
tu ierusalem. et in civitatibus iuda ad-
huc transibunt greges ad manum
numerantis ait dominus. Ecce dies
veniunt dicit dominus. et suscitabo ver-
bum bonum quod locutus sum
ad domum israel. et ad domum iuda.
In diebus illis et in tempore illo ger-

minare faciam david germen
iustitie. et faciet iudicium et iusti-
ciam in terra. In diebus illis sal-
vabitur iuda. et israel habitabit
confidenter. et hoc est nomen quod
vocabunt eum dominus iustus noster.
quia hec dicit dominus. Non interi-
bit de david vir qui sedeat
super thronum domus israel. et de sa-
cerdotibus et levitis non interibit
a facie mea qui offerat holocausto-
mata. et incendat sacrificium. et
cedat victimas cunctis diebus.
Et factum est verbum domini ad ieremi-
am dicens. Hec dicit dominus. Si
irritum potest fieri pactum meum cum
die. et pactum meum cum nocte. ut
non sit dies. et nox in tempore
sua. sic et pactum meum irritum es-
se poterit cum david servo meo. ut
non sit ex eo filius qui regnet in
throno eius. et levite et sacerdo-
tes ministri mei. Sicut enim nume-
rari non possunt stelle celi. et me-
tiri arene maris. sic multiplicabo
semen servi mei david. et levitas
ministros meos. Et factum est
verbum domini ad ieremiam dicens.
Numquid non audisti quid po-
pulus hic locutus sit dicens. du-
e cognationes quas elegerat
dominus abiecte sunt. et populum meum
despexerunt. eo quod non sit ul-
tra gens coram eis. Hec dicit
dominus. Si pactum meum inter diem
et noctem. et leges celo et ter-
re non posui. et quidem et semen iacob.

et dauid serui mei ꝓiciam ut nō
de semine eius principes seminis
abraham ysaac et iacob. Reducā
enī conuersionem eorum et miserebor
17 Verbū quod factū est ⁄⁄ eis.
ad iheremiam a dño quādo nabu
chodonosor rex babilonis et oīs
exercitus eius. uniuersaque regna
terre que erāt sub potestate ma
nus eius. et omēs populi bellabāt
contra ihrlm. et contra omēs urbes
eius dicens. Hec dicit dñs de israhel.
Vade et loquere ad sedechiam regē
iuda. dices ad eū. Hec dicit dñs.
Ecce ego tradam ciuitatē hanc
in manū regis babilonis. et
succendet eam igni. et tu non
effugies de manu ei9. sed cōpre
hensione capieris. et in manu
eius traderis. et oculi tui oculos
regis babilonis uidebūt. et os
eius cū ore tuo loquetur. et ba
bilonem introibis. Attamen
audi uerbū dñi sedechia rex iuda.
Hec dicit dñs ad te. Nō morie
ris in gladio. sed in pace morie
ris. et secundū combustiones patrū
tuorum regū priorum qui fuerūt
ante te. sic conburent te. et ue
dñe plangent te. quia uerbū
ego locutus sum dicit dñs.
Et locutus ē iheremias propheta
ad sedechiam regem iuda uni
uersa uerba hec in ihrlm. Et exer
citus regis babilonis pugna
bat contra ihrlm. et contra omēs
ciuitates iuda. que reliquę erāt

contra lachis. et contra azecha. He
enī supererant de ciuitatibz iuda
urbes munite. Verbū quod factū
ē ad iheremiam a dño postq̄ percus
sit rex sedechias fedus cum omni
populo in ihrlm. predicans ut dimit
teret unusquisque seruū suū. et u
nusquisque ancillam suam. hebre
ū et hebream liberos. et nequa
quā dominarentur eis. id est iudeo
et fratri suo. Audierūt ergo omēs
principes. et uniuersus populus qui
inierant pactū ut dimitteret u
nusquisque seruū suū. et unusquisque
ancillam suam. liberos. et ultra
non dominarentur eis. audie
rūt ergo et dimiserūt. Et conuer
si sunt deinceps. et retraxerūt
seruos suos et ancillas suas
quas dimiserāt liberos. et sub
iugauerūt in famulos et in fa
mulas. Et factū ē uerbū dñi
ad iheremiam a dño dicens. Hec
dicit dñs deus israhel. Ego
percussi fedus cū patribz uestris in
die qua eduxi eos de terra egyp
ti. de domo seruitutis dicens.
Cum completi fuerint septem
anni dimittat unusquisque seruū
suū hebreū qui uenditus ē ei.
et seruiet ei sex annis. et dimit
tes eū a te liberū. et non audi
erūt patres uestri me. nec inclina
uerūt aurem suā. et conuersi estis
uos hodie. et fecistis in oculis
meis quod rectū est. ut predicar
etis libertatē unusquisque ad amicū

suum. et inistis pactum in conspec-
tu meo in domo in qua invocatum
est nomen meum super eam. et re-
versi estis et commaculastis nomen
meum. et reduxistis unusquisque ser-
vum suum. et unusquisque ancillam
suam quos dimiseratis ut es-
sent liberi et sue potestatis. et
subiugastis eos ut sint vobis
servi et ancille. Propterea hec dicit
dominus. Vos non audistis me ut
predicaretis unusquisque libertatem
fratri suo. et unusquisque amico
suo. Ecce ego predico libertatem
ait dominus. et gladium et pestem
et famem. et dabo vos in com-
motionem cunctis regnis terre.
et dabo viros qui prevaricantur
fedus meum et non observave-
runt verba federis mei quibus as-
sensi sunt in conspectu meo. Vitu-
lum quem diviserunt in duas partes
et transierunt inter divisiones eius
principes iuda. et principes ierusalem.
eunuchi et sacerdotes. et omnis
populus terre. qui transierunt inter
divisiones vituli. et dabo eos
in manu inimicorum suorum. et in
manu querentium animam eorum.
et erit morticinum eorum in escam vo-
latilibus celi et bestiis terre. Et
sedechiam regem iuda. et prin-
cipes eius dabo in manum inimico-
rum suorum. et in manu querenti-
um animam eorum. et in manu ex-
ercitus regis babilonis qui re-
cesserunt a vobis. Ecce ego pre-
cipio dicit dominus. et reducam eos
in civitatem hanc et preliabuntur
adversus eam. et capient eam et
incendent igni et civitates iuda
dabo in solitudinem. eo quod non
sit inhabitator. XXXV

Verbum quod factum est ad iheremi-
am a domino in diebus ioachim
filii iosie regis iuda dicens. Va-
de ad domum rechabitarum et loque-
re eis. et introduces eos in domum
domini in unam exedram thesaurorum
et dabis eis bibere vinum. Et as-
sumpsi iechoniam filium iheremie. fi-
lii absanie. et fratres eius. et omnes
filios eius. et universam domum
rechabitarum. et introduxi eos in
domum domini ad gazofilacium filiorum
anan filii iezedelie hominis
dei. quod erat iuxta gazofilacium
principum super thesaurum maasie fi-
lii sellum qui erat custos vesti-
buli. et posui coram filiis domus
rechabitarum ciphos plenos vino
et calices. et dixi ad eos. Bi-
bite vinum. Qui responderunt.
non bibemus vinum quia iona-
dab filius rechab pater noster pre-
cepit nobis dicens. Non bibetis
vinum vos et filii vestri usque in sem-
piternum. et domum non edificabi-
tis. et sementem non seretis. et vi-
neas non plantabitis. nec ha-
bebitis. sed in tabernaculis habi-
tabitis cunctis diebus vestris. ut
vivatis diebus multis super faciem
terre in qua vos peregrinamini

Obedivimus ergo voci ionadab
filii rechab patris nostri in omnibus
que precepit nobis. ita ut non bibe
remus vinum cunctis diebus nostris.
nos et mulieres nostre. filii. et filie
nostre. et non edificaremus domos
ad habitandum et vineam. et agrum
et sementem non habuimus. sed
habitavimus in tabernaculis. et
obedientes fuimus iuxta omnia
que precepit nobis ionadab pater
noster. Cum autem ascendisset nabucho
donosor rex babilonis ad terram
istam. diximus. Venite et ingre
diamur ierusalem a facie exercitus
chaldeorum. et a facie exercitus re
gis syrie. et mansimus in ierusalem.
Et factum est verbum domini ad ieremiam
a domino dicens. Hec dicit dominus ex
ercituum deus israel. Vade et dic viris
iuda. et habitatoribus ierusalem.
Numquid non recipietis discipli
nam ut obediatis verbis meis
ait dominus. Prevaluerunt serm
ones ionadab filii rechab quos
precepit filiis suis ut non bibe
rent vinum. et non biberunt usque
ad diem hanc. quia obedierunt
preceptis patris sui. Ego autem locu
tus sum ad vos de mane con
surgens et loquens. et non obedis
tis michi. Misique ad vos omnes
servos meos prophetas. consurgens
diluculo mittensque et dicens.
Convertimini unusquisque a via sua
pessima. et bona facite studia
vestra. et nolite sequi deos alie
nos neque colatis eos. et ha
bitabitis in terra quam dedi vobis.
et patribus vestris. et non inclinas
tis aurem vestram. neque audistis
me. Firmaverunt igitur filii io
nadab filii rechab preceptum patris
sui quod preceperat eis. populus autem
iste non obedivit michi. Idcirco
hec dicit dominus exercituum deus israel.
Ecce ego adducam super iudam et
super habitatores ierusalem. universam
afflictionem quam locutus sum ad
versum eos. eo quod locutus sum ad
illos et non audierunt. vocavi
illos et non responderunt michi. Domui
autem rechabitarum dixit ieremias.
Hec dicit dominus exercituum deus israhel.
Pro eo quod obedistis voci iona
dab patris vestri. et custodistis omnia
mandata eius. et fecistis universa
que precepit vobis. Propterea hec
dicit dominus exercituum deus israhel.
Non deficiet vir de stirpe ionadab
filii rechab. stans in conspectu
meo cunctis diebus. [illegible]

XXXVI

Et factum est in anno quar
to ioachim filii iosie regis
iuda. factum est verbum hoc ad iere
miam a domino dicens. Tolle volu
men libri et scribes in eo omnia ver
ba que locutus sum tibi adver
sum israel et iudam. et adversum
omnes gentes. a die qua lo
cutus sum ad te. ex diebus iosie
usque ad diem hanc. si forte au
dientes domus iuda universa ma
la que ego cogito facere eis. revertatur

unusquisque a via sua pessima. et
propitius ero iniquitati et peccato e
orum. Vocavit ergo Ieremias ba
ruch filium nerie. et scripsit baru
ch ex ore Ieremie omnes sermones
domini quos locutus est ad eum in vo
lumine libri. Et precepit Ieremi
as baruch dicens. Ego clausus
sum. nec valeo ingredi in domum
domini. Ingredere ergo tu et lege de
volumine in quo scripsisti ex ore
meo verba domini audiente populo
in domo domini in die ieiunii. insu
per et audiente universo iuda qui
veniunt de civitatibus suis. leges
eis. si forte cadat oratio eorum in con
spectu domini. et revertatur unusquis
que a via sua pessima. quoniam magnus
furor et indignatio quam locutus
est dominus adversus populum hunc. Et fecit
baruch filius nerie iuxta omnia
que preceperat ei Ieremias propheta.
legens ex volumine sermones
domini in domo domini. Factum est autem in
anno quinto ioachim filii regis
iuda in mense nono predicave
runt ieiunium in conspectu domini omni
populo in ierusalem. et universe multitudini
que confluxerat de civitatibus
iuda in ierusalem. Legitque baruch
ex volumine sermones Ieremie
in domo domini in gazofila
cio gamarie filii saphan
scribe in vestibulo superi
ori in introitu porte nove do
mus domini. audiente omni
populo. Cumque audisset miche

as filius gamarie filii saphan.
omnes sermones domini ex libro.
descendit in domum regis ad ga
zofilacium scribe. Et ecce ibi omnes
principes sedebant. elisama scri
ba. et dalaias filius semeie. et
elnathan filius achobor. et ga
marias filius saphan. et sedech
ias filius ananie. et universi prin
cipes. Et nuntiaverunt eis micheas
omnia verba que audivit baruch
legente ex volumine in auribus populi.
Miserunt itaque omnes principes ad
baruch. iudi filium nathanie fi
lii selemie. filii chusi dicentes. Vo
lumen ex quo legisti audiente po
pulo sume in manu tua et veni.
Tulit ergo baruch filius nerie
volumen in manu sua. et venit
ad eos. Et dixerunt ad eum. Sm Sede
de et lege hec in auribus nostris. Et
legit baruch in auribus eorum. Igitur
cum audissent omnia verba. obstu
puerunt unusquisque ad proximum suum.
et dixerunt ad baruch. Nuntiare
debemus regi omnes sermones
istos. Et interrogaverunt eum
dicentes. Indica nobis. quomodo
scripsisti omnes sermones ex
ore eius. dixit autem eis baruch.
Ex ore suo loquebatur. quasi legens
ad me omnes sermones istos.
et ego scribebam in volumine
atramento. Et dixerunt principes
ad baruch. Vade et abscondere tu
et Ieremias. et nemo sciat ubi
sitis. Et ingressi sunt ad regem

atrium. Porro volumen com-
mendaverunt in gazofilacio elisa-
me scribe. et nunciaverunt audien-
te rege omnes sermones. Misit-
que rex iudi ut sumeret volumen.
Qui tollens illud de gazofilacio
elisame scribe. legit audiente rege
et universis principibus qui stabant
circa regem. Rex autem sedebat in
domo hyemali in mense nono. et
posita erat arula coram eo plena
prunis. Cumque legisset iudi tres pa-
gellas vel quatuor scidit illud scal-
pello scribe. et proiecit in ignem qui
erat super arulam. donec consumere-
tur omne volumen igni qui erat
in arula. Et non timuerunt neque
sciderunt vestimenta sua rex et omnes
servi eius qui audierunt universos
sermones istos. Verumptamen
elnathan et dalaias et gamari-
as contradixerunt regi ne combureret
librum. et non audivit eos. Et pre-
cepit rex iherameel filio amalech.
et saraie filio ezriel et selemie fi-
lio abdahel. ut comprehenderent
baruch scribam. et iheremiam
prophetam. Abscondit autem eos dominus.
Et factum est verbum domini ad iheremiam
postquam combuserat rex volumen.
et sermones quos scripserat ba-
ruch ex ore iheremie dicens. Rur-
sum tolle volumen aliud. et scri-
be in eo omnes sermones priores
qui erant in volumine primo. que
combussit ioachim rex iuda. Et
ad ioachim regem iuda dices. Hec
dicit dominus. Tu combusisti volu-
men illud dicens. Quare scrip-
sisti in eo annuncians. Festinus
veniet rex babilonis. et vasta-
bit terram hanc. et cessare faciet
ex illa hominem et iumenta. Prop-
terea hec dicit ~~dicit~~ dominus contra ioa-
chim regem iuda. Non erit ex eo
qui sedeat super solium david. et ca-
daver eius proicietur ad estum per diem
et ad gelu per noctem. et visitabo
contra eum. et contra semen eius. et
contra servos eius iniquitates suas.
et adducam super eos. et super habi-
tatores ierusalem. et super viros
iuda omne malum quod locutus sum
ad eos. et non audierunt. Iheremi-
as autem tulit volumen aliud. et de-
dit illud baruch filio nerie scribe.
Qui scripsit in eo ex ore iheremie
omnes sermones libri quem combus-
serat ioachim rex iuda igni. et
insuper additi sunt sermones multo
plures quam ante fuerant.
Et regnavit rex sedechias fi- XXXVII
lius iosie pro iechonia filio io-
achim quem constituit nabucho-
donosor rex babilonis in terra iuda.
Et non obedivit ipse et servi eius.
et populus terre verbis domini quod locutus
est in manu iheremie prophete. Et mi-
sit rex sedechias iuchal filium sele-
mie. et sophoniam filium maasie
sacerdotem ad iheremiam prophetam
dicens. Ora pro nobis dominum deum
nostrum. Iheremias autem libere ambu-
labat in medio populi. Non enim

mitteat eu̅ in custodiam carceris
Igitur exercitus pharaonis e
gressus est de egypto. Et audie
tes caldei qui obsidebant Ihe
rusalem huiuscemodi nuncium
recesserunt ab Ihrlm. Et factum
est uerbu̅ dni ad Iheremiam prophe
tam dicens. Hec dicit dns ds
isrl. Sic dicetis regi iuda qui
misit uos ad me interrogare
dnm. Ecce exercitus pharaonis
qui egressus e uobis in auxili
u reuertetur in terra̅ sua̅ in egyp
tu̅. et redient chaldei et bellabu̅t
cont ciuitate hac. et capient ea̅
et incendent igni. Hec dicit dns
Nolite decipere aias uras di
centes. euntes abibunt. et recedet
a nobis chaldei. quia no abibut.
Sed et si percusseritis omnem exer
citu̅ chaldeor qui pugnant aduer
su̅ uos. et derelicti fuerint ex eis.
aliqui uulnerati. singuli de tento
rio suo consurgent. et incendent
ciuitatem hanc igni. Ergo cum
recessisset exercitus chaldeor ab Ihe
rusalem propter exercitu̅ pharaonis
egressus est Iheremias ut iret in
terram beniamin. et diuideret
ibi possessionem in conspectu ci
uiu̅. Cumque peruenisset ad porta̅ be
niamin. erat ibi custos porte per
uices. nomine Iherias filius sele
mie. filii ananie. et apprehendit
Iheremiam prophetam dicens. Ad cal
deos profugis. Et respondit Ihere
mias. Falsu̅ est no fugio ad chal

deos. Et non audiuit eum. sed
comprehendit Iherias Iheremiam.
et adduxit eu̅ ad principes. Qua
obrem irati principes cont Ihere
iam. cesum eum miserunt in car
cerem qui erat in domo ionatha̅
scribe. Ipse enim prepositus erat su
per carcerem. Itaque ingressus e Ihe
remias in domu̅ laci et in ergastu
lu̅. et sedit ibi Iheremias diebus mul
tis. Mittens autem rex sedechias
tulit eu̅. et interrogauit eu̅ in domo
sua abscondite et dixit. Putas
ne est sermo a dno? Et dixit Ihe
remias. Est. Et ait. In manu
regis babilonis traderis. Et dix
Iheremias ad regem sedechiam.
Quid peccaui tibi et seruis tuis
et populo tuo. quia misisti me in do
mu̅ carceris. Ubi sunt prophe uri
qui prophetabant uobis et dicebant.
non ueniet rex babilonis super
uos et super terram hanc. Nunc ergo
audi obsecro mi dne rex. Vale
at deprecatio mea in conspectu tuo
et ne me remittas in domu̅ iona
than scribe. ne moriar ibi. Pre
cepit ergo rex sedechias ut trade
retur Iheremias in uestibulo carce
ris. et daretur ei torta panis co
tidie excepto pulmento. donec con
sumerentur omnes panes de ciuita
te. Et mansit Iheremias in uesti
bulo carceris.

XXXVIII

Audiuit autem saphatias filius
mathan. et godolias filius
phassur. et iucal filius selemie.

xi

et fassur filius melchie sermones
quos ieremias loquebatur ad omnem
populum dicens. Hec dicit dominus. Quicum-
que manserit in civitate hac mo-
rietur gladio. et fame et peste. qui
autem profugerit ad chaldeos vivet.
et erit anima eius sospes et vivens.
Hec dicit dominus. Tradendo tradetur
civitas hec in manus exercitus re-
gis babilonis. et capiet eam. Et
dixerunt principes regi. Rogamus
ut occidatur homo iste. De industria
enim dissolvit manus virorum bella-
torum qui remanserunt in civitate hac.
et manus universi populi loquens ad
eos iuxta verba hec. Siquidem homo
hic non querit pacem populo huic sed
malum. Et dixit rex sedechias. Ec-
ce ipse in manibus vestris est. nec enim
fas est vobis regem quicquam ne-
gare. Tulerunt ergo ieremiam et
proiecerunt eum in lacum helchie filii a-
malech. qui erat in vestibulo car-
ceris. et submiserunt ieremiam
funibus in lacum ubi non erat aqua
sed lutum. Descendit itaque ieremias
in cenum. Audivit autem abdeme-
lech ethiops vir eunuchus qui
erat in domo regis quod misissent
ieremiam in lacum. Porro rex
sedebat in porta beniamin. Et e-
gressus est abdemelech de domo
regis. et locutus est ad regem dicens.
Domine mi rex male fecerunt viri
isti omnia quecumque perpetraverunt
contra ieremiam prophetam. mit-
tentes eum in lacum ut moriatur

ibi fame. non sunt enim panes ultra
in civitate. Precepit itaque rex ab-
demelech ethiopi dicens. Tolle te-
cum hinc triginta viros. et leva
ieremiam prophetam de lacu antequam
moriatur. Assumptis ergo abde-
melech secum viris. ingressus
est domum regis. que erat sub cel-
lario. et tulit inde vestimenta ve-
tera pannos. et antiqua que
computruerant. et submisit ea ad
ieremiam in lacum per funiculos. Dix-
itque abdemelech ethiops ad ie-
remiam. Pone veteres pannos.
et hec scissa et putrida sub cubitu
manuum tuarum et super funes. Fecit
ergo ieremias sic. Et extraxe-
runt ieremiam funibus. et eduxe-
runt eum de lacu. Mansit autem ie-
remias in vestibulo carceris. Et
misit rex sedechias. et tulit ad
se ieremiam prophetam ad ostium ter-
cium quod erat in domo domini. Et
dixit rex ad ieremiam. Interro-
go ego te sermonem. ne abscon-
das a me aliquid. Dixit autem
ieremias ad sedechiam. Si annun-
ciavero tibi. numquid non interfi-
cies me? Et si consilium tibi de-
dero. non me audies. Iuravit
ergo rex sedechias ieremie
clam dicens. Vivit dominus
qui fecit nobis animam
hanc. si occidero te. et si tradi-
dero te in manus virorum istorum qui
querunt animam tuam. Et dixit
ieremias ad sedechiam. Hec dicit

ihc

dns exercituum ds isrl. Si profec
tus exieris ad principes regis ba
bilonis viuet anima tua et ciui
tas hec non succendetur igni. et
saluus eris tu et domus tua. Si
autem non exieris ad principes re
gis babilonis tradetur ciuitas
hec in manus chaldeorum. et succen
dent eam igni. et tu non effugi
es de manu eorum. Et dixit rex se
dechias ad iheremiam. Sollicitus
sum propter iudeos qui transfuge
runt ad chaldeos. ne forte tradar
in manus eorum. et illudant michi.
Respondit autem iheremias et dix
it ad eum. Non te tradent. Audi
queso vocem dni quam ego loquor
ad te. et bene tibi erit. et viuet a
nima tua. Quod si nolueris
egredi iste est sermo quem ostendit
michi dns. Ecce omnes mulieres
que remanserunt in domo regis
iuda educentur ad principes regis
babilonis. et ipse dicent. Se
duxerunt te et preualuerunt
aduersum te viri pacifici tui. demer
serunt in ceno et lubrico pedes
tuos. et recesserunt a te. Et omnes
uxores tue et filii tui educentur
ad chaldeos. et non effugies
manus eorum. Sed in manu re
gis babilonis capieris. et
ciuitatem hanc comburet
igni. Dixit ergo sedechias ad ihe
remiam. Nullus sciat verba hec.
et non morieris. Si autem au
dierint principes quia locutus

sum tecum. et venerint ad te.
et dixerint tibi. indica nobis
quid locutus sis cum rege. ne ce
les nos et non te interficiemus.
et quid locutus est tecum rex di
ces ad eos. Prostraui ego preces
meas coram rege. ne me redu
ci iuberet in domum ionathan ut
ibi morerer. Venerunt ergo omnes
principes ad iheremiam. et inter
rogauerunt eum. Et locutus est eis
iuxta omnia verba que preceperat
ei rex. et cessauerunt ab eo. Nichil
enim fuerat auditum. Mansit vero
iheremias in vestibulo carceris
usque ad diem quo capta est
ihrlm. Et factum est ut caper
tur ihrlm. [illegible]

XXXIX

Anno nono sedechie regis
iuda. mense decimo ve
nit nabuchodonosor rex babi
lonis et omnis exercitus eius
ad ihrlm obsidebant eam. Unde
cimo autem anno sedechie. mense
quarto. quinta mensis aperta est
ciuitas. et ingressi sunt omnes
principes regis babilonis. et
sederunt in porta media. nere
gel. sereser. semegar. nabusar.
sechim. rabsares. neregel. sere
ser. rebmag. et omnes reliqui
principes babilonis. Cumque vi
disset eos sedechias rex iuda et
omnes bellatores fugerunt et
egressi sunt nocte de ciuitate. per
viam horti regis. et per portam
que erat inter duos muros

Gray Scale
Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

Ien

et egressi sunt ad viam deserti.
Persecutus est autem eos exercitus
chaldeorum. et comprehenderunt
sedechiam in campo solitudinis
hiericontine. et captum adduxe-
runt ad nabuchodonosor regem
babilonis in reblata que est in
terra emath. et locutus est ad eum
iudicia. Et occidit rex babilonis
filios sedechie in reblatha in ocu-
lis eius. et omnes nobiles iude
occidit rex babilonis. Oculos
quoque sedechie eruit. et vinxit
eum compedibus ut duceretur in ba-
bilonem. Domum quoque regis
et domum vulgi succenderunt igni
chaldei. et murum iherusalem subver-
terunt. Et reliquias populi que remanse-
rant in civitate. et perfugas qui
transfugerant ad eum. et superfluos
vulgi qui remanserant. transtu-
lit nabuzardan magister militum
in babilonem. Et de plebe pauperum
qui nichil penitus habebant
dimisit nabuzardan magister mi-
litum in terra iuda et dedit eis vi-
neas et cisternas in die illa. Pre-
ceperat autem nabuchodonosor rex
babilonis de iheremia. nabuzar-
dan magistro milicie dicens. Tol-
le illum et pone super illum oculos tu-
os. nichilque ei mali facias. Sed
ut voluerit sic facias ei. Misit
ergo nabuzardan princeps mili-
cie. et nabu. et sesban. et rab-
sares. et neregel. et sereser. et
rebmag. et omnes optimates re-
gis babilonis. miserunt et tu-
lerunt iheremiam de vestibulo car-
ceris. et tradiderunt godolie fi-
lio aicham filii saphan. et intra-
ret domum et habitaret in populo.
Ad iheremiam autem factus fuerat
sermo domini cum clausus esset in
vestibulo carceris dicens. Vade
et dic abdemelech ethiopi dicens.
Hec dicit dominus exercituum deus
israel. Ecce ego inducam sermones
meos super civitatem hanc in ma-
lum. et non in bonum. et erunt in con-
spectu tuo in die illa. et liberabo
te in die illa ait dominus. et non tra-
deris in manu virorum. quos tu
formidas. sed eruens liberabo te.
et gladio non cades. et erit anima
tua in salutem. quia in me fidu-
ciam habuisti ait ait dominus.
Sermo qui factus est ad ihe- XL
remiam a domino postquam dimis-
sus est a nabuzardan magistro mi-
licie de rama. quando tulit eum vinctum
cathenis in medio omnium qui migra-
bant de iherusalem et iuda. et ducebantur
in babilonem. Tollens ergo
princeps milicie iheremiam dixit
ad eum. Dominus deus tuus locutus
est malum hoc super locum istum et ad-
duxit et fecit dominus sicut locutus
est. quia peccastis domino. et non
audistis vocem eius. et factus
est vobis sermo hic. Nunc ergo ecce
solvi te hodie de cathenis que sunt
in manibus tuis. Si placet tibi
tibi ut venias mecum in babilonem

uem. et ponam oculos meos
sup te. Si autem displicet tibi ue
nire mecum in babilonem. reside.
Ecce omnis terra in conspectu tuo
quo elegeris. et quo placuerit
tibi ut uadas illuc perge. et me
cum noli uenire. sed habita apud
godoliam filium achiam. filii sa
phan. quem preposuit rex babilonis
ciuitatibus iude. Habita ergo cum
eo in medio populi. uel quocumque
placuerit tibi ut uadas. uade.
Dedit quoque ei magister milicie ci
baria et munuscula. et di
misit eum. Venit autem iheremias
ad godoliam filium achiam filii
saphan in masfath et habitauit
cum eo in medio populi qui relictus
fuerat in terra. Cum autem audissent
omnes principes exercitus qui
dispersi fuerant per regiones ipsi et
socii eorum quod prefecisset rex babilo
nis godoliam filium achiam terre.
et quod commendasset ei uiros et
mulieres et paruulos. et de pau
peribus terre qui non fuerant trans
lati in babilonem. uenerunt ad
godoliam in masfath. et ismael
filius nathanie. et iohannan.
filius caree. et sareas filius the
nometh. et filii ophi. qui erant in
nethofati. et iezonias filius ma
achati. ipsi et uiri eorum. et iurauit
eis godolias filius achiam. filii
saphan. et comitibus eorum dicens.
Nolite timere seruire chaldeis.
Habitate in terra et seruite regi ba
bilonis. et bene erit uobis. Ecce e
go habito in masfath. ut respon
deam precepto chaldeorum. qui mittun
tur ad nos. uos autem colligite ui
ndemiam. et messem. et oleum. et
condite in uasis uestris. et manete
in urbibus uestris quas tenetis. Sed
et omnes iudei qui erant in mo
ab. et in finibus ammon. et in ydu
mea. et in uniuersis regionibus audi
to quod dedisset rex babilonis
reliquias in iudea. et quod prepo
suisset super eos godoliam filium a
chiam. filii saphan. reuersi sunt in
quam iudei de uniuersis locis. ad que
profugerant. et uenerunt in terram
iuda ad godoliam in masfath.
et collegerunt uinum et messem mul
tam nimis. Iohannan autem filius
caree. et omnes principes exercitus
qui dispersi erant in regionibus ue
nerunt ad godoliam in masfath.
et dixerunt ei. Scito quia baalis
rex filiorum ammon misit ismael.
filium nathanie percutere animam tuam.
Et non credidit eis godolias filius
achiam. Iohannan uero filius
caree dixit ad godoliam seorsum
in masphat loquens. Ibo et per
cutiam ismahel filium nathanie nul
lo sciente. ne interficiat animam tuam.
et dissipentur omnes iudei qui con
gregati sunt ad te. et peribunt reli
quie iuda. Et ait godolias filius
achiam ad iohannan filium caree.
Noli facere uerbum hoc. falsum enim
tu loqueris de ismahel.

xli

Et factū est in mense septimo
venit ismahel filius natha
ne filii elisama de semine regali et
optimates regis. et decem uiri cū
eo ad godoliam filiū achiam in mas
phat. et comederūt ibi panes sil'
in masphat. Surrexit autē isma
hel filius nathanie. et decem uiri
qui erant cū eo et percusserunt go
doliam filiū achiam gladio. et
interfecerūt eum quē prefecerat rex
babilonis terre. Omnes quoqz
iudeos qui erant cū godolia in
masfath. et chaldeos qui reperti sūt
ibi. et uiros bellatores percussit
ismahel. Secūdo autē die postquā
occiderat godoliam nullo adhuc
sciente uenerūt uiri de sichem et
de silo. et de samaria octoginta
uiri rasi barbam. et scissis uesti
bz et squalentes. munera et thus
habebant in manu ut offerret
in domo dn̄i. Egressus ergo isma
hel filius nathanie in occursū
eoꝝ de masphat. incedens et plo
rans ibat. Cū autē occurrisset eis
dixit ad eos. Venite ad godoliam
filiū achiam. Qui cū uenissent
ad mediū ciuitatis interfecit eos
ismahel filius nathanie circa me
diū laci ipse et uiri qui erant cum
eo. Decem autē uiri reperti sunt inter
eos. qui dixerūt ad ismahel. No
li occidere nos. quia habemus
thesaurū in agro frumenti et hor
dei et olei et mellis. Et cessauit
et non interfecit eos cū fratribz suis.

Lacus autē in quē proiecerat isma
hel cadauera omnia uiroꝝ quos
percussit propter godoliam. ipse est quē fecit
rex asa propter baasa regē isrl'.
Ipsum repleuit ismahel filius na
thanie occisis. Et captiuas dux
it ismahel omnes reliquias populi.
qui erant in masfath. filias regis.
et uniuersū populū qui remanserat in
masfath. Quos commendauerat
nabuzardan princeps milicie go
dolie filio achiam. Et cepit isma
hel filius nathanie eos et abiit ut
transiret ad filios ammon. Audi
uit autē iohannan filius caree.
et omnes principes bellatoꝝ qui
erant cum eo omne malum quod
fecerat ismahel filius nathanie.
Et assumptis uniuersis uiris profec
ti sunt ut bellarent aduersum isma
hel filiū nathanie. et inuenerunt
eum ad aquas multas que sunt
in gabaon. Cumqz vidisset omnis
populus qui erat cum ismahel iohan
nan filiū caree. et uniuersos prin
cipes bellatoꝝ qui erant cū eo.
letati sunt. Et reuersus est omnis
populus quē ceperat ismahel in mas
phat. reuersusqz abiit ad iohan
nan filiū caree. Ismahel autē fi
lius nathanie fugit cum octo
uiris a facie iohannan. et abiit
ad filios ammon. Tulit ergo
iohannan filius caree. et omnes
principes bellatoꝝ qui erant cū
eo uniuersas reliquias uulgi quas
reduxerant ab ismahel filio na

iheme de masphat postquam percus-
sit godoliam filium achiam · fortes
viros ad prelium · et mulieres et
pueros · et eunuchos quos reduxe-
rat de gabaon · et abierunt et se-
derunt peregrinantes in chamaam
que est iuxta bethlehem · ut perge-
rent et introirent egyptum a fa-
cie chaldeorum. Timebant enim eos ·
quia percusserat ismahel filius na-
thanie godoliam filium achiam.
quem preposuerat rex babilonis
in terra iuda.

xlii Et accesserunt omnes principes
bellatorum et iohannan filius
caree · et iezonias filius osie.
et reliquum vulgus · a parvo
usque ad magnum · dixeruntque ad
ieremiam prophetam · Cadat oratio
nostra in conspectu tuo · et ora pro
nobis ad dominum deum tuum pro universis
reliquiis istis · quia relicti sumus
pauci de pluribus, sicut oculi tui
nos intuentur · et annunciet nobis
dominus deus tuus viam per quam perga-
mus · et verbum quod faciamus. Di-
xit autem ad eos ieremias propheta.
Audivi. Ecce ego oro ad dominum deum
vestrum secundum verba vestra. Omne quod-
cumque verbum responderit michi indica-
bo vobis · nec celabo vos quic-
quam. Et illi dixerunt ad ieremiam
Sit dominus inter nos testis veri-
tatis et fidei · si non iuxta omne ver-
bum in quo miserit te dominus deus tuus
ad nos · sic faciemus sive bonum est
sive malum. Voci domini dei nostri ad

quem mittimus te obediemus · ut be-
ne sit nobis cum audierimus vocem
domini dei nostri. Cum autem completi
essent vii dies · factum est verbum domini
ad ieremiam. Vocavitque iohan-
nan filium caree · et omnes princi-
pes bellatorum qui erant cum eo · et
universum populum a minimo usque ad
magnum · et dixit ad eos. Hec di-
cit dominus deus israel ad quem misistis
me · ut prosternerem preces vestras in
conspectu eius. Si quiescentes
manseritis in terra hac · edifica-
bo vos et non destruam · plantabo
et non evellam. Iam enim placa-
tus sum super malo quod feci vobis.
Nolite timere a facie regis babilo-
nis · quem vos pavidi formidatis.
Nolite metuere dicit dominus · quia vo-
biscum sum ego · ut salvos faciam
vos et eruam de manu eius · et
dabo vobis misericordias et mi-
serebor vestri · et habitare vos fa-
ciam in terra vestra. Si autem dixeritis
vos in corde vestro non habitabimus
in terra ista · nec audiemus vocem
domini dei vestri · dicentes. Nequaquam · sed
ad terram egypti pergemus ubi non
videbimus bella et clangorem tube
non audiemus et famem non susti-
nebimus · et ibi habitabimus: propter
hoc nunc audite verbum domini reliquie
iuda. Hec dicit dominus exercituum
deus israel. Si posueritis faciem vestram
ut ingrediamini egyptum · et intra-
veritis ut ibi habitetis · gladius
quem vos formidatis ibi comprehendet

nos mortui egypti et fames pro qua solliciti estis adherebit vobis in egypto et ibi moriemini. Omnes viri qui posuerunt faciem suam ut ingrediantur egyptum et habitent ibi morientur gladio fame et peste. Nullus de eis remanebit nec effugiet a facie mali quod ego afferam super eos. Quia hec dicit dominus exercituum deus israel. Sicut conflatus est furor meus et indignatio mea super habitatores ierusalem sic conflabitur indignatio mea super vos cum ingressi fueritis egyptum. Et eritis in iusiurandum et in stuporem et in maledictum et in obprobrium et nequaquam ultra videbitis locum istum. Verbum domini super vos reliquie iuda. Nolite intrare egyptum. Scientes scietis quia obtestatus sum vos hodie quia decepistis animas vestras. Vos enim misistis me ad dominum deum nostrum dicentes. Ora pro nobis ad dominum deum nostrum et iuxta omnia quecumque dixerit tibi dominus deus noster sic annuntia nobis et faciemus. Et annuntiavi vobis hodie et non audistis vocem domini dei vestri super universis pro quibus misit me ad vos. Nunc ergo scientes scietis quia gladio et fame et peste moriemini in loco ad quem voluistis intrare ut habitaretis ibi.

Factum est autem cum complesset Ieremias loquens ad populum universos sermones domini dei eorum pro quibus miserat eum dominus deus eorum ad illos omnia verba hec. Dixit azarias filius osie et iohannan filius caree et omnes viri superbi dicentes ad ieremiam. Mendacium tu loqueris. Non misit te dominus deus noster dicens ne ingrediamini egyptum ut habitetis illuc. Sed baruch filius nerie incitat te adversum nos ut tradat nos in manus chaldeorum ut interficiat nos et traduci faciat in babilonem. Et non audivit iohannan filius caree et omnes principes bellatorum et universus populus vocem domini ut manerent in terra iuda. Sed tollens iohannan filius caree et universi principes bellatorum universos reliquiarum iuda qui reversi fuerant de cunctis gentibus ad quas fuerant ante dispersi ut habitarent in terra iuda viros et mulieres et parvulos et filias regis et omnem animam quam reliquerat nabuzardan princeps milicie cum godolia filio aicham filii saphan et ieremiam prophetam et baruch filium nerie et ingressi sunt terram egypti quia non obedierunt voci domini et venerunt usque ad taphnis. Et factus est sermo domini ad ieremiam prophetam in taphnis dicens. Sume in manu tua lapides grandes et abscondes eos in crypta que est sub muro laterino in porta domus pharaonis in taphnis cernentibus viris iudeis et dices ad eos. Hec

dicit dominus exercituum deus israel.
Ecce ego mittam et assumam na
buchodonosor regem babilonis
servum meum. et ponam thronum
eius super lapides istos quos
abscondi. et statuet solium suum
super eos. veniensque percutiet terram
egypti. quos in morte in mortem.
et quos in captivitatem in capti
vitatem. et quos in gladio in gla
dium. et succendet ignem in delu
bris deorum egypti. et comburet
ea. et captivos ducet illos. et
amicietur terra egypti sicut ami
citur pastor pallio suo. et egre
dietur inde in pace et conteret sta
tuas domus solis que sunt in
terra egypti. et delubra deorum
egypti comburet igni.
xliiii Verbum quod factum est ad Jhe
remiam et ad omnes iudeos
qui habitabant in terra egypti.
habitantes in magdolo. et in
taphnis. et in menphis. et in terra
phatures dicens. Hec dicit dominus
exercituum deus israel. Vos vidistis
omne malum istud quod adduxi
super iherusalem. et super urbes iuda.
et ecce sunt deserte hodie. et non
est in eis habitator propter maliciam
quam fecerunt ut me ad iracundiam
provocarent. et irent et sacrifi
carent. et colerent deos alienos
quos nesciebant et illi et vos et
patres vestri. et misi ad vos omnes
servos meos prophetas. de nocte
consurgens. mittensque et dicens.

nolite facere verbum abhominatio
nis huiuscemodi. et non audi
erunt nec inclinaverunt aurem
suam ut converterentur a malis suis.
et non sacrificarent diis alienis
et conflata est indignatio mea et
furor meus. et succensa est in civi
tatibus iuda. et in plateis iherusalem.
et verse sunt in solitudinem. et vas
titatem secundum diem hanc. Et
nunc hec dicit dominus exercituum
deus israel. Quare vos facitis
malum hoc grande. contra animas
vestras. ut intereat ex vobis vir
et mulier parvulus et lactens
de medio iude. nec relinquatur vobis
quicquam residuum. provocantes me
in operibus manuum vestrarum. sacrifi
cantes diis alienis in terra egypti
in quam ingressi estis ut habite
tis ibi et dispereatis. et sitis in ma
ledictionem et in obprobrium cunctis
gentibus terre. Numquid obliti estis
mala patrum vestrorum et mala regum
iuda. et mala uxorum vestrarum que
fecerunt in terra iuda. et in regio
nibus iherusalem. Non sunt munda
ti usque ad diem hanc. et non timu
erunt et non ambulaverunt in lege
domini. et in preceptis eius. que dedi
coram vobis. et coram patribus
vestris. Ideo hec dicit dominus exerci
tuum deus israel. Ecce ego ponam fa
ciem meam in vobis in malum. et
disperdam omnem iudam. et as
sumam reliquias iude. qui posu
erunt facies suas ut ingrederentur

terram egypti et habitaret ibi.
et consumentur omnes in terra egyp
ti. et cadent in gladio et in fame
et consumentur. a minimo usque ad
maximum. in gladio et in fame
morientur. Et erunt in iusiurandum
et in miraculum. et in maledictio
nem et in obprobrium. Et visitabo
habitatores terre egypti. sicut
visitavi super ierusalem. in gladio et
in fame et in peste. et non erit qui
effugiat. et sit residuus de reli
quiis iudeorum qui vadunt ut pe
regrinentur in terra egypti. et
revertantur in terram iuda. ad quam
ipsi elevant animas suas ut
revertantur et habitent ibi. Non
revertentur nisi qui fugerint. Res
ponderunt autem ieremie omnes vi
ri scientes quod sacrificarent ux
ores eorum diis alienis et universe
mulieres quarum stabat multi
tudo grandis. et omnis populus
habitantium in terra egypti in phatu
res dicens. Sermonem quem
locutus es ad nos in nomine
domini non audiemus a te. Sed fa
cientes faciemus omne verbum quod
egredietur de ore nostro ut sacrifice
mus regine celi. et libemus ei
libamina sicut fecimus nos et
patres nostri. reges nostri et principes
nostri in urbibus iuda. et in plateis
ierusalem. et saturati sumus pa
nibus. et bene nobis erat malumque
non vidimus. Ex eo autem tempore
quo cessavimus sacrificare regine

celi et libare ei libamina indi
guimus omnibus. et gladio et fa
me consumpti sumus. Quod si nos
sacrificamus regine celi et libamus
ei libamina. numquid sine viris
nostris fecimus ei placentas ad
colendum eam et libandum ei. Et
dixit ieremias ad omnem populum
adversum viros. et adversum mu
lieres. et adversum universam ple
bem qui responderant ei verbum di
cens. Numquid non sacrificium quod sa
crificastis in civitatibus iuda. et
in plateis ierusalem. vos et patres
vestri et populus terre. horum recor
datus est dominus. et ascendit super
cor eius. et non poterat dominus ultra
portare propter maliciam studiorum
vestrorum. et propter abhominationes quas
fecistis. Et facta est terra vestra in de
solationem. et in stuporem. et in
maledictum. eo quod non sit inhabi
tator sicut est dies hec. Prop
terea quod sacrificaveritis idolis.
et peccaveritis domino. et non audi
eritis vocem domini. et in lege. et in
preceptis. et in testimoniis eius
non ambulaveritis. ideo eve
nerunt nobis mala hec sicut in
die hac. Dixit autem ieremias ad
omnem populum. et ad universas mu
lieres. Audite verbum domini omnis
iuda qui estis in terra egypti. Hec
inquit dominus exercituum deus israel
dicens. Vos et uxores vestre locu
ti estis ore vestro. et manibus vestris
implestis dicentes. Faciamus vota

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

nostra que uouimus ut sacrifice
mus regine celi · et libemus ei
libamina · Implestis uota uestra ·
et opere perpetrastis ea · Ideo audi
te uerbum domini omnis iuda qui ha
bitatis in terra ~~iuda~~ egypti ·
Ecce ego iuraui in nomine meo ma
gno ait dominus · quia nequaquam ultra
nomen meum uocabitur ex ore
omnis uiri iudei dicentis · uiuit do
minus deus in omni terra egypti
Ecce ego uigilabo super eos in
malum · et non in bonum · et consu
mentur omnes uiri iuda qui sunt
in terra egypti · gladio et fame ·
donec penitus consumantur · Et
qui fugerint gladium reuertentur
de terra egypti · in terram iuda
uiri pauci · et scient omnes reli
quie iuda ingredientium terram
egypti ut habitent ibi · cuius ser
mo compleatur · meus an illorum · Et
hoc uobis signum ait dominus quod
ego uisitem super uos in loco isto
ut sciatis quia uere complebun
tur sermones mei contra uos in
malum · Hec dicit dominus · Ecce ego
tradam pharaonem effree re
gem egypti · in manu inimicorum
eius · et in manu querencium animam
illius · sicut tradidi sedechiam re
gem iuda in manu nabuchodono
sor regis babilonis inimici
sui · et querentis animam eius ·
xlv Verbum quod locutus est ihe
remias propheta ad baruch fi
lium nerie cum scripsisset uerba
hec · in libro de ore iheremie anno
quarto ioachim filii iosie regis
iuda dicens · Hec dicit dominus deus
israel ad te baruch · Dixisti · ve
misero michi quoniam addidit dominus
dolorem dolori meo · laboraui
in gemitu meo et requiem non
inueni · Hec dices ad eum · Sic
dicit dominus · Ecce quos edificaui
ego destruo · et quos plantaui
ego euellam · et uniuersam terram
hanc · et tu queris tibi grandi
a · Noli querere quia ecce ego
adducam malum super omnem
carnem ait dominus · et dabo tibi a
nimam tuam in salutem in omnibus
locis ad quecumque perrexeris · xlvi
Quod factum est uerbum domini ad
iheremiam prophetam contra
gentes · ad egyptum aduersum ex
ercitum pharaonis nechao re
gis egypti · qui erat iuxta flumen
eufraten in charchamis quem
percussit nabuchodonosor rex ba
bilonis in quarto anno ioachim
filii iosie regis iuda · Preparate
scutum et clipeum et procedite ad bel
lum · Iungite equos et ascendite
equites · state in galeis · polite
lanceas · et induite uos loricis ·
Quid igitur · Vidi ipsos pauidos
et terga uertentes · fortes
eorum cesos · fugerunt conciti nec
respexerunt · terror undique ait
dominus · Non effugiet uelox · nec
saluari se putet fortis · Ad aqui
lonem iuxta flumen eufraten uicti

sunt et ruerunt. Quis est iste qui
qui flumen ascendit. et veluti flu
viorum intumescunt gurgites eius
Egyptus instar fluminis ascen
dit. et veluti flumina movebun
tur fluctus eius. Et dicet Ascen
dens operiam terram. perdam civita
tem et habitatores eius. Ascen
dite equos et exultate in curri
bus. et procedant fortes ethiopes
et libies tenentes scutum. et lidi
arripientes et iacientes sagit
tas. dies autem ille domini exer
cituum. dies ultionis. ut sumat
vindictam de inimicis suis. De
vorabit gladius et saturabitur
et inebriabitur sanguine eorum. Vic
tima enim domini exercituum in terra
aquilonis iuxta flumen eufra
ten. Ascende in galaad et tolle
resinam virgo filia egypti. frustra
multiplicas medicamina. sanitas
non erit tibi. Audierunt gentes
ignominiam tuam. et ululatus tuus
replevit terram. quia fortis im
pegit fortem. et ambo pariter
conciderunt. Verbum quod locutus
est dominus ad ieremiam prophetam
super eo quod venturus esset na
buchodonosor rex babilonis.
et percussurus terram egypti. An
nunciate egypto et auditum
facite magdalo. et resonet in
menfis. et in tafnis dicite. Sta
et prepara te. quia devorabit gla
dius ea que per circuitum tua
sunt. Quare computruit for
tis tuus? Non stetit. quia do
minus subvertit eum. Multiplica
vit ruentes. ceciditque vir ad
proximum suum. et dicent. Surge.
et revertamur ad populum nostrum.
et ad terram nativitatis nostre.
a facie gladii columbe. Vocate
nomen pharaonis regis egypti.
tumultum adduxit tempus. Vivo
ego inquit rex. dominus exercituum
nomen eius. quoniam sicut thabor
in montibus. et sicut carmelus
in mari veniet. Vasa transmigra
tionis fac tibi habitatrix filia e
gypti. quia memphis in solitudi
nem erit. et deseretur. et inhabi
tabilis erit. Vitula elegans
atque formosa egyptus. stimu
lator ab aquilone veniet ei. Mer
cennarii quoque eius qui versa
bantur in medio eius quasi vituli sa
ginati versi sunt. et fugerunt
simul. nec stare potuerunt. quia
dies interfectionis eorum venit super
eos. Vox eius quasi eris so
nabit. quoniam cum exercitu propera
bunt. et cum securibus venient ei.
quasi ligna cedentes succiderunt sal
tum eius ait dominus. quia supputa
ri non potest. Multiplicati
sunt super locustas. et non est
numerus. Confusa est filia egypti.
et tradita in manum populi aqui
lonis. Dixit dominus exercituum
deus israel. Ecce ego visitabo su
per tumultum alexandrie. et pha
raonem. et super egyptum. et super e-

0 1 2 3 4 Gray Scale
Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

deos eius et super reges eius, et super pharao et super eos qui confidunt in eo. Et dabo eos in manu quaerentium animas eorum, et in manu Nabuchodonosor regis Babylonis, et in manu servorum eius; et post haec habitabitur sicut diebus pristinis, ait Dominus. Et tu ne timeas serve meus Iacob, et ne paveas Israel, quia ecce ego salvum te faciam de longinquo, et semen tuum de terra captivitatis suae. Et revertetur Iacob et quiescet, et prosperabitur, et non erit qui exterreat eum. Et tu noli timere serve meus Iacob, ait Dominus, quia tecum ego sum, quia consummabo cunctas gentes ad quas eieci te. Te vero non consummabo, sed castigabo te in iudicio, nec quasi innocenti parcam tibi.

xlvii Quod factum est verbum Domini ad Ieremiam prophetam contra Palaestinos antequam percuteret Pharao Gazam. Haec dicit Dominus: Ecce aquae ascendunt ab aquilone, et erunt quasi torrens inundans, et operient terram et plenitudinem eius, urbem et habitatores eius. Clamabunt homines, et ululabunt omnes habitatores terrae, a strepitu pompae armorum et bellatorum eius, a commotione quadrigarum eius et multitudine rotarum illius. Non respexerunt patres filios manibus dissolutis, pro adventu diei in quo vastabuntur omnes Philisthiim, et dissipabitur Tyrus et Sidon cum omnibus reliquis auxiliis suis. Depopulatus est enim Dominus Palaestinos, reliquias insulae Cappadociae. Venit calvitium super Gazam, conticuit Ascalon et reliquiae vallis earum. Usquequo concideris, o mucro Domini, usquequo non quiesces? Ingredere in vaginam tuam, refrigerare et sile. Quomodo quiescet, cum Dominus praeceperit ei adversum Ascalonem et adversum maritimas eius regiones, ibique condixerit illi?

xlviii Haec dicit Dominus exercituum Deus Israel ad Moab: Vae super Nabo, quoniam vastata est et confusa; capta est Cariathaim, confusa est fortis et tremuit. Non est ultra exultatio in Moab; contra Esebon cogitaverunt malum: venite et disperdamus eam de gente. Ergo silens conticesces, sequetur te gladius. Vox clamoris de Oronaim, vastitas et contritio magna. Contrita est Moab, annuntiate clamorem parvulis eius. Per ascensum enim Luith plorans ascendet in fletu, quoniam in descensu Oronaim hostes ululatum contritionis audierunt. Fugite, salvate animas vestras, et eritis quasi myricae in deserto. Pro eo enim quod habuisti fiduciam in munitionibus tuis et in thesauris tuis, tu quoque capieris; et ibit Chamos in transmigrationem, sacerdotes eius et principes eius.

simul. et veniet predo ad omnem
urbem. et urbs nulla salvabitur.
Et peribunt valles. et dissipabun
tur campestria. quoniam dixit dominus.
Date florem moab. quia florens
egredietur. et civitates eius de
serte erunt. et inhabitabiles. Ma
ledictus qui facit opus domini
fraudulenter. et desidiose. et ma
ledictus qui prohibet gladium suum
a sanguine. Fertilis fuit moab
ab adolescentia sua. et requievit
in fecibus suis. nec transfusus est
de vase in vas. et in transmigrationem
non abiit. idcirco permansit gus
tus eius in eo. et odor eius non
est inmutatus. Propterea ecce dies
veniunt dicit dominus. et mittam
ei ordinatores et stratores la
gunculae. et sternent eum. et vasa
eius exhaurient. et lagunculas
eius collident. et confundetur mo
ab a chamos. sicut confusa est
domus israel a bethel. in qua ha
bebat fiduciam. Quomodo dici
tis fortes sumus. et viri robus
ti ad prelium. Vastata est moab
et civitates illius ascenderunt. et
electi iuvenes eius descenderunt
in occisionem. ait rex exercituum do
minus nomen eius. Prope est interi
tus moab ut veniat. et malum
eius velociter accurret nimis.
Consolamini eum omnes qui estis
in circuitu eius. et universi qui scitis
nomen eius dicite. Quomodo con
fracta est virga fortis. baculus

gloriosus. Descende de gloria et se
de in siti habitatio filie dibon. quoniam
vastator moab ascendet ad te. dis
sipabit munitiones tuas. Iuxta viam sta
et prospice habitatio aroer. inter
roga fugientem. et ei qui evasit
dic. Quid accidit? Confusus est
moab quoniam victus est. ululate et
clamate. annuntiate in arnon quia
vastata est moab. et iudicium venit
ad terram campestrem super helon.
et super iesa. et super mefaath. et
super dibon. et super nabo. et super
domum deblathaim. et super caria
thaim. et super bethgamul. et super
bethmaon. et super carioth et super
bosram. et super omnes civitates
terre moab. que longe et que prope
sunt. Abscisum est cornu moab. et
brachium eius contritum est ait dominus.
Inebriate eum quoniam contra dominum erec
tus est. et allidet manum moab
in vomitu suo. et erit in derisum
etiam ipse. Fuit enim in derisum tibi
israel. quasi inter fures repperisses
eum. Propter verba ergo tua que adver
sum illum locutus es. captivus du
ceris. Relinquite civitates. et
habitate in petra habitatores mo
ab. et estote quasi columba nidifi
cans in summo ore foraminis. Au
divimus superbiam moab. superbus
est valde. Sublimitatem eius et
arrogantiam et superbiam. et alti
tudinem cordis illius ego scio ait
dominus. et iactantiam eius. quod non
sit iuxta eam virtus eius. nec iux

quod poterat conatus sit facere. Ideo super moab eiulabo, et ad moab universam clamabo, ad viros muri fictilis lamentantis. De planctu iazer plorabo tibi vinea sabama. Propagines tue transierunt mare, usque ad mare iazer pervenerunt. Super messem tuam et vindemiam tuam predo irruit. Ablata est leticia et exultatio de carmelo, et de terra moab, et vinum de torcularibus sustuli, nequaquam calcator uve solitum celeuma cantabit. De clamore esebon usque eleale, et iesa dederunt vocem suam, a segor usque ad oronaim vitulam conternantem. Aque quoque nemrim pessime erunt. Et auferam de moab, ait dominus, offerentem in excelsis, et sacrificantem diis eius. Propterea cor meum ad moab quasi tybia resonabit, et cor meum ad viros muri fictilis dabit sonitum tibie. Quia plus fecit quam potuit, idcirco perierunt. Omne enim caput calvitium, et omnis barba rasa erit, in cunctis manibus colligatio, et super omne dorsum cilicium. Et super omnia tecta moab et in plateis eius omnis planctus, quia contrivi moab sicut vas inutile, ait dominus. Quomodo victa est et ululaverunt? Quomodo deiecit cervicem moab et confusus est? Eritque moab in derisum et in exemplum omnibus in circuitu suo. Hec dicit dominus. Ecce quasi aquila evolabit, et extendet alas suas ad moab. Capta est carioth, et munitiones comprehense sunt. Et erit cor fortium moab in die illa sicut cor mulieris parturientis. Et cessabit moab esse populus, quoniam contra dominum gloriatus est. Pavor et fovea et laqueus super te habitator moab, ait dominus. Qui fugerit a facie pavoris cadet in foveam, et qui conscenderit de fovea, capietur laqueo. Adducam enim super moab annum visitationis eorum, dicit dominus. In umbra esebon steterunt de laqueo fugientes, quia ignis egressus est de esebon, et flamma de medio seon, et devorabit partem moab, et verticem filiorum tumultus. Ve tibi moab, periisti popule chamos, quia comprehensi sunt filii tui, et filie tue in captivitatem. Et convertam captivitatem moab in novissimis diebus, ait dominus. xlix

Hucusque iudicia moab. Ad filios ammon. Hec dicit dominus. Numquid filii non sunt israel? aut heres non est ei? Cur igitur hereditate possedit melchom gad, et populus eius in urbibus eius habitavit? Ideo ecce dies veniunt, dicit dominus, et auditum faciam super rabbath filiorum ammon fremitum prelii, et erit in tumulum dissipata, filieque eius igni succendentur, et possidebit israel possessores suos, dicit dominus. Ulula esebon, quoniam vastata est hai. Clamate filie rabbath, accingite vos ciliciis, plangite et circuite per sepes, quia

melchom

melchom in transmigrationem ducetur:
sacerdotes eius et principes eius
simul. Quid gloriaris in vallibus? De-
fluxit vallis tua filia delicata. que
confidebas in thesauris tuis. et di-
cebas: Quis veniet ad me? Ecce
ego inducam super te terrorem ait
dominus deus exercituum ab omnibus qui
sunt in circuitu tuo. et dispergimini
singuli a conspectu vestro. nec erit
qui congreget fugientes. et post
hec reverti faciam captivos filiorum
ammon. Ad idumeam. Hec di-
cit dominus exercituum. Numquid non est ultra
sapientia in theman. Periit con-
silium a filiis. inutilis facta est sapientia
eorum. Fugite. terga vertite. descen-
dite in voraginem. habitatores
dedan. quia perditionem esau ad-
duxi super eum. tempus visita-
tionis eius. Si vindemiatores
venissent super te. non reliquissent
racemum. si fures in nocte. ra-
puissent quod sufficeret sibi.
Ego vero discooperui esau. revelavi
absconditum eius. et celari non po-
terit. Vastatum est semen eius et
fratres eius. et vicini eius et non erit.
Relinque pupillos tuos. ego eos
faciam vivere. et vidue tue in me
sperabunt. Quia hec dicit dominus.
Ecce quibus non erat iudicium
ut biberent calicem bibentes bi-
bent. et tu quasi innocens relinque-
ris. Non eris innocens. sed bibens
bibes. Quia per memetipsum iura-
vi dicit dominus. quod in solitudinem
et in obprobrium et in desertum. et in
maledictionem erit bosra. et omnes
civitates eius erunt in solitudines
sempiternas. Auditum audivi a
domino. et legatus ~~a domino~~ ad gentes
missus est. Congregamini et veni-
te contra eam. et consurgamus in prelium.
Ecce enim parvulum dedi te in genti-
bus. contemptibilem inter homines.
Arrogantia tua decepit te et su-
perbia cordis tui. qui habitas in
cavernis petre. et apprehendere niteris
altitudinem collis. Cum exalta-
veris quasi aquila nidum tuum. inde
detraham te dicit dominus. et erit idu-
mea deserta. Omnis qui transierit
per eam stupebit. et sibilabit super
omnes plagas eius. Sicut subver-
sa est sodoma et gomorra. et vici-
ne eius ait dominus. Non habitabit
ibi vir. et non incolet eam filius
hominis. Ecce quasi leo ascendet de su-
perbia iordanis ad pulchritudinem
robustam. quia subito currere
eum faciam ad illam. Et quis erit
electus quem preponam ei. Quis
enim similis mei. et quis sustine-
bit me. Et quis est iste pastor
qui resistat vultui meo. Prop-
terea audite consilium domini quod
init de edom. et cogitationes eius
quas cogitavit de habitatoribus
theman. Si non deiecerint eos par-
vuli gregis. nisi dissipaverint
cum eis habitaculum eorum. A voce

ruine eorum commota est terra cla-
mor in mari rubro auditus uo-
cis eius. Ecce quasi aquila ascendet
et euolabit et expandet alas suas
super bosram. Et erit cor fortium
ydumee in die illa quasi cor muli-
eris parturientis. Ad damascum.
Confusa est emath et arfath quia
auditum pessimum audierunt. tur-
bati sunt in mari. pre sollicitudi-
ne quiescere non potuit. Dissoluta
est damascus uersa est in fugam. tre-
mor apprehendit eam. angustia
et dolores tenuerunt eam quasi par-
turientem. Quomodo dereliquerunt
ciuitatem laudabilem. urbem leticie.
Ideo cadent iuuenes eius in pla-
teis eius. et omnes uiri prelii con-
ticescent in die illa ait dominus exer-
cituum. Et succendam ignem in muro
damasci. et deuorabit menia be-
nadab. Ad cedar. et ad regna
asor que percussit nabuchono-
donosor rex babilonis. hec dicit do-
minus. Surgite. ascendite ad
cedar. et uastate filios orientis.
Tabernacula eorum et greges eo-
rum capient. pelles eorum. et omnia
uasa eorum. et camelos eorum tollent
sibi. et uocabunt super eos formi-
dinem in circuitu. Fugite. abite ue-
hementer in uoraginibus sedete qui
habitatis asor ait dominus. Iniit
enim contra uos nabuchonodosor
rex babilonis consilium. et cogi-
tauit aduersum uos cogitationes.

Consurgite et ascendite ad gentem
quietam. et habitantem confidenter
ait dominus. Non ostia nec uectes
eis soli habitant. Et erunt came-
li eorum in direptionem. et multitudo
iumentorum in predam. Et dispergam eos
in omnem uentum qui sunt attonsi
in comam et ex omni confinio eorum
adducam interitum super eos ait
dominus. Et erit asor in habitaculum
draconum. deserta usque in eternum.
Non manebit ibi uir. nec inco-
let eam filius hominis. Quod
factum est uerbum domini ad iheremiam pro-
phetam aduersus helam in principi-
o regni sedechie regis iuda di-
cens. Hec dicit dominus exercituum.
Ecce confringam arcum helam.
summam fortitudinem eorum. et in-
ducam super helam quatuor uentos
a quatuor plagis celi. et uentilabo
eos in omnes uentos istos. et non
erit gens ad quam non perueniant
profugi helam. Et pauere faciam
helam coram inimicis suis. et in
conspectu querentium animam eorum.
Et adducam super eos malum iram
furoris mei dicit dominus. et mittam
post eos gladium donec con-
sumam eos. Et ponam solium me-
um super helam. et perdam inde reges
et principes ait dominus. In nouissi-
mis autem diebus reuerti faciam cap-
tiuos elam dicit dominus.

L
Verbum quod locutus est dominus
de babilone et de terra chalde-

l

or in manu ieremie prophete. Annun
ciate in gentibus et auditum facite
levate signum predicate et nolite
celare. Dicite. Capta est babilon.
Confusus est bel. victus est mero
dach. confusa sunt sculptilia eius
superata sunt idola eorum. quoniam as
cendet contra eam gens ab aquilo
ne que ponet terram eius in solitu
dinem. et non erit qui habitet in
ea. ab homine usque ad pecus mo
ta sunt et abierunt. In diebus illis
et in tempore illo ait dominus venient
filii israel. ipsi et filii iuda simul ambu
lantes et flentes properabunt. et
dominum deum suum querentes in syon
interrogabunt viam. Huc facies
eorum venient et apponentur ad dominum
federe sempiterno. quod nulla ob
livione delebitur. Grex perditus
factus est populus meus. pastores eorum
seduxerunt eos. feceruntque vagari
in montibus. de monte in collem transi
erunt. obliti sunt cubilis sui. Omnes
qui invenerunt comederunt eos. et
hostes eorum dixerunt non peccavimus
pro eo quod peccaverunt domino decori
iustitie et expectationi patrum
eorum domino. Recedite de medio babi
lonis. et de terra chaldeorum egredi
mini et estote quasi hedi ante greges.
quia ecce ego suscito. et adducam
in babilonem congregationem gentium
magnarum de terra aquilonis
et preparabuntur adversus eam. et inde
capietur. Sagitta eius quasi viri

fortis interfectoris. non revertetur
vacua. Et erit chaldea in predam omnes
vastantes eam replebuntur ait dominus
quoniam exultatis et magna loquimi
ni. diripientes hereditatem meam
quoniam effusi estis sicut vituli super
herbam. et mugistis ut tauri.
Confusa est mater vestra nimis. et adequa
ta pulveri que genuit vos. Ecce
novissima erit in gentibus et deser
ta invia. et arens. Ab ira domini
non habitabitur. sed redigetur tota
in solitudinem. Omnis qui transi
bit per babilonem stupebit. et sibi
labit super universis plagis eius.
Preparamini contra babilonem per
circuitum. omnes qui tenditis ar
cum debellate eam. non parca
tis iaculis. quia domino peccavit.
Clamate adversus eam. ubique de
dit manum. ceciderunt fundamen
ta eius. et destructi sunt muri il
lius quoniam ultio domini est. Ultio
nem accipite de ea. sicut fecit fa
cite ei. Disperdite satorem de babi
lone. et tenentem falcem in tempore
messis. a facie gladii columbe.
Unusquisque ad populum suum converte
tur. et singuli ad terram suam fu
gient. Grex dispersus israel. leo
nes eiecerunt eum. Primus
comedit eum rex assur iste novis
simus exossavit eum nabucho
donosor rex babilonis. Prop
terea hec dicit dominus exercituum deus
israel. Ecce ego visitabo regem babi

lonis · et terram eius · sicut visitavi
regem assur · et reducam israel ad habi
taculum suum · et pascetur carmelum
et basan · et in monte effraim et
galaad saturabitur anima eius ·
In diebus illis et in tempore illo ait
dominus queretur iniquitas israel et non
erit · et peccatum iuda · et non inve
nietur · quoniam propitius ero eis quos
reliquero · Super terram dominantium
ascende · et super habitatores eius
visita · Dissipa et interfice que post
eos sunt ait dominus · et fac iuxta
omnia que precepi tibi · Vox belli
in terra · et contritio magna · Quo
modo confractus et contritus est
malleus universe terre · Quomo
do versa est in desertum babilon in gen
tibus · Illaqueavi te et capta es
babilon et nesciebas · inventa es
et apprehensa · quoniam dominum provocasti ·
Aperuit dominus thesaurum suum · et pro
tulit vasa ire sue · quoniam opus est domino
deo exercituum in terra chaldeorum ·
Venite ad eam ab extremis fini
bus · aperite ut exeant qui conculcent
eam · Tollite de via lapides et re
digite in acervos et interficite
eam · nec sit quicquam reliquum · Dis
sipate universos fortes eius des
cendant in occisionem · Ve eis quia
venit dies eorum tempus visitationis
eorum · Vox fugientium et eorum · qui
aqlonis evaserunt de terra babilonis ut
annuncient in syon ultionem domini
dei nostri · ultionem templi eius ·

Annunciate in babilonem plu
rimis · omnibus qui tendunt arcum ·
consistite adversus eam per gyrum
et nullus evadat · Reddite ei
secundum opus suum · iuxta omnia
que fecit facite illi · quia contra
dominum erecta est adversum sanctum
israel · Ideo cadent iuvenes eius
in plateis eius · et omnes viri bel
latores eius conticescent in die illa
ait dominus · Ecce ego ad te superbe
dicit dominus deus exercituum · quia
venit dies tuus · tempus visitatio
nis tue · et cadet superbus et cor
ruet et non erit qui suscitet eum ·
et succendam ignem in urbibus eius ·
et devorabit omnia in circuitu eius ·
Hec dicit dominus deus exercituum ·
Calumpniam sustinent filii israel
et filii iuda simul · omnes qui cepe
runt eos tenent · nolunt dimittere eos ·
Redemptor eorum fortis · dominus ex
ercituum nomen eius · iudicio defen
det causam eorum · ut exterreat
terram · et commoveat habitato
res babilonis · Gladius ad chal
deos ait dominus · et ad habitato
res babilonis · et ad principes
et ad sapientes eius · Gladius
ad divinos eius qui stulti erunt
gladius ad fortes eius qui ti
mebunt · Gladius ad equos et ad
currus eius · et ad omne vulgus
quod est in medio eius · et erunt
quasi mulieres · gladius ad the
sauros eius qui diripientur ·

Siccitas super aquas eius erit et
arescent. quia terra sculptilium
est. et in portentis gloriantur. Propterea
habitabunt dracones cum fa-
tuis ficariis. et habitabunt in ea
struciones. et non inhabitabitur
ultra usque in sempiternum. nec extru-
etur usque ad generationem et generati-
onem. Sicut subvertit deus Sodomam
et Gomorram. et vicinas eius ait
dominus. non habitabit ibi vir. nec
incolet eam filius hominis. Ec-
ce populus venit ab aquilone et gens
magna. et reges multi consurgent
a finibus terre. arcum et scutum ap-
prehendent. crudeles sunt et immi-
sericordes. Vox eorum quasi mare so-
nabit. et super equos ascendent
sicut vir paratus ad prelium contra te filia
babilonis. Audivit rex babi-
lonis famam eorum et dissolute sunt
manus eius angustia apprehen-
dit eum dolor quasi parturientem.
Ecce quasi leo ascendet de superbia
iordanis ad pulchritudinem
robustam. quia subito currere
faciam eos ad illam. Et quis erit
electus quem ego preponam ei.
Quis enim similis mei et quis sus-
tinebit me. et quis est iste pastor
qui resistat vultui meo. Propterea
audite consilium domini quod mente con-
cepit adversus babilonem. et co-
gitationes eius quas cogitavit
super terram chaldeorum. nisi detraxe-
rint eos parvuli gregum. nisi dis-

sipatum fuerit cum ipsis habitaculum
eorum. A voce captivitatis baby-
lonis commota est terra. et cla-
mor inter gentes auditus est.

Li

Hec dicit dominus. Ecce ego sus-
citabo super babilonem. et
super habitatores eius qui cor suum
levaverunt contra me. quasi ven-
tum pestilentem. et mittam in baby-
lonem ventilatores et ventilabunt
eam. et demolientur terram eius.
quoniam venerunt super eam undique in die
afflictionis eius. Non tendat qui
tendit arcum suum. et non ascendat
loricatus. Nolite parcere iuveni-
bus eius. interficite omnem militiam
eius. Et cadent interfecti in terra
chaldeorum. et vulnerati in regio-
nibus eius. quia non fuit viduatus
israhel et iuda a deo suo domino exer-
cituum. Terra autem eorum repleta est
delicto a sancto israhel. Fugite de
medio babilonis. et salvet unus-
quisque animam suam. Nolite tacere
super iniquitatem eius. quoniam tempus
ultionis est domino. vicissitudinem
ipse retribuet ei. Calix aureus
babylon in manu domini. inebri-
ans omnem terram. De vino eius
biberunt gentes. et ideo commote
sunt. subito cecidit babilon et
contrita est. Ululate super eam.
tollite resinam ad dolorem eius
si forte sanetur. Curavimus baby-
lonem. et non est sanata. De-
relinquamus eam. et eamus

vnusquisque in terram suam. quoniam per
venit usque ad celos iudicium eius.
et elevatum est usque ad nubes. Pro
tulit dominus iusticias nostras. venite
et narremus in syon opus domini dei
nostri. Acuite sagittas. implete pha
retras. Suscitavit dominus spiritum re
gum medorum. et contra babylonem mens
eius ut perdat eam. quoniam ultio domini
est. ultio templi sui. Super muros
babilonis levate signum. augete
custodiam. levate custodes. prepara
te insidias. quia cogitavit dominus
et fecit quecumque locutus est contra
habitatores babilonis. Que
habitas super aquas multas
locupletes in thesauris. venit
finis tuus pedalis precisionis
tue. Iuravit dominus exercituum per
animam suam. quoniam replebo te hominibus
quasi brucho. et super te celeuma
cantabitur. Qui fecit terram in for
titudine sua. et preparavit orbem
in sapientia sua. et prudentia sua
extendit celos. dante eo vocem
multiplicantur aque in celo qui
levat nubes [illegible] ab extrema
terre. fulgura in pluviam fecit
et produxit ventum de thesauris
suis. Stultus factus est omnis ho
mo a scientia. confusus est omnis
conflator in sculptili. quia men
dax conflatio eius. nec est spiritus
in eis. vana sunt opera. et risu
digna. in tempore visitationis sue
peribunt. Non sicut hec pars iacob.

quia qui fecit omnia ipse est. et
israel sceptrum hereditatis eius. dominus
exercituum nomen eius. Collidis
tu michi vasa belli. et ego colli
dam in te gentes. et disperdam in te
regna. et collidam in te equum
et equitem eius. et collidam in te
currum et ascensorem eius. et colli
dam in te virum et mulierem. et colli
dam in te senem et puerum. et colli
dam in te iuvenem et virginem. et collidam
in te pastorem et gregem eius. et
collidam in te agricolam et iugales
eius. et collidam in te duces et
magistratus. et reddam babylo
ni. et cunctis habitatoribus calde
am omne malum suum quod fecerunt in sy
on. in oculis vestris ait dominus. Ecce
ego ad te mons pestifer ait dominus
qui corrumpis universam terram. et
extendam manum meam super te.
et evolvam te de petris. et dabo
te in montem combustionis. et non
tollent de te lapidem in angulum.
et lapidem in fundamenta. sed perdi
tus in eternum eris ait dominus. Leva
te signum in terra. clangite buccina
in gentibus. sanctificate super eam gentes.
annunciate contra illam regibus a
rarath. menni. et ascenez. numerate
contra eam thapsar. adducite e
quum quasi bruchum aculeatum. Sanc
tificate gentes contra eam reges me
die duces eorum. et universos ma
gistratus eius. cunctamque terram po
testatis eius. et commovebitur terra et contur
bitur

quia evigilavit contra babylonem
cogitatio domini ut ponat terram ba
bylonis desertam et inhabitabi
lem. Cessaverunt fortes babylo
nis a prelio. habitaverunt in presi
diis. devoratum est robur eorum et
facti sunt quasi mulieres. Incensa sunt
tabernacula eius. et contriti sunt vec
tes eius. Currens obviam current
veniet et nuntius obvius nuntian
ti. ut annuntiet regi babylonis quia
capta est civitas eius a summo
usque ad summum. et vada preoccupa
ta sunt. et paludes incense sunt
igni. et viri bellatores conturba
ti sunt. quia hec dicit dominus exercituum
deus israel. Filia babylonis quasi area
tempus triture eius. adhuc mo
dicum. et veniet tempus messionis
eius. Comedit me. devoravit
me nabuchodonosor rex babylo
nis. reddidit me quasi vas inane.
absorbuit me quasi draco. reple
vit ventrem suum teneritudine me
a et eiecit me. Iniquitas adver
sum me. et caro mea super baby
lonem dicit habitatio syon. et
sanguis meus super habitatores
caldee dicit ierusalem. Propterea hec
dicit dominus. Ecce ego iudicabo cau
sam tuam. et ulciscar ultionem tuam.
et desertum faciam mare eius et sic
cabo venam eius. Et erit baby
lon in tumulos. habitatio dra
conum. stupor et sibilus. eo quod
non sit habitator. Simul ut leones
rugient. excutient comas ve
lut catuli leonum. In calore eorum
ponam potus eorum. et inebria
bo eos ut sopiantur. et dormiant
somnum sempiternum. et non con
surgant dicit dominus. Deducam
eos quasi agnos ad victimam.
et quasi arietes cum hedis. Quomodo
capta est sesach et comprehensa est
inclita universe terre. Quomodo
facta est in stuporem babylon inter
gentes. Ascendit super babylo
nem mare. multitudine flu
ctuum eius operta est. Facte sunt civi
tates eius in stuporem. terra in
habitabilis et deserta. terra in qua
nullus habitet. nec transeat per eam
filius hominis. et visitabo super
bel in babylone. et eiciam quod
absorbuerat de ore eius. et non con
fluent ad eum ultra gentes. Si
quidem et murus babylonis cor
ruet. Egredimini de medio eius
populus meus ut salvet unusquisque
animam suam ab ira furoris domini.
et ne forte mollescat cor vestrum
et timeatis auditum qui audietur
in terra. et veniet in anno auditio
et post hunc annum auditio. et
iniquitas in terra. et dominator su
per dominatorem. Propterea ecce dies
veniunt. et visitabo super sculptilia
babylonis. et omnis terra
eius confundetur. et universi interfec
ti eius cadent in medio eius.
Et laudabunt super babylonem

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

celi et terra · et omnia que in eis sunt:
quia ab aquilone venient ei pre-
dones ait dominus. Et quomodo fecit
babilon ut caderent occisi in israel:
sic de babilone cadent occisi in
universa terra. Qui fugistis gla-
dium venite · nolite stare · recorda-
mini procul domini · et iherusalem ascen-
dat super cor vestrum. Confusi sumus
quoniam audivimus obprobrium oper-
ruit ignominia facies nostras.
quia venerunt alieni super sanctifica-
tionem domus domini. Propterea ecce
dies veniunt dicit dominus · et visi-
tabo super sculptilia eius · et in
omni terra eius mugiet vulnera-
tus. Si ascenderit babilon in ce-
lum · et firmaverit in excelso
robur suum · a me venient vasta-
tores eius ait dominus. Vox clamo-
ris de babilone · et contritio ma-
gna de terra chaldeorum · quoniam vasta-
vit dominus babylonem · et perdidit
ex ea vocem magnam · et sonabunt
fluctus eorum sicut aque multe. Da-
tus est sonitus vox eorum · quia venit
super eam predo · et apprehensi sunt
fortes eius · et emarcuit arcus
eorum · quia fortis ultor dominus red-
dens retribuet · et inebriabo prin-
cipes eius et sapientes eius.
duces eius · et magistratus eius · et
fortes eius · et dormient somnum
sempiternum · et non expergiscentur ait
rex · dominus exercituum nomen eius.
Hec dicit dominus exercituum · Mu-
rus babilonis ille latissimus
suffossione suffodietur · et porte
eius excelse igne comburentur ·
et labores populorum ad nichilum re-
digentur · in igne erunt et disperibunt.
Verbum quod precepit iheremias pro-
pheta · Saraie filio nerie · filii maa-
sie · cum pergeret cum sedechia rege
in babilonem · in anno quarto regni
eius · Saraias autem erat prin-
ceps prophetie · Et scripsit iheremias
omne malum quod venturum erat
super babilonem in libro uno · omnia
verba hec que scripta sunt contra
babilonem. Et dixit iheremias ad
saraiam · Cum veneris in ba-
bilonem et videris et legeris o-
mnia verba hec · dices · Domine tu locu-
tus es contra locum istum ut disper-
deres eum ne sit qui in eo habitet
ab homine usque ad pecus · et
ut sit perpetua solitudo · Cumque
compleveris legere librum istum ·
ligabis ad eum lapidem et pro-
icies illum in medio eufrate et di-
ces · Sic submergetur babilon ·
et non consurget a facie afflicti-
onis quam ego adduco super
eam et dissolvetur. [illegible] lij
Filius viginti et unius an-
ni erat sedechias cum reg-
nare cepisset · et undecim annis
regnavit in iherusalem · Et nomen
matris eius amutal filia ihere-
mie de lobna · Et fecit malum
in oculis domini iuxta omnia que fecerat

ioachim. quia furor domini erat in
ierusalem et in iuda. usque proiceret
eos a facie sua. Et recessit sede-
chias a rege babilonis. Factum
est autem in anno nono regni
eius in mense decimo. decima
die mensis. venit nabuchodono-
dosor rex babilonis. ipse et omnis
exercitus eius adversus ierusalem.
et obsederunt eam. Et edificave-
runt contra eam munitiones in
circuitu et fuit civitas obsessa
usque ad undecimum annum regni
sedechie. Mense autem quarto no-
na die mensis obtinuit fames in
civitate. et non erant alimenta
populo terre. Et disrupta est civitas
et omnes viri bellatores eius fuge-
runt. et exierunt de civitate nocte.
per viam porte que est inter duos
muros. et ducit ad hortum regis
chaldeis obsidentibus urbem in gy-
ro. et abierunt per viam que du-
cit in heremum. Persecutus est autem
exercitus chaldeorum regem. et ap-
prehenderunt sedechiam in deserto
quod est iuxta iericho. et omnis
comitatus eius diffugit ab eo.
Cumque comprehendissent regem ad-
duxerunt eum ad regem in rebla-
tha que est in terra emath. et lo-
cutus est ad eum iudicia. Et iugu-
lavit rex babilonis filios sede-
chie in oculis eius. sed et omnes prin-
cipes iuda occidit in reblatha
et oculos sedechie eruit. et vinxit

eum compedibus. et adduxit eum
rex babilonis in babilonem. et
posuit eum in domum carceris us-
que ad diem mortis eius. In men-
se autem quinto. decima die mensis
ipse est annus decimus nonus nabu-
chodonosor regis babilonis. ve-
nit nabuzardam princeps mili-
cie qui stabat coram rege babi-
lonis in ierusalem. et incendit do-
mum domini et domum regis. et omnes
domos ierusalem. et omnem domum
magnam igne combussit. et totum
murum ierusalem per circuitum destru-
xit cunctus exercitus chaldeorum
qui erat cum magistro milicie. De
pauperibus autem populi. et de reliquo
vulgo quod remanserat in civi-
tate. et de profugis qui transfu-
gerant ad regem babilonis. et
ceteros de multitudine transtulit
nabuzardam princeps milicie.
De pauperibus vero terre reliquit
nabuzardan in vinitores et in
agricolas. Columpnas quoque
ereas que erant in templo domini
et bases. et mare ereum quod erat
in domo domini confregerunt chal-
dei. et tulerunt omne es eorum in
babilonem. et lebetas. et crea-
gras. et psalteria et phialas.
et mortariola. et omnia vasa erea
que in ministerio fuerant tulerunt
et ydrias. et thimiamateria. et
urceos. et pelves. et candelabra.
et mortariola et ciathos. Que

aurea aurea. et quotquot argen-
tea argentea. tulit magister militie
columpnas duas. et mare
unum. vitulos duodecim aureos
qui erant sub basibus quos fe-
cerat rex salomon in domo domini
Non erat pondus eris omnium
vasorum horum. De columpnis autem
decem et octo cubiti altitudinis
erant in columpna una. et fu-
niculus duodecim cubitorum cir-
cuibat eam. Porro grossitudo
eius quatuor digitorum. et intrinsecus
cava erat. et capitella super utram-
que erea. altitudo capitelli unius
quinque cubitorum. super capitellum
in circuitu omnia erea. sic colump-
ne alterius. et fuerunt retiacula
et mala granata nonaginta
et sex dependentia. et omnia ma-
la granata centum retiaculis cir-
cumdabantur. Et tulit magister mi-
litie saraiam sacerdotem primum.
et sophoniam sacerdotem secundum.
et tres custodes vestibuli. et de
civitate tulit eunuchum unum qui
erat prepositus super viros bella-
tores. et septem viros de hiis qui
videbant faciem regis qui inven-
ti sunt in civitate. et scribam prin-
cipem militum qui probabat tyro-
nes. et sexaginta viros de populo
terre qui inventi sunt in medio
civitatis. Tulit autem eos nabu-
zardan magister militie. et duxit
eos ad regem babilonis in rebla-
tha. Et percussit eos rex babilo-
nis. et interfecit eos in reb-
latha in terra emath. et translatus
est iuda de terra sua. Iste est
populus quem transtulit nabuchodono-
sor. In anno septimo iudeos
tria milia et viginti tres. In anno
octavo decimo nabuchodonosor
de iherusalem animas octingentas tri-
ginta duas. In anno vicesimo
tercio nabuchodonosor transtulit
nabuzardan magister militie iu-
deorum animas septingentas qua-
draginta quinque. Omnes ani-
me quatuor milia sexcente. Et
factum est in tricesimo septimo anno
transmigrationis ioachim regis
iuda duodecimo mense vicesima
quinta mensis elevavit evilmero-
dach rex babilonis ipso anno
regni sui caput ioachim regis iu-
de. et eduxit eum de domo carceris.
et locutus est cum eo bona. et po-
suit thronum eius super thronos
regum qui erant post se in ba-
bilone. et mutavit vestimenta
carceris eius. et comedebat panem
coram eo semper cunctis diebus
vite sue. et cibaria eius. cibaria
perpetua dabantur ei a rege ba-
bilonis statuta per singulos di-
es usque ad diem mortis sue.
cunctis diebus vite eius.

Incipiunt threni iheremie
prophethe

i ii
civitas ignore capitis sua
Sola sedet consperserunt
iii iiii v
de vidua
vices populus capitum mutatur
ego iii color aurum. an

Et factum
est postquam
in captiv
itatem
ductus
est israel.
et ihrlm
deserta
est. Sedit iheremias flens et
planxit lamentatione hac in ihrl
et dixit. **Aleph.** Quomodo sedet
sola civitas plena populo. facta
est quasi vidua domina gentium.
princeps provinciarum facta est sub
tributo. **Beth.** Plorans plo
ravit in nocte. et lacrime eius
in maxillis eius. Non est qui
consoletur eam. ex omnibus caris
eius. Omnes amici eius spreve
runt eam. et facti sunt ei inimici.
Gymel. Migravit iudas propter
afflictionem et multitudinem
servitutis. habitavit inter gen
tes nec invenit requiem. omnes
persecutores eius apprehenderunt
eam inter angustias. **Deleth.**
Vie syon lugent eo quod non
sint qui veniant ad sollempn
nitatem. Omnes porte eius de
structe. sacerdotes eius gementes.

virgines eius squalide. et ipsa
oppressa amaritudine. **He.** Fac
ti sunt hostes eius in capite. in
imici illius locupletati sunt. quia
dominus locutus est super eam. propter
multitudinem iniquitatum eius. par
vuli eius ducti sunt in captivi
tatem. a facie tribulantis. **Vau.**
Et egressus est a filia syon omnis
decor eius. facti sunt principes
eius velut arietes. non invenien
tes pascua. et abierunt absque
fortitudine ante faciem subsequen
tis. **Zai.** Recordata est ihrlm
dierum afflictionis sue. et prevarica
tionis omnium desiderabilium su
orum. que habuerat a diebus antiquis
cum caderet populus eius in manu
hostili. et non esset auxiliator. Vi
derunt eam hostes et deriserunt
sabbata eius. **Heth.** Peccatum
peccavit ihrlm. propterea instabi
lis facta est. Omnes qui glorificabant
eam spreverunt illam. quia vide
runt ignominiam eius. Ipsa autem gemens
et conversa retrorsum. **Teth.** Sor
des eius in pedibus eius. nec re
cordata est finis sui. deposita est
vehementer. non habens consolatorem.
Vide domine afflictionem meam.
quoniam erectus est inimicus. **Ioth.**
Manum suam misit hostis ad
omnia desiderabilia eius. quia
vidit gentes ingressas sanctuari
um tuum de quibus preceperas ne intra
rent in ecclesiam tuam. **Caph.**

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

Omnis populus eius gemens et
quaerens panem. dederunt quaeque
pretiosa pro cibo ad refocillandam
animam. Vide domine et considera quoniam
facta sum vilis. Lamech. O vos
omnes qui transitis per viam. atten
dite et videte si est dolor sicut do
lor meus. quoniam vindemiavit me ut
locutus est dominus in die irae furoris
sui. Men. De excelso misit ig
nem in ossibus meis. et erudivit
me. et expandit rete pedibus me
is. convertit me retrorsum. Posu
it me desolatam. tota die maero
re confectam. Nun. Vigila
vit iugum iniquitatum mearum
in manu eius. convolutae sunt et
impositae collo meo. Infirmata est
virtus mea. dedit me dominus in ma
nu de qua non potero surgere.
Samech. Abstulit omnes mag
nificos meos dominus de medio me
i. vocavit adversum me tempus ut
contereret electos meos. tor
cular calcavit dominus virgini fi
liae Iuda. Ain. Idcirco ego plo
rans. et oculus meus deducens aquas
quia longe factus est a me conso
lator convertens animam meam. Fa
cti sunt filii mei perditi. quoniam invalu
it inimicus. Phe. Expandit Syon
manus suas. non est qui console
tur eam. Mandavit dominus adver
sum Iacob. in circuitu eius hostes
eius. facta est Ierusalem quasi pollu
ta menstruis inter eos. Sade.

Iustus est dominus. quia os eius ad
iracundiam provocavi. Audite
obsecro universi populi. et videte dolo
rem meum. virgines meae et iuvenes mei
abierunt in captivitatem. Coph.
Vocavi amicos meos et ipsi decepe
runt me. sacerdotes mei et senes
mei in urbe consumpti sunt. quia
quaesierunt cibum sibi ut refocillarent
animam suam. Res. Vide domine
quoniam tribulor. venter meus contur
batus est. subversum est cor meum
in memetipsa. quoniam amaritudine
plena sum. Foris interficit gla
dius. et domi mors similis est. Sin
Audierunt quia ingemisco ego.
et non est qui consoletur me. Omnes
inimici mei audierunt malum me
um. laetati sunt quia tu fecisti. Ad
duxisti diem consolationis. et
fient similes mei. Tau. Ingrediatur
omne malum eorum coram te. et vin
demia eos sicut vindemiasti me
propter omnes iniquitates meas
multi enim gemitus mei. et cor
meum maerens. Aleph. ij
Quomodo obtexit caligine
in furore suo dominus filiam
Syon. proiecit de caelo in terram in
clitam Israel. et non est recorda
tus scabelli pedum suorum in die
furoris sui. Beth. Praecipitavit
dominus nec pepercit. omnia specio
sa Iacob. Destruxit in furore suo
munitiones virginis Iuda. deie
cit in terram. polluit regnum et principes

pes eius. Gimel. Confre
git in ira furoris sui omne cor
nu israel. avertit retrorsum dexteram
suam a facie inimici. et succen
dit in iacob quasi ignem flamme
devorantis in gyro. Deleth.
Tetendit arcum suum quasi inimicus
firmavit dexteram suam quasi hos
tis. et occidit omne quod pul
chrum erat visu in tabernaculo
filie syon. effudit quasi ignem
indignationem suam. He. Factus
est dominus velut inimicus. precipi
tavit israel. precipitavit omnia me
nia eius. dissipavit munitio
nes eius. et replevit in filia iu
da humiliatum et humiliatam.
Vau. Et dissipavit quasi hortum
tentorium suum. demolitus est ta
bernaculum suum. Oblivioni tra
didit dominus in syon festivitatem
et sabbatum. et in obprobrium in in
dignatione furoris sui regem et
sacerdotem. Zai. Repulit dominus
altare suum. maledixit sanctifica
tionem suam. tradidit in manu
inimici muros turrium eius vo
cem dederunt in domo domini sicut in
die sollempni. Heth. Cogitavit
dominus dissipare murum filie syon
tetendit funiculum suum et non a
vertit manum suam a perditione. lu
xitque antemurale. et murus pa
riter dissipatus est. Teth. Defi
xe sunt in terra porte eius. perdi
dit et contrivit vectes eius.

reges eius et principes eius in
gentibus. Non est lex. et prophete
non invenerunt visionem a domino.
Ioth. Sederunt in terra. contic
uerunt senes filie syon consper
serunt cinere capita sua. virgi
nes accincte sunt ciliciis. abie
cerunt in terra capita sua vir
gines iuda. Caph. Defecerunt
pre lacrimis oculi mei. contur
bata sunt viscera mea. Effusum
est iecur meum in terra super con
tritione filie populi mei. cum defice
ret parvulus et lactans in pla
teis oppidi. Lamed. Matribus
suis dixerunt ubi est triticum et vi
num. cum deficerent quasi vulnerati
in plateis civitatis. cum exhala
rent animas suas in sinu matrum
suarum. Mem. Cui comparabo te.
vel cui assimilabo te filia ierusalem.
cui exequabo te. et consolabor
te virgo filia syon. Magna est enim
velut mare contritio tua. quis
medebitur tui. Nun. Prophete
tui viderunt tibi falsa et stulta.
nec aperiebant iniquitatem tuam
ut te ad penitentiam provocarent.
Viderunt autem tibi assumptiones
falsas. et eiectiones. Samech.
Plauserunt super te manibus omnes
transeuntes per viam. sibilave
runt et moverunt caput suum
super filiam ierusalem. hecine est urbs
dicentes perfecti decoris. gaudi
um universe terre. Ayn. Ape

aperuerunt super te os suum omnes inimici tui: sibilaverunt et fremuerunt dentibus, et dixerunt: Devorabimus. En ista est dies quam expectabamus: invenimus, vidimus. Fe. Fecit Dominus que cogitavit, complevit sermonem suum quem preceperat a diebus antiquis: destruxit et non pepercit, et letificavit super te inimicum, exaltavit cornu hostium tuorum. Sade. Clamavit cor eorum ad Dominum super muros filie Syon: deduc quasi torrentem lacrimas per diem et noctem: non des requiem tibi, neque taceat pupilla oculi tui. Coph. Consurge, lauda in nocte, in principio vigiliarum effunde sicut aquam cor tuum ante conspectum Domini: leva ad eum manus tuas pro anima parvulorum tuorum, qui defecerunt in fame in capite omnium compitorum. Res. Vide, Domine, et considera quem vindemiaveris ita. Ergo ne comedent mulieres fructum suum, parvulos ad mensuram palme? si occiditur in sanctuario Domini sacerdos et propheta? Sin. Iacuerunt in terra foris puer et senex: virgines mee et iuvenes mei ceciderunt in gladio: interfecisti in die furoris tui, percussisti, nec misertus es. Tau. Vocasti quasi ad diem sollempnem qui terrerent me de circuitu, et non fuit in die furoris Domini qui effugeret et relinqueretur. Quos educavi et enutrivi, inimicus meus consumpsit eos. Aleph. iij

Ego vir videns paupertatem meam in virga indignationis eius. Me minavit et adduxit in tenebras, et non in lucem. Tantum in me vertit et convertit manum suam tota die. Beth. Vetustam fecit pellem meam et carnem meam, contrivit ossa mea. Edificavit in gyro meo, et circumdedit me felle et labore. In tenebrosis collocavit me, quasi mortuos sempiternos. Gimel. Circumedificavit adversum me, ut non egrediar: aggravavit compedem meum. Sed et cum clamavero et rogavero, exclusit orationem meam. Conclusit vias meas lapidibus quadris, semitas meas subvertit. Deleth. Ursus insidians factus est michi, leo in absconditis. Semitas meas subvertit et confregit me, posuit me desolatam. Tetendit arcum suum et posuit me quasi signum ad sagittam. He. Misit in renibus meis filias pharetre sue. Factus sum in derisum omni populo meo, canticum eorum tota die. Replevit me amaritudinibus, inebriavit me absinthio. Vau. Et fregit ad numerum dentes meos, cibavit me cinere. Et repulsa est a pace anima mea, oblitus sum bonorum. Et dixi:

periit finis meus, et spes mea
a domino. Zai. Recordare paup-
tatis et transgressionis mee. ab-
sinthii et fellis. Memoria me-
mor ero. et tabescet in me anima
mea. Het. Hec recolens in corde me-
o ideo sperabo. Heth. Misericor-
die domini quia non sumus consumpti.
quia non defecerunt miserationes
eius. Novi diluculo. multa est
fides tua. pars mea dominus dixit
anima mea. propterea expectabo
eum. Thet. Bonus est dominus sperā-
tibus in eum. anime querenti illum.
Bonum est prestolari cum silencio
salutare dei. bonum est viro cum
portaverit iugum ab adolescen-
cia sua. Ioth. Sedebit solitari-
us et tacebit. quia levabit se
super se. Ponet in pulvere os suum
si forte sit spes. Dabit percuti-
enti se maxillam. saturabitur ob-
probriis. Caph. Quia non repel-
lit in sempiternum dominus. quia si
abiecit et miserebitur secundum multi-
tudinem misericordiarum suarum. Non
enim humiliavit ex corde suo. et
abiecit filios hominum. ut con-
tereret sub pedibus eius omnes
vinctos terre. Lamech. Ut de-
clinaret iudicium viri. in conspectu
vultus altissimi. ut perverteret
hominem in iudicio suo. dominus
ignoravit. Men. Quis est
iste qui dixit ut fieret domino non
iubente. ex ore altissimi non egre-
dientur nec bona nec mala. Quid
murmurabit homo vivens vir
pro peccatis suis. Nun. Scru-
temur vias nostras et queramus.
et revertamur ad dominum. levemus
corda nostra cum manibus ad dominum
in celo. Nos inique egimus. et
ad iracundiam provocavimus. id-
circo inexorabilis es. Samech.
Operuisti in furore et percussisti
nos. occidisti. nec pepercisti. Op-
posuisti nubem tibi. ne transeat
oratio. Eradicationem et abiectionem
posuisti me. in medio populorum. Ayn.
Oculus meus afflictus est nec ta-
cuit. eo quod non esset requies. do-
nec respiceret et videret dominus de ce-
lis. Oculus depredatus est animam nis
meam. in cunctis filiabus urbis mee.
Phe. Aperuerunt super nos os suum
omnes inimici. formido et laqueus
factus est nobis. vaticinatio et con-
tritio. Divisiones aquarum deduxit
oculus meus. in contritione filie
populi mei. Sade. Venatione ce-
perunt me quasi avem inimici mei
gratis. Lapsa est in lacum vita mea
et posuerunt lapidem super me. In-
undaverunt aque super caput me-
um. dixi perii. Caph. Invocavi
nomen tuum domine. de lacu novissi-
mo. Vocem meam audisti. ne a-
vertas aurem tuam. a singultu meo
et clamoribus. Appropinquasti michi
in die qua invocavi te. dixisti ne
timeas. Res. Iudicasti domine cau-

sam anime mee · redemptor vi
te mee · Vidisti domine iniquitatem
adversum me · iudica iudicium me
um · Vidisti omnem furorem adver
sum me · universas cogitationes
eorum · Sin · Audisti obprobrium eo
rum domine · omnes cogitationes eorum
adversum me · Labia insurgentium
michi · et meditationes eorum ad
versum me tota die · Sessionem eorum
et resurrectionem eorum vide domine ·
ego sum psalmus eorum Tau ·
Reddes eis vicem domine iuxta opera
manuum suarum · dabis eis scutum
cordis laborem tuum · Persequeris in
furore tuo · et conteres eos sub
celis domine · Aleph ·
iiii Quomodo obscuratum est au
rum mutatus est color opti
mus · dispersi sunt lapides sanctua
rii · in capite omnium platearum Beth
Filii syon inclyti et amicti auro
primo · quomodo reputati sunt in va
sa testea · opus manuum figuli ·
Gimel · Sed et lamie nudaverunt
mammas lactaverunt catulos
suos · filia populi mei crudelis ·
quasi strucio in deserto · Deleth
Adhesit lingua lactantis ad pa
latum eius in siti · parvuli pe
tierunt panem · et non erat qui
frangeret eis · He Qui vesce
bantur voluptuose interierunt
in viis · qui nutriebantur in croce
is · amplexati sunt stercora ·
Vau · Et maior effecta est iniquitas

filie populi mei · peccato sodomorum · que sub
versa est in momento et non ceperunt
in ea manus · Zai Candidiores
sunt nazarei eius nive · nitidiores
lacte · rubicundiores ebore an
tiquo saphyro pulchriores · Heth
Denigrata est super carbones fa
cies eorum · et non sunt cogniti in
plateis · Adhesit cutis eorum ossibus
aruit et facta est quasi lignum ·
Teth Melius fuit occisis gladi
o quam interfectis fame · quoniam is
ti extabuerunt · consumpti sunt ab
sterilitate terre · Ioth Manus
mulierum misericordium · coxerunt
filios suos · facti sunt in cibos ea
rum in contricione filie populi mei ·
Caph Complevit dominus furorem
suum · effudit iram indignationis
sue · et succendit ignem in syon ·
et devoravit fundamenta eius · La
med Non crediderunt reges terre
et universi habitatores orbis quoniam in
grederetur hostis · et inimicus
portas ierusalem · Men Propter pec
cata prophetarum eius · et iniquita
tes sacerdotum eius · qui effuderunt
in medio eius sanguinem iustorum ·
Nun Erraverunt ceci in plateis
polluti sunt in sanguine · Cumque
ingredi non possent · tenuerunt la
cinias suas · Samech Recedi
te polluti clamaverunt eis · re
cedite abite · nolite tangere ·
Iurgati quippe sunt et commo
ti · dixerunt inter gentes · non addet

ultra ut habitaret in eis. Phe. Fa
cies domini divisit eos. non addet
ut respiciat eos. Facies sacer
dotum non erubuerunt. neque eid
dict ut respiciat eos. senum non
miserti sunt. Ain. Cum adhuc
subsisteremus defecerunt ocu
li nostri ad auxilium nostrum vanum. cum
respiceremus attenti ad gentem
que salvare non poterat. Sade.
Lubricaverunt vestigia nostra in iti
nere platearum nostrarum. appropinquavit
finis noster. completi sunt dies
nostri. quia venit finis noster. Coph.
Velociores fuerunt persecutores nostri
aquilis celi. super montes persecu
ti sunt nos. in deserto insidiati
sunt nobis. Res. Spiritus oris
nostri christus dominus captus est in pecca
tis nostris. cui diximus in umbra tua
vivemus in gentibus. Sin. Gau
de et letare filia edom que ha
bitas in terra hus. ad te quoque
perveniet calix. inebriaberis at
que nudaberis. Tau. Comple
ta est iniquitas tua filia syon.
non addet ultra ut transmigret te.
Visitabit iniquitatem tuam filia
edom. discooperiet peccata tua.

Explicit lamentatio Jhere
mie. Incipit oratio eiusdem.

Recordare domine. et vide quid
acciderit nobis. intuere et
respice obprobrium nostrum. Here
ditas nostra versa est ad alienos. do
mus nostre ad extraneos. Pupil
li facti sumus absque patre. ma
tres nostre quasi vidue. Aquam nostram
pecunia bibimus. ligna nostra precio
comparavimus. cervicibus minaba
mur. lassis non dabatur requies.
Egypto dedimus manum. et assy
riis. ut saturaremur pane. Pa
tres nostri peccaverunt et non sunt.
et iniquitates eorum portavimus.
Servi dominati sunt nostri. non fuit qui
redimeret nos de manu eorum.
In animabus nostris afferebamus pa
nem nobis. a facie gladii in de
serto. Pellis nostra quasi clibanus
exusta est. a facie tempestatum
famis. Mulieres in syon hu
miliaverunt. et virgines in civita
tibus iuda. Principes manu sus
pensi sunt. facies senum non eru
buerunt. Adolescentibus impudice
abusi sunt. et pueri in ligno cor
ruerunt. Senes de portis defece
runt. iuvenes de choro psallenti
um. Defecit gaudium cordis
nostri. versus est in luctum chorus noster. Ce
cidit corona capitis nostri. ve no
bis quia peccavimus. Propterea
mestum cor nostrum factum est. ideo con
tenebrati sunt oculi nostri. Prop
ter montem syon quia disperiit.
vulpes ambulaverunt in eo. Tu
autem domine in eternum permanebis.
solium tuum in generatione et generatio
nem. Quare in perpetuum oblivis
ceris nostri. derelinques nos in
longitudinem dierum. Converte

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

nos domine ad te et convertemur
innova dies nostros sicut a princi-
pio. Sed proiciens repulisti nos.
iratus es contra nos vehementer.

Incipit prologus in librum
Baruch

Liber iste qui baruch nomine
prenotatur in canone non
habetur sed in editione vulgata
similiter et epistola ieremie. Propter noti-
tiam autem legentium hic scripta sunt.
quia multa de christo. novissimis
que temporibus indicant. Expli-
cit prologus. Incipit liber. Ba
ruch de oratione et sacrificiis pro
vita Nabuchodonosor.

Et hec verba. libri que scripsit ba
ruch filius neri. filius maasie
filii sedechie. filii sedei. filii hel
chie in babylonia. in anno quin
to in septima die mensis. in tempore
quo ceperunt chaldei ierusalem. et
succenderunt eam igni. Et legit
baruch verba libri huius ad aures

iechonie filii ioachim regis iu
da. et ad aures universi populi veni
entis ad librum. et aures po
tentium filiorum regum. et ad au
res presbyterorum. et ad aures po
puli a minimo usque ad max
imum. eorum omnium habitantium in ba
bylonia ad flumen sudi. Qui au
dientes plorabant. et ieiuna
bant. et orabant in conspectu
domini. et collegerunt pecuniam
secundum quod potuit uniuscuiusque
manus. et miserunt ierusalem ad
ioachim filium helchie. filii salon
sacerdotem. et ad sacerdotes. et
ad omnem populum qui inventus est
cum eo. in ierusalem cum acciperent
vasa templi domini que ablata fu
erant de templo revocare in terram
iuda decima die mensis si
van vasa argentea que fecit se
dechias filius iosie rex iuda.
postquam cepisset nabuchodono
sor rex babylonis iechoniam et
principes et vinctos et potentes.
et populum terre ab ierusalem. et duxit
eos in babylonem. et dixerunt.
Ecce misimus ad vos pecunias
de quibus emite holocaustomata.
et thus. et facite manna et of
ferte pro peccato ad aram domini dei nostri.
et orate pro vita nabuchodonosor
regis babylonis. et pro vita bal
thasar filii eius. ut sint dies eorum
sicut dies celi super terram. et
det dominus virtutem nobis. et illu

minet oculos nostros ut vivamus sub umbra nabuchodonosor regis babilonie et sub umbra baltazar filii eius ut serviamus eis multis diebus et inveniamus gratiam in conspectu eorum. Et pro nobis ipsis orate ad dominum deum nostrum quia peccavimus domino deo nostro et non est aversus furor eius a nobis usque in hunc diem. Et legite librum istum quem misimus ad vos recitari in templo domini in die sollempni et in die oportuno et dicetis. Domino deo nostro iusticia nobis autem confusio faciei nostre sicut dies hec omni iuda et habitantibus ierusalem et regibus nostris et principibus nostris et sacerdotibus nostris et prophetis nostris et patribus nostris. Peccavimus ante dominum deum nostrum et non credidimus diffidentes in eum et non fuimus subiectibiles illi et non audivimus vocem domini dei nostri ut ambularemus in mandatis illius que dedit nobis. A die qua eduxit patres nostros de terra egypti usque in hunc diem eramus incredibiles ad dominum deum nostrum et dissipati recessimus ne audiremus vocem ipsius et adheserunt nobis mala multa et maledictiones quas constituit dominus moysi servo suo qui eduxit patres nostros de terra egypti dare nobis terram fluentem lac et mel sicut hodierna die. Et non audivimus vocem domini dei nostri secundum omnia verba prophetarum quos misit ad nos et abivimus unusquisque in sensum cordis nostri maligni operari diis alienis facientes mala ante oculos domini dei nostri.

II

Propter quod constituit dominus deus noster verbum suum quod locutus est ad nos et ad iudices nostros et ad omnem israel et iuda ut adduceret dominus super nos mala magna que non sunt facta sub celo quemadmodum facta sunt in ierusalem secundum que scripta sunt in lege moysi ut manducaret homo carnes filii sui et carnes filie sue. Et dedit illos sub manus regum omnium qui sunt in circuitu nostro in improperium et in desolationem in omnibus populis quo nos dispersit dominus et facti sumus subtus et non supra quia peccavimus domino deo nostro non obaudiendo voci ipsius. Domino deo nostro iusticia nobis autem et patribus nostris confusio faciei sicut dies hec. Quia locutus est dominus super nos omnia mala hec que venerunt super nos et non sumus deprecati faciem domini dei nostri ut reverteremur unusquisque nostrum a viis nostris pessimis. Et vigilavit dominus in malis et adduxit ea super nos quia iustus est dominus in omnibus operibus suis que mandavit nobis et non audivimus

uocem eius · ut iremus in pre
ceptis d(omi)ni que dedit ante fa
ciem n(ost)ram · Et nu(n)c d(omi)ne d(eu)s isr(ae)l ·
qui eduxisti plebe(m) tua(m) de terra
egypti in manu ualida et in sig
nis · et in prodigiis · et in uirtute
magna · et in brachio excelso ·
et fecisti tibi nome(n) sic(ut) dies iste
peccauimus · impie egimus · iniq(ue)
gessimus d(omi)ne d(eu)s n(oste)r in omnib(us)
iustitiis tuis · Auertatur ira tua a
nobis · quia derelicti sumus pau
ci inter gentes · ubi dispersisti nos
Exaudi d(omi)ne p(re)ces n(ost)ras · et ora
tiones n(ost)ras · et educ nos propter te ·
et da nobis inuenire gratiam an
te faciem eor(um) qui nos abduxerunt ·
ut sciat omnis terra quia tu es
d(omi)ne d(eu)s n(oste)r · et quia nomen tuum in
uocatum e(st) sup(er) isr(ae)l · et sup(er) genus
ipsius · Respice d(omi)ne de domo sc(an)c
ta tua in nos · et inclina aure(m) tua(m)
et audi · aperi oculos tuos et uide ·
quia non mortui qui sunt in infer
no quor(um) sp(iritu)s acceptus e(st) a uis
ceribus eor(um) dabunt honorem et
iustificatione(m) d(omi)no · S(ed) a(n)i(m)a que
tristis e(st) sup(er) magnitudine(m) et
incedit curua et infirma · et o
culi deficientes · et anima esuriens
dat tibi gl(ori)am et iustitia(m) d(omi)no ·
quia non s(e)c(un)d(u)m iustitias patru(m)
n(ost)ror(um) · nos fundimus preces an
te conspectum tuu(m) d(omi)ne d(eu)s n(oste)r · S(ed) q(ui)a
misisti iram tua(m) et furore(m) tuu(m)
sup(er) nos sicut locutus es in manu

pueror(um) tuor(um) · p(ro)ph(et)ar(um) dicens · Sic
dicit d(omi)n(u)s · Inclinate hum(er)um u(est)r(u)m et cer
uice(m) u(est)ram · et op(er)a facite regi
babilonis · et sedebitis in terra ·
qua(m) dedi patrib(us) u(est)ris · Quod si
autem non audieritis uocem
d(omi)ni dei u(est)ri operari regi babilo
nis · defectionem facia(m) de ciui
tatib(us) iuda · et a foris ih(e)r(usa)l(e)m et
auferam a uobis uoce(m) iocundita
tis · et uoce(m) gaudii · et uo
cem sponsi et uoce(m) sponse · et erit
omnis t(er)ra sine uestigio ab inha
bitantib(us) eam · Et non audieru(n)t
uocem tuam ut op(er)arent(ur) regi
babilonie · et statuisti uerba tua
que locutus es in manib(us) puer
or(um) tuor(um) p(ro)ph(et)ar(um) ut transferre
tur ossa regum n(ost)ror(um) · et ossa
patru(m) n(ost)ror(um) · de loco suo · et ecce
sunt p(ro)iecta in calore solis · et in
gelu noctis · et mortui sunt
in doloribus pessimis in fame
et in gladio · et in emissione · Et
posuisti templu(m) in quo inuocatu(m)
e(st) nomen tuu(m) ipso · sicut hec dies
propter iniquitate(m) domus israhel
et domus iuda · Et fecisti nobis
d(omi)ne d(eu)s n(oste)r s(e)c(un)d(u)m o(mn)em bonitatem
tuam · et s(e)c(un)d(u)m omne(m) miseratio
ne(m) tua(m) illam magna(m) · sicut
locutus e(s) in manu pueri tui
moysi in die qua p(re)cepisti ei scri
bere legem tua(m) cora(m) filiis isr(ae)l ·
dicens · Si non obaudieritis uo
cem mea(m) · multitudo h(ec) magna conu

ta conuertetur in minimum inter gen
tes quo ego dispergam illos quia
scio quod me non audiet populus.
Populus enim est dura ceruice et
conuertetur ad cor suum in terra cap
tiuitatis sue et scient quia ego sum
deus eorum. et dabo eis cor et aures
et audient. et laudabunt me in terra
captiuitatis sue. et erunt memo
res nominis mei. et auertent se a dor
so suo duro et a malignitatibus
suis. quia reminiscentur uiam pa
trum suorum qui peccauerunt in me.
et reuocabo illos in terram quam
iuraui patribus illorum abraham ysa
ac. et iacob. et dominabuntur eius et
multiplicabo eos et non minorabun
tur. et statuam illis testamentum
alterum sempiternum ut sim illis in
deum. et ipsi erunt michi in populum.
et non mouebo amplius populum meum
a filiis israhel a terra quam dedi illis.
Et nunc domine omnipotens deus israhel.
anima in angustiis. et
spiritus anxius clamat ad te. audi
domine et miserere quia deus es mi
sericors. et miserere nostri. quia
peccauimus ante te. quia tu sedes
in sempiternum. et nos peribimus in
eternum. Domine omnipotens deus israhel audi
orationem mortuorum israhel et filiorum
ipsorum qui peccauerunt ante te. et
non audierunt uocem domini dei sui.
et agglutinata sunt nobis mala.
Noli meminisse iniquitates pa
trum nostrorum. sed memento manus tue

et nominis tui in tempore isto quia tu
es dominus deus noster. Et laudabimus
te domine quia propter hoc dedisti timo
rem tuum in cordibus nostris ut inuo
cemus nomen tuum. et laudemus
te in captiuitate nostra. quia con
uertimur ab iniquitate patrum nostrorum.
qui peccauerunt ante te. Et ecce
nos hodie in captiuitate nostra
sumus quia nos dispersisti in impro
perium. et in maledictum. et in peccatum
secundum omnes iniquitates patrum
nostrorum. qui discesserunt a te domine deus
noster. Audi israhel mandata uite.
auribus percipe ut scias prudentiam.
Quid est israhel quod in terra inimicorum
es. Inueterasti in terra aliena.
coinquinatus es cum mortuis. de
putatus es cum hiis qui in infer
no sunt. Dereliquisti fontem sa
pientie. Nam si in uia dei ambu
lasses. habitasses utique in pace
super terram. Disce ubi sit sapientia
ubi sit uirtus. ubi sit prudentia.
ubi sit intellectus. ut scias simul
ubi sit longiturnitas uite et uictus.
ubi sit lumen oculorum et pax. Quis
inuenit locum eius. et quis intra
uit in thesauros eius. Ubi sunt
principes gentium. et qui dominantur
super bestias que sunt super terram.
qui in auibus celi ludunt. qui ar
gentum thesaurizant et aurum in
quo confidunt homines. et non
est finis acquisitionis eorum. qui
argentum fabricant. et solliciti sunt.

uer est inuentus opifex. Et tamen
exterminati sunt et ad inferos des
cenderunt. et alij in loco illorum surrex
erunt. Iuuenes uiderunt lumen et
habitauerunt super terram. uiam
autem discipline nescierunt. neque in
tellexerunt semitas eius. neque filij
eorum susceperunt eam. A facie illo
rum longe facta est. Non est audi
ta in chanaan. neque uisa est in
theman. Filij quoque agar qui ex
quirunt prudentiam que de terra
est. negociatores terre et theman.
et fabulatores. et exquisitores
prudentie et intelligentie. uiam
autem sapientie nescierunt. neque me
morauerunt semitas eius. O israel.
quam magna domus dei. et ingens
locus possessionis eius. Mag
nus et non habet consummationem.
excelsus et immensus. Ibi fue
runt gygantes uiri nominati.
illi qui ab initio fuerunt statura
magna scientes bellum. Non hos
elegit dominus. neque uiam discipline
inuenerunt. propterea perierunt. Et quoniam
non habuerunt sapientiam. perierunt
propter suam insipientiam. Quis as
cendit in celos et accepit eam. et
eduxit eam de nubibus. Quis
transfretauit mare. et inuenit
eam. et attulit illam super aurum
electum. Non est qui sciat uiam
eius. neque qui excogitet semi
tas eius. Sed qui scit uniuersa nouit
eam. et inuenit eam prudentia

sua qui preparauit terram in sempi
terno tempore. et impleuit eam pecudi
bus. et quadrupedibus. Qui emit
tit lumen et uadit. et uocauit illud.
et audiuit illum in tremore. Stel
le autem dederunt lumen in custo
diis suis. et letate sunt. Vocate
sunt et dixerunt assumus. Et luxe
runt ei cum iocunditate qui fecit
illas. Hic de xpo dicit. Hic est
deus noster. et non estimabitur a
lius ad illum. Hic adinuenit omnem
uiam discipline. et dedit illam
iacob puero suo. Post hec in terris
uisus est. et cum hominibus con
uersatus est. an an an

Hic liber mandatorum dei et
lex que est in eternum. Omnes
qui tenent eam peruenient ad ui
tam. qui autem dereliquerunt eam
in mortem. Conuertere iacob et
apprehende eam. ambula per uiam
ad splendorem eius. contra lumen
eius. ne tradas alteri gloriam tuam.
et dignitatem tuam genti aliene.
Beati sumus israel. quia que deo pla
cent nobis manifesta sunt. A
nimequior esto populus dei. memo
rabilis israel. uenundati estis gen
tibus non in perdicionem. Sed propter
quod ad iracundiam prouocastis
deum. traditi estis aduersarijs. Ex
acerbastis enim eum qui fecit uos
deum eternum. immolantes demonijs
et non deo. Obliti autem estis eum
qui nutriuit uos. et contristastis

nutricem vestram ierusalem. Vidit enim iracundiam a deo venientem vobis et dixit. Audite confines syon. adduxit enim michi deus luctum magnum. Vidi enim captivitatem populi mei. filiorum meorum et filiarum mearum. quam superduxit illis eternus. Nutrivi enim illos cum iocunditate. dimisi autem illos cum fletu et luctu.

Vox ecclesie miserantis de penitentibus et de ingratibus.

Nemo gaudeat super me viduam et desolatam. A multis enim derelicta sum propter peccata filiorum meorum quia declinaverunt a lege dei. Iustitias autem ipsius nescierunt nec ambulaverunt per vias mandatorum dei. neque per semitas veritatis eius cum iustitia ingressi sunt. Veniant confines syon. et memorentur captivitatem filiorum et filiarum mearum. quam superduxit illis eternus. Adduxit enim super illos gentem de longinquo. gentem improbam. et alterius lingue qui non sunt reveriti senem. neque puerorum miseriti sunt. et abduxerunt dilectos vidue. et a filiis unicam desolaverunt. Ego autem quid possum adiuvare vos. Qui enim adduxit super vos mala. ipse vos eripiet de manu inimicorum vestrorum. Ambulate filii. ambulate. ego autem derelicta sum sola. Exui me stola pacis. indui autem me sacco obsecrationis. et clamabo ad altissimum in diebus meis. Animequiores estote filii. clamate ad dominum. et eripiet vos de manu principum inimicorum. Ego enim speravi in eternum salutem vestram. et venit michi gaudium a sancto super misericordia que veniet vobis ab eterno salutari nostro. Emisi enim vos cum fletu et ploratu. reducet autem vos michi dominus cum gaudio et iocunditate in sempiternum. Sicut enim viderunt vicine syon captivitatem vestram. sic videbunt et in celerite salutem vestram a deo. que superveniet cum honore magno et splendore eterno. Filii patienter sustinete iram que supervenit vobis. Persecutus est enim te inimicus tuus. sed cito videbis perditionem ipsius. et super cervices ipsius ascendetis. Delicati mei ambulaverunt vias asperas. ducti sunt enim ut grex direptus ab inimicis. Animequiores estote filii. et proclamate ad deum. Erit enim memoria vestra ab eo qui ducit vos. Sicut enim fuit sensus vester ut erraretis a deo. decies tantum iterum convertentes requiretis eum. Qui enim induxit vobis mala. ipse rursum adducet vobis sempiternam iocunditatem cum salute vestra. Animequior esto ierusalem. exhortatur enim te qui te nominavit. Nocentes peribunt qui te vexaverunt. et qui gratulati sunt in tua ruina. Punientur

ciuitates quibus seruierunt filii tu-
i, punietur que accepit filios tuos.
Sicut enim gauisa est in tua ruina
et letata in tuo casu, sic contristabi-
tur in sua desolatione et amputa-
bitur exultatio multitudinis eius
et gaudium eius erit in luctum. Ignis enim
superueniet ei ab eterno in longitur-
nis diebus, et habitabitur a demo-
niis in multitudinem temporis. Cir-
cumspice Iherusalem ad orientem, et vi-
de iocunditatem a deo tibi venientem.
v Ecce enim ueniunt filii tui quos
dimisisti dispersos, ueni-
unt collecti ab oriente usque ad oc-
cidentem in uerbo sancti gaudentes
in honorem dei. De gloria et
resurrectione sanctorum. Exue te Ihe-
rusalem stola luctus et uexationis
tue, et indue te decore et hono-
re eius que a deo tibi in sempiter-
na gloria. Circumdabit te deus diploide iu-
stitie, et imponet mitram capi-
tis honoris eterni. Deus enim
ostendet splendorem suum in te
qui sub celo est. Nominabitur
enim nomen tuum a deo in sempi-
ternum: pax iustitie et honor
pietatis. Exsurge Iherusalem et sta
in excelso, et circumspice ad orie-
ntem, et uide collectos filios tuos
ab oriente sole usque ad occidentem
in uerbo sancti gaudentes dei memori-
a. Exierunt enim abs te pedibus
ducti ab inimicis, adducet autem
illos dominus ad te portatos in ho-

norem sicut filios regni. Consti-
tuit enim deus humiliare omnem mon-
tem excelsum et rupes perhennes,
et conualles replere in equalita-
tem terre, ut ambulet Israel dili-
genter in honorem dei. Obum-
brauerunt autem et silue et omne
lignum suauitatis Israel mandato
dei. Adducet enim deus Israel cum
iocunditate in lumine maiesta-
tis sue cum misericordia et iusti-
cia que est ab ipso. Incipit e-
pistola Iheremie prophete.

Exemplum epistole quam misit
Iheremias ad adductos
captiuos in babyloniam a rege
babyloniorum, ut nuntiaret illis se-
cundum quod preceptum est illi a deo.
Propter peccata que peccastis an-
te deum, adducemini in babylon-
iam captiui a nabuchodonosor
rege babyloniorum. Ingressi itaque
in babyloniam, eritis illic annis
plurimis, et temporis longi ad ge- usque
nerationes septem. Post hoc autem
educam uos inde cum pace. Nunc
autem uidebitis in babylonia deos
aureos et argenteos et lapi-
deos et ligneos in humeris por-
tari, ostendentes metum gentibus.
Uidete ergo ne et uos similes efficia-
mini factis alienis, et metuatis et
metus uos capiat in ipsis. Uisa
itaque turba de retro et ante adoran-
tes, dicite in cordibus uestris: te opor-
tet adorari domine. Angelus autem meus

nobiscum est. ipse autem exquiram animas
uestras. Nam lingua ipsorum polita
a fabro. ipsa etiam inaurata et in
argentata. falsa sunt et non possunt
loqui. et sicut uirgini amanti orna
menta: ita accepto auro fabrica
ti sunt. Coronas certe habent
aureas super capita sua dii illorum.
unde subtrahunt sacerdotes ab eis
aurum et argentum. et erogant illud
in semetipsis. Dant autem et ex ipso
prostitutis. et meretrices ornant.
et iterum cum receperint illud a mere
tricibus ornant deos suos. Hii autem
non liberantur ab erugine et tinea.
Opertis autem illis ueste purpurea
extergunt faciem ipsorum propter pul
uerem domus qui est plurimus
inter eos. Sceptrum autem habet ut
homo sicut iudex regionis. qui
in se peccantem non interficit. Habet
autem gladium in manu et securim.
se autem de bello et latronibus non li
berat. Unde nobis notum sit. quia
non sunt dii. Ne ergo timueritis
eos. Sicut enim uas hominis con
fractum inutile efficitur. tales sunt et dii
eorum. Constitutis illis in domo
oculi illorum pleni sunt puluere a pe
dibus introeuntium. et sicut alicui
qui regem offendit circumsepte
sunt ianue. aut sicut ad sepulcrum
adductum mortuum. ita tutantur sacer
dotes ostia clausuris et seris.
ne a latronibus expolientur. Lucernas
accendunt illis et quidem multas

ex quibus nullam uidere possunt. Sunt
autem sicut trabes in domo. Corda
uero eorum dicunt elingere serpentes.
qui de terra sunt. dum comedunt et
uestimentum ipsorum et non sentiunt.
Nigre fiunt facies eorum a fumo
qui in domo fit. Super corpus eorum.
et super caput uolant noctue. et
hyrundines. et aues etiam simili
ter et catte. Unde scietis quia non
sunt dii. Ne ergo timueritis eos.
Aurum etiam quod habent ad speciem
est. nisi aliquis exterserit erugi
nem non fulgebunt. Neque enim
dum conflarentur sentiebant. Ex omni
precio empta sunt in quibus spiritus
non est in ipsis. Sine pedibus in hu
meris portantur. ostentantes ig
nobilitatem suam hominibus. Con
fundantur etiam qui colunt ea. Prop
terea si ceciderint in terram a semet
ipsis non surgent. neque si quis
eum statuerit rectum per semetipsum
stabit. sed sicut mortuis munera
eorum illis apponentur. Hostias illo
rum sacerdotes eorum uendunt et ab
utuntur. Similiter et mulieres eorum de
cerpentes. neque infirmo neque men
dicanti aliquid impartiunt. de sa
crificiis eorum. fete et menstruate
contingunt. Scientes itaque ex
his quia non sunt dii. ne timea
tis eos. Unde enim uocantur dii?
Quia mulieres apponunt diis
argenteis et aureis et ligneis.
et in domibus eorum sacerdotes sedent

habentes tunicas scissas. et capita
et barbas rasas quorum capita nu-
da sunt. Rugiunt autem claman-
tes contra deos suos sicut in cena
mortui. et vestimenta eorum auferunt
sacerdotes, et vestiunt uxores
suas et filios suos. neque si quid
mali patiuntur ab aliquo. neque
si quid boni poterunt retribuere.
neque regem constituere possunt
neque auferre. Similiter neque divici-
as dare possunt. neque malum
retribuere. Si quis illis votum
voverit. et non reddiderit. nec
hoc requirent. Hominem a mor-
te non liberant. neque infirmum
a potentiore eripient. Hominem
cecum ad visum non restituent.
de necessitate hominem non liberabunt.
Vidue non miserebuntur. neque
orphanis benefacient. Lapidi-
bus de monte similes sunt dii il-
lorum lignei. et lapidei aurei et ar-
gentei. Qui autem colunt ea con-
fundentur. Quomodo ergo estiman-
dum est, aut dicendum est illos
esse deos. Adhuc enim illis
Caldeis non honorantibus ea qui
cum audierint mutum non posse
loqui. offerunt illum ad Bel. postu-
lantes ab eo loqui quasi possit
sentire. qui non habent motum.
et ipsi cum intellexerint relinquent
ea. Sensum enim non habent ipsi
dii illorum. Mulieres autem circum-
date funibus in viis sedent suc-

cendentes ossa olivarum. Cum
autem aliqua ex ipsis attracta ab a-
liquo transeunte dormierit, proxi-
me sue exprobrat. quod ea non
sit digna habita sicut ipsa. ne-
que funis eius disruptus sit.
Omnia autem que illis fiunt falsa
sunt. Quomodo ergo estimandum
aut dicendum est illos esse deos.
A fabris autem et ab aurificibus
facta sunt. Nichil aliud erunt.
nisi id quod volunt esse sacerdotes
artifices. Ipsi etenim qui ea fa-
ciunt non sunt multi temporis. Num-
quid ergo possunt que ab ipsis fabrica-
ta sunt esse dii. Reliquerunt autem
falsa et obprobrium postea futu-
ris. Nam cum supervenerit illis
prelium et mala. cogitant post se
sacerdotes ubi se abscondant cum
illis. Quomodo ergo sentire de-
beant quoniam dii sunt. qui nec de
bello se liberant, neque de malis
se eripiunt. Nam cum sint lig-
nea. et inaurata. et inargen-
tata. scietur postea quia falsa
sunt gentibus universis et re-
gibus que manifesta sunt quia non
sunt dii. sed opera manuum hominum
et nullum operis dei in ipsis est.
Unde ergo notum est quia non
sunt dii. sed opera manuum hominum
et nullum opus dei est in ipsis. Re-
gem regioni non suscitant. neque
pluviam hominibus dabunt. Iu-
dicium quoque non discernent. neque

regionem liberabunt ab iniu-
ria, quia nichil possunt. sicut cor-
nicule inter medium celi et terre.
Etenim cum inciderit ignis in domum
deorum ligneorum. aureorum. et argente-
orum. sacerdotes quidem ipsorum fugi-
ent et liberabuntur. ipsi vero sicut
trabes in medio comburentur. Re-
gi autem et bello non resistent. Quo-
modo ergo estimandum est aut re-
cipiendum quia dii sunt. Non
a furibus neque a latronibus se libe-
rabunt dii lignei. et lapidei. et
inaurati. et argentati. quibus hii
fortiores sunt. Aurum et argentum
et vestimentum quo operti sunt au-
ferent illis. et abibunt. nec sibi
auxilium ferunt. Itaque melius est es-
se regem ostendentem virtutem suam.
aut vas in domo utile in quo gloria-
bitur qui possidet illud. vel ostium in
domo quod custodit que in ipsa
sunt. quam falsi dii. Sol quidem
et luna et sidera cum sint splen-
dida et emissa ad utilitates ob-
audiunt. Similiter et fulgur cum
apparuerit perspicuum est. Id
ipsum autem et spiritus in omni regi-
one spirat et nubes quibus
cum imperatum fuerit a deo perambu-
lare universum orbem perficiunt
quod imperatum est eis. Ignis
etiam missus desuper ut consumat
montes et silvas. facit quod pre-
ceptum est ei. Hec autem neque spe-
ciebus neque virtutibus uni eorum similia

sunt. Unde neque estimandum est
neque dicendum eos illos deos qui
non possunt neque iudicium iudicare.
neque facere hominibus. Scientes
itaque quia non sunt dii. ne time-
atis eos. neque enim maledicent
neque benedicent. Signa etiam in celo
gentibus non ostendunt. neque ut
sol lucebunt. neque illuminabunt
ut luna. Bestie meliores sunt
illis que possunt fugere sub tec-
tum. ac prodesse sibi. Nullo itaque
modo nobis est manifestum quia
sunt dii. propter quod non timeatis eos.
Nam sicut in cucumerario formi-
do nichil custodit. ita sunt dii
eorum. lignei et argentei et inau-
rati. Eodem modo et in orto spi-
na alba supra quam omnis avis
sedet. similiter et mortuo proiecto
in tenebris similes sunt dii illorum
lignei. et aurati. et argentati. A
purpura quoque et marmore
que super illud tineant. Scietis
itaque quia non sunt dii. ipsi etiam
postremo comeduntur et erit obpro-
brium in regione. Melior est ho-
mo iustus qui non habet simula-
chra. nam erit longe ab obpro-
briis.

Incipit prologus bea-
ti ysidori episcopi in ezechielem
prophetam.

Ezechiel in latino
vertitur fortitudo
dei. figuratus tro-
pice xpm. hic scat

flumium celi. et prophetia conti
cetur mysteria. Vidit et simili
tudinem glorie dei. et quatuor ani
malia in similitudinem ~~euangelior~~ euangelior(um)
. et rotas se inuicem continen
tes. in typo testamentorum. Vidit
et aurigam id est xpm. deorsum
igne iudicij. sursum electri id est
diuinitatis fulgore rutilantem.
Comedit quoque librum diuine
legis. in quo scriptum est lamen
tum penitencium. et carmen iusto
rum. et ve eorum qui post peccata
penitenciam non egerunt. Deinde
accepit laterem in quo obsessio
iherusalem pictura describitur. vel in
quo sub typo xpi ecclesie iherusalem.
id est totius ecclesie que de late
re xpi formata est. mysteria
describuntur. Capit etiam hic prophetia
somnum sinistri lateris in ty
pum mortis peccatorum. quia ad
leuam positi eterna supplicia sus
tinebunt. At deinceps a sinistro.
in dextro latere dormire iube
tur. propter spem eorum qui premia
tionem mortuorum resurrectionis
gloriam obtinebunt. Significat
terra duas virgas sibimet copu
latas in similitudine curuationis.
et gentium. Sub nec aquila sub na
buchodonosor vel antixpi figura
magnus alis et volucri celerita
te totius mundi imperia occu
pantem. Plangit etiam sub spe
cie principis tyri. pulcritudinem

diaboli. quia cecidit. et ru
inam eius magnam cum lamenta
tione deplorat. Adulterium in
tuetur intra templum erat species
qui species eius circuitu vel fum
alii in manu gestantem sic
speciae scortorum iherusalem. Inter hec mys
teria subiit quedam mirabilia.
falsis dominatur prophetis. atque spe
culatoribus precipit ne reuertantur
inulta. Quatuor etiam ultionum
penas peccatoribus predicat.
animasque redire ad corpora pro
phetat. Ostendit quoque ei domi
nus sermo vnumquemque pro sua
actione deo redditurum. ne impro
generem posse vel diffidi labe
peccati delecti. Distinguit inter
hec sub oolla. et ooliba omnes
turpitudines samarie et iherusalem.
nationesque obiit continue
holam. Hec etiam ad penitentiam captiuos prouocat prophetis.
et per predicationem ammonet
redire concisos. Hic autem trice
simo etatis sue anno. et captiui
tatis quinto in chaldea exulans
prophetauit. ibique vaticinium co
summauit. Item prologus
beati ysidori episcopi de ortu et obi
tu ezechielis. prophete.

Ezechiel sacerdos filius
buzi genitus in terra
syrie. in typo xpi homo
filius nuncupatus. Hic cap
tiuus cum ioachim in babiloniam

ductus est et ad captivos prophetavit, corripiens eorum offensiones. et zelo dei motus cuncta eorum crimina et turpitudines arguens. Quem dum princeps israhel interficeret pro eo quod severitate vel auctoritate pontificali corriperetur ab eo ob impietatem sacrilegii. Sepultus est autem a populo in maurum in sepulchra sem.

Incipit prologus beati Jeronimi presbiteri in librum Ezechielis prophete.

Ezechiel propheta cum Ioachim rege Iuda captivus ductus est in Babilonem. Ibique hiis qui cum eo captivi fuerant prophetavit penitentibus quod ad Iheremie vaticinium se ultro adversariis tradidissent et viderent adhuc urbem Iherosolimam stare, quam ille casuram esse predixerat. Tricesimo autem etatis sue anno et captivitatis quinto exorsus est ad concaptivos loqui. et eodem tempore licet posterior Iheremias in Iudea prophetavit. Sermo eius nec satis disertus, nec ad modum rusticus est, sed ex utroque medie temperatus. Sacerdos et ipse sicut et Iheremias, principia voluminis et finem magnis habens obscuritatibus involuta. Sed et vulgata eius editio non multum distat ab hebraico. Unde satis miror quid cause extiterit, ut si eosdem in omnibus libris habemus interpretes, in aliis eadem, in aliis diversa transtulerint. Lege ergo et hunc librum iuxta translationem nostram. quia per cola scriptus et commata manifestiorem legentibus sensum prebuit. Si autem amici mei et hunc subsannaverint dicentes eis quod nemo eos compellat ut scribant. sed vereor ne illud eis eveniat quod greci significantius dicunt ut nominentur pat w aoia op oi. hoc est fagolidoros. hoc est manducantes senectas rautes. Explicit prologus.

Incipit liber Ezechielis prophete.

i	ii	iii	iiii
cum ...	...	volumen	implacatur
Vultus	Sta	Comede	Dormit
v	vi		vii
pylos	montibus israhel		Fac conclusionem
Radit caput	Innuatur		Concludit
viii	ix	x	xi
ab hominibus ...	vi ...	...	...
Scribit	Sex	cherub	Bisseta quis.
xii	xiii		xiiii
Ezechiel de loco	qui de corde prophetaverunt		noe daniel et iob
Migrat	Falli loqui		Tres
xv	xvi	xvii	xviii
parabola	... dicit	aquila	verba
Vitis	Sanguine	Grandis.	Vua
xix	xx	xxi	xxii
		clavum est	...
Leo capitur	Seniores	Gladius	Conflat
xxiii	xxiiii	xxv	xxvi
due ... ergo	...	prophetat contra	...
Mulieres.	Uxor	Ammon	Tyrus

xxvii | xxviii | xxix
vitulus toro lapis preciosi | [illegible]
atque decor | lapides | pharaonem
xxx | xxxi | xxxii
[illegible] | descenderunt | super egyptum | [illegible]
frangit | descendit | plangent | spe
xxxiii | xxxiiii | xxxv | xxxvi
gladium | [illegible] | [illegible] | [illegible]
culator | oves que | Seyr | aquam
xxxvii | xxxviii | xxxix | xl | xli
[illegible] | [illegible] | | [illegible] | [illegible]
tumulos | god | mors | mons | intr
xlii | xliii
[illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible]
eccia. | Templum | clausa | pi
xliiii | xlv | xlvi
[illegible] | | [illegible]
aut | per sabbata | post aqua | no
xlvii | Versus supra scripti con
[illegible] | tinent numerum et materias
men. | capitulorum ezechiel prophete.

Incipit liber ezechiel prophete.

Et factum est in tricesimo anno in quarto mense quinta mensis cum essem in medio captivorum iuxta fluvium chobar. aperti sunt celi et vidi visiones dei. In quinta mensis ipse est annus quintus transmigrationis ioachym regis iude. factum est verbum domini ad ezechielem filium buzi. sacerdotem in terra chaldeorum secus flumen chobar. Et facta est super eum ibi manus domini. Et vidi et ecce ventus turbinis veniebat ab aquilone. et nubes magna. et ignis involvens. et splendor in circuitu eius. Et de medio eius quasi species electri. id est de medio ignis. Et in medio eorum similitudo quatuor animalium. et hic aspectus eorum. Similitudo hominis in eis. et quatuor facies uni. et quatuor penne uni. Et pedes eorum pedes recti. et planta pedis eorum quasi planta pedis vituli. et scintille quasi aspectus eris candentis. et manus hominis sub pennis eorum in quatuor partibus. Et facies et pennas per quatuor partes habebant. Iuncteque erant penne eorum alterius ad alterum. Non revertebantur cum incederent. sed unumquodque ante faciem suam gradiebatur. Similitudo autem vultus eorum facies hominis et facies leonis a dextris ipsorum quatuor. Facies autem bovis a sinistris ipsorum quatuor et facies aquile desuper ipsorum quatuor. et facies eorum. et penne eorum extente desuper. Due penne singulorum iungebantur. et due tegebant corpora eorum. et unumquodque eorum coram facie sua ambulabat. Ubi erat

impetus spiritus illuc gradieba-
tur · nec revertebantur cum ambula-
rent. Et similitudo animalium · aspec-
tus eorum quasi carbonum ignis ar-
dentium · et quasi aspectus lampadarum.
Hec erat visio discurrens in me-
dio animalium · splendor ignis · et
de igne fulgur egrediens. Et ani-
malia ibant et revertebantur in simi-
litudinem fulguris choruscantis.
Cumque aspicerem animalia · appa-
ruit rota una super terram iuxta
animalia · habens quatuor fa-
cies. Et aspectus rotarum et opus
earum quasi visio maris. et u-
na similitudo ipsarum quatuor. et
aspectus earum et opera · quasi sit
rota in medio rote. Per quatuor
partes earum euntes ibant et non
revertebantur cum ambularent.
Statura quoque erat rotis et
horribilis aspectus · et totum
corpus plenum oculis in circui-
tu ipsarum quatuor. Cumque ambu-
larent animalia · ambulabant
pariter et rote iuxta ea. et cum
elevarentur animalia de terra · ele-
vabantur simul et rote. Quocum-
que ibat spiritus · illuc eunte spiritu ·
et rote pariter levabantur seque-
tes eum. Spiritus enim vite erat
in rotis. Cum euntibus ibant et
cum stantibus stabant. et cum ele-
vatis a terra pariter elevaba-
tur et rote sequentes ea · quia
spiritus vite erat in rotis. Et simi-

litudo super capita animalium firma-
menti quasi aspectus cristalli hor-
ribilis. et extenti super capita eorum
desuper. Sub firmamento autem penne
eorum recte alterius ad alterum. Unum-
quodque duabus alis velabat cor-
pus suum. et alterum similiter vela-
batur. Et audiebam sonum alarum
multarum · quasi sonum sublimis dei.
Cum ambularent quasi sonus erat
multitudinis · ut sonus castrorum.
cumque starent dimittebantur
penne eorum. Nam cum fieret vox
super firmamentum quod erat super
caput eorum · stabant et submitte-
bant alas suas. Et super firma-
mentum quod erat imminens ca-
piti eorum · quasi aspectus lapidis sa-
phiri · similitudo throni · et super
similitudinem throni · similitudo quasi
aspectus hominis desuper. Et vi-
di quasi speciem electri · velut aspec-
tum ignis intrinsecus eius per cir-
cuitum a lumbis eius et desuper.
et a lumbis eius usque deorsum
vidi quasi speciem ignis splendentis
in circuitu velut aspectum arcus.
cum fuerit in nube in die pluvie. Hec
erat aspectus splendoris per gy-
rum. Hec visio similitudinis glo-
rie domini. Et vidi

Et vidi et cecidi in faciem II
meam · et audivi vocem
loquentis et dixit ad me. Fili
hominis sta super pedes tuos.
et loquar tecum. Et ingressus

est in me spiritus postquam locutus est
mihi. et statuit me supra pedes me-
os. Et audivi loquentem ad me
et dicentem. Fili hominis mitto
ego te ad filios israel. ad gentes
apostatrices que recesserunt a me.
Patres eorum prevaricati sunt pac-
tum meum usque ad diem hanc. et
filii dura facie et indomabili corde
sunt. ad quos ego mitto te. Et
dices ad eos. Hec dicit dominus deus.
si forte vel ipsi audiant. et si forte
quiescant. quoniam domus exaspe-
rans est. et scient quia propheta fu-
erit in medio eorum. Tu ergo fili
hominis ne timeas eos. neque
sermones eorum metuas. quoniam in-
creduli et subversores sunt tecum.
et cum scorpionibus habitas. Ver-
ba eorum ne timeas. et vultus eorum
ne formides. quia domus exas-
perans est. Loqueris ergo ver-
ba mea ad eos si forte audiant
et quiescant. quoniam irritatores sunt.
Tu autem fili hominis audi quecumque
loquar ad te. et noli esse
exasperans sicut domus israel
exasperatrix est. Aperi os tuum.
et comede quecumque ego do tibi.
Et vidi et ecce manus missa ad
me in qua erat involutus liber.
et expandit illum coram me. qui
erat scriptus intus et foris. et
scripte erant in eo. lamentatio-
nes et carmen et ve. am
iij Et dixit ad me. Fili hominis
quodcumque inveneris comede.
Comede volumen istud. et vadens
loquere ad filios israel. Et ape-
rui os meum. et cibavit me
volumine illo. Et dixit ad me.
Fili hominis venter tuus come-
det. et viscera tua complebun-
tur volumine isto quod ego
do tibi. Et comedi illud. et factum
est in ore meo tamquam mel dulce.
Et dixit ad me. Fili hominis va-
de ad domum israel. et loqueris ver-
ba mea ad eos. Non enim ad po-
pulum profundi sermonis. et igno-
te lingue tu mitteris ad domum
israel. neque ad populos multos profun-
di sermonis et ignote lingue. quorum
non possis audire sermones. Et
si ad illos mittereris ipsi audi-
rent te. domus autem israel nolunt
audire te. quia nolunt audire me.
Omnis quippe domus israel attri-
ta fronte est. et duro corde. Ecce
dedi faciem tuam valentiorem
faciebus eorum et frontem tuam du-
riorem frontibus eorum. ut adamantem
et ut silicem dedi faciem tuam.
Ne timeas eos neque metua-
s a facie eorum. quia domus ex-
asperans est. Et dixit ad me.
Fili hominis omnes sermones
meos quos loquor ad te assu-
me in corde tuo et auribus tuis
audi. et vade ingredere ad trans-
migrationem ad filios populi tui.
et loqueris ad eos. et dices eis.

Hec dicit dominus deus. si forte au
diant et quiescant. Et assumpsit
me spiritus. et audivi post me vo
cem commotionis magne. Benedic
ta gloria domini de loco suo. et vocem
alarum animalium percucientium
alteram ad alteram. et vocem rota
rum sequentium animalia. et vocem
commotionis magne. Spiritus quoque
levavit me et assumpsit me. et
abii amarus in indignatione
spiritus mei. Manus enim domini
erat mecum confortans me. Et ve
ni ad transmigrationem ad acervum
novarum frugum. ad eos qui habi
tabant iuxta flumen chobar. et
sedi ubi illi sedebant. et mansi
ibi septem diebus. merens in me
dio eorum. Cum autem pertransisset
septem dies. factum est verbum domini ad
me dicens. Fili hominis specu
latorem dedi te domui israel. et au
dies de ore meo verbum. et an
nunciabis eis ex me. Si dicente
me ad impium morte morieris.
non annunciaveris ei. neque locu
tus fueris ut avertatur a via sua
impia et vivat. ipse impius in iniquitate
sua morietur. sanguinem autem eius
de manu tua requiram. Si autem
tu annunciaveris impio. et ille
non fuerit conversus ab impietate
sua et via sua impia. ipse quidem
in iniquitate sua morietur. tu autem
animam tuam liberasti. Sed et si
conversus fuerit iustus a iusticia sua
et fecerit iniquitatem. ponam
offendiculum coram eo. Ipse
morietur quia non annunciasti
ei. in peccato suo morietur. et
non erunt in memoria iusticie
eius quas fecit. sanguinem vero
eius de manu tua requiram.
Si autem tu annunciaveris iusto
ut non peccet iustus. et ille non
peccaverit. vivens vivet quia
annunciasti ei. et tu animam tuam
liberasti. Et facta est super me ma
nus domini. et dixit ad me. Sur
gens egredere in campum.
et ibi loquar tecum. Et surgens
egressus sum in campum. et ecce
ibi stabat gloria domini. quasi gloria quam
vidi iuxta flumen chobar. Et
cecidi in faciem meam et ingres
sus est in me spiritus. et statuit
me supra pedes meos. et locutus
est mecum. et dixit ad me. In
gredere. et includere in medio
domus tue. Et tu fili hominis
ecce data sunt super te vincula.
et ligabunt te in eis. et tu non
egredieris in medio eorum. et lin
guam tuam adherere faciam
palato tuo. et eris mutus nec
quasi vir obiurgans quia do
mus exasperans est. Cum
autem locutus fuero tibi. aperiam
os tuum. et dices ad eos. Hec
dicit dominus deus. Qui audit au
diat. et qui quiescit quiescat.
quia domus exasperans est.

iiij Et tu fili hominis sume tibi
laterem et pones eum coram te
et describes in eo civitatem Ierusalem.
et ordinabis adversum eam ob-
sidionem. et edificabis munitio-
nes. et comportabis aggerem.
et dabis contra eam castra. et po-
nes arietes in gyro. Et tu sume
tibi sartaginem ferream. et pones
eam murum ferreum inter te et in-
ter civitatem. et obfirmabis faci-
em tuam ad eam. et erit in obsidio-
nem. et circumdabis eam. Sig-
num est domui Israel. Et tu dormi-
es super latus tuum sinistrum. et
pones iniquitates domus Israel
super eo. numero dierum quibus dor-
mies super illud. et assumes ini-
quitatem eorum. Ego autem dedi
tibi annos iniquitatis eorum. numero
dierum trecentos. et nonaginta
dies. et portabis iniquitatem
domus Israel. Et cum compleveris is-
tos dormies super latus tuum dextrum
secundo. et assumes iniquitatem domus
Iuda quadraginta diebus. Diem
pro anno. diem inquam pro anno
dedi tibi. Et ad obsidionem Ierusalem
convertes faciem tuam. et bra-
chium tuum erit extentum. et
prophetabis adversum eam. Ecce cir-
cumdedi te vinculis. et non te
convertes a latere tuo in latus
aliud. donec compleas dies
obsidionis tue. Et tu sume tibi
frumentum. et ordeum et fabam.

et lentem. et milium. et viciam.
et mittes ea in vas unum et facies
tibi panes numero dierum quibus dor-
mies super latus tuum. trecen-
tis et nonaginta diebus comedes
illud. Cibus autem tuus quo vesce-
ris erit in pondere viginti state-
res in die. A tempore usque ad tem-
pus comedes illud. et aquam in
mensuram bibes sextam partem
hyn. A tempore usque ad tempus bibes
illud. et quasi subcinericium
ordeaceum panem comedes illud.
et stercore quod egreditur de
homine operies illud in oculis
eorum. Et dixit. Sic comedent filii
Israel panem suum pollutum inter
gentes ad quas eiciam eos. Et dixi
Ha. ha. ha. domine deus. Ecce anima
mea non est polluta. et morti-
cinum. et laceratum a bestiis non
comedi ab infantia mea. usque nunc
et non est ingressa in os meum om-
nis caro immunda. Et dixit
ad me. Ecce dedi tibi fimum boum
pro stercoribus humanis. et fa-
cies panem tuum in eo. Et dixit
ad me. Fili hominis ecce ego
conteram baculum panis in Ierusalem.
et comedent panem in pondere.
et sollicitudine. et aquam in men-
sura et in angustia bibent. ut
deficientibus pane et aqua cor-
ruat unusquisque ad fratrem su-
um. et contabescant in iniqui-
tatibus suis. [illegible]

Et tu fili hominis sume ti
bi gladium acutum raden
tem pilos · assumes eum et duces
per caput tuum · et per barbam tuam ·
et assumes tibi stateram ponderis
et divides eos · Terciam partem
igni combures in medio civita
tis · iuxta completionem dierum
obsidionis · Et assumens terciam
partem concides gladio in cir
cuitu eius · terciam vero aliam
disperges in ventum · et gladium
nudabo post eos · Et sumes inde
parvum numerum et ligabis eos in
summitate pallii tui · et ex eis rur
sum tolles et proicies in medio
ignis · et combures eos igni ·
et ex eo egredietur ignis in om
nem domum israel · Hec dicit dominus
deus · Ista est ierusalem · in medio gen
tium posui eam · et in circuitu eius
terras · et contempsit iudicia
mea · ut plus esset impia quam
gentes · et precepta mea ultra quam
gentes terre que in circuitu eius
sunt · Iudicia enim mea proiece
runt · et in preceptis meis non am
bulaverunt · Idcirco hec dicit dominus
deus · Quia superastis gentes
que in circuitu vestro sunt · in pre
ceptis meis non ambulastis ·
et iudicia mea non fecistis · et iuxta
iudicia gentium que in circuitu
vestro sunt non estis operati · ideo
hec dicit dominus deus · Ecce ego ad
te et ipse ego faciam in medio
tui iudicia · in oculis gentium · et
faciam in te que non feci · et qui
bus ultra similia non faciam propter
omnes abhominationes tuas ·
Ideo patres comedent filios in me
dio tui · et filii comedent patres
suos · et faciam in te iudicia · et
ventilabo universas reliquias
tuas in omnem ventum · Idcirco vi
vo ego dicit dominus deus · nisi pro eo
quod sanctum meum violasti in omnibus
offensionibus tuis · et in omnibus
abhominationibus tuis · ego quo
que confringam et non parcet ocu
lus meus · et non miserebor ·
Tercia pars tui peste morietur
et fame consumetur in medio tui ·
et tercia pars tui gladio cadet
in circuitu tuo · Terciam vero par
tem tuam in omnem ventum dispergam ·
et gladium evaginabo post eos ·
ut compleam furorem meum · et
requiescere faciam indignati
onem meam in eis · Et consolabor ·
Et scient quia ego dominus locutus
sum in zelo meo · cum implevero
omnem indignationem meam
in eis · et dabo te in desertum
et in obprobrium gentibus que
in circuitu tuo sunt · in conspec
tu omnis pretereuntis · Et eris
obprobrium et blasphemia · ex
emplum · et stupor in gentibus
que in circuitu tuo sunt · cum fe
cero in te iudicia in furore et in
indignatione · et in increpationibus ire ·

Ego dominus locutus sum. qui misero
sagittas famis pessimas in eos
que erunt mortifere. et quas mit
tam ut disperdam vos. Et famam
congregabo super vos. et conteram
in vobis baculum panis. et im
mittam in vos famem. et besti
as pessimas usque ad internicio
nem. et pestilentia et sanguis
et gladium inducam super te transibunt per te. ego dominus locutus sum.
vi Et factus est sermo domini ad me
dicens. fili hominis pone
faciem tuam ad montes israel. et
prophetabis ad eos. et dices. Mon
tes israel audite verbum domini dei. Hec
dicit dominus deus montibus et colli
bus. rupibus et vallibus. Ecce ego
inducam super vos gladium. et dis
perdam excelsa vestra. et demolientur a
ras vestras. et confringentur simu
lachra vestra. et deiciam interfec
tos vestros ante ydola vestra. et da
bo cadavera filiorum israel ante faci
em simulachrorum vestrorum. et disper
gam ossa vestra circum aras vestras.
in omnibus habitationibus vestris. Ur
bes deserte erunt. et excelsa de
molientur. et dissipabuntur. et in
teribunt are vestre. et confringentur.
et cessabunt ydola vestra. et contere
tur delubra vestra. et delebuntur
opera vestra. et cadent interfecti
in medio vestri. et scietis quia ego
dominus. Et relinquam in vobis
eos qui fugerint gladium in gen
tibus. cum dispersero vos in terris.

et recordabuntur mei liberati vestri
in gentibus. ad quas captivi ducti
sunt. quia contrivi cor eorum for
nicans. et recedens a me. et o
culos eorum fornicantes post ydola
sua. et displicebunt sibimet su
per malis que fecerant in universis
abhominationibus suis. et scient
quia ego dominus non frustra locutus
sum. ut facerem eis malum hoc.
Hec dicit dominus deus. Percute ma
num tuam. et allide pedem tuum.
et dic heu ad omnes abhomina
tiones malorum domus israel. quia
gladio. fame. et peste ruituri sunt.
Qui longe est peste morietur.
qui autem prope gladio corruet. et qui
derelictus fuerit. et obsessus fame
morietur. et complebo indignationem
meam in eis. et scietis quia ego do
minus cum fuerint interfecti vestri in medio
ydolorum vestrorum. in circuitu ararum vestra
rum. in omni colle excelso. et in cunc
tis summitatibus montium. et subter
omne lignum nemorosum. et subter
universam quercum frondosam. lo
cum ubi accenderunt thura redolen
tia universis ydolis suis. Et ex
tendam manum meam super eos.
et faciam terram desolatam et
destitutam a deserto deblata in
omnibus habitationibus eorum. et scient
quia ego dominus. vii
Et factus est sermo ad me
dicens. Et tu fili hominis
hec dicit dominus deus terre israhel.

lxxvi

Finis venit. venit finis super
quatuor plagas terre. Nunc
finis super te. et immittam furorem
meum in te. et iudicabo te iuxta
vias tuas. et ponam contra te om-
nes abhominationes tuas. et
non parcet oculus meus super te.
et non miserebor. Sed vias tuas po-
nam super te. et abhominationes
tue in medio tui erunt. et scietis
quia ego dominus. Hec dicit dominus
deus. Afflictio una. afflictio
ecce venit. finis venit. venit
finis. Evigilavit adversum te.
ecce venit. venit contritio su-
per te. qui habitas in terra. Ve-
nit tempus prope est dies occisionis
et non glorie montium. Nunc de prope
quo effundam iram meam super
te. et complebo furorem meum in te.
et iudicabo te iuxta vias tuas. et
imponam tibi omnia scelera tua.
et non parcet oculus meus ne-
que miserebor. Sed vias tuas impo-
nam tibi. et abhominationes
tue in medio tui erunt. et scietis
quia ego sum dominus percutiens.
Ecce dies domini venit. egressa est
contritio. floruit virga. germina-
vit superbia. iniquitas surrex-
it in virga impietatis. non ex eis.
et non ex populo. neque ex sonitu
eorum. et non erit requies in eis.
Venit tempus. appropinquavit
dies. qui emit non letetur. et qui
vendit non lugeat. quia ira super
omnem populum eius. quia qui vendit
ad id quod vendidit non revertetur.
et adhuc in viventibus vita eorum.
Visio enim ad omnem multitudinem
eius non regredietur. et vir in in-
iquitate vite sue. non confortabitur.
Canite tuba. preparentur omnes.
et non est qui vadat ad prelium. Ira
enim mea super universum populum eius.
gladius foris. pestis et fames
intrinsecus. Qui in agro est gla-
dio morietur. et qui in civitate. pes-
tilentia et fame devorabuntur. Et
salvabuntur qui fugerint ex eis.
et erunt in montibus quasi columbe
convallium. omnes trepidi. unus-
quisque in iniquitate sua. Omnes
manus dissolventur. et omnia genua
fluent aquis. et accingent se ci-
liciis. et operiet eos formido. et in
omni facie confusio. et in universis
capitibus eorum calvitium. Argentum
eorum foras proicietur. et aurum eorum
in sterquilinium erit. Argentum eorum
et aurum eorum non valebit liberare
eos in die furoris domini. Animam
suam non saturabunt. et ventres
eorum non implebuntur. quia scanda-
lum iniquitatis eorum factum est. et
ornamentum monilium suorum in superbiam
posuerunt. et imagines abhomi-
nationum suarum. et simulacra eorum
fecerunt ex eo. Propter hoc dedi eis
illud in inmunditiam. Et dabo
illud in manus alienorum ad di-
ripiendum. et impiis terre in pre-
dam. et contaminabunt illud. et

auertam faciem meam ab eis. et violabunt archanum meum. et introibunt in illud emissarii. et contaminabunt illud. Fac conclusionem quia terra plena est iudicio sanguinum. et civitas plena iniquitate. Et adducam pessimos de gentibus et possidebunt domos eorum. et quiescere faciam superbiam potentium. et possidebunt sanctuaria eorum. Angustia super angustiam veniet et requirent pacem et non erit. Conturbatio super conturbationem veniet. et auditus super auditum. et querent visionem de propheta. et lex peribit a sacerdote. et consilium a senioribus. Rex lugebit et princeps induetur merore. et manus populi terre conturbabuntur. Secundum viam eorum faciam eis. et secundum iudicia eorum iudicabo eos. et scient quia ego dominus.

VIII Et factum est in anno sexto. in sexto mense in quinta mensis. ego sedebam in domo mea. et senes iuda sedebant coram me. et cecidit super me ibi manus domini dei. Et vidi et ecce similitudo quasi aspectus ignis ab aspectu lumborum eius et deorsum ignis. et a lumbis eius et sursum quasi aspectus splendoris ut visio electri. Et emissa similitudo manus apprehendit me in cincinno capitis mei. et elevavit me spiritus inter terram et celum. et adduxit me in ierusalem in visione dei. iuxta ostium interius quod respiciebat ad aquilonem ubi erat statutum ydolum zeli ad provocandam emulationem. et ecce ibi gloria dei israel. secundum visionem quam videram in campo. Et dixit ad me fili hominis. leva oculos tuos ad viam aquilonis. Et levavi oculos meos ad viam aquilonis. et ecce ab aquilone porte altaris ydolum zeli in ipso introitu. Et dixit ad me. fili hominis putasne vides tu quid isti faciunt abhominationes magnas quas domus israel facit hic ut procul recedam a sanctuario meo. Et adhuc conversus videbis abhominationes maiores. Et introduxit me ad ostium atrii. et vidi. et ecce foramen unum in pariete. Et dixit dominus ad me. fili hominis fode parietem. apparuit ostium unum. Et dixit ad me. Ingredere et vide abhominationes pessimas quas isti faciunt hic. Et ingressus vidi. et ecce omnis similitudo reptilium et animalium. abhominatio et universa ydola domus israel depicta erant in pariete in circuitu per totum. et septuaginta viri de senioribus domus israel. et iezonias filius saphan stabat in medio eorum stantium ante picturas. et unusquisque habebat

thymiaterium in manu sua. et va
por nebule de thure consurge
bat. Et dixit ad me. Certe vi
des fili hominis que seniores
domus israel faciunt in tenebris,
unusquisque in abscondito cubiculi
sui. dicunt enim. Non videt dominus nos.
dereliquit dominus terram. Et dixit ad
me. Adhuc conversus vi
debis abhominationes maiores
quas isti faciunt. Et introduxit
me per ostium porte domus domini quod
respiciebat ad aquilonem. et ecce
ibi mulieres sedebant plangen
tes adonidem. Et dixit ad me.
Certe vidisti fili hominis. Num
quid modica sunt domui iuda
facere iniquitates quas fecerunt
ipsi hic. Adhuc conversus vi
debis abhominationes maiores
his. Et introduxit me in atrium
domus domini interius. et ecce in
ostio templi domini inter vestibu
lum et altare quasi viginti quinque
viri dorsa habentes contra templum
et facies ad orientem. et adora
bant ad ortum solis. Et dixit ad
me. Certe vidisti fili hominis.
Numquid leve est hoc domui iu
da ut facerent abhominationes
istas quas fecerunt hic. quia re
plentes terram iniquitate conver
si sunt ad irritandum me. Et ecce
applicant ramum ad nares su
as. Ergo et ego faciam in furore.
et non parcet oculus meus. nec
miserebor. et cum clamaverint
ad aures meas voce magna.
non exaudiam eos.

IX
Et clamavit in auribus me
is voce magna dicens.
Appropinquaverunt visitationes
urbis. et unusquisque vas interfec
tionis habet in manu sua. Et ecce
sex viri veniebant de via porte
superioris que respicit ad aqui
lonem. et uniuscuiusque vas in
teritus in manu eius. Vir quoque
unus in medio eorum vestitus li
neis. et atramentarium scripto
ris ad renes eius. Et ingressi
sunt. et steterunt iuxta altare ere
um. et gloria domini assumpta est de
cherub que erat super eum ad
limen domus. et vocavit virum
qui indutus erat lineis. et atra
mentarium scriptoris habebat in lum
bis suis. Et dixit dominus ad eum.
Transi per medium civitatem in me
dio ierusalem. et signa thau super
frontes virorum gementium atque dolen
tium super cunctis abhominationi
bus que fiunt in medio eius. Et
illis dixit audiente me. Transi
te per civitatem sequentes eum. et
percutite. non parcat oculus vester.
neque misereamini. Senem. ad
olescentem. et virginem. parvu
lum et mulieres interficite usque
ad internicionem. Omnem autem
super quem videritis thau. ne oc
cidatis. et a sanctuario meo incipite

Ceperunt autem a viris senioribus
qui erant ante faciem domus. Et
dixit ad eos. Contaminate do
mum. et implete atria interfectis
et egredimini. Et egressi sunt
et percutiebant eos. qui erant
in civitate. Et cede completa re
mansi ego. ruique super faciem
meam. et clamans aio. Heu.
heu. heu. domine deus. Ergone
disperdes omnes reliquias israel.
effundens furorem tuum super ierusalem.
Et dixit ad me. Iniquitas domus
israel et iuda. magna est nimis
valde. Et repleta est terra sangui
nibus. et civitas repleta est aversione.
Dixerunt enim. Dereliquit dominus
terram. et dominus non videt. Igitur
et meus non parcet oculus. neque
miserebor. viam eorum super caput
eorum reddam. Et ecce vir qui indu
tus erat lineis qui habebat at
ramentarium in dorso suo. respondit
verbum dicens. Feci sicut prece
x pisti michi. an am
Et vidi et ecce in firmamen
to quod erat super caput
cherubim quasi lapis saphirus
quasi species similitudinis solii appa
ruit super ea. Et dixit ad virum qui
indutus erat lineis et ait. Ingre
dere in medio rotarum que sunt
subtus cherubim. et imple ma
num tuam prunis ignis que sunt
inter cherubim. et effunde super
civitatem. Ingressusque est in conspec
tu meo. Cherubin autem stabant
a dextris domus cum ingrederetur
vir. et nubes implevit atrium
interius. Et elevata est gloria domini
desuper cherubin ad limen domus.
et repleta est domus nube. et a
trium repletum est splendore glorie domini.
Et sonitus alarum cherubim audi
ebatur usque ad atrium exterius. quasi
vox dei omnipotentis loquentis. Cum
que precepisset viro qui indutus erat
lineis dicens. Sume ignem de me
dio rotarum que sunt inter cherubin.
ingressus ille stetit iuxta rotam.
et extendit cherub manum de
medio cherubim ad ignem qui erat
inter cherubim. et sumpsit et dedit
in manus eius. qui indutus erat
lineis. Qui accipiens egressus
est. et apparuit in cherubim si
militudo manus hominis subtus
pennas eorum. Et vidi et ecce qua
tuor rote iuxta cherubim. Rota
una iuxta cherub unum. et rota
alia iuxta cherub unum. Species
autem rotarum erat quasi visio la
pidis crisoliti. et aspectus ear
similitudo una quattuor. quasi sit
rota in medio rote. Cumque am
bularent. in quattuor partes
gradiebantur. et non revertebantur
tur ambulantes. sed ad locum
ad quem ire declinabat que
prima erat sequebantur. et cete
re nec vertebantur. et omne corpus
earum. et colla. et manus et penne.

⁊ circuli

et circuli plena erant oculis in cir-
cuitu quatuor rotarum. Et rotas is-
tas vocabat volubiles me au-
diente. Quatuor autem facies ha-
bebat unum. Facies una cherub
facies vituli. et facies secunda fa-
cies hominis. et in tercio facies
leonis. et in quarto facies aquile.
Et elevata sunt cherubin. ipsum
est animal quod videram iuxta
flumen chobar. Cumque ambu-
larent cherubin. ibant pariter
et rote iuxta ea. et cum elevarent
cherubin alas suas ut exalta-
rentur de terra non residebant
rote. sed et ipse iuxta erant. Stan-
tibus illis stabant. et cum elevatis
elevabantur. spiritus enim vite erat
in eis. Et egressa est gloria domini a li-
mine templi. et stetit super che-
rubim. et elevantia cherubin a-
las suas. exaltata sunt a ter-
ra coram me. Et illis egredien-
tibus. rote quoque subsecute sunt.
Et stetit in introitu porte domus
domini orientalis. et gloria domini dei
israel erat super ea. Ipsum est animal
quod vidi subtus deum israel
iuxta fluvium chobar. et intel-
lexi quia cherubin essent. Quatuor
per quatuor vultus uni. et qua-
tuor ale uni. et similitudo manus
hominis sub alis eorum. et simi-
litudo vultuum eorum. ipsi vultus
quos videram iuxta fluvium cho-
bar. et intuitus eorum. et impetus

singulorum ante faciem suam ingrediebatur.
Et elevavit me spiritus et introdu- XI
xit me ad portam domus
domini orientalem. que respicit
ad solis ortum. et ecce in introi-
tu porte viginti quinque viri. et vidi
in medio eorum. iechoniam filium
azur. et feltheam filium banaie
principes populi. Dixitque ad me. Fi-
li hominis hii sunt viri qui cogitant
iniquitatem. et tractant consilium
pessimum in urbe ista dicentes.
Nonne dudum edificate sunt do-
mus. Hec est lebes. nos autem
carnes. Ideirco vaticinare de
eis. vaticinare fili hominis. Et
irruit in me spiritus domini. et dixit
ad me. Loquere. Hec dicit dominus.
Sic locuti estis domus israel. et
cogitationes cordis vestri ego no-
vi. Plurimos occidistis in urbe
hac. et implestis vias eius inter-
fectis. Propterea hec dicit dominus deus.
Interfecti vestri quos posuis-
tis in medio eius. hii sunt carnes.
et hec est lebes. et educam vos
de medio eius. Gladium metu-
istis. et gladium inducam super vos
ait dominus deus. et eiciam vos de me-
dio eius. daboque vos in manu
hostium. et faciam in vobis iudicia.
Gladio cadetis in finibus israel iudi-
cabo vos. et scietis quia ego dominus.
Hec non erit vobis in lebetem.
et vos non eritis in medio eius
in carnes. In finibus israel iudicabo

nos. et scietis quia ego dominus
quia in preceptis meis non ambulas-
tis. et iudicia mea non fecistis. sed
iuxta iudicia gentium que in circui-
tu vestro sunt estis operati. Et fac-
tum est cum prophetarem. Feltias filius
banaie mortuus est. Et cecidi in fa-
ciem meam clamans voce mag-
na et dixi. Heu. heu. heu. domi-
ne deus. consummationem tu facis
reliquiarum israel. Et factum est
verbum domini ad me dicens. Fili ho-
minis fratres tui. fratres tui viri propin-
qui tui. et omnis domus israel. uni-
versi quibus dixerunt habitatores
ierusalem longe recedite a domino. nobis
data est terra in possessionem. Prop-
terea hec dicit dominus deus. Quia
longe feci eos in gentibus. et quia
dispersi eos in terris. ero eis in
sanctificationem modicam in terris
ad quas venerunt. Propterea
loquere. Hec dicit dominus deus.
Congregabo vos de populis. et ad-
unabo de terris in quibus dispersi
estis. daboque vobis humum israel.
et ingredientur illuc. et auferent
omnes offensiones cunctasque ab-
hominationes eius de illa. et da-
bo eis cor unum et spiritum novum tri-
buam in visceribus eorum. et aufe-
ram cor lapideum de carne eorum
et dabo eis cor carneum ut in pre-
ceptis meis ambulent. et iudi-
cia mea custodiant faciantque
ea. et sint michi in populum et ego
sim eis in deum. Quorum cor post
offendicula et abhominationes
suas ambulat horum viam in ca-
pite suo ponam dicit dominus deus.
Et elevaverunt cherubin alas
suas. et rote cum eis. et gloria
dei israel erat super ea. Et ascen-
dit gloria domini de medio civita-
tis stetitque super montem qui est
ad orientem urbis. Et spiritus le-
vavit me adduxitque in chalde-
am. ad transmigrationem in visi-
one in spiritu dei. Et sublata
est a me visio quam videram. et
locutus sum ad transmigratio-
nem omnia verba domini que osten-
derat michi.

XII

Et factus est sermo domini ad
me dicens. Fili hominis
in medio domus exasperantis
tu habitas. qui oculos habent
ad videndum. et non vident. et au-
res ad audiendum et non audiunt.
quia domus exasperans est. Tu
ergo fili hominis fac tibi vasa
transmigrationis. et transmigra-
bis per diem coram eis. Trans-
migrabis autem de loco tuo ad lo-
cum alterum in conspectu eorum
si forte aspiciant. quia domus
exasperans est. et efferes foras
vasa ~~sua~~ tua. quasi vasa transm-
igrantis per diem in conspectu
eorum. Tu autem egredieris vespe-
re coram eis. sicut egreditur migrans
ante oculos eorum. Perfode tibi

parietem. et egredieris per eum
in conspectu eorum. In humeris por-
taberis. in caligine efferreris. fa-
ciem tuam velabis. et non vide-
bis terram. quia portentum de-
di te domui israel. Feci ergo sicut pre-
ceperat mihi dominus. Vasa mea protu-
li quasi vasa transmigrationis per
diem. et vespere perfodi mihi pa-
rietem manu. In caligine egressus
sum. et in humeris portatus in
conspectu eorum. Et factus est sermo
domini ad me mane dicens. Fili ho-
minis. numquid non dixerunt ad
te domus israel. domus exaspe-
rans. quid tu facis? Dic ad e-
os. Hec dicit dominus deus. Super
ducem onus istud qui est in ierusalem
et super omnem domum israel que est
in medio eorum. Dic. ego portentum
vestrum. quomodo feci. sic fiet
illis. In transmigrationem et in
captivitatem ibunt. et dux qui
est in medio eorum. in humeris
portabitur. In caligine egredi-
etur. parietem perfodient ut e-
ducant eum. facies eius operietur
ut non videat oculo terram. Et
extendam rete meum super illum.
et capietur in sagena mea et ad-
ducam eum in babilonem. in
terram chaldeorum. et ipsam non
videbit. ibique morietur. Et om-
nes qui circa eum sunt. presi-
dium eius et agmina eius dis-
pergam in omnem ventum. Et gla-

dium evaginabo post eos. et
scient quia ego dominus qui dispse-
ro illos in gentibus. et dissemina-
vero eos in terris. Et relinquam
ex eis viros paucos a gladio.
et fame. et pestilentia. ut enar-
rent omnia scelera eorum in gentibus
ad quas ingredientur. et scient
quia ego dominus. Et factus est ser-
mo domini ad me dicens. Fili ho-
minis panem tuum in conturba-
tione comede. sed et aquam tuam
in festinatione et merore bibe.
Et dices ad populum terre. Hec
dicit dominus deus ad eos qui ha-
bitant in ierusalem in terra israel.
Panem suum in sollicitudine co-
medent. et aquam suam in desola-
tione bibent. ut desoletur ter-
ra a multitudine sua. propter iniqui-
tatem omnium qui habitant in
ea. Et civitates que nunc habi-
tantur desolate erunt. terraque
deserta. et scietis quia ego dominus.
Et factus est sermo domini ad me
dicens. Fili hominis quod est
proverbium istud vobis in terra
israel dicentium. in longum diffe-
rentur dies. et peribit omnis
visio? Ideo dic ad eos. Hec
dicit dominus deus. Quiescere faciam
proverbium istud. neque vulgo dice-
tur ultra in israel. Et loquere ad eos
quod appropinquaverint dies.
et sermo omnis visionis. Non
enim erit ultra omnis visio cassa.

neque divinatio ambigua in me-
dio filiorum Israel. quia ego dominus
loquar quodcumque locutus fuero
verbum. et fiet. Non prolonga-
bitur amplius. sed in diebus vestris
domus exasperans loquar ver-
bum et faciam illud dicit dominus
deus. Et factus est sermo domini
ad me dicens. Fili hominis.
Ecce domus Israel dicentium. Vi-
sio quam hic videt in dies mul-
tos et in tempora longa iste prophetat.
Propterea dic ad eos. hec dicit
dominus deus. Non prolongabitur ul-
tra omnis sermo meus. Ver-
bum quod locutus fuero comple-
bitur dicit dominus deus. an
xiii Et factum est sermo domini ad
me dicens. Fili hominis
vaticinare ad prophetas Israel qui
prophetant. et dices prophetantibus
de corde suo. Audite verbum domini.
Hec dicit dominus deus. Ve pro-
phetis insipientibus qui secun-
tur spiritum suum. et nichil vident.
Quasi vulpes in desertis prophe-
te tui Israel erant. Non ascendistis
ex adverso neque opposuistis mu-
rum pro domo Israel. ut staretis
in prelio in die domini. Vident va-
na. et divinant mendacium. di-
centes ait dominus. cum dominus non
miserit eos. et perseveraverunt
confirmare sermonem. Numquid
non visionem cassam vidistis.
et divinationem mendacem locuti
estis. et dicitis ait dominus cum
ego non sim locutus. Propterea
hec dicit dominus deus. Quia locu-
ti estis vana. et vidistis men-
dacium. ideo ecce ego ad vos ait
dominus deus. Et erit manus mea
super prophetas qui vident vana. et
divinant mendacium. In consilio
populi mei non erunt et in scriptura
domus Israel non scribentur. nec in ter-
ram Israel non ingredientur. Et scie-
tis quia ego dominus deus. eo quod de-
ceperint populum meum. dicentes pax.
et non est pax. Et ipse edificabat
parietem. illi autem liniebant eum
luto absque paleis. Dic ad eos
qui liniunt absque temperatura quod
casurus sit. Erit enim imber in-
undans. et dabo lapides pregran-
des desuper irruentes. et ventum
procelle dissipantem. Siquidem
ecce cecidit paries. Numquid
non dicetur vobis. ubi est litura
quam linistis. Propterea hec dicit
dominus deus. Erumpere faciam spiritum
tempestatum in indignatione mea.
et imber inundans in furore me-
o erit. et lapides grandes in ira
mea in consumptionem. Et destruam
parietem quem linistis absque tem-
peramento. et adequabo eum terre.
et revelabitur fundamentum eius.
et cadet. et consumetur in medio
eius. et scietis quia ego sum dominus.
Et complebo indignationem
meam in pariete. et in his qui

linunt eum absque temperamento.
Diceturque vobis: Non est paries
et non sunt qui liniunt eum, prophetae
Israhel qui prophetant ad Ierusalem
et vident ei visionem pacis, et
non est pax, ait dominus deus Israhel.
Et tu fili hominis pone faciem
tuam contra filias populi tui, quae
prophetant de corde suo, et vaticina-
re super eas, et dic: Haec dicit do-
minus deus: Vae quae consuunt pul-
villos sub omni cubito manus
et faciunt cervicalia sub capite
universae aetatis ad capiendas
animas. Cum caperent animas
populi mei, vivificabant animas
eorum. Et violabant me ad populum
meum propter pugillum hordei et frag-
men panis, ut interficerent animas
quae non moriuntur, et vivificarent
animas quae non vivunt, mentien-
tes populo meo credenti menda-
ciis. Propter hoc haec dicit dominus
deus: Ecce ego ad pulvillos ves-
tros quibus vos capitis animas
volantes, et dirumpam eos
de brachiis vestris, et dimittam
animas quas vos capitis ad vo-
landum. Et dirumpam cervicalia
vestra, et liberabo populum meum de ma-
nu vestra, neque erunt ultra in manibus
vestris ad praedandum. Et scietis
quia ego dominus. Pro eo quod
maerere fecistis cor iusti menda-
citer, quem ego non contrista-
vi, et confortastis manus impii

ut non reverteretur a via sua
mala et viveret, propterea vana non
videbitis et divinationes non di-
vinabitis amplius. Et eruam
populum meum de manu vestra, et sci-
etis quia ego dominus.
Et venerunt ad me viri se- XIIII
niores Israhel et sederunt coram
me. Et factus est sermo domini ad
me dicens: Fili hominis viri
isti posuerunt inmunditias suas
in cordibus suis, et scandalum
iniquitatis suae statuerunt contra
faciem suam. Numquid interro-
gatus respondebo eis? Propter
hoc loquere eis, et dices ad eos:
Haec dicit dominus deus: Homo homo
de domo Israhel qui posuerit inmun-
ditias suas in corde suo, et scan-
dalum iniquitatis suae statuerit contra
faciem suam, et venerit ad prophe-
tam interrogans per eum me,
ego dominus respondebo ei in multi-
tudine inmunditiarum suarum, ut capi-
atur domus Israhel in corde suo quo
recesserunt a me in idolis suis
cunctis. Propterea dic ad domum Israhel:
Haec dicit dominus deus: Convertimini
et recedite ab idolis vestris, et ab
universis contaminationibus vestris
avertite facies vestras. Quia homo
homo de domo Israhel et de proselitis
quicumque advena fuerit in Israhel, si
alienatus fuerit a me, et posue-
rit idola sua in corde suo, et scan-
dalum iniquitatis suae statuerit

tuit faciem suam. et venerit ad
prophetam. ut interroget per eum me.
ego dominus respondebo ei per me.
Et ponam faciem meam super ho
minem illum. et faciam eum in exemplum.
et in proverbium. et disperdam eum
de medio populi mei. et scietis quia
ego dominus. Et propheta cum erraverit
et locutus fuerit verbum. ego dominus
decepi prophetam illum. et extendam
manum meam super illum. et delebo
~~populum meum~~ eum de medio populi mei
israel. et portabunt iniquitatem suam.
iuxta iniquitatem interrogantis.
sic iniquitas prophete erit. ut non
erret ultra domus israel a me. ne
que polluatur in universis prevari
cationibus suis. sed sit michi in populum
et ego sim eis in deum ait dominus
exercituum. Et factus est sermo
domini ad me dicens. Fili hominis
terra cum peccaverit michi ut prevari
cetur prevaricans. extendam ma
num meam super eam. et conteram
virgam panis eius. et immittam
in eam famem. et interficiam de ea
hominem et iumentum. Et si fuerint
tres viri isti in medio eius. noe.
daniel. et iob. ipsi iustitia sua
liberabunt animas suas ait dominus
exercituum. Quod si bestias pes
simas induxero super terram.
ut vastem eam. et fuerit invia eo
quod non sit pertransiens propter besti
as. tres viri isti si fuerint in ea
vivo ego dicit dominus deus quia nec

filios nec filias liberabunt. sed ipsi
soli liberabuntur. terra autem desola
bitur. Vel si gladium induxero
super terram illam. et si dixero gladio
transi per terram. et interfecero de
ea hominem et iumentum. et tres
viri isti fuerint in medio eius. vi
vo ego dicit dominus deus. non libe
rabunt filios neque filias. sed ipsi
soli liberabuntur. Si autem et pesti
lentiam inmisero super terram
illam. et effudero indignationem
meam super eam in sanguine. ut
auferam ex ea hominem et iumentum.
et noe. et daniel. et iob. fuerint
in medio eius. vivo ego dicit
dominus deus. quia filium et filiam
non liberabunt. sed ipsi iustitia su
a liberabunt animas suas. Quoni
am hec dicit dominus deus. Quod
si et quattuor iudicia mea pessi
ma. gladium et famem. et besti
as malas. et pestilentiam misero
in iherusalem. ut interficiam de ea
hominem et pecus. tamen relinquetur
in ea salvatio educentium filios et
filias. Ecce ipsi egredientur ad vos.
et videbitis viam eorum. et adin
ventiones eorum. Et consolabimi
ni super malo quod induxi in ihe
rusalem. et in omnibus que impor
tavi super eam. et consolabuntur
vos cum videritis viam eorum.
et cognoscetis quod non frustra
fecerim omnia que feci in ea
ait dominus deus.

Et factus est sermo domini
ad me dicens. Fili hominis
quid fiet ligno vitis ex omnibus
lignis nemorum que sunt inter li-
gna silvarum? Numquid tolletur de
ea lignum ut fiat opus, aut fabri-
cabitur de ea paxillus ut depen-
deat in eo quodcumque vas? Ecce
igni datum est in escam: utramque
partem eius consumpsit ignis, et
medietas eius redacta est in favil-
lam. Numquid utile erit ad opus?
Etiam cum esset integrum non erat ap-
tum ad opus: quanto magis
cum ignis illud devoraverit et
combusserit, ex eo nichil fiet o-
peris? Propterea hec dicit dominus deus.
Quomodo lignum vitis inter ligna
silvarum quod dedi igni ad devoran-
dum, sic tradam habitatores
Ierusalem, et ponam faciem meam in eos.
De igne egredientur et ignis con-
sumet eos, et scietis quia ego
dominus, cum posuero faciem meam
in eos, et dedero terram inviam et
desolatam, eo quod prevaricatores
legis extiterint, dicit dominus deus.

Et factus est sermo domini ad
me dicens. Fili hominis no-
tas fac Ierusalem abhominationes
suas, et dices. Hec dicit domi-
nus deus Ierusalem: radix tua et genera-
tio tua de terra Chanaan, pater
tuus Amorreus, et mater tua
Cethea. Et quando nata es, in die ortus
tui non est precisus umbilicus
tuus, et in aqua non es lota
in salutem, nec sale salita, nec
involuta pannis. Non pepercit super
te oculus ut faceret tibi u-
num de hiis miseratus tui, sed pro-
iecta es super faciem terre in abiec-
tione anime tue, in die qua na-
ta es. Transiens autem per te vidi
te conculcari in sanguine tuo. Et
dixi tibi cum esses in sanguine tuo: vi-
ve. Dixi inquam tibi: in sanguine
tuo vive. Multiplicatam quasi ger-
men agri dedi te, et multiplicata
es et grandis effecta, et ingres-
sa es, et pervenisti ad mundum mu-
liebrem. Ubera tua intumuerunt
et pilus tuus germinavit, et
eras nuda et confusione plena.
Et transivi per te et vidi te, et ecce tem-
pus tuum tempus amantium. Et expan-
di amictum meum super te, et operui
ignominiam tuam. Et iuravi tibi, et
ingressus sum pactum tecum, ait dominus
deus, et facta es mihi. Et lavi te aqua,
et emundavi sanguinem tuum ex te,
et unxi te oleo, et vestivi te discolo-
ribus, et calciavi te ianthino,
et cinxi te bysso, et indui te sub-
tilibus, et ornavi te ornamento, et de-
di armillas in manibus tuis, et
torquem circa collum tuum, et dedi in-
aureum super os tuum, et circulos
auribus tuis, et coronam decoris
in capite tuo. Et ornata es auro
et argento, et vestita es bysso et
polymito et multis coloribus. Si-

milam et mel et oleum comedisti.
et decora facta es vehementer
nimis. Et profecisti in regnum. et e
gressum est nomen tuum in gentes propter
speciem tuam quia perfecta eras in
decore meo quem posueram super
te dicit dominus deus. Et habens fidu
ciam in pulchritudine tua forni
cata es in nomine meo. et expo
suisti fornicationem tuam omni
transeunti ut eius fieres. Et su
mens de vestimentis meis fecisti
tibi excelsa hinc inde consuta.
et fornicata es super eis sicut non
est factum. neque futurum est. Et tulisti
vasa decoris tui de auro meo et
de argento meo. que dedi tibi et
fecisti tibi ymagines masculi
nas. et fornicata es in eis. Et
sumpsisti vestimenta mea multi
colora. et vestita es eis. Et ole
um meum et thymiama meum
posuisti coram eis. et panem
meum quem dedi tibi. similam et
oleum et mel quibus enutrivi te
posuisti in conspectu eorum in odo
rem suavitatis. Et factum est ait
dominus deus. et tulisti filios tuos
et filias tuas quas genuisti mihi.
et ymmolasti eis ad devorandum.
Numquid parva est fornicatio tua
ymmolantis filios meos. et
dedisti illos consecrans eis.
Et post omnes abhominationes
tuas et fornicationes non es re
cordata dierum adolescentie tue. quando

eras nuda et confusione plena.
conculcata in sanguine tuo. Et ce
cidit post omnem maliciam tuam.
ve. ve. tibi ait dominus deus. Et edi
ficasti tibi lupanar. et fecisti tibi
prostibulum in cunctis plateis. Ad
omne caput vie edificasti signum
prostitutionis tue. et abhomina
bilem fecisti decorem tuum. et divi
sisti pedes tuos omni transeunti et
multiplicasti fornicationes tuas.
et fornicata es cum filiis egypti
vicinis tuis magnarum carnium.
et multiplicasti fornicationem tuam
ad irritandum me. Ecce ego exten
dam manum meam super te. et au
feram iustificationem tuam. et da
bo te in animam odientium te. filia
rum palestinarum que erubescunt
in via tua scelerata. Et fornica
ta es in filiis assiriorum. eo quod
necdum fueris expleta. Et postquam
fornicata es. nec sic es saciata. et
multiplicasti fornicationem tuam
in terra chanaan cum chaldeis.
et nec sic saciata es. In quo mun
dabo cor tuum ait dominus deus. cum
facias omnia hec opera mulieris
meretricis et procacis. Quia
fabricasti lupanar tuum in ca
pite omnis vie et excelsum tuum
fecisti in omni platea. nec facta
es quasi meretrix fastidio au
gens precium. sed quasi mulier
adultera que super virum suum
inducit alienos. Omnibus meretricibus

dantur mercedes. tu autem dedisti
mercedes cunctis amatoribus
tuis. et donabas eis ut intrarent
ad te undique ad fornicandum te
cum. Factumque est in te contra consue
tudinem mulierum in fornicationi
bus tuis. et post te non erit for
nicatio. In eo enim quod dedisti
mercedes. et mercedes non ac
cepisti. factum est in te contrarium.
Propterea meretrix audi ver
bum domini. Hec dicit dominus deus.
Quia effusum est es tuum. et re
velata est ignominia tua in for
nicationibus tuis super amatores
tuos. et super idola abhomina
tionum tuarum. in sanguine filiorum
tuorum. quos dedisti eis. ecce ego
congregabo omnes amatores
tuos quibus commixta es. et omnes
quos dilexisti cum universis quos
oderas. et congregabo eos super
te undique undique. et nudabo ig
nominiam tuam coram eis. et
videbunt omnem turpitudinem
tuam. et iudicabo te iudiciis ad
ulterarum et effundentium sanguinem.
Et dabo te in sanguinem furoris
et zeli. et dabo te in manus eo
rum. et destruent lupanar tuum.
et demolientur prostibulum tuum.
et denudabunt te vestimentis
tuis. et auferent vasa decoris
tui. et derelinquent te nudam
plenamque ignominia. Et ad
ducent super te multitudinem. et la
pidabunt te lapidibus. et trucida
bunt te gladiis suis. et combu
rent domos tuas igni. et facient
in te iudicia. in oculis mulierum
plurimarum. et desines fornicari
et mercedes ultra non dabis. Et
requiescet indignatio mea in te.
et auferetur zelus meus a te. et
quiescam nec irascar amplius.
eo quod non fueris recordata die
rum adolescentie tue. et provocas
ti me in omnibus hiis. Quapropter
et ego vias tuas in capite tuo
dedi ait dominus deus. et non feci
iuxta scelera tua in omnibus abho
minationibus tuis. Ecce omnis qui
dicit vulgo proverbium. in te assumet
illud dicens. Sicut mater ita
et filia eius. Filia matris tue
es tu que proiecit virum suum et fili
os suos. et soror sororum tuarum.
que proiecerunt viros suos et fi
lios suos. Mater vestra cethea.
et pater vester amorreus. et soror
tua maior samaria. ipsa et filie
eius que habitant ad sinistram
tuam. soror autem tua minor que
habitat a dextris tuis. sodoma
et filie eius. Sed nec in viis earum
ambulasti. neque secundum scelera
earum fecisti. paululum minus pene
sceleratiora fecisti illis in omnibus
viis tuis. Vivo ego dicit dominus
deus quia non fecit sodoma so
ror tua ipsa et filie eius. sicut fe
cisti tu et filie tue. Ecce hec fuit

iniquitas sodome sororis tue.
superbia. saturitas panis et abun-
dantia. et ocium. ipsius. et filia-
rum eius. et manum egeno et pau-
peri non porrigebant. Et elevate
sunt et fecerunt abhominationes
coram me. et abstuli eas sicut
vidisti. Et samaria dimidium pec-
catorum tuorum non peccavit. sed vicisti
eas sceleribus tuis. et iustificasti
sorores tuas omnibus abhomina-
tionibus tuis. quas operata es. Er-
go et tu porta confusionem tuam
que vicisti sorores tuas peccatis
sceleratius agens ab eis. iustificate
sunt enim a te. Ergo et tu confun-
dere et porta ignominiam tuam que iusti-
ficasti sorores tuas. Et convertam
restituens eas conversione sodomo-
rum cum filiabus suis. et conversione sa-
marie et filiarum eius. Et convertam
reversionem tuam in medio earum.
ut portes ignominiam tuam. et
confundaris in omnibus que fecisti.
consolans eas. Et soror tua so-
doma et filie eius revertentur ad an-
tiquitatem suam et samaria et
filie eius revertentur ad antiquitatem
suam. et tu et filie tue revertemini
ad antiquitatem vestram. Non fuit autem
sodoma soror tua audita in ore
tuo in die superbie tue. antequam
revelaretur malicia tua sicut hoc
tempore in obprobrium filiarum syrie. et
cunctarum in circuitu tuo filiarum pales-
tinarum que ambiunt te per gyrum.

Scelus tuum et ignominiam tuam.
tu portasti ait dominus deus.
quia hec dicit dominus deus. Et faciam
tibi sicut despexisti iuramentum.
ut irritum faceres pactum. et re-
cordabor ego pacti mei tecum in
diebus adolescentie tue. et susci-
tabo tibi pactum sempiternum.
Et recordaberis viarum tuarum.
et confunderis cum receperis sorores
tuas te maiores cum minoribus
tuis et dabo eas tibi in filias.
sed non ex pacto tuo. Et suscitabo
ego pactum meum tecum. et scies
quia ego dominus. ut recorderis et
confundaris. et non sit tibi ultra
aperire os pre confusione tua cum
placatus fuero tibi. in omnibus que
fecisti ait dominus deus.

Et factum est verbum domini ad me XVII
dicens. Fili hominis propone
enigma et narra parabolam ad do-
mum israhel et dices. Hec dicit
dominus deus. Aquila grandis ala-
rum magnarum longo membrorum duc-
tu. plena plumis et varietate.
venit ad libanum et tulit medul-
lam cedri. et summitatem frondium
eius avulsit. et transportavit eam
in terram chanaan. In urbem
negociatorum posuit illam. et tu-
lit de semine terre et posuit il-
lud in terra pro semine. ut firma-
ret radicem super aquas multas.
in superficie posuit illud. Cumque
germinasset crevit in vineam la-

tiorem humili statura. respicienti-
bus ramis eius ad eam. et radices
eius sub illa erant. Facta est ergo
vinea. et fructificavit in palmi-
tes. et emisit propagines. Et fac-
ta est aquila altera grandis. magnis
alis. multisque plumis. et ecce vi-
nea ista quasi mittens radices suas
ad eam. Palmites suos exten-
dit ad illam ut irrigaret eam
de areolis germinis sui. In terra bo-
na super aquas multas. planta-
ta est ut faciat frondes. et portet
fructum. ut sit in vineam grandem.
Dic. Hec dicit dominus deus. Ergo
ne prosperabitur? Nonne radices
eius evellet. et fructus eius distrin-
get. et siccabit omnes palmites
germinis eius. et arescet. et non
in brachio grandi. neque in populo
multo. ut evelleret eam radicitus.
Ecce plantata est. Ergo ne prosperi-
bitur? Nonne cum tetigerit eam.
ventus urens siccabitur. et in areis
germinis sui arescet? Et fac-
tum est verbum domini ad me dicens. Dic
ad domum exasperantem. Nescitis
quid ista significent? Dic. Ecce
venit rex babylonis in ierusalem. et as-
sumet regem et principes eius.
et adducet eos ad semetipsum in
babylonem. et tollet de semine
regni. ferietque cum eo fedus. et ac-
cipiet ab eo iusiurandum. Sed et
fortes terre tollet ut sit regnum
humile. et non elevetur. sed custo-
diat pactum eius. et servet illud.
Qui recedens ab eo misit nuntios
ad egyptum. ut daret sibi equos
et populum multum. Numquid prospe-
rabitur vel consequitur salutem qui
fecit hec? Et qui solvit pactum
numquid effugiet? Vivo ego di-
cit dominus deus. quoniam in loco regis
qui constituit eum regem. cuius fe-
cit irritum iuramentum. et solvit
pactum quod habebat cum eo in
medio babylonis morietur. et non in
exercitu grandi. neque in populo mul-
to faciet contra eum pharao prelium. xxiiii
in iactu aggeris. et in extructione
vallorum ut interficiat animas multas.
Spreverat enim iuramentum ut sol-
veret fedus. Et ecce dedit manum
suam. et cum omnia hec fecerit non effu-
giet. Propterea hec dicit dominus deus.
Vivo ego quoniam iuramentum quod
sprevit et fedus quod prevarica-
tus est ponam in caput eius. Et
expandam super eum rete meum. et
comprehendetur in sagena mea. Et
adducam eum in babylonem. et iu-
dicabo illum ibi in prevaricatione.
qua despexit me. Et omnes profugi
eius cum universo agmine gladio
cadent. residui autem in omnem ven-
tum dispergentur. et scietis quia ego
dominus locutus sum. Hec dicit dominus
deus. Et sumam ego de medulla ce-
dri sublimis. et ponam de vertice
ramorum eius tenerum. et distringam.
et ponam et plantabo super montem

excelsum et eminentem in monte
sublimi Israel plantabo illud.
Et erumpet in germen et faciet fruc-
tum et erit in cedrum magnam. Et ha-
bitabunt sub ea omnes volucres
et universum volatile sub umbra fron-
dium eius nidificabit. Et scient omnia
ligna regionis quia ego dominus hu-
miliavi lignum sublime et exalta-
vi lignum humile et siccavi lignum
viride et frondere feci lignum ari-
dum. Ego dominus locutus sum et
XVIII Et factus est sermo feci.
domini ad me dicens. Quid
est quod inter vos parabolam verti-
tis in proverbium istud in terra Israhel
dicentes. Patres comederunt uvam
acerbam et dentes filiorum obstu-
puerunt. Vivo ego dicit dominus deus.
Si erit vobis ultra parabola hec in
proverbium in Israel. Ecce omnes anime
mee sunt. Ut anima patris ita
et anima filii mea est. Anima que
peccaverit ipsa morietur. Et vir si
fuerit iustus et fecerit iudicium et
iustitiam in montibus non comederit.
et oculos suos non levaverit ad
idola domus Israel. et uxorem proxi-
mi sui non violaverit et ad mulie-
rem menstruatam non accesserit et
hominem non contristaverit. pignus de-
bitori reddiderit. per vim nichil ra-
puerit. panem suum esurienti
dederit. et nudum operuit vesti-
mento. ad usuram non commoda-
verit. et amplius non acceperit

ab iniquitate manum suam aver-
tit. iudicium verum fecerit inter
virum et virum. et in preceptis meis
ambulaverit et iudicia mea cus-
todierit. ut faciat veritatem. Hic
iustus est vita vivet ait dominus deus.
Quod si genuerit filium latronem
effundentem sanguinem. et fece-
rit unum de istis et hec quidem om-
nia non facientem. sed in montibus
comedentem. et uxorem proximi
sui polluentem. egenum et paupe-
rem contristantem. rapientem ra-
pinas. pignus non reddentem. et
ad idola levantem oculos suos
abhominationem facientem.
ad usuram dantem et amplius
accipientem. numquid vivet? Non
vivet. Cum universa detestanda
hec fecerit. morte morietur. sanguis
eius in ipso erit. Quod si genuerit
filium. qui videns omnia peccata
patris sui que fecit. timuerit. et non
fecerit simile eis. Super montes non
comederit. et oculos suos non leva-
verit ad idola domus Israhel.
et uxorem proximi sui non viola-
verit. et virum non contristaverit.
pignus non retinuerit. et rapinam
non rapuerit. panem suum esuri-
enti dederit. et nudum operuit ves-
timento. a pauperis iniuria aver-
terit manum suam. usuram et super-
habundantiam non acceperit. iudicia
mea fecerit. in preceptis meis am-
bulaverit. Hic non morietur

iniquitate patris sui, sed vita
vivet. Pater eius quia calumpni-
atus est et vim fecit fratri
et malum operatus est in medio populi
sui, ecce mortuus est in iniquitate
sua. Et dicitis: Quare non por-
tabit filius iniquitatem patris?
Videlicet quia filius iudicium et
iusticiam operatus est, omnia
precepta mea custodivit et fecit
illa, vita vivet. Anima que pec-
caverit ipsa morietur. Filius non
portabit iniquitatem patris,
et pater non portabit iniquita-
tem filii. Iusticia iusti super eum
erit, et impietas impii erit
super eum. Si autem impius ege-
rit penitentiam ab omnibus peccatis
suis que operatus est, et custo-
dierit universa precepta mea, et
fecerit iudicium et iusticiam, vita
vivet et non morietur. Omnium
iniquitatum eius quas operatus
est non recordabor; in iusticia sua
quam operatus est vivet. Numquid
~~operatus est vivet~~ voluntatis mee
est mors impii, dicit dominus deus,
et non ut convertatur a viis suis
et vivat? Si autem averterit se ius-
tus a iusticia sua et fecerit iniq-
uitatem secundum omnes abhomina-
tiones quas operari solet impius,
numquid vivet? Omnes iusti-
cie eius quas fecerat non recor-
dabuntur; in prevaricatione qua
prevaricatus est et in peccato
suo quod peccavit, in ipsis mo-
rietur. Et dixistis: Non est equa
via domini. Audite ergo domus israhel.
Numquid via mea non est equa, et
non magis vie vestre prave sunt?
Cum enim se averterit iustus a
iusticia sua et fecerit iniquitatem,
morietur in eis; et in iniusticia
sua quam operatus est morietur. Et
cum averterit se impius ab impie-
tate sua quam operatus est et fecerit
iudicium et iusticiam, ipse animam
suam vivificabit. Considerans
enim et avertens se ab omnibus in-
iquitatibus suis quas operatus
est, vivet vita et non morietur. Et
dicunt filii israhel: Non est equa via
domini. Numquid vie mee non sunt eque
domus israhel, et non magis vie
vestre prave sunt? Ideo unum-
quemque iuxta vias suas iudicabo
domus israhel, ait dominus deus.
Convertimini et agite penitentiam
ab omnibus iniquitatibus vestris, et
non erit vobis in ruinam iniqui-
tas. Proicite a vobis omnes pre-
varicationes vestras in quibus pre-
varicati estis, et facite vobis cor
novum et spiritum novum. Et quare
moriemini domus israhel? Quia
nolo mortem morientis, dicit
dominus deus. Revertimini et vivite.

XIX

Et tu assume planctum su-
per principes israhel et dices:
Quare mater tua leena inter
leones cubavit? In medio

leunculorum enutrivit catulos su-
os. et eduxit unum de leunculis
suis. Leo factus est et didicit cape-
re predam. hominesque comedere. Et
audierunt de eo gentes. et non absque
vulneribus suis ceperunt eum. et ad-
duxerunt eum in cathenis in terram
egypti. Que cum vidisset quoniam in-
firmata est. et periit expectatio
eius. tulit unum de leunculis suis
leonemque constituit eum. Qui in-
cedebat inter leones et factus est
leo. et didicit predam capere et ho-
mines devorare. didicit viduas
facere. et civitates eorum in desertum
adducere. et desolata est terra et ple-
nitudo eius. a voce rugitus illius.
gentes
Et convenerunt adversum eum un-
dique de provinciis. et expande-
runt rete suum super eum. in vulneribus
eorum captus est. Et miserunt eum in
caveam. et in cathenis adduxerunt
eum ad regem babylonis. miserunt-
que eum in carcerem. ne audire-
tur vox eius ultra super montes israel.
Mater tua quasi vinea in sanguine
tuo super aquam plantata. fruc-
tus eius et frondes eius creve-
runt ex aquis multis. et facte sunt
eius virge solide in sceptra domi-
nantium. et exaltata est statura eius
inter frondes. Et vidit altitudi-
nem suam in multitudine palmitum
suorum. et evulsa est in ira in terramque
proiecta. et ventus urens siccavit
fructum eius. Marcuerunt et arefac-

te sunt virge roboris eius. et ig-
nis comedit eam. Et nunc trans-
plantata est in desertum. et in ter-
ra invia et sitienti. Et egressus
est ignis de virga ramorum eius qui
fructum eius comedit. et non fuit in ea
virga fortis. sceptrum dominantium.
planctus est et erit in planctum.
Et factum est in anno septi- XX
mo. mense quinto in decima
mensis. venerunt viri de seniori-
bus israel ut interrogarent dominum.
et sederunt coram me. Et sermo
domini factus est ad me dicens.
Fili hominis loquere senioribus
israel. et dices ad eos. Hec dicit
dominus deus israel. Numquid ad in-
terrogandum me venistis? Vi-
vo ego quia non respondebo vo-
bis ait dominus deus. Si iudicas
eos. si iudicas fili hominis.
abhominationes patrum eorum
ostende eis. et dices ad eos. Hec
dicit dominus deus. In die qua ele-
gi israel et levavi manum meam
pro stirpe domus iacob. et appa-
rui eis in terra egypti. et levavi
manum meam pro eis dicens.
Ego dominus deus vester. in die illa le-
vavi manum meam pro eis ut
educerem eos. de terra egypti in terram
quam provideram eis fluentem
lacte et melle. que est egregia
inter omnes terras. Et dixi
ad eos. Unusquisque offensiones
oculorum suorum abiciat. et in

ydolis egypti nolite pollui. ego
dominus deus vester. Et irritaverunt
me, noluerunt que audire me. Unus-
quisque abhominationes
oculorum suorum non proiecit. nec y-
dola egypti reliquerunt. Et dixi
ut effunderem indignationem
meam super eos. et implerem
iram meam in eis in medio ter-
re egypti. Et feci propter nomen meum
ut non violaretur coram gentibus
in quarum medio erant. et inter
quas apparui eis. ut educerem
eos de terra egypti. Eieci ergo eos
de terra egypti. et eduxi in deser-
tum. et dedi eis precepta mea et
iudicia mea ostendi eis. que
faciat homo et vivat in eis. In-
super et sabbata mea dedi eis ut
esset signum inter me et eos. et
scirent quia ego dominus sanctificans
eos. Et irritaverunt me domus
israhel in deserto in preceptis meis
non ambulaverunt. et iudicia mea
proiecerunt que faciens homo
vivet in eis et sabbata mea vio-
laverunt vehementer. Dixi ergo
ut effunderem furorem meum super
eos in deserto. et consumerem
eos. et feci propter nomen meum ne vi-
olaretur coram gentibus de quibus
eieci eos. in conspectu earum. Ego
igitur levavi manum meam super
eos in deserto. ne
inducerem eos in terram quam
dedi eis fluentem lacte et melle.

precipuam terrarum omnium. quia iudi-
cia mea proiecerunt. et in preceptis
meis non ambulaverunt. et sab-
bata mea violaverunt. post ydo-
la enim cor eorum gradiebatur. Et
pepercit oculus meus super eos ut
non interficerem eos. nec consumpsi
eos in deserto. Dixi autem ad filios
eorum in solitudine. In preceptis pa-
trum vestrorum nolite incedere. nec
iudicia eorum custodiatis. nec in ydo-
lis eorum polluamini. ego dominus deus
vester. In preceptis meis ambulate.
et iudicia mea custodite et facite
ea. et sabbata mea sanctificate.
ut sit signum inter me et vos. et
sciatur quia ego dominus deus vester.
Et exacerbaverunt me filii israhel.
in preceptis meis non ambulaverunt.
et iudicia mea non custodierunt.
ut facerent ea. que cum fecerit ho-
mo vivet in eis. et sabbata mea
violaverunt. Et comminatus
sum ut effunderem furorem meum
super eos. et implerem iram me-
am in eis in deserto. Averti autem
manum meam. et feci propter
nomen meum. ut non violaretur
coram gentibus de quibus eieci eos
in oculis earum. Iterum levavi ma-
num meam in eos in solitudine
ut dispergerem illos in nationes
et ventilarem eos in terras eo quod
iudicia mea non fecissent et precep-
ta mea reprobassent. et sabbata
mea violassent. et post ydola

patrum suorum fuissent oculi eorum. Er-
go et ego dedi eis precepta non bona
et iudicia in quibus non vivent. et
pollui eos in muneribus suis cum
offerrent omne quod aperit vul-
vam propter delicta sua. et scient quia
ego dominus. Quamobrem loquere ad
domum israhel fili hominis. et dices
ad eos. Hec dicit dominus deus. Ad-
huc et in hoc blasphemaverunt
me patres vestri. cum sprevissent me
contempnentes. et induxissem eos
in terram super quam levavi manum
meam. ut darem eis. Viderunt
omnem collem excelsum. et omne
lignum nemorosum. et immolave-
runt ibi victimas suas. et dederunt
ibi irritationem oblationis sue.
et posuerunt ibi odorem suavitatis
sue. et libaverunt libationes suas
Et dixi ad eos. Quid est excelsum
ad quod vos ingredimini? Et vo-
catum est nomen eius excelsum. usque
ad hanc diem. Propterea dic ad do-
mum israhel. Hec dicit dominus deus. Cer-
te in via patrum vestrorum vos pollu-
imini. et post offendicula eorum vos
fornicamini. et in oblatione dono-
rum vestrorum. cum traducitis filios vestros
per ignem vos polluimini in omnibus
ydolis vestris usque hodie. Et ego
respondebo vobis domus israhel.
Vivo ego dicit dominus deus. quia
non respondebo vobis. neque co-
gitatio mentis vestre fiet dicentium.
Erimus sicut gentes. et sicut cog-
nationes terre. ut colamus ligna
et lapides. Vivo ego dicit dominus
deus. quoniam in manu forti et bra-
chio extento et in furore effuso
regnabo super vos. et educam
vos de populis. et congregabo de
terris. in quibus dispersi estis. In
manu valida et brachio extento.
et in furore effuso regnabo su-
per vos. et adducam vos in deser-
to populorum et iudicabor vobiscum
ibi facie ad faciem. Sicut iudici-
o contendi adversum patres vestros in
deserto terre egypti. sic iudicabo
vos dicit dominus. et subiciam vos
sceptro meo. et inducam vos in vin-
culis federis. et eligam de vobis
transgressores et impios. et de
terra incolatus eorum educam eos.
et terram israhel non ingredientur. et
scietis quia ego dominus. Et vos do-
mus israhel hec dicit dominus deus.
Singuli post ydola vestra ambula-
te et servite eis. Quod et si in
hoc non audieritis me et nomen
meum sanctum pollueritis ultra
in muneribus vestris et in ydolis vestris.
in monte sancto meo. in monte excel-
so israhel ait dominus deus. ibi ser-
viet michi omnis domus israhel.
omnes inquam in terra in qua
placebunt michi. et ibi queram
primicias vestras. et initium deci-
marum vestrarum. In omnibus sanctifi-
cationibus vestris in odorem suavi-
tatis suscipiam vos. cum eduxero

nos de populis et congregavero de terris in quibus dispersi estis et sanctificabor in vobis in oculis nationum. et scietis quia ego dominus cum induxero vos ad terram Israel in terram pro qua levavi manum meam ut darem eam patribus vestris. et recordabimini ibi viarum vestrarum et omnium scelerum vestrorum quibus polluti estis. et displicebitis vobis in conspectu vestro in omnibus malitiis vestris quas fecistis. et scietis quia ego dominus cum benefecero vobis propter nomen meum non secundum vias vestras malas neque secundum scelera vestra pessima domus Israel ait dominus deus.

Et factus est sermo domini ad me dicens. Fili hominis pone faciem tuam contra viam austri et stilla ad africum et propheta ad saltum agri meridiani. et dices saltui meridiano. Audi verbum domini. Hec dicit dominus deus. Ecce ego succendam in te ignem. et comburam in te omne lignum viride. et omne lignum aridum. Non extinguetur flamma succensionis. et comburetur in ea omnis facies ab austro usque ad aquilonem. et videbit omnis caro. quia ego dominus succendi eam. nec extinguetur. et dixi. A a a domine deus. ipsi dicunt de me. Numquid non per parabolas loquitur iste. Et factus est sermo domini ad me dicens. Fili hominis pone faciem tuam ad Ierusalem. et stilla ad sanctuaria. et propheta contra humum Israel. et dices terre Israel. Hec dicit dominus deus. Ecce ego ad te. et eiciam gladium meum de vagina sua. et occidam in te iustum et impium. Pro eo autem quod occidi in te iustum et impium. idcirco egredietur gladius meus de vagina sua. ad omnem carnem. ab austro usque ad aquilonem. et sciet omnis caro quia ego dominus eduxi gladium meum de vagina sua irrevocabilem. Et tu fili hominis ingemisce in contritione lumborum. et in amaritudinibus ingemisces coram eis. Cumque dixerint ad te quare tu ingemiscis dices pro auditu quia venit. et tabescet omne cor. et dissolventur universe manus. et infirmabitur omnis spiritus. et per omnia genua fluent aque. Ecce venit. et fiet ait dominus deus. Et factus est sermo domini ad me dicens. Fili hominis propheta et dices. Hec dicit dominus deus. Loquere. Gladius gladius exacutus est et limatus. ut cedat victimas exacutus est. ut splendeat limatus est. Qui moves sceptrum filii mei. succidisti omne lignum. et dedi eum ad levigandum ut teneatur manu. Iste exacutus est gladius. et iste limatus est. ut sit in manu interficientis. Clama

et ulula fili hominis. quia hic factus
est in populo meo. hic in cunctis du-
cibus israel. qui fugerant gladio
traditi sunt cum populo meo. Idcirco
plaude super femur quia probatus
est. et hoc cum sceptrum subverterit.
et non erit dicit dominus deus. Tu
ergo fili hominis propheta et percute
manu ad manum et duplicetur gla-
dius. et triplicetur gladius inter-
fectorum. Hic est gladius occisionis
magne qui obstupescere eos
facit. et corde tabescere. et mul-
tiplicat ruinas. In omnibus por-
tis eorum dedi conturbationem gladii
acuti. et limati ad fulgendum
amicti ad cedem. Exacuere. va-
de ad dexteram sive ad sinistram.
quocumque faciei tue est appetitus.
Quin et ego plaudam manu
ad manum et implebo indigna-
tionem meam ego dominus locutus
sum. Et factus est sermo domini
ad me dicens. Et tu fili hominis
pone duas vias. ut veniat gla-
dius regis babilonis. De terra
una egredientur ambo. et manu
capiet coniecturam in capite vie
civitatis coniciet. Viam pones
ut veniat gladius ad rabbath
filiorum amon. et ad iudam in ihe-
rusalem munitissimam. Stetit
enim rex babilonis in bivio. in ca-
pite duarum viarum divinationem
querens. commiscens sagittas
interrogavit ydola. exta con-

suluit. Ad dexteram eius facta est divina-
tio super ierusalem. ut ponat arie-
tes. ut aperiat os in cede. et ele-
vet vocem in ululatu. ut po-
nat arietes contra portas. ut
comportet aggerem ut edi-
ficet municiones. Eritque quasi
consulens frustra oraculum
in oculis eorum. et sabbatorum
ocium imitans. Ipse autem recor-
dabitur iniquitatis ad capi-
endum. Idcirco hec dicit dominus.
Pro eo quod recordati estis ini-
quitatis vestre. et revelastis pre-
varicationes vestras. et apparue-
runt peccata vestra in omnibus
cogitationibus vestris. pro eo inquam
quod recordati estis. manu
capiemini. Tu autem profane im-
pie dux israel. cuius venit dies
in tempore iniquitatis prefinita.
hec dicit dominus deus. Aufer ci-
darim. tolle coronam. Nonne
hec est que humilem exaltavit.
et sublimem humiliavit. Iniqui-
tatem. iniquitatem. iniquitatem
ponam eam. et hoc non factum
est donec veniret cuius est iudicium
et tradam ei. Et tu fili hominis
propheta et dic. Hec dicit dominus deus
ad filios amon. et ad obpro-
brium eorum. et dices mucro mu-
cro evagina te ad occidendum.
limate ut interficias et ful-
geas. cum tibi viderentur vana
et divinarentur mendacia vide

ceris super colla vulneratorum im-
piorum. quorum venit dies in prae-
iniquitatis prefinita. Revertere
ad vaginam tuam in loco in quo
creatus es. in terra nativitatis
tue iudicabo te. et effundam su-
per te indignationem meam. in
igne furoris mei sufflabo in te.
daboque te in manus hominum
insipientium. et fabricantium in-
teritum. Igni eris cibus. sanguis
tuus erit in medio terre. obli-
vioni traderis quia ego dominus
locutus sum.

Et factum est verbum domini ad me
dicens. Et tu fili hominis
nonne iudicas civitatem sangui-
num? Et ostendes ei omnes abho-
minaciones suas. et dices. Hec
dicit dominus deus. Civitas effundens
sanguinem in medio sui. ut veni-
at tempus eius et que fecit ydola
contra semetipsam ut pollueretur.
in sanguine tuo qui a te effusus est
deliquisti. et in ydolis tuis que
fecisti polluta es. et appropinquare
fecisti dies tuos. et adduxisti tempus
annorum tuorum. Propterea dedi te gen-
tibus obprobrium et irrisionem univer-
sis terris. que iuxta sunt et que pro-
cul a te. et triumphabunt de te. sor-
dida. nobilis. grandis interitu.
Ecce principes israel singuli in bra-
chio suo fuerunt in te ad effun-
dendum sanguinem. Patrem et ma-
trem contumeliis affecerunt
in te. advenam calumpniati sunt
in medio tui. pupillum et viduam
contristaverunt apud te. Sanc-
tuaria mea sprevisti. et sabbata
mea polluisti. Viri detractores
fuerunt in te ad effundendum sangui-
nem. et super montes comederunt
in te. Scelus operati sunt in me-
dio tui. verecundiora patris dis-
cooperuerunt in te. inmundiciam men-
struate humiliaverunt in te. et un-
usquisque in uxorem proximi sui opera-
tus est abhominationem. Et socer
nurum suam polluit nefarie. Fra-
ter sororem suam filiam patris sui
oppressit in te. Munera accepe-
runt apud te ad effundendum san-
guinem. Usuram et superabundantiam
accepisti. et avare proximos tuos
calumpniabaris. meique oblita
es ait dominus deus. Ecce conplosi
manus meas super avariciam
tuam quam fecisti. et super sanguinem
qui effusus est in medio tui. Num-
quid sustinebit cor tuum. aut preva-
lebunt manus tue in diebus quos
ego faciam tibi? Ego dominus locu-
tus sum et faciam. et dispergam
te in naciones. et ventilabo te in
terris. et deficere faciam inmundi-
ciam tuam a te. et possidebo te in
conspectu gencium. et scies quia
ego dominus. Et factum est verbum
domini ad me dicens. Fili hominis
versa est michi domus israhel in
scoriam. Omnes isti stagnum et

es et ferrum et plumbum. in medio
fornacis. scoria argenti facti sunt.
Propterea hec dicit dominus deus. Eo
quod versi estis omnes in scoriam
propterea ecce ego congregabo vos
in medio ierusalem congregatione ar-
genti et eris et ferri. et stanni.
et plumbi. in medio fornacis.
ut succendam in ea ignem ad con-
flandum. Sic congregabo vos
in furore meo. et in ira mea et re-
quiescam. et conflabo vos. et
congregabo vos et succendam vos
in igne furoris mei. et conflabimini
in medio eius. ut conflatur argen-
tum in medio fornacis. sic eritis
in medio eius. et scietis quia e-
go dominus effuderim indignationem
meam super vos. Et factum est verbum
domini ad me dicens. Fili hominis
dic ei. Tu es terra inmunda. et
non conpluta. in die furoris. Con-
iuratio prophetarum in medio eius sicut
leo rugiens. rapiensque predam
animas devoraverunt. opem.
et pretium acceperunt. viduas eius
multiplicaverunt in medio eius.
Sacerdotes eius legem meam contemp-
serunt. et polluerunt sanctuaria
mea. Inter sanctum et prophanum non
habuere distantiam. et inter pol-
lutum et mundum non intellexerunt.
et a sabbatis meis averterunt ocu-
los suos. et coinquinabar in
medio eorum. Principes eius in me-
dio eius quasi lupi rapientes predam.

ad effundendum sanguinem. et ad per-
dendas animas. et avare sectando
lucra. Prophete autem eius liniebant
eos absque temperamento. viden-
tes vana. et divinantes eis men-
dacium dicentes. Hec dicit dominus
deus. cum dominus non sit locutus. Po-
puli terre calumpniabantur ca-
lumpniam. et rapiebant violenter.
egenum et pauperem affligebant.
et advenam opprimebant calump-
nia absque iudicio. et quesivi de eis
virum qui interponeret sepem et
staret oppositus contra me pro ter-
ra ne dissiperem eam. et non inve-
ni. Et effudi super eos indignati-
onem meam. Et in igne ire mee
consumpsi eos. viam eorum in ca- XX
put eorum reddidi ait dominus deus.
Et factum est verbum domini ad
me dicens. Fili hominis
due mulieres filie matris unius
fuerunt et fornicate sunt in egyp-
to. in adolescentia sua fornicate
sunt. Ibi subacta sunt ubera
earum. et fracte sunt mamme puber-
tatis earum. Nomina autem earum oolla
maior et oolyba soror eius minor.
Et habui eas et pepererunt filios
et filias. Porro earum nomina sa-
maria oolla. et ierusalem oolyba.
Fornicata est igitur oolla super me. et
insanivit in amatores suos.
assyrios propinquantes vesti-
tos iacincto. principes et magis-
tratus. iuvenes cupidinis. u-

uniuersos equites. et adolescentes cunctorum. Et dedit fornicationes suas super electos filios assyriorum uniuersos. et in omnibus in quos insaniuit. in inmunditiis eorum polluta est. insuper et fornicationes suas quas habuerat in egypto non reliquit. Nam et illi dormierunt cum ea in adolescentia sua. et illi confregerunt ubera pubertatis eius. et effuderunt fornicationem suam super eam. Propterea tradidi eam in manus amatorum suorum in manus filiorum assur. super quorum insaniuit libidine. Ipsi discooperuerunt ignominiam eius filios et filias illius tulerunt. et ipsam occiderunt gladio. et facte sunt famose mulieres. et iudicia perpetrauerunt in eam. Quod cum uidisset soror eius. ooliba plusquam illa insaniuit libidine. et fornicationem suam super fornicationem sororis sue ad filios assyriorum prebuit inpudenter ducibus et magistratibus ad se uenientibus indutis ueste uaria. equitibus qui uectabantur equis. et adolescentibus forma cunctis egregia. Et uidi quod polluta esset uia una ambarum. et auxit fornicationes suas. Cumque uidisset uiros depictos in pariete. ymagines chaldeorum expressas coloribus. et accinctos balteis renes et tyaras tinctas in capitibus eorum. formam ducum omnium similitudinem filiorum babilonis.

terreque chaldeorum in qua orti sunt et insaniuit concupiscentia oculorum suorum. et misit nuntios in chaldeam ad eos. Cumque uenissent ad eam filii babilonis ad cubile mammarum polluerunt eam stupris suis. et polluta est ab eis. et saciata est anima eius ab illis. Denudauit quoque fornicationes suas. et discooperuit ignominiam suam. et recessit anima mea ab ea. sicut recesserat anima mea a sorore eius. Multiplicauit enim fornicationes suas recordans dies adolescentie sue. quibus fornicata est in terra egypti. et insaniuit libidine super concubitus eorum. Quorum carnes sunt ut carnes asinorum. et sicut fluxus equorum. fluxus eorum. Et uisitasti scelus adolescentie tue. quando subacta sunt in egypto ubera tua. et confracte mamme pubertatis tue. Propterea ooliba hec dicit dominus deus. Ecce ego suscitabo omnes amatores tuos contra te quibus saciata est anima tua. et congregabo eos aduersum te. in circuitu filios babilonis. et uniuersos chaldeos. nobiles tyrannos que et principes. omnes filios assyriorum. iuuenes forma egregia. duces et magistratus uniuersos. principes principum. et nominatos ascensores equorum et uenient super te instructi curru et rota multitudo populorum. lorica et clipeo et galea

armabuntur contra te undique. et
dabo coram eis iudicium. et iudica
bunt te iudiciis suis. et ponam
zelum meum in te quem exercent te
cum in furore. Nasum tuum et au
res tuas precident. et que remanse
rint gladio concident. Ipsi fili
os tuos et filias tuas capient.
et novissimum tuum devorabitur igni.
Et denudabunt te vestimentis tuis.
et tollent vasa glorie tue. Et requies
cere faciam scelus tuum de te. et for
nicationem tuam de terra egypti.
nec levabis oculos tuos ad eos.
et egypti non recordaberis amplius.
quia hec dicit dominus deus. Ecce ego
tradam te in manus eorum quos odi
sti. in manus quibus saciata est
anima tua. et agent tecum in odio.
et tollent omnes labores tuos. et
dimittent te nudam et ignomi
nia plenam. et revelabitur igno
minia fornicationum tuarum. Scelus
tuum et fornicationes tue fecerunt
hec tibi. quia fornicata es post
gentes inter quas polluta es in
ydolis eorum. In via sororis tue am
bulasti. et dabo calicem eius in
manu tua. Hec dicit dominus deus.
Calicem sororis tue bibes profun
dum et latum. et eris in derisum
et in subsannationem. Que es
capacissima ebrietate et dolore re
plebaris. calicem meroris et tris
ticie. calice sororis tue samarie.
et bibes illum et epotabis usque
ad feces. et fragmenta eius devora
bis. et ubera tua lacerabis. quia
ego locutus sum ait dominus deus. Prop
terea hec dicit dominus deus. Quia
oblita es mei et proiecisti me post
corpus tuum. tu quoque porta scelus
tuum et fornicationes tuas. Et ait
dominus ad me dicens. Fili hominis num
quid iudicas oollam et oolibam
et annuncias eis scelera eorum. quia
adultere sunt. et sanguis in ma
nibus eorum. et cum ydolis fornicate sunt.
Insuper et filios suos quos genuerunt
michi obtulerunt eis ad devoran
dum. Sed et hoc fecerunt michi.
Polluerunt sanctuarium meum in die il
la. et sabbata mea profanaverunt. Cum
que immolarent filios suos ydolis
suis. et ingrederentur sanctuarium meum
in die illa ut pollucrent illud. etiam
hec fecerunt in medio domus mee.
Miserunt ad viros venientes de lon
ge. ad quos nuncios miserant. Ita
que ecce venerunt quibus te lavisti.
et circumlinisti stibio oculos tuos.
et ornata es mundo muliebri. Se
disti in lecto pulcherrimo. et men
sa ornata est ante te. et thymiama
meum. et unguentum meum posuisti
super eam. et vox multitudinis ex
ultantis erat in ea. et in viris
qui de multitudine hominum ad
ducebantur et veniebant de deser
to. posuerunt armillas in mani
bus eorum. et coronas speciosas in
capitibus eorum. Et dixi ei que attrita est

in adulteriis. Nunc fornicabitur
in fornicatione sua etiam hec. Et
ingressi sunt ad eam quasi ad mulie-
rem meretricem. Sic ingrediebantur
ad Oollam et Oolibam mulieres
nefarias. Viri ergo iusti sunt hii;
iudicabunt eas iudicio adultera-
rum et iudicio effundentium sangui-
nem. quia adultere sunt. et san-
guis in manibus earum. Hec dicit
dominus deus. Adduc ad eas multi-
tudinem et trade eas in tumultum
et in rapinam. et lapidentur la-
pidibus populorum et confodiantur gla-
diis eorum. Filios et filias earum inter-
ficient. et domos earum igne succen-
dent. Et auferam scelus de terra.
et discent omnes mulieres. ne fa-
ciant secundum scelus earum. Et dabunt
scelus vestrum super vos. et peccata
idolorum vestrorum portabitis. et scietis
quia ego dominus deus.

XXIIII Et factum est verbum domini ad me
in anno nono. in mense
decimo. decima die mensis. dicens.
Fili hominis scribe tibi nomen
diei huius. in qua confirmatus
est rex Babilonis adversus Ierusalem
hodie. et dices per proverbium ad domum
irritatricem parabolam et loqueris
ad eos. Hec dicit dominus deus. Po-
ne ollam eneam pone inquam et
mitte in eam aquam. congere frus-
ta eius in eam. omnem partem
bonam. femur et armum electum
et ossibus plenam. Pinguissimum
pecus assume. compone quoque
strues ossium sub ea. Efferbuit
coctio eius. et discocta sunt ossa
illius in medio eius. Propterea
hec dicit dominus deus. Ve civita-
ti sanguinum olle cuius rubigo in ea
est. et rubigo eius non exivit de
ea. per partes et per partes eice eam.
Et non cecidit super eam sors. San-
guis enim eius in medio eius est. Su-
per limpidissimam petram effudit
illum. Non effudit illum super terram
ut possit operiri pulvere. ut super-
ducerem indignationem meam. et vin-
dicta ulciscerer. Dedi sanguinem
eius super limpidissimam petram ne
operiretur. Propterea hec dicit dominus deus.
Ve civitati sanguinum. cuius ego gran-
dem faciam pyram. Congere ossa
que igni succendam. Consumentur
carnes. et coquetur universa compo-
sitio et ossa tabescent. Pone quo-
que eam super prunas vacuam ut in-
calescat et liquefiat es eius. et con-
fletur in medio eius inquinamentum
eius et consumatur rubigo eius. Mul-
to labore sudatum est et non exivit de
ea nimia rubigo eius neque per ig-
nem. Inmunditia tua execrabilis.
quia mundare te volui. et non es
mundata a sordibus tuis. Sed nec mun-
daberis prius donec quiescere fa-
ciam indignationem meam in te. Ego
dominus locutus sum. veniet et fa-
ciam. non transeam nec parcam.
nec placabor. iuxta vias tuas et

iuxta adinventiones tuas iudi
cabo te dicit dominus. Et factum est
verbum domini ad me dicens. Fili ho
minis ecce ego tollo a te desidera
bile oculorum tuorum in plaga. et non
plangens neque plorabis. neque flu
ent lacrime tue. Ingemisce tacens
mortuorum luctum non facies. Corona
tua circumligata sit tibi. et calci
amenta tua erunt in pedibus tuis.
nec amictu ora velabis. et cibos
lugencium non comedes. Locutus
sum ergo ad populum mane. et mor
tua est uxor mea vespere. fecique ma
ne sicut preceperat michi. Et dixit
ad me populus. Quare non indicas
nobis quid ista significent que tu
facis. Et dixi ad eos. Sermo
domini factus est ad me dicens. Lo
quere domui israel. Hec dicit dominus
deus. Ecce ego polluam sanctuarium
meum. superbiam imperii vestri. et de
siderabile oculorum vestrorum et super
quo pavet anima vestra. et filii vestri
tabe(scetis) et filie vestre quas reliquistis gla
dio. et facietis sicut ego feci. O
ra amictu non velabitis. et cibos
lugencium non comedetis. Coronas
habebitis in capitibus vestris. et cal
ciamenta in pedibus. Non plan
getis neque flebitis. sed tabescetis in
iniquitatibus vestris. et unusquisque
gemet ad fratrem suum. Eritque ezechi
el vobis in portentum. Iuxta omnia
que fecit facietis cum venerit istud.
et scietis quia ego dominus deus. Et

tu fili hominis. ecce in die qua
tollam ab eis fortitudinem eorum
et gaudium dignitatis. et deside
rium oculorum suorum. super quo re qui
escunt anime eorum filios et filias
eorum in die illa cum venerit fugiens
ad te ut annunciet tibi. In die inquam
illa aperietur os tuum cum eo qui
fugit et loqueris et non silebis ul
tra. eritsque eis in portentum. et scie
tis quia ego dominus.

Et factus est sermo domini ad me
dicens. Fili hominis pone
faciem tuam contra filios amon.
et prophetabis de eis. et dices filiis
amon. Audite verbum domini dei. Hec
dicit dominus deus. Pro eo quod dix
istis ad sanctuarium meum euge euge.
quia pollutum est. et super terram israel
quoniam desolata est. et super domum iuda.
quoniam ducti sunt in captivitatem. id
circo ecce ego tradam te filiis ori
entalibus in hereditatem. et colloca
bunt caulas suas in te. et ponent
tentoria sua in te. Ipsi comedent
fruges tuas. et bibent lactiuum. lac tuum
Daboque rabbath in habitaculum
camelorum. et filios amon in cubi
le pecorum et scietis quia ego dominus.
quia hec dicit dominus deus. Pro
eo quod plausisti manu et per
cussisti pede. et gavisa es ex toto
affectu super terram israel. idcirco ego
extendam manum meam super te.
et tradam te in direptionem gencium
et interficiam te de populis. et perdam te

de terris et conteram et scies quia
ego dominus. Haec dicit dominus deus. P-
ro eo quod dixerunt moab et seyr
ecce sicut omnes gentes domus
iuda. idcirco ecce ego aperiam hu-
merum moab de civitatibus. de civita-
tibus inquam eius. et de finibus eius
inclitas terre bethiesimoth. et beel-
meon. et cariathaim. filiis
orientis cum filiis amon. et dabo
eam in hereditatem. ut non sit
memoria ultra filiorum amon in gentibus.
Et in moab faciam iudicia. et sci-
ent quia ego dominus. Haec dicit dominus
deus. Pro eo quod fecit idumea ul-
tionem. ut se vindicaret de filiis
iuda peccavitque delinquens. et
vindictam expetivit de eis. idcir-
co dicit dominus deus. Extendam ma-
num meam super ydumeam. et aufe-
ram de ea hominem et iumentum.
et faciam eam desertam ab aus-
tro. et qui sunt in dedan gladio
cadent. Et dabo ultionem meam su-
per ydumeam per manum populi mei
israel. et facient in edom iuxta iram
meam et furorem meum. et scient vin-
dictam meam dicit dominus deus. Haec
dicit dominus deus. Pro eo quod fe-
cerunt palestini vindictam. et ul-
ti sunt se toto animo. interficien-
tes et implentes inimicitias vete-
res. Propterea haec dicit dominus deus. Ec-
ce ego extendam manum meam
super palestinos. et interficiam in-
terfectores. et perdam reliquias
maritime regionis. faciamque in
eis ultiones magnas arguens
in furore. et scient quia ego dominus
cum dedero vindictam meam super eos.
Et factum est in undecimo anno XXVI
prima die mensis. factus est
sermo domini ad me dicens. Fili ho-
minis pro eo quod dixit tyrus de
ierusalem euge confracte sunt porte
populorum. conversa est ad me et implebor
deserta eius. Propterea haec dicit dominus
deus. Ecce ego super te tyre et ascende-
re faciam ad te gentes multas. sicut
ascendit mare fluctibus. et dissi-
pabunt muros tyri. et destruent
turres eius. Et radam pul-
verem eius de ea et dabo eam in limpi-
dissimam petram. Siccatio sage-
narum erit in medio maris. quia lo-
cutus sum ait dominus deus. Et erit
in direptionem gentium. filie quoque
eius que sunt in agro gladio in-
terficientur. et scient quia ego do-
minus. Quia haec dicit dominus deus. Ecce ego
adducam ad tyrum nabuchodono-
sor regem babylonis ab aquilone.
regem regum cum equis et curribus
et equitibus et cetu. populorumque magno.
Filias tuas que sunt in agro gla-
dio interficiet et circumdabit te
munitionibus et comportabit ag-
gerem in gyro. et levabit contra
te clipeum. et vineas. et in tur-
res tuos temperabit arietes. et
turres tuas destruet in armatu-
ra sua. Inundatione equorum operiet

te pulvis eorum. a sonitu equitum
et rotarum et curruum move
buntur muri tui. Dum ingressus
fuerit portas tuas quasi per introi
tus urbis dissipate. ungulis
equorum suorum conculcabit omnes
plateas tuas. populum tuum gladi
o cedet. et statue tue nobiles in
terram corruent. Vastabunt o
pes tuas. diripient negotiati
ones tuas. et destruent muros
tuos. et domos tuas preclaras
subvertent. et lapides tuos et lig
na tua. et pulverem tuum in medi
o aquarum ponent. et quiescere
faciam multitudinem canticorum
tuorum. et sonitus cytharum
tuarum non audietur amplius.
et dabo te in limpidissimam pe
tram. Siccatio sagenarum eris
in medio maris. nec edificabe
ris ultra. quia ego locutus sum
ait dominus deus. Hec dicit dominus
deus tyro. Numquid non a sonitu
ruine tue. et gemitu interfecto
rum tuorum cum occisi fuerint in medi
o tui commovebuntur insule et
descendent de sedibus suis omnes
principes maris. et auferent exuvi
as suas et vestimenta sua varia
abicient. et induentur stupore.
In terra sedebunt. et attoniti su
per repentino casu tuo admira
buntur. et assumentes super te lamen
tum dicent tibi. Quomodo peristi que
habitas in mari urbs inclita.

que fuisti in mari fortis cum
habitatoribus tuis. quos formi
dabant universi. Nunc stupe
bunt naves in die pavoris tui.
conturbabuntur insule in mari eo
quod nullus egrediatur ex te. Quia
hec dicit dominus. Cum dedero te ur
bem desolatam sicut civitates
que non habitantur. et adduxero
te super te abyssum et operuerint
te aque multe. et detraxero te cum
hiis qui descendunt in lacum sem
piternum. et cum collocavero te in
terra novissima sicut solitudines
veteres cum hiis qui deducuntur in
lacum ut non habiteris. Por
ro cum dedero gloriam tuam in terra
viventium. in nichilum redigam
te. et non eris. et requisita non
invenieris ultra in sempiternum
dicit dominus deus. [illegible]

Et factum est verbum domini
ad me dicens. Tu ergo
fili hominis assume super tyrum
lamentum. et dices tyro que ha
bitat introitum maris. nego
tiatrici populorum ad insulas multas.
Hec dicit dominus deus. O tyre tu
dixisti perfecti decoris ego sum. et
in corde maris sita. Finitimi tui
qui te edificaverunt impleve
runt decorem tuum abietibus de
sanir. extruxerunt te cum omnibus
tabulatis maris. Cedrum de liba
no tulerunt. ut facerent tibi ma
lum. quercus de basan dolave

runt in remos tuos. Transtra
co tua fecerunt tibi ex ebore indie y
talie. et pretoriola de insulis. Bis
sus varia de egypto tex
ta est tibi in velum. ut poneretur
in malo. Iacinctus et purpura
de insulis elisa facta sunt operi
mentum tuum. habitatores sydonis
et aradii fuerunt remiges tui. Sa
pientes tui tyre facti sunt guberna
tores tui. Senes biblii et pru
dentes eius habuerunt nautas
ad ministerium varie supellectilis
tue. Omnes naves maris et
naute earum fuerunt in populo nego
ciationis tue. Perse et lidii et libi
es erant in exercitu tuo. viri bel
latores tui clipeum et galeam
suspenderunt in te pro ornatu tuo. Fi
lii aradii cum exercitu tuo erant su
per muros tuos in circuitu tuo. sed et
pigmei qui erant in turribus tuis.
pharetras suas suspenderunt
in muris tuis per gyrum. ipsi
compleverunt pulchritudinem
tuam. Carthaginenses negociato
res tui a multitudine cunctarum
divitiarum. argento. ferro. stan
no plumboque repleverunt nun
dinas tuas. Grecia. tubal. et
mosoch ipsi institores tui. man
cipia et vasa erea adduxerunt
populo tuo. De domo thogorma equos
et equites et mulos adduxe
runt ad forum tuum. Filii dedan
negociatores tui. Insule multe

acio
negociatio manus tue. dentes ebur
neos et hebeninos commutaverunt
in precio tuo. Syrus negociator
tuus. propter multitudinem operum
tuorum. gemmam purpuram. et scu
tulata. et bissum et sericum. et
chodchod proposuerunt in mercatu
tuo. Iuda et terra israel. ipsi insti
tores tui in frumento primo. bal
samum et mel et oleum. et resinam
proposuerunt in nundinis tuis. Da
mascenus negociator tuus. in
multitudine operum tuorum in mul
titudine diversarum opum. in vino
pingui. in lanis coloris optimi.
Dedan. et grecia. et mozel. in
nundinis tuis proposuerunt ferrum
fabrefactum. stacten et calamus
in negociatione tua. Dedan insti
tores tui in tapetibus ad sedendum.
Arabia et universi principes cedar.
ipsi negociatores manus tue cum
agnis et arietibus et hedis vene
runt ad te. negociatores tui. Ven
ditores saba et reema ipsi negoci
atores tui. cum universis primis aro
matibus et lapide precioso. et auro
quod proposuerunt in mercatu tuo.
Aran et chene et eden negociato
res tui saba. assur. chelmad. ven
ditores tui. ipsi negociatores mul
tifarie involucris iacincti.
et polimitorum gazarumque preciosarum
que obvolute et astricte erant
funibus. Cedros quoque habebant
in negociationibus tuis. Naves

maris et principes tui in negoti-
atione tua. et repleta es et glori-
ficata nimis in corde maris. In
aquis multis adduxerunt te remi-
ges tui. ventus auster contrivit
te in corde maris. Divitie tue et
thesauri tui. et multiplex instrumen-
tum tuum. naute tui gubernatores
tui qui tenebant supellectilem tu-
am. et populo tuo preerant. viri quo-
que bellatores tui qui erant in te
cum universa multitudine tua que
est in medio tui. cadent in corde
maris in die ruine tue. A sonitu
clamoris gubernatorum tuorum contur-
babuntur classes. et descendent de
navibus suis omnes qui tenebant
remum. Naute et universi gubernato-
res maris in terra stabunt. et e-
iulabunt super te voce magna. et
clamabunt amare. Et superiacient
pulverem capitibus suis. et cinere
conspergentur. et radent super te
calvitium et accingentur ciliciis. et
plorabunt in amaritudine anime.
ploratu amarissimo. et assument
super te carmen lugubre et plan-
gent te. Que est ut tyrus que
obmutuit in medio maris. que
in exitu negotiationum tuarum de ma-
ri implesti populos multos. in mul-
titudine divitiarum tuarum et populorum
tuorum ditasti reges terre. Nunc
contrita es a mari in profundis
aquarum. Opes tue et omnis mul-
titudo tua que erat in medio tui
ceciderunt. Universi habitatores
insularum obstupuerunt super te.
et reges earum omnes tempesta-
te perculsi mutaverunt vultus.
Negotiatores populorum sibilave-
runt super te. ad nichilum deduc-
ta es. et non eris usque in perpetuum.
Et factus est sermo domini ad
me dicens. Fili hominis
dic principi tyri. Hec dicit dominus
deus. Eo quod elevatum est cor tuum.
et dixisti deus ego sum. et in ca-
thedra dei sedi in corde maris
cum sis homo et non deus. et de-
disti cor tuum quasi cor dei. ecce sa-
pientior es tu daniele. Omne
secretum non est absconditum a te.
In sapientia et prudentia tua fe-
cisti tibi fortitudinem. et acquisisti
aurum et argentum in thesauris tuis.
In multitudine sapientie tue et
in negotiatione tua multiplica-
sti tibi fortitudinem. et eleva-
tum est cor tuum in robore tuo. Prop-
terea hec dicit dominus deus.
Eo quod elevatum est cor tuum quasi
cor dei. idcirco ecce ego adducam
super te alienos robustissimos
gentium. et nudabunt gladios su-
os super pulchritudinem sapientie
tue. et polluent decorem tuum. In-
terficient et detrahent te. et mori-
eris in interitu occisorum in corde
maris. Numquid dicens loqueris
deus ego sum coram interficienti-
bus te. cum sis homo et non deus

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

in manu occidentium te. Morte
incircumcisorum morieris in manu
alienorum. quia ego locutus sum ait
dominus deus. Et factus est sermo
domini ad me dicens. Fili hominis
leva planctum super regem tyri. et
dices ei. Hec dicit dominus deus.
Tu signaculum similitudinis
plenus sapientia et perfectus decore
in deliciis paradisi dei fuisti. Omnis
lapis preciosus operimentum tuum.
sardius. topazius. et iaspis.
crisolitus. et onix. et berillus.
saphirus. et carbunculus. et
smaragdus. Aurum opus decoris
tui. et foramina tua in die qua
conditus es preparata sunt. Tu
cherub extentus et protegens. et
posui te in monte sancto dei. in
medio lapidum ignitorum ambulas-
ti. perfectus decore in viis tuis a di
e conditionis tue. donec inventa
est iniquitas in te. In multitudine
negotiationis tue repleta sunt in-
teriora tua iniquitate. et peccas-
ti. et eieci te de monte dei. et per
didi te o cherub protegens de me
dio lapidum ignitorum. Elevatum
est cor tuum in decore tuo. perdidisti
sapientiam tuam in decore tuo. In
terram proieci te. et ante faciem re
gum dedi te. ut cernerent te. In
multitudine iniquitatum tuarum
et iniquitate negotiationis tue.
polluisti sanctificationem tuam. Pro
ducam ergo ignem de medio tui

qui comedat te. et dabo te in cinerem
super terram in conspectu omnium viden
tium te. Omnes qui viderint te
in gentibus obstupescent super te. nich
il factus es et non eris in perpetuum.
Et factus est sermo domini ad me di
cens. Fili hominis pone faciem
tuam contra sydonem. et prophetabis
de ea et dices. Hec dicit dominus deus. Ec
ce ego ad te sydon. et glorificabor
in medio tui. et scient quia ego
dominus cum fecero in ea iudicia. et sanc
tificatus fuero in ea. Et immittam
ei pestilentiam. et sanguinem in plateis
eius. et corruent interfecti in medio
eius gladio per circuitum. et scient
quia ego dominus. Et non erit ultra
domui israel offendiculum amaritu
dinis. et spina dolorem inferens
undique per circuitum eorum. qui ad
versantur eis. et scient quia ego
dominus deus. Hec dicit dominus deus. Cum
congregavero domum israel de populis
in quibus dispersi sunt. sanctificabor
in eis coram gentibus. et habita
bunt in terra sua quam dedi servo
meo iacob. et habitabunt in ea
securi et edificabunt domos. et plan
tabuntque vineas et habitabunt
confidenter cum fecero iudicia in
omnibus qui adversantur eis per circuitum.
et scient quia ego dominus deus eorum.
XXIX
In anno decimo. in duodecimo
mense. una die mensis. factum
est verbum domini ad me dicens. Fili ho
minis pone faciem tuam contra

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

pharaonem regem egypti. et prophe-
tabis de eo et de egypto uniuersa. loque-
re et dices. Hec dicit dominus deus. Ecce
ego ad te pharao rex egypti draco
magne. qui cubas in medio
fluminum tuorum et dicis. meus est
fluuius et ego feci memetipsum. et
ponam frenum in maxillis tuis et
agglutinabo pisces fluminum tuorum
squamis tuis. et extraham te de me-
dio fluminum tuorum et uniuersi pisces
tui squamis tuis adherebunt. Et
proiciam te in desertum. et omnes
pisces fluminis tui. Super faciem
terre cades. non colligeris neque
congregaberis. Bestiis terre et uola-
tilibus celi dedi te ad deuorandum.
et scient omnes habitatores egyp-
ti quia ego dominus. Pro eo quod fu-
isti baculus harundineus domui is-
rahel. quando apprehenderunt te manu
et confractus es et lacerasti omnem
humerum eorum. et innitentibus eis
super te comminutus es. et dissoluis-
ti omnes renes eorum. Propterea hec
dicit dominus deus. Ecce ego addu-
cam super te gladium et interficiam
de te hominem et iumentum. et erit
terra egypti in desertum et in solitu-
dinem. et scient quia ego dominus. Pro
quod dixeris fluuius meus est.
et ego feci eum. idcirco ecce ego
ad te. et ad flumina tua. dabo-
que terram egypti in solitudinem gladio
dissipatam. A turre syenes usque
ad terminos ethiopie non pertransibit

eam pes hominis. neque pes
iumenti gradietur in ea. et non
habitabitur quadraginta annis.
Daboque terram egypti desertam
in medio terrarum desertarum. et ciui-
tates eius in medio urbium
subuersarum. et erunt desolate qua-
draginta annis. Et dispergam egyp-
tios in nationes et uentilabo e-
os in terras. quia hec dicit dominus deus.
Post finem quadraginta annorum
congregabo egyptum de populis in
quibus dispersi fuerant. et reducam
captiuitatem egypti. et collocabo
eos in terra phatures in terra na-
tiuitatis sue. et erunt ibi in regnum
humile. et inter regna cetera erit
humillima. Et non eleuabitur
ultra super nationes. et imminuam
eos ne imperent gentibus neque
erunt ultra domui israhel in con-
fidentiam. docentes iniquitatem
ut fugiant et sequantur eos. et sci-
ent quia ego dominus deus. Et
factum est in uicesimo et in septimo
anno. in primo mense. et in una men-
sis factum est uerbum domini ad me di-
cens. Fili hominis nabuchodo-
nosor rex babilonis seruire fe-
cit exercitum suum seruitute mag-
na. aduersum tyrum. Omne caput
decaluatum. et omnis humerus
depilatus est. et merces non est red-
dita ei. neque exercitui eius de ty-
ro pro seruitute qua seruiuit mihi
aduersus eam. Propterea hec dicit

dominus deus. Ecce ego dabo nabu
chodonosor regem babilonis
in terram egypti. et accipiet mul
titudinem eius et depredabitur ma
nubias eius. et diripiet spolia
eius. et erit merces exercitui illius.
et operi pro quo servivit adversus
eam. et dedi ei terram egypti
pro eo quod laborave runt
michi. ait dominus deus. In die illo
pullulabit cornu domus israel. et
dabo tibi apertum os in medio eorum
et scient quia ego dominus deus.
Et factum est verbum domini ad
me dicens. Fili hominis pro
pheta et dic. Hec dicit dominus deus.
Ululate. ve. ve. diei quia iuxta
est dies. et appropinquat dies
domini. dies nubis. tempus gentium
erit. Et veniet gladius in egyp
tum. et erit pavor in ethyopia cum
ceciderint vulnerati in egypto. et
ablata fuerit multitudo illius. et de
structa fundamenta eius. ethi
opia. et lybia. et lidi. et omne
reliquum vulgus. et chub. et filii
terre federis cum eis gladio ca
dent. Hec dicit dominus deus. Et cor
ruent fulcientes egyptum. et destru
etur superbia imperii eius. a tur
re Syenes gladio cadent in ea ait
dominus exercituum. Et dissipabuntur
in medio terrarum desolatarum. et ur
bes eius in medio urbium deser
tarum erunt. et scient quia ego
dominus cum dedero ignem in egypto.
et attriti fuerint omnes auxilia
tores eius. In die illa egredientur
nuntii a facie mea in trieribus ad
conterendam ethiopie confidentiam.
et erit pavor in eis in die egyp
ti. quia absque dubio veniet. Hec
dicit dominus deus. Et cessare faciam
multitudinem egypti in manu na
buchodonosor regis babilonis.
ipse et populus eius cum eo. fortissi
mi gentium adducentur ad disperden
dam terram. et evaginabunt gla
dios suos super egyptum. et imple
bunt terram interfectis. et faciam
alveos fluminum aridos. Et tra
dam terram in manus pessimorum.
Et dissipabo terram et plenitudi
nem eius in manus alienorum. ego
dominus locutus sum. Hec dicit dominus
deus. Et disperdam simulachra
et cessare faciam ydola de memphis.
et dux de terra egypti non erit am
plius. et dabo terrorem in terra
egypti. et disperdam terram phatu
res. et dabo ignem in taphnis. et
faciam iudicia in alexandria. et ef
fundam indignationem meam super
pelusium robur egypti. et interfi
ciam multitudinem alexandrie. et
dabo ignem in egypto. quasi parturiens
dolebit pelusium. et alexandria
erit dissipata. et in memphis angus
tie cotidiane. Iuvenes heliopo
leos. et bubasti gladio cadent
et ipse captive ducentur. et in taph
nis nigrescet dies. cum contrivero

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

ibi sceptra egypti. et defecerit in
ea superbia potentie eius. Ipsam
nubes operiet. filie autem eius in cap
tivitatem ducentur et faciam iudi
cia in egypto. et scient quia ego dominus.
Et factum est in undecimo anno
in primo mense. in septima mensis. fac
tum est verbum domini ad me dicens. Fili
hominis brachium pharaonis re
gis egypti confregi. et ecce non
est obvolutum ut restitueretur ei sani
tas. ut ligaretur pannis. et fascia
retur linteolis. et recepto robore
posset tenere gladium. Propterea
hec dicit dominus deus. Ecce ego ad pha
raonem regem egypti. et comminuam
brachium eius forte. sed confractum.
et deiciam gladium de manu eius. et
dispergam egyptum in gentibus. et ven
tilabo eos in terris. Et confortabo
brachia regis babilonis. dabo
que gladium meum in manu eius. et
confringam brachia pharaonis.
et gement gemitibus interfecti coram
facie eius. Et confortabo brachia
regis babilonis. et brachia pha
raonis concident. et scient quia
ego dominus cum dedero gladium meum
in manum regis babilonis et ex
tenderit eum super terram egypti.
Et dispergam egyptum in nationes.
et ventilabo eos in terris. et sci
ent quia ego dominus.

Et factum est in undecimo anno
in tercio mense una mensis.
factum est verbum domini ad me dicens.

Fili hominis dic pharaoni regi
egypti. et populo eius. Cui similis
factus es in magnitudine tua?
Ecce assur quasi cedrus in libano
pulcher ramis et frondibus nemo
rosus. excelsusque altitudine et
inter condensas frondes elevatum
est ca[...]men eius. Aque
nutri[...]erunt illum. abissus ex
altavit eum. Flumina eius ma
nabant in circuitu radicum eius.
et rivos suos emisit ad universa
ligna regionis. Propterea elevata
est altitudo eius super omnia lig
na regionis. et multiplicata sunt
arbusta eius. et elevati sunt rami
eius pre aquis multis. Cumque exten
disset umbram suam in ramis eius.
fecerunt nidos omnia volatilia
celi. et sub frondibus eius genue
runt omnes bestie saltuum et sub
umbraculo illius habitabat cetus
gentium plurimarum. eratque
pulcherrimus in magnitudine sua.
et in dilatatione arbustorum suorum.
Erat enim radix illius iuxta aquas
multas. Cedri non fuerunt altio
res illo in paradiso dei. abietes non
adequaverunt summitatem eius.
et platani non fuerunt equè fron
dibus illius. Omne lignum para
disi dei non est assimilatum ei et
pulchritudini eius. quoniam speciosum
feci eum. et multis condensisque
frondibus et emulata sunt eum omnia
ligna voluptatis que erant in

paradiso dei. Propterea hec dicit dominus
deus: Pro eo quod sublimatus es in
altitudine et dedit summitatem suam
virentem atque condensam, et ele-
vatum est cor eius in altitudine sua.
tradidi eum in manu fortissimi gen-
tium. Faciens faciet ei iuxta impi-
etatem eius. Eieci illum et succi-
dent illum alieni. Et crudelissimi na-
tionum. et proicient eum super montes.
et in cunctis convallibus corruent
rami eius. confringentur arbusta
eius in universis rupibus terre. Et
recedent de umbraculo eius omnes
populi terre. et relinquent eum. In
ruina eius habitaverunt omnia
volatilia celi. et in ramis eius
fuerunt universe bestie regionis. Quam
ob rem non elevabuntur in altitu-
dine sua omnia ligna aquarum nec
ponent sublimitatem suam inter
nemorosa. atque frondosa. nec sta-
bunt in sublimitate sua omnia
que irrigantur aquis quia omnes
tradita sunt in mortem ad terram
ultimam in medio filiorum hominum
ad eos. qui descendunt in lacum.
Hec dicit dominus deus. In die qua
descendit ad inferos induxi luctum
operui eum abysso. et prohibui flu-
mina eius. et coercui aquas
multas. Contristatus est super
eum Libanus. et omnia ligna agri
concussa sunt. A sonitu ruine eius
commovi gentes. cum deducerem eum
ad infernum cum his qui descende-

bant in lacum. Et consolata sunt
in terra infima omnia ligna vo-
luptatis egregia atque preclara in
Libano universa que irrigabantur
aquis. Nam et ipsa cum eo descen-
dent ad infernum ad interfectos
gladio. et brachium uniuscuiusque se-
debit sub umbraculo eius in medio
nationum. Cui assimilatus es o in-
clite atque sublimis. inter ligna
voluptatis? Ecce deductus es cum
lignis voluptatis ad terram ulti-
mam. In medio incircumcisorum dor-
mies cum his qui interfecti sunt
gladio. Ipse est pharao et omnis
multitudo eius. dicit dominus deus.

xxxii

Et factum est in duodecimo an-
no. in mense duodecimo.
in una mensis. Factum est verbum
domini ad me dicens. Fili hominis
assume lamentum super pharao-
nem regem egypti. et dices ad eum.
Leoni gentium assimilatus es. et dra-
coni qui est in mari. et ventilabas
cornu in fluminibus tuis. et conturba-
bas aquas pedibus tuis. et conculc-
cabas flumina eorum. Propterea
hec dicit dominus deus. Expandam
super te rete meum in multitudine populorum
multorum. et extraham te in sagena
mea. Et proiciam te in terram. Super
faciem agri abiciam te et habitare
faciam super te omnia volatilia
celi. et saturabo de te bestias uni-
verse terre. Et dabo carnes tuas
super montes. et implebo colles tuos

sanie tua. et irrigabo terram fetore
re sanguinis tui montes et valles
implebuntur ex te. Et operiam cum
extinctus fueris celos. et nigrescere
faciam stellas eius. Solem nube
tegam. et luna non dabit lumen
suum. Omnia luminaria celi me-
rere faciam super te. et dabo tenebras
super terram tuam dicit dominus deus. cum
ceciderint vulnerati tui in medio
terre ait dominus deus. Et irritabo
cor populorum multorum. cum induxero
contritionem tuam in gentibus super
terras quas nescis. Et stupescere
faciam te super populos multos. et
reges eorum nimio horrore formi-
dabunt super te pro universis iniqui-
tatibus quas operatus es cum volare
ceperit gladius meus super facies
eorum. Et obstupescent repente sin-
guli pro anima sua in die ruine
sue. quia hec dicit dominus deus.
Gladius regis babilonis veni-
et tibi. in gladiis fortium deiciam
fortitudinem tuam. Inexpugna-
biles gentes omnes hee. et vasta-
bunt superbiam egypti. et dissipa-
bitur multitudo eius. et perdam omnia
iumenta eius. que erant super aquas
plurimas. et non conturbabit eas
pes hominis ultra. neque ungula
iumentorum turbabit eas. Tunc puris-
simas reddam aquas eorum. et
flumina eorum quasi oleum adducam
ait dominus deus. cum dedero terram
egypti desolatam. Deseretur autem

terra a plenitudine sua quando per-
cussero omnes habitatores eius.
et scient quia ego dominus. Planc-
tus est et plangent eum. et super
egyptum et super multitudinem eius
plangent eum ait dominus deus. Et
factum est in duodecimo anno in quin-
tadecima mensis. factum est verbum
domini ad me dicens. Fili hominis
cane carmen lugubre super multi-
tudinem egypti. et detrahe eam
ipsam et filias gentium robustarum
ad terram ultimam cum hiis qui
descendunt in lacum. Quo pul-
chrior es. descende et dormi cum
incircumcisis. In medio interfecto-
rum gladio cadent. Gladio data
est. attraxerunt eam et omnes populos
eius. Loquentur ei potentissimi
robustorum de medio inferni. qui
cum auxiliatoribus eius descen-
derunt et dormierunt incircumci-
sis interfecti gladio. Ibi assur
et omnis multitudo eius. in circui-
tu illius sepulcra eius. Omnes
interfecti et qui gladio ceciderunt.
quorum data sunt sepulchra in no-
vissimis laci. Et facta est multitudo
eius per gyrum sepulchri eius. et v-
niversi interfecti cadentesque gladio.
qui dederant quondam formidi-
nem in terra viventium. Ibi helam
et omnis multitudo eius per gy-
rum sepulchri sui. Omnes hii
interfecti ruentesque gladio. qui
descenderunt incircumcisi ad terram.

incircumcisi qui posuerunt terrorem suum
in terra viventium, et portaverunt
ignominiam suam cum his qui des-
cenderunt in lacum. In medio in-
terfectorum posuerunt cubile eius in
universis populis eius. In circuitu eius
sepulchrum illius. Omnes hii incir-
cumcisi interfectique gladio. Dederant
enim terrorem in terra viventium,
et portaverunt ignominiam suam
cum his qui descendunt in lacum.
In medio interfectorum posita sunt.
Ibi mosoch et thubal, et omnis
multitudo eius. In circuitu eius se-
pulchra illius. Omnes isti in-
circumcisi interfectique et cadentes
gladio, quia dederunt formidinem
suam in terra viventium. Et non dormi-
ent cum fortibus cadentibusque et in-
circumcisis, qui descenderunt ad in-
fernum cum armis suis, et posu-
erunt gladios suos sub capitibus
suis, et fuerunt iniquitates eorum
in ossibus eorum, quia terror fortium
facti sunt in terra viventium. Et tu
ergo in medio incircumcisorum con-
tereris et dormies cum interfec-
tis gladio. Ibi ydumea et reges
eius, omnes duces eius qui dat-
i sunt cum exercitu suo, cum in-
terfectis gladio, et qui cum incircum-
cisis dormierunt et cum his qui
descenderunt in lacum. Ibi princi-
pes aquilonis omnes, et univer-
si venatores qui deducti sunt cum
interfectis, paventes, et in sua
fortitudine confusi, qui dormierunt
incircumcisi cum interfectis gladio,
et portaverunt confusionem suam
cum his qui descendunt in lacum.
Vidit eos pharao, et consolatus
est super universa multitudine sua,
que interfecta est gladio, et porta-
verunt confusionem suam cum
his qui descendunt in lacum. Pha-
rao et omnis exercitus eius, ait
dominus deus. Quia dedi terrorem meum
in terra viventium, et dormivit in
medio incircumcisorum cum inter-
fectis gladio, pharao et omnis
multitudo eius, ait dominus deus.
Et factum est verbum domini ad me xxxiii
dicens. Fili hominis loquere
ad filios populi tui, et dices ad eos.
Terra cum induxero super eam gla-
dium, et tulerit populus terre virum unum
de novissimis suis, et constituerit
eum super se speculatorem, et ille vide-
rit gladium venientem super terram
et cecinerit bucina, et annuntiaverit
populo, audiens autem quisquis est ille
et sonitum bucine et non se obser-
vaverit, veneritque gladius et
tulerit eum, sanguis ipsius super
caput eius erit. Sonum bucine
audivit et non se observavit,
sanguis eius in ipso erit. Si autem
custodierit animam suam salva-
bit. Quod si speculator viderit
gladium venientem et non insonu-
erit bucina, et populus non se custo-
dierit, veneritque gladius et

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

veniet de eis animam. ille quidem in
iniquitate sua captus est. san
guinem quidem eius de manu spe
culatoris requiram. Et tu fili hominis
speculatorem dedi te domui Israel.
Audiens ergo ex ore meo sermonem.
annuntiabis eis ex me. Si me di
cente ad impium. impie morte mo
rieris. non fueris locutus ut se custo
diat impius a via sua. ipse impius
in iniquitate sua morietur. sanguinem
autem eius de manu tua requiram.
Si autem annuntiante te ad impium
ut a viis suis convertatur. non fuerit
conversus a via sua. ipse in iniquitate
sua morietur. tu autem animam tuam li
berasti. Tu ergo fili hominis dic
ad domum Israel. Sic locuti estis dicen
tes. Iniquitates nostre et peccata nostra su
per nos sunt. et in ipsis nos tabes
cimus. Quomodo ergo vivere pote
rimus. Dic ad eos. Vivo ego di
cit dominus deus. nolo mortem impii.
sed ut revertatur impius a via sua
et vivat. Convertimini a viis vestris
pessimis. Et quare moriemini do
mus Israel. Tu itaque fili hominis
dic ad filios populi tui. Iustitia iusti
non liberabit eum in quacumque die
peccaverit. et impietas impii non no
cebit ei in quacumque die conversus fuerit
ab impietate sua. Et iustus non poterit
vivere in iustitia sua in quacumque die pec
caverit. Etiam si dixero iusto quod
vita vivat. et confisus in iustitia
sua fecerit iniquitatem. omnes iusti

tie eius oblivioni tradentur. et in ini
quitate sua quam operatus est in ipsa mo
rietur. Si autem dixero impio mor
te morieris. et egerit penitentiam
a peccato suo feceritque iudicium et ius
titiam. pignus restituerit ille
impius. rapinamque reddiderit. in mandatis
vite ambulaverit. nec fecerit quicquam
iniustum. vita vivet et non morietur.
Omnia peccata eius que pecca
vit non imputabuntur ei. iudicium et
iustitiam fecit. vita vivet. Et dix
erunt filii populi tui. Non est equi pon
deris via domini. et ipsorum via iniusta
est. Cum enim recesserit iustus a iusti
tia sua. feceritque iniquitates. mo
rietur in eis. Et cum recesserit impius
ab impietate sua. feceritque iudi
cium et iustitiam vivet in eis. Et dici
tis. Non est recta via domini. Unum
quemque iuxta vias suas iudicabo
de vobis domus Israel. Et factum est in
duodecimo anno in decimo mense.
in quinta mensis transmigrationis nostre.
venit ad me qui fugerat de Ierusalem
dicens. Vastata est civitas. Ma
nus autem domini facta fuerat ad me
vespere antequam veniret qui fuge
rat. Aperuitque os meum donec ve
niret ad me mane. et aperto ore
meo non silui amplius. Et factum
est verbum domini ad me dicens. Fili ho
minis qui habitant in ruinosis
super humum Israel. loquentes aiunt.
Unus erat Abraham. et hereditate
possedit terram. nos autem multi sumus

nobis data est terra in possessione. Id-
circo dices ad eos. Hec dicit dominus
deus. Qui in sanguine comeditis
et oculos vestros levatis ad immun-
dicias vestras. et sanguinem fundi-
tis. numquid et terram hereditate pos-
sidebitis? Stetistis in gladiis vestris
fecistis abhominaciones et unusquis-
que uxorem proximi sui polluit. et
terram hereditate possidebitis? Hec
dices ad eos. Sic dicit dominus deus.
Vivo ego quia qui in ruinosis ha-
bitant gladio cadent. et qui in
agro est bestiis tradetur ad devo-
randum qui autem in presidiis et in
speluncis sunt peste morientur.
et dabo terram in solitudinem et de-
sertum. et deficiet superba fortitudo
eius. et desolabuntur montes israel.
eo quod nullus sit qui per eos trans-
eat. et scient quia ego dominus.
cum dedero terram eorum desolatam et
desertam propter universas abhomi-
naciones suas quas operati sunt.
Et tu fili hominis. filii populi tui
qui loquuntur de te iuxta muros et
in ostiis domorum. et dicunt unus ad
alterum. vir ad proximum suum loquentes
venite et audiamus quis sit sermo
egrediens a domino. et veniunt ad te
quasi si ingrediatur populus. et sedent
coram te populus meus. et audiunt
sermones tuos et non faciunt eos
quia in canticum oris sui vertunt il-
los. et avariciam suam sequitur cor eorum.
et es eis quasi carmen musicum quod

suavi dulcique sono canitur et au-
dient verba tua et non facient ea. et
cum venerit quod predictum est.
ecce enim venit. tunc scient quod
prophetes fuit inter eos.

Et factum est verbum domini ad me
dicens. Fili hominis propheta
de pastoribus israel. propheta et dices. pas-
toribus. Hec dicit dominus deus. Ve pas-
toribus israel qui pascebant semet
ipsos. Nonne greges pascuntur
a pastoribus? Lac comedebatis et
lanis operiebamini. et quod cras-
sum erat occidebatis. gregem autem
meum non pascebatis. Quod infir-
mum fuit non consolidastis. et quod
egrotum non sanastis. quod fractum
non alligastis. et quod abiectum non
reduxistis. quod perierat non quesis-
tis. sed cum austeritate imperabatis
eis. et cum potencia. Et dispersi
sunt oves mee eo quod non esset pas-
tor. et facte sunt in devoracionem
omnium bestiarum agri. et disperse sunt.
Erraverunt greges mei in cunctis
montibus et in universo colle excelso.
et super faciem terre dispersi sunt gre-
ges mei. et non erat qui requireret.
Propterea pastores audite verbum
domini. Vivo ego dicit dominus deus. quia
pro eo quod facti sunt greges mei
in rapinam. et oves mee in devora-
tionem omnium bestiarum agri. eo quod
non esset pastor. neque enim pastores
quesierunt gregem meum. sed pascebant
pastores semet ipsos. et greges meos

xxxiiij

non pascebant: propterea pastores
audite verbum domini. Hec dicit dominus
deus. Ecce ego ipse requiram super
pastores gregem meum de manu eo-
rum. et cessare faciam eos et ultra
non pascant gregem. nec pascant
amplius pastores semetipsos. et
liberabo gregem meum de ore eorum. et
non erit eis ultra in escam. quia hec
dicit dominus deus. Ecce ego ipse requi-
ram oves meas et visitabo eas.
sicut visitat pastor gregem suum
in die quando fuerit in medio ovium suarum
dissipatarum. Sic visitabo oves me-
as. et liberabo eas de omnibus locis
in quibus disperse fuerant in die nubis
et caliginis et educam eas de populis
et congregabo eas de terris. et in-
ducam eas in terram suam et pascam
eas in montibus israel. in rivis et in
cunctis sedibus terre. In pascuis uber-
rimis pascam eas: et in montibus
excelsis israel erunt pascue earum. Ibi
requiescent in herbis virentibus
et in pascuis pinguibus pascentur
super montes israel. Ego pascam oves
meas et ego eas accubare faciam
dicit dominus deus. Quod perierat
requiram. et quod abiectum fuerat re-
ducam. et quod confractum fuerat al-
ligabo. et quod infirmum fuerat con-
solidabo. et quod pingue et forte
custodiam et pascam illas in iu-
dicio et iusticia ait dominus deus. Vos
autem greges mei. hec dicit dominus deus
Ecce ego iudico inter pecus et pecus.

et arietum et hircorum. Nonne
satis erat vobis pascua bona
depasci? Insuper et reliquias pas-
cuarum vestrarum conculcastis pe-
dibus vestris. et cum purissimam aquam
biberetis. reliqua pedibus vestris
turbabatis. et oves mee hiis que
conculcata pedibus vestris fuerant
pascebantur. et que pedes vestri tur-
baverant hanc bibebant. Prop-
terea hec dicit dominus deus ad eos. Ecce ego
ipse iudico inter pecus pingue
et macilentum. Pro eo quod late-
ribus et humeris impingebatis.
et cornibus vestris ventilabatis omnia
infirma pecora donec dispergerentur
foras. salvabo gregem meum.
et non erit ultra in rapinam. et iudi-
cabo inter pecus et pecus. et susci-
tabo super ea pastorem unum qui pas-
cat ea servum meum david. Ipse pas-
cet ea. et ipse erit eis in pastorem.
Ego autem dominus ero eis in deum. et ser-
vus meus david princeps in me-
dio eorum. Ego dominus locutus sum.
et faciam cum eis pactum pacis.
et cessare faciam bestias pessimas
de terra. et qui habitant in deserto
securi dormient in saltibus. et po-
nam eos in circuitu collis mei
benedictionem. et deducam imbrem
in tempore suo. pluvie benedictionis
erunt. Et dabit lignum agri fruc-
tum suum. et terra dabit germen suum
~~[illegible]~~ et erunt in terra sua abs-
que timore. et scient quia ego

dominus. cum contrivero cathenas
iugi eorum. et eruero eos de manu
imperantium sibi. et non erunt ultra
in rapinam gentibus. neque bestie
terre devorabunt eos. sed habita
bunt confidenter absque ullo terro
re. Et suscitabo eis germen nomi
natum. et non erunt ultra immi
nuti fame in terra neque portabunt
amplius obprobria gentium. et sci
ent quia ego dominus deus eorum cum
eis et ipsi populus meus domus
Israel ait dominus deus. Vos autem gre
ges mei. greges pascue mee ho
mines estis. et ego dominus
deus vester dicit dominus deus.

xxxv Et factum est verbum domini ad me
dicens. Fili hominis pone
faciem tuam adversum montem Seyr.
et prophetabis de eo et dices illi. Hec
dicit dominus deus. Ecce ego ad te
mons Seyr. et extendam manum
meam super te. et dabo te desola
tum atque desertum. Urbes tuas
demoliar et tu desertus eris. et
scies quia ego dominus. eo quod fue
ris inimicus sempiternus. et conclu
seris filios Israel in manus gladii
in tempore afflictionis eorum. in tempore
iniquitatis extreme. Propterea vi
vo ego dicit dominus deus. quoniam san
guini tradam te. et sanguis te
persequetur. et cum sanguinem oderis.
sanguis persequetur te. et dabo
montem Seyr desolatum et deser
tum. et auferam de eo euntem et
redeuntem. et implebo montes
eius occisorum suorum. In collibus
tuis et in vallibus tuis atque in tor
rentibus interfecti gladio cadent.
In solitudines sempiternas tradam
te. et civitates tue non habitabun
tur. et scietis quia ego dominus.
eo quod dixeris due gentes et du
e terre mee erunt et hereditate pos
sidebo eas cum dominus esset ibi. Prop
terea vivo ego dicit dominus deus. quia iux
ta iram tuam faciam. et secundum
zelum tuum quem fecisti odio ha
bens eos. Et notus efficiar
per eos cum te iudicavero. et scies
quia ego dominus. Audivi universa
obprobria tua que locutus es de
montibus Israel dicens. deserti nobis
dati sunt ad devorandum. Et in
surrexistis super me ore vestro. et
derogastis adversum me. Verba
vestra ego audivi. Hec dicit dominus
deus. Letante universa terra in so
litudinem te redigam. Sicut
gavisus es super hereditatem domus
Israel. eo quod fuit dissipata. sic
faciam tibi. Dissipatus eris mons
Seyr. et ydumea omnis. sic faciam
tibi. et scient quia ego dominus.

Tu autem fili hominis propheta xxxvi
super montes Israel et dices.
Montes Israel audite verbum domini.
Hec dicit dominus deus. Eo quod
dixerit inimicus de vobis. euge
altitudines sempiterne in heredi
tatem date sunt nobis. propterea

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

uaticinare et dic. Hec dicit
dns deus. Pro quod desolati
estis et conculcati per circuitum.
et facti in hereditatem reliquis
gentibus. et ascendistis super labi
um lingue et obprobrium populi.
propterea montes isrl' audite
uerbum dni dei. Hec dicit dns
deus montibus et collibus tor
rentibus uallibusque et deser
tis parietinis. et urbibus derelic
tis. que depopulate sunt et sub
sannate a reliquis gentibus per
circuitum. Propterea hec dicit dns
deus. Quoniam in igne zeli mei
locutus sum de reliquis genti
bus. et de ydumea uniuersa. qui
dederunt terram meam sibi in here
ditatem cum gaudio et toto corde.
et ex animo. et eiecerunt eam ut
uastarent. idcirco uaticinare
super humum isrl'. et dices montibus
et collibus iugis et uallibus. Hec
dicit dns ds. Ecce ego in zelo
meo et in furore meo locutus sum.
Ergo quod confusionem gentium
sustinueritis. idcirco hec dicit dns
deus. Ego leuaui manum meam
ut gentes que in circuitu uro sunt
ipse confusionem suam portent. uos
autem montes isrl' ramos uros ex
tendite et germinetis. et fructum
urm afferatis populo meo israhel.
Prope enim est ut ueniat. quia ec
ce ego ad uos. et conuertar ad
uos. et arabimini et accipietis
sementem. Et multiplicabo in
uobis homines. omnem do
mum isrl'. et habitabuntur ci
uitates et ruinosa instauna
buntur. et replebo uos homini
bus et iumentis et multiplicabun
tur et crescent. et habitare uos
faciam sicut a principio. bonisque
donabo maioribus quam habuis
tis ab initio. et scietis quia ego
dns. Et adducam super uos ho
mines populum meum isrl'. et he
reditate possidebunt te. et eris
eis in hereditatem et non addes
ultra ut absque eis sis. Hec dicit
dns deus. Pro eo quod dicunt de
uobis deuoratrix hominum es.
et suffocans gentem tuam. propterea
homines non comedes amplius.
et gentem tuam non necabis ultra
ait dns deus. nec auditam faciam
in te amplius confusionem genti
um. et obprobrium populorum nequaquam
portabis. et gentem tuam
non necabis ultra ait dns deus.
nec audietur in te amplius
confusionem gentium. et obpro
brium populorum nequaquam portabis
et gentem tuam non amittes
amplius ait dns deus. Et fac
tum est uerbum dni ad me dicens.
Fili hominis domus isrl' habi
tauerunt in humo sua. et pollu
erunt eam in uiis suis. et in stu
diis suis iuxta inmunditiam men
struate facta est uia eorum. coram

me. Et effudi indignationem
meam super eos pro sanguine quem
fuderunt super terram et in idolis suis
polluerunt eam. et dispersi eos in
gentes. et ventilati sunt in terras
iuxta vias eorum et adinventiones
iudicavi eos. Et ingressi sunt ad
gentes ad quas introierunt et
polluerunt nomen sanctum meum
cum diceretur de eis populus domini iste
est. et de terra eius egressi sunt. Et
peperci nomini meo sancto quod pol
luerat domus israel in gentibus ad
quas ingressi sunt. Idcirco dices
domui israel. Hec dicit dominus deus.
Non propter vos ego faciam domus
israhel. sed propter nomen sanctum me
um quod polluistis in gentibus
ad quas intrastis. et sanctificabo
nomen meum magnum quod
pollutum est inter gentes. quod
polluistis in medio earum. ut sciant
gentes quia ego dominus ait dominus
exercituum deus. cum sanctificatus fuero
in vobis coram eis. Tollam
quippe vos de gentibus. et congre
gabo de universis terris. et ad
ducam vos in terram vestram. et
effundam super vos aquam mun
dam et mundabimini ab omnibus
inquinamentis vestris. et ab uni
versis ydolis vestris mundabo vos
et dabo vobis cor novum. et spiritum
novum ponam in medio vestri. et
auferam cor lapideum de carne

vestra. et dabo vobis cor carneum.
et spiritum meum ponam in medio
vestri. et faciam ut in preceptis meis
ambuletis. et iudicia mea custo
diatis et operemini. Et habita
bitis in terra quam dedi patribus
vestris. et eritis michi in populum
et ego ero vobis in deum. Et sal
vabo vos ex universis inquina
mentis vestris. Et vocabo fru
mentum et multiplicabo illud
et non imponam vobis famem.
Et multiplicabo fructum ligni et
germina agri. ut non portetis
ultra opprobrium famis in gen
tibus. Et recordabimini viarum
vestrarum pessimarum. studiorumque non
bonorum et displicebunt vobis in
iquitates vestre et scelera vestra. Non
propter vos ego faciam ait dominus
deus. notum sit vobis. Confundimini
et erubescite super viis
vestris domus israel. Hec dicit dominus
deus. In die qua mundavero vos
ex omnibus iniquitatibus vestris et
habitari fecero urbes. et instau
ravero ruinosa. et terra deserta
fuerit exculta que quondam erat
desolata in oculis omnis viatoris.
dicent. Terra illa inculta facta est
ut hortus voluptatis. et civita
tes deserte et destitute atque suffos
se munite sederunt. et scient gentes
quecumque derelicte fuerint in circui
tu vestro. quia ego dominus edificavi
dissipata. plantavique inculta. ego

dominus locutus sum et fecerim.
Hec dicit dominus deus. Adhuc in
hoc invenient me domus israel.
ut faciam eis. Multiplicabo
eos ut gregem hominum ut gre-
gem sanctum. ut gregem iherusalem
in sollempnitatibus eius. sic erunt
civitates deserte. pleneque gre-
gibus hominum. et scient quia
ego dominus.

xxxvij

Facta est super me manus
domini et eduxit me in spiritu
domini et dimisit me in medio cam-
pi qui erat plenus ossibus.
et circumduxit me per ea in gyro.
Erant autem multa valde super fa-
ciem campi. siccaque vehementer.
Et dixit ad me. fili hominis. pu-
tasne vivent ossa ista? Et dixi.
Domine deus. tu nosti. Et dixit ad
me. Vaticinare de ossibus istis:
et dices eis. Ossa arida. Au-
dite verbum domini. Hec dicit dominus
deus ossibus hiis. Ecce ego intro-
mittam in vos spiritum et vive-
tis. et dabo super vos nervos.
et succrescere faciam super vos
carnes. et superextendam in vo-
bis cutem. et dabo vobis spiritum et vi-
vetis. et scietis quia ego dominus.
Et prophetavi sicut preceperat michi.
Factus est autem prophetante me so-
nitus. et ecce commotio. et ac-
cesserunt ossa ad ossa. unumquod-
que ad iuncturam suam. Et vi-
di et ecce super ea nervi et car-
nes. et carnes ascenderunt. et
extensa est in eis cutis desuper. et
spiritum non habebant. Et dixit
ad me. Vaticinare ad spiritum.
vaticinare fili hominis et dices
ad spiritum. Hec dicit dominus deus.
A quatuor ventis veni spiritus.
et insuffla super interfectos istos
et reviviscant. Et prophetavi sicut
preceperat michi. et ingressus est
in ea spiritus et vixerunt. steterunt-
que super pedes suos exercitus
grandis nimis valde. Et dixit
ad me. fili hominis. ossa hec uni-
versa domus israel est. Ipsi dicunt.
Aruerunt ossa nostra. et periit spes
nostra. et abscisi sumus. Propterea
vaticinare et dices ad eos. Hec
dicit dominus deus. Ecce ego aperiam
tumulos vestros et educam vos de
sepulchris vestris populus meus. et
inducam vos in terram israel. et sci-
etis quia ego dominus cum aperuero
sepulchra vestra et eduxero vos de
tumulis vestris populus meus. et dedero
spiritum meum in vobis et vixeritis.
Et requiescere vos faciam super hu-
mum vestram. et scietis quia ego do-
minus locutus sum et feci ait
dominus deus. Et factus est sermo
domini ad me dicens. Et tu fili hominis
sume tibi lignum unum et scribe
super illud iude et filiorum israhel.
et sociis eius. Et tolle lignum
alterum. et scribe super illud io-
seph. lignum effraym. et cuncte

domus israhel sodaliumque eius. Et
adiunge illa unum ad alterum tibi
in lignum unum. et erunt in unione
in manu tua. Cum autem ad te
dixerint filii populi tui loquentes
nonne indicas nobis quid in
hiis tibi velis. loqueris ad eos.
Hec dicit dominus deus. Ecce ego as-
sumam lignum ioseph. quod est
in manu effraim. et tribus israhel
que iuncte sunt ei. et dabo illud
pariter cum ligno iuda. et faciam
ea in lignum unum. et erunt unum in
manu eius. Erunt autem ligna que
super scripseris in manu tua in
oculis eorum. et dices ad eos. Hec
dicit dominus deus. Ecce ego assumam
filios israhel de medio nacionum
ad quas abierunt. et congrega-
bo eos undique et adducam eos ad
humum suam. et faciam eos gen-
tem unam in terra. in montibus israhel.
Et rex unus erit omnibus imperans
et non erunt ultra due gentes. nec
dividentur amplius in duo regna.
neque polluentur ultra in ydolis suis
et abhominacionibus et in cunc-
tis iniquitatibus suis. Et salvos
eos faciam de universis sedibus
suis in quibus peccaverunt. et mun-
dabo et erunt michi populus. et ego
ero eis deus. et servus meus
david rex super eos. et pastor u-
nus erit omnium eorum. In iudiciis
meis ambulabunt et mandata
mea custodient et facient ea. Et
habitabunt super terram quam dedi
servo meo iacob. in qua habita-
verunt patres vestri. Et habitabunt
super eam ipsi et filii eorum et filii
filiorum eorum. usque in sempiternum.
et david servus meus princeps
eorum in perpetuum. Et percutiam illis
fedus pacis. pactum sempiter-
num erit eis. Et fundabo eos et mul-
tiplicabo. et dabo sanctificacio-
nem meam in medio eorum in perpe-
tuum. Et erit tabernaculum meum
in eis. et ero eis eis deus. et ipsi
erunt michi populus. et scient gen-
tes quia ego dominus sanctificator
israhel. cum fuerit sanctificacio
mea in medio eorum in perpetuum.
xxxviii Et factus est sermo domini ad
me dicens. Fili hominis
pone faciem tuam contra gog. et
terram magog. principem capitis
mosoch et tubal. et vaticinare
de eo et dices ad eum. Ecce ego
ad te gog principem capitis mo-
soch et tubal et circumagam te.
et ponam frenum in maxillis
tuis. et educam te et omnem
exercitum tuum. equos et equites
vestitos loricis universos. mul-
titudinem magnam hastam et
clipeum arripiencium et gla-
dium. perse. ethyopes. et ly-
bies cum eis. omnes scutati
et galeati. gomer et universa ag-
mina eius. domus togorma. la-
tera aquilonis et totum robur

eius . populique multi tecum . Praepara
te et instrue te . et omnem mul-
titudinem tuam quae coacerva-
ta est ad te . et esto eis in praeceptum.
Post dies autem multos visita-
beris . in novissimo annorum veni-
es ad terram quae reversa est a gla-
dio . congregata est de populis multis
ad montes Israel . qui fuerunt de-
serti iugiter . Haec de populis educta
est et habitaverunt in ea confi-
denter universi . Ascendens autem
quasi tempestas venies . et quasi
nubes ut operias terram tu et
omnia agmina tua . et populi multi
tecum . Haec dicit dominus deus . In
die illa ascendent sermones
super cor tuum . et cogitabis cogi-
tationem pessimam et dices . Ascen-
dam ad terram absque muro . ve-
niam ad quiescentes habitan-
tesque secure . Omnes hi habitant
sine muro vectes et portae non
sunt eis ut diripias spolia . et
invadas praedam . et inferas ma-
num tuam super eos qui deserti fu-
erant et postea restituti . et super
populum qui est congregatus ex gen-
tibus qui possidere coepit . et esse
habitator umbilici terrae . Saba
et Dedan . et negotiatores Thar-
sis . et omnes leones eius dicent
tibi . Numquid ad sumendum spo-
lia tu venis . Ecce ad diripien-
dam praedam congregasti multi-
tudinem tuam ut tollas argentum

et aurum . et auferas suppellecti-
lem atque substantiam . et diripi-
as manubias infinitas . Prop-
terea vaticinare fili hominis .
et dices ad Gog . Haec dicit dominus
deus . Numquid non in die illo
cum habitaverit populus meus Isra-
hel confidenter . scies et venies
de loco tuo a lateribus aquilonis
tu et populi multi tecum ascenso-
res equorum universi coetus magnus
et exercitus vehemens . et ascen-
des super populum meum Israel quasi nu-
bes ut operias terram . In novis-
simis diebus eris et adducam te
super terram meam . ut sciant gentes
me cum sanctificatus fuero in te in
oculis eorum . O Gog haec dicit dominus
deus . Tu ergo ille de quo locutus
sum in diebus antiquis in manu
servorum meorum prophetarum Israel qui
prophetaverunt in diebus illorum tempo-
rum ut adducerem te super eos . Et
erit . Illa in die adventus Gog
super terram Israel ait dominus deus
ascendet indignatio mea in fu-
rore meo et in zelo meo . In ig-
ne irae meae locutus sum . quia
in die illa erit commotio magna
super terram Israel . Et commovebun-
tur a facie mea pisces maris
et volucres caeli . et bestiae agri .
et omne reptile quod movetur
super humum . cunctique homines
qui sunt super faciem terrae . et subver-
tentur montes et cadent . saepes

et omnis murus in terram corruet.
et convocabo adversum eum in cunc
tis montibus meis gladium ait dominus
deus. Gladius uniuscuiusque in
fratrem suum dirigetur. et iudicabo
eum peste et sanguine et imbre
vehementi et lapidibus inmensis.
Ignem et sulphur pluam super eum et
super exercitum eius. et super populos
multos qui sunt cum eo. Et magni
ficabor et sanctificabor et notus
ero in oculis gentium multarum. et sci
ent quia ego dominus deus.
Tu autem fili hominis vati
x cinare adversus gog. et di
ces. Hec dicit dominus deus. Ecce
ego super te gog principem capitis
mosoch et tubal. et circumagam
te et reducam te et ascendere faci
am de lateribus aquilonis. et ad
ducam te super montes israhel. et per
cutiam arcum tuum in manu sinistra
tua. et sagittas tuas de manu
dextera tua deiciam. Super montes
israhel cades tu et omnia agmina
tua et populi qui sunt tecum. feris.
avibus omnique volatili et bestiis
terre dedi te ad devorandum. Super
faciem agri cades quia ego locu
tus sum ait dominus deus. Et emit
tam ignem in magog. et in hiis
qui habitant in insulis confiden
ter: et scient quia ego dominus. Et
nomen sanctum meum notum faciam
in medio populi mei israhel. et non pol
luam nomen meum sanctum amplius.

et scient gentes quia ego dominus
sanctus israhel. Ecce venit et factum est
ait dominus deus. Hec est dies de
qua locutus sum. Egredientur ha
bitatores de civitatibus israhel et suc
cendent et comburent arma et
clipeum et hastas arcum et sagit
tas et baculos manuum et contos
et succendent ea igni septem an
nis. et non portabunt ligna de
regionibus neque succident de sal
tibus. quoniam arma succendunt igne.
et depredabuntur eos quibus prede
fuerant. et diripient vastatores
suos ait dominus deus. Et erit. In
die illa dabo gog locum nominatum
sepulchrum in israhel: vallem viatorum
ad orientem maris que obstu
pescere faciet pretereuntes. Et sepeli
ent ibi gog et omnem multitudinem
eius. et vocabitur vallis multi
tudinis gog. et sepelient eos do
mus israhel ut mundent terram sep
tem mensibus. Sepeliet autem eos
omnis populus terre. et erit eis nomina
ta dies in qua glorificatus sum
ait dominus deus. Et viros iugiter
constituent lustrantes terram qui
sepeliant et requirant eos. qui re
manserant super faciem terre ut emun
dent eam. Post menses autem sep
tem querere incipient. et transibunt
peragrantes terram. Cumque viderint
os hominis statuent iuxta illud
titulum. donec sepeliant illud pol
linctores in valle multitudinis gog.

Nomen autem civitatis ammona
et mundabunt terram. Tu autem fili
hominis hec dicit dominus deus. Dic
omni volucri et universis avibus
cunctisque bestiis agri. Convenite.
properate. concurrite undique ad vic-
timam meam quam ego immolo vo-
bis. victimam grandem super mon-
tes israel: ut comedatis carnes et
bibatis sanguinem. Carnes fortium
comedetis. et sanguinem principum
terre bibetis. arietum. agnorum.
et hircorum. taurorumque. et altilium
et pinguium omnium et comedetis a-
dipem in saturitate. et bibetis
sanguinem in ebrietatem de victima
quam ego immolabo vobis. Et
saturabimini super mensam meam
de equo et de equite forti. et de
universis viris bellatoribus ait domi-
nus deus. Et ponam gloriam meam in
gentibus. et videbunt omnes gentes
iudicium meum quod fecerim. et ma-
num meam quam posuerim super eos.
et scient domus israel. quia ego do-
minus deus eorum a die illa et de-
inceps. Et scient gentes quoniam in in-
iquitate sua capta sit domus israel.
eo quod dereliquerint me. et ab-
sconderim faciem meam ab eis.
et tradiderim eos in manus hos-
tium. et ceciderunt gladio universi.
Iuxta inmunditiam eorum et scelus
feci eis. et abscondi faciem meam ab
illis. Propterea hec dicit dominus deus.
Nunc reducam captivitatem iacob.
et miserebor omnis domus israel.
et assumam zelum pro nomine sancto
meo. et portabunt confusionem
suam et omnem prevaricationem
qua prevaricati sunt in me cum
habitaverint in terra sua confi-
denter neminem formidantes. et
reduxero eos de populis et congre-
gavero de terris inimicorum suorum
et sanctificatus fuero in eis in oculis
gentium plurimarum. et scient qui-
a ego dominus deus eorum eo quod trans-
tulerim eos in nationes et con-
gregavero eos super terram suam. et
non dereliquerim quemquam ex eis
ibi. Et non abscondam ultra faciem
meam ab eis. eo quod effuderim
spiritum meum super omnem domum
israel. ait dominus deus.

XL

In vicesimo et quinto anno trans-
migrationis nostre. in exordio an-
ni decima die mensis quarto deci-
mo anno postquam percussa est civi-
tas. in ipsa hac die facta est
super me manus domini. et adduxi-
t me illuc in visionibus dei. Et
adduxit me in terram israel. et di-
misit me super montem excelsum
nimis. super quem erat quasi edifi-
cium civitatis vergentis ad aus-
trum. et introduxit me illuc. Et
ecce vir cuius erat species. quasi spe-
cies eris. et funiculus lineus in
manu eius et calamus mensu-
re in manu eius. Stabat autem
in porta. et locutus est ad me idem

uir. Fili hominis uide oculis tu-
is. et auribus tuis audi. et pone
cor tuum in omnia que ego osten-
dam tibi. quia ut ostendantur
tibi adductus es huc. Annuntia om-
nia que tu uides domui Israel. Et
ecce murus forinsecus in circuitu
domus undique et in manu uiri
calamus mensure sex cubitorum.
et palmo. Et mensus est latitudi-
nem edificii calamo uno. Et ue-
nit ad portam que respiciebat
uiam orientalem. et ascendit
per gradus eius. et mensus est li-
men porte calamo uno latitu-
dine id est limen unum calamo
uno in latitudine. et thalamum
uno calamo in longum. et ca-
lamo uno in latum. et inter thala-
mos quinque cubitos. et limen
porte iuxta uestibulum porte intrin-
secus calamo uno. Et mensus est
uestibulum porte octo cubitorum
et frontem eius duobus cubi-
tis. Vestibulum autem porte erat
intrinsecus. Porro thalami por-
te ad uiam orientalem tres hinc
et tres inde. mensura una trium.
et mensura una frontium ex utra-
que parte. Et mensus est latitudinem
liminis porte decem cubitorum. et
longitudinem porte tredecim cubi-
torum. et marginem ante thala-
mos cubiti unius. et cubitus
unus finis utrimque. Thalami autem
sex cubitorum erant hinc et inde.

Et mensus est portam a tecto tha-
lami usque ad tectum eius latitudi-
nem uiginti et quinque cubitorum.
ostium contra ostium. Et fecit fron-
tes per sexaginta cubitos. et ad
frontem atrii porte undique per cir-
cuitum. et ante faciem porte que
pertingebat usque ad faciem uesti-
buli porte interioris quinquagin-
ta cubitos. et fenestras obliquas
in thalamis et in frontibus eorum que
erant intra portam undique per
circuitum. Similiter autem erant et in
uestibulis fenestre per gyrum intrinse-
cus. et ante frontes pictura pal-
marum telom. Et adduxit me ad atri-
um exterius. et ecce gazophilacia
et pauimentum stratum lapide in
atrio per circuitum. Triginta gazo-
philacia in circuitu pauimenti.
et pauimentum in fronte portarum
secundum longitudinem portarum erat
inferius. Et mensus est latitudi-
nem a facie porte inferioris us-
que ad frontem atrii interioris
extrinsecus centum cubitos ad ori-
entem et ad ~~orientem~~ aquilonem.
Portam quoque que respicie-
bat uiam aquilonis atrii exte-
rioris mensus est tam in longi-
tudine quam in latitudine. et
thalamos eius tres hinc et tres
inde. et frontem eius et uestibu-
lum eius secundum mensuram porte
prioris. quinquaginta cubitorum
longitudine eius et latitudine

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

eius viginti quinque cubitorum. Fe-
nestre autem eius et vestibulum et
sculpture secundum mensuram porte
que respiciebat ad orientem. Et
septem graduum erat ascensus eius
et vestibulum ante eam. Et porte
atrii interioris contra portam a-
quilonis et orientalem. Et mensus
est a porta usque ad portam centum
cubitos. Et duxit me ad viam
australem et ecce porta que respi-
ciebat ad austrum. Et mensus
est frontem eius et vestibulum
eius iuxta mensuras superiores.
Et fenestras eius et vestibula in
circuitu sicut fenestras ceteras
quinquaginta cubitorum longitudine.
et latitudinem viginti quinque cu-
bitorum. et in gradibus septem ascen-
debatur ad eam. Et vestibulum
ante fores eius. et celate palme
erant una hinc et altera inde in
frontibus eius. et porta atrii inte-
rioris in via australi. Et mensus
est a porta usque ad portam in via
australi centum cubitos. Et intro-
duxit me in atrium interius ad
portam australem. et mensus
est portam iuxta mensuras superi-
ores thalamum eius et frontem
eius. et vestibulum eius isdem men-
suris. Et fenestras eius et vesti-
bulum eius in circuitu. quinquagin-
ta cubitos longitudinis. et lati-
tudinis viginti quinque cubitos.
et vestibulum per gyrum longitudine

viginti quinque cubitorum. et latitudi-
ne quinque cubitorum. et vestibulum
eius ad atrium exterius. et pal-
mas eius in fronte. et octo gra-
dus erant quibus ascendebatur per
eam. Et introduxit me in atrium
interius per viam orientalem. et
mensus est portam secundum mensuras
superiores. thalamum eius et fron-
tem eius et vestibula eius sicut
supra. et fenestras eius et vestibu-
la eius in circuitu longitudine
quinquaginta cubitorum et latitudi-
ne viginti quinque cubitorum. et vesti-
bulum eius. et palme celate in fron-
te eius hinc et inde. et in octo gra-
dibus ascensus eius. Et introdux-
it me ad portam que respiciebat
ad aquilonem. et mensus est secundum
mensuras superiores thalamum
eius et frontem eius et vestibu-
lum eius et fenestras eius per
circuitum longitudine quinqua-
ginta cubitorum. et latitudine vi-
ginti quinque cubitorum. Vestibulum
eius respiciebat in atrium exteri-
us et celatura palmarum in fronte il-
lius hinc et inde. et in octo gradi-
bus ascensus eius. Et per singula
gazophilacia ostium in frontibus
portarum. ibi lavabant sacerdo-
tes holocaustum. et in vestibulo
porte due mense hinc. et due
mense inde. ut immolaretur super
eas holocaustum. et pro peccato.
et pro delicto. Et ad latus exterius

quod ascendit ad ostium porte
que pergit ad aquilonem duo men-
se. et latus alterum ante vestibu-
lum porte due mense. quatuor
mense hinc. et quatuor mense inde.
Post latera porte octo mense e-
rant super quas immolabant.
Quatuor autem mense ad holo-
caustum de lapidibus quadris ex-
tructe. longitudine cubiti unius
et dimidii. et latitudine cubiti
unius et dimidii. et altitudine cu-
biti unius. super quas ponunt
vasa in quibus immolatur holo-
caustum et victima. Et labia earum
palmi unius reflexa intrinsecus
per circuitum. super mensas autem
carnes oblationis. Et extra por-
tam interiorem gazophilacia
cantorum in atrio interiori quod
erat in latere porte respicientis
ad aquilonem et facies eorum contra
viam australem una ex latere o-
rientalis porte que respiciebat
ad viam aquilonis. Et dixit
ad me. Hoc est gazophilacium quod
respicit viam meridianam sacerdo-
tum erit qui excubant in custodiis
templi. Porro gazophilacium quod
respicit ad viam aquilonis sacer-
dotum erit qui excubant ad mi-
nisterium altaris. Isti sunt
filii sadoch qui accedunt de filiis
levi ad dominum ut ministrent ei.
Et mensus est atrium longitudi-
ne centum cubitorum. et latitudine
centum cubitorum per quadrum. et
altare ante faciem templi. Et
introduxit me in vestibulum
templi. Et mensus est vestibulum
quinque cubitis hinc. et quinque cu-
bitis inde. et latitudinem porte
trium cubitorum hinc. et trium cubi-
torum inde. Longitudinem autem ves-
tibuli viginti cubitorum et latitu-
dinem undecim cubitorum. et octo
gradibus ascendebatur ad eam.
Et columpne erant in frontibus.
una hinc et altera inde.

Et introduxit me in templum. xli
Et mensus est frontes sex
cubitos latitudinis hinc et sex
cubitos latitudinis inde. Latitu-
do tabernaculi. et latitudo porte
decem cubitorum erat. et latera
porte quinque cubitis hinc et quin-
que cubitis inde. Et mensus est
longitudinem eius quadraginta
cubitorum. et latitudinem viginti
cubitorum. Et ingressus inte-
rius mensus est in fronte porte
cubitos duos. et portam decem
cubitorum. et latitudinem porte sep-
tem cubitorum. Et mensus est lon-
gitudinem eius viginti cubitorum.
et latitudinem viginti cubitorum.
ante faciem templi. et dixit ad
me. Hoc est sanctum sanctorum.
Et mensus est parietem domus
sex cubitorum. et latitudinem lateris
quatuor cubitorum undique per cir-
cuitum domus. latera autem late-

ad latus. bis triginta tria. Et erat eminentia que ingrederetur per parietem domus in lateribus per circuitum ut continerent et non attingerent parietem templi. Et platea erat in rotundum ascendens sursum per cocleam et in cenaculum templi deferebat per gyrum. Idcirco latius erat templum in superioribus et sic de inferioribus ascendebatur ad superiora in medium. Et vidi in domo altitudinem per circuitum fundata latera ad mensuram calami sex cubitorum spatio. et latitudinem per parietem lateris forinsecus quinque cubitorum. et interior domus in lateribus domus et inter gazofilacia latitudinem viginti cubitorum in circuitu domus undique. et ostium lateris ad orationem. Ostium unum ad viam aquilonis. et ostium unum ad viam australem. Et latitudinem loci ad orationem quinque cubitorum in circuitu. et edificium quod erat separatum versumque ad viam respicientem ad mare latitudinis septuaginta cubitorum. Paries autem edificii quinque cubitorum per circuitum. et longitudo eius nonaginta cubitorum. Et mensus est domus longitudinem centum cubitorum. et quod separatum erat edificium. et parietes eius longitudinis centum cubitorum. Latitudo autem ante faciem domus. et eius quod erat separatum contra orientem centum cubitorum. Et mensus est longitudinem edificii contra faciem eius quod erat separatum ad dorsum hecthetas ex utraque parte centum cubitorum. et templum interius et vestibula atrii limina et fenestras obliquas hecthetas in circuitu per tres partes contra uniuscuiusque limen. stratumque ligno per gyrum in circuitu. Terra autem usque ad fenestras. et fenestre clause super ostia et usque ad domum interiorem et forinsecus per omnem parietem in circuitu intrinsecus et forinsecus ad mensuram. et fabrefacta cherubim et palme. et palme inter cherub et cherub. duasque facies habebat cherub. faciem hominis iuxta palmam ex hac parte. et faciem leonis iuxta palmam ex alia parte expressam per omnem domum in circuitu de terra usque ad superiora partem cherubim et palme celate erant in pariete templi. limen quadrangulum et facies sanctuarii. aspectus contra aspectum altaris ligni. Trium cubitorum altitudo eius. et longitudo eius duorum cubitorum. et anguli eius et longitudo eius. et parietes eius lignei. Et locutus est ad me. Hec est mensa coram domino. Et duo ostia erant in templo et in sanctuario erant

duobus ostiis ex utraque parte bina
erant ostiola que in se invicem
plicabantur. Bina enim ostia e-
rant ex utraque parte ostiorum. Et ce-
lata erant in ipsis ostiis tem-
pli cherubin et sculpture pal-
marum. sicut in parietibus quoque
expressa. Quam ob rem erant
et grossiora ligna in vestibuli
fronte forinsecus. super que fe-
nestre oblique et similitudo pal-
marum hinc atque inde. in humeru-
lis vestibuli secundum latera domus
latitudinemque parietum.

Et eduxit me in atrium
exterius per viam ducentem
ad aquilonem. et introduxit me
in gazofilacium quod erat contra
separatum edificium et contra edem ver-
gentem ad aquilonem. In faci-
em longitudinis centum cubitos
ostii aquilonis. et latitudinis
quinquaginta cubitos. contra
viginti cubitos atrii interioris
et contra pavimentum stratum la-
pide atrii exterioris ubi erat
porticus iuncta porticui triplici.
et ante gazofilacia deambula-
tio decem cubitorum latitudinis. et
ad interiora respiciens vie cu-
biti unius. et ostia eorum ad aqui-
lonem ubi erant gazofilacia in
superioribus humiliora. quia sub-
portabant porticus que ex illis
eminebant de inferioribus et de
mediis edificii. Tristega enim erant

et non habebant columpnas
sicut erant columpne atriorum.
propterea eminebant de inferiori-
bus et de mediis a terra cubitis
quinquaginta. Et peribolus exte-
rior secundum gazofilacia que erant
et in via atrii exterioris ante ga-
zofilacia. Longitudo eius quin-
quaginta cubitorum. quia longi-
tudo erat gazofilaciorum atrii ex-
terioris quinquaginta cubitorum.
et longitudo ante faciem templi
centum cubitorum. Et erat subter
gazofilacia hec introitus ab ori-
ente ingredientium in ea de atrio
exteriori. in latitudine periboli a-
trii quod erat contra viam orien-
talem in facie edificii separati et
erant ante edificium gazofilacia
et via ante faciem eorum iuxta
similitudinem gazofilaciorum. que
erant in via aquilonis. secundum lon-
gitudinem eorum sic et latitudo eorum.
Et omnis introitus eorum et simi-
litudines. et ostia eorum. secundum ostia
gazofilaciorum. que erant in via
respiciente ad notum. ostium
in capite vie. que via erat ante
vestibulum separatum per viam orien-
talem ingredientibus. Et dixit
ad me. Gazofilacia aquilonis
et gazofilacia austri. que sunt ante
edificium separatum, hec sunt
gazofilacia sancta in quibus
vescuntur sacerdotes. qui appro-
pinquant ad dominum in sancta sanctorum.

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

ibi ponent sancta sanctorum et oblationem pro peccato et pro delicto. locus enim sanctus est. Cum autem ingressi fuerint sacerdotes non egredientur de sanctis in atrium exterius sed ibi reponent vestimenta sua in quibus ministrant quia sancta sunt vestientur alijs vestimentis et sic procedent ad populum. Cumque complesset mensuras domus interioris. eduxit me per viam porte que respiciebat ad viam orientalem. et mensus est eam undique per circuitum. Mensus est autem contra ventum orientalem calamo mensure quingentos calamos in calamo mensure per circuitum. Et mensus est contra ventum aquilonis mensure quingentos calamos in calamo per gyrum. Et ad ventum australem mensus est quingentos calamos in calamo mensure per circuitum. et ad ventum occidentalem mensus est quingentos calamos in calamo mensure. Per quattuor ventos mensus est illud. Murum eius undique per circuitum longitudine quingentorum cubitorum et latitudine quingentorum cubitorum dividentem inter sanctuarium et vulgi locum.

xliij

Et eduxit me ad portam que respiciebat ad viam orientalem. et ecce gloria dei israel ingrediebatur per viam orientalem. Et vox erat ei quasi vox aquarum multarum. et terra splendebat a maiestate eius. Et vidi visionem secundum speciem quam videram quando venit ut disperderet civitatem. et species secundum aspectum quem videram iuxta fluvium chobar. et cecidi super faciem meam. Et maiestas domini ingressa est templum per viam porte que respiciebat ad orientem. Et levavit me spiritus et introduxit me in atrium interius. et ecce repleta erat gloria domini domus. Et audivi loquentem ad me de domo. et vir qui stabat iuxta me dixit ad me. Fili hominis locus solij mei et locus vestigiorum pedum meorum ubi habito in medio filiorum israel in eternum. et non polluent ultra domus israel nomen sanctum meum ipsi et reges eorum in fornicationibus suis et in ruinis regum suorum et in excelsis. qui fabricati sunt limen suum iuxta limen meum et postes suos iuxta postes meos. Et murus erat inter me et eos. et polluerunt nomen sanctum meum in abhominationibus quas fecerunt. propter quod consumpsi eos in ira mea. Nunc ergo repellant procul fornicationem suam et ruinas regum suorum a me. et habitabo in medio eorum semper. Tu autem fili hominis ostende domui israel templum. et confundantur ab iniquitatibus suis. et metiantur fabricam et erubescant ex omnibus que fecerunt. figuram domus et fabrice eius exitus

et introitus. et omnem descriptio-
nem eius et universa precepta eius.
cunctumque ordinem eius. et omnes le-
ges eius ostende eis. et scribes
in oculis eorum ut custodiant omnes
descriptiones eius et precepta illius.
et faciant ea. Ista est lex domus.
in summitate montis. Omnes fines
eius in circuitu sanctum sanctorum est. Hec
est ergo lex domus. Iste autem men-
sure altaris in cubito verissimo
qui habebat cubitum et palmum.
In sinu eius erat cubitus et cubi-
tus in latitudine. et definitio usque
ad labium eius et in circuitu palmus
unus. Hec quoque erat fossa alta-
ris. et de sinu terre usque ad crepi-
dinem novissimam duo cubiti et
latitudo cubiti unius. et a crepidi-
ne minori usque ad crepidinem
maiorem quatuor cubiti. et lati-
tudo unius cubiti. Ipse autem ariel
quatuor cubitorum. et ab ariel usque
ad sursum cornua quatuor. et a-
riel duodecim cubitorum in longitudine
per duodecim cubitos latitudinis
quadrangulum equis lateribus. Et
crepido quatuordecim cubitorum lon-
gitudinis per quatuordecim latitu-
dinis in quatuor angulis eius.
et corona in circuitu eius dimidii
cubiti. et sinus eius unius cubiti
per circuitum. gradus autem eius ver-
si ad orientem. Et dixit ad me. Fili
hominis. hec dicit dominus deus. Hii
sunt ritus altaris. in quacumque die

eius fuit fabricatum ut offeratur
super illud holocaustum et effunda-
tur sanguis. et dabis sacerdotibus
et levitis qui sunt de semine sa-
doch qui accedunt ad me ait dominus
deus ut offerant michi vitulum
de armento pro peccato. Et assumes
de sanguine eius ponens super qua-
tuor cornua eius. et super quatuor
angulos crepidinis. et super co-
ronam in circuitu. et mundabis
illud et expiabis. et tolles vitu-
lum qui oblatus fuit pro peccato
purificabis. et comburens illum
in separato loco domus extra sanc-
tuarium. et in die secunda offeres hyr-
cum caprarum inmaculatum pro
peccato. et expiabunt altare si-
cut expiaverunt in vitulo. Cumque
compleveris expians illud offeres
vitulum de armento inmaculatum.
et arietem de grege inmaculatum.
et offeres eos in conspectu domini.
Et mittent sacerdotes super eos
sal. et offerent holocaustum domino.
Septem diebus facies hyrcum pro pec-
cato die. et vitulum de armento et
arietem de pecoribus inmacula-
tos offerent. Septem diebus expi-
abunt altare. et mundabunt il-
lud. et implebunt manum eius.
Expletis autem septem diebus in die
octavo et ultra. facient sacerdotes
super altare holocausta vestra. et que
pro pace offerunt. et placatus ero
vobis. ait dominus deus. Et convertit me

ad viam porte sanctuarii exte
rioris que respiciebat ad orien
tem et erat clausa.
xliiii Et dixit dominus ad me. Porta
hec clausa erit et non ape
rietur. et vir non transiet per eam
quoniam dominus deus israel ingressus est
per eam. eritque clausa principi.
Princeps ipse sedebit in ea. ut
comedat panem coram domino. Per
viam vestibuli porte ingredie
tur. et per viam eius egredietur.
Et adduxit me per viam porte a
quilonis in conspectu domus.
et vidi et ecce implevit gloria domini
domum dei. Et cecidi in faciem meam
et dixit dominus ad me. Fili hominis
pone cor tuum et vide oculis tuis.
et auribus tuis audi omnia que ego
loquar ad te de universis cerimo
niis domus domini. et de cunctis le
gibus eius. et pones cor tuum in
viis templi per omnes exitus
sanctuarii. et dices exasperante
me domum israel. Hec dicit dominus deus.
Sufficiant vobis omnia scelera
vestra domus israel. eo quod indu
citis filios alienos incircumcisos
corde. et incircumcisos carne. ut
sint in sanctuario meo. et polluant
domum meam. et offertis panes
meos adipem et sanguinem. et
dissolvitis pactum meum in omnibus
sceleribus vestris. et non servastis
precepta sanctuarii mei. et posui
stis custodes observationum mearum
in sanctuario meo vobismetipsis.
Hec dicit dominus deus. Omnis ali
enigena incircumcisus corde. et in
circumcisus carne non ingredietur
sanctuarium meum. omnis alienus qui
est in medio filiorum israel. Sed et le
vite qui longe recesserunt a me
in errore filiorum israel. et erraverunt
a me post ydola sua. et porta
verunt iniquitatem suam. erunt
in sanctuario meo editui et ianito
res portarum domus. Ipsi macta
bunt holocausta et victimas po
puli. et ipsi stabunt in conspectu
eorum ut ministrent eis. Pro eo
quod ministraverunt illis in conspec
tu ydolorum suorum. et facti sunt do
mui israel in offendiculum iniquita
tis. idcirco levavi manum meam
super eos dicit dominus deus. et por
tabunt iniquitatem suam. et non
appropinquabunt ad me. ut sacer
dotio fungantur michi. neque ac
cedent ad omne sanctuarium meum iuxta
sancta sanctorum. sed portabunt confu
sionem suam. et scelera sua que
fecerunt. et dabo eos ianitores
domus in omni ministerio domus
et universis que fiunt in ea. Sacer
dotes autem et levite filii sadoch
qui custodierunt cerimonias
sanctuarii mei. cum errarent filii
israel a me. ipsi accedent ad me ut
ministrent michi. et stabunt in
conspectu meo. ut offerant michi
adipem et sanguinem ait dominus deus.

Ipsi ingredientur sanctuarium
meum et ipsi accedent ad mensam
meam ut ministrent michi. et cus
todient cerimonias meas. Cum
que ingredientur atrii portas inte
rioris. vestibus lineis induentur.
nec ascendet super eos quicquam
laneum. Quando ministrant in por
tis atrii interioris et intrinsecus
uitte linee erunt in capitibus eorum.
et feminalia linea erunt in lumbis
eorum. et non accingentur in sudore.
Cumque egredientur atrium exterius
ad populum exuent se vestimentis
suis in quibus ministrauerant.
et reponent ea in gazophilacio sanctu
arii. et vestient se vestimentis ali
is et non sanctificabunt populum in vesti
bus suis. Caput autem suum non
radent. neque comam nutrient.
sed tondentes attondent capita
sua. Et vinum non bibet omnis
sacerdos quando ingressurus est
atrium interius. et viduam et repu
diatam non accipient uxores.
sed virgines de semine domus israel.
sed et viduam que fuerit vidua a
sacerdote accipient. Et populum
meum docebunt quid sit inter
mundum et inmundum et inter san
ctum et pollutum ostendent eis. Et [margin: sanctum]
cum fuerit controuersia. stabunt in
iudiciis meis et iudicabunt le
ges meas. et precepta mea in omni
bus sollempnitatibus meis custo
dient et sabbata mea sanctificabunt.

ad mortuum hominem non ingre
dientur ne polluantur nisi ad pa
trem et matrem. et filium et filiam
et fratrem et sororem. que alterum
virum non habuit. in quibus con
taminabuntur. Et postquam fuerit
emundatus septem dies numera
buntur ei et in die introitus sui
in sanctuarium ad atrium interius ut
ministret michi in sanctuario meo
offeret pro peccato suo ait dominus deus.
Non erit autem eis hereditas e
go hereditas eorum. Et possessi
onem non dabitis eis in israhel.
ego enim possessio eorum. Victimam
et pro peccato et pro delicto ipsi
comedent. et omne uotum israhel
ipsorum erit. Et primitiua omnium
primogenitorum et omnia libamen
ta ex omnibus que offeruntur sacer
dotum erunt. Et primitiua cibo
rum vestrorum dabitis sacerdoti. et re
ponat benedictionem domui sue.
Omne morticinum et captum a bes
tia de auibus et de pecoribus non
comedent sacerdotes.

xlv

Cumque ceperitis terram di
uidere in possessiones se
parate primicias domino sanctificatum de
terra. longitudine viginti quinque
milia. et latitudine decem milia.
sanctificatum erit in omni termino
eius per circuitum. Et erit ex omni
parte sanctificatum quingentos
per quingentos quadrifariam per
circuitum. et quinquaginta cubitis

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

in suburbana eius per gyrum. et
a mensura eius mensurabis lon
gitudine viginti quinque milium.
et latitudine decem milium. Et in
ipso erit templum sanctumque sanctorum.
Sanctificatum de terra erit sacer
dotibus ministris sanctuarii qui
accedunt ad ministerium domini. et erit
eis locus in domos. et in sanctuari
um sanctitatis. Viginti autem quin
que milia longitudinis. et decem
milia latitudinis erunt levitis qui
ministrant domui. Ipsi possidebunt
viginti gazophilacia. Et possessio
nem civitatis dabitis quinque mi
lia latitudinis et longitudine vi
ginti quinque secundum separationem
sanctuarii omni domui israel. Prin
cipi quoque hinc et inde. in separatio
nem sanctuarii. et possessionem ci
vitatis contra faciem separationis sanctua
rii. et contra faciem possessionis ur
bis. A latere maris usque ad ma
re. et a latere orientis usque ad ori
entem. longitudine autem iuxta unam
quamque partium. A termino occiden
tali usque ad terminum orientalem.
de terra erit ei possessio in israel. et
non depopulabuntur ultra prin
cipes populum meum. sed secundum tribus
eorum dabunt terram domui israel. Hec
dicit dominus deus. Sufficiat nobis
principes israel. iniquitatem et rapi
nas intermittite et iudicium et iusti
tiam facite. separate confinia vestra
a populo meo ait dominus deus.

Statera iusta. et ephi iustum.
et batus iustus erit nobis. E
phi et batus equalia erunt et
unius mensure erunt. ut capiat
decimam partem chori batus. et
decimam partem chori ephi. Iuxta
mensuram chori erit equa libra
tio eorum. Siclus autem viginti obo
los habebat. Porro viginti
sicli et viginti quinque sicli et quin
decim sicli mnam faciunt. Et hec
sunt primitie quas tolletis. Sextam
partem ephi de choro frumenti. et
sextam partem ephi de choro hordei.
Mensuraque olei. batus olei decima
pars chori est. et decem bati chorum
faciunt. quia decem bati chorum
implent. Et arietem unum de grege
ducentorum de hiis que nutriunt
israel in sacrificium et in holocaustum
et in pacifica ad expiandum pro eis
ait dominus deus. Omnis populus terre
tenebitur primitiis hiis principi
in israel. et super principem erunt ho
locausta et sacrificium et libamina
in sollempnitatibus et in kalen
dis. et in sabbatis. In universis
sollempnitatibus domus israel. ipse
faciet pro peccato sacrificium et holocau
stum et pacifica ad expiandum pro do
mo israel. Hec dicit dominus deus. In pri
mo mense una mensis. sumes vi
tulum de armento immaculatum. et
expiabis sanctuarium. et tollet sacer
dos de sanguine quod erit pro
peccato. et ponet in postibus domus.

et in quattuor angulis crepidinis
altaris et in postibus porte atrii in
terioris. et sic facies in septima
mensis. pro unoquoque qui ignora
vit et errore deceptus est. et
expiabis pro domo. In primo mense
quartadecima die mensis erit vo
bis pasche sollempnitas. Sep
tem diebus azima comedentur. et
faciet princeps in die illa pro se.
et pro universo populo terre vitulum pro
peccato. Et in septem dierum sollemp
nitate faciet holocaustum domino sep
tem vitulos et septem arietes.
inmaculatos cotidie septem diebus.
et pro peccato hyrcum caprarum cotidie.
et sacrificium ephi per vitulum. et ephi
per arietem faciet. et olei hyn per
singula ephi. Septimo mense
quintadecima die mensis in sollemp
nitate facies sicut supra dicta sunt,
per septem dies tam pro peccato quam
pro holocausto et in sacrificio et in
H ec dicit dominus oleo.
deus. Porta atrii interio
ris que respicit ad orientem erit
clausa sex diebus in quibus opus fit.
Die autem sabbati aperietur, sed
in die kalendarum aperietur et intra
bit princeps per viam vestibuli
porte deforis. et stabit in limine
porte. et facient sacerdotes holo
caustum eius et pacifica eius. et
adorabit super limen porte et egre
dietur. Porta autem non claudetur
usque ad vesperam. Et adorabit populus

terre ad ostium porte illius in sabba
tis et in kalendis coram domino deo.
Holocaustum autem hoc offeret prin
ceps coram domino in die sabbati.
sex agnos inmaculatos. et ari
etem inmaculatum. et sacrificium
ephi per arietem. agnis autem sa
crificium quod dederit manus eius
et olei hyn per singula ephi. In
die autem kalendarum vitulum de ar
mento inmaculatum. et sex agni
et arietes inmaculati erunt. et
ephi per vitulum ephi quoque per ari
etem faciet sacrificium. de agnis
autem sicut invenerit manus eius
et olei hyn per singula ephi. Cumque
ingressurus est princeps per viam
vestibuli porte ingrediatur. et per
eandem viam exeat. Et cum intra
bit populus terre in conspectu domini
in sollempnitatibus qui ingreditur
per portam aquilonis ut adoret.
egrediatur per viam porte meridi
ane. Porro qui ingreditur per viam
porte meridiane. egredietur per
viam porte aquilonis. Non re
vertetur per viam porte per quam in
gressus est. sed e regione illius egre
dietur. Princeps autem in medio
eorum erit. Cum ingredientibus
ingredietur et cum egredientibus egre
dietur et in nundinis et in sollemp
nitatibus erit sacrificium ephi per vi
tulum. et ephi per arietem. Agnis
autem erit sacrificium sicut invenerit
manus eius. et olei hyn per sin

gula ephi. Cum autem fecerit princeps
spontaneum holocaustum. aut pacifi
ca voluntaria domino. aperietur ei por
ta que respicit ad orientem. et faciet
et holocaustum suum et pacifica sua
sicud fieri solet in die sabbati. Et
egredietur. clauditurque porta postquam
exierit. Et agnum eiusdem anni in
maculatum faciet holocaustum cot
tidie domino. semper mane faciet illud
et sacrificium faciet super eo mane ma
ne sextam ephi partem. et de ole
o terciam partem hyn. ut miscea
tur simile sacrificium domino. et legitimum
iuge atque perpetuum faciet agnum et sa
crificium eius mane. in mane holo
caustum sempiternum. Hec dicit dominus
deus. Si dederit princeps donum ali
cui de filiis suis. hereditas eius
filiorum suorum erit. possidebunt eam
hereditarie. Si autem dederit legatum
de hereditate sua uni servorum suo
rum erit illius usque ad annum remis
sionis. et revertetur ad principem.
Hereditas autem eius. filiis eius
erit. et non accipiet princeps de he
reditate populi per violentiam. et de pos
sessione eorum. sed de possessione sua
hereditatem dabit filiis suis. ut
non dispergatur populus meus unusquis
que a possessione sua. Et introdux
it me per ingressum qui erat ex late
re porte in gazofilacia sanctuarii ad
sacerdotes qui respiciebant ad
aquilonem. et erat ibi locus vergens
ad occidentem. Et dixit ad me. Iste
est locus ubi coquent sacerdotes
pro peccato et delicto. ubi coquent
sacrificium. ut non efferant in atrium
exterius. et sanctificetur populus. Et
eduxit me in atrium exterius et
circumduxit me per quatuor angu
los atrii. et ecce atriolum erat in
angulo atrii. in quatuor angulis
atrii. atriola disposita. quadra
ginta cubitorum per longum et trigin
ta per latum. Mensure unius qua
tuor erant. et parietes per circuitum
ambiebant quatuor atriola. et cu
line fabricate erant subter por
ticus per gyrum. Et dixit ad me. Hec
est domus culinarum in qua coquent
ministri domus domini victimas
Et convertit || populi. xlvii
me ad portam domus. et
ecce aque egrediebantur subter
limen domus ad orientem. Facies enim
domus respiciebat ad orientem.
aque autem descendebant in latus
templi dextrum ad meridiem al
taris. Et duxit me per viam fo
ris portam exteriorem viam que
respiciebat ad orientem. et ecce
aque redundantes a latere dex
tro. Cum egrederetur vir ad ori
entem qui habebat funiculum
in manu sua. Et mensus est
mille cubitos et traduxit me
per aquam usque ad talos. Rursumque
mensus est mille et traduxit me per
aquam usque ad genua. Rursumque
mensus est mille. et transduxit me

p aquā usq; ad renes. Et mēsus
est mille. torentemq; quē nō potui
ptrāsire. quā intumuerant aque
profunde torrentis qui nō poterat
trāsvadari. Et dixit ad me. Cer
te vidisti fili hominis. Et duxit
me et convertit me ad ripam tor
rentis. Cumq; me ꝯvertissem. ec
ce in ripa torrentis ligna multa
nimis ex utraq; parte. Et ait ad
me. Aque iste que egrediuntur
ad tumulos sabuli orientalis
et descendūt ad plana deserti. in
trabūt mare et exibūt et sanabū
tur aque. Et omnis anima vi
vens que serpit. quocūq; vene
rit torrens vivet. Et erūt pisces
multi satis postq; venerīt illuc
aque iste. et sanabuntur.
et vivent omīa ad que venerit
torrens. Vivet et stabunt sup
illa piscatores ab engaddi usq;
ad engallim siccatio sagenar;
erunt. Plurime spēs erūt
piscīū eius sicud pisces maris
magni multitudinis nimie. In
litoribus autē eius et in palustri
non sanabuntur. quia in salinas
dabūtur et sup torrentē orietur
in ripis eius ex utraq; omne
lignū pomiferū. Non defluet
foliū ex eo. et nō deficiet fructus
eius. Per singulos menses affe
ret primitiva. quia aque eius de
sanctuario egredientur et erūt
fructus eius in cibum et folia eius

ad medicinam. Hec dicit dn̄s
deus. Hic est terminus in quo pos
sidebitis terram in duodecī tribu
bus isrl̄. quia ioseph duplicem
funiculū hꝫ. Possidebitis autē
singuli eque. ut fr̄ suus. super
quā levavi manū meā ut darē
patribus vr̄is. et cadet terra hec vobis
in possessionem. Hic est autē termi
nus terre ad plagam septētriona
lem a mari magno via bethalō
venientibus sadada. emath. be
rotha. sabarim. que ē inter termi
nū damasci et confiniū emath
domus atticon que ē iuxta terminos
auran. Et erit terminus a mari usq;
ad atriū enon. terminus damasci.
et ab aquilone usq; ad aquilo
nem. et terminus emath. plaga
septentrionalis. Porro plaga
orientalis de medio auran. et
de medio damasci. et de medio
galaad. et de medio terre isrl̄. ior
danis disterminās ad mare
orientale. Metiemini etiam
plagam orientalem. Plaga autē
australis a meridiana atha
mar usq; ad aquas contradic
tionis cades. Et torrēs usq; ad
mare magnū. et plaga ad me
ridiem australis. et plaga ma
ris ē mare magnū a confinio
p directū donec venias emath.
Hec est plaga maris. et dividetis
terram istam vobis p tribus
isrl̄. et mittetis eam in hereditatē

uobis et aduenis qui accesse
rint ad uos. et qui genuerint fi
lios in medio uestri. et erunt uobis
sicut indigene inter filios israel.
Vobiscum diuident possessio
nem in medio tribuum israel. In tri
bu autem quacumque fuerit aduena ibi
dabitis possessionem illi ait dominus
xlviij Et hec nomina tribuum.
A finibus aquilonis
iuxta uiam bethalon. pergentibus
emath. Atrium enon terminus da
masci ad aquilonem iuxta emath
et erit ei plaga orientalis mare
dan una. et a termino dan. a pla
ga orientali usque ad plagam ma
ris aser una. et super terminum aser
a plaga orientali usque ad plagam
maris neptalim una. Et super
terminum neptalim a plaga orien
tali usque ad plagam maris ma
nasse una. et super terminum manas
se a plaga orientali usque ad pla
gam maris effraim una. Et
super terminum effraim a plaga ori
entali usque ad plagam maris
ruben una. et super terminum ruben
a plaga orientali usque ad plagam
maris iuda una. Et super terminum
iuda a plaga orientali usque ad
plagam maris erunt primitie quas
separabitis uiginti quinque milibus
latitudinis et longitudinis sicu
ti singule partes a plaga orienta
li usque ad plagam maris. et erit
sanctuarium in medio eius. Primitie
quas separabitis domino. longitudo
uiginti quinque milibus et latitudo
decem milibus. Hec autem erunt pri
mitie sanctuarii sacerdotum. Ad a
quilonem longitudinis uiginti quin
que milia et ad mare latitudinis
decem milia. Sed et ad orientem lati
tudinis decem milia. et ad meri
diem longitudinis uiginti quinque
milia. Et erit sanctuarium domini in me
dio eius. Sacerdotibus sanctuarium
erit de filiis sadoch. qui custodierunt
cerimonias meas et non errauerunt
cum errarent filii israel. sicut errave
runt et leuite et erunt eis primitie
de primitiis terre sanctum sanctorum iuxta ter
minum leuitarum. Sed et leuitis similiter iuxta
fines sacerdotum uiginti et quinque
milia longitudinis. et latitudinis
decem milia. Omnis longitudo
uiginti et quinque milium. et latitudo
decem milium. Et non uendent ex
eo. neque mutabunt. nec transfe
rentur primitie terre. quia sanctificate
sunt domino. Quinque milia autem
que supersunt in latitudine per uiginti
quinque milia. prophana erunt urbis
in habitaculum et in suburbana. et
erit ciuitas in medio eius. Et hee
mensure eius. Ad plagam septen
trionalem quingenta et quattuor
milia. et ad plagam meridia
nam quingenta et quattuor mili
a. et ad plagam orientalem quinge
nta et quattuor milia. et ad pla
gam occidentalem quingenta et quattuor milia

Erunt autem suburbana civita
tis ab aquilone ducenta quinquaginta
et in meridie. cc. quinquaginta. et ad
orientem. cc. l. et ad mare. cc. l. Quod
autem reliquum fuerit in longitudine se
cundum primicias sanctuarii decem
milia in orientem. et decem milia
ad occidentem erunt sicut primicie
sanctuarii. Et erunt fruges eius in pa
nes hiis qui serviunt civitati.
Servientes autem civitati operabun
tur ex omnibus tribubus israel. Omnes
primicie viginti quinque milium per
viginti quinque milia in quadratum
separabuntur in primicias sanctuarii.
et possessionem civitatis. Quod
autem reliquum fuerit principis erit.
ex omni parte primiciarum sanctuarii et
possessionis civitatis. e regione
viginti quinque milium primiciarum.
usque ad terminum orientalem. Sed
et a mari e regione viginti quin
que milium usque ad terminum maris.
similiter in partibus principis erit. Et
erunt primicie sanctuarii et sanctuarium
templi in medio eius. De pos
sessione autem levitarum. et de pos
sessione civitatis in medio par
tium principis erit inter terminum iuda.
et inter terminum beniamin. et ad prin
cipem pertinebit. Et reliquis tribu
bus a plaga orientali. usque ad
plagam occidentalem beniamin una.
et contra terminum beniamin a pla
ga orientali usque ad plagam
occidentalem symeon una. Et

super terminum symeonis a plaga
orientali. usque ad plagam occiden
tis ysachar una. et super terminum
ysachar a plaga orientali usque
ad plagam occidentalem zabu
lon una. Et super terminum zabu
lon a plaga orientali usque ad
plagam maris gad una. et super
terminum gad ad plagam austri in
meridie. Et erit finis de thamar
usque ad aquas contradictionis
cades. hereditas contra mare ma
gnum. Hec est terra quam mittetis in
sortem tribubus israel. et hee parti
tiones earum ait dominus. et hii egressus
civitatis. A plaga septentrionali
quingentos et quatuor milia men
surabis. et porte civitatis in no
minibus tribuum israel. porte tres a
septentrione. Porta ruben una.
porta iude una. porta levi una.
Et ad plagam orientalem quingen
tos et quatuor milia. et porte
tres. Porta ioseph una. por
ta beniamin una. porta dan una.
Et ad plagam meridianam quingen
tos et quatuor milia metieris.
Porta symeonis una. porta
ysachar una. porta zabulon
una. Et ad plagam occidentalem
quinquaginta et quatuor milia.
et porte earum tres. Porta gad
una. porta aser una. porta
neptalim una. per circuitum decem
et octo milia. et nomen civitatis
ex illa die dominus ibidem. Amen.

**Incipit prologus beati Ysi-
dori episcopi in danielem prophetam.**

Daniel interpretatur iu-
dicium dei. qui etiam de christo
auctor est manifestior
prophetarum. Denique iste solum venturum
eum nunciavit ut ceteri. sed etiam tempus
incarnationis vel passionis or-
dine etiam regnum mundi diffinivit
annorum. ita ut potius non videatur
futura predicere. sed que transacta fuerunt
narrare. Hic autem quatuor regnorum
cernit frequentius visiones cor-
rum differentias sub diversis ima-
ginibus intromittit. De antichristo
quoque ostendit. quod tempore sit cor-
nu pusillum id est parvo tempore
regnaturus. De consummatione
seculi vel mundi plura scribit.
sive de die iudicii et regno sanctorum.
In fine autem voluminis prophetie sue
Susanne hystoriam. et Beli. draco-
nisque fabulas ponit. Hic autem
liber apud hebreos hebraicis
quidem litteris. sed caldaica lin-
gua scriptus est. Prophetavit autem
Daniel in babilone quando et
ezechiel. **Item prologus beati
Ysidori episcopi de ortu et obitu da-**

Daniel de tribu / **nielis . . .**
iuda genere nobilis. sa-
cerdotum regiique prosapia. Hic cum
ioachim rege iuda post excidi-
um ierusalem cum tribus pueris ipse ad-
modum puer in babylonem transla-
tus princeps chaldeorum effectus
est. vir gloriosus. et aspectu de-
corus mente humilis corpore
castus. perfectus in fide. egregius
in opere. in virtute signorum. impro
digitis clarus. cognitor secreto-
rum presagus futurorum. visionum interpres.
Qui continuatis ieiuniis et in-
stantia orationis. futura prosequere
meruit sacramenta. Hic inter ce-
tera visionum mysteria virtutum
gestis atque signis effulsit. in
principio sceleratorum senum iudi-
cia reprehendens castitatem femi-
ne revelavit. Tribus ebdomadi-
bus dierum orans pro populo ieiu-
navit. Simulachrum Bel divine
aspirationis argumentis elisit.
Draconem babilonie numen eius
dei gentis. offa pice et capillis
confecta divine mentis instinc-
tu incredibili commentatione dis-
rupit. In lacum quoque missus in
cibum immanium ferarum. atque ut
ante aminii fortis inter frementes
leonum epulabatur leones. Hic
darius rex babyloniorum subli-
matum magno honore maximo ha-
bitu secum devexit. et in medos dux-
it. Qui etiam fertur dedisse sig-
num in montibus supra babyloniam
dicens. Dum montes ab ori-
ente fumaverint finem instare baby-
lonie. dum visi fuerint manducatio
flagitii. finis erit totius mundi.
Item dum ad partem aquilonis respexerit
tygris. regressio erit populi ad ierusalem.

Vixit autem usque ad tempus Darii regis Persarum annis centum et decem, sepultusque est etiam senex in Susis in regia solus in captivitate cum gloria. Incipit prologus beati Ieronimi presbiteri in librum Danielis prophete.

Danielem prophetam iuxta septuaginta interpretes domini salvatoris ecclesie non legunt utentes theodotionis editione, et hoc cur acciderit nescio. Sive enim quia sermo chaldaicus est et quibusdam proprietatibus a nostro eloquio discrepat, noluerunt septuaginta interpretes easdem lingue lineas in translatione servare. Sive sub nomine eorum ab alio nescio quo non satis chaldeam linguam sciente editus est liber iste, sive aliud quid cause extiterit ignorans, hoc unum affirmare possum quod multum a veritate discordet et recto iudicio repudiatus sit. Sciendum quippe Danielem maxime et Ezram hebraicis quidem litteris sed chaldaico sermone conscriptos, et unam Iheremie pericopen, Iob quoque cum arabica lingua plurimam habere societatem. Denique et ego adolescentulus post Quintiliani et Tullii lectionem ac flores rethoricos cum me in lingue huius pistrinum reclusissem, et multo sudore multoque tempore vix cepissem anhelantia stridentiaque verba resonare, et quasi per criptam ambulans rarum desuper lumen aspicere, impegi novissime in Danielem et tanto tedio affectus sum ut desperatione subita omnem laborem veterem voluerim contempnere. Verum adhortante me Hebreo et illud michi sua lingua ingerente: labor improbus omnia vincit, qui michi videbar sciolus inter Hebreos cepi rursus discipulus esse chaldaicus. Et ut vere fatear usque ad presentem diem magis possum sermonem chaldeum legere et intelligere quam sonare. Hec idcirco dixerim ut difficultatem Danielis vobis ostenderem, quia apud Hebreos nec Susanne habet historiam nec ymnum trium puerorum nec Belis draconisque fabulas, quas nos quia in toto orbe dispersa sunt veru anteposito easque iugulante subiecimus, ne videremur apud imperitos magnam partem voluminis detruncasse.

Audivi ego quendam de preceptoribus Iudeorum cum Susanne derideret hystoriam et a Greco nescio quo diceret esse confictam, illud opponere quod Origeni quoque Africanus opposuit, ethimologias has: arzotop · ex p?ioy · ex ptay · kata ciotop · ... de greco sermone descendere. Cuius rei nos intelligentiam hanc nostris possumus dare, ut verbi gratia dicamus

continuo ab arbore ilice dixisse
eum. ilico pereas. et a lentisco
id est lente te comminuat angelus.
vel non lente pereas. aut lentus
id est flexibilis ducaris ad mor
tem. sive aliud quid ad arboris
nomen conveniens. Deinde tantum
fuisse ocij tribus pueris ambulaba
tur ut in camino estuantis incen
dij metro luderent. et per ordinem
ad laudem dei elementa omnia
provocarent, aut quod miraculum
divineque aspirationis indicium
vel draconem interfectum offa picis.
vel sacerdotum belis machinas de
prehensas. que magis prudentia
sollertis viri quam prophetali spiritu
essent perpetrata. Cum vero ad aba
cuc venerit. et de iudea ad chalde
am raptum discoforum lectitabat.
querebat exemplum ubi legisset
in toto veteri testamento quemquam
sanctorum gravi volasse corpore. et in
puncto unius hore tanta terrarum
spacia transisse. Cui cum quidam
e nostris satis promptulus ad lo
quendum ezechiel adduxisset in me
dium. et diceret eum de chaldea in iu
deam fuisse translatum. derisit hominem
et ex ipso volumine demonstravit
ezechielem in spiritu se vidisse transpo
situm. Denique et apostolum nostrum videlicet
ut eruditum virum. et qui legem ab
hebreis didicisset. non fuisse ausum
affirmare se raptum in corpore. sed dix
isse sive in corpore sive extra corpus

nescio. deus scit. His et talibus
argumentis apocrifas in libro ec
clesie fabulas arguebat. super qua
re lectoris arbitrio iudicium relin
quens. illud admoneo non haberi da
nielem apud hebreos inter prophetas
sed inter eos qui agyographa conscrip
serunt. In tres siquidem partes omnis
ab eis scriptura dividitur. in legem.
in prophetas. in agyographa. id est in quin
que. et in octo. et in undecim libros
de quo non est huius temporis disserere.
Que autem ex hoc propheta immo contra
hunc librum porphyrius obiciat.
testes sunt methodius. eusebius.
apollinaris qui multis versuum mi
libus eius vesanie respondentes nes
cio an curioso lectori satis fece
rint. Unde obsecro vos paula et
eustochium fundatis pro me ad do
minum preces. ut quamdiu in hoc
corpusculo sum scribam aliquid gra
tum vobis. utile ecclesie dignum
posteris. Presentium quippe
iudicijs non satis moveor. que obla
in utramque partem aut amore labun
tur aut odio. Explicit prologus.

i [illegible] — ii consummavit daniel — iii [illegible]
D...tatur. reseratur. claruit.
iiii visionis — v [illegible] — vi daniel — vii [illegible]
arbor. manus. orat. abhorret.
viii arietem — ix [illegible] daniel — x [illegible] — xi [illegible]
Post hyrcum. gabriel. vir. tres.

xij	xiij	xiiij	Versus sequentes
consurget michael	susanna mulier	et draco bel	continent

numerum et materias capitulorum Danielis prophete.

Anno tercio regni Ioachim regis Iuda venit Nabuchodonosor rex Babylonis Ierusalem et obsedit eam. et tradidit dominus in manus eius Ioachim regem Iude. et partem vasorum domus dei. et asportavit ea in terram Sennaar. in domum dei sui. et vasa intulit in domum thesauri dei sui. Et ait rex Asfanaz preposito eunuchorum suorum ut introduceret de filiis Israel. et de semine regio. et tyrannorum pueros in quibus nulla esset macula. decoros forma eruditos omni sapientia. cautos scientia. et doctos disciplina. et qui possent stare in palacio regis. ut doceret eos litteras et linguam Chaldeorum. Et constituit eis rex annonam per singulos dies de cibis suis. et de vino suo unde bibebat ipse. ut enutriti tribus annis postea starent in conspectu regis. Fuerunt ergo inter eos de filiis Iuda. Daniel. Ananias. Misahel. Azarias. Et imposuit eis prepositus eunuchorum nomina. Danieli Balthazar. et Ananie Sydrach. Misaheli Misach. et Azarie Abdenago. Proposuit autem Daniel in corde suo ne pollueretur de mensa regis. neque de vino potus eius. et rogavit eunuchorum prepositum ne contaminaretur. Dedit autem deus Danieli graciam et misericordiam in conspectu principis eunuchorum. Et ait princeps eunuchorum ad Danielem. Timeo ego dominum meum regem qui constituit vobis cibum et potum. qui si viderit vultus vestros macilentiores pre ceteris adolescentibus coevis vestris. condempnabitis caput meum regi. Et dixit Daniel ad Malassar. quem constituerat princeps eunuchorum super Danielem. Ananiam. Misahelem. et Azariam. Tempta nos obsecro servos tuos diebus decem. et dentur nobis legumina ad vescendum. et aqua ad bibendum. et contemplare vultus nostros. et vultus puerorum qui vescuntur cibo regio. et sicut videris facies cum servis tuis. Qui audito sermone huiuscemodi temptavit

eos diebus decem. Post dies autem
decem apparuerunt vultus eorum
meliores et corpulentiores prae
omnibus pueris qui vescebantur cibo
regio. Porro Malassar tolle
bat cibaria et vinum potus eorum
dabatque eis legumina. Pueris
autem his dedit Deus scientiam et dis
ciplinam in omni libro et sapien
tia; Danieli autem intelligentiam om
nium visionum et somniorum. Com
pletis itaque diebus post quos dix
erat rex ut introducerentur, intro
duxit eos praepositus eunuchorum
in conspectu Nabuchodonosor.
Cumque locutus eis fuisset rex, non
sunt inventi de universis tales
ut Daniel, Ananias, Misahel
et Azarias. Et steterunt in conspec
tu regis. Et omne verbum sapien
tiae et intellectus quod sciscitatus
est ab eis rex invenit in eis de
cuplum super cunctos ariolos et ma
gos qui erant in universo regno
eius. Fuit autem Daniel usque
ad annum primum Cyri regis.

ij
In anno secundo Nabuchodono
sor vidit Nabuchodonosor som
nium, et conterritus est spiritus eius
et somnium eius fugit ab eo. Prae
cepit autem rex ut convocarentur
arioli et magi et malefici et Chal
daei ut indicarent regi somnia
sua. Qui cum venissent steterunt
coram rege. Et dixit ad eos
rex: Vidi somnium et mente
confusus ignoro quid viderim.
Responderuntque Chaldaei regi syri
ace: Rex in sempiternum vive.
Dic somnium servis tuis et
interpretationem eius indicabimus.
Et respondens rex ait Chaldaeis:
Sermo recessit a me. Nisi in
dicaveritis mihi somnium et
coniecturam eius, peribitis vos
et domus vestrae publicabuntur.
Si autem somnium et coniecturam
eius narraveritis, praemia et
dona et honorem multum accipi
etis a me. Somnium igitur
et interpretationem eius indica
te mihi. Responderunt secundo at
que dixerunt: Rex somnium di
cat servis suis et interpretati
onem eius indicabimus. Respon
dit rex et ait: Certe novi quia
tempus redimitis, scientes quod
recesserit a me sermo. Si ergo
somnium non indicaveritis mihi,
una est de vobis sententia, quod
interpretationem quoque fallacem
et deceptione plenam composue
ritis ut loquamini mihi donec
tempus pertranseat. Somnium
itaque dicite mihi ut sciam
quod interpretationem quoque
eius veram loquamini. Respon
dentes ergo Chaldaei coram rege
dixerunt: Non est homo super
terram qui sermonem tuum rex
possit implere. Sed neque re
gum quisquam magnus et potens

bium huiuscemodi sciscitatur
ab omni ariolo et mago et chal
deo. Sermo enim quem tu rex que
ris gravis est, nec reperietur
quisquam qui indicet illum in con
spectu regis, exceptis diis quo
rum non est cum hominibus conversatio.
Quo audito rex in furore et in
ira magna precepit ut perirent
omnes sapientes babilonis. Et
egressa sententia sapientes inter
ficiebantur. Querebanturque daniel
et socii eius ut perirent. Tunc
daniel requisivit de lege atque sen
tentia ab arioch principe milicie
regis qui egressus fuerat ad inter
ficiendum sapientes babylonis.
Et interrogavit eum quod a lege ac
cepat potestatem qua abcausam
tam crudelis sententia a facie re
gis esset egressa. Cum ergo rem in
dicasset arioch danieli, daniel
ingressus rogavit regem ut tempus
daret sibi ad solutionem indican
dam regi. Et ingressus est domum suam
ananieque misaheli et azarie
sociis suis indicavit negocium ut
quererent misericordiam a facie dei celi
super sacramento isto, et non perirent
daniel et socii eius cum ceteris sa
pientibus babilonis. Tunc da
nieli per visionem nocte mysterium
revelatum est. Et daniel benedixit
deo celi et locutus ait. Sit no
men domini benedictum a seculo et usque
in seculum, quia sapiencia et forti

tudo eius sunt. Et ipse mutat tempora
et etates, transfert regna et con
stituit. Dat sapientiam sapientibus
et scienciam intelligentibus disciplinam.
Ipse revelat profunda et ab
scondita, et novit in tenebris con
stituta et lux cum eo est. Tibi deus
patrum meorum confiteor teque laudo.
quia sapientiam et fortitudinem de
disti michi, et nunc ostendisti michi
que rogavimus te, quia sermonem
regis aperuisti nobis. Post hec
daniel ingressus ad arioch quem
constituerat rex ut perderet sapien
tes babylonis, sic ei locutus est.
Sapientes babylonis ne
perdas. Introduc me in conspectu
regis, et solutionem regi narrabo.
Tunc arioch festinus introduxit
danielem ad regem et dixit ei. In
veni hominem de filiis transmigra
tionis iude qui solutionem regi an
nunciet. Respondit rex et dixit dani
eli cuius nomen erat Baltazar.
Putasne vere potes indicare
michi sompnium quod vidi et
interpretationem eius. Et respon
dens daniel coram rege ait. Mis
terium quod rex interrogat, sapien
tes, magi et arioli et aruspices
non queunt indicare regi. Sed est
deus in celis revelans mysteria
qui indicavit tibi rex nabucho
donosor que ventura sunt in no
vissimis temporibus. Sompnium tuum
et visiones capitis tui in cubili

tua huiuscemodi sunt. Tu rex co
gitare cepisti in stratu tuo quid
esset futurum post hec. et qui re
uelat mysteria ostendit tibi que
uentura sunt. michi quoque non in
sapientia que est in me plusquam
in cunctis uiuentibus secretum hoc
reuelatum est. Sed ut interpretatio
regi manifesta fieret. et cogita
tiones mentis tue scires. tu rex
uidebas. et ecce quasi statua u
na grandis. statua illa magna.
et statura sublimis stabat contra
te. et intuitus eius erat terribilis.
Huius statue caput ex auro
optimo erat. pectus autem et bra
chia de argento. Porro uenter
et femora ex ere. tibie autem fer
ree. Pedum autem quedam pars e
rat ferrea. quedam fictilis. Vide
bas ita donec ita donec abscisus
est de monte lapis sine manibus et
percussit statuam in pedibus eius
ferreis et fictilibus et comminuit
eos. Tunc contrita sunt pariter
ferrum. testa. es. argentum et au
rum. et redacta quasi in fauillam
estiue aree. que rapta sunt uento.
nullusque locus inuentus est eis.
Lapis autem qui percusserat sta
tuam factus est mons magnus. et im
pleuit uniuersam terram. Hoc est
sompnium. Interpretationem quoque
eius dicemus coram te rex. Tu rex
regum es. et deus celi regnum et for
titudinem. et imperium. et gloriam

dedit tibi. et omnia in quibus ha
bitant filii hominum et bestie a
gri. uolucres quoque celi dedit in ma
nu tua. et sub dicione tua uni
uersa constituit. Tu es caput
aureum. Et post te consurget reg
num aliud minus te. et regnum
aliud tertium ereum. quod imperabit
uniuerse terre. et regnum quartum
erit uelut ferrum. Quomodo fer
rum comminuit omnia et domat.
sic comminuet omnia hec et conteret.
Porro quia uidisti pedum et digi
torum partem teste figuli. et partem
ferream. regnum diuisum erit. quod
tamen de plantario ferri orietur.
Secundum quod uidisti ferrum mix
tum teste ex luto. et digitos pe
dum ex parte ferreos et ex parte
fictiles ex parte regnum erit soli
dum. et ex parte contritum. Quia autem
uidisti ferrum mixtum teste ex luto
commiscebuntur quidem humano
semine. sed non adherebunt. sicut
ferrum non potest misceri teste.
In diebus autem regnorum illorum susci
tabit deus celi regnum quod in
eternum non dissipabitur. et regnum
eius alteri non tradetur. Comminuet
autem. et consumet uniuersa regna
hec. et ipsum stabit in eternum. Se
cundum quod uidisti quod de monte
abscisus est lapis sine manibus
et comminuit testam et ferrum et
es. et argentum et aurum. deus
ostendit regi que futura sunt postea.

et verum est somnium et fidelis
interpretatio eius. Tunc rex Nabu
chodonosor cecidit in faciem suam
et Danielem adoravit. et hostias
et incensum precepit ut sacrifica
rent ei. Loquens ergo ait Danieli.
Vere deus vester deus deorum est. et
dominus regum. revelans mysteria.
quoniam potuisti aperire sacramentum
hoc. Tunc rex Danielem in sublime
extulit. et munera magna. et mul
ta dedit ei. et constituit eum princi
pem super omnes provincias Babilo
nis. et prefectum magistratuum
super cunctos sapientes Babilonis.
Daniel autem postulavit a rege et
constituit omnia super opera provin
cie Babilonis. Sidrach. Misach.
et Abdenago. Ipse autem Daniel. e
rat in foribus regis. an an a

Nabuchodonosor rex fecit
statuam auream altitudine
cubitorum sexaginta. latitudine cu
bitorum sex. et statuit eam in campo
Duram provincie Babilonis. Itaque
Nabuchodonosor rex misit ad con
gregandos satrapas. magistratus
et iudices. duces. et tyrannos.
et prefectos omnesque principes re
gionum. ut convenirent ad dedica
tionem statue quam ~~ere~~ erexerat
Nabuchodonosor rex. Tunc con
gregati sunt. satrape magistratus.
et iudices. duces. et tyranni. et
optimates qui erant in potesta
tibus constituti. et universi principes
regionum. ut convenirent ad dedi
cationem statue. quam erexerat Nabu
chodonosor rex. Stabant autem in
conspectu statue. quam posuerat
Nabuchodonosor. et preco clama
bat valenter. Vobis dicitur
populis tribubus et linguis. In hora
qua audieritis sonitum tube. et fis
tule. et cythare. sambuce. et psal
terii. et symphonie. et universi generis
musicorum. cadentes adorate statuam
auream quam constituit Nabucho
donosor rex. Si quis autem non pro
stratus adoraverit. eadem hora
mittetur in fornacem ignis ardentis.
Post hec ergo statim ut audierunt
omnes populi sonitum tube. fistule et
cythare. sambuce et psalterii. sym
phonie et omnis generis musicorum.
cadentes omnes populi tribus et lin
gue adoraverunt statuam auream
quam statuerat Nabuchodonosor rex.
Statimque et in ipso tempore. accedentes
viri Chaldei accusaverunt Iudeos
dixeruntque Nabuchodonosor re
gi. Rex in eternum vive. Tu rex po
suisti decretum. ut omnis homo qui
audierit sonitum tube. fistule et
cythare. sambuce. et psalterii.
et symphonie et universe generis mu
sicorum. prosternat se et adoret statu
am auream. Si quis autem non pro
cidens adoraverit. mittatur in cami
num ignis ardentis. Sunt autem
viri Iudei quos constituisti super
opera regionis Babilonis. Sidrach.

misach et abdenago. uiri isti
contempserunt rex decretum tuum.
Deos tuos non colunt. et statuam
auream quam erexisti non adorant.
Tunc nabuchodonosor in furore et
in ira precepit ut adducerentur si-
drach. misach et abdenago. Qui
confestim adducti sunt in conspec-
tu regis. Pronuncians que nabu-
chodonosor rex ait eis. Vere ne
sydrach. misach. et abdenago.
deos meos non colitis. et statuam
auream quam constitui non adoratis.
Nunc ergo si estis parati quacumque
hora audieritis sonitum tube. fis-
tule. et cythare. sambuce. et psal-
terii. et symphonie omnisque generis
musicorum. prosternite vos. et ad-
orate statuam quam feci. Quod
si non adoraveritis. eadem hora
mittemini in fornacem ignis arden-
tis. Et quis est deus qui eripiet
vos de manu mea. Respon-
dentes sydrach. misach. et ab-
denago. dixerunt regi nabucho-
donosor. Non oportet nos de hac
re respondere tibi. Ecce enim deus
noster quem colimus potest eripere nos
de camino ignis ardentis. et
de manibus tuis rex liberare. Quod
si noluerit. notum tibi sit rex quia
deos tuos non colimus. et statuam
auream quam erexisti non adoramus.
Tunc nabuchodonosor repletus
est furore. et aspectus faciei illius
immutatus est super sydrach. mi-
sach. et abdenago. Et precepit
ut succenderetur fornax septu-
plum quam succendi consueverat
et viris fortissimis de exercitu
suo iussit ut ligatis pedibus sy-
drach. misach. et abdenago.
mitterent eos in fornacem ignis
ardentis. Et confestim viri illi
vincti cum bracis suis et tiaris
et calciamentis et vestibus. missi
sunt in medium ignis fornacis ar-
dentis. Nam iussio regis urge-
bat. Fornax autem succensa erat
nimis. Porro viros illos qui
miserant sydrach. misach. et ab-
denago. interfecit flamma ignis.
Viri autem hii tres. id est sydrach
misach. et abdenago ceciderunt in
medio camini ignis ardentis col-
ligati. Que sequuntur in hebreis
voluminibus non repperi. Et ambu-
labant in medio flamme lauda-
tes deum. et benedicentes domino.
Stans autem azarias oravit sic.
aperiensque os suum in medio ignis
ait. Benedictus es domine deus patrum
nostrorum et laudabilis et gloriosum
nomen tuum in secula. quia iustus
es in omnibus que fecisti nobis.
et universa opera tua vera. et vie
tue recte. et omnia iudicia tua ve-
ra. Iudicia enim vera fecisti iuxta
omnia que induxisti super nos. et
super civitatem sanctam patrum nostro-
rum ierusalem. quia in veritate et in iudi-
cio induxisti omnia hec propter peccata

Peccavimus enim et inique egimus recedentes a te. et deliquimus in omnibus et precepta tua non audivimus. nec observavimus. nec fecimus sicut preceperas nobis ut bene esset nobis. Omnia ergo que induxisti super nos, et universa que fecisti nobis, in vero iudicio tuo fecisti et tradidisti nos in manibus inimicorum iniquorum et pessimorum. prevaricatorumque. et regi iniusto. et pessimo ultra omnem terram. et nunc non possumus aperire os. Confusio et obprobrium facti sumus servis tuis. et his qui colebant te. Ne quesumus tradas nos in perpetuum propter nomen tuum. et ne dissipes testamentum tuum. neque auferas misericordiam tuam a nobis propter abraham dilectum tuum. et ysaac servum tuum. et israhel sanctum tuum quibus locutus es pollicens quod multiplicares semen eorum sicut stellas celi. et sicut harenam que est in litore maris quia domine imminuti sumus plusquam omnes gentes. sumusque humiles in universa terra hodie propter peccata nostra. et non est in tempore hoc princeps et propheta. et dux. neque holocaustum. neque sacrificium. neque oblatio. neque locus primitiarum coram te. ut possimus invenire misericordiam. sed in animo contrito. et in spiritu humilitatis suscipiamur. Sicut in holocausto arietum et taurorum et sicut in milibus agnorum pinguium. sic fiat sacrificium nostrum in conspectu tuo hodie ut placeat tibi. quoniam non est confusio confidentibus in te. Et nunc sequimur te in toto corde et timemus te. et querimus faciem tuam. ne confundas nos. sed fac nobiscum iuxta mansuetudinem tuam. et secundum multitudinem misericordie tue. et erue nos in mirabilibus tuis. et da gloriam nomini tuo domine. Confundantur omnes qui ostendunt servis tuis mala. Confundantur in omnipotentia tua. et robur eorum conteratur. et sciant quia tu es dominus deus solus. et gloriosus super orbem terrarum. Et non cessabant qui miserant eos ministri regis succendere fornacem. naptha. et stuppa. et pice. et malleolis. Et effundebatur flamma super fornacem cubitis quadraginta novem. et incendit quos repperit iuxta fornacem de chaldeis. Angelus autem domini descendit cum azaria et sociis eius in fornacem. et excussit flammam ignis de fornace. et fecit medium fornacis quasi ventum roris flantem. Flamma autem diffusa est super fornacem cubitis quadraginta novem. et incendit quos repperit iuxta fornacem de chaldeis ministros regis qui eam incendebant. Illos autem omnino non tetigit ignis. neque contristavit.

net quaquā molestie inferebat. Tūc
hij tres quasi ex uno ore lauda
bant et glorificabant. et benedi
cebant deo in fornace dicentes.
Benedictus es dñe deus patrū
nrōꝝ et laudabilis. et sup exalta
tus in secula. Et bndictū nomē
glē tue sanctū et laudabile et su
ꝑ exaltatū in omnibꝫ seclis. Bn
dictus es in templo sancto glorie
tue. et sup laudabilis. et glōsꝰ
in sclā. Bndictus es in throno
regni tui. et sup laudabilis et
sup exaltatus in sclā. Bndictus
es qui intueris abissos. et sedes
sup cherubin. et sup laudabilis
et sup exaltatus in sclā. Bndic
tus es in firmamēto celi. et lau
dabilis et gloriosus ī secula.

Ympnus trium puerorum.

Benedicite omnia opa dñi
dnō. laudate et sup ex
altate eū in sclā. Bndi
cite angeli dñi dnō. laudate
et sup exaltate eū in sclā. Bnd
celi dnō. lau. et sup exal. eū
in sclā. Bnd aque omēs que
sup celos sūt dnō. lau. et sup
exal. eū in sclā. Bndic omēs
virtutes dñi dnō. lau. et s. exal.
eū in secula. Bnd sol et luna
dñi dnō. lau. et sup exal. eū
in sclā. Bened stelle et celi do
mino. laud et sup exalta. eū ī s.
Bened omnis ymber et ros
dnō. lau. et sup exal. eū ī sclā.

Bened omnis spūs dei dnō.
lau. et sup exalte eū in secula.
Bnd ignis et estus dnō. lau.
et sup exalte eū ī sclā. Bndic
frigus et estas dnō. l. et s. ex.
eū in sclā. Bn. rores et pruina
dnō. l. et s. ex. eū ī sclā. Bened
gelu et frigus dnō. lau. et sup
ex. eū in sclā. Benedic glacies
et nives dnō. l. et s. ex. eū ī sclā.
Bene. noctes et dies dnō. l.
et s. ex. eū in sclā. Bnd lux et
tenebre dnō. l. et sup. ex. eū ī sclā.
Bened fulgura et nubes dnō.
lau. et s. ex. eū in sclā. Benedi
cat terra dnm. laudet et sup exal
tet eū in sclā. Bn. montes et col
les dnō. l. et s. exal. eū in sclā.
Bened universa germinātia ī terra
dnō. l. et sup exaltate eū in sclā.
Bened fontes dnō. l. et sup ex.
eū in sclā. Bened maria et flu
mina dnō. l. et s. exal. eū ī sclā.
Bened cete et omnia que movē
tur in aquis dnō. l. et sup ex.
eū in sclā. Bnd omēs volucres
celi dnō. l. et s. ex. eū ī sclā. Bene
d omēs bestie et pecora dnō.
l. et sup ex. eū in sclā. Bnd filij
hominū dnō. l. et sup ex. eū ī s.
Benedicat israel dnm. laudet et
sup exaltet eū in sclā. Bened
sacerdotes dñi dnō. l. et sup ex.
eū in sclā. Bened servi dñi dnō.
lau. et sup ex. eū in sclā. Bn
spūs et aīe iustoꝝ dnō. l. et sup

exaltate eum in secula. Benedicite
sancti et humiles corde domino. laudate et
super exaltate eum in secula. Benedicite ana
nia azaria misahel domino. lauda
te et super exaltate eum in secula.
quia eripuit nos de inferno. et sal
vos fecit de manu mortis. et
liberavit de medio ardentis flam
me. et de medio ignis eruit nos.
Confitemini domino quoniam bonus. quoniam
in seculum misericordia eius. Benedicite om
nes religiosi domino. deo deorum. lau
date et confitemini quia in omnia
secula misericordia eius. Hucusque
non habetur in hebreo. et que
posuimus de theodotionis edici
one translata sunt. Tunc nabucho
donosor rex obstupuit. et sur
rexit propere. et ait optimatibus
suis. Nonne tres viros missi
mus in medio ignis compedi
tos? Qui respondentes. dix
erunt regi. Vere rex. Respon
dit rex et ait. Ecce ego video
viros solutos [...] quatuor
ambulantes in medio ignis.
et nichil corruptionis in eis est.
et species quarti similis filio dei.
Tunc accessit nabuchodonosor
ad ostium fornacis ignis arden
tis et [...] ait. Sydrach. misach
et ab[...]denago servi dei excelsi
[...] egredimini et venite.
Statim [...]que egressi sunt sydrach
misach. et abdenago de medio
ignis. Et congregati sunt satra
pe et magistratus et potentes regis
et iudices contemplabantur viros il
los quoniam nichil potestatis habuisset
ignis in corporibus eorum. et capillus
capitis eorum non esset adustus. et
sarabala eorum non fuissent immu
tata. et odor ignis non transisset per
eos. Et erumpens nabuchodono
sor ait. Benedictus deus sydrach
videlicet misach et abdenago. qui
misit angelum suum et eruit servos
suos qui crediderunt in eo. et ver
bum regis immutaverunt. et tradi
derunt corpora sua ne servirent et
ne adorarent omnem deum excepto
deo suo. A me ergo positum est hoc
decretum ut omnis populus tribus et
lingua quecumque locuta fuerit blas
phemiam contra deum sydrach misach
et abdenago dispereat. et domus
eorum vastetur. Neque enim est deus
alius qui possit ita salvare. Tunc
rex promovit sydrach misach et
abdenago in provincia babilonis.
Nabuchodonosor rex omnibus populis
gentibus et linguis qui habitant
in universa terra. pax vobis multipli
cetur. Signa et mirabilia fecit
apud me deus excelsus. Placuit
ergo michi predicare signa eius.
quia magna sunt. et mirabilia
eius quia fortia. et regnum eius
regnum sempiternum. et potestas eius
in generationem et generationem. iiij
Ego nabuchodonosor quietus
eram in domo mea et florens

in palacio meo somnium vidi
quod perterruit me. et cogitacio
nes mee in stratu meo. et visio
nes capitis mei conturbaverunt
me. et per me propositum est decretum
ut introducerentur in conspectu meo
cuncti sapientes babilonis ut so
lucionem somnii indicarent mi
chi. Tunc ingrediebantur magi ario
li chaldei. et aruspices. et somp
nium narravi in conspectu eorum. et
eius solucionem non indicaverunt
michi donec collega ingressus
est in conspectu meo daniel. cuius
nomen balthazar. secundum nomen
dei mei qui habet spiritum deorum sanctorum in
semetipso. et somnium coram
eo locutus sum. Balthazar prin
ceps ariolorum quem ego scio quod
spiritum deorum sanctorum habeas in te. et
omne sacramentum non est impossibile
tibi. visiones somniorum meorum
quas vidi. et solucionem eorum nar
ra. Visio capitis mei in cubili
meo. Videbam et ecce arbor in
medio terre. et altitudo eius ni
mia. magna arbor et fortis. et
proceritas eius contingens celum.
Aspectus illius erat usque ad termi
nos universe terre. folia eius pul
cherrima. et fructus eius nimi
us et esca universorum in ea. Sub
ter eam habitabant animalia
et bestie. et in ramis eius conver
sabantur volucres celi. et ex ea vesce
batur omnis caro. Videbam in
visione capitis mei super stratum
meum. et ecce vigil. et sanctus de celo
descendit. et clamavit fortiter
et sic ait. Succidite arborem. et
precidite ramos eius. et excutite
folia eius. et dispergite fructum
eius. Fugiant bestie que subter
eam sunt. et volucres de ramis
eius. Verumptamen germen radicum
eius in terra sinite et alligetur vin
culo ferreo. et ereo in herbis que
foris sunt et rore celi tingatur
et cum feris pars eius in herba
terre. Cor eius ab humano com
mutetur. et cor fere detur ei. et sep
tem tempora mutentur super eum. In sen
tencia vigilum decretum est. et ser
mo sanctorum et peticio. donec cognos
cant viventes quoniam dominatur excel
sus in regno hominum. et cui
cumque voluerit dabit illud. et hu
millimum hominem constituet
super eo. Hoc somnium vidi ego
rex nabuchodonosor. Tu ergo
balthasar interpretacionem
narra festinus. quia omnes sa
pientes regni mei non queunt
solucionem edicere michi. Tu autem
potes. quia spiritus deorum sanctorum
in te est. Tunc daniel cuius nomen
balthasar. cepit intra semet
ipsum tacitus cogitare quasi
hora una. et cogitaciones
eius conturbabant eum. Respon
dens autem rex ait. Balthasar
somnium et interpretacionem eius

nos conturbent te. Respondit bal
thasar et dixit. Domine mi somp
nium hiis qui te oderunt. et inter
pretatio eius hostibus tuis sit.
Arborem quam vidisti sublimem at
que robustam. cuius altitudo pertin
git ad celum. et aspectus eius in om
nem terram. et rami eius pulcher
rimi. et fructus eius nimius. et
esca omnium in ea. subter eam habi
tantes bestie agri. et in ramis
eius commorantes aves celi. tu
es rex qui magnificatus es et in
valuisti. et magnitudo tua
crevit et pervenit usque ad celum.
et potestas tua in terminos uni
verse terre. Quod autem vidit rex
vigilem et sanctum descendere de ce
lo et dicere. Succidite arborem
et dissipate illam. attamen germen
radicum eius in terra dimittite. et
vinciatur ferro et ere. in herbis
foris et rore celi conspergatur. et
cum feris sit pabulum eius donec
septem tempora commutentur super eum.
hec est interpretatio sententie al
tissimi que pervenit super dominum
meum regem. Eicient te ab homi
nibus. et cum bestiis ferisque erit
habitatio tua. et fenum ut bos
comedes. et rore celi infunderis.
Septem quoque tempora mutabuntur
super te donec scias quod domi
netur excelsus super regnum homi
num. et cuicumque voluerit det illud.
Quod autem precepit ut relinqueretur

germen radicum eius. regnum
tuum tibi manebit. postquam cog
noveris potestatem esse celestem. Quam
obrem rex consilium meum placeat
tibi. et peccata tua elemosinis
redime. et iniquitates tuas mise
ricordiis pauperum. forsitan ignos
cet delictis tuis. Omnia vene
runt super nabuchodonosor regem.
Post finem mensium duodecim in
aula babilonis deambulabat.
Responditque rex et ait. Nonne
hec est babilon magna quam
ego edificavi in domum regni in
robore fortitudinis mee et in
gloria decoris mei. Cum adhuc ser
mo esset in ore regis. vox de celo
ruit. Tibi dicitur nabuchodono
sor rex. Regnum tuum transiit a te. et ab
hominibus te eicient. et cum bestiis
ferisque erit habitatio tua. Fe
num quasi bos comedes. et septem tempora
mutabuntur super te donec scias quod
dominetur excelsus in regno hominum.
et cuicumque voluerit det illud. Ea
dem hora sermo completus est super
nabuchodonosor. et ex hominibus
abiectus est et fenum ut bos co
medit. et rore celi corpus eius in
fectum est. donec capilli eius in
similitudinem aquilarum crescerent.
et ungues eius quasi avium. Igitur
post finem dierum. ego nabuchodo
nosor. oculos meos ad celum le
vavi. et sensus meus redditus
est michi. et altissimo benedixi.

et uiuentem in sempiternum lauda
ui et glorificaui. quia potestas
eius potestas sempiterna et reg
num eius in generatione et genera
tionem. et omnes habitatores
terre apud eum in nichilum repu
tati sunt. Iuxta uoluntatem enim suam
facit tam in uirtutibus celi quam in
habitatoribus terre. et non est qui
resistat manui eius. et dicat ei
quare fecisti. In ipso tempore sen
sus meus reuersus est ad me. et
ad honorem regni mei decoremque
perueni. et figura mea reuersa est
ad me. et optimates mei et
magistratus mei requisierunt me
et in regno meo restitutus sum.
et magnificentia amplior addi
ta est michi. Nunc igitur ego na
buchodonosor laudo et mag
nifico et glorifico regem celi. quia
omnia opera eius uera. et omnes
uie eius iudicia. et gra
dientes in superbia. potest hu
miliare.
v Balthazar rex fecit gran
de conuiuium. optimatibus
suis mille. et unusquisque secundum
suam bibebat etatem. Precepit
igitur iam temulentus ut afferren
tur uasa aurea et argentea que
asportauerat nabuchodonosor
pater eius de templo quod fuerat
in ierusalem. ut biberent in eis rex
et optimates eius. uxoresque
eius et concubine. Tunc allata
sunt uasa aurea que asporta
uerat de templo quod fuerat in
ierusalem. et biberunt in eis rex et
optimates eius. uxores et con
cubine eius. Bibebant uinum.
et laudabant deos suos aure
os. et argenteos. et ereos. et
ferreos. ligneosque et lapideos.
In eadem hora apparuerunt di
giti quasi manus hominis scri
bentis contra candelabrum in super
ficie parietis aule regie. et
rex aspiciebat articulos manus
scribentis. Tunc regis facies com
mutata est. et cogitationes eius
perturbabant eum. et compages
renum eius soluebantur. et ge
nua eius ad se inuicem collideba
tur. Exclamauit itaque rex
fortiter. ut introducerent ma
gos. chaldeos et aruspices. Et
proloquens rex. ait sapientibus
babilonis. Quicumque legerit
scripturam hanc. et interpreta
cionem eius in manifestum fece
rit. purpura uestietur. et tor
quem auream habebit in collo. et
tercius in regno meo erit. Tunc
ingressi omnes sapientes regis,
non potuerunt nec scripturam lege
re nec interpretationem indicare regi.
Unde rex balthazar satis con
turbatus est. et uultus illius
immutatus est. Sed et optima
tes eius turbabantur. Regi
na autem pro re que acciderat regi

et optimatibus suis eius, do
mum convivii ingressa est, et p
loquens ait. Rex in eternum vi
ve. Non te conturbent cogi
tationes tue, neque facies tua
immutetur. Est vir in regno tuo
qui spiritum deorum habet in se, et in
diebus patris tui sciencia et sapi
encia inventa sunt in eo. Nam et
rex nabuchodonosor pater tu
us principem magorum, incanta
torum, chaldeorum, et aruspicum con
stituit eum. Pater inquam tuus o
rex. quia spiritus amplior et
prudencia intelligenciaque, in
terpretatio somniorum et osten
sio secretorum, ac solucio ligatorum
inventa sunt in eo, hoc est in
daniele cui rex imposuit no
men balthasar. Nunc itaque da
niel vocetur et interpretationem
narrabit. Igitur introductus est
daniel coram rege. Ad quem pre
fatus rex ait. Tu es daniel
de filiis captivitatis iude. quem
adduxit rex pater meus de iudea.
Audivi de te quoniam spiritum deorum ha
beas in te, et sciencia intelligen
ciaque ac sapiencia ampliores
invente sunt in te. Et nunc in
gressi sunt in conspectu meo sa
pientes, magi ut scripturam hanc
legerent et interpretationem eius
indicarent michi. et nequiverunt
sensum sermonis huius edicere michi.
Porro ego audivi de te quod

possis obscura interpretari. et
ligata dissolvere. Si ergo vales
scripturam legere. et interpretacio
nem eius indicare michi. pur
pura vestieris. et torquem aure
um circa collum tuum habebis. et
tercius in regno meo princeps eris.
Ad quem respondens daniel ait
coram rege. Munera tua sint
tibi. et dona domus tue alteri da.
scripturam autem legam tibi rex. et
interpretationem ostendam tibi.
O rex deus altissimus regnum et
magnificenciam. gloriam et honorem
dedit nabuchodonosor patri tuo.
et propter magnificenciam quam de
derat ei. universi populi tribus et lingue
tremebant et metuebant eum. Quos
volebat interficiebat. et quos no
lebat percuciebat. quos volebat ex
altabat. et quos volebat hu
miliabat. Quando autem elevatum est
cor eius. et spiritus illius obfirma
tus est ad superbiam. depositus
est de solio regni sui, et gloria eius
ablata est. et a filiis hominum
eiectus est. sed et cor eius cum besti
is positum est. et cum onagris erat
habitacio eius. Fenum quoque ut
bos comedebat. et rore celi cor
pus eius infectum est. donec
cognosceret quod potestatem habe
ret altissimus in regno hominum
et quemcumque voluerit suscitabit super
illud. Tu quoque filius eius bal
thasar non humiliasti cor tuum cum

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

lares hec omnia. sed adversus do
minatorem celi elevatus es. et
vasa domus eius allata sunt
coram te. et tu et optimates
tui. et uxores tue et concubine
tue vinum bibistis in eis. deos
quoque aureos et argenteos.
ereos et ferreos. ligneosque
et lapideos. qui non vident ne
que audiunt neque sentiunt lau
dasti. porro deum qui habet
flatum tuum in manu sua. et
omnes vias tuas non glorifica
sti. Idcirco ab eo missus est
articulus manus que scripsit
hoc quod exaratum est. Hec
est autem scriptura que digesta
est. Mane. thechel. phares. Et
hec interpretatio sermonis. Ma
ne. numeravit deus regnum tuum et
complevit illud. Thechel appen
sum est in statera et inventus est
minus habens. Phares. divisum
est regnum tuum. et datum est medis
et persis. Tunc iubente rege in
dutus est daniel purpura. et
circumdata est torques aurea col
lo eius. et predicatum est de eo quod
haberet potestatem tercius in reg
no. Eadem nocte interfectus est
balthasar rex chaldeus. et da
rius medus successit in regnum.
annos natus sexaginta duos.
VI Placuit dario et constituit
super regnum satrapes centum
viginti ut essent in toto regno
suo. et super eos principes tres
ex quibus daniel unus erat.
ut satrape illis redderent ra
cionem. et rex non sustineret
molestiam. Igitur daniel supera
bat omnes principes et satra
pas. quia spiritus dei amplior
erat in eo. Porro rex cogi
tabat constituere eum super omne
regnum. Unde principes et satra
pe querebant occasionem ut
invenirent danielem ex la
tere regis. nullamque causam
et suspicionem reperire potue
runt. eo quod fidelis esset. et
omnis culpa et suspicio non
inveniretur in eo. Dixerunt er
go viri illi. Non inveniemus da
nieli huic aliquam occasionem
nisi forte in lege dei sui. Tunc
principes et satrape subripue
runt regi. et sic locuti sunt ei.
Dari rex in eternum vive. Con
silium inierunt cuncti principes
regni. et magistratus et satrape
senatores. et iudices ut decre
tum imperatorium exeat et edictum.
et omnis qui pecierit aliquam
peticionem a quocumque deo et ho
mine usque ad dies triginta
nisi a te rex. mittatur in lacum leo
num. Nunc itaque rex confirma
sentenciam et scribe decretum ut
non immutetur quod statutum est
a medis atque persis. nec pre
varicari cuiquam liceat. Porro

rex darius proposuit edictum
et statuit. Quod cum daniel
conperisset id est constitutam le-
gem. ingressus est domum su-
am. et fenestris apertis in ce-
naculo suo contra ierusalem tribus
temporibus in die flectebat genu-
a sua. et adorabat. confite-
baturque coram deo suo sicut
et ante facere consueverat. Viri
igitur illi curiosius inquiren-
tes invenerunt danielem oran-
tem. et obsecrantem deum suum.
Et accedentes locuti sunt regi
super edicto. Rex numquid non
constituisti ut omnis homo qui
rogaret quemquam de diis et ho-
minibus usque ad dies triginta
nisi te rex. mitteretur in lacum
leonum. Ad quod respondens
rex ait. Verus sermo iuxta
decretum medorum atque persarum. quod
prevaricari non licet. Tunc respon-
dentes dixerunt coram rege. Da-
niel de filiis captivitatis iude.
non curavit de lege tua. et de edic-
to quod constituisti. sed tribus tem-
poribus per diem orat obsecratione
sua. Quod verbum cum audisset rex
satis contristatus est et pro daniele
posuit cor ut liberaret eum.
et usque ad occasum solis labo-
rabat ut erueret illum. Viri autem
illi intelligentes regem. dixerunt
ei. Scito rex. quia lex medorum
est atque persarum. ut omne decre-
tum quod constituerit rex non lice-
at immutari. Tunc rex precepit
et adduxerunt danielem. et mise-
runt eum in lacum leonum. Dixitque
rex danieli. Deus tuus quem
colis semper. ipse liberabit te. Al-
latusque est lapis unus. et positus
est super os laci. Quem obsigna-
vit rex anulo suo. et anulo
optimatum suorum. ne quid fieret contra
danielem. Et abiit rex in domum
suam. et dormivit incenatus. ali-
mentaque non sunt allata coram eo. et
somnus recessit ab eo. Tunc rex
primo diluculo consurgens festi-
nus ad lacum leonum pergebat. ap-
propinquansque lacui danielem
voce lacrimabili inclamavit.
et affatus est eum. Daniel
serve dei viventis deus tuus
cui tu servis semper. putasne va-
luit liberare te a leonibus. Et
daniel regi respondens ait. Rex
in eternum vive. Deus meus misit
angelum suum. et conclusit ora leo-
num. et non nocuerunt michi. quia
coram eo iusticia inventa est in me.
sed et coram te rex delictum non feci.
Tunc rex vehementer gavisus est
super eo. et danielem precepit edu-
ci de lacu. Eductusque est daniel
de lacu. et nulla lesio inventa est
in eo. quia credidit deo suo. Iuben-
te autem rege adducti sunt viri illi
qui accusaverant danielem. et in
lacum leonum missi sunt. ipsi et filii

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

et uxores eorum. et non peruenerunt
usque ad pauimentum laci. donec
arriperent eos leones. et omnia
ossa eorum comminuerunt. Tunc rex
darius scripsit uniuersis populis tri
bubus et linguis habitantibus in
uniuersa terra. Pax uobis multiplice
tur. A me constitutum est decretum
ut in uniuerso imperio et regno
meo tremiscant et paueant deum
danielis. Ipse est enim deus uiuens
et eternus in secula. et regnum eius
non dissipabitur. et potestas eius
usque in eternum. Ipse est liberator atque
saluator faciens signa et mira
bilia in celo et in terra qui liberauit
danielem de lacu leonum. Porro
daniel perseuerauit usque ad reg
num darii. regnumque cyri perse.
vii Anno primo balthasar regis
babilonis. daniel somnium ui
dit. Visio autem capitis eius
in cubiculo suo. et somnium scri
bens breui sermone comprehen
dit. summatimque perstringens ait.
Videbam in uisione mea nocte.
et ecce quattuor uenti celi pug
nabant in mari magno. et quat
tuor bestie grandes ascendebant
de mari. diuerse inter se. Prima quasi
leena. et alas habebat aquile.
Aspiciebam donec euulse sunt
ale eius. et sublata est de terra
et super pedes quasi homo stetit et
cor eius datum est ei. Et ecce bestia
alia similis urso in parte stetit.
et tres ordines erant in ore eius.
et in dentibus eius et sic dicebant
ei. Surge comede carnes plu
rimas. Post hec aspiciebam
et ecce alia quasi pardus. et alas
habebat auis quattuor super se.
et quattuor capita erant super bes
tiam. et potestas data est ei. Post
hec aspiciebam in uisione noc
tis. et ecce bestia quarta terribilis
atque mirabilis et fortis nimis.
dentes ferreos habebat magnos
comedens atque comminuens et
reliqua pedibus suis conculcans.
Dissimilis autem erat ceteris bestiis quas
uideram ante eam. et habebat
cornua decem. Considerabam cor
nua et ecce cornu aliud paruu
lum ortum est de medio eorum. et tria
de cornibus primis euulsa sunt a
facie eius. Et ecce oculi quasi oculi
hominis erant in cornu isto. et
os loquens ingentia. Aspicie
bam donec throni positi sunt
et antiquus dierum sedit. Vesti
mentum eius quasi nix candidum.
et capilli capitis eius quasi la
na munda. Thronus eius flam
me ignis. rote eius ignis accen
sus. Fluuius igneus rapidus
que egrediebatur a facie eius.
Milia milium ministrabant ei.
et decies milies. centena milia
assistebant ei. Iudicium sedit
et libri aperti sunt. Aspiciebam
propter uocem grandium sermonum quos

cornu illud loquebatur. Et vi
di quã interfecta eet bestia. et
periisset corpus eius. et traditum
eę ad comburendum igni. alia
rum quoque bestiarum ablata eet po
testas. et tempora vite consti
tuta erant eis usqȝ ad tempus
et tempus. Aspiciebam ergo in vi
sione noctis. et ecce cum nubibus
celi quasi filius hominis ve
niebat. et usqȝ ad antiquum di
erum pervenit. et in conspectu eius
obtulerunt eum. et dedit ei po
testatem. et honorem et regnum.
et omnes populi tribus. ac lingue
ipsi servient. Potestas eius po
testas eterna que non auferetur.
et regnum eius quod non corrum
petur. Horruit spiritus meus
Ego daniel territus sum in hiis
et visiones capitis mei contur
baverunt me. Accessi ad unum de
assistentibus. et veritatem quere
bam ab eo de omnibus hiis. Qui
dixit in interpretationem sermo
num et docuit me. Hee bestie ma
gne quatuor. quatuor regna con
surgent de terra. Suscipient autem
regnum sancti dei altissimi. et obti
nebunt regnum usqȝ in seculum et
in seculum seculorum. Post hec volui di
ligenter discere de bestia quarta
que erat dissimilis valde ab om
nibus. et terribilis nimis. dentes
et ungues eius ferrei. comedebat
et comminuebat et reliqua pedibus

conculcabat. et de cornibus dece
que habebat in capite. et de ali
o quod ortum fuerat ante quod ce
ciderant tria cornua. et de cornu
illo quod habebat oculos et os
loquens grandia. et maius erat
ceteris. Aspiciebam et ecce cornu
illud faciebat bellum adversus sanctos
et prevalebat eis. donec antiquus
dierum et iudicium dedit sanctis excel
sis. et tempus advenit. et obtinu
erunt regnum sancti. et sic ait. Besti
a quarta. regnum quartum erit in
terra quod maius erit. omnibus reg
nis. et devorabit universam terram
et conculcabit. et comminuet eam.
Porro cornua decem. ipsius reg
ni decem reges erunt. et alius con
surget post eos. et ipse poten
cior erit prioribus. et tres reges
humiliabit. et sermones contra
excelsum loquetur et sanctos
altissimi conteret. et putabit
quod possit mutare tempora et
leges. Et tradentur in manu eius
usqȝ ad tempus et tempora et dimi
dium temporis. et iudicium sedebit ut
auferatur potencia. et conteratur
tur. et dispereat usqȝ ad finem.
regnum autem et potestas. et mag
nitudo regni que est subter om
ne celum detur populo sanctorum altissi
mi. cuius regnum regnum sempiter
num est. et omnes reges servient
ei. et obedient. Huc usqȝ finis
verbi. Ego daniel multum cogi

tationibus meis conturbabar.
et facies mea immutata est in me.
verbum autem in corde meo conservavi.
VIII Anno tercio regni
ni balthazar regis visi
o apparuit michi. Ego dani
el post id quod videram in princi
pio. vidi in visione mea cum es
sem in susis castro quod est in helam
regione. vidi autem in visione esse
me super portam ulai. et levavi
oculos meos et vidi. et ecce ari
es unus stabat ante paludem
habens cornua excelsa. et unum ex
celsius altero atque succrescens.
Postea vidi arietem cornibus
ventilantem contra occidentem. et
contra aquilonem et contra meri
diem. et omnes bestie non poterant
resistere ei. neque liberari de ma
nu eius. Fecitque secundum volunta
tem suam et magnificatus est.
et ego intelligebam. Ecce autem hyr
cus caprarum veniebat ab occi
dente super faciem totius terre.
et non tangebat terram. Porro
hyrcus habebat cornu insig
ne inter oculos suos. et venit us
que ad arietem illum cornutum quem
videram stantem ante portam. et
cucurrit ad eum in impetu for
titudinis sue. Cumque appropin
quasset prope arietem. efferatus est
in eum. et percussit arietem et
comminuit duo cornua eius. et
non poterat aries resistere ei.

Cumque eum misisset in terram concul
cavit. et nemo quibat libera
re arietem de manu eius. Hyrcus
autem caprarum magnus factus est
nimis. Cumque crevisset fractum est
cornu magnum. et orta sunt cor
nua quatuor subter illud per qua
tuor ventos celi. De uno autem
ex eis egressum est cornu unum
modicum. et factum est grande contra
meridiem et contra orientem et
contra occidentem. et magnificatum
est usque ad fortitudinem celi. et
deiecit de fortitudine et de stellis
et conculcavit eas. et usque ad prin
cipem fortitudinis magnifica
tum est. et ab eo tulit iuge sacri
ficium. et deiecit locum sanctifica
tionis eius. Robur autem datum
est ei contra iuge sacrificium
propter peccata et prosternetur ve
ritas in terra et faciet et prospera
bitur. Et audivi unum de sanctis
loquentem. Et dixit unus sanctus
alteri nescio cui loquenti. Usque
quo visio et iuge sacrificium. et peccatum
desolationis que facta est. et
sanctuarium et fortitudo conculcabitur.
Et dixit ei. Usque ad vesperam
et mane dies duo milia trecen
ti. et mundabitur sanctuarium. Fac
tum est autem cum viderem ego da
niel visionem. et quererem intel
ligentiam. ecce stetit in conspectu
meo quasi species viri. Et audivi
vocem viri inter ulai et clamavit

et ait. Gabriel fac istum intel
ligere visionem. Et venit, et stetit
iuxta ubi ego stabam. Cumque
venisset, pavens corrui in faciem
meam. Et ait ad me. Intellige
fili hominis. quoniam in tempore finis
complebitur visio. Cumque lo
queretur ad me. collapsus sum
pronus in terram. Et tetigit me.
et statuit me in gradu meo dix
itque mihi. Ego ostendam tibi que
futura sunt in novissimo ma
ledictionis quoniam habet tempus
finem suum. Aries quem vidisti
habere cornua. rex medorum est
atque persarum. Porro hyrcus
caprarum rex grecorum est. et cor
nu grande quod erat inter oculos
eius ipse est rex primus. Quod
autem fracto illo surrexerunt qua
tuor pro eo. quatuor reges sur
gent de gente eius consurgent.
sed non in fortitudine eius. Et
post regnum eorum cum creverint
iniquitates. consurget rex im
pudens facie. et intelligens pro
positiones. et roborabitur fortitu
do eius. sed non in viribus suis. Et
supra quam credi potest univer
sa vastabit. et prosperabitur.
et faciet et interficiet robustos.
et populum sanctorum secundum voluntatem
suam. et dirigetur dolus in ma
nu eius. et cor suum magnifica
bit. et in copia rerum omnium occidet
plurimos. et contra principem
principum consurget. et sine ma
nu conteretur. Et visio vespe
re et mane que dicta est vera est.
Tu ergo signa visionem. quia post
dies multos erit. Et ego dani
el langui et egrotavi per dies.
Cumque surrexissem faciebam opera
regis. et stupebam ad visionem
et non erat qui interpretaretur.

In anno primo darii filii assue ix
ri. de semine medorum qui impera
vit super regnum chaldeorum. anno
primo regni eius. ego daniel in
tellexi in libris numerum annorum
de quo factus est sermo domini
ad ieremiam prophetam. ut comple
rentur desolationis ierusa
lem .lxx. anni. Et posui faciem meam
ad dominum deum meum rogare et de
precari in ieiuniis sacco et cinere.
Et oravi dominum deum meum. et
confessus sum et dixi. Obsecro
domine deus magne et terribilis.
custodiens pactum et misericordiam dili
gentibus te et custodientibus man
data tua. peccavimus iniquitatem
fecimus. impie egimus. et rece
ssimus et declinavimus a manda
tis tuis ac iudiciis. non obedi
vimus servis tuis prophetis qui
locuti sunt in nomine tuo regi
bus nostris. principibus nostris. patribus
nostris. omnique populo terre. Tibi do
mine iustitia. nobis autem con
fusio faciei. sicut est hodie viro
iuda. et habitatoribus ierusalem.

et omni israel. his qui prope sunt
et his qui procul sunt in universis
terris. ad quas eiecisti eos propter
iniquitates eorum in quibus pecca-
verunt in te domine. Domine nobis confusi-
o faciei. regibus nostris. principibus
nostris. et patribus nostris qui pec-
caverunt tibi. Tibi autem domino deo nostro
misericordia et propitiatio. quia
recessimus a te. et non audivimus
vocem domini dei nostri. ut ambulare-
mus in lege ~~domini~~ eius quam po-
suit nobis per servos suos prophe-
tas. et omnis israel prevaricati sunt
legem tuam. et declinaverunt ne
audirent vocem tuam. et stillavit
super nos maledictio. et detestati-
o que scripta est in libro legis
moysi servi dei. quia peccavi-
mus ei. et statuit super nos ser-
mones suos quos locutus est
super nos. et super principes nostros
qui iudicaverunt nos. et super-
duceret in nos malum magnum,
quale numquam fuit sub omni celo
secundum quod factum est in ierusalem
sicut scriptum est in lege moysi.
Omne malum hoc venit super
nos, et non rogavimus faciem
tuam domine deus noster. ut reverteremur
ab iniquitatibus nostris. et cogita-
remus veritatem tuam. Et vigi-
lavit dominus super malitiam. et ad-
duxit eam super nos. Iustus
dominus deus noster in omnibus operi-
bus suis que fecit. non enim audi-
vimus vocem eius. Et nunc domi-
ne deus noster qui eduxisti populum
tuum de terra egypti in manu
forti. et fecisti tibi nomen secundum
diem hanc. peccavimus iniquita-
tem fecimus domine in omnem iusti-
ciam tuam. Avertatur obsecro ira tu-
a. et furor tuus a civitate tua
ierusalem. et a monte sancto tuo. Prop-
ter peccata enim nostra. et iniquitates
patrum nostrorum ierusalem et populus tuus
in obprobrium sunt omnibus per cir-
cuitum nostrum. Nunc ergo exaudi
deus noster orationem servi tui et pre-
ces eius. et ostende faciem tuam
super sanctuarium tuum quod desertum
est. Propter temetipsum inclina
deus meus aurem tuam. et audi.
aperi oculos tuos et vide desola-
tionem nostram. et civitatem super
quam invocatum est nomen tuum.
neque enim in iustificationibus nos-
tris prosternimus preces ante
faciem tuam. sed in miserationi-
bus tuis multis. Exaudi domine.
placare domine. attende et fac. Ne
moreris propter temetipsum deus
meus quia nomen tuum invoca-
tum est super civitatem et super po-
pulum tuum. Cumque adhuc loque-
rer et orarem. et confiterer pec-
cata mea et populi mei peccata
israel. ut prosternerem preces
meas in conspectu dei mei pro mon-
te sancto dei mei. adhuc me lo-
quente in oratione. ecce vir gabriel

quē uideram ī uisione a prici
pio cito uolans tetigit me. ī
tpē sacrificij uespertinj. et do
cuit me. et locutus ē michi dix
itqꝫ. Daniel nūc ego egressꝰ
sum ut docerē te. et intelligeres.
Ab exordio enī ꝑcū tuaꝝ egres
sus est sermo. Ego aūt ueni ut
indicarē tibi. quia uir desideri
orum es. Tu ergo animaduerte
sermonem et intellige uisionē.
Septuaginta ebdomade abbre
uiate sunt sup ppłm tuū. et sr
ꝑ urbem sanctam tuā ut con
summet̃ puaricatio. et finē acci
piat peccatū. et deleatur iniqui
tas. et adducat̃ iusticia sempi
terna. et impleat̃ uisio et pphe
tes. et ungat̃ sanctus sanctorū
Scito ergo et animaduerte ab exi
tu sermonis ut iterū edificet̃
ierlm̄ usqꝫ ad xpm̄ ducē. Ebdo
mades septem. et ebdomades
sexaginta erūt duc. et rursū
edificabit̃ platea. et muri in
angustia tpm̄. Et post ebdoma
das sexaginta duas occidet̃
xpc. et nō erit ppłs eiꝰ qui
eū negaturus est. et ciuitatē
et sanctuariū dissipabit ppłs
cū duce uenturo. et finis eius
uastitas. et post finē belli sta
tuta desolatio. Confirmabit aūt
pactū multis ebdomas una. et
in dimidio ebdomadis deficiet
et hostia et sacrificiū. et in tē
plo erit abhominatio desola
tionis. et usqꝫ ad consūmati
onem et finē ꝑseuerabit deso
latio. a

X

Anno tercio reg
ni cyri regis persarū uerbū
reuelatū est danieli cognomi
to baltasar. et uerbū uerū. et
fortitudo magna. Intellexitqꝫ
sermonem. Intelligencia ē eni
opus in uisione. In diebꝫ aūt
illis ego daniel lugebam triū
ebdomadarū dieb. panē desidera
bilem nō comedi. et caro et ui
nū nō introierūt in os meū.
Sꝫ neqꝫ unguento unctus sum do
nec complerent̃ triū ebdoma
darū dies. Die aūt uicesima et
quarta mensis primi eram iuxta
fluuiū magnū qui ē tygris.
Et leuaui oculos meos et uidi
et ecce uir unus uestitus line
is. et renes eius accincti auro
obrizo. et corpus eiꝰ quasi crisso
litus. et facies eiꝰ uelud spe
cies fulguris. et oculi eiꝰ ut
lampades ardentes. et brachia
eius et que deorsū usqꝫ ad pe
des quasi spēs eris candentis. et
uox sermonū eiꝰ ut uox multitu
dinis. Vidi aūt ego daniel
solus uisionē. Porro uiri qui
erant mecū nō uiderūt. Sꝫ ter
ror nimius irruit sup eos et
fugerūt in absconditū. Ego
aūt relictus solus uidi uisionē
grandem hanc. et nō remansit

in me fortitudo. sed et species me
a immutata est in me, et emar
cui nec habui in me quicquam
virium. et audivi vocem ser
monum eius et audiens iace
bam consternatus super faci
em meam et vultus meus he
rebat terre. Et ecce manus
tetigit me et erexit me super
genua mea et super articulos ma
nuum mearum. et dixit ad me. Dani
el vir desideriorum intellige verba
que ego loquor ad te. et sta in gra
du tuo. nunc enim missus sum ad
te. Cumque dixisset michi sermonem istum.
steti tremens. Et ait ad me. No
li metuere daniel quia ex die primo
quo posuisti cor tuum ad intelli
gendum ut te affligeres in conspec
tu dei tui. exaudita sunt verba tua
et ego veni propter sermones tuos
Princeps autem persarum regni resti
tit michi viginti et uno diebus. Et
ecce michael unus de principibus pri
mis venit in adiutorium meum
et ego remansi ibi iuxta regem
persarum. Veni autem ut docerem te que
ventura sunt populo tuo in novissimis
diebus quoniam adhuc visio in dies
Cumque loqueretur michi
huiuscemodi verbis deieci vultum meum
ad terram et tacui. et ecce quasi simili
tudo filii hominis tetigit labi
a mea. Et aperiens os meum
locutus sum. et dixi ad eum qui
stabat contra me. Domine mi in visione
tua dissolute sunt compages me
e. et nichil in me remansit virium
Et quomodo poterit servus domini mei
loqui cum domino meo? Nichil enim
in me remansit virium. sed et halitus
meus intercluditur. Rursum ergo
tetigit me quasi visio hominis et con
fortavit me et dixit. Noli time
re vir desideriorum. pax tibi. confortare
re. et esto robustus. Cumque loque
retur mecum. convalui et dixi. Lo
quere domine mi. quia confortasti
me. Et ait. numquid scis quare
venerim ad te. Et nunc revertar ut pre
lier adversus principem persarum. Cum
egrederer ergo apparuit princeps
grecorum veniens. Veruntamen
annuntiabo tibi quod expressum
est in scriptura veritatis. et nemo
est adiutor meus in omnibus his nisi
michael princeps vester. XI

Ego autem ab anno primo dari
i medi stabam ut con
fortaretur et roboraretur. Et
nunc veritatem annuntiabo tibi.
Ecce adhuc tres reges stabunt
in perside. et quartus ditabitur opibus
nimiis super omnes. Et cum invalu
erit divitiis suis. concitabit
omnes adversum regnum grecie. Sur
get vero rex fortis et dominabitur
potestate multa. et faciet quod pla
cuerit ei. et cum steterit conteretur
regnum eius et dividetur in quattuor
ventos celi. sed non in posteros eius
neque secundum potentiam illius qua

ducatus est. Lacerabitur enim regnum
eius. etiam in exteriores. excep-
tis his. et confortabitur rex au-
stri. et de principibus eius prevalebit
super eum. et dominabitur dicione. mul-
ta enim dominatio eius. Et post finem
annorum eius federabuntur. filia-
que regis austri veniet ad regem
aquilonis facere amiciciam. et
non obtinebit fortitudinem brachii
nec stabit semen eius. et tradetur
ipsa et qui adduxerunt eam adoles-
centes eius et qui confortabant
eam in temporibus. et stabit de germi-
ne radicum eius plantatio. Et ve-
niet cum exercitu. et ingredietur
provinciam regis aquilonis. et
abutetur eis et obtinebit. Insu-
per et deos eorum et sculptilia. vasa
quoque preciosa argenti et auri.
captiva ducet in egyptum. Ipse
prevalebit adversum regem aquilo-
nis. et intrabit in regnum rex aus-
tri et revertetur ad terram suam. Filii
autem eius provocabuntur et congre-
gabant multitudinem exercituum
plurimorum. et veniet properans et
inundans. et revertetur. et concita-
bitur et congredietur cum robore
eius. Et provocatus rex austri
egredietur et pugnabit adversum
regem aquilonis. et preparabit
multitudinem nimiam et dabitur
multitudo in manu eius. et capiet
et multitudinem et exaltabitur
cor eius. et deiciet multa milia.
sed non prevalebit. Convertetur enim
rex aquilonis et preparabit mul-
titudinem multo maiorem quam prius
et in fine temporum annorumque veniet
properans cum exercitu magno et
opibus nimiis. Et in temporibus illis
multi consurgent adversum regem
austri. filii quoque prevaricatorum
populi tui extollentur. ut impleant
visionem et corruent. Et veniet
rex aquilonis et comportabit ag-
gerem. et capiet urbes munitissi-
mas et brachia regis austri non
sustinebunt. Et consurgent electi
eius ad resistendum. et non erit
fortitudo. Et veniens faciet super
eum iuxta placitum suum. et non erit
qui stet contra faciem eius. et stabit
in terra inclyta. et consumetur in ma-
nu eius. et ponet faciem suam
ut veniat ad tenendum universum
regnum eius. et recta faciet cum
eo. et filiam feminarum dabit ei ut
evertat illum et non stabit. nec illius
erit. Et convertet faciem suam ad in-
sulas multas et capiet eas. et
cessare faciet principem obprobrii
sui. et obprobrium eius convertetur
in eum. Et convertet faciem suam ad im-
perium terre sue. et impinget et
corruet et non invenietur. Et sta-
bit in loco eius vilissimus et indig-
nus decore regio. et in paucis
diebus conteretur non in furore
nec in prelio. et stabit in loco
eius despectus. et non tribuent ei

honor regius. Et veniet clam
et obtinebit regnum in fraudu
lentia et brachia pugnantis ex
pugnabuntur a facie eius et con
terentur. insuper et dux federis.
Et post amicitias cum eo faciet
dolum et ascendet et superabit in
modico populo. et habundantes
et uberes urbes ingredietur.
et faciet que non fecerunt patres
eius. et patres patrum eius. Ra
pinas et predam et divitias eorum
dissipabit. et contra firmissimas
cogitationes inibit. et hoc usque
ad tempus. Et concitabitur fortitu
do eius et cor eius adversum regem
austri in exercitu magno. et
rex austri provocabitur ad bel
lum multis auxiliis et fortibus
nimis. Et non stabunt quia ini
bunt adversum eum consilia. et co
medentes panem cum eo conterent
illum. exercitusque eius [illegible] oppri
metur. et cadent interfecti eius
plurimi. Duorum quoque regum
cor erit ut malefaciant et ad
mensam unam mendacium loquentur
et non proficient. quia adhuc
finis in aliud tempus. Et revertetur
in terram suam cum multis opibus
et cor eius adversum testamentum
sanctum. et faciet et revertetur in
terram suam statuto tempore. et re
vertetur et veniet ad austrum. et
non erit priori simile novissimum.
Et venient super eum trieres et

romani et percutietur. et rever
tetur et indignabitur contra testa
mentum sanctuarii et faciet. reverte
turque et cogitabit adversus eos qui
dereliquerunt testamentum sanctua
rii. et brachia ex eo stabunt. et
polluent sanctuarium fortitudinis.
et auferent iuge sacrificium. Et
dabunt abhominationes in de
solationem et impii testamentum
simulabunt fraudulenter. Popu
lus autem sciens deum suum obtine
bit et faciet. et docti in populo do
cebunt plurimos. et ruent in
gladio. et in flamma. et in cap
tivitatem et in rapina dierum.
Cumque corruerint sublevabuntur
auxilio parvulo. et applicabun
tur eis plurimi fraudulenter.
et de eruditis ruent. ut conflen
tur et eligantur. et dealbentur
usque ad tempus prefinitum. quia
adhuc tempus erit et faciet iuxta
voluntatem suam rex. et elevabitur
et magnificabitur adversum om
nem deum. et adversum deum deorum
loquetur magnifica et dirigetur
donec compleatur iracundia. per
petrata est quippe diffinitio. et
deum patrum suorum non reputabit
et erit in concupiscentiis femi
narum. nec quemquam deorum curabit
quia adversum universa consurget.
Deum autem maozim in loco
suo venerabitur. et deum quem
ignoraverunt patres eius colet

auroque et argento et lapide
pretioso rebusque pretiosis. et fa-
ciet ut muniat maozim cum
deo alieno quem cognovit. Et
multiplicabit gloriam et dabit
eis potestatem in multis. et ter-
ram dividet gratuito. et in tem-
pore praefinito praeliabitur adversus eum
rex austri. et quasi tempestas
veniet contra illum rex aquilonis in
curribus et in equitibus et in clas-
se magna. et ingredietur ter-
ras et conteret et pertransiet.
Et introibit in terram gloriosam.
et multae corruent. Hae autem
solae salvabuntur de manu eius.
Edom. et Moab. et principium
filiorum Ammon. Et mittet ma-
num suam super terras. et terra E-
gypti non effugiet. et dominabitur
thesaurorum auri et argenti. et
in omnibus pretiosis Egypti. Per
Libyam quoque et Ethiopiam tran-
sibit. Et fama turbabit eum,
ab oriente et ab aquilone. et
veniet in multitudine magna
ut conterat et interficiat pluri-
mos. Et figet tabernaculum
suum Apadno inter maria
super montem inclitum et sanctum.
et veniet usque ad summitatem
eius. et nemo auxiliabitur ei.
In tempore autem illo consurget
Michael princeps magnus qui
stat pro filiis populi tui. et veniet
et tempus quale non fuit ab eo

ex quo gentes esse coeperunt
usque ad tempus illud. Et in
tempore illo salvabitur populus tuus
omnis qui inventus fuerit scrip-
tus in libro. Et multi de his
qui dormiunt in terrae pulvere
evigilabunt. alii in vitam eter-
nam. et alii in obprobrium ut vi-
deant semper. Qui autem docti
fuerint fulgebunt quasi splen-
dor firmamenti. et qui ad ius-
titiam erudiunt multos quasi stellae
in perpetuas eternitates. Tu
autem Daniel claude sermones
et signa librum. usque ad tempus sta-
tutum. pertransibunt plurimi. et mul-
tiplex erit scientia. Et vidi e-
go Daniel. et ecce quasi duo a-
lii stabant. unus hinc super ripam
fluminis. et alius inde ex altera
ripa fluminis. Et dixi viro qui
indutus erat lineis. qui stabat
super aquas fluminis. Usque quo finis horum
mirabilium. Et audivi vi-
rum qui indutus erat lineis.
qui stabat super aquas fluminis
cum levasset dexteram et sinistram
suam in caelum. et iurasset per viven-
tem in aeternum. quia in tempus et
tempora. et dimidium temporis. Et cum
completa fuerit dispersio manus
populi sancti. complebuntur universa
haec. Et ego audivi. et non intel-
lexi. Et dixi. Domine mi quid
erit post haec? Et ait. Vade
Daniel. quia clausi sunt signatique

sermones usque ad tempus prefinitum. Eligentur et dealbabuntur. et quasi ignis probabuntur multi et impie agent impii. neque intelligent omnes impii. Porro docti intelligent. Et a tempore cum ablatum fuerit iuge sacrificium et posita fuerit abhominatio et desolationem. dies mille ducenti nonaginta. Beatus qui expectat et pervenit ad dies mille trecentos triginta quinque. Tu autem vade ad prefinitum. et requiesce. et stabis in sorte tua in fine dierum. Huc usque Daniel in hebraico volumine legitur. cetera que sequuntur usque in finem libri de theodotionis editione translata sunt.

xiii Erat vir habitans in babylone nomine ioachim. et accepit uxorem nomine susannam filiam helchie pulchram nimis et timentem deum. Parentes enim illius cum essent iusti erudierunt filiam suam secundum legem moysi. Erat autem ioachim dives valde. et erat ei pomerium vicinum domui sue. et ad ipsum confluebant iudei. eo quod esset honorabilior omnium. Et constituti sunt duo senes iudices in anno illo de quibus locutus est dominus. quia egressa est iniquitas de babilone a senioribus iudicibus qui videbantur regere populum. Isti frequentabant domum ioachim. et veniebant ad eos omnes qui habebant iudicia. Cum autem populus reverteretur per meridiem. et deambulabat in pomario viri sui. Et videbant eam senes cotidie ingredientem et deambulantem. et exarserunt in concupiscentiam eius. et everterunt sensum suum. et declinaverunt oculos suos ut non viderent celum. neque recordarentur iudiciorum iustorum. Erant ergo ambo vulnerati amore eius. nec indicaverunt sibi vicissim dolorem suum. Erubescebant enim indicare concupiscentiam suam. volentes concumbere cum ea. et observabant cotidie sollicitius videre eam. Dixitque alter ad alterum. Eamus domum quia hora prandii est. Et egressi recesserunt a se. Cumque revertissent venerunt in unum. et sciscitantes ab invicem causam confessi sunt concupiscentiam suam. Et tunc in commune statuerunt tempus quando eam possent invenire solam. Factum est autem cum observarent diem aptum ingressa est aliquando sicut heri et nudius tertius cum duabus solis puellis voluitque lavari in pomario. Estus quippe erat. Et non erat ibi quisquam preter duos senes absconditos. et contemplantes eam. Dixitque puellis.

• erant

Afferte michi oleum et smig-
mata. et ostia pomarii claudi-
te ut laver. Et fecerunt sicut p-
ceperat. clauseruntque ostia po-
marii. et egresse sunt per posticum.
ut afferrent que iusserat. nes-
ciebantque senes intus esse ab-
sconditos. Cum autem egresse
essent puelle. surrexerunt duo
senes et accurrerunt ad eam.
et dixerunt. Ecce ostia poma-
rii clausa sunt. et nemo nos vi-
det. et nos in concupiscentia tui su-
mus. Quam ob rem assentire
nobis. et commiscere nobiscum.
Quod si nolueris dicemus testi-
monium contra te quod fuerit tecum iu-
venis. et ob hanc causam emi-
seris puellas a te. Ingemuit
Susanna. et ait. Angustie
michi sunt undique. Si enim hoc
egero. mors michi est. si autem
non egero non effugiam manus
vestras. Sed melius michi est absque
opere incidere in manus vestras. quam
peccare in conspectu domini. Et
exclamavit voce magna Su-
sanna. Exclamaverunt autem
et senes adversus eam. et cucur-
rit unus et aperuit ostia poma-
rii. Cum ergo audissent clamorem in
pomario famuli domus. ir-
ruerunt per posticum ut viderent
quid nam esset. Postquam senes
locuti sunt erubuerunt servi
vehementer. quia numquam dictus

fuerat sermo huiuscemodi de Su-
sanna. Et facta est dies crasti-
na. Cumque venisset populus ad
virum eius Ioachim. venerunt
et duo presbyteri pleni iniqua
cogitatione adversus Susannam
ut interficerent eam. Et dixerunt
coram populo. Mittite ad
Susannam filiam Helchie uxorem
Ioachim. Et statim miserunt.
Et statim venit cum parentibus
et filiis. et universis cognatis
suis. Porro Susanna erat de-
licata nimis et pulchra facie.
At iniqui illi iusserunt ut disco-
periretur erat enim cooperta. ut
vel sic satiarentur decore eius.
Flebant igitur sui. et omnes
qui noverant eam. Consur-
gentes autem et duo presbyteri
in medio populi posuerunt manus suas
super caput eius. Que flens sus-
pexit in celum. Erat autem cor eius
fiduciam habens in domino. Et dixerunt
presbyteri. Cum deambula-
remus in pomario soli. ingres-
sa est hec cum duabus puellis. et
clausit ostia pomarii et dimi-
sit puellas. Venitque ad eam
adolescens qui erat abscon-
ditus. et concubuit cum ea. Por-
ro nos cum essemus in angulo
pomarii videntes iniqui-
tatem cucurrimus ad eos. et vi-
dimus eos pariter commisceri.
Et illum quidem non quivimus

comprehendere quia fortior erat
nobis. et apertis ostiis exsilivit.
Hanc autem cum apprehendissemus
interrogavimus quisnam esset a-
dolescens. et noluit indicare
nobis. Huius rei testes sumus. Cre-
didit eis multitudo quasi senibus
populi et iudicibus et condempna-
verunt eam ad mortem. Exclama-
vit autem Susanna voce magna
et dixit. Deus eterne qui abscon-
ditorum cognitor es. qui nosti
omnia antequam fiant. tu scis quoniam
(tulerunt) falsum contra me testimonium. Et
ecce morior cum nichil horum fece-
rim que isti malitiose compo-
suerunt adversum me. Exaudi-
vit autem Dominus vocem eius. Cumque
duceretur ad mortem suscitavit
Deus spiritum sanctum pueri iunio-
ris cui nomen Daniel. et ex-
clamavit voce magna. Mun-
dus ego sum a sanguine huius.
Et conversus omnis populus ad eum
dixit. Quis est iste sermo quem
locutus es? Qui cum staret in
medio eorum ait. Sic fatui filii
Israel. non iudicantes. neque quod
verum est cognoscentes condemp-
nastis filiam Israel. Revertimini
ad iudicium quia falsum testimo-
nium locuti sunt adversum eam.
Reversus est ergo populus cum festina-
tione. Et dixerunt ei senes.
Veni et sede in medio nostrum. et
indica nobis. quia tibi dedit Deus

honorem senectutis. Et dixit ad
eos Daniel. Separate illos
ab invicem procul. et diiudicabo
eos. Cum ergo divisi essent alter
ab altero. vocavit unum de eis
et dixit ad eum. Inveterate dierum
malorum nunc venerunt peccata tua
que operabaris prius iudicans
iudicia iniusta. innocentes op-
primens. et dimittens noxios
dicente Domino. innocentem et iustum
non interficies. Nunc ergo si vidisti
eam. dic sub qua arbore videris
eos loquentes sibi. Qui ait
Sub scino. Dixit autem Daniel.
Recte mentitus es in caput tu-
um. Ecce enim angelus Domini ac-
cepta sententia ab eo scindet te
medium. Et amoto eo iussit veni-
re alium. et dixit ei. Semen Cha-
naan et non Iuda. species decepit
te. et concupiscentia subvertit cor
tuum. Sic faciebatis filiabus Israel.
et ille timentes loquebantur vo-
bis. sed non filia Iuda sustinuit
iniquitatem vestram. Nunc ergo dic
michi sub qua arbore comprehen-
deris eos loquentes sibi. Qui
ait sub prino. Dixit autem ei Da-
niel. Recte et tu mentitus es in
caput tuum. Manet enim angelus
Domini gladium habens ut secet te medium.
et interficiat vos. Exclamavit
itaque omnis cetus voce magna.
et benedixerunt Deum qui salvat
sperantes in se. Et consurrexerunt

adversum duos presbiteros. con-
vicerat enim eos daniel ex ore
suo falsum dixisse testimonium,
feceruntque eis sicut male ege-
rant adversum proximum ut
facerent secundum legem moysi. et
interfecerunt eos. et salvatus
est sanguis innoxius in die il-
la. Helchias autem et uxor eius
laudaverunt deum pro filia sua su-
sanna cum ioachim marito eius
et cognatis suis omnibus. quia
non inventa est in ea res turpis.
Daniel autem factus est magnus
in conspectu populi a die illa et
deinceps. Et rex astyages ap-
positus est ad patres suos. et
suscepit cyrus perses regnum
eius. Erat autem daniel conviva
regis. et honoratus est super
omnes amicos eius. am

Erat quoque ydolum nomine bel
apud babilonios. et im-
pendebantur ei per singulos dies
simile artabe duodecim. et oves
quadraginta. vinique amphore
sex. Rex quoque colebat eum. et
ibat per singulos dies adorare
eum. Porro daniel adorabat de-
um suum. Dixitque ei rex. Quare
non adoras bel. Qui respondens
ait. Quia non colo ydola manu
facta. sed viventem deum qui creavit
celum et terram. et habet potestatem
omnis carnis. Et dixit ad eum
rex. Non tibi videtur esse bel vivens
deus? Annon vides quanta
comedat et bibat cotidie? Et
ait daniel arridens. Ne erres
rex. Iste enim intrinsecus lute-
us. et forinsecus ereus neque
comedit aliquando. Et iratus
rex vocavit sacerdotes eius. et
ait illis. Nisi dixeritis michi
quis est qui comedat impensas
has. moriemini. Si autem ostenderi-
tis quoniam bel comedat hec mo-
rietur daniel. quia blasphe-
mavit in bel. Et dixit daniel
regi. Fiat iuxta verbum tuum. Erant
autem sacerdotes bel septuaginta
exceptis uxoribus et parvulis
et filiis. Et venit rex cum dani-
ele in templum belis. Et dixerunt
sacerdotes belis. Ecce nos egre-
dimur foras. et tu rex pone es-
cas. et vinum misce. et claude
ostium. et signa anulo tuo. Et
cum ingressus fueris mane. nisi in-
veneris omnia comesta a bel.
morte moriemur vel daniel qui menti-
tus est adversum nos. Contempnebant
autem quia fecerant sub mensa
absconditum introitum. et per illum
ingrediebantur semper et consume-
bant. Factum est autem postquam e-
gressi sunt illi. et rex posuit ci-
bos ante bel. precepit daniel
pueris suis. et attulerunt cinerem.
et cribravit per totum templum coram
rege. Et egressi clauserunt ostium.
et signantes anulo regis abierunt

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

Sacerdotes autem ingressi sunt
nocte iuxta consuetudinem suam. et
uxores et filii eorum. et comederunt
omnia et biberunt. Surrexit autem
rex primo diluculo. et daniel cum
eo. Et ait rex. Salvane sunt
signa daniel? Qui respondit.
Salva rex. Statimque cum aper
uisset ostium. intuitus rex men
sam exclamavit voce mag
na. Magnus es bel. et non
est apud te quisquam dolus. Et ri
sit daniel. et tenuit regem ne
ingrederetur intus et dixit. Ecce
pavimentum. animadverte cuius vesti
gia sunt hec. Et dixit rex. Vi
deo vestigia virorum et mulierum
et infantium. Iratus rex appre
hendit sacerdotes et uxores.
et filios eorum. et ostenderunt ei
abscondita ostiola. per que ingre
diebantur. et consumebant que
erant super mensam. Occidit ergo illos
rex. et tradidit bel in potesta
tem danielis. qui subvertit eum
et templum eius. Et erat draco
magnus in loco illo. et colebant
eum babylonii. Et dixit rex da
nieli. Ecce nunc non potes dicere
quia non est iste deus vivens.
adora ergo eum. Dixitque daniel dominum
meum adoro. quia ipse est deus
vivens. Tu autem rex da mihi po
testatem et interficiam draconem abs
que gladio et fuste. Et ait rex.
Do tibi. Tulit ergo daniel picem
et adipem et pilos. et coxit pa
riter. fecitque massas. et dedit in
os draconis et diruptus est dra
co. Et dixit. Ecce quem colebatis.
Quod cum audissent babylonii in
dignati sunt vehementer. et con
gregati adversum eum. et adversum
regem dixerunt. Iudeus factus
est rex. Bel destruxit. et draco
nem interfecit. et sacerdotes occi
dit. Et dixerunt cum venissent ad
regem. Trade nobis danielem.

alioquin interficiemus te.
et domum tuam. Vidit ergo rex quod
irruerent in eum vehementer et ne
cessitate compulsus tradidit eis
danielem. Qui miserunt eum in
lacum leonum. et erat ibi sex diebus.
Porro in lacu erant vii leones.
et dabantur eis cotidie duo corpora.
et due oves. et tunc non data
sunt eis ut devorarent danielem.
Erat autem abacuc propheta in iudea
et ipse coxerat pulmentum et intri
verat panes in alveolo et ibat
in campum ut ferret messoribus.
Dixitque angelus domini ad abacuc
Fer prandium quod habes in ba
bylonem danieli. qui est in lacu
leonum. Et dixit abacuc. Domine
babylonem non vidi. et lacum nescio.
Et apprehendit eum angelus domini in
vertice eius et portavit eum capil
lo capitis sui posuitque eum in ba
bylone super lacum in impetu spiritus

sui. Et clamavit abacuc dicens
Daniel. tolle prandium quod
misit tibi deus. Et ait daniel.
Recordatus es enim mei deus.
et non dereliquisti diligentes te.
Surgensque daniel comedit.
Porro angelus domini restituit aba
cuc confestim in loco suo. Ve
nit ergo rex die septimo ut lu
geret danielem. Et venit ad
lacum et introspexit. et ecce da
niel sedens in medio leonum. Et
exclamavit rex voce magna
dicens. Magnus es domine deus
danielis. Et extraxit eum de la
cu. Porro illos qui perdicionis
eius causa fuerant intromi
sit in lacum. et devorati sunt in
momento coram eo. Tunc rex ait
Paveant habitantes universam
terram deum danielis. quia ipse
est liberator et salvator faciens
signa et mirabilia in celo. et in
terra qui liberavit danielem de
lacu leonum. Explicit dani
el Incipit prologus beati Je
ronimi presbiteri in duodecim
Prophetis.

Non idem ordo est duodecim
prophetarum apud hebreos.
qui et apud nos. unde secundum
id quod ibi legitur hic quoque
dispositi sunt. Osee commaticus
est. et quasi per sententias loquens.
Iohel planus in principiis in fine
obscurior. et usque ad malachi
am habent singuli proprietates su
as. quem ezram scribam legisque
doctorem autumant. Et quia longum
est nunc de omnibus dicere hoc tan
tum o paula et eustochium ad
monitos volo unum librum esse du
odecim prophetarum et osee. q. z. ix.
ponoy isaie. malachiam vero
aggei et zacharie fuisse tempori
bus. in quibus autem tempus non
prefertur in titulo. sub illis eos
regibus prophetasse. sub quibus et hi
qui ante eos habent titulos pro
phetaverunt. Item prologus.

Temporibus ozie et ioathe.
achaz et ezechie regum
iuda. et ieroboam filii ioas regis
israel. osee filius beeri ad prophe
tandum dirigitur. Qui sancto repletus
est. De memoratis itaque iuda
regum achaz rex iuda et ierobo
am rex israel. Deum derelinquentes
ut historie regum et paralipomenon
indicant eorum duodecim tribus israel
idolatrie tenuerunt imperia ac po
testate sua admittere coegerunt
Precepit deus hic ad osee loquitur
dicens. Accipe tibi uxorem forni
cariam. et fac filios fornicatio
num. Fornicariam itaque non dotatam
corporis meretrice. sed gentile
ignorantie deum appellat. que dere
lictoris sui amore contempto simu
lachris se subiecerat desideriis.
Sed cum dei precepto propheta in hac re
paruisset. concepit ex ea filium

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

iezrahel precepit vindicare deo pol
luente. prius breue tempus sangui
nem e iezrahel in domo ieu vin
dicare. Cuius punitionis hec
causa est. Jeu per heliseum in regem
uncto ad defendendum sanguinem
naboth qui sub iezrahel quondam temporis
metropolis erat. quem iezabel
achab regis israel uxor interime
rat sicut regum historia exponit
Hys. cum grauiter iussum diuini
preceptum vindicandi sanguinis cau
sa in omnes inimicos domus ie
zabelis. hoc pacto diuinum deliquis
se inuenitur. Cuius principe ie
roboam qui leue comprehensum est
origenis sue factam [illegible]. ac
contra dei precepta erroris religione cum
populo israel. agente sanguis na
both. qui in loco terra iezrahel
fuerat profusus. in domo ieu primo
memoriam [illegible]. prius penitus
reduciaturus significatur. Hic
enim est iusticia dei in populo israel. per
nuntiatores ipse pressura dici
tur. Domum autem iuda. miseri
cordiam leue comprehensam ob hoc
permissa est. quia ezechias rex
iuda filius achaz sublatis
idolis. que tam pater eius quam
ceteri reges consecrauerunt tem
plum dei purgasse ac purificas
se monstratur. Explicit
prologus. Versus in se scripti
continent nomina et mutationes
capitulorum. Osee Prophet.

i ii iii iiii
[illegible] dicens nullus [illegible]
Tres reuet experta tenet
v vi vii viii
[illegible]
itam terra totum. Sitium
ix x xi
[illegible]
bet non bibat vinus puer.
xii xiii xiiii
[illegible]
angelus mors ros.

Incipit liber osee prophete.

Verbum domini quod factum est ad
osee filium beeri. in diebus ozie.
ioatham achaz. ezechie regum
iuda. et in diebus ieroboam
filii ioas regis israel. Principium
loquendi domino in osee. et dixit
dominus ad osee. Vade sume tibi
uxorem fornicationum. et fac ti
bi filios fornicationum. quia forni
cans fornicabitur terra a domino.
Et abiit et accepit gomer filiam

de belaim. Et concepit et pe
perit filium. et dixit dominus ad eum.
Voca nomen eius iezrahel. quia
ad huc modicum et visitabo san
guinem iezrahel. super domum iehu
et quiescere faciam regnum
domus israel. et in illa die conte
ram arcum israel. in valle iezrahel.
Et concepit ad huc et peperit
filiam. Et dixit ei. Voca no
men eius absque misericordia. quia non
addam ultra misereri domui
filiorum israel. sed oblivione oblivisca
ar eorum. et domui iuda mise
rebor. et salvabo eos in domino deo
suo. et non salvabo eos in ar
cu et gladio. et in bello. et in
equis. et in equitibus. Et ablacta
vit eam que erat absque misericordia. Et
concepit et peperit filium. et dixit.
Voca nomen eius non populus meus.
quia vos non populus meus. et
ego non ero vester. Et erit numerus
filiorum israel quasi harena maris.
que sine mensura est. et non
numerabitur. et erit in loco ubi dicetur
eis. non populus meus vos.
dicetur eis. filii dei viventis. Et
congregabuntur filii iuda et fi
lii israel pariter. et ponent sibimet
caput unum. et ascendent de ter
ra. quia magnus dies iezra
hel. Dicite fratribus vestris populus meus
et sorori vestre misericordiam consecute.

Iudicate matrem vestram. iudi
cate. quoniam ipsa non uxor mea.
et ego non vir eius. Auferat
fornicationes suas a facie sua. et
adulteria sua de medio uberum
suorum. ne forte expoliem eam nudam
et statuam eam secundum diem nati
vitatis sue. et ponam eam quasi
solitudinem. et statuam eam velut ter
ram inviam. et interficiam eam
siti. et filiorum illius non miserere
bor. quia filii fornicationum sunt
quia fornicata est mater eorum.
confusa est que concepit eos. quia
dixit. vadam post amatores
meos qui dant panes meos et
aquas meas. lanam meam et linum
meum. et oleum meum. et potum
meum. Propter hoc ecce ego sepi
am viam tuam spinis. et sepiam
eam maceria. et semitas suas
non inveniet. et sequetur ama
tores suos et non apprehendet
eos. et queret eos et non inve
niet. et dicet. Vadam et rever
tar ad virum meum priorem. quia bene
erat michi tunc magis quam nunc.
Et hec nescivit quia ego dedi
ei frumentum. vinum et oleum et ar
gentum multiplicavi ei et aurum.
que fecerunt baal. Idcirco con
vertar et sumam frumentum meum
in tempore suo. et vinum meum in
tempore suo. et liberabo lanam
meam. et linum meum que ope
riebant ignominiam eius. Et
nunc revelabo stultitiam eius
in oculis amatorum eius. et

vir non eruet eam de manu
mea. Et cessare faciam omne
gaudium eius. sollempnitatem
eius neomeniam eius. sabbatum
eius. et omnia festa tempora eius.
et corrumpam vineam eius et
ficum eius. de quibus dixit. mer
cedes mee hee sunt. quas de
derunt michi amatores mei.
Et ponam eam in saltum. et co
medet eam bestia agri. Et visi
tabo super eam dies baalim qui
bus accendebat incensum. et or
nabatur in aure sua. et moni
li suo. et ibat post amatores
suos. et mei obliviscebatur.
dicit dominus. Propter hoc ecce
ego lactabo eam et ducam eam
in solitudinem. et loquar ad cor
eius. Et dabo ei vinitores eius
ex eodem loco et vallem achor
ad aperiendam spem. et ca
net ibi iuxta dies iuventutis
sue. et iuxta dies ascensionis
sue de terra egypti. Et erit.
In die illo ait dominus vocabit me
vir meus. et non vocabit me ultra
baalim. Et auferam nomina ba
alim de ore eius. et non recor
dabor ultra nominis eorum. Et per
cutiam cum eis fedus in die illa
cum bestia agri. et cum volucre
celi. et cum reptili terre. Et arcum
et gladium et bellum conteram de
terra. et dormire eos faciam fi
ducialiter. Et sponsabo te michi
in sempiternum. et sponsabo
te michi in iusticia et in iudi
cio. et in misericordia et in miseratio
nibus. Et sponsabo te in fide.
et scies quia ego dominus. Et erit.
In die illa exaudiam dicit dominus
et exaudiam celos. et illi
exaudient terram. et terra ex
audiet triticum. et vinum et oleum.
et hec exaudient iezrahel. Et
seminabo eam michi in terram
et miserebor eius que fuit absque
misericordia. et dicam non populo
meo. populus meus es tu. et ipse
dicet deus meus es tu. iii

Et dixit dominus ad me. Ad
huc vade dilige mulierem
dilectam amico. et adulteram.
sicut diligit dominus filios israel.
Et ipsi respiciunt ad deos alie
nos. et diligunt vinacia uvarum.
Et fodi michi eam quindecim ar
genteis. et choro ordei. et di
midio choro ordei. Et dixi ad
eam. Dies multos expecta
bis me. non fornicaberis. et non
eris cum viro. sed et ego expec
tabo te. quia dies multos sede
bunt filii israel sine rege. et sine
principe. et sine sacrificio. et si
ne altari. et sine ephod. et si
ne theraphin. Et post hec revertentur
filii israel et querent dominum deum
suum. et pavebunt ad dominum
et ad bonum eius in novissi
mo dierum.

Audite verbum domini filii Israhel
quia iudicium domino cum
habitatoribus terre. Non est enim
veritas. et non est misericordia et non
est scientia dei in terra. Male-
dictum et mendacium. et homi-
cidium et furtum. et adulterium
inundaverunt. et sanguis
sanguinem tetigit. Propter hoc
lugebit terra. et infirmabi-
tur omnis qui habitat in ea. in
bestia agri et in volucre celi.
sed et pisces maris congrega-
buntur. Verumptamen unusquisque
non iudicet. et non arguatur
vir. Populus enim tuus sicut hii
qui contradicunt sacerdoti. et
corrues hodie. et corruet etiam
propheta tecum. Nocte tacere feci
matrem tuam. Conticuit populus
meus. eo quod non habuerit
scientiam. Quia tu scientiam re-
pulisti. repellam te ne sacerdo-
tio fungaris michi. Et quia
oblita es legem dei tui. obli-
viscar filiorum tuorum et ego. Se-
cundum multitudinem eorum. sic
peccaverunt michi. Gloriam eorum in
ignominiam commutabo. Pec-
cata populi mei comedent. et ad
iniquitatem sublevabunt animas
eorum. et erit sicut populus sic sacer-
dos. et visitabo super eum vias
suas eius. et cogitationes eius
reddam ei. et comedent et non
saturabuntur. Fornicati sunt
et non cessaverunt. quoniam dominum
reliquerunt in non custodien-
do. Fornicatio et vinum et ebri-
etas aufert cor. Populus
meus in ligno suo interrogavit et
baculus eius annunciavit ei. Spiritus
enim fornicationum decepit eos.
et fornicati sunt a deo suo.
Super capita montium sacrifi-
cabant. et super colles accen-
debant thymiama. subtus
quercum et populum et therebin-
thum. quia bonum erat umbra
eius. Ideo fornicabuntur filie
vestre. et sponse vestre adultere
erunt. Non visitabo super filias
vestras cum fuerint fornicate. et
super sponsas vestras cum adulte-
raverint. quoniam ipsi cum meretrici-
bus conversabantur. et cum effe-
minatis sacrificabant. et populus
non intelligens vapulabit. Si
fornicaris tu Israhel. non delinquat
saltem iuda. Et nolite ingre-
di in galgala. et ne ascenderi-
tis in bethaven. neque iurave-
ritis vivit dominus. quia sicut vac-
ca lasciviens declinavit Israhel.
Nunc pascet eos dominus quasi ag-
num in latitudine. Particeps
idolorum effraim. dimitte eum.
Separatum est convivium eorum for-
nicatione fornicati sunt. di-
lexerunt afferre ignominiam
protectores eius. Ligavit spiritus
eum in alis suis. et confundentur

a sacrificiis suis.

V Audite hoc sacerdotes et attendite domus israel et domus regis auscultate. quia uobis iudicium est. quoniam laqueus facti estis speculationi. et positum rete expansum super thabor. et uictimas declinastis in profundum. et ego eruditor omnium eorum. Ego scio effraim. et israel non est absconditus a me. quia nunc fornicatus est effraim contaminatus est israel. Non dabunt cogitationes suas ut reuertantur ad deum suum. quia spiritus fornicationum in medio eorum et dominum non cognouerunt. Et respondit arrogantia israel in facie eius. et israel et effraim ruent in iniquitate sua. ruet etiam iudas cum eis. In gregibus suis et in armentis suis uadent ad querendum dominum. et non inuenient. ablatus est ab eis. In dominum preuaricati sunt. quia filios alienos genuerunt. Nunc deuorabit eos mensis cum partibus suis. Clangite bucina in gabaa. tuba in rama. ululate in bethauen. Post tergum tuum beniamin effraim in desolatione erit in die correptionis. in tribubus israel ostendi fidem. Facti sunt principes iuda quasi assumentes terminum. super eos effundam quasi aquam iram meam.

Calumpniam patiens effraim fractus iudicio. quoniam cepit abire post sordem. et ego quasi tinea effraim. et quasi putredo domui iuda. Et uidit effraim languorem suum. et iudas uinculum suum. et abiit effraim ad assur. et misit ad regem ultorem. et ipse non poterit sanare uos nec soluere poterit a uobis uinculum. quoniam ego quasi leena effraim et quasi catulus leonis domui iuda. Ego ego capiam et uadam. tollam et non est qui eruat. Vadens reuertar ad locum meum donec deficiatis. et queratis faciem meam.

VI In tribulatione sua mane consurgent ad me. Venite et reuertamur ad dominum. quia ipse cepit et sanabit nos. percutiet et curabit nos. Viuificabit nos post duos dies. in die tertia suscitabit nos. et uiuemus in conspectu eius. Sciemus sequemurque ut cognoscamus dominum. quasi diluculum preparatus est egressus eius. et ueniet nobis quasi imber temporaneus et serotinus terre. Quid faciam tibi effraim. quid faciam tibi iuda. Misericordia uestra quasi nubes matutina. et quasi ros mane pertransiens. Propter hoc dolaui in prophetis. occidi eos in uerbis oris mei. Et iudicia tua quasi lux egredientur. Quia

misericordiam volui et non sacrificium. et scientiam dei plus quam holocausta. Ipsi autem sicut adam transgressi sunt pactum. ibi prevaricati sunt in me. Galaad civitas operantium idolum supplantata sanguine. et quasi fauces virorum latronum. particeps sacerdotum in via interficientium pergentes de sichem. quia scelus operati sunt. In domo israel vidi horrendum. ibi fornicationes effraim. contaminatus est israel. Sed et iuda pone messem tibi. cum convertero captivitatem populi mei.

Cum sanare vellem israel. revelata est iniquitas effraim et malicia samarie. quia operati sunt mendacium. Et fur ingressus est spolians latrunculus foris. Et ne forte dicant in cordibus suis omnem maliciam eorum me recordatum. nunc circumdederunt eos adinventiones sue. coram facie mea facte sunt. In malicia sua letificaverunt regem. et in mendaciis suis principes. Omnes adulterantes quasi clibanus succensus a coquente. Quievit paululum civitas a commixtione fermenti donec fermentaretur totum. Dies regis nostri. Ceperunt principes furere a vino. extendit manum suam cum illusoribus. quia applicuerunt quasi clibanum cor suum cum insidiaretur eis. Tota nocte dormivit coquens eos. mane ipse succensus quasi ignis flamme. Omnes calefacti sunt quasi clibanus. et devoraverunt iudices suos. Omnes reges eorum ceciderunt. non est qui clamet in eis ad me. Effraim in populis ipse commiscebatur. Effraim factus est subcinericius qui non reversatur. Comederunt alieni robur eius. et ipse nescivit. sed et cani effusi sunt in eo. et ipse ignoravit. Et humiliabitur superbia israel in facie eius. nec reversi sunt ad dominum deum suum. et non quesierunt eum in omnibus his. Et factus est effraim quasi columba seducta non habens cor. Egyptum invocabant. ad assyrios abierunt. et cum profecti fuerint. expandam super eos rete meum. quasi volucrem celi detraham eos. Cedam eos secundum auditionem cetus eorum. Ve eis quoniam recesserunt a me. Vastabuntur quia prevaricati sunt in me. et ego redemi eos. et ipsi locuti sunt contra me mendacia. et non clamaverunt ad me in corde suo. sed ululabant in cubilibus suis. Super triticum et vinum ruminabant. Recesserunt a me. et ego erudivi et confortavi brachia eorum. et in me cogitaverunt maliciam. Reversi sunt ut essent absque iugo. facti sunt quasi arcus dolosus. Cadent in gladio principes eorum a furore lingue sue. Ista subsannatio

eorum in terra egypti.
viii In gutture tuo sit tuba qua
si aquila super domum domini, pro
eo quod transgressi sunt fedus
meum. et legem meam prevari
cati sunt. Me invocabunt de
us meus cognovimus te israel. Proiecit
israel bonum inimicus persequetur
eum. Ipsi regnaverunt et non ex me.
principes extiterunt et non cog
novi. Argentum suum et aurum su
um fecerunt sibi ydola ut interi
rent. Proiectus est vitulus
tuus samaria. iratus est furor
meus in eos. Usquequo non poterunt
emundari? Quia ex israel et ipse
est. Artifex fecit illum et non est
deus. quoniam in aranearum telas
erit vitulus samarie. quia ventum
seminabunt et turbinem me
tent. Culmus stans non est in eo
germen non faciet farinam.
Quod et si fecerit alieni come
dent eam. Devoratus est israel
nunc factus est in nationibus quasi
vas inmundum. quia ipsi ascen
derunt ad assur. onager solita
rius sibi effraim munera dede
runt amatoribus. Sed et cum mercede
conduxerint nationes. Nunc
congregabo eos et quiescent
paulisper ab onere regis. et
principum. Quia multiplicavit ef
fraim altaria ad peccandum.
Facte sunt ei are in delictum. Scri
bam eis multiplices leges me

as que velut aliene computa
te sunt. Hostias offerent. im
molabunt carnes et comedent
et dominus non suscipiet eas. Nunc
recordabitur iniquitates eorum. et
visitabit peccata eorum. quia ipsi in
egyptum convertentur. Et oblitus
est israel factoris sui. et edifica
vit delubra. et iudas multi
plicavit urbes munitas. Et
mittam ignem in civitates eius
et devorabit edes illius.
Noli letari israel. noli exulta
re sicut populus. quia fornica
tus es a deo tuo. dilexisti merce
dem super omnes areas tritici. A
rea et torcular non pascet eos.
et vinum mentietur eis. non habita
bunt in terra domini. Reversus est effra
im in egyptum. et in assyriis pol
lutum comedit. Non libabunt do
mino vinum. et non placebunt ei. Sacri
ficia eorum quasi panis lugentium. Om
nes qui comedunt eum contamina
buntur. quia panis eorum anime
ipsorum. non intrabit in domum domini.
Quid facietis in die sollemp
ni in die festivitatis domini?
Ecce enim profecti sunt a vastita
te. egyptus congregabit eos.
memphis sepeliet eos. Deside
rabile argentum eorum hereditabit
urtica. lappa in tabernaculis eorum.
Venerunt dies visionis visitatio
nis. venerunt dies retributio
nis. Scitote israel stultum prophetam

insanum virum spiritualem. Propter
multitudinem iniquitatis tue et
multitudo amentie. Speculator effraim
cum deo meo. Propheta laqueus
ruine factus est super omnes vi
as eius. insania in domo dei
profunde peccaverunt. sicut in diebus
gabaa. recordabitur iniquitatis
eorum. et visitabit peccata eorum. Quasi
uvas in deserto inveni israel. quasi
prima poma ficulnee in cacumi
ne eius vidi patres eorum. Ipsi autem
intraverunt ad beelphegor. et ab
alienati sunt in confusione. et fa
cti sunt abhominabiles sicut ea que
dilexerunt. Effraim quasi avis a
volavit. gloria eorum a partu. et ab
utero. et a conceptu. Quod et
si enutrierint filios suos absque
liberis eos faciam in hominibus.
Sed et ve eis cum recessero ab eis.
Effraim ut vidi. tyrus erat fun
data in pulchritudine. et effraim
ducet ad interfectorem filios suos.
Da eis domine. Quid dabis eis?
Da eis vulvam sine liberis et ube
ra arentia. Omnes nequitie eorum
in galgal. quia ibi exosos ha
bui eos. Propter maliciam ad
inventionum eorum de domo mea
eiciam eos. non addam ut dili
gam eos. Omnes principes eorum
recedentes. Percussus est effraim.
radix eorum exsiccata est. fructum nequa
quam facient. Quod et si ge
nuerint. interficiam amantissima

uteri eorum. Abiciet eos deus meus.
quia non audierunt eum. et erunt
vagi in nationibus.
Vitis frondosa israel. fructus
adequatus est ei. secundum
multitudinem fructus sui. multi
plicavit altaria. iuxta ubertatem
terre sue exuberavit simulachris.
Divisum est cor eorum. nunc interi
bunt. Ipse confringet simulachra
eorum depopulabitur aras eorum.
quia nunc dicent. Non est rex no
bis. non enim timemus dominum.
Et rex quid faciet nobis? Lo
quimini verba visionis inutiles
et ferietis fedus. et germina
bit quasi amaritudo iudicium
super sulcos agri. Vaccas betha
uen coluerunt habitatores sa
marie. quia luxit super eum populus
eius. et editui eius super eum
exultaverunt in gloria eius. quia
migravit ab eo. Siquidem et
ipse in assur delatus est mu
nus regi ultori. Confusio effra
im capiet. et confundetur israhel
in voluntate sua. Transire fecit
samaria regem suum quasi spu
mam super faciem aque et dis
perdentur excelsa idoli peccatum
israel. Lappa et tribulus ascen
dit super aras eorum. et dicent mon
tibus operite nos. et collibus ca
dite super nos. Ex diebus gabaa
peccavit israel. ibi steterunt. non compre
hendet eos in gabaa prelium.

super filium iniquitatis. Iuxta desi
derium meum corripiam eos. Con
gregabuntur super eos populi cum
corripientur propter duas iniqui
tates suas. Effraim vitula
docta diligere trituram. et ego
transivi super pulchritudinem colli
eius. Ascendam super effraim.
Arabit iudas. confringet sibi
sulcos iacob. Seminate vo
bis in veritate iustitiam. Me
tite in ore misericordie. innovate
vobis novale. tempus autem
requirendi dominum cum venerit
qui docebit vos iustitiam. Aras
tis impietatem iniquitatem
messuistis. comedistis frugem
mendacii. Quia confisus es in
viis tuis. in multitudine
fortium tuorum. consurget tumul
tus in populo tuo. et omnes mu
nitiones tue vastabuntur. Si
cut vastatus est salmana a do
mo eius qui iudicavit baal
in die prelii. matre super filios al
lisa. Sic fecit vobis bethel a
facie malitie nequitiarum vestrarum.
XI Sicut mane transit per
transiit rex israel. quia puer
israel. et dilexi eum. et ex egyp
to vocavi filium meum. Vocave
runt eos sic abierunt a facie eo
rum. Baalim immolabant.
et simulachris sacrificabant.
et ego quasi nutricius effraim
portabam eos in brachiis meis

et nescierunt quod curarem eos.
In funiculis adam traham eos
in vinculis caritatis. Et ero e
is quasi exaltans iugum super
maxillas eorum. et declinavi ad
eum ut vesceretur. Non rever
tetur in terram egypti. et assur
ipse rex eius. Quoniam nolue
runt converti. cepit gladius in civi
tatibus eius. et consumet electos
eius et comedet capita eorum. Et
populus meus pendebit ad redi
tum meum. iugum autem imponetur
eis simul quod non auferetur. Quo
modo dabo te effraim. protegam
te israel. Quomodo dabo te. Sicut
adama. ut seboim. Conversum
est in me cor meum pariter con
turbata est penitudo mea. Non
faciam furorem ire mee. non con
vertar ut disperdam effraim. quia
ego deus et non homo. in medio
tui sanctus. et non ingrediar ci
vitatem. Post dominum ambulabunt
quasi leo rugiet. quia ipse rugiet.
et formidabunt filii maris. Et
avolabunt quasi avis ex e
gypto. et quasi columba de
terra assyriorum. et collocabo eos
in domibus suis dicit dominus.
Circumdedit me in negatio
ne effraim. et in dolo domus
israel. Iudas autem testis descen
dit cum deo et cum sanctis fidelis.
XII Effraim pascit ventum.
et sequitur estum. Tota die

mendacium et vastitatem multiplicat
et fedus cum assyriis iniit. et
oleum in egyptum ferebat. Iudi
cium ergo domini cum iuda. et visita
cio super iacob. Iuxta vias
eius et iuxta adinventiones eius
reddet ei. In utero supplanta
vit fratrem suum. et in fortitudine
sua directus est cum angelo. et in
valuit ad angelum et confortatus
est. flevit et rogavit eum. In bethel
invenit eum et ibi locutus
est nobiscum. et dominus deus exer
cituum. dominus memoriale eius. Et
tu ad deum tuum converteris. misericordiam
et iudicium custodi. et spera in deo
tuo semper. Chanaan in manu
eius statera dolosa. calumpni
am dilexit. Et dixit effraim.
Verumptamen dives effectus sum
inveni ydolum michi. Omnes la
bores mei non invenient michi iniqui
tatem quam peccavi. Et ego dominus
deus tuus ex terra egypti adhuc
sedere te faciam in tabernaculis
sicut in diebus festivitatis. Et lo
cutus sum super prophetas. et ego visi
onem multiplicavi. et in manu pro
phetarum assimilatus sum. Si in galaa
ad ydolum. tamen frustra erant in
galgal. bobus immolantes. Nam
et altaria eorum quasi acervi super sul
cos agri. Fugit iacob in regi
onem syrie. et servivit israel in
uxore. et in uxore servavit. In
propheta autem eduxit dominus israel de e
gypto. et in propheta servatus est.
Ad iracundiam me provocavit
effraim in amaritudinibus suis
et sanguis eius super eum veniet
et obprobrium eius restituet ei
dominus suus. [illegible]

xiii

Loquente effraim hor
ror invasit israel. et deli
quit in baal. et mortuus est.
Et nunc addiderunt ad peccandum.
feceruntque sibi conflatile de argen
to suo quasi similitudinem ydolorum. fac
tura artificum est totum. His ipsi
dicunt. immolate homines vitulos
adorantes. Idcirco erunt quasi
nubes matutina. et sicut ros
matutinus preteriens. Sicut pul
vis turbine raptus ex area. et
sicut fumus de fumario. Ego
autem dominus deus tuus qui eduxi te
de terra egypti. et deum absque me
nescies. et salvator non est preter
me. Ego cognovi te in deserto
in terra solitudinis. Iuxta pascua
sua et adimpleti sunt. et satu
rati. et elevaverunt cor suum et
obliti sunt mei. Et ero eis quasi
leena. et quasi pardus in via
assiriorum. Occurram eis quasi ur
sa raptis catulis. et dirumpam
interiora iecoris eorum et consu
mam eos ibi quasi leo. bestia
agri scindet eos. Perdicio tua
israel. tantummodo in me auxilium tuum.
Ubi est rex tuus. Maxime
nunc salvet te in omnibus urbibus tuis.

et iudices tui de quibus dixi-
sti. Da michi reges et principes.
Dabo tibi regem in furore me-
o. et auferam in indignatione
mea. Colligata est iniquitas
effraim. absconditum peccatum eius.
Dolores parturientis venient
ei. ipse filius non sapiens. Nunc
enim non stabit in contritione filiorum.
De manu mortis liberabo eos.
de morte redimam eos. Ero mors
tua o mors morsus tuus ero in-
ferne. Consolatio abscondita est
ab oculis meis quia ipse inter fra-
tres dividet. Adducet urentem
ventum dominus de deserto ascendentem
et siccabit venas suas et deso-
labit fontem eius. et ipse diripi-
et thesaurum omnis vasis de-
siderabilis.

xiiij Pereat samaria quoniam ad a-
maritudinem concitavit
deum suum. In gladio pereant.
parvuli eorum elidantur. et fete eius
discindentur. Convertere israel ad dominum
deum tuum quia corruisti in iniqui-
tate tua. Tollite vobiscum verba
et convertimini ad dominum. Dicite ei.
Omnem aufer iniquitatem. et ac-
cipe bonum. et reddemus vitulos
labiorum nostrorum. Assur non salva-
bit nos. super equum non ascen-
demus. nec dicemus ultra dii nostri
opera manuum nostrarum. quia eius qui
in te est misereberis pupilli.
Sanabo contritiones eorum. dili-
gam eos spontanee. quia aversus
est furor meus ab eis. Ero qua-
si ros. israel germinabit sicut lilium.
et erumpet radix eius ut liba-
ni. Ibunt rami eius. et erit quasi
oliva gloria eius. et odor eius ut
libani. Convertentur sedentes in um-
bra eius. vivent tritico. et ger-
minabunt quasi vinea. memoria-
le eius sicut vinum libani. Effra-
im quid michi ultra idola. Ego
exaudiam et dirigam eum. ego ut
abietem virentem. Ex me fructus
tuus inventus est. Quis sapiens
et intelliget ista. intelligens et
sciet hec. Quia recte vie domini
et iusti ambulabunt in eis. pre-
varicatores vero corruent in eis.

Explicit liber osee. Incipit
prologus in iohel prophetam.

Iohel filius fatuel describit ter-
ram duodecim tribuum. eruca. bru-
co. locusta. rubigine vastati-
one consumptam et post eversionem
prioris populi effusum. spiritum sanctum
super servos dei et ancillas. id
est super centum viginti credentium
nomina effusum in cenaculo syon.
Qui centum viginti ab uno usque
ad quindecim paulatim et per incre-
menta surgentes. quindecim gra-
duum numerum efficiunt qui in psalterio
mistice continentur. Ex tribus igitur
generibus rethorum hec summatur
precipua et tres sunt argumenta-
torum partes ex quibus incipere

solet omnis orator. Aut enim do-
ciles, aut benivolos, aut atten-
tos auditores debet efficere. Hec
ergo prophetia recte a magnitudine
cladis sumens principium eos qui
qui audituri erant volens ad
penitenciam provocare, reddit in-
tentos animos eorum, malum
ut considerantes vicine cladis
asperitatem, gratius arriperent
penitenciam. In hoc prophetia ista con-
venit reges. Nec qua sunt pre-
tati, qz hisdem temporibus ac re-
gibus quibus et Osee prophetavit. Io-
hel incipiente prophetia, aut cum
descendens. Tropologie hoc est
quod qui olim dei et thesaurum
dum habuit aptum, recte nunc
incipit prophetare. Item Prologus.
Iohel qui interpretatur deus de-
sine incipiens deo vel fuit dei. hoc
enim eius vocabulo resonat.
Hic ad iudam tamen et ad israel
vaticinium profert atque incipit
sui voluminis post volupta-
tis cominia ihrlm ad luctum pro-
vocat, excidiumque eius pronunciat.
Predicat quoque vocationem
gentium, et super congregatos cre-
dentes super venturum spiritum sanctum.
Prophetavit autem sub Ioathan
rege iuda, quando et micheas.
Iohel de tribu. Item alius
Iuda rubeu natus magrobe-
thoron, ubi etiam in pace mor-
tuus est atque sepultus. Item

Sanctus Iohel apud
hebreos post osee poni-
tur, et sicut ibi sub no-
mine effraim ad decem tribus co-
fertur vaticinium, quod vel samari-
a vel israel sepe memoratur. Ita
in hoc prophetia omne quod dicitur
ad tribum iuda et ad israel re-
ductum est et nulla omnino israe-
lis decem tribuum in hoc fieri
mentione. Tempora quoque quibus
prophetavit eadem debemus acci-
pere modo legimus in diebus
ozie, ioatham, et achaz, et
ezechie regum iude, et in diebus
ieroboam filii ioas regis israel.
Porro sensum et sermonem domini ad
meritum eius refertur an sit, non ad
conditionem illos qui fieri dicuntur
ut alibi legimus. Deus factus
est michi in salutem. Audivimus
autem interpretatus sit non esse
qui in aure sonat, sed qui intror-
sum percipitur. inde illud quod dominus
loquitur in evangelio. Qui
habet aures audiendi audiat.
Quod autem dicit, est id est te ti la
t e est oyr. et latine sonat auribus
percipite. proprie non aurium sed cordis
percipitur. Qui denes sunt et
celestes audiunt spiritualiter.
Qui autem habitant in terra appella-
tur terra. qui auribus percipiunt
Ubicumque autem hec duo verba
iuncta ponuntur, non ad simplicem
tamen vocem sonum, sed ad introducem

quoque dictorum intelligentiam
prebent. Ingrediens loquitur ad
uxores suas Ada et Sella. Audi
te uxores meae uxores lamech. au
ribus percipite sermones meos.
quia virum occidi in vulnus meum
et iuvenem in livorem meum. Et
psalmus. Audite celi et auribus
percipe terra. Explicit prologus

I

eruca bruchus locusta rubigo residuum
Quattuor extirpavit ieiu
i ii iii
eclipsis de spiritu meo super omnem carnem
nant spiritus implet [illegible]
[illegible] Incipit Johel propheta. ca

Verbum domini
quod factum
est ad iohel
filium phatuel.
Audite
hoc senes.
et auribus percipite omnes habitatores terrae.
si factum est in diebus vestris aut
in diebus patrum vestrorum. Super hoc
filiis vestris narrate. et filii vestri
filiis suis. et filii eorum generationi
alterae. Residuum erucae comedit
locusta. et residuum locustae co
medit bruchus. et residuum bru
chi comedit rubigo. Expergiscimini
ebrii et flete. et ululate omnes
qui bibitis vinum in dulcedine
quia periit ab ore vestro. Gens

enim ascendit super terram meam
fortis et innumerabilis. Den
tes eius ut dentes leonis. et mo
lares eius ut catuli leonis. Posu
it vineam meam in desertum. et ficum
meam decorticavit. Nudans spoli
avit eam et proiecit. albi facti sunt
rami eius. Plange quasi virgo ac
cincta sacco super virum pubertatis
tuae. Periit sacrificium et libatio de
domo domini. luxerunt sacerdotes
ministri domini. Depopulata est regio.
luxit humus. quia devastatum est
triticum. Confusum est vinum. elangu
it oleum. confusi sunt agricolae. u
lulaverunt vinitores super frumen
to et hordeo quia periit messis
agri. Vinea confusa est. et ficus
elanguit. malogranatum. et palma.
et malum et omnia ligna aruerunt
quia confusum est gaudium a filiis ho
minum. Accingite vos et plangi
te sacerdotes. ululate ministri al
taris. Ingredimini cubate in sacco
ministri dei mei. quia interiit de do
mo dei vestri sacrificium et libatio.
Sanctificate ieiunium. vocate
coetum. et congregate senes omnes
habitatores in domo dei vestri. Et
clamate ad dominum. A a a diei. quia
prope est dies domini. et quasi vastitas
a potente veniet. Numquid non
coram oculis vestris alimenta peri
erunt de domo dei nostri laetitia et
exultatio. Computruerunt iume
nta in stercore suo. demolita sunt

horrea · dissipate sunt apothecae ·
quoniam confusum est triticum · Quid in-
gemuit animal, mugierunt greges
armenti · Quia non est pascua eis
sed et greges pecorum disperierunt ·
Ad te domine clamabo quia ignis
comedit speciosa deserti · et flam-
ma succendit omnia ligna regio-
nis · Sed et bestiae agri quasi area
sitiens imbrem suspexerunt ad te ·
quoniam exsiccati sunt fontes aquarum ·
et ignis devoravit speciosa deser-
ti · II
Canite tuba in syon · ululate in monte sancto meo · con-
turbentur omnes habitatores terrae
quia venit dies domini · quia prope est
dies tenebrarum et caliginis · di-
es nubis et turbinis · Quasi mane
expansus est super montes · populus
multus et fortis · Similis ei non fuit a
principio · et post eum non erit usque
in annos generationis · Ante faciem
eius ignis vorans · et post eum ex-
urens flamma · Quasi ortus volup-
tatis terra coram eo · et post eum soli-
tudo deserti · neque est qui effugiat
eum · Quasi aspectus equorum aspectus
eorum · et quasi equites sic current · Si-
cut sonitus quadrigarum super capi-
ta montium exilient · sicut sonitus
flammae ignis devorantis sti-
pulam · velut populus fortis prepara-
tus ad proelium · A facie eius crucia-
buntur populi · omnes vultus redi-
gentur in ollam · Sicut fortes
current · quasi bellatores viri ascen-
dent murum · Viri in viis suis
gradientur · et non declinabunt a
semitis suis · Unusquisque fratrem
suum non coartabit · singuli in
calle suo ambulabunt · Sed et per
fenestras cadent · et non demoli-
entur · Urbem ingredientur · in
muro current · domos conscen-
dent · per fenestras intrabunt quasi
fur · A facie eius contremuit terra
moti sunt caeli · sol et luna obte-
nebrati sunt · et stellae retraxe-
runt splendorem suum · et dominus dedit
vocem suam · ante faciem exercitus
sui · quia multa sunt nimis
castra eius · quia fortia et facientia
verbum eius · Magnus enim dies domini ·
et terribilis valde · et quis sustine-
bit eum · Nunc ergo dicit dominus ·
Convertimini ad me in toto corde
vestro · in ieiunio et fletu · et planc-
tu · et scindite corda vestra · et non
vestimenta vestra · et convertimini ad domi-
num deum vestrum · quia benignus et miseri-
cors est · patiens et multae misericordiae
et praestabilis super malitia · Quis
scit si convertatur et ignoscat deus ·
et relinquat post se benedictionem ·
Sacrificium et libamen domino deo
vestro · Canite tuba in syon · sanc-
tificate ieiunium · vocate coetum ·
congregate populum · sanctificate
ecclesiam · coadunate senes · con-
gregate parvulos et sugentes
ubera · Egrediatur sponsus
de cubili suo · et sponsa de thalamo

mo suo. Inter vestibulum et altare
plorabunt sacerdotes ministri
domini et dicent. Parce domine parce
populo tuo. et ne des hereditatem
tuam in obprobrium. ut dominentur
eis nationes. Quare dicunt in
populis ubi est deus eorum. Zelatus
est dominus terram suam et pepercit
populo suo. Et respondit dominus
et dixit populo suo. Ecce ego mit
tam vobis frumentum et vinum
et oleum. et replebimini eo. et
non dabo vos ultra obprobrium
in gentibus. Et eum qui ab aqui
lone est procul faciam a vobis.
et expellam eum in terram inviam
et desertam. faciem eius contra
mare orientale. et extremum
eius ad mare novissimum. Et as
cendet fetor eius et ascendet
putredo eius quia superbe egit.
Noli timere terra. exulta et leta
re quia magnificavit dominus ut
faceret. Nolite timere animalia
regionis quia germinaverunt
speciosa deserti. quia lignum
attulit fructum suum. ficus et
vinea dederunt virtutem suam.
Et filii syon exultate et leta
mini in domino deo vestro. quia dedit vo
bis doctorem iusticie. et
descendere faciet ad vos dominus im
brem matutinum et serotinum
sicut in principio. Et implebuntur
aree frumento. et redundabunt
torcularia vino et oleo. Et reddam

annos quos comedit locus
ta. bruchus. et rubigo. et eruca.
fortitudo mea magna quam mi
si in vos. Et comedetis vescen
tes et saturabimini. et laudabitis
nomen domini dei vestri. qui fecit vobiscum
mirabilia. Et non confundetur po
pulus meus in sempiternum. et scietis
quia in medio israel ego sum. Et ego
dominus deus vester. et non est amplius
et non confundetur populus meus in e
Et erit post ternum. iij
hec. effundam spiritum meum
super omnem carnem. et prophetabunt
filii vestri et filie vestre. Senes vestri
sompnia sompniabunt. et iuvenes
vestri visiones videbunt. Sed et super
servos meos. et super ancillas
meas in diebus illis effundam spiritum
meum. et dabo prodigia in celo et
in terra. sanguinem et ignem et vaporem
fumi. Sol convertetur in tenebras
et luna in sanguinem. antequam veni
at dies domini magnus et horri
bilis. Et erit. Omnis qui invo
caverit nomen domini salvus erit.
quia in monte syon et in ierusalem erit
salvatio sicut dixit dominus. et in
residuis quos dominus vocaverit. Quia
ecce in diebus illis et in tempore illo.
cum convertero captivitatem iuda et
ierusalem. Congregabo omnes gen
tes. et deducam eas in vallem iosa
phat. et disceptabo cum eis ibi
super populo meo et hereditate mea
israel. quos dispersierunt in nationibus.

et terram meam diviserunt et super
populum meum miserunt sortem.
Et posuerunt puer in prostibulo
et puellam vendiderunt pro vino
ut biberent. Verum quid nobis et
mihi tyrus et sidon et omnis termi-
nus palestinorum. Numquid ulti-
onem vos reddetis mihi. Et si ulcis-
cimini vos contra me, cito velo-
citer reddam vicissitudinem
vobis super caput vestrum. Argen-
tum enim et aurum meum tulistis
et desiderabilia mea, et pulcher-
rima intulistis in delubra vestra.
Et filios iuda et filios ierusalem
vendidistis filiis grecorum ut lon-
ge faceretis eos de finibus suis.
Ecce ego suscitabo eos de loco
in quo vendidistis eos. et con-
vertam retributionem vestram in caput
vestrum et vendam filios vestros et fili-
as vestras in manibus filiorum iuda
et venundabunt filios vestros sa-
beis genti longinque. quia dominus
locutus est. Clamate hoc in
gentibus sanctificate bellum suscitate
robustos. Accedant ascendant
omnes viri bellatores. Concidi-
te aratra vestra in gladios. et li-
gones in lanceas. Infirmus
dicat quia fortis ego sum. Erump-
te et venite omnes gentes de cir-
cuitu et congregamini ibi occumbere
faciet dominus robustos tuos. Con-
surgant et ascendant gentes in
valle iosaphat. quia ibi sedebo ut

iudicem omnes gentes in cir-
cuitu. Mittite falces quia ma-
turavit messis. Venite et descen-
dite quia plenum est torcular.
exuberant torcularia quia
multiplicata est malicia eorum. Po-
puli populi in vallem concisionis
quia iuxta est dies domini in valle
concisionis. Sol et luna obte-
nebrati sunt. et stelle retraxerunt
splendorem suum. et dominus de syon
rugiet. et de ierusalem dabit vocem
suam. Et movebuntur celi et ter-
ra. et dominus spes populi sui et for-
titudo filiorum israel et scietis quia
ego dominus deus vester habitans in
syon in monte sancto meo. Et erit
ierusalem sancta. et alieni non
transibunt per eam amplius. Et erit.
In die illa stillabunt montes dul-
cedinem. et colles fluent lacte.
et per omnes rivos iuda ibunt
aque. Et fons de domo domini e-
gredietur. et irrigabit torren-
tem spinarum. Egyptus in deso-
latione erit, et idumea in deser-
tum perditionis pro eo quod iniqu-
egerint in filios iude et effuderint
sanguinem innocentem in terra sua. Et
iudea in eternum habitabitur. et
ierusalem in generatione et generationem.
Et mundabo sanguinem eorum
quem non mundaveram et dominus
commorabitur in syon. Expli-
cit Johel. Incipit prologus
in Amos Prophetam.

Amos pastor et rusticus et ruborum moros distringens, paucis verbis explicari non potest. Quis enim digne exprimat tria et quatuor scelera Damasci, Gazeorum, Idumee, filiorum Ammon et Moab et in septimo octavoque gradu Iude et Israel. Hic loquitur ad vaccas pingues que erant in monte Samarie, et ruituram domum maiorem minoremque testatur. Ipse vidit fictorem locuste et stantem dominum super murum litum vel adamantinum, et uncinum pomorum attrahentem supplicium peccatoribus et famem in terram, non famem panis neque sitim aque, sed audiendi verbum Dei. Non dicit verba illum. Amos vero interpretatur onustus. Hic Amos spirituali gratia plenus prophetavit inter eos prophetas. Non enim ipse solus erat propheta. Sed etiam alii esse quippe non poterant prophetes nisi pastor dicitur singulis, qui etiam tuba sua clangit per singulos dies erudiens et doctores in ecclesia. In veritate enim vox omnium prophetarum tamquam tuba spiritualis est, precipue in ecclesia secundum quod scriptum est: Ascende in montem excelsum, tu qui evangelizas Syon, quia tuba exalta vocem tuam qui evangelizas Ierusalem. **Item alius.**

Ozias rex cum Dei religionem sollicite emularetur, nimio religionis amore productus contra preceptum legis templum arrepto thuribulo, ut historia libri secundi Paralipomenon ostendit, sacerdotale officium presumere conatus est. Ob eam rem terremotum in templo Dei exortum constat, ut etiam Zacharias propheta meminit. Ante hunc terremotum itaque Amos propheta quibusdam predicti regis et temporibus Ieroboam filii Ioas regis Israel in eas gentes que lectionis comprehense sunt iram Dei eas causas quas inveniebantur futuram denuntiat. Et quia item propheta in sequentibus circa tribus impietatibus et super quatuor non convertam eum, tropo (?) tacitor (?) indulgentiam dari deinceps posse significabat, que quarto eadem peccata admittentibus vel penitentiam vel indulgentiam daturum enuntiat. Nam per ignis similitudinem quadam quas (?) gentes inmittendum predicit, severam (?) quamque irrevocabilemque Dei iram, ad subversionem earundem civitatum processuram, voluit demonstrare. **Explicit prologus.**

i ... ii
super aquilonibus et ... (?) planctu (?)

Quidam scelus stridet et tri-

iii etiam ... iiii super quatuor ... v ...

plicatur non placet eque. Diu

vi vii

cnaus debitoris dns altu...
des miletis sicut mare p...
viii ix Vs Explicit propheta Io-
...iulia... hel. Incipit ami et ...
... ...ina fecerunt. Amos capitulum primum.

Verba Amos qui fuit in pastoralibus de Thecue quae vidit super Israhel in diebus Oziae regis Iuda et in diebus Hieroboam filii Ioas regis Israhel ante duos annos terraemotus. Et dixit: Dominus de Sion rugiet et de Hierusalem dabit vocem suam. Et luxerunt speciosa pastorum et exsiccatus est vertex Carmeli. Haec dicit Dominus: Super tribus sceleribus Damasci et super quattuor non convertam eum eo quod trituraverint in plaustris ferreis Galaad. Et mittam ignem in domum Azahel et devorabit domos Benadad. Et conteram vectem Damasci et disperdam habitatorem de campo idoli et tenentem sceptrum de domo voluptatis. Et transferetur populus Syriae Cyrenen dicit Dominus. Haec dicit Dominus: Super tribus sceleribus Gazae et super quattuor non convertam eum eo quod transtulerint captivitatem perfectam ut concluderent eam in Idumaea. Et mittam ignem in murum Gazae et devorabit aedes eius. Et disperdam habitatorem de Azoto et tenentem sceptrum de Ascalone et convertam manum meam super Accaron et peribunt reliqui Philisthinorum dicit Dominus Deus. Haec dicit Dominus: Super tribus sceleribus Tyri et super quattuor non convertam eum eo quod concluserint captivitatem perfectam in Idumaea et non sint recordati foederis fratrum. Et mittam ignem in murum Tyri et devorabit aedes eius. Haec dicit Dominus: Super tribus sceleribus Edom et super quattuor non convertam eum eo quod persecutus sit in gladio fratrem suum et violaverit misericordiam eius et tenuerit ultra furorem suum et indignationem suam servaverit usque in finem. Mittam ignem in Theman et devorabit aedes Bosrae. Haec dicit Dominus: Super tribus sceleribus filiorum Ammon et super quattuor non convertam eum eo quod dissecuerit praegnantes Galaad ad dilatandum terminum suum. Et succendam ignem in muro Rabbath et devorabit aedes eius in ululatu in die belli et in turbine in die commotionis. Et ibit

melchon in captivitatem ipse
et principes eius simul dicit dominus.
ii Hec dicit dominus. Super tribus
sceleribus moab et super
quatuor non convertam eum. eo
quod incenderit ossa regis
idumee usque ad cinerem. Et
mittam ignem in moab. et devo
rabit edes carioth. Et morie
tur in sonitu moab. in clango
re tube. et disperdam iudicem
de medio eius. et omnes prin
cipes eius interficiam cum eo dicit
dominus. Hec dicit dominus. Super
tribus sceleribus iuda. et super
quatuor non convertam eum. eo quod
abiecerit legem domini. et man
data eius non custodierit. Dece
perunt enim eos idola sua. post
quos abierunt patres eorum. Et
mittam ignem in iudam. et de
vorabit edes ierusalem. Hec dicit
dominus. super tribus sceleribus israhel
et super quatuor non convertam eum.
pro eo quod vendiderit argento
iustum. et pauperem pro calciamen
tis. Qui conterunt super pulve
rem terre capita pauperum et
viam humilium declinant. Et filius
ac pater eius ierunt ad puellam
ut violarent nomen sanctum meum.
Et super vestimentis pignoratis.
accubuerunt iuxta omne altare. et
vinum dampnatorum bibebant
in domo dei sui. Ego autem ex
terminavi amorreum a facie eorum.

cuius altitudo cedrorum altitudo eius.
et fortis ipse quasi quercus. Et con
trivi fructum eius desuper. et ra
dices eius subter. Ego sum qui
ascendere vos feci de terra egypti.
et eduxi vos in deserto quadra
ginta annis. ut possideretis terram
amorrei. et suscitavi de filiis
vestris in prophetas. et de iuvenibus
vestris nazareos. numquid non ita
est filii israel dicit dominus. Et propina
bitis nazareis vinum. et prophetis
mandabatis dicentes. ne prophe
tetis. Ecce ego stridebo super vos
sicut stridet plaustrum onustum
feno. Et peribit fuga a veloce.
et fortis non obtinebit virtutem
suam. et robustus non salvabit
animam suam et tenens arcum non sta
bit. et velox pedibus suis non
salvabitur. et ascensor equi non
salvabit animam suam. et robustus
corde inter fortes. nudus fugiet
in die illa dicit dominus. iii
Audite verbum quod locutus
est dominus super vos filii israel.
super omnem cognationem quam edu
xi de terra egypti dicens. Tantummodo
vos cognovi ex omnibus cogna
tionibus terre. idcirco visitabo super
vos omnes iniquitates vestras. Num
quid ambulabunt duo pariter
nisi convenerit eis. Numquid rugi
et leo in saltu. nisi habuerit pre
dam. Numquid dabit catulus leonis
vocem de cubili suo. nisi aliquid apprehenderit.

Numquid cadet avis in laqueum
terre absque aucupe. Numquid
auferetur laqueus de terra an-
tequam quid ceperit. Si clanget tuba
in civitate. et populus non expavescet.
Si erit malum in civitate quod
dominus non fecerit. Quia non faciet
dominus deus verbum, nisi revelaverit
secretum suum ad servos suos prophetas.
Leo rugiet. et quis non timebit.
Dominus deus locutus est quis non propheta-
bit. Auditum facite in edibus azo-
ti. et in edibus terre egypti. et di-
cite. Congregamini super montes sa-
marie. et videte insanias multas
in medio eius, et calumpniam patien-
tes in penetralibus eius. Et nescierunt
facere rectum dicit dominus thezaurizan-
tes iniquitatem. et rapinas in edibus su-
is. Propterea hec dicit dominus deus.
Tribulabitur et circuietur terra. et de-
trahetur ex te fortitudo tua. et di-
ripientur domus tue. Hec dicit dominus.
Quomodo si eruat pastor de ore le-
onis duo crura. aut extremum
auricule. sic eruentur filii israel qui
habitant in samaria. in plaga lec-
tuli et in damasco grabati. Au-
dite et contestamini in domo iacob.
dicit dominus deus exercituum. quia
in die cum visitare cepero prevari-
cationes israel super eum. visitabo et su-
per altaria bethel. et amputa-
buntur cornua altaris et cadent
in terram. Et percutiam domum hye-
malem cum domo estiva. et peri-
bunt domus eburnee et dissi-
pabuntur edes multe dicit dominus.
Audite verbum hoc vacce pin- iiii
gues que estis in monte sama-
rie. que calumpniam facitis
egenis. et confringitis pauperes
que dicitis dominis vestris afferte et
bibemus. Iuravit dominus deus in sancto
suo quia ecce dies venient super
vos. et elevabunt vos in contis
et reliquias vestras in ollis fer-
ventibus. et per aperturas exibitis
altera contra alteram, et proiciemini
in armon dicit dominus. Venite ad
bethel. et impie agite. ad gal-
galam. et multiplicate prevarica-
tionem. Et offerte victimas vestras
tribus diebus decimas vestras. et sa-
crificate de fermentato laudem.
et vocate voluntarias oblationes.
et annunciate. Sic enim voluistis
filii israel dicit dominus deus. Unde et
ego dedi vobis stuporem dentium in cun-
ctis urbibus vestris. et in-
digentiam panum in omnibus locis vestris
et non estis reversi ad me dicit dominus.
Ego quoque prohibui a vobis imbrem
cum adhuc tres menses superessent
usque ad messem. et plui super
civitatem unam. et super civitatem
alteram non plui. Pars una
compluta est. et pars altera super
quam non plui aruit. Et venerunt
due vel tres civitates. ad civita-
tem unam ut biberent aquam. et non
sunt saciate. et non redistis ad me

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

dicit dn̄s. Percussi uos ī uento
urente. et in aurugine multitu
dinē hortor uror. et uinearū
uestr. Oliueta ura et ficeta
ura comedit eruca. et nō redis
tis ad me dicit dn̄s. Misi in
uos mortē ī uia egipti. percussi
ī gladio iuuenes uros. usqz
ad captiuitatē equor uror. et
ascendere feci putredinē castro
rū uror in nares uras. et non
redistis ad me dicit dn̄s. Sub
uerti uos sicut de' subuertit sodo
mam et gomorrā. et fc̄i estis
q̄si torris raptus de incendio. et
nō redistis ad me dicit dn̄s.
Quapꝓpt̄ h̄ faciā tibi isrl'. post
quā aūt hec fecero t̄. p̄parare
occursū dei tui isrl'. quia ecce
formans montes et creans uē
tū. et annūtians hoī eloquiū su
ū. faciēs matutinā nebulā.
et gradiens sup̄ excelsa terre.
dominus deus exercituum
nomen eius. an am

v Audite ūbū istud quod e
go leuo sup̄ uos planctū
domus isrl'. Cecidit nō adiciet
ut resurgat uirgo isrl'. Proiecta est
in terram suā. nō est qui susci
tet eam. qz h̄ dicit dn̄s deus.
Urbs de qua egrediebant' mille.
relinquentur ī ea centū. et de q̄
egrediebant' centū. r̄linquentur
in ea decē ī domo isrl'. qz hec
dicit dn̄s ~~deꝰ~~ isrl' domui. Que
rite me et uiuetis. et nolite q̄re
bethel. et ī galgala nolite in
trare. et in bersabee nō transibi
tis. qz galgala captiua duce
tur et betel erit inutilis. Queri
te dn̄m et uiuete. ne forte com
buratur ut ignis domus ioseph
et deuorabit. et nō erit qui exti
guat bethel. Qui conuertitis in
absinthiū iudiciū. et iusticiam
ī t'ra relinquitis. Facientē arc
turū et orionē. et conuertentem
ī mane tenebras. et diē in nocte
mutantē. qui uocat aquas
maris. et effundit eas sup̄ fa
ciem t're. dn̄s nomē eiꝰ. qui sub
ridet uastitatē sup̄ robustum.
et depopulatorē sup̄ potentem
affert. Odio habuerūt ī porta
corripientē. et loquentē p̄fecte ab
hominati sūt. Ideo ꝓ eo quod
diripiebatis pauperem. et p̄
dā electā tollebatis ab eo. domos
quadro lapide edificabitis. et
nō habitabitis in eis. Uineas
amantissimas plantabitis. et
nō bibetis uinū earū. quia ego
cognoui multa scelera ura et
fortia peccata ura. hostes iusti
accipientes munus et pauperes
in porta deprimentes. Ideo pru
dens in tp̄e illo tacebit. qz tp̄s
malū est. Querite bonū et nō
malū ut uiuatis. et erit dn̄s
deꝰ exercituū uobiscū sicut dixi
stis. Odite malū et diligite

149

bonum et constituite in porta iudi-
cium si forte misereatur dominus deus
exercituum reliquiis ioseph. Propterea
hec dicit dominus deus exercituum deus
dominator. In omnibus plateis planc-
tus et in cunctis que foris sunt di-
cetur ve ve. Et vocabunt agri-
colam ad luctum et ad planctum
eos qui sciunt plangere. et in omnibus
vineis erit planctus. quia pertran-
sibo in medio tui dicit dominus.
Ve desiderantibus diem domini. Ad quid
eam vobis. Dies domini ista te-
nebre et non lux. Quomodo si fu-
giat vir a facie leonis et oc-
currat ei ursus. et ingrediatur domum
et innitatur manu sua super pari-
etem. et mordeat eum coluber. Num-
quid non tenebre dies domini et non
lux. et caligo. et non splendor in ea.
Odi et proieci festivitates vestras.
et non capiam odorem cetuum vestrorum.
Quod si obtuleritis mihi holocau-
stomata et munera vestra non sus-
cipiam. et vota pinguium vestrorum
non respiciam. Aufer a me tumul-
tum carminum tuorum. et cantica lyre
tue non audiam. Et revelabitur
quasi aqua iudicium. et iusticia quasi
torrens fortis. Numquid hostias
et sacrificium obtulistis mihi in deser-
to quadraginta annis domus israel
et portastis tabernaculum moloch
deo vestro. et ymaginem idolorum vestro-
rum sidus dei vestri que fecistis vobis.
et migrare vos faciam trans damascum
dicit dominus deus exercituum
nomen eius. an am
Ve qui opulenti estis in VI
syon. et confiditis in monte
samarie. Optimates capita
populorum ingredientes pom-
patice domum israel. Transite in
calanne et videte. et ite inde in e-
math magnam. et descendite
in geth palestinorum. et ad opti-
ma queque regna horum. si la-
tior terminus eorum termino vestro est. Qui
separati estis in diem malum. et ap-
propinquatis solio iniquitatis.
qui dormitis in lectis eburneis et
lascivitis in stratis vestris. qui
comeditis agnum de grege. et
vitulos de armento. qui canitis
ad vocem psalterii. sicut david
Putaverunt se habere vasa cantici.
bibentes in fialis vinum. et fialis
optimo unguento delibuti. et
nichil patiebantur super contritio-
ne ioseph. Quapropter nunc
migrabunt in capite transmigran-
cium. et auferetur factio lasci-
vientium. Iuravit dominus deus
in anima sua dicit dominus deus exerci-
tuum. Detestor ego superbiam ia-
cob. et domos eius odi. et tradam
civitatem cum habitatoribus suis. Quod
si reliqui fuerint decem viri in
domo una et ipsi morientur.
et tollet eum propinquus suus et
comburet eum. ut efferat ossa
de domo. Et dicet ei qui in

penetralibus domus est. Numquid
adhuc est penes te. Et respon
dit: finis est. Et dicet ei. Ta
ce. et non recorderis nominis domini
quia ecce dominus mandavit et
percutiet domum maiorem ruinis.
et domum minorem scissionibus.
Numquid currere queunt in petris
equi. aut arari potest in bu
balis. Quia convertistis in a
maritudinem iudicium et fruc
tum iustitie in absinthium. qui le
tamini in nichilo qui dicitis.
Numquid non in fortitudine nostra
assumpsimus nobis cornua. Ec
ce ego suscitabo super vos do
mus israel dicit dominus deus exer
cituum gentem. et
conterent vos ab introitu
emath. usque ad torrentem deser
vii Hec ostendit michi ti.
dominus deus. et ecce fictor
locuste in principio germinantium
serotini ymbris. et ecce sero
tinus post tonsorem gregis. Et
factum est cum consummasset comedere
herbam terre. dixi. Domine deus propi
cius esto obsecro. Quis sus
citabit iacob quia parvulus est.
Misertus est dominus super hoc. Non
erit dixit dominus deus. Hec os
tendit michi dominus deus. et ecce vo
cabat iudicium ad ignem dominus
deus. et devoravit abyssum
multam. et comedit simul par
tem. Et dixi. Domine deus quies

ce obsecro. Quis suscitabit
iacob quia parvulus est. Misertus
est dominus super hoc. Sed et istud
non erit dixit dominus deus. Hec
ostendit michi dominus deus. Et ecce do
minus super murum litum. et in ma
nu eius trulla cementarii. Et
dixit dominus ad me. Quid tu vi
des amos. Et dixi. Trulla ce
mentarii. Et dixit dominus. Ecce ego
ponam trullam in medio populi mei
israel. Non adiciam ultra super in
ducere eum. et demolientur excel
sa ydoli. et sanctificationes israhel
desolabuntur. et consurgam super
domum ieroboam in gladio. Et
misit amasias sacerdos bethel
ad ieroboam regem israel dicens.
Rebellavit contra te amos in me
dio domus israel. Non poterit terra
sustinere universos sermones
eius. Hec enim dicit amos. In
gladio morietur ieroboam
Et israel captivus migrabit de
terra sua. Et dixit amasias
ad amos. Qui vides. gradere
fuge in terram iuda. et comede
ibi panem. et ibi prophetabis. et
in bethel non adicies ultra ut prophe
tes. quia sanctificatio regis est.
et domus regni est. Et respon
dit amos. et dixit ad amasiam.
Non sum propheta. et non sum filius
prophete. Sed armentarius ego sum.
vellicans sicomoros. et tulit
me dominus cum sequerer gregem

Et dixit dominus ad me. Vade pro-
pheta ad populum meum israel. Et nunc
audi verbum domini. Tu dicis non
prophetabis super israel et non stilla-
bis super domum idoli. Propter hoc
hec dicit dominus. Uxor tua in civi-
tate fornicabitur et filii tui et
filie tue in gladio cadent. et
humus tua in funiculo metietur.
et tu in terra polluta morieris
et israhel captivus migra-
bit de terra sua. cap. cap.

Hec ostendit mihi dominus deus.
Et ecce uncinus pomorum.
Et dixit. Quid tu vides amos?
Et dixi. Uncinum pomorum. Et
dixit dominus ad me. Venit finis
super populum meum israel. Non adici-
am ultra ut pertranseam eum. et stri-
debunt cardines templi. In die
illa dicit dominus deus. multi mori-
entur. in omni loco proicietur si-
lentium. Audite hoc qui contereti-
tis pauperem. et deficere faci-
tis egenos terre dicentes. Quando
transibit mensis. et venundabimus
merces. et sabbatum. et
aperiemus frumentum. ut imminuamus
mensuram. et augeamus siclum.
et supponamus stateras dolosas.
et ut possideamus in argento
egenos. et pauperes pro calcia-
mentis. et quisquilias frumen-
ti vendamus. Iuravit dominus in
superbia iacob. si oblitus fuero
usque ad finem omnia opera eorum. Numquid
non super isto commovebitur terra.
et lugebit omnis habitator eius.
et ascendet quasi fluvius universus.
et eicietur. et defluet quasi rivus
egypti. Et erit in die illa di-
cit dominus. occidet sol meridie. et
tenebrescere faciam terram in die
luminis. Et convertam festivitates
vestras in luctum. et omnia canti-
ca vestra in planctum. Et indu-
cam super omne dorsum vestrum sac-
cum. et super omne caput calvici-
um. et ponam eam quasi luctum uni-
geniti. et novissima eius quasi
diem amarum. Ecce dies veni-
ent dicit dominus. et mittam famem
in terram. non famem panis ne-
que sitim aque. sed audiendi ver-
bum domini. Et commovebuntur a
mari usque ad mare. et ab aqui-
lone usque ad orientem circuibunt.
querentes verbum domini et non inve-
nient. In die illa deficient virgines
pulchre. et adolescentes in siti.
qui iurant in delicto samarie
et dicunt. Vivit deus tuus
dan. et vivit via bersabee. et
cadent et non resurgent ultra. ix

Vidi dominum stantem super altare
et dixit. Percute cardinem
et commoveantur superliminari-
a. Avaricia enim in capite omnium.
et novissimum eorum in gladio inter-
ficiam. Non erit fuga eis. fu-
giet et non salvabitur ex eis
qui fugerit. Si descenderint usque

ad infernum · inde manus mea
educet eos · et si ascenderint
usque ad celum · inde detraham
eos · Et si absconditi fuerint
in vertice carmeli inde scrutans
auferam eos · et si celaverit se
ab oculis meis in fundo maris
ibi mandabo serpenti · et mor
debit eos · Et si abierint in
captivitatem coram inimicis
suis · ibi mandabo gladio
et occidet eos · et ponam ocu
los meos super eos in malum
et non in bonum · Et dominus
deus exercituum qui tangit terram
et tabescet · et lugebunt omnes
habitantes in ea · Et ascendet
sicut rivus consummationis
eius, et defluet sicut fluvius
egypti · Qui edificat in celo
ascensionem suam et fasciculum
suum super terram fundavit · qui
vocat aquas maris · et ef
fundit eas super faciem terre.
dominus nomen eius · Numquid non
ut filii ethiopum vos estis
michi filii israel ait dominus · Numquid
non israel ascendere feci de terra
egypti · et palestinos de cappa
docia · et syros de cyrene · Ec
ce oculi domini dei super regnum
peccans · et conteram illud a
facie terre · Verumptamen
conterens non conteram domum
iacob dicit dominus · Ecce enim e
go mandabo et concutiam in omnibus
gentibus domum israel · sicut con
cutitur triticum in cribro · et non
cadet lapillus super terram · In
gladio morientur omnes pec
catores populi mei · qui dicunt non
appropinquabit · et non veniet su
per nos malum · In die illo susci
tabo tabernaculum david quod ce
cidit · et reedificabo aperturas
murorum eius et ea que corruerant,
restaurabo · Et reedificabo eum
sicut in diebus antiquis · ut pos
sideant reliquias idumee · et omnes
nationes eo quod invocatum sit
nomen meum super eos dicit dominus
faciens hec · Ecce dies veni
ent dicit dominus · et comprehendet
arator messorem · et calcator u
ve mittentem semen · et stilla
bunt montes dulcedinem · et omnes
colles erunt culti · Et convertam
captivitatem populi mei israel · et
edificabunt civitates desertas
et habitabunt in eis · Et planta
bunt vineas · et bibent vi
num earum · et facient hortos · et
comedent fructus eorum · Et plan
tabo eos super humum suam ·
et non evellam eos ultra de terra
sua quam dedi eis dicit dominus
deus tuus. Explicit amos

Incipit prologus in Abdi
am PROPHETAM

Abdias qui interpretatur
servus domini · pertonat
contra edom · et sang

nemu

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

nem terrenamque. Fines quoque
iacob semper cum illis hasta per
cuit spiritali. Item alius
Iacob patriarcha Prologus.
fratrem habuit esau, qui ob ru
forem corporis sui etiam hebre
a lingua appellatus est, quod
latine sanguineus dicitur. Hic
inconcatum fratrem suum qui israel no
men acceperat grandi odio animatus
interimere conatus est. Qua
de causa omnes qui perfida illius
hoc est filios patriarche iacob perse
cuti esau odium imitati persecu
ti sunt. Edom appellantur.
Et quamvis illis de captivitate
chaldeorum per cyrum regem persa
rum medorum revocatus in israhel ab
alio regno graviter afflictus at
que oppressus est. Ideo hoc reg
num quod more esau persecutum po
pulum persecutum est per annuncia
tionem abdie prophete increpatur quod
non dei imaginatione sed sua virtu
te populum suum superatum gloriabatur. De
quo regno olim per david in
psalmo centesimo tricesimo sexto
dictum est. Memorare domine filio
rum edom, in diem ierusalem. Iam
reliqua lectione comprehensa futura
intelligentes indicamus ab causas lec
tione comprehensas. Et regnum
dei in perfida illius significant. He
brei hunc esse dicunt abdiam qui
sub rege samarie achab et im
pijssima iezabel pavit centum
prophetas in speluncis, qui non cur
vaverunt genua baal. Et de sep
tem milibus erant quos he
lias arguitur ignorasse. Se
pulchrumque eius usque hodie
cum mausoleo helisei prophete. et
baptiste iohannis in sebaste
veneratione habetur, que olim sa
maria dicebatur. Hanc herodes
rex antipatris filius et honore
augusti cesaris greco nomine
vocavit augustam. Hic igitur qui
centum prophetas servaverit neque
gratiam prophetale. Et de duce exer
citus fit dux ecclesie. Tunc insa
maria plurimum gregem pavit, nunc
vero in toto orbe christi pascit
ecclesiam. Et sicut stephanus
coronam meruit passionis
ita hic servitute dei cum pau
lo apostolo nomine glorificatur. qui
et abdias servus domini interpretatur
consonat eloquio. Explicit
Prologus. Visio infrascripta
continet tres et materie. Cap
itulum liber abdie. Abdias propheta.
i cap.

ad gentes
Legatum misit et erit

in monte
U salvatio syon
visio abdie. H
dicit dominus de
ad edom. Au
ditum audivimus a domino et le

gatum in gentes misit. Surgite
et consurgamus adversus eum in proeli-
um. Ecce parvulum dedi te in gentibus: con-
temptibilis tu es valde. Superbia
cordis tui extulit te ha-
bitantem in scissuris petre, ex-
altantem solium suum, qui dicis in cor-
de tuo: quis detrahet me in terram?
Si exaltatus fueris ut aquila,
et si inter sidera posueris nidum
tuum, inde detraham te, dicit dominus.
Si fures introissent ad te, si la-
trones per noctem, quomodo conti-
cuisses? Nonne furati essent
sufficientia sibi? Si vindemia-
tores introissent ad te, numquid
saltem racemum reliquissent tibi?
Quomodo scrutati sunt esau, in-
vestigaverunt abscondita eius?
Usque ad terminum emiserunt te.
Omnes viri federis tui illuserunt
tibi, invaluerunt adversum te
viri pacis tue. Qui comedunt
tecum ponent insidias subter
te. Non est prudentia in eo.
Numquid non in die illa dicit
dominus perdam sapientes de idu-
mea, et prudentiam de monte
esau? Et timebunt fortes
tui a meridie ut intereat vir
de monte esau. Propter interfectio-
nem et propter iniquitatem in
fratrem tuum iacob operiet te con-
fusio et peribis in eternum. In
die cum stares adversum eum,
quando capiebant alieni exercitum
eius, et extranei ingrediebantur
portas eius, et super iherusalem
mittebant sortem, tu quoque
eras quasi unus ex eis. Et non
despicies in die fratris tui, in die
peregrinationis eius, et non le-
taberis super filios iuda in die
perditionis eorum, et non magnifica-
bis os tuum in die angusti-
e. Neque ingredieris portam
populi mei in die ruine eorum, neque
despicies et tu in malis eius
in die vastitatis illius. Et non
emitteris adversus exercitum eius
in die vastitatis illius. Neque
stabis in exitibus ut interficias
eos qui fugerint, et non concludes
reliquos eius in die tribulationis.
Quoniam iuxta est dies domini super omnes
gentes. Sicut fecisti fiet
tibi, retributionem tuam convertet
in caput tuum. Quomodo enim bi-
bistis super montem sanctum meum, bi-
bent omnes gentes iugiter,
et bibent et absorbebunt, et
erunt quasi non sint. Et in monte
syon erit salvatio, et erit sanctus.
Et possidebit domus iacob eos
qui se possederant. Et erit domus
iacob ignis, et domus ioseph
flamma, et domus esau stipula,
et succendentur in eis, et
devorabunt eos, et non erunt
reliquie domus esau, quia dominus
locutus est. Et hereditabunt
hi qui ad austrum montem

esau. Et qui in campestribus philisthiim. et possidebunt regionem effraim. et regionem samarie. et beniamin possidebit galaad. et transmigratio exercitus huius filiorum israel omnia chananeorum usque ad sarepthan. Et transmigratio iherusalem que in bosforo est. possidebit civitates austri. et ascendent salvatores in montem syon. iudicare montem esau. Et erit domino regnum.

Explicit liber abdie. Incipit prologus in librum ione prophete.

Ionas columba pulcherrima naufragio suo domini passionem prefigurans mundum ad penitentiam revocat. et sub nomine nineve salutem gentibus nuntiat. Item alius prologus.

Ionam sanctum hebrei affirmant filium mulieris sareptane fuisse quem helias propheta mortuum suscitavit. matre postea dicente ad eum. nunc cognovi quia vir dei es tu. et verbum domini in ore tuo est veritas. et ob hanc causam etiam ipsum puerum sic vocatum. Amathi enim in nostra lingua veritatem sonat. et ex eo quod verum helias locutus est. ille qui suscitatus est filius dicitur esse veritatis. Ideo de veritate columba vocatur quia ionas columba sonat. In contemplatione etiam ionas ad gentes mittitur quod nineve exigente penitentiam. illi perseveraverunt in malicia. In quibus quippe iheroboam rex israel. qui deo derelicto cum populo suo in samaria idolis sacrificaverat. Ionam prophetam fuisse historia quarti libri regum indicat. Cum propheta illuminante perversos ninivitas nineve dei iam consensuros videret. ne falsa predicare videretur ad devastandum israel eiusdem civitatis ire nolebat. Item sicut dominus abraham de impietate sodomorum et gomorreorum locutus est. clamor sodomorum et gomorreorum pervenit ad me. ita et de nineve dicitur eo quod ascenderet clamor malicie eius coram eo. et quia sententia dei de sodomis facta minime revocata est. iccirco ionas adventum nineve plurimam revocari sententiam nolebat. divine dispensationis ignarus. qui salutem hominum ad se conversorum magis vult quam interitum. Hoc illi acciderat quod et sancto helyseo qui filium sunamitis mulieris mortuum ignorabat. et ideo a conspectu dei fugere se ionas putabat humanum aliquid passus dicente david. quo ibo a spiritu tuo. et a facie tua fugiam. Item alius

Ionas columbe et dolens filius amathi qui fuit de geth que est in aphir ad grecam sydonem. mit

titur. Iussus contempnit. Con-
tempnens fugit. Fugiens dor-
mit. Propter quem periclitatur navis.
Sed sors latentem repperit. Cetus ab-
sortum devoravit. Et orationem evo-
muit proiectus predicavit subver-
sionem. Deinde contristatur impenitenti-
am urbis. et salva gratia
Gaudetque edere umbraculo. Um-
braculo. et dolet subito arescentis.
Cuius sepulchrum in quadam urbium
Geth in vicolo monstratur quod
est in secundo miliario a Sephorim-
ne quo pergitur Tiberiadem. Ex-
plicit prologus. Incipit
Ionas. ... capitula Ione
I II Propheta
mittitur in Niniven cum cetus evomuit
P post sortes cetus con
III IIII Iunctus
vertuntur tolet ipse. ne...
liber Io-
ne prophete

Et factum
est verbum
domini ad
Ionam
filium
Amathi
dicens.
Surge
et vade
in Niniven
civitatem magnam et predica in ea
quia ascendit malitia eius
coram me. Et surrexit Ionas ut
fugeret in Tharsis a facie domini.

Et descendit Ioppen. et invenit
navem euntem in Tharsis. Et
dedit naulum eius et descendit in eam.
ut iret in Tharsis a facie domini.
Dominus autem misit ventum magnum
in mare. et facta est tempestas ma-
gna in mari. Et navis periclita-
batur conteri. Et timuerunt nau-
te. et clamaverunt viri ad deum
suum. Et miserunt vasa que erant
in navi in mare. ut alleviare-
tur ab eis. Et Ionas descendit
ad interiora navis. et dormie-
bat sopore gravi. Et accessit
ad eum gubernator. et dixit ei.
Quid tu sopore deprimeris.
Surge invoca deum tuum. si for-
te recogitet de nobis et non pe-
reamus. Et dixit vir ad collegam
suum. Venite et mittamus sortes
et sciamus quare hoc malum sit no-
bis. Et miserunt sortes. et ceci-
dit sors super Ionam. Et dixe-
runt ad eum. Indica nobis cuius
causa malum istud sit nobis.
Quod est opus tuum. que terra tu-
a. et quo vadis. vel ex quo
populo es tu. Et dixit ad eos.
Hebreus ego sum. et dominum
deum celi ego timeo. qui fecit ma-
re et aridam. Et timuerunt viri
timore magno. et dixerunt
ad eum. Quid fecisti. Cogno-
verunt enim viri quod a facie
domini fugeret quia indicaverat
eis Ionas. Et dixerunt ad eum.

quid faciemus tibi et cessabit
mare a nobis. Quia mare
ibat et intumescebat. Et dixit
ad eos. Tollite me et mittite
in mare. et cessabit mare a uo
bis. Scio enim ego quoniam propter me
tempestas hec grandis est super
uos. Et remigabant uiri ut
reuerterentur ad aridam et non
ualebant. quia mare ibat et
intumescebat super eos. et cla
mauerunt ad dominum et dixerunt.
Obsecro domine ne pereamus in anima
uiri istius. et ne des super nos
sanguinem innocentem. quia tu
domine sicut uoluisti fecisti. Et
tulerunt ionam et miserunt in mare.
et stetit mare a feruore suo.
Et timuerunt uiri timore magno
dominum. et immolauerunt hosti
as domino. et uouerunt uota.
Et preparauit dominus piscem
grandem ut deglutiret
ionam. Et erat ionas in uentre
piscis tribus diebus et tribus noc
tibus. Et orauit ionas ad dominum
deum suum in uentre piscis et dixit.
Clamaui de tribulacione mea
ad dominum. et exaudiuit me. De
uentre inferi clamaui et exau
disti uocem meam et proiecisti
me in profundum in corde maris.
et flumina circumdederunt me.
Omnes gurgites tui. et fluctus
tui super me transierunt. Et ego
dixi. Abiectus sum a conspectu

oculorum tuorum. Verumtamen
rursus uidebo templum sanctum tu
um. Circumdederunt me aque usque
usque ad animam abissus circum
uallauit me. pelagus operu
it caput meum. Ad extrema mon
cium descendi. terre uectes conclu
serunt me in eternum. et sublevabis
de corrupcione uitam meam domine
deus meus. Cum angustiaretur
in me anima mea. domini recordatus
sum. ut ueniret ad te oracio me
a ad templum sanctum tuum. Qui custo
diunt uanitates. frustra misericordiam
suam derelinquent. Ego autem in
uoce laudis immolabo tibi.
quecumque uoui reddam pro salu
te domino. Et dixit dominus pisci. et
euomuit ionam in aridam.
Et factum est uerbum domini ad io iii
nam secundo dicens. Sur
ge et uade ad niniuen ciuita
tem magnam. et predica in ea
predicacionem quam ego loquor
ad te. Et surrexit ionas et a
biit in niniuen iuxta uerbum domini.
Et niniue erat ciuitas mag
na itinere dierum trium. Et cepit io
nas introire ciuitatem itinere
diei unius. Et clamauit et dixit.
Adhuc quadraginta dies. et ni
niue subuertetur. Et crediderunt
uiri niniuite in deum. et predica
uerunt ieiunium et uestiti sunt
saccis a maiore usque ad mino
rem. Et peruenit uerbum ad regem

niniue et surrexit de solio suo.
et abiecit uestimentum suum a se
et indutus est sacco. Et sedit
in cinere. et clamauit et dixit
in niniue ex ore regis et princi
pum eius dicens. Homines et
iumenta. et boues et pecora.
non gustent quicquam nec pascan
tur. et aquam non bibant. et
operiantur saccis homines et
iumenta. clament ad deum in for
titudine. et conuertatur uir a uia
sua mala. et ab iniquitate que
est in manibus eorum. Quis scit si
conuertatur et ignoscat deus. et
reuertatur a furore ire sue. et
non peribimus. Et uidit deus
opera eorum. quia conuersi sunt de uia
sua mala. et misertus est deus
super maliciam quam locutus
fuerat ut faceret eis et non fecit.
iiii Et afflictus est ionas afflic
tione magna. et iratus
est. Et orauit ad dominum et dixit.
Obsecro domine. numquid non hoc
est uerbum meum. cum adhuc essem
in terra mea. Propter hoc preoc
cupaui ut fugerem in thar
sis. Scio enim quia tu deus
clemens et misericors es.
paciens et multum miseratio
nis et ignoscens super malicia. Et
nunc queso domine tolle animam meam
a me. quia melior est michi mors
quam uita. Et dixit dominus. Putas ne
bene irasceris tu? Et egressus
est ionas de ciuitate et sedit
contra orientem ciuitatis. et fe
cit sibimet umbraculum ibi. et
sedebat subter illud in umbra
donec uideret quid accideret
ciuitati. Et preparauit dominus deus
hederam et ascendit super ca
put ione ut esset umbra super ca
put eius et protegeret eum labora
uerat enim. et letatus est ionas
super hederam leticia magna. Et
preparauit deus uermem ascensu
diluculi in crastino. et percussit
hederam et exaruit. Et cum
ortus fuisset sol. precepit dominus uen
to calido et urenti. et percussit
sol super caput ione et estuabat.
Et petiuit anime sue ut more
retur. et dixit. Melius est michi
mori quam uiuere. Et dixit dominus
ad ionam. Putas ne bene irasce
ris tu super hederam? Et dixit.
Bene irascor ego usque ad mortem.
Et dixit dominus. Tu doles super hede
ram in qua non laborasti neque
fecisti ut cresceret. que sub una
nocte nata est et sub una nocte
periit. et ego non parcam niniue
ciuitati magne in qua sunt plus
quam centum uiginti milia hominum
qui nesciunt quid sit inter dex
teram et sinistram suam. et iumen
ta multa. Explicit liber
ione. Incipit prologus in librum mi
chee prophete.

Micheas de morasthi coheres est

uastatione cominatur filie latronis et obsidione ponit contra eam quia maxillam percussit iudicis israel. Explicit prologus. Et incipit alius prologus require in osee explanationem

i · ii · iii
sup excelsa terre · cum suis predibus · cor desup · greges
Calcat iter pellem tur
iiii · v · vi
nebulo … · effusa · paruula es · quis forte …
ris bethlehem tibi pulsi

Incipit liber michee vii
luctu in vigil de.

Verbum domini quod factum est ad micheam morasthiten in diebus ioathan achaz ezechie regum iuda quod vidit super samariam et ierusalem. Audite populi omnes et attendat terra et plenitudo eius. et sit dominus deus vobis in testem dominus de templo sancto suo. quia ecce dominus egredietur de loco sancto suo. et descendet. et calcabit super excelsa terre. Et consumentur montes subtus eum. et valles scindentur sicut cera a facie ignis. sicut aque que decurrunt in preceps. In scelere iacob omne istud. et in peccatis domus israel. Quod scelus iacob. Nonne samaria. Et que excelsa iude. Nonne ierusalem. Et ponam samariam quasi acervum lapidum in agro cum plantatur vinea. et detraham in vallem lapides eius et fundamenta eius revelabo. et omnia sculptilia eius concidentur. et omnes mercedes eius comburentur igni. et omnia idola eius ponam in perditionem quia de mercedibus meretricis congregata sunt et usque ad mercedem meretricis revertentur. Super hoc plangam et ululabo. vadam spoliatus et nudus faciam planctum velut draconum. et luctum quasi strucionum. quia desperata est plaga eius. quia venit usque ad iudam. tetigit portam populi mei usque ad ierusalem. In geth nolite annunciare. Lacrimis ne ploretis. In domo pulveris pulvere vos conspergite. et transite vobis habitatio pulchra. confusa ignominia non est egressa que habitat in exitu. Planctum domus vicina accipiet ex vobis. que stetit sibimet. quia infirmata est in bonum que habitat in amaritudinibus. quia descendit malum a domino in portam ierusalem tumultus quadrige stuporis habitanti lachis. Principium peccati est

filie syon · quia inventa sunt scele
ra israel · Propterea dabit
emissarios super hereditatem geth ·
domus mendacii in deceptionem re
gibus israel · Adhuc heredem ad
ducam tibi que habitas in ma
resa · usque odollam veniet gloria
israel · Decalvare et tondere
super filios deliciarum tuarum · dila
ta calvicium tuum · sicut aquila ·
quoniam captivi ducti sunt ex te ·

ij Ve qui cogitatis inutile
et operamini malum in cu
bilibus vestris · In luce matutina
faciunt illud · quoniam contra deum est
manus eorum · Et concupierunt
agros et violenter tulerunt ·
domos rapuerunt · et calumpni
abantur virum et domum eius · virum
et hereditatem eius · Idcirco hec
dicit dominus · Ecce ego cogito su
per familiam istam malum · unde
non auferetis colla vestra · et non
ambulabitis superbi · quoniam tempus
pessimum est · In die illa sume
tur super vos parabola · et can
tabitur canticum cum suavitate di
centium · Depopulatione vas
tati sumus · pars populi mei com
mutata est · Quomodo recedet
a me · cum revertatur qui regiones
vestras dividat · Propter hoc non erit
tibi mittens funiculum sortis
in cetu domini · Ne loquamini loquen
tes · non stillabit super istos · non
comprehendet confusio · Dicit domus
iacob · Numquid abbreviatus
est spiritus domini · aut tales sunt
cogitationes eius · Nonne verba
mea bona sunt cum eo qui rec
te graditur · Et econtrario populus
meus in adversarium consurrexit ·
Desuper tunicam et pallium sustu
listis eos qui transibant sim
pliciter conversi in bellum · Mu
lieres populi mei eiecistis de do
mo deliciarum suarum · a parvulis ea
rum tulistis laudem meam in perpetuum ·
Surgite et ite quia non habetis
hic requiem · Propter immundiciam
eius corrumpetur putredine pessi
ma · Utinam non essem vir habens
spiritum · et mendacium potius loquerer ·
Stillabo tibi in vinum et in ebrieta
tem · et erit super quem stillatur
populus iste · Congregatione con
gregabo iacob · totum te in unum
conducam reliquias israel pari
ter · Ponam illum quasi gregem
in ovili quasi pecus in medio cau
larum tumultuabuntur a multitudine
hominum · Ascendet enim pandens
iter ante eos · Et dividentes
transibunt portam · et egredientur

Et transibit per eam · iij
rex eorum coram eis · et dominus
in capite eorum · Et dixi · Audite
principes iacob · et duces domus
israel · Numquid non vestrum est iudicium
scire · qui odio habetis bonum · et
diligitis malum · qui violenter
tollitis pelles eorum desuper eos ·

et carnem eorum desuper ossibus eorum.
Qui comederunt carnem populi mei
et pellem eorum desuper excoriave-
runt. et ossa eorum confregerunt.
et conciderunt sicut in lebete et
quasi carnem in medio olle. Tunc
clamabunt ad dominum et non exau-
diet eos. et abscondet faciem
suam ab eis in tempore illo. sic-
ut nequiter egerunt in adinventi-
onibus suis. Hec dicit dominus su-
per prophetas qui seducunt populum me-
um. qui mordent dentibus suis.
et predicant pacem. et siquis non
dederit in ore eorum quippiam sanctifi-
cant super eum prelium. Propterea nox vo-
bis pro visione erit. et tenebre
pro divinatione. Et occidet sol
super prophetas. et obtenebrabitur
super eos dies. et confundentur qui
vident visiones. et confundentur
divini et operient vultus suos
omnes quia non est responsum dei.
Verumptamen ego repletus sum
fortitudine spiritus domini iudicio.
virtute. et virtute. et annuntiem
iacob scelus suum. et israel pec-
catum suum. Audite hec principes
domus iacob. et iudices domus
israel. qui abhominamini iudicium.
et omnia recta pervertitis. qui edi-
ficatis syon in sanguinibus. et
ierusalem in iniquitate. Principes
eius in muneribus iudicabant. et
sacerdotes eius in mercede doce-
bant. et prophete eius in pecunia di-
vinabant. et super dominum requi-
escebant dicentes. Numquid
non dominus in medio nostrum. Non
veniet super nos mala. Propter
hoc causa vestri syon quasi ager
arabitur. et ierusalem quasi acervus
lapidum erit. et mons templi
in excelsa silvarum. cau
Et erit in novissimo dierum iiii
mons domus domini in vertice
montium preparatus. et sublimis
super colles. et fluent ad eum populi.
et properabunt gentes multe et
dicent. Venite ascendamus ad
montem domini. et ad domum dei ia-
cob. et docebit nos de viis suis
et ibimus in semitis eius. quia
de syon egredietur lex. et verbum
domini de ierusalem. Et iudicabit in-
ter populos multos. et corripi-
et gentes fortes usque in longin-
quum. et concident gladios su-
os in vomeres. et hastas su-
as in ligones. Non sumet
gens gladium adversum gentem.
nec discent ultra belligerare. Et
sedebit vir subtus vineam suam.
et subtus ficum suam. et non erit
qui deterreat. quia os domini loqu-
tum est locutum est quia omnes po-
puli ambulabunt unusquisque in
nomine dei sui. nos autem ambu-
labimus in nomine domini dei nostri in
eternum et ultra. In die illa dicit
dominus congregabo claudicantem
et eam quam eieceram colligam. et

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

quam afflixeram consolabor et ponam claudicantem in reliquias. et eam que laboraverat in gentem robustam. Et regnabit super eos dominus in monte syon. ex hoc nunc et usque in eternum. Et tu turris gregis nebulosa filie syon usque ad te veniet. et veniet prima potestas regnum filie ierusalem. Et nunc quare merore contraheris. Numquid rex non est tibi aut consiliarius tuus periit. quia comprehendit te dolor sicut parturientem. Dole et satage filia syon quasi parturiens. quia nunc egredieris de civitate et habitabis in regione. et venies usque ad babilonem. Ibi liberaberis ibi redimet te dominus de manu inimicorum tuorum. Et nunc congregate sunt super te gentes multe. que dicunt lapidetur et aspiciat in syon oculus noster. Ipsi autem non cognoverunt cogitationes domini et non intellexerunt consilium eius. quia congregavit eos quasi fenum aree. Surge et tritura filia syon quia cornu tuum ponam ferreum. et ungulas tuas ponam ereas. et comminues populos multos. Et interficies domino rapinas eorum. et fortitudinem eorum domino universe terre.

v Nunc vastaberis filia latronis. Obsidionem posuerunt super nos. in virga percutient maxillam iudicis israel. Et tu bethleem effrata. parvula non es in milibus iuda. Ex te mihi egredietur qui sit dominator in israel. et egressus eius ab initio a diebus eternitatis. Propter hoc dabit eos usque ad tempus in quo parturiens pariet. Et reliquie fratrum eius convertentur ad filios israel. et stabit et pascet in fortitudine domini in sublimitate nominis domini dei sui. Et convertentur quia nunc magnificabitur usque ad terminos terre. Et erit iste pax cum venerit assirius in terram nostram. et quando calcaverit in domibus nostris. Et suscitabimus super eum septem pastores. et octo primates homines. et pascent terram assur in gladio. et terram nemroth in lanceis eius. Et liberabit ab assur cum venerit in terram nostram. et cum calcaverit in finibus nostris. Et erunt reliquie iacob in medio populorum multorum quasi ros a domino. et quasi stille super herbam que non expectat virum. et non prestolatur filios hominum. Et erunt reliquie iacob in gentibus in medio populorum multorum quasi leo in iumentis silvarum. et quasi catulus leonis rugiens in gregibus pecorum. qui cum transierit et conculcaverit. et ceperit non est qui eruat. Exaltabitur manus tua super hostes tuos et omnes inimici tui interibunt. Et erit in die illa dicit dominus auferam equos tuos

de medio tui. et disperdam qua-
drigas tuas. et perdam civita-
tes terre tue. et destruam omnes
munitiones tuas. Et auferam
maleficia tua de manu tua. et
divinationes non erunt in te. Et
perire faciam sculptilia tua
et statuas tuas de medio tui
et non adorabis ultra
opera manuum tuarum. Et evellam
lucos tuos de medio tui et con-
teram civitates tuas. et faciam
in furore et in indignatione ul-
tionem in omnibus gentibus. que non
audierunt.
Audite que dominus loquitur. Sur-
ge et contende iudicio adversum
montes et audiant colles
vocem tuam. Audiant mon-
tes iudicium domini. et fortia fun-
damenta terre. quia iudicium
domini cum populo suo. et cum israel diju-
dicabitur. Popule meus quid
feci tibi. et quid molestus fui
tibi. Responde michi. Quia
eduxi te de terra egypti. et de
domo servientium liberavi te. et
misi ante faciem tuam moysen et
aaron et mariam. Popule meus
memento queso. quid cogitaverit
balac rex moab. et quid res-
ponderit ei balaam filius be-
or de sethim usque ad galgala
ut cognosceres iustitias domini.
Quid dignum offeram domino. Cur-
vabo genua deo excelso. Num-
quid offeram ei holocausto-
mata et vitulos anniculos.
Numquid placari potest deus
in milibus arietum aut in multis
milibus hircorum pinguium. Num-
quid dabo primogenitum meum
pro scelere meo fructum ventris
mei pro peccato anime mee. In-
dicabo tibi o homo quid sit bo-
num. et quid dominus querat
a te. Utique facere iudicium et dili-
gere misericordiam. et sollicitum ambu-
lare cum deo tuo. Vox domini ad
civitatem clamat et salus erit
timentibus nomen tuum. Audite tri-
bus. et quis approbabit illud.
Adhuc ignis in domo impii
thesauri iniquitatis. et mensura
minor ire plena. Numquid
iustificabo stateram impiam.
et saccelli pondera dolosa in qui-
bus divites eius repleti sunt
iniquitate. et habitantes in ea
loquebantur mendacium. et lin-
gua eorum fraudulenta in ore eorum.
Et ego ergo cepi percutere te per-
ditione super peccatis tuis. Tu
comedes et non saturaberis.
et humiliatio tua in medio tui
et apprehendes et non salvabis.
et quos salvabis in gladium
dabo. Tu seminabis et non me-
tes. tu calcabis olivam. et
non ungeris oleo. et mustum
et non bibes vinum. Et custodisti
precepta amri. et omne opus domus achab

et ambulasti in voluptatibus
eorum · ut darem te in perditionem,
et habitantes in ea in sibilum
et obprobrium populi mei portabitis.
Ve michi · qr bias ·
vij factus sum sicut qui colli
git in autumpno racemos vin
demie, Non est botrus ad co
medendum. precoquas ficus de
sideravit anima mea · Periit sanctus
de terra · et rectus in hominibus
non est. Omnes in sanguine insi
diantur · vir fratrem suum venatur
ad mortem · Malum manuum sua
rum dicunt bonum · Princeps postu
lat · et iudex in reddendo est · Et
magnus locutus est desiderium
anime sue · et conturbaverunt
eam · Qui optimus in eis est ·
quasi paliurus · et qui rectus quasi
spina de sepe. Dies speculatio
nis tue · visitatio tua venit ·
nunc erit vastitas eorum · Nolite
credere amico · et nolite confi
dere in duce. Ab ea que dormit
in sinu tuo custodi claustra
oris tui · quia filius contume
liam facit patri · filia consur
git adversus matrem suam · nu
rus contra socrum suam · Inimici
hominis domestici eius · Ego
autem ad dominum aspiciam · et expec
tabo deum salvatorem meum · au
diet me deus meus · Ne leteris
inimica mea super me · quia cecidi
consurgam · Cum sedero in tene
bris · lux mea dominus est · Iram
domini portabo quia peccavi ei
donec iudicet causam meam,
et faciat iudicium meum · Educet
me in lucem · videbo iusticiam
eius · Et aspiciet me inimica mea
et operietur confusione que di
cit ad me ubi est deus tuus · O
culi mei videbunt eam · nunc
erit in conculcationem ut lutum
platearum · dies ut edificentur ma
cerie tue · In die illa longe fiet
lex · In die illa et usque ad te ve
niet assur · et usque ad civitates
munitas · et a civitatibus muni
tis usque ad flumen · et ad mare
de mari · et ad montem de monte ·
Et erit terra in desolationem ·
propter habitatores suos · et propter fruc
tum cogitationum eorum · Pasce po
pulum tuum in virga tua gregem
hereditatis tue · habitantes so
los in saltu · In medio carme
li pascentur basan et galaad
iuxta dies antiquos · Secundum di
es egressionis tue de terra
egipti ostendam ei mirabilia
Videbunt gentes et confunden
tur super omni fortitudine sua ·
Ponent manus super os suum ·
aures eorum surde erunt · Lin
gent pulverem sicut serpens ·
velut reptilia terre · perturba
buntur de edibus suis · Dominum deum
nostrum desiderabunt · et timebunt
te. Quis deus similis tui qui aufers

iniquitatem. et transis peccatum reliquiarum hereditatis tue? Non immittet ultra furorem suum. quoniam volens misericordiam est. revertetur et miserebitur nostri. Deponet iniquitates nostras, et proiciet in profundum maris omnia peccata nostra. Dabis veritatem iacob. misericordiam abraham. que iurasti patribus nostris a diebus antiquis.

Explicit micheas. Incipit prologus in naum prophetam.

Naum consolator orbis. increpat civitatem sanguinum. et post eversionem illius loquitur. ecce super montes pedes evangelizantis. annuntiantis pacem. Item alius

Naum prophetam ante adventum regis assyriorum qui populum israel captivum in suam regionem transtulerat fuisse hebreorum traditio confirmat. Siquidem in fine huius lectionis post dicti regis adventum idem propheta demonstrat. Sed cum habitatores ninive ionam interitum civitatis predicente. nec dum ira divinitatis consummatum interitum sustinerent peccatis et impietatis penitentiam egissent. accepta venia gravioribus criminibus implicare ceperunt. Qua de causa memoratur propheta spiritu dei plenus iudicium dei comminans ita est locutus. Deus zelans et ulciscens dominus. Iam enim decem tribus ab assyriis ducte fuerant in captivitatem. sub ezechia rege iuda. Sub quo etiam naum in consolatione populi tunc migrati. Adversus ninive vaticinatur. nec erat parva consolatio causa his qui iam assyriis serviebant quia et hii qui sub ezechia rege de tribu iuda et beniamin. ab eisdem hostibus obsidebantur ut audirent assyrios quia et chaldeos esse capiendos. sicut in consequentibus libri huius demonstrabitur. Sciendum autem quoniam ninive in nostra lingua de hebreo speciosa sonat. Speciosus autem mundus hic dicitur. unde et apud grecos. kocmos. id est ab ornatu nomen accepit. Et quamquam ut ad illius ninive dicatur. de mundo figuraliter predicatur. ob causam et assumptionem quamquam septuaginta interpretes dicant ua apud hebreos massa ponitur. id est onus. eo quod eam tantus quia prophetatur premat nec sinat elevari cervicem. Simulque hoc attendendum quod hic ipsa vel assumptio vel onus vel pondus prophetie visio sit. Non enim extasi loquitur ut montanus et prisca maxillaque delirant. Sed quod prophetat liber est visionis intelligentis.

Vniversa que loquitur et pondus
hostium faciens suo populo con
ducem de consummacione usque
mundi secundum a z z a c ll terre
in consolacione scripture prophetia ter
ritur . neque antiqui in mundo videntur
qui preteritura et caduca con
tempnant . et preparent se ad mun
di diem . ubi ultor adversus
viros assirios futurus est
dominus . Explicit prologus .

i ii
elanguit flos libani evangelizantis annuntiantis pacem
Elanguit ecce pedes vasta
iii v . supplicia
afflictionibus divisa continet naum
ta ninive tota et viii capitula naum .

Incipit naum propheta .

Onus ninive . Liber visionis
naum helcesei . Deus emulator
et ulciscens dominus . et habens furorem .
Vlciscens dominus in hostes suos .
et irascens ipse inimicis suis .
Dominus paciens et magnus fortitudi
ne . et mundans non faciet innocen
tem . Dominus in tempestate et turbi
ne vie eius . et nebule pulvis pe
dum eius . increpans mare et
exsiccans illud . et omnia flumina
ad desertum deducens . Infirma
tus est basan et carmelus et
flos libani elanguit . Montes
commoti sunt ab eo . et colles
desolati sunt et contremuit ter
ra a facie eius et orbis et omnes
habitantes in eo . Ante faciem
indignationis eius quis stabit
et quis resistet in ira furoris
eius ? Indignatio eius effu
sa est ut ignis . et petre dissolu
te sunt ab eo . Bonus dominus et
confortans in die tribulacio
nis . et sciens sperantes in se .
Et in diluvio pretereunte consumma
cionem faciet loci eius . et inimi
cos eius persequentur tenebre .
Quid cogitatis contra dominum ? con
summacionem ipse faciet . Non consur
get duplex tribulacio quia sicut
spine se invicem complectuntur sic
convivium eorum pariter potancium . et
consumentur quasi stipula aridita
te plena . Ex te exivit cogitans
contra dominum maliciam . mente per
tractans prevaricacionem . Hec di
cit dominus . Si perfecti fuerint et ita
plures . sic quoque attondentur et
pertransibit . Afflixi te . et non affli
gam te ultra . Et nunc conteram vir
gam eius de dorso tuo . et vincula

tua disrumpam. Et precipiet super
te dominus non seminabitur ex nomine tuo
amplius. De domo dei tui interficiam
sculptile et conflatile. ponam sepulchrum
tuum quia inhonoratus es. Ecce
super montes pedes evangelizan
tis et annuntiantis pacem. Celebra
iuda festivitates tuas et redde
vota tua. quia non adiciet ultra
ut pertranseat in te belial. universus
II Ascendit qui interiit.
dispergat coram te. qui custodiat
obsidionem. Contemplare viam.
conforta lumbos robora virtutem
valde. quia sicut reddidit dominus su
perbiam iacob sic superbiam israel. quia
vastatores dissipaverunt eos. et
propagines eorum corruperunt. Cly
peus fortium eius ignitus. viri exer
citus in coccineis. Ignee habene
currus in die preparationis eius. et
agitatores consopiti sunt. In itine
ribus conturbati sunt. quadrige eius
collise sunt in plateis. Aspectus
eorum quasi lampades et quasi fulgura
discurrentia. Recordabitur fortium
suorum. ruent in itineribus suis.
Velociter ascendent muros eius.
et preparabitur umbraculum. Porte flu
viorum aperte sunt et templum ad solum
dirutum. et miles captivus ab
ductus est. et ancille eius mina
bantur gementes ut columbe mur
murantes in cordibus suis. Et ni
nive quasi piscina aquarum aque
eius. ipsi vero fugerunt. State sta

te. et non est qui revertatur. Diripite
argentum. diripite aurum. et non
est finis divitiarum ex omnibus va
sis desiderabilibus. Dissipata est
est scissa et dilacerata. et cor ta
bescens. et dissolutio geniculorum.
et defectio in cunctis renibus. et fa
cies omnium sicut nigredo olle. Ubi
est habitaculum leonum et pascua
catulorum leonum. Ad quam ivit leo
ut ingrederetur illuc catulus leo
nis et non est qui exterreat. Leo
cepit sufficienter catulis suis et
necavit leenis suis. Et implevit
preda speluncas suas et cubile
suum rapina. Ecce ego ad te dicit
dominus exercituum. et succendam usque
ad fumum quadrigas tuas et le
unculos tuos comedet gladius.
et exterminabo de terra predam tuam.
et non audietur ultra vox nuntiorum tuorum.
Ve civitas sanguinum. universa mendacii dila III
ceratione plena. non recedet a te
rapina. Vox flagelli. et vox
impetus rote et equi frementis et
quadrige ferventis. et equitis ascen
dentis. et micantis gladii. et
fulgurantis haste et multitudinis
interfecte. et gravis ruine. nec est finis
cadaverum. et corruent in corporibus
suis. propter multitudinem fornicationum
meretricis speciose et grate et
habentis maleficia que vendidit
gentes in fornicationibus suis. et
familias in maleficiis suis.

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

Ecce ego ad te dicit dominus exercituum et revelabo pudenda tua a facie tua et ostendam gentibus nuditatem tuam et regnis ignominiam tuam. et proiciam super te abhominationes et contumeliis te afficiam et ponam te in exemplum. Et erit omnis qui viderit te resiliet a te et dicet. Vastata est Niniue. Quis commovebit super te caput. Unde queram consolatorem tibi. Numquid melior es alexandria populorum que habitat in fluminibus aque in circuitu eius cuius divicie mare aque muri eius. ethiopia fortitudo eius et egyptus et non est finis. Affrica et Lybies fuerunt in auxilio eius. Sed et ipsa in transmigrationem ducta est in captivitatem. Parvuli eius elisi sunt in capite omnium viarum et super inclitos eius miserunt sortem et omnes optimates eius confixi sunt in compedibus. et tu ergo inebriaberis et eris despecta et tu queres auxilium ab inimico. Omnes munitiones tue sicut ficus cum grossis suis si concusse fuerint cadent in os comedentis. Ecce populus tuus ut mulieres in medio tui. inimicis tuis adapertione pandentur porte terre tue. devorabit ignis vectes tuos. Aquam propter obsidionem hauri tibi. extrue munitiones tuas. Intra in lutum et calca subigens tene laterem. Ibi comedet te ignis. peribis gladio devorabit te ut bruchus. Congregare ut bruchus multiplicare ut locusta. Plures fecisti negotiationes tuas quam stelle sint celi. Bruchus expansus est et avolavit. Custodes tui quasi locuste et parvuli tui quasi locuste locustarum que considunt in sepibus in die frigoris. Sol ortus est et avolaverunt et non est cognitus locus eorum ubi fuerint. Dormitaverunt pastores tui rex assur. sepelientur principes tui. Latitavit populus tuus in montibus et non est qui congreget. Non est obscura contritio tua. pessima est plaga tua. Omnes qui audierunt auditionem tuam compresserunt manum super te. quia super quem non transivit malicia tua semper.

Explicit naum propheta.

Incipit prologus in abacuc propheta.

Abacuc luctator fortis et rigidus stat super custodiam suam et figit gradum super munitionem ut Christum in cruce contempletur et dicat. Operuit celos gloria eius et laudis eius plena est terra. Splendor eius ut lux erit cornua in manibus eius. ibi abscondita est fortitudo eius. am. Item.

Alius prologus.

Abacuc amplexans qui uel ex eo quod amabilis domini fuit, uocatur amplexans uel quod in certamen cum deo congreditur amplexantis, id est luctantis sortitur uocabulum. Nullus enim tam audaci uoce ausus est deum ad disceptationem iustitie prouocare, cur in rebus humanis et mundi istius tanta rerum uersetur iniquitas. Hic in principio uoluminis sui describit diabolum cum membris suis, in fine uero prenuntiat aduentum passionemque domini saluatoris. Nam de quo alio quam de christo aduentu qui futurus fuerat intelligitur dicere: et respondit dominus ad me, et dixit michi: Scribe uisum explana in buxo, ita ut assequatur qui legit eam, quia adhuc uisio ad tempus et ostendetur in fine et non mentietur. Si moram fecerit sustine eum quia adueniens ueniet et non morabitur. De passione autem uenturo, cum misericordiamo dicatur: Domine audiui auditionem tuam et timui. Domine consideraui opera tua et expaui. Quid enim hoc est nisi stupentis nouitatem et repentine salutis hominum ineffabilis admiratio? In medio duorum animalium cognosceris. Quid est nisi aut in medio duorum testamentorum, aut in medio duorum latronum, aut in medio moysi et helye cum illo in monte sermocinantium. Dum appropinquauerint anni cognosceris, in aduentu temporis ostenderis. Quod autem dicit cornua in manibus eius, quid est nisi tropheum crucis? Recubitum autem saluatoris hic propheta preuidit dicens: Ego autem inquit in domino gaudebo et exultabo in deo iesu meo. Quod et nobis eueniat et dulce et uocare et omnibus predicare. Explicit prologus

i ij

De cecinit quae super tabulas

Disputat et uisum scribit

iij

domine audiui auditionem tuam et timui

post cantica psallit

v. cap. expl. et incipit. Abacuc propheta. Incipit abacuc primus

Onus quod uidit abacuc propheta usque domine clamabo et non exaudies. Uociferabor ad te uim patiens et non saluabis. Quare ostendisti michi iniquitatem et laborem, uidere predam et iniustitiam contra me. Et factum est iudicium et contradictio potentior. Propter

hoc lacerata est lex et non pervenit usque ad finem iudicium quia impius prevalet adversus iustum. propterea egredietur iudicium perversum. Aspicite in gentibus et videte et ammiramini et obstupescite. quia opus factum est in diebus vestris. quod nemo credet cum enarrabitur. Quia ecce ego suscitabo chaldeos gentem amaram. et velocem. ambulantem super latitudinem terre. ut possideat tabernacula non sua. Horribilis et terribilis est. ex semetipsa iudicium. et onus eius egredietur. Leviores pardis equi eius. et velociores lupis vespertinis. et diffundentur equites eius. Equites namque eius de longe venient. volabunt quasi aquila festinans ad comedendum. Omnes ad predam venient. facies eorum ventus urens. et congregabit quasi harenam captivitatem. et ipse de regibus triumphabit. et tyranni ridiculi eius erunt. Ipse super omnem munitionem ridebit et comportabit aggerem. et capiet eam. Tunc mutabitur spiritus eius et pertransibit et corruet. Hec est fortitudo eius dei sui. Numquid non tu a principio domine deus meus. sanctus meus et non moriemur. Domine in iudicium posuisti eum et fortem. ut corriperes fundasti eum. Mundi sunt oculi tui ne videas malum. et respicere ad iniquitatem non poteris. Quare non respicis super iniqua agentes. et taces devorante impio iustiorem se. Et facies homines quasi pisces maris. et quasi reptile non habens principem. Totum in hamo sublevavit. traxit illud in sagena sua. et congregavit in rete suum. Super hoc letabitur et exultabit. Propterea immolabit sagene sue. et sacrificabit reti suo. quia in ipsis incrassata est pars eius. et cibus eius electus. Propter hoc ergo expandit sagenam suam. et semper gentes interficere non cessat. ca. ii

Super custodiam meam stabo. et figam gradum super munitionem. et contemplabor ut videam quid dicatur michi. et quid respondeam ad arguentem me. Et respondit michi dominus et dixit. Scribe visum et explana eum super tabulas. ut percurrat qui legerit eum. quia adhuc visus procul est. et apparebit in finem et non mentietur. Si moram fecerit expecta illum. quia veniens veniet. et non tardabit. Ecce qui incredulus est non erit recta anima eius in semetipso. iustus autem in fide sua vivet. Et quomodo vinum potantem decipit. sic erit vir superbus. et non decorabitur. qui dilatavit quasi infernus animam suam. et ipse quasi mors. et non adimpletur. et congregabit ad se omnes

populos. et congregabit ad se omnes
gentes. Numquid non omnes isti
parabolam super eum sument. et lo
quelam enigmatum eius. Et
dicetur. Ve ei qui multiplicat
non sua. Usquequo et aggravat
contra se densum lutum. Numquid
non repente consurgent qui mor
deant te. et suscitabuntur lace
rantes te. et eris in rapinam eis.
Quia tu spoliasti gentes mul
tas spoliabunt te omnes qui reliqui
fuerint de populis. propter sanguinem
hominis et iniquitatem terre
et civitatis et omnium habitantium
in ea. Ve qui congregat ava
ritiam malam domui sue ut sit
in excelso nidus eius. et liberari
se putat de manu mali. Co
gitasti confusionem domui tu
e. concidisti populos multos
et peccavit anima tua. quia
lapis de pariete clamabit.
et lignum quod inter iunctu
ras edificiorum est respondebit.
Ve qui edificat civitatem in
sanguinibus. et preparat urbem in
iniquitate. Numquid non hec a do
mino sunt exercituum. Labo
rabunt enim populi in multo igne. et
gentes in vacuum et deficient.
Quia replebitur terra ut cognoscant
gloriam domini. quasi aque operientes ma
re. Ve qui potum dat amico
suo. mittens fel suum et inebri
ans. ut aspiciat nuditatem

eius. Repletus es ignominia
pro gloria. Bibe tu quoque et con
sopire. circumdabit te calix dex
tere domini. et vomitus ignominie
super gloriam tuam. quia iniqui
tas libani operiet te. et vastitas
animalium deterrebit eos. de san
guinibus hominum et iniquitate ter
re. et civitatis. et omnium habita
tium in ea. Quid prodest sculpti
le. quia sculpsit illud fictor suus
conflatile et imaginem falsam
quia speravit in figmento fictor
eius. ut faceret simulacra mu
ta. Ve qui dicit ligno expergisce
re. surge lapidi tacenti. Num
quid ipse docere poterit. Ecce iste
coopertus est auro et argento. et
omnis spiritus non est in visceribus eius.
Dominus autem in templo sancto suo si
leat a facie eius omnis terra. ca. iii

Domine audivi auditionem tuam
et timui. Domine opus tu
um in medio annorum vivifica
illud. In medio annorum notum
facies. cum iratus fueris misericordie re
cordaberis. Deus ab austro
veniet. et sanctus de monte phara
an. Operuit celos gloria eius
et laudis eius plena est terra.
Splendor eius ut lux erit cornua
in manibus eius. Ibi abscondita
est fortitudo eius. ante faciem eius
ibit mors. Et egredietur dia
bolus ante pedes eius. Stetit
et mensus est terram. Aspexit

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

et dissolvit gentes. et contriti
sunt montes seculi. Incurvati sunt
colles mundi. ab itineribus eter-
nitatis eius. Pro iniquitate vidi
tentoria ethiopie turbabuntur
pelles terre madian. Numquid
in fluminibus iratus es domine
aut in fluminibus furor tuus vel
in mari indignatio tua. Qui
ascendis super equos tuos et
quadrige tue salvatio. Susci-
tans suscitabis arcum tuum iu-
ramenta tribubus que locutus es.
Fluvios scindes terre. viderunt
te aque et doluerunt montes
gurges aquarum transiit. Dedit
abissus vocem suam. altitudo ma-
nus suas levavit. Sol et lu-
na steterunt in habitaculo suo.
in luce sagittarum tuarum ibunt in
splendore fulgurantis haste
tue. In fremitu conculcabis ter-
ram. in furore obstupefacies gen-
tes. Egressus es in salutem populi
tui in salutem cum christo tuo. Percussis-
ti caput de domo impii denu-
dasti fundamentum usque ad collum.
Maledixisti sceptris eius capiti
bellatorum eius. venientibus ut tur-
bo ad dispergendum me. Exulta-
tio eorum sicut eius qui devorat pau-
perem in abscondito. Viam fecisti
in mari equis tuis in luto aqua-
rum multarum. Audivi et conturba-
tus est venter meus. a voce con-
tremuerunt labia mea. Ingrediatur
putredo in ossibus meis. et sub-
ter me scateat. ut requiescam
in die tribulationis. et ascendam ad
populum accinctum nostrum. Ficus enim
non florebit. et non erit germen
in vineis. Mentietur opus oli-
ve et arva non afferent cibum. Ab-
scidetur de ovili eius pecus. et
non erit armentum in presepibus.
Ego autem in domino gaudebo. et ex-
ultabo in deo ihesu meo. Deus
dominus meus fortitudo mea et ponet
pedes meos quasi cervorum. et super
excelsa mea deducet me vic-
tor in psalmis canentem. Ex-
plicit abacuc. Incipit prolo-
gus sophonie prophete.

Sophonias speculator
et archanorum dei cogni-
tor. audivit clamorem
a porta piscium. et ululatum
a secunda. et contritionem a collibus.
Indicat quoque ululatum habi-
tatoribus pile. quia conticuit omnis
populus chanaan. disperditi sunt
universi qui involuti erant ar-
gento. Item alius prologus

Tradunt hebrei
cuiuscumque prophete
pater aut avus
ponatur in titulo ip-
sos quoque prophetas fuisse. Vn-
de et amos unus de quatuor prophetis
quidam non filius propheta et filius prophete
sit pastor caprarum nichilominus tamen
nullius prophete nomen titulo non pre-

Hoc si verum est sophonias propheta
qui generatione ut ita dicam pro
pheta et gloriosa maiorum suorum
stirpe generatus est. et sub iosia
rege iuda predicavit. habuit enim
proavum ezechiam atavum godolyam.
proavum amasiam. atavum eze
chiam. Quattuor regum quadrigam ipse ve
lut extremus auriga complevit.
Nomen sophonie. alii speculatorem.
alii archanum domini transtule
runt. Sive enim speculam sive
absconditum domini interpretemur
utrumque prophete convenit. Dicitur enim
et ezechieli. Fili hominis specu
latorem te posui domui israel. Iste
ergo propheta qui erat in specula et in
sublimibus constitutus. et noverat
misteria domini filius erat chusi qui
interpretatur humilitas. Ischebat autem
godoliam qui dicitur magnitudo
domini. et proavum amasiam.
qui et ipse vocatur in sermone no
stro atavum ezechiam. qui sonat
fortitudinem domini. De fortitudi
ne itaque domini venitus est sermo domini
et de sermone domini. natus est mag
nitudo domini. et de magnitudine
domini natus est humilitas. et cum ve
nerit aliquis ad perfectum dicat
quia non sum dignus vocari apostolus.
Et illud in psalmo. Domine non est
exaltatum cor meum. neque elati
sunt oculi mei. Iosiam regem
iude cum quibus sophonias pro
phetasse dicitur deo pro omnibus
regibus iude placuisse hystoria.

quarti libri regum. et sibi paraly
pomenon demonstrat. Is enim
simulachra que pater suus ammon.
vel avus suus manasses in tem
plo dei collocaverant deiecta co
minuisse videtur. Inquo etiam
serpentem eneum a moyse fac
tum eius errore inductus populus sup
stitiose idolorum detentus adorasset
idem cum dixisse pascha etiam in
missum quibus cultus solius cele
brasse firmatur. Ideo deus pro pro
phetam quibus memorata regis
que preventum erant ostendens.
gentibus quas lectione comprehendit
ad futuri iudicium populo israel sa
lutem. et civitatibus iherusalem re
staurationem et quas tribuendam
tertii levis denuntiavit. Explicit prologus

2 n
dies horribilis
Magna dies fit plena regis
cum sineret et hunnes tuo
tubulatio iustis. Incipit Sophonias Propheta

Verbum domini quod
factum est ad so
phoniam filium
chusi filii godo
lie. filii amarie
filii ezechie in
diebus iosie filii amon regis iude.
Congregans congregabo omnia
a facie terre dicit dominus. congregans
hominem et pecus congregans vola
tilia celi et pisces maris. et rui
ne impiorum erunt. Et disperdam

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

hoēs a facie terre dicit dominus
et extendā manū meā sup iudam
et sup oēs habitantes ih'rlm. Et
disp'gam de loco hoc reliquias
baal. et noīa edituor cū sacerdotib;
et eos qui adorant sup tecta mi
litiā celi. et adorāt et iurant in
dnō. et iurant in melchon. et q
auertuntur de p' tergū dnī. et qui
non quesierunt dnm nec inuesti
gauerunt eū. Silete a facie dni
dei. quia iuxta est dies dnī. quia
p'parauit dns hostiā. sanctificauit uo
catos suos. Et erit. In die hos
tie dnī uisitabo sup principes. et
sup filios regis. et sup omnes
qui induti sunt peregrina ueste. et ui
sitabo sup omnem q arroganter
ingredit sup limen in die illa.
q implent domū dnī dei sui iniquitate
et dolo. Et erit in die illa dicit dns
uox clamoris a porta piscium
et ululatus a secūda. et contricio mag
na a collib;. Ululate habitatores
pile. conticuit oīs pplūs chanaan.
disperierunt oēs inuoluti argē
to. Et erit. In tpe illo scrutā
bor ih'rlm in lucernis. et uisita
uiros bo sup defix os in fecib; suis.
q dicunt in cordib; suis. non
faciet bene dns. et nō faciet ma
le. Et erit fortitudo eor in direp
cionem. et domus eor in desertū. Et
edificabūt domos et nō habitabūt.
et plātabunt uineas. et nō bi
bent uinū eor. Iuxta ē dies dnī
magnus iuxta ē uelox nimis.

Uox diei dnī amara tribula
bitur ibi fortis. Dies ire di
es illa. dies tribulacōis et an
gustie. dies calamitatis et
miserie. dies tenebrar et cali
ginis. dies nebule et turbinis
dies tube et clangoris super
ciuitates munitas. et sup ex
celsos angulos. Et tribulabo
hoēs et ambulabūt ut ceci. q
dnō peccauerūt. Et effundetur
sanguis eor sicut humus. et
corpa eor sicut stercora. Sz et
argentū eor et aur eor nō
poterit liberare eos in die ire
dnī. In igne zeli eius deuora
bitur oīs terra. q consūmacōem
cū festinacōne faciet cunctis
habitantibus terram.
Conuenite congregamini gēs
nō amabilis. p'usq pariat
iussio qsi puluerem trāseuntē
diem. antēq ueniat sup uos ira
furoris dnī antēq ueniat super
uos dies indignacōis sue. Que
rite dnm oēs mansueti tre.
qui iudiciū ei9 estis opati. Que
rite iustū querite mansuetum.
si quomō abscondamini in die
furoris dnī. q gaza destructa
erit. et ascalon in desertum. A
zotū in meridie eicient. et acca
ron eradicabitur. Ve qui habitatis
funiculum maris. gens pditō
r. Uerbum dnī sup uos cha
naan. tra philistinor. et disp
dam te. ita ut nō sit inhabitator.

Et erit funiculus maris requi
es pastorum et caule pecorum
et erit funiculus eius qui re
manserit de domo iuda. ibi
pascentur in domibus ascalonis
ad vesperam requiescent. quia visi
tabit eos dominus deus ipsorum
et avertet captivitatem eorum.
Audivi obprobrium moab.
et blasphemias filiorum amon,
que exprobraverunt populo meo.
et magnificati sunt super termi
nos eorum. Propterea vivo ego dicit
dominus exercituum deus israel. quia
moab ut sodoma erit. et filii
amon quasi gomorra siccitas spi
narum. et acervi salis. et desertum
usque in eternum. Reliquie
populi mei diripient illos. et residui
gentis mee possidebunt eos. Hoc
eis eveniet pro superbia sua qui
blasphemaverunt. et magnifica
ti sunt super populum domini exercituum.
Horribilis dominus super eos. et at
tenuabit omnes deos terre. et adora
bunt eum viri de loco suo. omnes
insule gentium. Sed et vos ethi
opes interfecti gladio meo eritis.
Et extendet manum suam super aqui
lonem et perdet assur. et ponet spe
ciosam in solitudinem et in invium,
et quasi desertum. et accubabunt
in medio eius greges. omnes bestie
gentium. et onocrotalus. et ericius
in liminibus eius morabuntur. Vox
cantantis in fenestra. corvus in
superliminari. quia attenuabo robur
eius. Hec est civitas gloriosa habitans
in confidentia. que dicebat in cor
de suo. Ego sum et extra me non
est alia amplius. Quomodo facta est
in desertum cubile bestie. Omnis qui
transit per eam sibilabit movebit
manum suam.

III
Ve provocatrix et redempta ci
vitas columba. non audivit
vocem. et non suscepit disciplinam. In
domino non est confisa. ad deum suum non
appropinquavit. Principes eius in
medio eius quasi leones rugientes.
Iudices eius lupi vespere. non relinque
bant in mane. Prophete eius vesani
viri infideles. Sacerdotes eius pol
luerunt sanctum. iniuste egerunt contra
legem. Dominus iustus in medio eius.
non faciet iniquitatem. Mane ma
ne iudicium suum dabit in luce. et
non absconditur. Nescivit autem iniquus
confusionem. Disperdidi gentes. et dis
sipati sunt anguli eorum. desertas feci
vias eorum dum non est qui transeat. De
solate sunt civitates eorum non re
manente viro neque ullo habitatore.
Dixi. Attamen timebis me. susci
pies disciplinam. et non peribit
habitaculum eius propter omnia in quibus
visitavi eam. Verumptamen diluculo
surgentes. corruperunt omnes cogi
tationes suas. Quapropter expecta me
dicit dominus. in die resurrectionis mee
in futurum. quia iudicium meum ut congrege
gentes. et colligam regna. ut effun
dam super eas indignationem meam omnem
iram furoris mei. In igne enim zeli mei

deuorabitur omnis terra. quia tunc reddam
electum populis labium electum. ut inuocent om
nes in nomine domini. et seruiant ei hu
mero uno. Ultra flumina ethiopi
e inde supplices mei. filii dispso
rum meorum. deferent munus michi. In die
illa non confunderis super cunctis ad
inuencionibus tuis. quibus preuaricata
es in me quia tunc auferam de medi
o tui magniloquos superbie tue. et
non adicies exaltari amplius in monte
sancto meo. Et derelinquam in medio tui
populum pauperem et egenum et spe
rabunt in nomine domini. Reliquie israel
non facient iniquitatem nec loquentur
mendacium. et non inuenietur in ore
eorum lingua dolosa. quoniam ipsi pasce
buntur et accubabunt. et non erit qui
exterreat. Hec dicit dominus deus. Lauda
filia syon. iubila israel. letare
et exulta in omni corde filia ierusalem.
Abstulit dominus iudicium tuum. auertit
inimicos tuos. Rex israel dominus in me
dio tui non timebis malum ultra.
In die illa dicetur ierusalem noli time
Syon non dissoluantur manus tue.
dominus deus tuus in medio tui. fortis
ipse saluabit te. Gaudebit super
te in leticia. silebit in dilectione
tua. et exultabit super te in lau
de. Nugas qui a lege recesserant
congregabo. quia ex te erant. ut
non ultra habeas super eis obpro
brium. Ecce ego interficiam omnes
qui affixerunt te in tempore illo et
saluabo claudicantem et eam que
eiecta fuerat congregabo. et ponam eos

in laudem. et in nomen in omni
terra confusionis eorum. in tempore illo
quo adducam uos. et in tempore
quo congregabo uos. Dabo enim
uos in nomen et in laudem omnibus
populis terre cum conuertero captiui
tatem uestram coram oculis uestris dicit
dominus omnipotens. Explicit so
phonias. Incipit prologus magistri.

Aggeus festiuus et letus
qui seminauit in lacrimis
ut in gaudio meteret
destructum templum reedificat. deumque
patrem inducit loquentem. Adhuc
modicum et ego commouebo celum
et terram. mare et aridam. et moue
bo omnes gentes. et ueniet deside
ratus cunctis gentibus. Alius

Jheremias propheta ob causam per
iurii sedechie regis ut hysto
ria libri secundi paralipomenon
indicat. qui fidem promissam na
buchodonosor regi chaldeorum non
seruauerat populum israel refert cum
memorato rege israel ierusalem expug
naret captiuum in babyloniam
fuisse productum. Sed cum memora
tus populus in illis quibus nobis re
ferendo. causa effusionis sanguinis in
nocentum. se grauiter impietatibus. uolens
deum quemadmodum dimisisset eiusdem
populi obcecatus memoratus perem
tus aperuit. Septuaginta annorum
captiuitatem eundem populum in regno
chaldeorum statuit sustinere hac
racione. ut completo in eo annorum
numero populus a memoratis penis

ad renovationem ierusalem pervenirent.
Hexagesima itaque secundo anno regis
chaldeorum subversio, cum adhuc octo
anni ad regnandum restabant. quod
etiam secunda visio daniel ostendit.
propter darium causam sacrilegii quem decima
visione continet fuisse extinctum
darium qui medis preerat. ut septi-
ma visio danielis ostendit. memo-
rat regem successorem cuius prima
anno regni ut decima visio ma-
nifestat. daniel supputans annos
videns tempus appropinquare visionis
que per ieremiam fuit promissa. orat
orat tamen pro se quam pro populo. Et
eadem in permissione a deo postu-
lat impleri. cum per gabrielem an-
gelum in eadem visione vite patres
eiusdem remissa completa dixit. Illa
moriente dario rege medorum. et suc-
cedente in regno ciro rege persarum
permissione dei completa per eundem
regem populus israel in ierusalem reductus
historia secundi libri paralipomenon
et liber esdre prophete confirmant.
Cumque populus israel et senioribus templum
dei edificare cepissent. mortuo ciro
rege. et regnante dario rege persarum
qui memorato successerat. vicine gentes
vicine gentes circumquaque ierusalem ut dicit
esdras infert. restaurationem tem-
pli et civitatis restituendo impe-
dire ceperunt. Qua racione de-
territus populus israel reparationem super-
dictam templi domini verum dum in permissi-
one. cessatam esse credebat. Ut
quod in secundo anno regni medorum
resistendo

darii regis persarum. aggeus a deo
missus ad zorobabel. qui dux fuit
erat iuda. quia potestatem regni suscep-
turus erat et ihesum filium iosedech sum-
mum sacerdotem admonet. et credat
completo numero annorum tempus instauratio-
nis ierusalem advenisse. Hec etiam
addito. ne inter dubitantem populi vellet
mutari. de quo deus per eum dixerat.
populus hic dicit nondum venit tempus
ut edificetur domus. Que quidem tercium
huius prophetie continet. inversione
populi. edificacionem quam templi et re-
novationem civitatis. et observatio-
nem sacerdotalem. et interitum regnorum
et terrarum significant. Explicit prologus

l · ij

zorobabel et ihesum cum populo et reliquis · celum terram

Edificaverat templum monet

ii · Incipit Aggeus

celum
mare et aridam

omnia zorobabel te. · mare et aridam

In anno secundo darii regis. in mense · 1. cap.
sexto in die una mensis. factum est
verbum domini in manu aggei prophete
ad zorobabel filium salathiel du-
cem iuda. et ad ihesum filium iosedech
sacerdotem magnum dicens. Hec ait dominus
exercituum dicens. Populus iste dicit
nondum venit tempus domus domini edifi-
cande. Et factum est verbum domini in manu
aggei prophete dicens. Numquid tempus
vobis est ut habitetis in domibus
laqueatis. et domus ista deser-
ta. Et nunc hec dicit dominus exercituum.
Ponite corda vestra super vias vestras.
Seminastis multum et intulistis parum.

comedistis et non estis saciati. bi
bistis et non estis inebriati. ope
ruistis vos. et non estis calefacti.
Et qui mercedes congregavit misit eas
in sacculum pertusum. Hec dicit dominus ex
ercituum. Ponite corda vestra super
vias vestras. Ascendite in montem. por
tate ligna. et edificate domum. et
acceptabilis michi erit. et glorificabor
dicit dominus. Respexistis ad am
plius. et ecce factum est minus. et
intulistis domum. et exsufflavi
illud. Quam obcausam dicit dominus
exercituum. Quia domus mea
deserta est. et vos festinatis unus
quisque in domum suam. Propter hoc super
vos prohibiti sunt celi ne darent
rorem. et terra prohibita est ne daret ger
men suum. Et vocavi siccitatem
super terram. et super montes et super
triticum. et super vinum et super
oleum. et quecumque profert humus. et
super homines. et super iumenta. et su
per omnem laborem manuum. Et
audivit zorobabel filius sala
thiel. et ihesus filius iosedech sa
cerdos magnus. et omnes reliquie
populi vocem domini dei sui. et verba ag
gei prophete. sicut misit eum dominus
deus eorum ad ipsos. et timuit po
pulus a facie domini. Et dixit ag
geus nuncius domini. de nunciis
domini populo dicens. Ego vobiscum
sum dicit dominus. Et suscitavit
dominus spiritum zorobabel filii sala
thiel ducis iuda. et spiritum ihesu
filii iosedech sacerdotis magni
et spiritum reliquorum de omni populo.
et ingressi sunt et faciebant
opus in domo domini exercituum dei
In die vicesima et quarta sui.
mensis in sexto mense in anno se ii
cundo darii regis. In septimo mense
vicesima et prima mensis factum est
verbum domini in manu aggei prophete
dicens. Loquere ad zorobabel fi
lium salathiel ducem iuda. et ad
ihesum filium iosedech sacerdotem mag
num. et ad reliquos populi dicens. Quis
in vobis est derelictus qui vidit do
mum istam in gloria sua prima. Et
quid vos videtis hanc nunc.
Numquid non ita est. quasi non sit in oculis
vestris. Et nunc confortare zoroba
bel dicit dominus. et confortare ihesu
fili iosedech sacerdos magne. et
confortare omnis populus terre dicit dominus
exercituum. et facite quoniam ego vobis
cum sum dicit dominus exercituum. Ver
bum quod pepigi vobiscum cum egre
deremini de terra egypti. et spiritus meus
erit in medio vestrum. Nolite timere.
quia hec dicit dominus exercituum. Ad
huc unum modicum est. et ego com
movebo celum et terram. et mare
et aridam. et movebo omnes gen
tes. et veniet desideratus cunctis
gentibus. et implebo domum istam
gloria. dicit dominus exercituum. Meum
est argentum. et meum est aurum. dicit
dominus exercituum. Magna erit gloria
domus istius novissime plusquam
prime dicit dominus exercituum. et in loco
isto dabo pacem dicit dominus exercituum.

cap Vicesima et quarta noni mensis
in anno secundo darii: factum est verbum
domini ad aggeum prophetam dicens.
Hec dicit dominus exercituum. Interroga
sacerdotes legem dicens. Si tulerit
homo carnem sanctificatam in ora
vestimenti sui. et tetigerit de summita
te eius panem. et pulmentum. et vinum
et oleum. aut omnem cibum. numquid
sanctificabitur? Respondentes autem sacer
dotes dixerunt. Non. Et dixit ag
geus. Si tetigerit pollutus in
anima ex omnibus hiis. numquid contamin
abitur. Et responderunt sacerdotes
et dixerunt. Contaminabitur. Et respondit
aggeus et dixit. Sic populus iste et sic
gens ista ante faciem meam dicit dominus.
et sic omne opus manuum eorum. et
omnia que obtulerunt ibi contamina
ta erunt. Et nunc ponite corda vestra
a die hac et supra antequam poneretur
lapis super lapidem in templo domini. Cum
accederetis ad acervum viginti modi
orum. et fierent decem. et intraretis
ad torcular ut exprimeretis quin
quaginta lagenas et fiebant viginti.
Percussi vos vento urente et auru
gine. et grandine. et omnia opera
manuum vestrarum. et non fuit in vobis
qui reverteretur ad me dicit dominus. Po
nite corda vestra a die ista. et in fu
turum. a die vicesima et quarta no
ni mensis. a die qua fundamenta
iacta sunt templi domini. Ponite su
per cor vestrum. Numquid non semen in ger
mine est. et adhuc vinea et ficus.
et malogranatum. et lignum olive
non floruit. Ex die ista benedicam.
Et factum est verbum domini ad aggeum secundo
~~dicens~~. in vicesima et quarta mensis
dicens. Loquere ad zorobabel du
cem iuda dicens. Ego movebo celum
pariter et terram. et subvertam solium
regnorum. et conteram fortitudinem reg
ni gentium. et subvertam quadrigam et as
censorem eius. et descendent equi
et ascensores eorum. vir in gladio
fratris sui. In die illa dicit dominus ex
ercituum assumam te zorobabel fi
li salathiel serve meus dicit dominus.
et ponam te quasi signaculum. quia te ele
gi dicit dominus exercituum.

Explicit aggeus Incipit pro
logus zacharie prophete.

Zacharias memor domini
sui. multiplex in prophetan
do. ihesum vestibus sordidis. et indutum
lapidem oculorum septem: candelabrumque
aureum. cum totidem lucernis. quot
oculis. duas quoque olivas. a sinis
tris lampadis cernit et dextris. ut
post equos nigros. rufos. varios. al
bos. et nigros. et dissipatas quadrigas
ex effraim. et equum de
ierusalem pauperem regem vaticinatur.
et predicet sedentem super pullum
filium asine subiugalis.

Item Alius

Secundo anno darii
regis medorum aggeum et za
chariam prophetasse. libri esdre
declarant. Sed hac de causa aggeus
zacharie in ordine prophetarum prelatus
videtur. quod cum duobus men
sibus. ut prior leviter ostenditur.

prophetiam prestitisse dicuntur. Ad re
staurationem etiam templi precepto dei
prophetam eum immisisse hesdras refert
dicens. In secundo anno darii regis
prophetaverunt aggeus et zacharias
filius addo prophete super iudeos qui erant
in iuda. et ierusalem in nomine dei israel super
eos. Tunc surrexerunt zorobabel
filius salathiel. et ihesus filius io
sedech et principes eius et inchoaue
runt edificare domum dei que est in
ierusalem. Cumque cum eis essent prophete
exhortatione sua. adiuuerunt eos.
Ipsum et prophetam israel ab initio de
pastinorum testatur. per suam carmen
doctorem idem propheta cupiens renouare
ubis locorum comprehensis usus est.
Vidi noctem. et ecce vir ascendebat super
equum rubeum. et cetera. Vidit propheta
virum equo rubeo sedentem. et stantem
in medio mirteti umbrosi. Cuius vi
sionis solutio hec est. Vir ascendens
super equum rubeum hic angelus
intelligitur. tum quia per dominum totius
equum ascendere visus est. vindictam
sanguinis eam gentem significatur
ferendam que populum israel in captiuita
tem redegerat. Stare in medio
mirteti umbrosi. quod dixit lenam
populi assumptam per mirteum lignorum
voluit designare. Eiusdem ligni
moyses. in libro leuitico cum facit
mentionem ait. Accipietis die primo
fructus ligni speciosi. ut lenam populi
per hunc olentis ligni speciosi vim
virtutis demonstraret. Et hanc
visionem que liberationem populi et

vindictam de aduersariis suamque
demonstrat. Ob hoc noctu se propheta
vidisse. memorat. quia populum israel
plena liberatione de terra captiua noctu
discessisse constabat. Aliis exempli
prius populus aliqua parte malis detine
batur. Liberatio eiusdem a ce
tibus captiuitatis de terra chaldeo
rum per noctem prophete est reuelata.

i	ii	iii	iiii
Mirta	filii	sathan	equi
v	vi	vii	
volans	quadriga	bibistis	
viii	ix	x	xi
Pax	asinum	plumbum	pretium
xii	xiii		Incipit zacharias
flent	fumea	fremunt	

In mense octauo in anno secundo da
rii regis factum est verbum domini ad zachariam
filium barachie. filium addo prophetam
dicens. Iratus est dominus super patres
vestros iracundia. Et dices ad eos.
Hec dicit dominus exercituum. Conuertimini
ad me ait dominus exercituum. et con
uertar ad vos dicit dominus exercituum.
Ne sitis sicut patres vestri. ad quos
clamabant prophete priores. dicentes
Hec dicit dominus exercituum. Conuerti
mini de viis vestris malis. et cogita
tionibus vestris pessimis. et non au
dierunt neque attenderunt ad me
dicit dominus exercituum. Patres vestri
ubi sunt et prophete. numquid in

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

sequitur vivet. Verumptamen
verba mea et legitima mea que man
davi servis meis prophetis. numquid
non comprehenderunt patres vestros. Et
conversi sunt et dixerunt. Sicut co
gitavit dominus exercituum facere nobis
secundum vias nostras. et secundum adinve
nciones nostras fecit nobis. In die vice
sima et quarta undecimi mensis
sabbath. in anno secundo darii. factum
est verbum domini ad zachariam filium
barachie filium addo. prophetam di
cens. Vidi per noctem. Et ecce vir
ascendens super equum rufum. et ipse
stabat inter mirteta que erant in
profundo. et post eum equi rufi varii
et albi. Et dixi. Quid sunt isti domine
mi. Et dixit ad me angelus domini
qui loquebatur in me. Ego o
stendam tibi quid sint hec. Et re
spondit vir qui stabat inter mir
teta et dixit. Isti sunt quos mi
sit dominus ut perambularent terram.
Et responderunt angelo domini qui
stabat inter mirteta et dixerunt.
Perambulavimus terram. et ecce
omnis terra habitatur et quiescit.
Et respondit angelus domini et dixit.
Domine exercituum usquequo tu
non misereberis ierusalem et urbium
iuda quibus iratus es. Iste iam sep
tuagesimus annus est. Et respondit
dominus angelo qui loquebatur in me
verba bona. verba consolatoria.
Et dixit ad me angelus qui loque
batur in me. Clama dicens.
Hec dicit dominus exercituum. Zelatus
sum ierusalem et syon zelo magno.
Et ira magna ego irascor super gen
tes opulentas. quia ego iratus sum
parum. ipsi vero adiuverunt in malum.
Propterea hec dicit dominus. Revertar ad
ierusalem in misericordia. Et domus mea edi misericordiis
ficabitur in ea dicit dominus exercitu
um. et perpendiculum extendetur
super ierusalem. Adhuc clama dicens.
Hec dicit dominus exercituum. Adhuc
affluent civitates mee bonis. et
consolabitur dominus adhuc syon. et ele
get adhuc ierusalem. ii
Et levavi oculos meos et
vidi. et ecce quatuor cornua.
Et dixi ad angelum qui loquebatur in me.
Quid sunt hec domine mi. Et dixit ad
me. Hec sunt cornua que ventilave
runt iudam. israel. et ierusalem. Et
ostendit mihi dominus quatuor fabros. Et
dixi. Quid isti veniunt facere.
Qui ait dicens. Hec sunt cornu
a que ventilaverunt iudam. per
singulos viros. et nemo eorum le
vavit caput suum. Et venerunt isti
deterrere ea. ut deiciant cornua gen
cium. que levaverunt cornu super ter
ram iuda ut dispergerent eam. Et levavi
oculos meos et vidi. et ecce vir
et in manu eius funiculus men
sorum. Et dixi. Quo tu vadis. Et
dixit ad me. Ut metiar ierusalem
et videam. quanta sit latitudo eius.
et quanta longitudo illius. Et ecce
angelus qui loquebatur in me
egrediebatur. et alius angelus egre
diebatur in occursum eius et dixit ad eum.

Curre loquere ad puerum istum
dicens. Absque muro habitabitur ihrl'm
pre multitudine hominum et iumentorum
in medio eius. Et ego ero ei ait
dominus murus ignis in circuitu. et in
gloria ero in medio eius. O o fugi-
te de terra aquilonis dicit dominus.
quoniam in quatuor ventos celi disper-
si vos dicit dominus. O syon fuge que
habitas apud filiam babilonis.
quia hec dicit dominus exercituum. Post
gloriam misit me ad gentes que spo-
liaverunt vos. Qui enim tetigerit
vos tangit pupillam oculi mei. quia
ecce ego levo manum meam super
eos. et erunt prede hiis qui servi-
ebant sibi. et cognoscetis quia dominus
exercituum misit me. Lauda et
letare filia syon. quia ecce ego ve-
nio. et habitabo in medio tui di-
cit dominus. Et applicabuntur gentes
multe ad dominum in die illa. et erunt
michi in populum. Et habitabo in medio
tui. et scies quia ego dominus exer-
cituum misit me ad te. Et possi-
debit dominus iudam partem suam in terra
sanctificata. et eliget adhuc ihrl'm.
Sileat omnis caro a facie domini. quia
consurrexit de habitaculo sancto suo.
iii Et ostendit michi dominus ihesum sacer-
dotem magnum stantem coram
angelo domini. et sathan stabat a dex-
tris eius. ut adversaretur ei. Et
dixit dominus ad sathan. Increpet
dominus in te sathan. et increpet in te
qui elegit ihrl'm. Numquid non
iste torris est erutus de igne.

Et ihesus erat indutus vestibus sor-
didis. et stabat ante faciem an-
geli. Qui respondit et ait ad eos
qui stabant coram se dicens. Aufer-
te vestimenta sordida ab eo. Et
dixit ad eum. Ecce abstuli a te in-
iquitatem tuam et et indui te mu-
tatoriis. Et dixit. Ponite cida-
rim mundam super caput eius.
Et posuerunt cidarim super ca-
put eius. et induerunt eum vestibus
albis. Et angelus domini stabat
et contestabatur angelus domini
ihesum dicens. Hec dicit dominus deus
exercituum. Si in viis meis am-
bulaveris. et custodiam meam cus-
todieris tu quoque iudicabis domum
meam. et custodies atria mea.
et dabo tibi ambulantes de hiis qui
hic nunc assistunt. Audi ihesu sa-
cerdos magne tu et amici tui qui
habitant coram te. quia viri porten-
dentes sunt. Ecce enim ego addu-
cam servum meum orientem. quia
ecce lapis quem dedi coram ihesu super
lapidem unum septem oculi sunt.
Ecce ego celabo sculpturam eius
dicit dominus exercituum. et auferam
iniquitatem terre illius in die una.
In die illa vocabit vir amicum
suum subter vineam suam et subter
ficum suam. aa a iiii
Et reversus est angelus qui loque-
batur in me. et suscitavit
me quasi virum qui suscitatur de
sompno suo. Et dixit ad me.
Quid tu vides. Et dixi. Vidi

et ecce candelabrum aureum totum
et lampas eius super caput
ipsius. et septem lucerne eius super
caput illud. et septem infusoria
lucernis que erant super caput illius.
et due olive super illud. una a
dextris lampadis. et una a
sinistris eius. Et respondi et aio
ad angelum qui loquebatur in me di-
cens. Quid sunt hec domine mi? Et
respondit angelus qui loquebatur in
me et dixit ad me. Numquid nes-
cis quid sunt hec? Et dixi. Non
domine mi. Et respondit et dixit ad me
dicens. Hoc est verbum domini ad zo-
robabel dicens. Non in exercitu
nec in robore. sed in spiritu meo
dicit dominus exercituum. Quis tu
mons magne coram zorobabel.
in planum. Et educet lapidem prima-
rium. et exequabit gratiam gratie eius.
Et factum est verbum domini ad me dicens.
Manus zorobabel fundaverunt
domum istam. et manus eius perfici-
ent eam. et scietis quia dominus
exercituum misit me ad vos.
Quis enim despexit dies parvos.
et letabuntur et videbunt lapidem
stagneum in manu zorobabel.
Septem sunt isti oculi domini qui
discurrunt in universam terram.
Et respondi. et dixi ad eum. Quid
sunt due olive iste ad dexteram
candelabri. et ad sinistram eius?
Et respondi secundo. et dixi ad eum. Quid
sunt due spice olivarum. que sunt
iuxta duo rostra aurea in quibus

in quibus sunt suffusoria ex auro.
Et ait ad me dicens. Numquid
nescis quid sunt hec? Et dixi.
Non domine mi. Et dixit. Isti sunt
duo filii olei qui assistunt domina- splendoris
tori universe terre.

Et conversus sum et levavi ocu-
los meos et vidi. et ecce
volumen volans. Et dixit ad me.
Quid tu vides? Et dixi. Ecce
ego video volumen volans. Lon-
gitudo eius viginti cubitorum. et
latitudo eius decem cubitorum. Et
dixit ad me. Hec est maledictio
que egredietur super faciem omnis terre.
quia omnis fur. sicut ibi scriptum est
iudicabitur. et omnis iurans ex hoc
similiter iudicabitur. Educam illud
dicit dominus exercituum. et veniet
ad domum furis. et ad domum iu-
rantis in nomine meo mendaciter.
et commorabitur in medio domus
eius. et consumet eam. et ligna
eius. et lapides eius. Et egres-
sus est angelus qui loquebatur
in me. et dixit ad me. Leva
oculos tuos. et vide. Quid est
hoc quod egreditur? Et dixi.
Quidnam est? Et ait. Hec est am-
phora egrediens. Et dixit.
Hic est oculus eorum in universa terra.
et ecce talentum plumbi portabatur.
et ecce mulier una sedens in me-
dio amphore et dixit. Hec est
impietas. Et proiecit eam in
medio amphore. Et misit
massam plumbeam in os eius.

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

Et levavi oculos meos et vidi. et ecce
due mulieres egredientes et spiritus
in alis earum. Et habebant alas quasi alas
milvi. et levaverunt amphoram inter
celum et terram. Et dixi ad angelum
qui loquebatur in me. Quo iste deferunt
amphoram. Et dixit ad me. Ut edi
ficetur ei domus in terra sennaar et
stabiliatur et ponatur ibi super ba
sim suam.
vi Et conversus sum et levavi oculos
meos et vidi. et ecce quattuor
quadrige egredientes de medio
duorum montium. et montes montes
erei. In quadriga prima equi rufi.
Et in quadriga secunda equi nigri. et in
quadriga tertia equi albi. et in quadri
ga quarta equi varii fortes. Et
respondi. et dixi ad angelum qui loque
batur in me. Quid sunt hec domine mi.
Et respondit angelus et ait ad me.
Isti sunt quattuor venti celi qui egre
diuntur ut stent coram dominatore omnis
terre. In qua erant equi nigri egre
diebantur in terram aquilonis. et al
bi egressi sunt post eos. et varii
egressi sunt ad terram austri. Qui
autem erant robustissimi exierunt. et
querebant ire et discurrere per omnem
terram. Et dixit. Ite perambula
te terram. Et vocavit me et locutus
est ad me dicens. Ecce qui egrediuntur
in terram aquilonis. requiescere fece
runt spiritum meum in terra aquilonis.
Et factum est verbum domini ad me dicens.
Sume a transmigratione ab oldai. et
a tobia. et ab idaia. et venies tu
in die illa. et intrabis domum iosie
filii sophonie. qui venerunt de baby
lone. et sumes argentum et aurum.
et facies coronas et pones in ca
pite ihesu filii iosedech sacerdotis mag
ni. et loqueris ad eum dicens. Hec
dicit dominus exercituum dicens. Ecce
vir oriens nomen eius. et subter
eum orietur. et edificabit templum domino.
et ipse extruet templum domino. et
ipse portabit gloriam. et sedebit et do
minabitur super solio suo. et erit
sacerdos super solio suo. et consilium
pacis erit inter duos illos. Et
corone erunt helem. et tobie. et
idaie. et hen filio sophonie. memo
riale in templo domini. Et qui procul sunt
venient et edificabunt in templo domini.
et scietis quia ego dominus exercituum
misit me ad vos. Erit autem hoc si
auditu audieritis vocem domini dei vestri.
vii Et factum est in anno quarto darii
regis. factum est verbum domini ad za
chariam in quarta die mensis noni
qui est casleu. Et miserunt ad domum
dei sarasar et rogomelech. et vi
ri qui erant cum eis. ad deprecandam
faciem domini. ut dicerent sacerdoti
bus domus domini exercituum. et prophetis
loquentes. Numquid flendum mihi est in
mense quinto vel sanctificare me debeo.
sicut feci iam multis annis. Et
factum est verbum domini exercituum ad me
dicens. Loquere ad omnem populum terre
et ad sacerdotes dicens. Cum ieiuna
retis et plangeretis in quinto et
septimo mense per hos septuaginta

c. viii

annos. numquid ieiunium ieiunas-
tis mihi? Et cum comedistis et bibis-
tis, numquid non vobis comedistis et
vobismetipsis bibistis? Numquid
non sunt verba que locutus est dominus in ma-
nu prophetarum priorum cum adhuc Ierusalem
habitaretur et opulenta esset ipsa
et urbes in circuitu eius, et ad
austrum et in campestribus habi-
taretur? Et factum est verbum domini ad Za-
chariam dicens: Hec dicit dominus ex-
ercituum dicens: Iudicium verum iu-
dicate et misericordiam et miserationes fa-
cite unusquisque cum fratre suo. Et vi-
duam et pupillum et advenam et
pauperem nolite calumpniari, et
vir fratri suo non cogitet in corde suo.
Et noluerunt attendere, et averterunt
scapulam recedentes, et aures suas
aggravaverunt ne audirent. Et cor
suum posuerunt ut adamantem ne au-
dirent legem et verba que misit dominus
exercituum in spiritu suo per manum pro-
phetarum priorum. Et facta est indigna-
tio magna a domino exercituum. Et
factum est sicut locutus est et non audi-
erunt; sic clamabunt et non ex-
audiam, dicit dominus exercituum.
Et dispersi eos per omnia regna que
nesciunt, et terra desolata est ab eis,
eo quod non esset transiens et revertens.
Et posuerunt terram desiderabilem in desertum.
Et factum est verbum domini exercituum
dicens: Hec dicit dominus exerci-
tuum: Zelatus sum Syon zelo mag-
no et indignatione magna zelatus
sum eam. Hec dicit dominus exercituum:
Reversus sum ad Syon et habitabo in me-
dio Ierusalem. Et vocabitur Ierusalem civi-
tas veritatis, et mons domini exer-
cituum mons sanctificatus. Hec dicit dominus
exercituum: Adhuc habitabunt senes et
anus in plateis Ierusalem, et viri ba-
culus in manu eius pre multitudine di-
erum. Et platee civitatis complebuntur
infantibus et puellis ludentibus in pla-
teis eius. Hec dicit dominus exercituum:
Si difficile videbitur in oculis reliqui-
arum populi huius in diebus illis, numquid in o-
culis meis difficile erit, dicit dominus
exercituum? Hec dicit dominus exercituum:
Ecce ego salvabo populum meum de terra
orientis et de terra occasus solis.
Et adducam eos, et habitabunt in medi-
o Ierusalem. Et erunt mihi in populum, et ego
ero eis in deum in veritate et iustitia.
Hec dicit dominus exercituum: Conforten-
tur manus vestre qui auditis in diebus
his sermones istos per os prophetarum
in die qua fundata est domus domini exer-
cituum, ut templum edificaretur. Siquidem
ante dies illos merces hominum
non erat, nec merces iumentorum erat,
neque introeunti et exeunti erat pax
pre tribulatione, et dimisi omnes homines
unumquemque contra proximum suum. Nunc autem
non iuxta dies priores ego faciam re-
liquiis populi huius, dicit dominus exerci-
tuum, sed semen pacis erit: vinea da-
bit fructum suum, et terra dabit
germen suum, et celi dabunt
rorem suum, et possidere faciam
reliquias populi huius universa hec.
Et erit sicut eratis maledictio-

in gentibus domus iuda et domus israhel
sic salvabo vos et eritis benedictio.
Nolite timere confortentur manus
vestre, quia hec dicit dominus exercituum.
Sicut cogitavi ut affligerem vos
cum ad iracundiam provocassent
me patres vestri dicit dominus et non sum
misertus. sic conversus cogitavi
in diebus istis ut bene faciam ierusalem
et domui iuda. Nolite timere. Hec
sunt ergo verba que facietis. Loquimini
veritatem unusquisque cum proximo suo.
veritatem et iudicium pacis iudica-
te in portis vestris. et unusquisque ma-
lum contra amicum suum ne cogitetis
in cordibus vestris et iuramentum men-
dax ne diligatis. Omnia enim hec sunt
que odi dicit dominus. Et factum est verbum
domini exercituum ad me dicens. Hec
dicit dominus exercituum. Ieiunium quarti
et ieiunium quinti et ieiunium sep-
timi. et ieiunium decimi erit domui
iude in gaudium et leticiam et in
sollempnitates preclaras. Veritatem
tantum et pacem diligite. Hec dicit dominus
exercituum. usque veniant populi et
habitent in civitatibus multis et va-
dent habitatores unus ad alterum di-
centes. eamus et deprecemur faciem
domini. et queramus dominum exercituum
vadam etiam ego. et venient populi
multi et gentes robuste ad que-
rendum dominum exercituum in ierusalem et
ad deprecandam faciem domini. Hec
dicit dominus exercituum. In diebus illis
in quibus apprehendent decem homines
ex omnibus linguis gentium et appre-

hendet

fimbriam viri iudei dicentes. Ibi-
mus vobiscum. audivimus enim quoniam deus vo-
biscum est.

Onus verbi domini in terra adrach
et damasci requiei eius. quia
domini est oculus hominis. et omnium tribuum
israhel. Emath quoque in terminis eius. et ty-
rus et sydon. Assumpserunt quippe
sibi sapientiam valde. Et edificavit
tyrus munitionem suam. et coacerva-
vit argentum quasi humum. et aurum ut
lutum platearum. Ecce dominus possidebit
bit eam. et percutiet in mari forti-
tudinem eius. et hec igni devorabitur.
Videbit ascalon et timebit. et
gaza et dolebit nimis. et accaron
quoniam confusa est spes eius. Et peribit
rex de gaza. et ascalon non habita-
bitur. et sedebit separator in azo-
to. Et disperdam superbiam philisthi-
norum. et auferam sanguinem eius
de ore eius. et abhominationes eius
de medio dentium eius. Et relinque-
tur etiam ipse deo nostro. et erit quasi
dux in iuda. et accaron quasi iebu-
seus. Et circumdabo domum meam ex
his qui militant michi euntes et
revertentes et non transibit super eos
ultra exactor. quia nunc vidi in oculis
meis. Exulta satis filia syon. iu-
bila filia ierusalem. Ecce rex tuus
venit tibi iustus et salvator. ipse
pauper et ascendens super asinam. et
super pullum filium asine. Et disper-
dam quadrigam ex effraim. et
equum de ierusalem. et dissipabitur
arcus belli. Et loquetur pacem gentibus

et potestas eius a mari usque ad mare. et a fluminibus usque ad fines terre. Tu quoque in sanguine testamenti tui emisisti vinctos tuos de lacu in quo non est aqua. Convertimini ad munitionem vincti spei. hodie quoque annuntians duplicia reddam tibi. quoniam extendi mihi Iudam quasi arcum. implevi terram Effraim. Et suscitabo filios tuos Syon. super filios tuos Grecia. et ponam te quasi gladium fortium. et Dominus Deus super eos videbitur. Et exibit ut fulgur iaculum eius. et Dominus Deus in tuba canet. et vadet in turbine austri. Dominus exercituum proteget eos et devorabunt et subicient lapidibus funde. Et bibentes inebriabuntur quasi vino et replebuntur ut fiale et quasi cornua altaris. Et salvabit eos Dominus Deus eorum in die illa ut gregem populi sui. quia lapides sancti elevabuntur super terram eius. Quid enim bonum eius est. et quid pulchrum eius nisi frumentum electorum. et vinum germinans virgines.

Petite a Domino pluviam in tempore serotino. et Dominus faciet nives. et pluviam imbris dabit eis singulis herbam in agro. quia simulacra locuta sunt inutile. et divini viderunt mendacium. et somniatores frustra locuti sunt. et vane consolabantur. Idcirco adducti sunt quasi grex. affligentur quia non est eis pastor. Super pastores iratus est furor meus et super hircos visitabo quia visitavit Dominus exercituum gregem suum domum Iuda. et posuit eos quasi equum glorie sue in bello. Ex ipso angulus. et ex ipso paxillus. ex ipso arcus prelii. ex ipso egredietur omnis exactor simul. Et erunt quasi fortes conculcantes lutum viarum in prelio. et bellabunt quia Dominus cum eis. Et confundentur ascensores equorum et confortabo domum Iuda. et domum Ioseph salvabo. Et convertam eos quia miserebor eorum. et erunt sicut fuerunt quando non proieceram eos. Ego enim Dominus Deus eorum et exaudiam eos. et erunt quasi fortes Effraim. et letabitur cor eorum quasi a vino. Et filii eorum videbunt et letabuntur. et exultabit cor eorum in Domino. Sibilabo eis et congregabo illos quia redemi eos. Et multiplicabo eos sicut ante fuerant multiplicati. et seminabo eos in populis. et de longe recordabuntur mei. Et vivent cum filiis suis. et revertentur. et reducam eos de terra Egypti. et de Assyriis congregabo eos et ad terram Galaad et Libani adducam eos. et non invenietur eis locus. Et transibit in maris freto. et percutiet in mari fluctus. Et confundentur omnia profunda fluminis et humiliabitur superbia Assur et sceptrum Egypti recedet. Confortabo eos in Domino et in nomine eius ambulabunt dicit Dominus.

Aperi Lybane portas tuas. XI
et comedat ignis cedros tuas. Ulula abies quia cecidit cedrus quia magnifici vastati sunt. Ululate

quercus basan. quoniam succisus est saltus munitus. Vox ululatus pastorum quia vastata est magnificentia eorum. Vox rugitus leonum quia vastata est superbia iordanis. Hec dicit dominus deus meus. Pasce pecora occisionis. que qui possederant. occidebant et non dolebant. et vendebant ea dicentes Benedictus dominus divites facti sumus et pastores eorum non parcebant eis. Et ego non parcam ultra super habitantes terram dicit dominus. Ecce ego tradam homines unumquemque in manu proximi sui. et in manu regis sui. Et concident terram. et non eruam de manu eorum. et pascam pecus occisionis. propter hoc o pauperes gregis. Et assumpsi mihi duas virgas unam vocavi decorem. et alteram vocavi funiculum et pavi gregem. Et succidi tres pastores in mense uno et contracta est anima mea in eis. Si quidem et anima eorum variavit in me et dixi. Non pascam vos. Quod moritur moriatur. et quod succiditur succidatur. et reliqui devorent unusquisque carnem proximi sui. Et tuli virgam meam que vocabatur decus. et abscidi eam ut irritum facerem fedus meum quod percussi cum omnibus populis. et in irritum deductum est in die illa. Et cognoverunt sic pauperes gregis qui custodiunt michi quia verbum domini est. Et dixi ad eos. Si bonum est in oculis vestris afferte mercedem meam et si non quiescite. Et appenderunt mercedem meam triginta argenteos. Et dixit dominus ad me. Proice illud ad statuarium decorum precium quo appreciatus sum ab eis. Et tuli triginta argenteos. et proieci illos in domo domini ad statuarium. Et precidi virgam meam secundam que appellabatur funiculus. ut dissolverem germanitatem inter iudam et israel. Et dixit dominus ad me. Adhuc sume tibi vasa pastoris stulti. quia ecce ego suscitabo pastorem in terra qui derelicta non visitabit. dispersum non queret. et contritum non sanabit. et id quod stat non enutriet. et carnes pinguium comedet et ungulas eorum dissolvet. O pastor et idolum derelinques gregem. gladius super brachium eius et super oculum dextrum eius. Brachium eius ariditate siccabitur. et oculus dexter XI
eius tenebrescens obscurabitur.

Onus verbi domini super israel. Dicit dominus extendens celum et fundans terram. et fingens spiritum hominis in eo. Ecce ego ponam ierusalem superliminare crapule omnibus populis in circuitu. sed et iuda erit in obsidione contra ierusalem. Et erit in die illa ponam ierusalem lapidem oneris cunctis populis. Omnes qui levabunt eam concisione lacerabuntur. et colligentur adversum eam omnia regna terre. In die illa dicit dominus percutiam omnem equum in stuporem et ascensorem eius in amentiam. Et super domum iuda aperiam oculos meos. et omnem equum populorum percutiam cecitate. Et dicent duces iuda in corde suo. Confortentur mihi habitatores

ihrlm in domino exercituum deo eorum.
In die illo ponam duces iuda sicut
caminum ignis in lignis. et sicut
facem ignis in feno. et devorabunt
ad sinistram et ad dexteram omnes po-
pulos in circuitu. Et habitabitur ihrlm
rursum in loco suo. Et salvabit
dominus tabernacula iuda sicut in prin-
cipio. ut non magnifice glorietur
domus david. et gloria habitantium ihrl
contra iudam. In die illa proteget dominus
habitatores ihrlm. Et erit qui offenderit
ex eis in die illa quasi david. et do-
mus david quasi dei. sicut angelus
domini in conspectu eius. Et erit. In die
illa queram conterere omnes gentes, que
veniunt contra ihrlm. et effundam super
domum david. et super habitatores
ihrlm spiritum gratie et precum. Et as-
picient ad me quem confixerunt. et
plangent super eum planctu quasi super
unigenitum. et dolebunt super eum
ut doleri solet in morte primogeni-
ti. In die illa magnus erit planctus
in ihrlm. sicut planctus adad
remmon in campo meggeddon. et plan-
get terra familie et familie seor-
sum. Familie domus david seor-
sum. et mulieres eorum seorsum. Fa-
milie domus nathan seorsum. et mu-
lieres eorum seorsum. Familie domus
levi seorsum. et mulieres eorum seorsum.
Familie semei seorsum. et mulieres
eorum seorsum. Omnes familie reli-
que familie et familie seorsum
et mulieres eorum seorsum.
In die illa erit fons patens
domui david et habitantibus ihrlm.
in ablutionem peccatoris et menstruate.
Et erit. In die illa dicit dominus exercituum. 307
disperdam nomina ydolorum de terra. et
non memorabuntur ultra. et prophetas
et spiritum inmundum auferam de
terra. Et erit cum prophetaverit quispi-
am ultra dicent ei pater eius. et
mater eius qui genuerunt eum. Non
vives quia mendacium locutus
es in nomine domini. Et configent eum
pater eius et mater eius genitores eius
cum prophetaverit. Et erit In die illa
confundentur prophete unusquisque ex vi-
sione sua cum prophetaverit. nec operi-
entur pallio saccino ut mentiantur
et dicet. Non sum propheta. Homo
agricola ego sum. quia adam
exemplum meum ab adolescentia
mea. Et dicetur ei. Quid sunt
plage iste in medio manuum tuarum.
Et dicet. His plagatus sum
in domo eorum qui diligebant me.
Framea suscitare super pastorem
meum. et super virum coherentem
michi. dicit dominus exercituum.
Percute pastorem. et dispergentur o-
ves. et convertam manum meam ad
parvulos. et erunt in omni terra dicit
dicit dominus. Partes due in ea
disperdentur. et deficient. et tercia
pars relinquetur in ea. Et du-
cam terciam partem per ignem.
et uram eos sicut uritur ar-
gentum. et probabo eos sicut
probatur aurum. Ipse vocabit
nomen meum. et ego exaudiam eum.

dicam populus meus es. et ipse di
cet dominus deus meus.
XIIII Ecce dies veniunt domini. et di
videntur spolia tua in medio
tui. et congregabo omnes gentes. ad
Ierusalem in prelium. et capietur civitas. et
vastabuntur domus. et mulieres vio
labuntur. Et egredietur media pars
civitatis in captivitatem. et reliquum
populi non auferetur ex urbe. Et egre
dietur dominus et preliabitur contra gentes
illas, sicut preliatus est in die cer
taminis. Et stabunt pedes eius in
die illa super montem olivarum qui est
contra Ierusalem ad orientem. et scindetur
mons olivarum ex media parte sui
ad orientem et occidentem prerupto
grandi valde. Et separabitur me
dium montis ad aquilonem. et me
dium eius ad meridiem. et fugietis
ad vallem montium eorum. quoniam
coniungetur vallis montium usque
ad proximum. et fugietis sicut
fugistis a facie terremotus. in
diebus ozie regis iuda. Et veniet
dominus deus meus. omnesque sancti
cum eo. Et erit. In die illa non
erit lux. sed frigus et gelu. et
erit dies una que nota est domino.
non dies neque nox. et in tempore
vesperi erit lux. Et erit. In die
illa exibunt aque vive de Ierusalem.
Medium earum ad mare orientale.
et medium earum ad mare novissi
mum. In estate et hyeme erunt.
et erit dominus rex super omnem terram.
In die illa erit dominus unus. et erit

nomen eius unum. Et revertetur
omnis terra usque ad desertum de colle
ad remmon ad austrum Ierusalem.
et exaltabitur et habitabit in loco
suo. a porta beniamin usque
ad locum porte prioris usque
ad portam angulorum. et a tur
re ananehel. usque ad torcula
ria regis. Et habitabunt in ea.
et anathema non erit amplius
sed sedebit Ierusalem secura. Et hec
erit plaga qua percutiet dominus
omnes gentes. que pugnave
runt adversus Ierusalem. Tabescet
caro uniuscuiusque stantis super
pedes suos et oculi eius contabes
cent in foraminibus suis. et lin
gua eorum contabescet in ore suo.
In die illa erit tumultus. XV
domini magnus in eis. et
apprehendet vir manum proximi
sui. et conseretur manus eius
super manum proximi sui. Sed et
iudas pugnabit contra Ierusalem.
et congregabuntur divitie omnium gen
tium in circuitu. aurum et argen
tum. et vestes multe satis. et sic
erit ruina equi. et muli. et ca
meli. et asini. et omnium iumentorum
que fuerint in castris illis si
cut ruina hec. Et omnes qui
reliqui fuerint de universis gen
tibus que venerunt contra Ierusalem.
ascendent ab anno in annum. ut
adorent regem dominum exercituum.
et celebrent festivitatem tabernacu
lorum. Et erit. qui non ascenderit de

familijs terre ad ierlm ut adoret
regē dnm̄ exercituū. nō erit sr
p eos imber. Quod si et fami
lia egypti nō ascenderit et non
venerit nec sup eos erit. Sed erit
ruina qua percutiet dns omnes
gentes q nō ascenderint ad cele
brandā festiuitatē tabernaclor.
Hoc erit pctm̄ egypti. et hoc pctm̄
om̄ gentiū que nō ascenderit
ad celebrandam festiuitatem
tabnaculor. In die illa erit qd
sup frenū equi ē scm̄ dnō. et
erūt lebetes in domo dm̄ quasi
fiale corā altari. Et erit omnis
lebes in ierlm et in iuda. scifi
catus dnō exercituū. et venient
omes immolantes et sument ex
eis. et coquent in eis. et nō
erit mercator ultra in domo
dm̄ exercituū in die illo. Ex
plicit zacharias. Incipit
prologus malachie pphete

Malachias.
M latine interpretatur
angelus dm̄ id est
nuncius. Quicqd enī loque
batur quasi a dnō eet man
datum ita credebatur. Et in
de ita eius nomen septuagin
ta transtulerūt dicentes. Assump
to ubi dm̄ sup israel. in manu
angeli eius. Prophetauit
autem nouissimus in ierusa
lem. quando et aggeus.

Malachias infine. Alius
omnium prophetarum
de abiectiōe israhel. et vocati
one gentium. Non est michi
aut voluntas in vobis dicit
dns exercituum. et munus
nō suscipiam de manu uestra.
Ab ortu enim solis. usq ad
occasum magnū est nomen
meū in gentibz. et in omi loco
sacrificatur. et offertur nomini
meo oblatio munda. Alius

Deus p moysen pplo isrl
pcipiat. sacerdotes taber
naculi sui. omni corporali uicio
liberos. hostias q omni uicio
uacuas sibi offerri. Quibz de
gente sua ad regendū pplm
ob hoc decreuit. ut p sacrificiorum
oblationem inter numen dei et ho
minum facti. pplm pceptis celes
tibus facerent obedire. Unde
sacerdotes angelos dei e. Hoc
loco scriptura sancta testatur
Et quia tanti muneris gratiam
contemptentes supradictus
pplus et sacerdotes sacrificia
uicio corrupta. q animalibus
atq inquinatibz maculata
deo offerre ceperint. ideo p
malachiam pphetam deus pplm
isrl increpans ait. Dilexi uos
dicit dns. Et dixistis. In quo
dilexisti nos. Nonne frater
erat esau iacob dicit dns.
et dilexi iacob. esau autem
odio habui. Esau autem
fratrem iacob nō inique aut
ppria uoluntate odio habui

a deo, vel sine merito gratie iacob dilectio manifesta est. cui secundum primam sententiam esau quem effusione sanguinis fraterne corrupisset iacob sine cognitione et observantia legis desiderare cognosceret. Cuius vel gratie supradicte usus exemplo est. dicit dominus. Dilexi iacob. esau autem odio habui. quamvis exceperis memoratorum quorum liber geneseos meminit in quo uniuscuiusque eorum futurus erat apostolus manifeste monstraret ut scriptum est. creverunt pueri. et erat esau homo agrestis sciens venari. iacob autem homo simplex manens in tabernaculo. Nam reliqua que lecte comprehensa sunt prevaricationem populi israel in observandis sacrificiis dei. increpationemque in eundem quod deos alienos coluerint significant.

Sephar prologus

Est nomen magnum pac-

tum invenitur helyas

Onus verbi domini ad israel in manu malachie. Dilexi vos dicit dominus. Et dixistis: In quo dilexisti nos? Nonne frater erat esau iacob dicit dominus. et dilexi iacob. esau autem odio habui. Et posui montes eius in solitudinem. et hereditatem eius in deserta draconum. Quod si dixerit ydumea destructi sumus. sed revertentes edificabimus que destructa sunt. Hec dicit dominus exercituum. Isti edificabunt et ego destruam. et vocabuntur termini impietatis. et populus cui iratus est dominus usque in eternum. Et oculi vestri videbunt et vos dicetis. Magnificetur dominus super terminum israel. Filius honorat patrem. et servus dominum suum. Si ergo pater ego sum. ubi est honor meus? Et si dominus ego sum. ubi est timor meus dicit dominus deus exercituum. Ad vos o sacerdotes qui despicitis nomen meum. et dixistis. In quo despeximus nomen tuum? Offertis super altare meum panem pollutum. et dicitis. In quo polluimus te? In eo quod dicitis mensa domini despecta est. Si offeratis cecum ad immolandum. nonne malum est? et si offeratis claudum et languidum. nonne malum est? Offer illud duci tuo si ei placuerit. aut si susceperit faciem tuam dicit dominus exercituum. Et nunc deprecamini vultum dei ut misereatur vestri. De manu enim vestra factum est hoc. si quomodo suscipiat facies vestras dicit dominus exercituum. Quis est

in vos qui claudat ostia. et
incendat altare meum gratuito.
Non est michi voluntas in vobis
dicit dominus exercituum. et munus
non suscipiam de manu vestra. Ab
ortu enim solis usque ad occasum mag-
num est nomen meum in gentibus.
et in omni loco sanctificatur. et
offertur nomini meo oblatio
munda. quia magnum est nomen
meum in gentibus dicit dominus
exercituum. Et vos polluistis il-
lud in ~~nom~~ eo quod dicitis mensa
domini contaminata est. et quod
superponitur contemptibile est cum
igne qui illud devorat. Et dixi-
stis. Ecce de labore. et exsufflas-
tis illud dicit dominus exercituum.
Et intulistis de rapinis claudum
et languidum. et intulistis mu-
nus. Numquid suscipiam illud de
manu vestra dicit dominus. Male-
dictus dolosus qui habet in grege
suo masculum. et votum fa-
ciens immolat debile domino.
quia rex magnus ego sum dicit
dominus exercituum et nomen meum
horribile in gentibus.

Et nunc ad vos mandatum
hoc o sacerdotes. Si nol-
lueritis audire. et si nolueritis po-
nere super cor ut detis gloriam
nomini meo dicit dominus exerci-
tuum. mittam in vos egestatem.
et maledicam benedictionibus
vestris. et maledicam illis. quia
non posuistis super cor. Ecce proiciam
et vobis brachium et dispergam
super vultum vestrum stercus solle-
mpnitatum vestrarum. Et assumet vos
secum. et scietis quia misi ad vos
mandatum istud. ut esset pactum
meum cum levi dicit dominus exercituum.
Pactum meum fuit cum eo vite et
pacis. et dedi ei timorem et timuit
me. et a facie nominis mei pave-
bat. Lex veritatis fuit in ore eius.
et iniquitas non est inventa in
labiis eius. In pace et in equi-
tate ambulavit mecum. et multos
avertit ab iniquitate. Labia enim
sacerdotis custodient scientiam.
et legem requirent ex ore eius. quia
angelus domini exercituum est. Vos
autem recessistis de via. et scandali-
zastis plurimos in lege. irritum
fecistis pactum levi dicit dominus
exercituum. Propter quod et ego dedi
vos contemptibiles. et humiles
omnibus populis sicut non servastis
omnes vias meas. et accepistis
faciem in lege. Numquid pater
unus omnium nostrum. Numquid non deus
unus creavit nos. Quare ergo de-
spicit unusquisque nostrum fratrem
suum. violans pactum patrum
nostrorum. Transgressus est iuda et
abhominatio facta est in israel. et
in ierusalem. quia contaminavit iuda
sanctificationem domini quam dilexit. et ha-
buit filiam dei alieni. Disperdat
dominus virum qui fecerit hoc. ma-
gistrum et discipulum de tabernaculis
iacob. et offerentem munus domino exercituum.

Et hoc rursum fecistis. Operie
batis lacrimis altare domini. fle
tu et gemitu. ita ut ultra non re
spiciam ad sacrificium. nec accipiam
placabile quid de manu vestra.
Et dixistis. Quam ob causam?
quia dominus testificatus est inter te et
uxorem pubertatis tue. quam tu
despexisti. Et hec particeps tua.
et uxor federis tui. Nonne unus
fecit. et residuum spiritus eius est. Et
quid unusquisque querit nisi semen
dei. Custodite ergo spiritum vestrum.
et uxorem adolescentie tue noli
despicere. Cum odio habueris eam
dimitte dicit dominus deus israel. O
periet autem iniquitas vestimentum
eius. dicit dominus exercituum. Cus
todite spiritum vestrum. et nolite despi
cere. Laborare fecistis dominum in
sermonibus vestris. Et dixistis.
In quo eum fecimus laborare?
In eo quod dicitis omnis qui facit
malum bonus est in conspectu
domini. et tales ei placent. aut
certe ubi est deus iudicii?

Ecce ego mittam angelum
meum. et preparabit viam
ante faciem meam. Et statim veniet
ad templum suum dominator quem
vos queritis. et angelus testamen
ti quem vos vultis. Ecce venit
dicit dominus exercituum. Et quis
poterit cogitare diem adven
tus eius. Et quis stabit ad
videndum eum? Ipse enim quasi ignis
conflans. et quasi herba fullonum

Et sedebit conflans et emundans
argentum. et purgabit filios
levi. Et colabit eos quasi au
rum. et quasi argentum. et erunt
domino offerentes sacrificia in
iusticia. Et placebit domino sacri
ficium iuda et iherusalem. sicut
dies seculi. et sicut anni anti
qui. Et accedam ad vos in iudi
cio. et ero testis velox male
ficis et periuris et adulteris.
et qui calumpniantur merce
dem mercennarii. et humili
ant viduas et pupillos. et
opprimunt peregrinum. nec timu
erunt me dicit dominus exercituum.
Ego enim dominus et non mutor. et
vos filii iacob non estis consump
ti. A diebus enim patrum vestrorum
recessistis a legitimis meis.
et non custodistis. Revertimini
ad me. et revertar ad vos di
cit dominus exercituum. Et dixistis.
In quo revertemur? Si affi
get homo deum suum. quia vos
configitis me. Et dixistis. In
quo configimus te? In decimis
et in primitiis. In penuria vos
maledicti estis. et me confi
gitis vos gens tota. Inferte
omnem decimam in horreum
meum. et sit cibus in domo mea.
et probate me super hoc dicit dominus.
Si non aperuero vobis cata
ractas celi et effudero vobis
benedictionem usque ad habundantiam.
et increpabo pro vobis devorantem.

et non corrumpet fructum terre
vestre. nec erit sterilis vinea in
agro dicit dominus exercituum. et
beatos vos dicent omnes gen-
tes. Eritis enim vos terra deside-
rabilis dicit dominus exercituum.
Invaluerunt super me verba vestra
dicit dominus. Et dixistis. Quid
locuti sumus contra te. Dixistis.
Vanus est qui servit deo. et quod
est emolumentum quia custodi-
vimus precepta eius. et quia am-
bulavimus tristes coram domino
exercituum. Ergo nunc beatos
dicimus arrogantes. Siquidem
edificati sunt facientes impi-
etatem. et temptaverunt deum
et salvi facti sunt. Tunc locuti
sunt timentes deum unusquisque
cum proximo suo. et attendit
dominus et audivit. et scriptus
est liber monumenti coram eo. ti-
mentibus dominum. et cogitantibus
nomen eius. Et erunt mihi ait
dominus exercituum in die qua ego
facio in peculium. et parcam
eis sicut parcit vir filio suo
servienti sibi. Et convertimini et
videbitis quid sit inter iustum
et impium. et inter servientem
deo. et non servientem ei.

Ecce enim dies veniet suc-
censa quasi caminus.
et erunt omnes superbi. et
omnes facientes impietatem
stipula. et inflammabit
eos dies veniens dicit dominus

exercituum. que non relinquet
eis radicem et germen. Et ori-
etur vobis timentibus nomen
meum sol iustitie. et sanitas
in pennis eius. Et egrediemini. et salie- / pinguibus [margin]
tis sicut vituli de armento.
et calcabitis impios. cum fue-
rint cinis sub planta pedum
vestrorum. in die qua ego facio dicit
dominus exercituum. Mementote le-
gis moysi servi mei quam man-
davi ei in oreb. ad omnem israel
precepta et iudicia. Ecce ego
mittam vobis heliam prophetam
antequam veniat dies domini
magnus et horribilis. et con-
vertet cor patrum ad filios.
et cor filiorum ad patres eorum.
ne forte veniam et percutiam
terram anathemate.

Explicit malachias

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

Ubi euersa ierusalem consenserunt iudei edicto regis sacrificare et
Ubi lex dei exusta est iussu regis anthiochi ipso sacrificante idolis.
Ubi mathathia et filii eius lamentantur populum ierusalem [illegible] idolis.
Ubi ministri regis cum cogerent mathathiam sacrificare non fecit. et interfecit sacrificantem.
Ubi iudei qui non sacrificauerunt fugientes in desertum occisi sunt.
Ubi mathathias cum filiis occidit persecutores et aras euertit.
Ubi mathathias moriens ammonet filios
Ubi surrexit iudas post mortem mathathie defendere israel.
Ubi iudas occidit apollonium et seron principem exercitus syrie. [illegible].
Ubi anthiochus congregat exercitum contra iudam. et de athletis lysie et uictoria
Ubi ueniens lysias amicus anthiochi cum exercitu a iuda debellatus est.
Ubi iudas purificat templum ab inmunditiis gentium. et de timotheo
Ubi iudas debellauit gentes et missus a iuda fratre suo. uolentes perdere israel
Ubi iudas cum fratribus suis expugnauit castra thymothei et cepit ciuitates munitas et ciuitatem efron. iudas expugnauit filios esau.
Ubi iosephus et azarias uoluerunt expugnare gentes et uicti sunt et ubi
De morte anthiochi et successione filii ipsius. Ubi symon expugnat gentes
Ubi filius anthiochi mittit exercitum ad debellandum iudam et uincitur. et pacem dat fide quam continuo dirupit.
Ubi demetrius occiso anthiocho et lisia obtinuit regnum et de alchimo et bachide et malicia eorum.
Ubi secundo misit demetrius nicanorem ad debellandum iudam.
Ubi orauit iudas dominum. et uicit nicanorem et occidit eum
De romanorum fama. quod omnia regna sibi subiecerint.
Ubi iudas legatos mittit romam. amicitie gratia.
De scripta romanorum ad iudeos. et ut demetrius iudeis non aduersaretur.
Ubi demetrius mittit exercitum ad iudeos debellandos
Ubi iudas mortuus est in bello postquam extruxit partem bachidis.
De uiris impiis in militia bachidis post obitum iude.
Ubi ionathas suscepit principatum. et expugnauit filios iambri et bachidem.
Ubi alchimus uolens destruere templum. obmutuit et de consilio impiorum perdito.
Ubi superatus est bachides a symeone et ionatha. et reddidit ei ionathas captiuitatem. et pacem firmauit.
Ubi alexander anthiochi filius suscepit regnum et uult cum eo pugnare demetrius. et ionathan ueniunt ad amicitias faciendas.
Ubi ionathan tenuit iherusalem. et muniuit eam.

Ubi rex alexander petit auxilium ionathe adversus demetrium.
Ubi demetrius petit auxilium ionathe contra alexandrum et decipitur.
Ubi alexander in pugna occidit demetrium et accepit filiam ptolomei regis uxorem et de gloria ionathe.
Ubi demetrius filius demetrii accepit regnum. et missum ab eo apollonium expugnavit ionathas.
Ubi ionathas venit ascalona cum gloria. et mittit alexander fibulam auream.
Ubi ptolomeus rex surrexit contra alexandrum et oblatam ab eo filiam suam dedit demetrio. eo quod duo regna habuerit.
Ubi occiditur alexander rex ab gaddiel arabe et de morte ptolomei regis.
Ubi demetrius regnans confirmat fedus cum ionatha et quiescens sibi dimisit exercitum demetrius.
Ubi triphon erigit regem anthiochum filium alexandri adversus demetrium et auxilio iudeorum salvatus demetrius et perfidus resistit.
Ubi victus est demetrius a triphone et anthiocho.
De amicicia anthiochi cum ionatha et simone. || navit eos
Ubi ionathas pugnavit cum alienigenis et in campestria venit expug-
Ubi ionathas legatos mittit romanis et spartiatis de renovatione amicicie et pacis || vocabantur zabadei.
Ubi principes demetrii cum exercitu fugat ionathas et percussit arabas q
Ubi triphon assumere volens regnum anthiochie dolo agit cum ionatha et apud ptolomaidam conclusus est.
Ubi symone loco fratris eius exercitus ducem constituit et de morte ionathe.
Ubi triphon occidit antiochum et regnavit pro eo.
Ubi demetrius constituit pacem cum simone et tributa dimisit. || ducem
Ubi symon expugnans gazam exercitus dextris iohannem filium suum constituit
Ubi congregavit rex demetrius exercitus suos et abiit mediam ad contrahenda sibi auxilia et expugnare triphonem et misit arsaces rex persidis et medie principem suum ut vivum comprehenderet demetrium. et posuit eum in custodiam. || et potentia symonis et quiete eius.
Ubi captus demetrius est a rege persidis et habitus in custodia de sollempnitate
De scripta pace ad simonem ab spartiatis.
Ubi populus iudeorum titulos glorie symonis dum suo statuerunt tabulis ereis.
Ubi anthiochus demetrii filius accepit regnum patrium et coniunctus simoni persecutus est triphonem et fugavit. || et exercitus.
De scripta romanorum pacis cum simone constitute ad ptholomeum regem
Ubi anthiochus demetrii rupta pace mittit cendebeum ad bellandum iudam

Ubi simon mittit duos filios
suo ad cendebeum ducem ptholo
mei repugnandum.
Ubi filii simonis vicerunt cendebeum
et iudas filius simonis vulneratus.
Ubi ptholomeus filius abobi occi-
dit simonem cum filiis suis in con
vivio et iohannes filius symonis
occidit eos qui venerant perdere eum.
Expliciunt capitula. Incipit liber
primus machabeorum.

Et factum est
postquam percussit
Alexander phi
lippi macedo
qui primus re-
gnavit in gre
cia. egressus
de terra cethim darium regem persarum
et medorum constituit prelia multa.
et omnium obtinuit munitiones. et
interfecit reges terre. et accepit spo
lia multitudinis gentium. Et
siluit terra in conspectu eius. et con
gregavit virtutem et exercitum
fortem nimis. et exaltatum est et elevatum
est cor eius. et obtinuit regiones
gentium et tyrannos et facti sunt
illi in tributum. Et post hec decidit
in lectum et cognovit quia moreretur.
et vocavit pueros suos nobiles
qui secum erant nutriti a iuventu
te sua. et divisit illis regnum suum
cum adhuc viveret. Et regnavit
Alexander annis duodecim. et
mortuus est. Et obtinuerunt
pueri eius regnum unusquisque in loco
suo et imposuerunt sibi omnes di
ademata post mortem eius et filii
eorum post eos annis multis. Et
multiplicata sunt mala in terra.
Et exiit ex eis radix peccati. Antio
chus illustris filius antiochi
regis qui fuerat rome obses. et
regnavit in anno centesimo tri
cesimo et septimo regni grecorum.
In diebus illis exierunt ex israel filii
iniqui. et suaserunt multis dicentes.
Eamus et disponamus testamentum
cum gentibus que circa nos sunt.
quia ex quo recessimus ab eis invenerunt
nos multa mala. Et bonus visus
est sermo in oculis eorum. Et destina
verunt aliqui de populo. abierunt
ad regem. et dedit eis potestatem ut
facerent iustitias gentium. Et edifi
caverunt gimnasium in ierosolimis
secundum leges nationum. et fecerunt sibi
prepucia et recesserunt a testamento sancto.
et iuncti sunt nationibus. et venum
dati sunt ut facerent mala. Et para
tum est regnum in conspectu antiochi
et cepit regnare in terra egypti. ut
regnaret super duo regna. Et intra
vit in egyptum in multitudine gra
vi. in curribus et elephantis. et equi
tibus. et copiosa navium multitudine.
et constituit bellum adversus ptholomeum
regem egypti. Et veritus est ptholo
meus a facie eius. et fugit. et ceci
derunt vulnerati multi. Et compre
hendit civitates munitas in terra e
gypti. et accepit spolia terre egypti.
Et convertit antiochus postquam percussit

egyptum in centesimo et quadra-
gesimo et tercio anno. et ascendit
ad israel. Et ascendit iherosolimis
in multitudine gravi. et intravit in
sanctificationem cum superbia. et
accepit altare aureum. et candela-
brum luminis et universa vasa eius et men-
sam propositionis. et libatoria. et fia-
las. et mortariola aurea et velum
et coronas. et ornamentum aureum
quod in facie templi erat et commin-
uit omnia. Et accepit argentum et aurum.
et vasa concupiscibilia. et accepit
thesauros occultos quos invenit.
et sublatis omnibus abiit in terram suam.
Et fecit cedem hominum. et locutus est
in superbia magna. Et factus est planctus
magnus in israel. et in omni loco
eorum. et ingemuerunt principes et se-
niores. iuvenes et virgines infir-
mati sunt. et speciositas mulierum
immutata est. Omnis maritus
sumpsit lamentum. que sedebant in
thoro maritali lugebant. Et
commota est terra super habitantes
in ea. et universa domus iacob induit
confusionem. Et post duos annos
dierum misit rex principem tributorum
in civitates iuda. et venit iherusalem
cum turba magna. et locutus est ad
eos verba pacifica in dolo. et credi-
derunt ei. Et irruit super civitatem re-
pente et percussit eam plaga. et
perdidit populum multum ex israel. et
accepit spolia civitatis. et succen-
dit eam igni. Et destruxit domos
eius. et muros eius in circuitu. et
captivos duxerunt mulieres et
natos. et pecora possederunt. Et
edificaverunt civitatem david mu-
ro magno et firmo. et turribus
firmis. et facta est illis in arcem.
Et posuerunt illic gentem peccatri-
ces viros iniquos. et convaluerunt
in ea. Et posuerunt arma et escas.
et congregaverunt spolia iherusalem. et
reposuerunt illic. et facti sunt in
laqueum magnum. Et factum est hoc
ad insidias sanctificationi et in
diabolum malum in israel. Et effu-
derunt sanguinem innocentem per
circuitum sanctificationis. et contamina-
verunt sanctificationem. Et fugerunt
habitatores iherusalem propter eos. et facta
est habitatio exterorum. et facta est
extera semini suo. et nati eius re-
liquerunt eam. Sanctificatio eius
desolata est. sicut solitudo. dies
festi eius conversi sunt in luctum. sab-
bata eius in opprobrium. honores
eius in nichilum. Secundum gloriam eius
multiplicata est ignominia eius
et sublimitas eius conversa est
in luctum. Et scripsit rex antio-
chus omni regno suo. ut esset omnis
populus unus. Et relinqueret unusquisque
legem suam. et consenserunt omnes gentes
secundum verbum regis antiochi. Et
multi ex israel consenserunt ei et sa-
crificaverunt idolis. et coinquina-
verunt sabbatum. Et misit rex
antiochus libros per manus nunciorum
in iherusalem et in omnes civitates iude
ut sequerentur legem gentium terre.

et prohiberent holocausta et
sacrificia et placationes fieri in
templo dei. et prohiberent celebrari
sabbatum. et dies sollempnes
et coinquinari sancta. et sanctum populum
israel. et iussit edificare aras.
et templa. et ydola. et immolari
carnes suillas. et pecora communia. et relinquere filios suos in-
circumcisos et coinquinari animas eorum
in omnibus inmundis. et ab-
hominationibus ita ut obliviscerentur
legem. et immutarent omnes iustifica-
tiones dei. Et quicumque non fecisset secundum
verbum regis antiochi morerentur.
Secundum omnia verba hec scripsit omni
regno suo. et preposuit principes po-
pulo qui hec fieri cogerent. Et iusserunt
civitatibus iuda sacrificare. et congrega-
ti sunt multi de populo ad eos qui dere-
liquerant legem domini et fecerunt mala super
terram. Et effugaverunt populum israel in
abditis et in absconditis fugitivorum
locis. Die quinta decima mensis casleu
quinto et quadragesimo anno edificavit
rex antiochus abhominandum ydo-
lum desolationis super altare dei. et per
universas civitates iuda in circuitu edi-
ficaverunt aras. et ante ianuas do-
morum et in plateis incendebant thura.
et sacrificabant. et libros legis dei
combusserunt igni scindentes eos. Et
apud quemcumque inveniebantur libri testa-
menti domini. Et quicumque observabat
legem domini. secundum edictum regis truci-
dabant eum. In virtute sua faciebant
hec populo israel. Qui inveniebatur

in omni mense in civitatibus. et quinta et
vicesima die mensis. sacrificabant
super aram que erat contra altare. Et mulieres
que circumcidebant filios suos trucida-
bantur secundum iussum regis antiochi.
Et suspendebant pueros a cervicibus per
universas domos eorum. et eos qui
circumciderant eos trucidabant. Et multi de
populo israel definierunt apud se. ut non
manducarent inmunda. et elegerunt
magis mori. quam cibis coinquina-
ri inmundis. Et noluerunt infringere
legem dei sanctam. et trucidati sunt. et facta
est ira magna super populum valde.

II

In diebus illis. Surrexit mathathias
filius iohannis filii symeonis sacerdos
ex filiis ioarim ab ierusalem. et con-
sedit in monte modin. et habebat
filios quinque iohannem qui cogno-
minabatur gaddis. et symeon qui
cognominabatur thasi. et iudas qui
cognominabatur machabeus. et eleaza-
rus qui cognominabatur abaron. et io-
nathas qui cognominabatur apphus.
Hii viderunt mala que fiebant in populo
iuda et in ierusalem. et dixit mathathias.
Ve mihi ut quid natus sum videre contritionem
populi mei. et contritionem civitatis sancte.
et sedere illic. cum datur in manibus inimico-
rum. Sancta in manu extraneorum facta sunt
templum eius sicut homo ignobilis.
vasa glorie eius captiva abducta sunt.
Trucidati senes eius in plateis. et iu-
venes eius ceciderunt in gladio inimicorum.
Que gens non hereditavit regnum eius
et non obtinuit spolia eius. Omnis
compositio eius oblata est. Que erat libera

facta est ancilla. Et ecce sancta nostra. et
pulchritudo nostra. et claritas nostra
desolata est. et coinquinaverunt eam
gentes. Quo ergo nobis adhuc vi-
vere. Et scidit mathathias et filii eius
vestimenta sua. et operuerunt se ciliciis
et planxerunt valde. Et venerunt illuc
qui missi erant a rege anthiocho.
ut cogerent eos qui confugerant in
civitatem modin immolare et ac-
cendere thura. et a lege dei discedere.
Et multi de populo israel consencientes ac-
cesserunt ad eos. sed mathathias et filii
eius constanter steterunt. Et respondentes
qui missi erant a rege antiocho. dix-
erunt mathathie. Princeps et cla-
rissimus et magnus es in hac civitate.
et ornatus filiis et fratribus. Ergo accede
prior et fac iussum regis. sicut fece-
runt omnes gentes. et viri iuda. et qui
remanserunt in iherusalem. et eris tu et
filii tui inter amicos regis. et am-
plificatus argento et auro. et muneri-
bus multis. Et respondit mathathi-
as. et dixit magna voce. Et si omnes
gentes regi antiocho obediunt. ut
discedat unusquisque a servitute
patrum suorum. et consenciunt mandatis
eius. ego et filii mei et fratres mei obe-
diemus legi patrum nostrorum. propicius sit
nobis deus. Non est nobis utile relin-
quere legem et iusticias dei. Non
audiemus verba regis anthiochi.
nec sacrificabimus. transgredientes
legis nostre mandata. ut eamus altera
via. Et ut cessavit loqui verba
hec. accessit quidam iudeus in omnium

oculis sacrificare ydolis super aram
in civitate modin secundum iussum re-
gis. Et vidit mathathias et dolu-
it. et contremuerunt renes eius. et
accensus est furor eius secundum iudicium
legis. et insiliens trucidavit eum
super aram. Sed et virum quem miserat
rex anthiochus qui cogebat immola-
re occidit in ipso tempore. et aram de-
struxit. et zelatus est legem. sicut fe-
cit finees zambri filio salomi. Et
exclamavit mathathias voce ma-
gna dicens. Omnis qui zelum habet legis.
statuens testamentum exeat post me.
Et fugit ipse et filii eius in montes.
et reliquerunt quecumque habebant in
civitate. Tunc descenderunt multi que-
rentes iudicium et iusticiam in desertum.
ut sederent ibi ipsi et filii eorum. et
mulieres eorum. et pecora eorum. quoniam
induraverunt super eos mala. et
renunciatum est viris regis. et ex-
ercitui qui erat in iherusalem. civitate
david. quoniam discessissent viri qui-
dam qui dissipaverunt mandatum regis
in loca occulta in deserto. et abissent
post illos multi. et statim perrexe-
runt ad eos et constituerunt adversus
eos prelium in die sabbatorum.
et dixerunt ad eos. Resistitis et
nunc adhuc. exite et facite secundum
verbum regis. et vivetis. Et dixerunt.
Non exibimus. neque faciemus verbum
regis. ut polluamus diem sabbatorum.
Et concitaverunt adversus eos prelium. et
non responderunt eis. nec lapidem miserunt
in loca occulta dicentes. Moriamur omnes

in simplicitate nostra et testes erunt
super nos caelum et terra quod iniuste
nos perditis nos. Et intulerunt eis bellum sab
batis et mortui sunt ipsi et uxores
eorum et filii eorum et pecora eorum us
que ad mille animas hominum. Et cog
noverunt Mathathias et amici eius.
et luctum habuerunt super eos valde.
Et dixit vir proximo suo. Si omnes
fecerimus sicut fratres nostri fecerunt et
non pugnaverimus adversum gentes pro
animabus nostris et iustificationibus nostris
nunc citius disperdent nos a terra. Et cogi
taverunt in die illa dicentes. Omnis
homo quicumque venerit ad nos in bel
lo die sabbatorum pugnemus
adversus eum et non moriemur omnes. si
cut mortui sunt fratres nostri in occultis.
Tunc congregata est ad eos synago
ga eorum fortis viribus ex Israel omnis
voluntarius in lege. et omnes qui fu
giebant a malis additi sunt ad eos.
et facti sunt illis ad firmamentum. Et col
legerunt exercitum. et percusserunt pec
catores in ira sua. et viros iniquos
in indignatione sua. et ceteri fugerunt
ad nationes ut evaderent. et
circuivit Mathathias et amici
eius. et destruxerunt aras. et circum
ciderunt pueros incircumcisos quotquot
invenerunt in finibus Israel in forti
tudine. et persecuti sunt filios super
biae. Et prosperatum est opus in manu
eorum. et obtinuerunt legem de mani
bus gentium. et de manibus regum. et
non dederunt cornu peccatori. Et ap
propinquaverunt dies Mathathiae

moriendi. et dixit filiis suis.
Nunc confortata est superbia et casti
gatio. et tempus eversionis. et ira in
dignationis. Et nunc o filii aemula
tores estote legis et date animas
vestras pro testamento patrum. et memen
tote operum patrum quae fecerunt in ge
nerationibus suis. et accipietis gloriam
magnam. et nomen aeternum. Abra
ham nonne in temptatione inventus est
fidelis. et reputatum est ei ad iustitiam.
Ioseph in tempore angustiae suae custo
divit mandatum. et factus est dominus e
gypti. Finees pater noster zelando zelum
dei accepit testamentum sacerdotii aeter
ni. Ihesus dum implevit verbum factus est
dux in Israel. Caleb dum testificatur in
ecclesia. accepit hereditatem. David in
sua misericordia. consecutus est sedem
regni in secula. Helias dum zelat
zelum legis. receptus est in caelum.
Ananias Azarias Misahel credentes
liberati sunt de flamma. Daniel in
sua simplicitate. liberatus est de ore
leonum. Et ita cogitate per generationem
et generationem. quia omnes qui sperant
in eum non infirmantur. Et a verbis
viri peccatoris ne timueritis. quia
gloria eius stercus et vermis est. Ho
die extollitur. et cras non invenietur.
quia conversus est in terram suam. et co
gitatio eius periet. Vos ergo filii con
fortamini. et viriliter agite in lege.
quia in ipsa gloriosi eritis. Et ecce
Symeon frater vester. scio quod vir
consilii est. Ipsum audite semper. et
ipse erit vobis pater. Et Iudas ma

chabeus fortis viribus a iuventute sua. sit vobis princeps militie. et ipse aget bellum populi. Et adducetis vos omnes factores legis. et vindicate vindictam populi vestri. Retribuite retributionem gentibus. et intendite in preceptum legis. et benedixit eos. et appositus est ad patres suos. et defunctus est centesimo et quadringesimo sexto anno. et sepultus est a filiis suis in sepulchris patrum suorum in modin. et planxerunt eum omnis israhel planctu magno.

III Et surrexit iudas qui vocabatur machabeus filius eius pro eo. et adiuvabant eum omnes fratres eius. et universi qui se coniunxerant patri eius et preliabantur prelium israhel cum leticia. Et dilatavit gloriam populo suo. et induit se loricam sicut gigas. et succinxit se arma bellica sua in preliis. et protegebat castra gladio suo. Similis factus est leoni in operibus suis. et sicut catulus leonis rugiens in venatione. Et persecutus est iniquos perscrutans eos. et qui conturbabant populum suum. eos succendit flammis. Et repulsi sunt inimici eius pre timore eius. et omnes operarii iniquitatis conturbati sunt. Et directa est salus in manu eius. et exacerbabat reges multos. et letificabat iacob in operibus suis. et in seculum memoria eius in benedictione. Et perambulavit civitates iuda. et perdidit impios ex eis. Et avertit iram ab israhel. Et nominatus est usque ad novissimum terre. et congregavit pereuntes. Et congregavit apollonius gentes. et a samaria virtutem multam et magnam. ad bellandum contra israhel. Et cognovit iudas et exiit obviam illi et percussit et occidit illum. et ceciderunt vulnerati multi et reliqui fugerunt. et accepit spolia eorum. Et gladium apollonii abstulit iudas. et erat in eo pugnans omnibus diebus. Et audivit seron princeps exercitus syrie. quod congregavit iudas congregationem fidelium et ecclesiam secum. et ait. Faciam mihi nomen et glorificabor in regno. et debellabo iudam. et eos qui cum ipso sunt. qui spernebant verbum regis. Et preparaverunt se. et ascenderunt cum eo castra impiorum fortes auxiliarii. ut facerent vindictam in filios israhel. Et appropinquaverunt usque bethoron. et exiit iudas obviam illi cum paucis. Ut viderunt autem exercitum venientem sibi obviam. dixerunt iude. Quomodo poterimus pauci pugnare adversus multitudinem tantam. et tam fortem. Et nos fatigati sumus ieiunio hodie. Et ait iudas. Facile est concludi multos in manus paucorum. Et non est differentia in conspectu dei celi liberare in multis et in paucis. Quia non in multitudine exercitus victoria belli. sed de celo fortitudo est. Ipsi veniunt ad nos in multitudine contumaci. et superbia. ut disperdant nos et uxores nostras. et filios nostros. et ut spolient nos. Nos vero pugnabimus pro animabus nostris.

et legibus nostris. et ipse conteret eos ante faciem nostram. Vos autem ne timueritis eos. Ut cessavit autem loqui insiluit in eos subito. et contritus est Seron et exercitus eius in conspectu ipsius. et persequebatur eum in descensu bethoron usque in campum. et ceciderunt ex eis octingenti viri. reliqui autem fugerunt in terram philistiim. Et cecidit timor iude ac fratrum eius et formido super omnes gentes in circuitu eorum. et pervenit ad regem nomen eius. et de preliis iude narrabant omnes gentes. Ut audivit autem anthiochus rex sermones istos iratus est animo. et misit et congregavit exercitum universi regni sui exercitum fortem valde. Et aperuit erarium suum. et dedit stipendia exercitui in annum. et mandavit illis ut essent parati ad omnia. Et vidit quod defecit pecunia de thesauris. et tributa regionis modica propter dissensionem et plagam quam fecit in terra. ut tolleret legitima que erant a primis diebus. et timuit ne non haberet ut semel et bis in sumptus et donativa que dederat ante larga manu. et habundaverat super reges qui ante eum fuerant. Consternatus erat animo valde. et cogitavit ire in persidem ut acciperet tributa regionum. et congregare argentum multum. Et reliquit lysiam hominem nobilem de genere regali. super negotia regia. a flumine eufraten usque ad flumen egipti. et ut nutriret anthiochum filium suum donec rediret. Et tradidit ei medium

exercitum et elephantos. et mandavit ei de omnibus que volebat. et de inhabitantibus iudeam. et ierusalem. et ut mitteret ad eos exercitum. ad conterendam et extirpandam virtutem israel. et reliquias ierusalem. et auferendam memoriam eorum de loco. Et ut constitueret habitatores filios alienigenas in omnibus finibus eorum. Et sorte distribueret terram eorum. Et rex assumpsit partem exercitus residui. et exiit ab anthiochia civitate regni sui. anno centesimo et quadragesimo et septimo. et transfretavit eufraten flumen. et perambulabat superiores regiones. Et elegit lysias ptholomeum filium dorimini. et nicanorem et gorgiam. viros potentes ex amicis regis. et misit cum eis quadraginta milia virorum. et septem milia equitum. ut venirent in terram iuda. et disperderent eam secundum verbum regis. Et processerunt cum virtute sua universa. et venerunt et applicuerunt ammaum in terra campestri. Et audierunt mercatores regionum nomen eorum. et acceperunt argentum et aurum multum valde. et pueros et venerunt in castra. ut acciperent filios israel in servos. Et addita sunt ad eos exercitus syrie. et terre alienigenarum. Et vidit iudas et fratres eius quia multiplicata sunt mala. et exercitus applicabat ad fines eorum. Et cognoverunt verba regis. que mandavit populo facere in interitum. et consummationem. et dixerunt unusquisque

ad proximum suum. Erigamus deiec-
tionem populi nostri. et pugnemus pro populo
nostro. et sanctis nostris. Et congregatus est
conventus. ut essent parati in prelium. et ut
orarent. et peterent misericordiam
et miserationes. et israhel non habitaba-
tur sed erat sicut desertum. Non erat qui
ingrederetur de natis eius. et sanctum conculca-
batur. et filii alienigenarum erant
in arce. Ibi erat habitatio gentium.
Et ablata est voluptas ab iacob. et
defecit ibi tibia et cythara. Et congrega-
ti sunt et venerunt in masphat. et
contra iherusalem. quia locus orationis
erat in masphat ante in israhel. Et
ieiunaverunt illa die. et induerunt
se ciliciis. et cinerem in capite suo.
et desciderunt vestimenta sua. Et ex-
panderunt libros legis. de quibus scrutaba-
tur gentes similitudinem simulacrorum
suorum. et attulerunt ornamenta sacer-
dotalia. et primitias et decimas et
suscitaverunt nazareos qui imple-
verant dies. et clamaverunt voce
magna in celum dicentes. Quid
faciemus istis. et quo eos ducemus?
Et sancta tua conculcata sunt. et contami-
nata sunt. et sacerdotes tui facti sunt
in luctu et humilitate. et ecce na-
tiones convenerunt adversum nos.
ut nos disperdant. Tu scis que
cogitant in nos. Quomodo poterimus
subsistere ante faciem illorum. nisi tu
adiuves nos. Et tubis exclama-
verunt voce magna. Et post hec
constituit iudas duces populi tribu-
nos et centuriones et pentecontharcos.

et decuriones. et dixit his qui
edificabant domos. et sponsabant
uxores. et plantabant vineas.
et formidolosis. ut rediret unus-
quisque in domum suam secundum legem.
Et moverunt castra. et collocaverunt
ad austrum ammaum. et ait iudas.
Accingimini et estote filii poten-
tes. et estote parati in mane. ut
pugnetis adversus nationes has.
que convenerunt disperdere nos.
et sancta nostra. quoniam melius est nos mo-
ri in bello. quam videre mala
gentis nostre et sanctorum. Sicut autem
fuerit voluntas in celo. sic fiat.

Et assumpsit gorgias quinque III
milia virorum et mille equi-
tes electos. et moverunt castra
nocte ut applicaret ad cas-
tra iudeorum. et percuterent eos subi-
to. et filii qui erant ex arce erant
illis duces. Et audivit iudas et
surrexit ipse et potentes percutere vir-
tutem exercituum regis. que erant
in ammaum. Adhuc enim dispersus
erat exercitus a castris. Et venit
gorgias in castra iude noctu. et
neminem invenit. et querebant eos
in montibus. quoniam dixit fugiunt
hii a nobis. Et cum dies factus esset.
apparuit iudas in campo cum tri-
bus milibus virorum tantum. qui tegu-
menta et gladios non habebant.
Et viderunt castra gentium valida
et loricatos et equitatum in circuitu e-
orum. et hii docti ad prelium. Et ait iu-
das viris qui secum erant. Ne

timueritis multitudinem eorum.
et impetum eorum ne formidetis.
Mementote qualiter salvi facti sunt
patres nostri in mari rubro. cum
sequeretur eos pharao cum exercitu
multo. et nunc clamemus in celum.
et miserebitur nostri dominus. et memor
erit testamenti patrum nostrorum. et con
teret exercitum istum ante faciem
nostram hodie. et scient omnes
gentes quia est qui redimat et li
beret israel. Et levaverunt alie
nigene oculos suos. et viderunt
eos venientes ex adverso et exie
runt de castris in prelium. et tuba ce
cinerunt hii qui fuerant cum iuda.
et congressi sunt. et contrite sunt
gentes. et fugerunt in campum.
Novissimi autem ceciderunt in gla
dio. et persecuti sunt eos usque ga
zeron. et usque in campos idu
mee et azoti et iamnie. et ceci de
runt ex eis ad tria milia virorum.
Et reversus est iudas. et exercitus eius
sequens eum. et dixit ad populum. Non
concupiscatis spolia. quia bellum
contra nos est. et gorgias exerci
tus eius in monte prope nos. Sed state
contra inimicos nostros et expug
nate eos. et postea sumetis spo
lia. Et adhuc loquente iuda. ecce
apparuit pars quedam prospiciens
de monte. Et vidit gorgias quod
in fugam conversi sunt sui. et succen
sa sunt castra. fumus enim qui vide
batur. declarabat quod factum est. Quibus
illi conspectis timuerunt valde.

aspicientes simul et iudam et exer
citum in campo paratum ad prelium. Et fu
gerunt omnes in campum alienigenarum
et iudas reversus est ad spolia castrorum.
et acceperunt aurum multum et argen
tum. et iacinctum et purpuram mari
nam. et opes magnas. et con
versi ymnum canebant. et benedice
bant in celum. quoniam bonus est. quoniam
in seculum misericordia eius. Et facta est salus magna
in israel in illa die. Quicumque
autem alienigenarum evaserunt ve
nerunt et nuntiaverunt lisie universa
que acciderant. Quibus auditis ille
consternatus animo deficiebat. quod
non qualia voluit talia contigerunt
in israel. et qualia mandavit rex. Et
sequenti anno congregavit lisias e
lectorum virorum sexaginta milia. et
equitum quinque milia. ut debellaret
iudam. Et venerunt in iudeam et castra
posuerunt in bethoron. et oc
currit illis iudas. cum decem milibus
virorum. Et viderunt exercitum fortem.
et oravit et dixit. Benedictus
salvator israel qui contrivisti impetum
potentis in manu servi tui david.
et tradidisti castra alienigenarum
in manus ionathe filii saul. et ar
migeri eius. Conclude exercitum istum
in manum populi israel. et confundantur
in exercitu suo et equitibus. Da illis
formidinem. et tabefac audaciam
virtutis eorum. et commoveantur contritione
sua. Deice eos gladio diligentium
te. et collaudent te omnes qui nove
runt nomen tuum in ymnis. Et

et commiserunt. et ceciderunt de exercitu lisie quinque milia virorum. Videns autem lysias fugam suorum. et iudeorum audaciam. et quod parati essent. aut vivere aut mori fortiter. abiit anthiochiam et elegit milites ut multiplicati rursus veniret in iudeam. Dixit autem iudas et fratres eius. Ecce contriti sunt inimici nostri. ascendamus nunc mundare sancta et renovare. Et congregatus est omnis exercitus et ascenderunt in monte syon. Et viderunt sanctificationem desertam. et altare prophanatum. et portas exustas. et in atriis virgulta nata sicut in saltu. vel montibus. et pastoforia diruta. sciderunt vestimenta sua. et planxerunt planctu magno. et imposuerunt cinerem super caput suum. et ceciderunt in faciem super terram. et exclamaverunt tubis signorum et clamaverunt in celum.

Tunc ordinavit iudas viros ut pugnarent adversus eos qui erant in arce. donec emundaret sancta. Et elegit sacerdotes sine macula voluntatem habentes in lege dei et mundaverunt sancta. et tulerunt lapides contaminationis in locum immundum. Et cogitavit de altari holocaustorum quod prophanatum erat quid de eo faceret. et incidit illi consilium bonum ut destrueret illud. ne forte esset illis in obprobrium quia contaminaverunt illud gentes.

Et demoliti sunt illud. et reposuerunt lapides in monte domus in loco apto. quoadusque veniret propheta. et responderet de eis. Et acceperunt lapides integros secundum legem. et edificaverunt altare novum secundum illud quod fuit prius. et edificaverunt sancta. et que intra domum intrinsecus. et edem et atria sanctificaverunt. et fecerunt vasa sancta nova. Et intulerunt candelabrum. et altare incensorum. et mensam in templum. et incensum posuerunt super altare. et accenderunt lucernas que super candelabrum erant. et lucebant in templo. Et posuerunt super mensam panes. et appenderunt vela. et consummaverunt omnia opera que fecerunt. Et ante matutinum surrexerunt. quinta et vicesima mensis noni. hic est mensis casleu. centesimi quadragesimi octavi anni. et obtulerunt sacrificium secundum legem super altare holocaustorum novum quod fecerunt. Secundum tempus et secundum diem. in qua contaminaverunt illud gentes. in ipsa renovatum est in canticis et citharis. et cynaris. et cymbalis. Et cecidit omnis populus in faciem et adoraverunt. et benedixerunt in celum. eum qui prosperavit eis.

Et fecerunt dedicationem altaris diebus octo. et obtulerunt holocausta cum leticia. et salutaria laudis. Et ornaverunt faciem templi coronis aureis. et scutulis. et dedicaverunt portas. et pastophoria. et imposuerunt eis ianuas. et facta est leticia in populo magna valde. et aversum est obprobrium gentium. Et statuit iudas et fratres eius et universa ecclesia israel. ut agatur dies

dedicationis altaris in temporibus suis
ab anno in annum per dies octo
a quinta et vicesima mensis casleu
cum laetitia et gaudio. Et aedificaverunt
in tempore illo montem syon. et per
circuitum muros altos. et turres
firmas. nequando venirent gen
tes et conculcarent eum sicud antea
fecerunt. Et collocavit illic exercitum
ut servarent eum. et munivit eum
ad custodiendam bethsuram. ut ha
beret populus munitionem contra faciem
idumee.

Et factum est ut audierunt gentes
in circuitu. quia edificatum
est altare et sanctuarium sicud prius. i
rate sunt valde. Et cogitabant tollere
genus ~~altare~~ iacob qui erant inter
eos. et ceperunt occidere de populo et
persequi. Et debellabat iudas filios
esau in idumea. et eos qui erant
in acrabathane quia circumsedebant
israhelitas. et percussit eos plaga
magna. Et recordatus est malicia
filiorum bean qui erant populo in
laqueum et in scandalum. insidian
tes ei in via. et conclusi sunt ab eo
in turribus. Et applicuit ad eos.
et anathematizavit eos. et in
cendit turres eorum igni. cum omnibus
qui in eis erant. Et transiit ad
filios ammon. et invenit manum
fortem. et populum copiosum. et thi
motheum ducem ipsorum. Et commisit
cum eis prelia multa. et contriti sunt
in conspectu eorum. et percussit eos.
Et cepit iazer civitatem. et filias

eius. et inversus est in iudeam. Et congre
gate sunt gentes que sunt in galaad
adversus israhelitas. qui erant in fini
bus eorum. ut tollerent eos. et fugerunt
in dathema munitionem et mi
serunt litteras ad iudam et fratres eius
dicentes. Congregate sunt adversum
nos gentes per circuitum. ut aufe
rant nos. et parant venire et
occupare munitionem in quam confu
gimus. et thymotheus est dux exerci
tus eorum. Nunc ergo veni et eripe nos
de manibus eorum. quia cecidit multi
tudo de nobis. et omnes fratres nostri qui
erant in locis. ubique interfecti sunt.
Et captivas abduxerunt uxores
eorum. et natos et spolia. et pereme
runt illic fere mille viros. Et
adhuc epistole legebantur. et ecce
alii nuntii venerunt de galilea. con
scissis tunicis nuntiantes secundum ver
ba hec. dicentes convenisse adversum
se a ptolomaida. et tyro. et sydo
ne. Et repleta est omnis galilea alie
nigenis. ut nos consumant. Ut
audivit autem iudas et populus ser
mones istos. convenit ecclesia magna
cogitare. quid facerent fratribus
suis. qui in tribulatione erant. et ex
pugnabantur ex eis. Dixitque iudas
symoni fratri suo. Elige tibi viros.
et vade libera fratres tuos in galilea.
Ego autem et ionathas frater meus ibimus
in galaaditin. Et reliquit iosephum
filium zacharie. et azariam duces
populi cum residuo exercitu in iudea.
ad custodiendam. et precepit illis dicens

Precipite populo huic. et nolite bel-
li committere adversus gentes. donec re-
vertamur. Et datum sunt Symoni viri tria
milia ut iret in galileam. Jude autem
octo milia in galaaditim. Et abiit
Symon in galileam. et commisit prelia
multa cum gentibus. et contrite sunt gentes
a facie eius. et persecutus est ~~fuit~~ eos us-
que ad portam ptholomaidis. Et
ceciderunt de gentibus fere tria milia
virorum. et accepit spolia eorum. et assump-
sit eos qui erant in galilea. et in arbat-
tis. cum uxoribus et natis. et omnibus
que erant illis. adduxit in iudeam
cum leticia magna. Et Judas macha-
beus et ionathas frater eius transie-
runt iordanem. et abierunt viam trium
dierum per desertum. Et occurrerunt eis
nabuthei. et susceperunt eos paci-
fice. et narraverunt eis omnia que
acciderant fratribus eorum in galaadithide.
Et quia multi ex eis comprehensi sunt
in barasa et bosor. et in alimis
et casphor. et mageth. et carnaim.
Hec omnes civitates munite et mag-
ne. Sed et in ceteris civitatibus galaa-
thidis tenentur comprehensi. Et in crasti-
num constituerunt admovere exercitum
civitatibus his. et comprehendere et
tollere eos in una die. Et convertit
Judas et exercitus eius viam in deserto
bosor repente. et occupavit civita-
tem. et occidit omnem masculum in ore
gladii. et accepit omnia spolia eorum.
et succendit eam igni. Et surrexerunt
inde nocte. et abierunt usque ad muni-
cionem. Et factum est diluculo cum alle-
vassent oculos suos. et ecce populus
multus cuius non erat numerus. portantes
scalas et machinas. ut comprehen-
derent munitionem. et expugnarent
eos. Et vidit iudas quia cepit
bellum. et clamor belli ascendit ad
celum sicut tuba. et clamor magnus
de civitate. dixit exercitui suo.
Pugnate hodie pro fratribus vestris. Et
venit tribus ordinibus post eos. et
exclamaverunt tubis. et clama-
verunt in oratione. Et cognoverunt
castra thymothei quia machabe-
us est. et refugerunt a facie eius.
Et percusserunt eos plaga magna. et
ceciderunt ex eis in illa die fere oc-
to milia virorum. Et divertit iudas
in maspha. et expugnavit et ce-
pit eam. et occidit omnem mas-
culum eius. et sumpsit spolia eius. et
succendit eam igni. Inde perrexit
et cepit casbon. et mageth. et bo-
sor. et reliquas civitates galaa-
thidis. Post hec autem congregavit
thymotheus exercitum alium. et castra
posuit contra raphon trans torrentem.
Et misit Judas speculari exerci-
tum. et renunciaverunt ei dicentes.
quia convenerunt cum eo omnes gentes
que in circuitu nostro sunt. exercitus
multus nimis. et arabas conduxerunt
in auxilium sibi. et castra posuerunt
trans torrentem. parati venire in
illum. Et abiit iudas obviam illis. Et
ait timotheus principibus exercitus
sui. Cum appropiaverit iudas et exer-
citus eius ad torrentem aque si transierit.

ad nos prior, non poterimus sustine-
re eum, quia potens poterit adversum nos.
Si vero timuerit transire, et posu-
erit castra extra flumen, transfretemus
ad eos, et poterimus adversus illum.
Ut autem appropinquavit Iudas ad torre-
ntem aquae, statuit scribas populi secus
torrentem, et mandavit eis dicens:
Neminem hominum reliqueritis,
sed veniant omnes in proelium. Et trans-
fretavit ad illos prior, et omnis po-
pulus post eum. Et contritae sunt ante fa-
ciem eorum omnes gentes, et proiecerunt
arma sua, et fugerunt ad phanum quod
erat in Carnaim. Et occupavit ipsam
civitatem, et fanum succendit igni cum
omnibus qui erant in ipso. Et oppressa est Car-
naim, et non potuit sustinere contra
faciem Iudae. Et congregavit Iudas
universos Israhelitas qui erant in Ga-
laaditide a minimo usque ad maximum,
et uxores eorum et natos, et exercitum
magnum valde, ut venirent in terram
Iudae. Et venerunt usque Ephron. Et haec
civitas magna in ingressu posita, mu-
nita valde, et non erat declinare ab ea
dextra vel sinistra, sed per mediam iter erat.
Et incluserunt se qui erant in civitate,
et obstruxerunt portas lapidibus.
Et misit ad eos Iudas verbis pacifi-
cis dicens: Transeamus per terram vestram,
ut eamus in terram nostram, et nemo vo-
bis nocebit, tantum pedibus transibimus.
Et nolebant eis aperire. Et praecepit
Iudas praedicare in castris, ut appli-
caret unusquisque in quo erat loco. Et
applicuerunt se viri virtutis, et oppug-
naverunt civitatem illam tota die et tota
nocte. Et tradita est civitas in ma-
nu eius, et peremerunt omnem masculum
in ore gladii, et eradicavit eam,
et accepit spolia eius, et transiit per
civitatem super interfectos. Et transgressi
sunt Iordanem in campo magno contra
faciem Bethsan. Et erat Iudas congre-
gans extremos, et exhortabatur po-
pulum per totam viam, donec venirent in
terram Iuda. Et ascenderunt in montem
Sion cum gaudio et laetitia, et obtu-
lerunt holocausta, quod nemo ex eis
cecidisset donec reverterentur in pace.
Et in diebus quibus erat Iudas et Iona-
thas in Galaad, et Simon frater eius
in Galilaea contra faciem Ptolomaidis,
audivit Iosephus Zachariae filius
et Azarias princeps virtutis res bene
gestas et proelia quae facta sunt, et dixit:
Faciamus et ipsi nobis nomen, et eamus
pugnare adversum gentes quae in circuitu
nostro sunt. Et praecepit his qui erant
in exercitu suo, et abierunt Iamniam.
Et exivit Gorgias de civitate, et viri
eius obviam illis in pugnam. Et fugati sunt
Iosephus et Azarias usque in fines
Iudaeae. Et ceciderunt illa die de populo Israhel
ad duo milia virorum, et facta est fuga
magna in populo, quia non audierunt
Iudam et fratres eius, existimantes se for-
titer facturos. Ipsi autem non erant de semi-
ne virorum illorum per quos salus facta est
in Israhel. Et viri Iudae magnificati sunt
valde in conspectu omnis Israhel, et gentium
omnium ubi audiebatur nomen eorum.
Et convenerunt ad eos fausta clamantes.

Et egressus est iudas et fratres eius. et expug-
nabant filios esau in terra que ad austrum
est. et percussit chebron et filias eius
et muros eius et turres succendit in
circuitu. Et movit castra ut iret in
terram alienigenarum et perambulabat
samariam. In illa die ceciderunt sacer-
dotes in bello. dum volunt fortiter facere.
dum sine consilio exeunt in prelium. Et de-
clinavit iudas in azotum in terram
alienigenarum. et diruit aras eorum.
et sculptilia deorum ipsorum succendit igni.
et cepit spolia civitatum. et reversus
est in terram iuda. VI
Et rex anthiochus perambu-
labat superiores regiones.
et audivit esse civitatem elimaidem in persi-
de nobilissimam. et copiosam in ar-
gento et auro. templumque in ea lo-
cuples valde. et illic velamina au-
rea. et lorice. et scuta. que reliquit
alexander philippi rex macedo. qui
regnavit primus in grecia. Et venit et
querebat capere civitatem et predari eam.
et non potuit. quoniam innotuit sermo
his qui erant in civitate. et insur-
rexerunt in prelium. Et fugit inde. et a-
biit cum tristicia magna. et reversus est in
babiloniam. Et venit qui nunciaret ei
in perside quia fugata sunt castra que
erant in terra iuda. et quia abiit li-
sias cum virtute forti in primis et fugatus
est a facie iudeorum. et invaluerunt armis
et viribus et spoliis multis que ceperunt.
Et quia diruerunt abhominacionem.
quam edificaverat super altare quod erat
in iherusalem. et sanctificationem sicut prius.
circumdederunt muris excelsis. sed
et bethsuram civitatem suam. Et
factum est ut audivit rex sermones
istos. expavit et commotus est val-
de. et decidit in lectum. et incidit in
languorem pre tristicia. quia non est
factum sicut cogitabat. Et erat illic
dies multos. quia renovata est
in eo tristicia magna. Et arbitra-
tus est se mori. et vocavit omnes
amicos suos et dixit illis. Re-
cessit sompnus ab oculis meis.
et concidi. et corrui corde pre sollici-
tudine. et dixi in corde meo.
In quantam tribulacionem deveni. et in
quos fluctus tristicie in qua nunc
sum. qui iocundus eram et di-
lectus in potestate mea. Nunc vero
reminiscor malorum que feci in iherusalem.
unde abstuli omnia spolia argentea et
aurea que erant in ea. et misi au-
ferre habitantes iudeam sine causa.
Cognovi ergo quia propterea invenerunt
me mala ista. et ecce pereo tristicia
magna in terra aliena. Et vocavit
philippum unum de amicis suis. et
preposuit eum super universum reg-
num suum. et dedit ei diadema et
stolam suam et anulum. ut adduceret
anthiochum filium suum. et nutriret
eum. et regnaret. Et mortuus est
illic rex anthiochus anno centesi-
mo quadragesimo et nono. Et cog-
novit lisias. quoniam mortuus est rex.
et constituit regnare anthiochum
filium eius. quem nutrivit adolescentem.
et vocavit nomen eius eupatorem. Et

Hij qui erant in arce cõclusserant
isrˡ in circuitu sc̃or·et querebant
eis mala semp·ad firmamentũ
gentiũ·Et cogitauit iudas disperde
eos·Et cõuocauit uniūsũ pp̃lm
ut obsiderent eos·Et conuenerunt si
mul·et obsederũt eos anno cen
tesimo qũquagesimo·et fecerũt
balistas·et machinas·Et exie
rũt q̃dam ex eis qui obsidebantur
et adiunxerũt se illis aliqui ex im
piis isrˡ·et abierũt ad regem·Et
dixerũt·Quousq̃ nõ facis iudi
ciũ·et uindicas fr̃es nostros·
Nos decreuimꝯ seruire p̃ri tuo·
et ambulare in p̃ceptis eiꝯ·et obse
qui edictis eiꝯ·et filij p̃p̃li nr̃i·p̃pt̃
hoc abalienabant se a nob̃·Et
quicũq̃ inueniebant̃ ex nobis inter
ficiebant̃·et hereditates nr̃e diri
piebant̃·Et nõ ad nos tm̃ exte
derunt manũ·sed et in omĩs fines
nr̃os·Et ecce applicuerũt hodie ad
arcẽ in ierusalem occupare eã·
et munitionem in bethsuram muni
erũt·Et nisi p̃ueneris eos velo
cius·maiora q̃m hec facient·et n̄
poteris obtinere eos·Et iratꝯ est rex
ut audiuit·et cõuocauit omnes
amicos suos·et p̃ncipes exercitꝯ
sui·et eos qui sup̃ equites erant.
Sz et de regnis alijs·et de insul̃·
et maritimis venerũt ad eum·
exercitꝯ cõducticius·et erat nũs
exercitꝯ centũ milia peditũ·et vi
ginti milia eq̃tũ·et elephanti tri
ginta duo·docti ad p̃liũ·Et ve

nerũt p̃ idumeã·et applicue
rũt ad bethsurã·et pugnaue
rũt dies multos·et fecerũt ma
chinas·et exierũt et succenderũt
eas igni·et pugnauerũt viri
lit̃·Et recessit iudas ab arce·et
mouit castr̃ ad bethzachara·cõ
castra regis·Et surrexit ante lu
cem·et concitauit exercitus ĩpetũ
contr̃ uiã bethzachara·Et cõpa
uerũt se exercitꝯ in p̃liũ·et tubis
cecinerunt·et elephantis ostende
rũt sanguinẽ uue et mori·ad acu
endos eos in p̃liũ·Et diuiserũt
bestias p̃ legiones·et astiterũt
singulis elephantis mille viri·
in loricis cõcatenatis et galee ere
in capitib̃ eor̃·Et q̃ngenti equites
ordinati unicuiq̃ bestie electi erãt.
Hij ante tp̃s ubicumq̃ erat bestia
ibi erant·et quocũq̃ ibat ibant.
et nõ discedebant ab ea·Sed et t̃
res lignee sup̃ eos firme·p̃tegẽ
tes sup̃ singulas bestias·et super
singulas·viri virtutis triginta duo·
qui pugnabant desup̃ et intus ma
gister bestie·et residuũ eq̃tatũ hĩc
et inde statuit in duas partes·
tubis exercitũ cõmonere et p̃ur
gere cõstipati in legionib̃ eiꝯ·Et
ut refulsit sol in clipeos aureos
et ereos resplenduerũt montes
lampades ignis·et resplenduerũt
montes ab eis·Et distincta ẽ pars
exercitus regis p̃ montes excelsos·
et alij p̃ loca humilia·et ibant cau
te et ordinate·Et cõmonebant eos

inhabitantes terram. a voce multi-
tudinis eorum et incessu turbe. et col-
lisionis armorum. Erat enim exercitus
magnus valde et fortis. Et appropi-
avit iudas et exercitus eius in prelium.
et ceciderunt de exercitu regis sexcen-
ti viri. Et vidit eleazar filius saura
unam de bestiis loricatam loricis regis.
et erat eminens super ceteras bestias.
Et visum est ei quod in ea esset rex. et dedit
se ut liberaret populum suum. et acqui-
reret sibi nomen eternum. Et cucurrit
ad eam audacter in medio legionis.
et interficiens a dextris et a sinistris.
et cadebant ab eo huc et illuc. Et
ivit sub pedibus elephanti. et sup-
posuit se ei. et occidit eum. et cecidit
in terram super ipsum. et mortuus est
illic. Et videntes virtutem regis. et
impetum exercitus eius. diverterunt ab
eis. Castra autem regis ascenderunt
contra eos in iherusalem. Et applic-
ant castra regis ad iudeam. et
montem syon. et fecit pacem cum hiis
qui erant in bethsura. et exierunt
de civitate quia non erant eis ibi
alimenta conclusis. quia sabbata e-
rant terre. et comprehendit rex bethsu-
ram. et constituit illic custodiam
servare eam. Et convertit castra ad
locum sanctificationis dies multos. et
statuit illic ballistas et machinas.
et ignis iacula. et tormenta ad la-
pides iactandos. et spicula. et
scorpios ad mittendas sagittas.
et fundibula. Fecerunt autem et
ipsi machinas adversus machi-
nas eorum. et pugnaverunt dies
multos. Esce autem non erant
in civitate. eo quod septimus annus
esset. et qui remanserant in iu-
dea de gentibus consumpserant reli-
quias eorum que reposite fuerant.
Et remanserunt in sanctis viri pauci.
quoniam obtinuerat eos fames. et
dispersi sunt unusquisque in locum suum.
Et audivit lisias. quod philippus
quem constituerat rex antiochus cum
adhuc viveret ut nutriret an-
tiochum filium suum. ut regnaret
reversus esset a persida et media. et
exercitus qui ibi erat cum ipso. et quia
quereret suscipere regni negocia.
festinavit ire. et dicere ad regem
et duces exercitus. Deficimus coti-
die. et esca nobis modica est.
et locus quem obsidemus munitus
est. et incumbit nobis ordinare
de regno. Nunc itaque demus dex-
tras hominibus istis. et faciamus
cum illis pacem. et cum omni gente
eorum. et constituamus illis ut ambu-
lent in legitimis suis sicut prius.
Propter legitima enim ipsorum que
despeximus irati sunt. et fecerunt
omnia hec. Et placuit sermo in con-
spectu regis. et principum. et mi-
sit ad eos pacem facere. et recepe-
runt illam. Et iuravit illis rex
et principes. et exierunt de muni-
tione. et intravit rex montem
syon. et vidit munitionem loci.
et rupit cito iuramentum quod
iuravit. et mandavit murum de-

struere in giro. et discessit fes
tinanter. Et reversus est anthiochi
am. et invenit philippum domi
nantem civitati. et pugnavit ad
versus eum et occupavit civitatem.
Anno centesimo quinquagesi
mo et primo exiit demetrius
seleuci filius ab urbe roma. et
ascendit cum paucis viris in ci
vitatem maritimam. et regnavit
illic. Et factum est ut ingressus est in
domum regni patrum suorum. compre
hendit exercitus anthiochum et ly
siam. ut adduceret eos ad eum.
Et res ei innotuit. et ait. No
lite michi ostendere faciem eorum. Et
occidit eos exercitus. Et sedit
demetrius super sedem regni sui.
et venerunt ad eum viri iniqui
et impii ex israel. et alchimus dux
eorum. qui volebat fieri sacerdos.
et accusaverunt populum apud re
gem dicentes. Perdidit iudas
et fratres eius amicos tuos. et nos
dispersit de terra nostra. Nunc ergo
mitte virum cui credis. ut eat
et videat exterminationem quod
fecit nobis. et regionibus regis.
et puniat omnes amicos eius. et
adiutores eorum. Et elegit rex
ex amicis suis bachidem. qui
dominabatur trans flumen. mag
num in regno et fidelem regi. et
misit eum. et alchimum impium con
stituit in sacerdotium. et manda
vit ei facere ultionem in filios israel.
Et surrexerunt et venerunt cum
exercitu magno in terram iuda.
et miserunt nuncios. et locu
ti sunt ad iudam et fratres eius verbis
pacificis in dolo. Et non intenderunt
sermonibus eorum. viderunt enim quia
venerunt cum exercitu magno. Et
convenerunt ad alchimum et bachi
dem congregatio scribarum require
re que iusta sunt. et primi assidei qui
erant in filiis israel. et exquirebant
ab eis pacem. Dixerunt enim. ho
mo sacerdos de semine aaron
venit. non decipiet nos. Et locutus
est cum eis verba pacifica. et iuravit
illis dicens. Non inferemus vobis
malum. neque amicis vestris. Et credi
derunt ei. Et comprehendit ex eis. sex
aginta viros. et occidit eos in
una die secundum verbum quod scriptum
est. Carnes sanctorum tuorum. et sangui
nem ipsorum effuderunt in circuitu ierusalem.
et non erat qui sepeliret. Et incu
buit timor et tremor in omnem
populum. quia dixerunt non est in eis
veritas et iudicium. Transgressi
sunt enim constitutum et iusiurandum
quod iuraverunt. Et movit bachi
des castra ab iherusalem. et ap
plicuit in bethzetha. et misit et
et comprehendit multos ex hiis qui
a se refugerant. Et quosdam de
populo mactavit. et in puteum magnum
proiecit. Et commisit regionem alchi
mo. et reliquit cum eo auxilium in
adiutorium ipsi. et abiit bachides
ad regem. Et satis agebat alchimus
pro principatu sacerdotii sui. et convenerunt

Staats- und Universitätsbibliothek Bremen

ad eum omnes qui perturbabant
populum suum. et obtinuerunt terram
iuda. et fecerunt plagam magnam
in israel. Et vidit iudas omnia mala
que fecit alchimus et qui cum eo erant
filiis israel plus multo quam gentes
et exiit in omnes fines iudee in cir
cuitu. et fecit vindictam in viros
desertores. et cessaverunt ultra
exire in regionem. Vidit autem al
chimus quia prevaluit iudas. et qui
cum eo sunt. et cognovit quia non
potest sustinere eos. et regressus est
ad regem. et accusavit eos mul
tis criminibus. Et misit rex nica
norem unum ex principibus suis
nobilioribus qui erat inimicici
as exercens contra israel. et mandavit
ei evertere populum. Et venit nica
nor in ierusalem cum exercitu mag
no. et misit ad iudam et fratres eius
cum dolo verbis pacificis dicens.
Non sit pugna inter me et vos.
veniam cum viris paucis. et videam
facies vestras cum pace. Et venit ad
iudam. et salutaverunt se invicem
pacifice. et hostes parati erant ra
pere iudam. Et innotuit sermo
iude. quod cum dolo venerat ad eum.
Et conterritus est ab eo. et amplius
noluit videre faciem eius. Et cogno
vit nicanor. quod denudatum est
consilium eius. et exiit obviam iude
in pugnam iuxta capharsala
ma. Et ceciderunt de nicanore fere
quinque milia viri. et fugerunt in ci
vitatem david. Et post hec ascen
cendit nicanor in montem syon.
et exierunt de sacerdotibus populi sa
lutare eum in pace. et demonstra
re ei holocaustomata que offe
rebantur pro rege. et irridens sprevit
eos et polluit. et locutus est superbe
et iuravit cum ira dicens. Nisi tra
ditus fuerit iudas et exercitus eius
in manus meas. continuo cum
regressus fuero in pace. succendam
domum istam. Et exiit cum ira mag
na. et intraverunt sacerdotes. et
steterunt ante faciem altaris et tem
pli. et flentes dixerunt. Tu elegisti
domine domum istam ad invocan
dum nomen tuum in ea. ut esset domus
orationis et obsecrationis populo tuo.
Fac vindictam in homine isto et ex
ercitu eius. et cadant gladio. Me
mento blasphemias eorum. et ne de
deris eis ut permaneant. Et exiit
nicanor ab ierusalem. et castra
applicavit ad bethoron. et occur
rit illi exercitus syrie. Et iudas ap
plicavit in adarsa cum tribus milibus
viris. Et oravit iudas et dixit.
Qui missi erant a rege sennache
rib domine quia blasphemaverunt te
exiit angelus et percussit ex eis centum
octoginta quinque milia. Sic contere exer
citum istum in conspectu nostro hodie.
et sciant ceteri quia male locutus est
super sancta tua. et iudica illum secundum
malitiam illius. Et commiserunt ex
ercitus prelium tertia decima die mensis
adar. Et contrita sunt castra ni
canoris. et cecidit ipse primus in prelio.

Et ut vidit autem exercitus eius quia cecidit Nicanor, proiecerunt arma sua et fugerunt. Et persecuti sunt eos iter unius diei ab Adasdr usque quo veniatur Gazera, et tubis cecinerunt post eos cum significationibus. Et exierunt de omnibus castellis Iudee in circuitu, et ventilabant eos cornibus et convertebantur iterum ad eos. Et ceciderunt omnes gladio, et non est relictus ex eis nec unus. Et acceperunt spolia eorum et predam, et caput Nicanoris amputaverunt, et dexteram eius quam superbe extenderat, et attulerunt et suspenderunt contra Ierusalem. Et letatus est omnis populus valde, et egerunt diem illam in leticia magna. Et constituit agi omnibus annis diem istam tercia decima die mensis Adar. Et siluit terra Iuda dies paucos.

Et audivit Iudas nomen Romanorum quia sunt potentes viribus, et acquiescunt ad omnia que postulantur ab eis, et quicumque accesserunt ad eos statuerunt cum eis amicicias, et quia sunt potentes viribus. Et audierunt prelia eorum et virtutes bonas quas fecerunt in Galacia, quia obtinuerunt eos et duxerunt sub tributum, et quanta fecerunt in regione Hispanie, et quod in potestatem redegerunt metalla argenti et auri que illic sunt. Et possederunt omnem locum consilio suo et paciencia, loca que longe erant valde ab eis. Et reges qui supervenerant illis ab extremis terre contriverunt, et percusserunt eos plaga magna. Ceteri autem dant eis tributum omnibus annis. Et Philippum et Persen, Ceteorum regem, et ceteros qui adversus eos arma tulerant, contriverunt in bello et obtinuerunt eos. Et Antiochum regem magnum Asie, qui eis pugnam intulerat habens centum viginti elephantos et exercitum magnum valde, contritum ab eis, et quia ceperunt eum vivum et statuerunt ei ut daret ipse et qui regnaverunt post eum tributum magnum, et daret obsides et constitutum, et regionem Indorum et Medos et Lidos de optimis regionibus eorum, et acceptas eas ab illis dederunt Eumeni regi. Et quia qui erant apud Elladam voluerunt ire et tollere eos, et innotuit sermo his, et miserunt ad eos ducem unum, et pugnaverunt contra illos, et ceciderunt ex eis multi, et captivas duxerunt uxores eorum et filios, et diripuerunt eos, et terram eorum possederunt, et destruxerunt muros eorum, et in servitutem illos redegerunt usque in hunc diem. Et residua regna et insulas que aliquando restiterant illis exterminaverunt et in potestatem redegerunt. Cum amicis autem suis et qui in ipsis requiem habebant conservaverunt amiciciam, et obtinuerunt regna que erant proxima et que longe, quia quicumque audiebant nomen eorum timebant eos. Quibus vero vellent auxilio esse ut regnarent, regnabant, et exaltati sunt valde. Et in omnibus istis

nemo portabat diadema · nec in-
duebatur purpura · ut magnifica-
retur in ea. Et quia curiam fecerunt
sibi · et cotidie consulebant trecen-
ti viginti consilium agentes semper
de multitudine · ut que digna sunt
gerant. Et committunt uni homini
magistratum suum · per singulos annos
dominari universe terre sue · et omnes
obediunt uni · et non est invidia · neque
zelus inter eos. Et elegit iudas
eupolemum filium iohannis · filii ia-
cob · et iasonem filium eleazari · et
misit eos romam · constituere cum
eis amiciciam et societatem · et ut au-
ferrent ab eis iugum grecorum · quia
viderunt quod in servitutem premerent
regnum israel. Et abierunt romam viam
multam valde · et introierunt in cu-
riam · et dixerunt. Iudas machabe-
us et fratres eius · et populus iudeorum · mi-
serunt nos ad vos · statuere vo-
biscum societatem et pacem · et con-
scribere nos socios et amicos
vestros. Et placuit sermo in conspec-
tu eorum. Et hoc rescriptum quod
rescripserunt in tabulis ereis · et mi-
serunt in ierusalem · ut esset apud
eos ibi memoriale pacis · et so-
cietatis. Bene sit romanis · et
genti iudeorum in mari et in terra
in eternum · gladiusque et hostis pro-
cul sit ab eis. Quod si institerit
bellum romanis prius · aut omnibus
sociis eorum · in omni dominatione eorum ·
auxilium feret gens iudeorum prout
tempus dictaverit corde pleno · et

prelantibus non dabunt neque sub-
ministrabunt triticum · arma · pecu-
niam · naves · sicut placuit ro-
manis · et custodient mandata
eorum · nichil ab eis accipientes.
Similiter autem et si genti iudeorum prius
acciderit bellum · adiuvabunt ro-
mani ex animo · prout eis tempus
permiserit. Et adiuvantibus non da-
bitur triticum · arma · pecunia · na-
ves · sicut placuit romanis · et
custodient mandata eorum · absque
dolo. Secundum hec verba · constituerunt
romani populo iudeorum. Quod si
post hec verba · hii aut illi addere vel
demere ad hec aliquid voluerint ·
facient ex proposito suo · et quecumque
addiderint vel dempserint rata erunt.
Sed et de malis que demetrius rex fe-
cit in eos · scripsimus ei dicentes ·
Quare gravasti iugum tuum super a-
micos nostros · et socios iudeos?
Si ergo iterum adierint nos adver-
sum te · faciemus illis iudicium · et
pugnabimus tecum mari terraque.
Interea ut audivit deme-
trius quia cecidit nicanor et ex-
ercitus eius in prelio · apposuit ba-
chidem et alchimum rursum mitte-
re in iudeam · et dextrum cornu cum illis.
Et abierunt viam que ducit in galgala ·
et castra posuerunt in messaloth · que
est in arbellis · et occupaverunt eam ·
et peremerunt animas hominum multas.
In mense primo anni centesimi quin-
quagesimi et secundi · applicuerunt ex-
ercitum ad ierusalem · Et surrexerunt

et abierunt in berea viginti millia
virorum et duo millia equitum. Et iu
das castra posuerat in laisa. et
tria millia viri electi cum eo. Et vide
runt multitudinem exercitus quia multi
sunt. et timuerunt valde. et multi
subtraxerunt se de castris. et non
remanserunt ex eis nisi septinge
nti viri. Et vidit iudas quod de
fluxit exercitus suus. et bellum per
urgebat eum. confractus est corde.
quia non habebat tempus congregan
di eos. et dissolutus est. et dixit his
qui residui erant. Surgamus et
eamus ad adversarios nostros. si po
terimus pugnare adversus eos. Et
avertebant eum dicentes. Non po
terimus. sed liberemus animas nostras
modo. et revertamur ad fratres nostros. et
tunc pugnabimus adversus eos. Nos
autem pauci sumus. Et ait iudas. Ab
sit istam rem facere. ut fugiamus
ab eis. Et si appropiavit tempus nostrum
moriamur in virtute propter fratres nos
tros. et non inferamus crimen glorie
nostre. Et movit exercitus de cas
tris. et steterunt illis obviam. Et
divisi sunt equites in duas par
tes. et fundibularii. et sagitta
rii preibant exercitum. et primi cer
taminis omnes potentes. Ba
chides autem erat in deserto cornu.
Et proximavit legio ex duabus par
tibus. et clamabant tubis. Excla
mabant autem et qui erant ex parte
iude. etiam ipsi. Et commota est terra
a voce exercituum. et commissum est

prelium. a mane usque ad vesperam.
Et vidit iudas. quia firmior est
pars exercitus bachidis in dextris. et
convenerunt cum ipso omnes constantes
corde. Et contrita est dextera pars ab
eis. et persecuti sunt eos usque ad
montem azoti. Et qui in sinistro
cornu erant. viderunt quod con
tritum est dextrum cornu. et secuti sunt
post iudam. et qui cum ipso erant a
tergo. Et ingravatum est prelium. et
ceciderunt multi vulnerati ex his
et illis. et iudas cecidit. et ceteri
fugerunt. Et ionathan et symon
tulerunt iudam fratrem suum. et sepe
lierunt eum in sepulchro patrum suorum.
in civitate modin. Et fleverunt eum
omnis populus israel planctu magno.
et lugebant dies multos. et dix
erunt. Quomodo cecidit potens. qui
salvum faciebat israel. Cetera verba
iude bellorum et virtutum quas fecit.
non sunt descripta. multa enim erant
valde. Et factum est post obitum iude. e
merserunt iniqui in omnibus finibus
israel. et exorti sunt omnes qui opera
bantur iniquitatem. In diebus illis
facta est fames magna valde. et
tradidit se bachidi omnis regio eo
rum cum ipsis. Et elegit bachides im
pios viros. et constituit eos do
minos regionis. et exquirebant
et perscrutabantur amicos iude. et
adducebant eos ad bachidem.
et vindicabat se in illos. et illu
debat. Et facta est tribulatio magna in
israel. qualis non fuit ex qua die non est

nis propheta in israel. Et congregati
sunt omnes amici iude. et dixerunt iona
the. Ex quo frater tuus iudas
defunctus est. vir similis ei non est
qui exeat contra inimicos bachidem
et eos qui inimici sunt gentis nostre
Nunc itaque te eligimus hodie pro
eo nobis esse principem et ducem ad
bellandum bellum nostrum. Et suscepit
ionathas tempore illo principatum
et surrexit loco iude fratris sui. Et cog
novit bachides. et querebat eum
occidere. Et cognovit ionathas et
simon frater eius. et omnes qui cum
eo erant. et fugerunt in desertum.
et consederunt ad aquam lacus asphar
Et cognovit bachides. et in die sa
batorum venit ipse et omnis exercitus
eius trans iordanem. Et misit fratrem
suum ducem populi. et rogavit nabu
theos amicos suos. ut commen
darent illis apparatum suum. qui
erat copiosus. Et exierunt filii
iambri ex madaba. Et compre
henderunt iohannem. et omnia que
habebat; et abierunt habentes
ea. Post hec verba renuntiatum est
ionathe et symoni fratri eius quia
filii iambri faciunt nuptias mag
nas. et ducunt sponsam ex ma
daba. filiam unius ex magnis prin
cipibus chanaan cum ambitione
magna. Et recordati sunt sangui
nis fratris sui. iohannis. et ascen
derunt et absconderunt se sub te
gumento montis. Et levaverunt
oculos suos. et viderunt. et ecce
tumultus. et apparatus multus.
et sponsus processit. et amici eius
et fratres eius obviam illis. cum
tympanis et musicis. et ar
mis multis. Et surrexerunt ad
versus eos cum insidiis. et occi
derunt eos. et ceciderunt multi vul
nerati. et residui fugerunt in mon
tem. Et acceperunt omnia spolia
eorum. et converse sunt nuptie in
luctum. et vox musicorum ipsorum in
lamentum. Et vindicaverunt vin
dictam sanguinis fratris sui. et reversi
sunt ad ripam iordanis. Et
audivit bachides. et venit die
sabbatorum usque ad oram iorda
nis. in virtute multa. Et dixit
ad suos ionathas. Surgamus
et pugnemus contra inimicos nos
tros. non est enim hodie sicut heri
et nudius tertius. Ecce enim bel
lum ex adverso. aque vero iorda
nis. hinc et inde. et ripe. et palu
des. et saltus. et non est locus diver
tendi. Nunc ergo clamate in ce
lum. ut liberemini de manu inimi
corum vestrorum. Et commissum est bellum.
et extendit ionathan manum suam
percutere bachidem. et divertit ab eo
retro. Et desilivit ionathan. et
qui cum eo erant in iordanem. et
transnataverunt ad eos iordanem
et ceciderunt de parte bachidis die
illa mille viri. et reversi sunt ihe
rusalem. Et edificaverunt civita
tes munitas in iudea. munitionemque
que erat in iericho. et in emmaum.

et in bethoro. et bethel. et in ban
natham. et phara. et thopo mu
ris excelsis. et portis . et seris.
et posuit custodiam in eis. ut
inimicitias exercerent in israel. Et
muniunt civitatem bethsuram. et
gazara. et arcem. et posuit in eis
auxilia. et apparatum escarum. et
accepit filios principum regionis
obsides. et posuit eos in arce
ierusalem in custodia.

Et anno centesimo quinquage
simo tercio. mense secundo pre
cepit alchimus destrui muros do
mus sancte interioris. et destrui opera
prophetarum. et cepit destruere. in tempore
illo. Et percussus est alchimus. et
impedita sunt opera illius. et
obclusum est os eius. et dissolutus
est paralisi. nec ultra loqui po
tuit verbum nec mandare de domo
sua. Et mortuus est alchimus in tem
pore illo cum tormento magno. Et
vidit bachides quoniam mortuus
est alchimus. et reversus est ad regem.
et siluit terra annis duobus. Et
cogitaverunt omnes iniqui dicen
tes. Ecce ionathas et qui cum eo
sunt. in silencio habitant confi
dentes. Nunc ergo adducamus
bachidem. et comprehendet eos
omnes in una nocte. Et abierunt
et consilium ei dederunt. Et surrex
it ut veniret cum exercitu multo.
et misit epistolas socijs suis oc
culte qui erant in iudea. ut com
prehenderent ionathan. et eos qui

cum eo erant. Sed non potuerunt.
quia innotuit eis consilium eorum.
et apprehendit de viris regionis
qui principes erant malicie. quin
quaginta viros. et occidit eos.
Et secessit ionathas et symon. et
qui cum eo erant in bethbessen. que
est in deserto. et exstruxit diruta eius
et firmaverunt eam. Et cognovit
bachides. et congregavit univer
sam multitudinem suam. et hys
qui de iudea erant denunciavit. Et
venit. et castra posuit desuper
ad bethbesse. Et oppugnavit eam
dies multos. et fecit machinas.
Et reliquit ionathas simonem
fratrem suum in civitate et exiit
in regionem. et venit cum numero.
et percussit odaren. et fratres eius.
et filios phaseron in tabernacu
lo ipsorum. et cepit cedere et crescere
virtutibus. Symon vero et qui
cum ipso erant exierunt de civitate
et succenderunt machinas. et pug
naverunt contra bachidem. et con
tritus est ab eis. Et afflixerunt
eum valde. quoniam consilium eius et
congressus ~~est~~ eius erat inanis.
Et iratus contra viros iniquos
qui ei consilium dederant ut veni
ret in regionem ipsorum. multos
ex eis occidit. Ipse autem cogita
vit cum reliquis abire in regionem
suam. Et cognovit ionathas.
et misit ad eum legatos. compo
nere cum ipso pacem. et reddere
ei captivitatem. Et libenter accepit.

et fecit secundum verba eius et iuravit nichil se ei facturum mali omnibus diebus vite eius. Et reddidit ei captivitatem quam prius erat predatus ex terra iuda. et conversus abiit in terram suam. et non apposuit amplius venire in fines eius. et cessavit gladius ex israhel. Et habitavit ionathas in machmas. et cepit ionathas ibi iudicare populum. et exterminavit impios ex israhel. Et anno centesimo sexagesimo. ascendit alexander antiochi filius qui cognominatus est nobilis. et occupavit ptholomaidam. et receperunt eum et regnavit ibi. Et audivit demetrius rex. et congregavit exercitum valde copiosum. et exivit obviam illi in prelium. et misit demetrius ad ionathan epistolam verbis pacificis. ut magnificaret eum. Dixit enim anticipemus pacem facere cum eo. priusquam faciat cum alexandro adversus nos. Recordabitur enim omnium malorum que fecimus in eum et in fratrem eius. et in gentem eius. Et dedit ei potestatem congregandi exercitum. et fabricare arma. et esse ipsum socium eius. Et obsides que erant in arce. iussit tradi ei. Et venit ionathas in iherusalem. et legit epistolas in auditu omnis populi. et eorum qui in arce erant. et timuerunt timore magno. quoniam audierunt quod dedit ei rex potestatem congregandi exercitum. Et traditi sunt ionathe obsides. et reddidit eos parentibus suis. Et habitavit ionathas in iherusalem. et cepit innovare et edificare civitatem. Et dixit facientibus opera. ut extruerent muros et montem syon in circuitu lapidibus quadratis ad munitionem. et ita fecerunt. Et fugerunt alienigene qui erant in munitionibus quas edificaverat bachides. et reliquit unusquisque locum suum. et abiit in terram suam. Tantum in bethsura remanserant aliqui ex hiis qui reliquerant legem. et precepta dei. Erat enim eis ad refugium. Et audivit alexander rex promissa que promisit demetrius ionathe. et narraverunt ei prelia. et virtutes quas ipse fecit. et fratres eius. et labores quos laboraverunt. et ait. Numquid inveniemus aliquem virum talem. Et nunc faciemus eum amicum et socium nostrum. Et scripsit epistolam. et misit ei secundum hec verba dicens. Rex alexander. fratri ionathe salutem. Audivimus de te. quod potens viribus et aptus es. ut sis amicus noster. et nunc constituimus te hodie summum sacerdotem gentis tue. ut amicus voceris regis. Et misit ei purpuram et coronam auream. Et que nostra sunt sentias nobiscum. et conserves amicicias ad nos. Et induit se ionathas stola sancta. septimo mense. anno centesimo sexagesimo. in die sollempni scenophegie. Et congregavit ex

erarum et fecit arma copiosa. Et
audivit demetrius verba ista. et con-
tristatus est nimis. et ait. Quid
hoc fecimus quod preoccupavit
nos alexander apprehendere ami-
citiam iudeorum. ad munimen sui. Scri-
bam et ego illis verba precatoria. et
dignitates. et dona. ut sit mecum
in adiutorio. Et scripsit in hec ver-
ba. Rex demetrius genti iudeorum
salutem. Quoniam servastis ad nos
pactum. et mansistis in amicicia
nostra. et non accessistis ad inimicos
nostros. audivimus et gavisi sumus.
Et nunc perseverate adhuc conser-
vare ad nos fidem. et retribuemus
vobis bona. pro hiis que fecistis
nobiscum. Et remittemus vobis pres-
tationes multas. et dabimus vobis
donationes. Et nunc absolvo vos.
et omnes iudeos a tributis. Et pre-
cii salis indulgeo. et coronas remit-
to. et tercias seminis. et dimidiam
partem fructus ligni. quod est
portionis mee. relinquo vobis
ex hodierno. et deinceps. ne acci-
piatur a terra iuda. et a tribus civita-
tibus que addite sunt illi ex sama-
ria. et galilea. ex hodierna die.
et in totum. Et ierusalem sit sancta et libe-
ra. cum finibus suis. et decime et tri-
buta ipsius sint. Remitto etiam
potestatem arcis. que est in ierusalem
et do eam summo sacerdoti. ut con-
stituat in ea viros quoscumque ipse
elegerit qui custodiant eam. Et
omnem animam iudeorum que capti-
va est a terra iuda in omni regno
meo. relinquo liberam gratis. ut
omnes a tributis solvantur. etiam
pecorum suorum. Et omnes dies sollemp-
nes et sabbata. et neomenie. et
dies decreti. et tres dies ante sol-
lempnem diem. et tres dies post di-
em sollempnem. sint omnes immu-
nitatis et remissionis. omnibus iu-
deis. qui sunt in regno meo. Et
nemo habebit potestatem agere
aliquid. et movere negocia adversus
aliquem eorum. in omni causa. Et ut
scribantur ex iudeis in exercitum re-
gis ad triginta milia virorum. et
dabuntur illis copie. ut oportet omnibus
exercitibus regis. Et ex ipsis ordina-
buntur qui sint in munitionibus
regis magni. et ex hiis constitu-
antur super negocia regni. que agun-
tur ex fide. et principes sint ex eis.
et ambulent in legibus suis. sicut
precepit rex in terra iuda. Et tres
civitates que addite sunt iudee.
ex regione samarie. cum iudea re-
putentur. ut sint sub uno. et non
obediant alie potestati. nisi summi
sacerdotis. Ptolomaidam et con-
fines eius. quas dedi donum sanctis
qui sunt in ierusalem ad necessa-
rios sumptus sanctorum. Et ego singu-
lis annis dabo quindecim milia siclorum
argenti de rationibus regis. que me
contingunt. Et omne quod reliquum
fuit. quod non reddiderant qui
super negocia erant annis prioribus.
ex hoc dabunt in opera domus. Et super

hec quinque milia siclorum argenti que
accipiebant de sanctorum ratione per singu-
gulos annos. Et hec ad sacerdo-
tes pertineant. qui ministerio
funguntur. Et quicumque fugerint
in templum quod est in Ierosa-
limis. et in omnibus finibus eius.
obnoxii regi in omni negotio
dimittantur. Et universa que sunt
eis in regno meo libera habeant.
et ad edificanda vel restauranda
opera sanctorum. sumptus dabuntur de ra-
tione regis. Et ad extruendos
muros Ierusalem. et communien-
dos in circuitu sumptus dabuntur
de ratione regis. et ad constru-
endos muros in Iudea. Ut au-
divit autem Ionathas et populus
sermones istos. non crediderunt
eis. nec receperunt eos. quia recor-
dati sunt malicie magne quam
fecerat in Israel et tribulaverat e-
os valde. Et complacuit eis
in Alexandrum. quia ipse fuerat
eis princeps sermonum pacis. et
ipsi auxilium ferebant omnibus die-
bus. Et congregavit rex Alex-
ander exercitum magnum. et ad-
movit castra ad Demetrium regem.
Et commiserunt prelium reges. et fugit
exercitus Alexandri. et secutus est
Demetrius. et incubuit super e-
os. Et invaluit prelium nimis.
donec occidit sol. et cecidit Deme-
trius in illa die. Et misit Alexan-
der ad Ptholomeum regem Egyp-
ti legatos. secundum hec verba dicens.

Quoniam in regnum meum ingressus
sum. et sedi in sede patrum meorum. et
obtinui principatum. et contrivi De-
metrium. et possedi regionem nostram
et commisi cum eo pugnam. et contritus
est ipse et castra eius a nobis. et
sedemus in sede regni eius. et nunc
statuamus ad invicem amiciciam. et
da michi filiam tuam uxorem. et ego
gener tuus. et dabo tibi dona
et dignitatem. Et respondit
Ptholomeus rex dicens. Fe-
lix dies in qua reversus es ad
terram patrum tuorum. et sedisti in
sede regni eorum. Et nunc faciam tibi
que scripsisti. sed occurre Ptho-
lomaide. ut videamus nos invi-
cem. et spondeam tibi sicut dix-
isti. Et exiit Ptholomeus de Egyp-
to ipse et Cleopatra filia eius. et
venit Ptholomaide. anno cen-
tesimo sexagesimo secundo. Et oc-
currit ei Alexander rex. et dedit
ei Cleopatram filiam suam. et fecit
nuptias eius Ptholomaide sicut
reges in magna gloria. Et scripsit
Alexander rex Ionathe ut veni-
ret obviam sibi. Et abiit cum gloria
Ptholomaidem. et occurrit ei
duobus regibus. et dedit illis ar-
gentum multum et aurum. et dona.
et invenit gratiam in conspectu e-
orum. Et convenerunt adversus eum
viri pestilentes ex Israel. viri in-
qui interpellantes adversus eum.
et non intendit ad eos rex. Et
iussit spoliari Ionatham vesti-

uenitis suis. et indui eum pur
pura. et ita fecerunt. Et colloca
uit eum rex sedere secum. dixitque prin
cipibus. Exite cum eo in medio ciuita
tis. et predicate ut nemo interpellet
aduersus eum de ullo negocio. nec quis
quam ei molestus sit de ulla ra
tione. Et factum est ut uiderunt qui inter
pellabant gloriam eius. que predicaba
tur. et opertum eum purpura. fugerunt
omnes. Et magnificauit eum rex. et
scripsit eum inter primos amicos. et
posuit eum ducem. et participem prin
cipatus. Et reuersus est ionathas
in iherusalem cum pace et leticia. In
anno centesimo sexagesimo quin
to. uenit demetrius filius demetrii a
creta. in terram patrum suorum. Et
audiuit rex alexander et contristatus
est ualde. et reuersus est antiochi
am. Et constituit demetrius apollo
nium qui preerat celesyrie. et congre
gauit exercitum magnum. et ascendit
ad iamniam. et misit ad ionathan
summum sacerdotem dicens. Tu solus
resistis nobis. Ego autem factus
sum in derisum et in obprobrium propterea
quia tu potestatem exerces aduersum nos in
montibus. Nunc ergo si confidis in uir
tutibus tuis. descende ad nos in cam
pum. et comparemus illic inuicem quia
mecum est uirtus bellorum. Interroga et
disce. quis sum ego et ceteri qui aux
ilio sunt michi. qui et dicunt quia
non potest stare pes uester ante faciem
nostram. quia bis in fugam conuersi sunt
patres tui in terra sua. Et nunc
quomodo poteris sustinere equitatum. et
exercitum tantum in campo. ubi non
est lapis. neque saxum. neque locus
fugiendi. Ut audiuit autem iona
thas sermones istos apollonii
motus est animo. et elegit decem mi
lia uirorum. et exiit ab iherusalem.
Et occurrit ei symon frater eius
in adiutorium. et applicuerunt castra
in ioppen. Et exclusit eum a ciuitate.
quia custodia apollonii ioppe erat
et oppugnauit eam. Et exterriti qui
erant in ciuitate aperuerunt ei.
Et obtinuit ionathas ioppen. Et au
diuit apollonius et admouit tria
milia equitum. et exercitum multum.
et abiit azotum tamquam iter faciens. Et
statim abiit in campum. eo quod ha
beret multitudinem equitum. et con
fideret in eis. Et insecutus est eum iona
thas in azotum. et prelium commiserunt.
Et reliquit apollonius in castris mil
le equites post eos occulte. Et cog
nouit ionathas. quoniam sunt insidie
post se. et circuierunt castra eius a ma
ne usque ad uesperam. Populus
autem stabat sicut preceperat iona
thas. et laborauerunt equi eorum.
Et eiecit symon exercitum suum. et com
misit contra legionem. equites enim
fatigati erant. et contriti sunt ab eo.
et fugerunt. Et qui dispersi sunt in
campum. fugerunt in azotum. et in
trauerunt in bethdagon idolum suum
ut se liberaret. Et succendit iona
thas azotum. et ciuitates que erant
in circuitu eius. et accepit spolia eorum.

IX

et templum dagon · et eos qui fugerunt in illud succendit igni · et fuerunt qui ceciderunt gladio cum hiis qui succensi sunt fere octo milia virorum · Et movit inde ionathas castra et applicuit ea ascolona · et exierunt de civitate obviam illi in magna gloria · et reversus est ionathas in iherusalem cum suis · habentibus spolia multa. Et factum est ut audivit alexander sermones istos · addidit adhuc glorificare ionatam · Et misit sibi fibulam auream sicut est consuetudo dari cognatis regum · et dedit ei accaron · et omnes fines eius in possessionem.

XI

Et rex egipti congregavit exercitum sicut arena que est ad oram maris · et naves multas · et querebat obtinere regnum alexandri dolo · et addere illud regno suo · Et exiit in syriam verbis pacificis · et aperiebant ei civitates · et occurrebant ei · quia mandaverat alexander rex exire obviam ei · eo quod socer suus esset. Cum introiret autem civitatem ptholomeus · ponebat custodias militum · in singulis civitatibus · Et ut appropiavit azoto · ostenderunt ei templum dagon succensum · et azotum · et cetera eius demolita · et corpora proiecta · et eorum qui cesi erant in bello tumulos · quos fecerant secus viam · Et narraverunt regi · quia hec fecit ionathas · ut invidiam facerent ei · et tacuit rex · Et occurrit ionathas regi in ioppen cum gloria · et invicem se salutaverunt et dormierunt illic · Et abiit ionathas cum rege usque ad flumium quod vocatur eleuterus · et reversus est iherusalem · Rex autem ptholomeus obtinuit dominium civitatum usque seleuciam maritimam · Et cogitabat in alexandrum consilia mala · et misit legatos ad demetrium dicens · Veni componamus inter nos pactum et dabo tibi filiam meam quam habet alexander · et regnabis in regno patris tui · Penituit enim me quod dederam illi filiam meam · quesivit enim me occidere · Et vituperavit eum · propterea quod concupierat regnum eius · Et abstulit filiam eius · et dedit eam demetrio · et alienavit se ab alexandro · Et manifeste facte sunt inimicicie eius · Et intravit ptholomeus anthiochiam · et imposuit duo diademata capiti suo · egipti et asie · Ptholomeus autem rex erat in cilicia illis temporibus · quia rebellabant qui erant in illis locis · Et audivit alexander · et venit ad eum in bello · et produxit ptholomeus rex exercitum · et occurrit ei in manu valida · et fugavit eum · Et fugit alexander in arabiam ut ibi protegeretur · Rex autem ptholomeus exaltatus est · Et abstulit zabdiel arabs caput alexandri · et misit ptholomeo · Et rex

clxxxvi

ptholomeus mortuus est in die ter
tio. Et qui erant in munitionibus
perierunt ab hiis qui erant intra
castra. et regnavit demetrius. an
no centesimo sexagesimo septimo.
In diebus illis congregavit iona
thas eos qui erant in iudea. ut
expugnaret arcem que est in ieru
salem. et fecerunt contra eam machi
nas multas. Et abierunt quidam
qui oderant gentem suam viri iniqui
ad regem. et renuntiaverunt ei. quod
ionathas obsideret arcem. Et ut au
divit iratus est. et statim venit
ptholomaidam. et scripsit io
nathe ne obsideret. sed occurre
ret sibi ad colloquium festinato.
Ut audivit autem ionathas.
iussit obsidere. Et elegit de seni
oribus israel. et de sacerdotibus et de
dit se periculo. et accepit aurum et
argentum. et vestem. et alia exenia
multa. et abiit ad regem ptho
lomaidem. et invenit gratiam in
conspectu eius. Et interpellabant
adversus eum quidam iniqui ex gen
te sua. et fecit ei rex sicut fecerant
ei qui ante ipsum fuerant. et ex
altavit eum ante conspectum omnium
amicorum eius. Et statuit ei principa
tum sacerdotii. et quecumque alia ha
buit prius pretiosa. et fecit eum prin
cipem amicorum. Et postulavit io
nathas a rege. ut immunem fa
ceret iudeam. et toparcias. id est
ad samariam. et promisit ei ta
lenta trecenta. et consensit rex

Et scripsit ionathe epistolas. de
hiis omnibus. hunc modum continen
tes. Rex demetrius ionathe fratri
salutem. et genti iudeorum. Exemplum
epistole quam scripsimus lasthenis
parenti nostro de vobis misimus ad
vos et sciretis. Rex demetrius
lasthenis parenti salutem. Genti
iudeorum amicis nostris. et conser
vantibus que iusta sunt apud nos.
decrevimus bene facere. propter
benignitatem ipsorum. quam erga nos
habent. Statuimus ergo illis om
nes fines iudee. et tres civitates.
Lydam. et ramathe. que ad
dite sunt iudee ex samaria. et omnes
confines earum. sequestrari omnibus
sacrificantibus in iherosolimis.
pro hiis que ab eis rex accipiebat
per singulos annos. et pro fructibus
terre. et pomorum. et alia que ad
nos pertinebant decimarum et tri
butorum. ex hoc tempore remittimus
eis. et areas salinarum. et coronas
que nobis deferebantur. omnia
ipsis concedimus. et nichil horum
irritum erit ex hoc et in omne tempus.
Nunc ergo curate facere hoc exem
plum. et detur ionathe. et ponatur
in monte sancto. in loco celebri. Et
audiens demetrius rex quod silu
it terra in conspectu eius. et nichil
ei resisteret. dimisit exercitum suum.
unumquemque in locum suum. excepto
peregrino exercitu. quem traxit
ab insulis gentium. Et inimici e
rant ei omnes exercitus patrum eius.

Trifon erat quidam partium alex-
andri prius. et vidit quoniam omnis
exercitus murmurabat contra deme-
trium. et exiit ad emalchuel arabum. qui
nutriebat anthiochum filium alex-
andri. et assidebat ei. ut traderet
eum ipsi. ut regnaret loco patris sui.
Et enunciavit ei. quanta fecit deme-
trius. et inimicicias exercituum eius
adversus illum. Et mansit ibi diebus
multis. Et misit ionathas ad de-
metrium regem. ut eiceret eos qui
erant in arce ierusalem. et qui in pre-
sidiis erant. quia impugnabant is-
rahel. Et misit demetrius ad io-
nathan dicens. Non hec tantum
faciam tibi et genti tue. sed gloria
illustrabo te. et gentem tuam. cum fu-
erit oportunum. Nunc ergo recte
feceris si miseris viros. in auxi-
lium. quia discessit omnis exercitus
meus. Et misit ei ionathas tria
milia virorum fortium anthiochiam. et
venerunt ad regem. et delectatus est
rex in adventu eorum. Et convenerunt
qui erant de civitate. centum viginti
milia virorum. et volebant interfi-
cere regem. et fugit rex in aulam.
et occupaverunt que erant de civi-
tate itinera civitatis. et ceperunt
pugnare. Et vocavit rex iudeos
in auxilium. et convenerunt omnes si-
mul ad eum. et dispersi sunt omnes
per civitatem. et occiderunt in illa
die centum milia hominum. et succende-
runt civitatem. et ceperunt spolia
multa in illa die. et liberaverunt
regem. Et viderunt qui erant de civi-
tate quod obtinuissent iudei civitatem si-
cut volebant. et infirmati sunt
mente sua. et clamaverunt ad regem
cum precibus dicentes. Da nobis
dexteras. et cessent iudei. oppug-
nantes nos et civitatem. Et proie-
cerunt arma. et fecerunt pacem. et glo-
rificati sunt iudei. in conspectu re-
gis. et in conspectu omnium qui erant
in regno eius. et nominati sunt in reg-
no et regressi sunt in iherusalem.
habentes spolia multa. et sedit
demetrius rex in sede regni sui. et
siluit terra in conspectu eius. Et mentitus
est omnia quecumque dixit. et alienavit
se ab ionatha. et non retribuit ei se-
cundum beneficia que sibi tribuerat
et vexabat eum valde. Post hec
autem reversus est trifon. et anti-
ochus cum eo puer adolescens.
et regnavit. et imposuit diadema-
ta. Et congregati sunt ad eum omnes
exercitus. quos disperserat deme-
trius. et pugnaverunt contra eum. et fugit
et terga vertit. Et accepit trifon
bestias. et obtinuit anthiochiam.
Et scripsit anthiochus adolescens
ionathe dicens. Constituo tibi sacer-
dotium. et constituo te super quatuor
civitates ut sis de amicis regis.
Et misit illi vasa aurea. et minis-
terium. et dedit ei potestatem bibe-
di in auro. et esse in purpura. et
habere fibulam auream. Et symonem
fratrem eius constituit ducem a terminis
tyri usque ad fines egypti. Et exiit

ionathas. et perambulabat trans
flumen civitates. et congregatus est
ad eum omnis exercitus syrie in auxi
lium. et venit ascalonem. et occur
rerunt ei de civitate honorifice.
Et abiit inde gazam. et concluse
runt se qui erant gaze. et obse
dit eam. et succendit que in circui
tu erant civitates. et predatus est eas.
Et rogaverunt gazenses ionatham.
et dedit illis dexteram. et accepit fi
lios eorum obsides. et misit illos
in iherusalem. et perambulavit re
gionem usque ad damascum. Et au
divit ionathas quod prevaricati sunt
principes demetrii in cades. que
est in galilea cum exercitu multo. vo
lentes eum removere a negocio reg
ni. et occurrit illis. Fratrem autem
suum symonem reliquit intra provinciam.
Et applicuit symon ad bethsuram
et expugnabat eam dies multos.
et conclusit eos. et postulaverunt
ab eo dextras accipere. et dedit illis.
Et eiecit eos inde. et cepit civitatem
et apposuit in ea presidium. Et io
nathas et castra eius applicuerunt
ad aquam genesar. et ante lucem
vigilaverunt in campum asor. Et
ecce castra alienigenarum occurre
bant in campo. et tendebant ei
insidias in montibus. Ipse autem oc
currit ex adverso. Insidie vero surrex
erunt de locis suis. et commiserunt
prelium. Et fugerunt qui erant de par
te ionathe omnes. Et nemo relictus
est ex eis. nisi mathathias filius ab

solomi. et iudas filius calphi prin
ceps milicie exercitus. Et scidit io
nathas vestimenta sua. et posuit
terram in capite suo. et oravit et
reversus est ad eos in prelium et conver
tit illos et pugnaverunt. Et vi
derunt qui fugiebant partis illius
et reversi sunt ad eum. et insequebantur
cum eo usque cades ad castra sua. et
pervenerunt usque illuc. Et ceciderunt
de alienigenis in die illa tria mi
lia virorum. et reversus est ionathas in
iherusalem.

Et vidit ionathas quia tempus
eum iuvat. elegit viros. et XII
misit romam statuere et renovare
cum eis amiciciam. Et ad spartas. et
ad alia loca misit epistolas. secundum
eandem formam. Et abierunt romam.
et intraverunt in curiam. et dixerunt.
Ionathas summus sacerdos. et gens
iudeorum. miserunt nos. ut renove
mus amiciciam et societatem. secundum pristi
num. Et dederunt illis epistolas ad
ipsos per loca. ut deducerent eos in
terram iuda cum pace. Et hoc exem
plum epistolarum. quas scripsit iona
thas spartiatis. Ionathas summus
sacerdos et seniores gentis. et sa
cerdotes. et reliquus populus iudeorum.
spartiatis fratribus salutem. Iam pridem
misse erant epistole. ad oniam sum
mum sacerdotem. a dario qui reg
nabat apud [illegible]iatas. quod estis
fratres nostri. sicut [illegible] scriptum conti
net. quod [illegible]tum est. Et sus
cepit onias virum [illegible] missus fuerat

cum honore, et accepit epistolas in quibus significabatur de societate et amicitia. Nos cum nullo horum indigeremus, habentes solacio sanctos libros qui sunt in manibus nostris, maluimus mittere ad vos renovare fraternitatem et amicitiam, ne forte alieni efficiamur a vobis. Multa enim tempora transierunt ex quo misistis ad nos. Nos ergo in omni tempore sine intermissione in diebus sollempnibus et ceteris quibus oportet memores sumus vestri in sacrificiis que offerimus et observationibus, sicut fas est et decet meminisse fratrum. Letamur itaque de gloria vestra. Nos autem circumdederunt tribulationes et multa prelia, et impugnaverunt nos reges qui sunt in circuitu nostro. Noluimus ergo vobis molesti esse neque ceteris sociis et amicis nostris in preliis. Habuimus enim de celo auxilium, et liberati sumus, et humiliati sunt inimici nostri. Elegimus itaque Numenium Antiochi et Antipatrum Iasonis filium, et misimus ad Romanos renovare cum eis amicitiam et pristinam societatem. Mandavimus itaque eis ut veniant etiam ad vos et salutent vos, et reddant vobis epistolas nostras de innovatione fraternitatis nostre. Et nunc bene facietis respondentes nobis ad hec. Et hoc rescriptum epistolarum quod miserat Onie rex Spartiatarum. Onias Ionathe sacerdoti magno salutem.

Inventum est in scriptura de Spartiatis et Iudeis, quoniam sunt fratres, et quia sunt de genere Abraham. Et nunc ex quo hec cognovimus, benefacitis scribentes nobis de pace vestra. Sed et nos rescripsimus vobis. Pecora nostra et possessiones nostre vestre sunt, et vestre nostre. Mandavimus itaque hec nuntiari vobis. Et audivit Ionathas quoniam egressi sunt principes Demetrii cum exercitu multo super quam prius pugnare adversus eum. Et exiit ab Iherusalem, et occurrit eis in Amathitem regione. Non enim dederat eis spatium ut ingrederentur regionem eius. Et misit speculatores in castra eorum, et reversi renuntiaverunt quia constituunt supervenire illuc nocte. Cum occidisset autem sol, precepit Ionathas suis vigilare et esse in armis paratos ad pugnam tota nocte, et posuit custodes per circuitum castrorum. Et audierunt adversarii quia paratus est Ionathas cum suis in bello, et timuerunt et formidaverunt corde suo, et accenderunt focos in castris suis. Ionathas autem et qui cum ipso erant non cognoverunt usque mane. Videbant enim luminaria ardentia. Et secutus est Ionathas et non comprehendit eos. Transierant enim flumen Eleutherum. Et divertit Ionathas ad Arabas qui vocabantur Zabadei, et percussit eos, et accepit spolia eorum. Et iunxit et venit Damascum et perambulabat

omnem regionem istam. Symon
autem exiit et venit usque ascalonam.
et ad proxima presidia. et declinavit
in ioppen. Et occupavit eam.
Audivit enim quod vellent presidium
tradere partibus demetrii. et po
suit illic custodes. ut custodirent
eam. Et reversus est ionathas. et con
vocavit seniores populi. Et cogita
vit cum eis edificare presidia in iu
dea. et edificare muros in ierusalem.
et exaltare altitudinem magnam in
medium arcis et civitatis. ut sepa
raret eam a civitate. ut esset ipsa sin
gulariter. Et neque emant neque ven
dant. Et convenerunt ut edificarent
civitatem. ut cecidit murus. qui
erat super torrentem ab ortu solis.
Et reparavit eum qui vocatur caphete
ta. Et symon edificavit adiada in
sephela. et munivit eam. et inpo
suit portas et seras. Et cum cogi
tasset trifon regnare asie. et assumere
diadema. et extendere manum in an
thiochum regem. timens ne forte
non permitteret eum ionathas. set pug
naret adversus eum. querebat compre
hendere eum et occidere. Et exurgens abiit
in bethsan. Et exivit ionathas
obviam ei cum quadraginta milibus viro
rum electorum in proelium. et venit beth
sam. Et vidit trifon quia ve
nit ionathas cum exercitu multo.
ut extenderet in eum manus et timuit,
et excepit eum cum honore. et commen
davit eum omnibus amicis suis. et dedit
ei munera. Et precepit exercitibus
suis. ut obedirent ei sicut sibi.
et dixit ionathe. Utquid vexasti u
niversum populum. cum bellum nobis non
sit. Et nunc remitte eos in domos
suas. Elige tibi autem viros paucos
qui tecum sint et veni mecum. ptho
lomaidam. et tradam illam tibi. et reliqua
presidia. et exercitum et universos pre
positos negotii. et conversus abibo.
Propterea enim veni. Et credidit ei. et
fecit sicut dixit. et dimisit exercitum.
et abierunt in terram iuda. Retinuit
autem secum tria milia virorum. ex quibus
remisit in galileam duo milia. mil
le autem cum eo venerunt. Ut intravit
autem ionathas ptholomaidam. clau
serunt portas ptholomenses. et con
prehenderunt eum. et omnes qui cum eo
intraverant gladio interfecerunt.
Et misit trifon exercitum et equi
tes in galileam. et in campum mag
num. et perderet omnes socios iona
the. At illi cum cognovissent. quia
comprehensus est. et periit. et omnes qui
cum eo erant. hortati sunt semetipsos.
et exierunt parati in proelium. Et viden
tes hii. qui insecuti fuerant. quia
pro anima res est illis. reversi sunt.
Illi autem venerunt omnes cum pace in
terram iuda. Et planxerunt iona
than. et eos qui cum eo erant valde.
Et luxit israel luctu magno. et quesie
runt omnes gentes. que erant in circui
tu eorum. conterere eos. Dixerunt enim.
Non habent principem et adiuvantem.
nunc ergo expugnemus illos. et tollamus
de hominibus memoriam eorum.

XIII

Et audivit Symon quod con-
gregavit Tryphon exercitum
copiosum ut veniret in terram Iuda.
et attereret eam. Videns quia in
tremore populus est et timore. ascendit
Ierusalem. et congregavit populum. et
adhortans dixit. Vos scitis quanta
et ego fratres mei. et domus patris mei
fecimus pro legibus et pro sanctis proelia et an-
gustias quales vidimus. Horum gratia
perierunt fratres mei omnes propter Israhel.
et relictus sum ego solus. Et nunc non
mihi contingat parcere animae meae. in omni
tempore tribulationis. Non enim melior
sum fratribus meis. Vindicabo itaque
gentem meam. et sancta. natos quoque nostros et
uxores. quia congregatae sunt uni-
versae gentes conterere nos inimicitiae
gratia. Et accensus est spiritus populi sim-
ul ut audivit sermones istos. Et re-
sponderunt voce magna dicentes.
Tu es dux noster loco Iudae et Ionathae
fratris tui. Pugna proelium nostrum.
et omnia quaecumque dixeris nobis facie-
mus. Et congregans omnes bella-
tores viros. acceleravit omnes mu-
ros in Ierusalem consummare. et
munivit eam in gyro. Et misit
Ionathan filium Absolomi. et cum eo
exercitum novum in Ioppen. et eiec-
tis his qui erant in ea mansit il-
lic et ipse. Et movit Tryphon a
Ptolomaida cum exercitu multo.
ut veniret in terram Iuda. et Iona-
thas cum eo in custodia. Symon autem
applicuit in Addus. contra faciem
campi. Et ut cognovit Tryphon

quia surrexit Symon in loco Iona-
thae fratris sui. misit ad eos legatos.
dicens. Pro argento quod debebat
frater tuus Ionathas. in ratione
regis detinuimus eum. Et nunc mitte
argenti talenta centum. et duos fi-
lios eius obsides. ut non dimissus
fugiat a nobis. et remittemus eum.
Et cognovit Symon quia cum dolo
loqueretur secum. iussit tamen dari argen-
tum et pueros. ne inimicitiam ma-
gnam sumeret ad Israhel populum dicentem.
quia non misit argentum et pueros.
propterea periit. Et mentitus est. et non di-
misit Ionathan. Et post haec venit
Tryphon intra regionem ut contereret
eam. et gyraverunt per viam quae du-
cit Ador. Et Symon et castra eius
ambulabant in omnem locum. quacum-
que ibat. Qui autem in arce erant mi-
serunt ad Tryphonem legatos. ut fes-
tinaret venire per desertum. et mitte-
ret illis alimonias. et paravit
Tryphon omnem equitatum. ut ve-
niret nocte illa. Erat autem nix val-
de multa. et non venit in Galaa-
ditin. Et cum appropinquasset Bascama. oc-
cidit Ionathan et filios eius. Et con-
vertit Tryphon. et abiit in terram suam.
Et misit Symon. et accepit ossa Io-
nathae fratris sui. et sepelierunt ea in
Modin civitate patrum eius. Et plan-
xerunt eum omnis Israhel planctu mag-
no. et luxerunt eum dies multos.
Et aedificavit Symon super sepulcrum
patris sui. et fratrum suorum. aedificium
altum visu. lapide polito. ante et retro.

Et statuit septem pyramidas.
unam contra unam patri et matri et
quatuor fratribus. Et his circumposuit
columpnas magnas et super columpnas
arma ad memoriam eternam. et
iuxta arma naves sculptas. que
viderentur ab hominibus navigantibus
mare. Hoc est sepulcrum quod
fecit in modin. usque in hunc di-
em. Tryphon autem cum iter faceret
cum anthiocho rege adolescente. do-
lo occidit eum. et regnavit loco
eius. et imposuit sibi diadema a-
sie. et fecit plagam magnam in terra.
Et edificavit symon presidia iude-
e muniens ea turribus excelsis. et
muris magnis. et portis. et
seris. et posuit alimenta in mu-
nitionibus. Et elegit symon viros
et misit ad demetrium regem. ut
faceret remissionem regioni. quia
actus omnes tryphonis per direp-
tionem fuerant gesti. Et demetrius
rex ad verba ista respondit. et
scripsit epistolam talem. Rex
demetrius symoni summo sacerdoti.
et amico regum. et senioribus et
genti iudeorum salutem. Coronam au-
ream et bean quam misistis suscepi-
mus. et parati sumus facere vo-
biscum pacem magnam. et scribere
prepositis regis. remittere vobis
que indulsimus. Quecumque enim con-
stituimus vobis. constant vobis.
munitiones quas edificastis. sint
vobis. Remittimus quoque igno-
rantias. et peccata usque in hodiernum
diem. et coronam quam debebatis.
et si quid aliud erat tributarium in ihe-
rusalem. iam non sit tributarium. Et
si qui apti sunt ex vobis conscribi
inter nostros conscribantur et sit inter
nos pax. Anno centesimo septu-
agesimo. ablatum est iugum gentium ab
israel. et cepit populus israel scribere in ta-
bulis et gestis publicis. anno
primo sub symone sacerdote mag-
no duce et principe iudeorum. In illis
diebus symon applicuit ad gazam. et
circumdedit eam castris. et fecit ma-
chinas. et applicuit ad civitatem.
et percussit turrim unam. et comprehendit.
Et qui erupuerunt erant intra ma-
chinam in civitate. et factus est motus
magnus in civitate. Et ascende-
runt qui erant in civitate cum uxo-
ribus et filiis super murum scissis
tunicis suis. et clamaverunt voce
magna. postulantes a symone dex-
tras sibi dari. Et dixerunt. Non no-
bis reddas secundum malicias nostras.
sed secundum misericordias tuas. Et flex-
us symon non debellavit eos. eie-
cit tamen eos de civitate. Et emun-
davit edes in quibus fuerant simu-
lachra. et tunc intravit in eam cum
ymnis benedicens dominum. Et eiec-
ta ab ea omni inmundicia. colloca-
vit in ea viros qui legem facerent.
Et munivit eam. et fecit sibi habitatio-
nem. Qui autem erant in arce ierusalem.
prohibebantur egredi. et ingredi
in regionem. et emere ac vendere. et
esurierunt valde. et multi ex eis fa-

me perierunt. Et clamaverunt ad sy-
monem ut dextras acciperent. et
dedit illis. Et eiecit eos inde et
mundavit arcem a contaminationibus.
Et intraverunt in eam tercia et vicesima
secundi mensis. anno centesimo septu-
agesimo primo. cum laude et ramis
palmarum. et cinaris. et cymbalis.
et nablis. et ympnis. et canticis.
quia contritus est inimicus magnus
ex israel. Et constituit ut omnibus annis
agerentur dies hii cum leticia. et mu-
nivit montem templi qui erat secus
arcem. et habitavit ibi ipse et qui
cum eo erant. Et vidit symon ioha-
nem filium suum quod vir esset. po-
suit eum ducem virtutum universa-
rum et habitavit gazaris.

Anno centesimo septuage-
simo secundo congregavit de-
metrius rex exercitum suum et abi-
it in mediam ad contrahenda sibi aux-
ilia. ut expugnaret tryphonem.
Et audivit arsaces rex persidis et
medie. quia intravit demetrius in
fines suos. et misit unum de princi-
pibus suis. ut comprehenderet eum
vivum. et adduceret eum ad se. Et
abiit et percussit castra demetrii
et comprehendit eum. et duxit eum ad
arsacen. et posuit eum in custodi-
am. Et siluit terra iuda omni-
bus diebus symeonis. et quesivit bo-
na genti sue. et placuit illis po-
testas eius et gloria eius omnibus diebus.
et cum omni gloria accepit ioppen in por-
tum. et fecit introitum in insulis maris.

Et dilatavit fines gentis sue. et
obtinuit regionem. et congregavit
captivitatem multam. Et dominatus
est gazere. et bethsure. et arcis.
et abstulit inmundicias ex ea. et
non erat qui resisteret ei. Et unus-
quisque colebat terram suam. cum pace.
Et terra iuda dabat fructus suos.
et ligna camporum fructum suum. Seni-
ores in plateis sedebant omnes. et
de bonis terre tractabant. et iu-
venes induebant se gloriam. et sto-
las belli. Civitatibus tribuebat
alimonias. et constituebat eas
ut essent vasa munitionis quoad
usque nominatum est nomen glorie eius us-
que ad extremum terre. Fecit pacem sup-
er terram. et letatus est israel leticia mag-
na. et sedit unusquisque sub vite sua.
et sub ficulnea. nec erat qui eos ter-
reret. Defecit impugnans eos sup-
er terram. Reges contriti sunt in die-
bus illis. et confirmavit omnes humi-
les populi sui. et legem exquisivit.
et abstulit omnem iniquum et ma-
lum. Sancta glorificavit. et multipli-
cavit vasa sanctorum. Et auditum est ro-
me quia defunctus esset ionathas. et
usque in sparta. contristati sunt val-
de. Ut audierunt autem quod symon frater eius fac-
tus esset summus sacerdos loco eius. et ipse
obtineret regionem et civitates in
ea scripserunt ad eum in tabulis ere-
is. ut renovarent amicicias et so-
cietatem quam fecerunt cum iuda
et ionatha fratribus eius. Et lecte
sunt in conspectu ecclesie in ierusalem.

Et hoc exemplum epistolarum quas
miserunt spartiatae. Spartianorum
principes et civitates. simoni sac-
erdoti magno. et senioribus. et sacer-
dotibus. et reliquo populo iudeorum. fratribus
salutem. Legati qui missi sunt ad po-
pulum nostrum. nuntiaverunt nobis de
gloria vestra. et honore. ac leticia. et
gavisi sumus in introitu eorum. Et scrip-
simus que ab ipsis erant dicta in
consiliis populi sic. Numenius anthi-
ochi. et antipater iasonis filius. le-
gati iudeorum venerunt ad nos. reno-
vantes nobiscum amiciciam pristinam.
Et placuit populo excipere viros gloriose.
et ponere exemplum sermonum eorum ut
segregatis populi libris. ut sit ad me-
moriam populo spartiatarum. Exem-
plum autem hoc scripsimus symoni magno
no sacerdoti. Post hec autem misit
symon numenium romam. habentem
clipeum aureum magnum pondus m-
narum mille. ad statuendam cum eis
societatem. Cum audisset autem romanus
populus sermones istos. dixerunt. quam
gratiarum actionem reddemus symoni et
filiis eius? Restituit enim ipse fratres
suos. et expugnavit inimicos israel ab
eis. Et statuerunt ei libertatem. et descrip-
serunt in tabulis ereis. et posuerunt
in titulis in monte syon. octava
decima die mensis elul. anno centesimo sep-
tuagesimo secundo. Anno tercio sub symone
sacerdote magno. in assaramel. in
conventu magno. sacerdotum et populi. et prin-
cipum gentis. et seniorum regionis. nota
facta sunt hec. quoniam frequenter facta sunt

prelia in regione nostra. Symon autem
mathatie filius. ex filiis iarib. et
fratres eius dederunt se periculo. et restite-
runt adversariis gentis sue. ut starent
sancta ipsorum. et lex. et gloria magna glo-
rificaverunt gentem suam. Et factus est illis
sacerdos magnus. et appositus est ad
populum suum. Et voluerunt inimici eorum
calcare. et atterere regionem ipsorum.
et extendere manus in sancta ipsorum. Tunc
restitit symon. et pugnavit pro
gente sua. et erogavit multas pe-
cunias. et armavit viros virtutis
gentis sue. et dedit eis stipendia.
Et munivit civitates iudee. et beth-
suram que erat in finibus iudee. ubi erant
arma hostium antea. et posuit illic
presidium viros iudeos. Et ioppen mu-
nivit que erat ad mare. et gazaram que
erat in finibus azoti. in qua hostes antea
habitabant. et collocavit illic iude-
os. et quecumque apta erant ad correctio-
nem eorum. posuit in eis. Et vidit
populus actum symonis. et gloriam quam
cogitabat facere genti sue. Et posue-
runt eum ducem suum. et principem sacer-
dotum. eo quod ipse fecerat hec omnia. et
iusticiam et fidem. quam conservavit
genti sue. et exquisivit omnimodo ex-
altare populum suum. Et in diebus eius
prosperatum est in manibus eius. ut tolle-
rentur gentes de regione ipsorum. et qui
in civitate david erant in ierusalem
in arce. de qua procedebant omnia. et
contaminabant sancta sunt. et inferebant
plagam magnam castitati. Et collo-
cavit in ea. viros iudeos ad tutamentum

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

regionis et civitatis. et exaltavit
muros Iherusalem. Et rex demetrius sta
tuit illi summum sacerdotium. Secundum hec
fecit eum amicum suum. et glorificavit
eum gloria magna. Audivit enim quod
appellati sunt iudei a romanis amici et
socii. et fratres. et quia susceperunt lega
tos symonis gloriose. Et quia iudei et sacer
dotes eorum consenserunt esse eum ducem
suum. et summum sacerdotem in eternum. do
nec surgat propheta fidelis. et ut sit
super eos dux. Et ut cura esset illi pro
sanctis. et ut constitueret prepositos super
opera eorum. et super regionem. et super ar
ma. et super presidia. Et cura sit illi de
sanctis. et ut audiatur ab omnibus. Et scri
os bantur in nomine eius conscriptiones in regi
one. et ut operiatur purpura et auro.
et ne liceat ulli ex populo et ex sacerdo
tibus irritum facere aliquid horum. et contra
dicere his que ab eo dicuntur. aut con
vocare conventum in regione sine
illo. et vestiri purpura. et uti fi
bula aurea. Qui autem fecerit extra
hec aut irritum fecerit aliquid horum
reus erit. Et complacuit omni populo
statuere symonem. et facere secundum ver
ba ista. et suscepit symon. et com
placuit ut summo sacerdotio fun
geretur. et esset dux. et princeps gen
tis iudeorum. et sacerdotum. et preesset omnibus.
Et scripturam istam dixerunt ponere in ta
bulis ereis. Et ponere eas in peri
bolo sanctorum in loco celebri. Exem
plum autem eorum ponere in erario. ut
habeat symon et filii eius.

XV Et misit rex antiochus filius
demetrii. epistolas ab
insulas maris. Symoni sacerdo
ti. et principi gentis iudeorum et
universe genti. et erant continentes
hunc modum. Rex anthiochus sy
moni sacerdoti magno. et gen
ti iudeorum salutem. Quoniam quidem pesti
lentes obtinuerunt regnum pa
trum nostrorum. volo autem vindicare
regnum. et restituere illud sicut e
rat antea. electam feci multitudi
nem exercitus. et feci naves belli
cas. Volo autem procedere per regi
ones. ut ulciscar in eos qui cor
ruperunt regionem nostram. et qui
desolaverunt civitates multas in
regno meo. Nunc ergo statuo tibi
omnes oblationes quas remiserunt
tibi ante me reges. et quecumque
alia dona remiserunt tibi. et per
mitto tibi facere percussuram proprii
numismatis. in regione tua. Ihe
rusalem autem sanctam esse et liberam. et
omnia arma que fabricata sunt. et pre
sidia que exstruxisti. que tenes
maneant tibi. Et omne debitum regis
et que futura sunt regi. ex hoc et
in totum tempus remittuntur tibi. Cum
autem obtinuerimus regnum nostrum glo
rificabimus te et gentem tuam. et tem
plum gloria magna. ita ut manifes
tetur gloria vestra in universa terra. An
no centesimo septuagesimo quarto ex
iit antiochus in terram patrum suorum.
et convenerunt ad eum omnes exercitus
ita ut pauci relicti essent cum trifo
ne. Et insecutus est eum antiochus rex.

et venit

et venit Doram fugiens per mariti
ma. Sciebat enim quod congre
gata sunt in eum mala. et reliquit
eum exercitus. et applicavit Antiochus
super Doram. cum centum viginti milibus
virorum belligeratorum. et octo milibus
equitum. et circuivit civitatem. et naves
a mari accesserunt. et vexabat civi
tatem a terra. et mari. et neminem sine
bant egredi. Venit autem Numenius
et qui cum eo fuerant. ab urbe Roma.
habentes epistolas regibus et regionibus
scriptas. in quibus continebantur hec.
Lucius consul Romanorum. Ptholomeo re
gi salutem. Legati Iudeorum venerunt
ad nos amici nostri. renovantes pristi
nam amicitiam. et societatem. missi a
Symone principe sacerdotum. et populo
Iudeorum. Attulerunt autem et clipeum
aureum mnarum mille. Placuit ita
que nobis scribere regibus et regio
nibus ut non inferant illis mala.
neque inpugnent eos. et civitates
eorum. et regiones eorum. et ut non ferant
auxilium. pugnantibus adversus eos.
Visum est autem nobis accipere ab eis
clipeum. Si qui ergo pestilentes refuge
runt de regione ipsorum ad vos. tra
dite eos Symoni principi sacerdotum.
ut vindicet in eos secundum legem suam.
Hec eadem scripta sunt Demetrio regi.
et Athalo. et Arabe. et Arsaci. et
in omnes regiones. et Lamsame.
et Spartiatis. et Delo. et Mindo. et Si
cione. et Carie. et Samum. et Pamphi
liam. et Liciam. et Alacarnasum. et Ro
dum. et Phaselida. et Coo. et Siden.
et Arado. et Gortinam. et Gnidum. et
Cyprum. et Cyrenen. Exemplum autem
eorum scripserunt. Symoni principi sa
cerdotum. et populo Iudeorum. Antiochus
autem rex applicavit castra in Doram
secundo admovens ei semper manus et machi
nas faciens. et conclusit Triphonem.
ne procederet. Et misit ei Symon du
o milia virorum electorum in auxilium.
et argentum. et aurum. et vasa copio
sa. et noluit ea accipere. sed rupit
omnia que pactus est cum eo antea. et
alienavit se ab eo. Et misit ad eum
Athenobium unum de amicis suis.
ut tractaret cum eo dicens. Vos te
netis Ioppen et Gazaram. et arcem que
est in Ierusalem civitatem regni mei. fi
nes earum desolastis. et fecistis pla
gam magnam in terra. et dominati estis
per loca multa in regno meo. Nunc er
go tradite civitates quas occupastis
et tributa locorum. quibus dominati es
tis extra fines Iudee. Sin autem
date pro illis quingenta argenti
talenta. et exterminii quod extermi
nastis. et tributorum civitatum. a
lia talenta quingenta. Sin autem
veniemus et expugnabimus vos.
Et venit Athenobius. amicus re
gis in Ierusalem. et vidit gloriam Symo
nis. et claritatem in auro et argen
to. et apparatum copiosum. et obstu
puit. et retulit ei verba regis. Et
respondit Symon. et dixit. Neque
alienam terram sumpsimus. neque ali
ena detinemus. sed hereditatem pa
trum nostrorum. que ab inimicis nostris

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

in iustitie aliquo tempore possesse. Nos vero tempus habentes vindicamus hereditatem patrum nostrorum. Nam de Ioppe et Gazara que expostulas ipsi faciebant in populo plagam magnam et in regione nostra. Horum damus talenta centum. Et non respondit illi verbum. Reversus autem cum ira ad regem renuntiavit ei verba ista et gloriam Simonis et universa que vidit. Et iratus est rex ira magna. Tryphon autem fugit navi in Orthosiada. Et constituit rex Cendebeum ducem maritimum et exercitum equitum et peditum dedit illi. Et mandavit illi movere castra contra faciem Iudee. Et mandavit ei edificare Cedronem et obstruere portas civitatis et debellare populum. Rex autem persequebatur Tryphonem. Et pervenit Cendebeus Iamniam et cepit irritare plebem et conculcare Iudeam et captivare populum et interficere et edificare Cedronem. Et collocavit illic equites et exercitum ut egressi perambularent vias Iudee sicut constituit ei rex.

XVI Et ascendit Iohannes de Gazaris et nuntiavit Simoni patri suo que fecit Cendebeus in populo ipsorum. Et vocavit Simon duos filios suos seniores Iudam et Iohannem et ait illis. Ego et fratres mei et domus patris mei expugnavimus hostes Israel ab adolescentia usque in hunc diem et prosperatum est in manibus nostris liberare Israel aliquotiens. Nunc autem senui sed estote loco meo et fratris mei et egressi pugnate pro gente nostra. Auxilium vero de celo vobiscum sit. Et elegit de regione viginti milia virorum bellatorum et equites et profecti sunt ad Cendebeum et dormierunt in Modin. Et surrexerunt mane et abierunt in campum. Et ecce exercitus copiosus in obviam illis peditum et equitum et fluvius torrens erat inter medium ipsorum. Et admovit castra contra faciem eorum ipse et populus eius. Et vidit populum trepidantem ad transfretandum torrentem. Et transfretavit primus. Et viderunt eum viri et transierunt post eum. Et divisit populum et equites in medio peditum. Erat autem equitatus adversariorum copiosus nimis. Et exclamaverunt sacris tubis et in fugam conversus est Cendebeus et castra eius. Et ceciderunt ex eis multi vulnerati. Residui autem in munitionem fugerunt. Tunc vulneratus est Iudas frater Iohannis. Iohannes autem insecutus est eos donec venit Cedronem quam edificavit. Et fugerunt usque ad turres que erant in agris Azoti et succendit eas igni. Et ceciderunt ex eis duo milia virorum et reversus est in Iudeam in pace. Et Ptolomeus filius Abobi constitutus erat dux in campo Iericho et habebat argentum et aurum multum. Erat enim gener summi sacerdotis. Et exaltatum est cor eius.

et volebat obtinere regionem. et
cogitabat dolum adversus symonem
et filios eius. ut tolleret eos.
Symon autem perambulans civita-
tes. que erant in regione iudee. et
sollicitudine gerens earum. descen-
dit iericho. ipse et mathatias
filius eius. et iudas. anno cente-
simo septuagesimo septimo. un-
decimo. hic mensis sabath. Et sus-
cepit eum filius abobi. in muni-
tiunculam. que vocatur docum cum do-
lo quam edificavit. et fecit eis
convivium magnum. Et abscondit
illic viros. et cum inebriatus esset
symon. et filii eius surrexit pto-
lomeus cum suis. et sumpserunt ar-
ma sua. et intraverunt convivium
et occiderunt eum. et duos filios eius
et quosdam pueros eius. Et fecit de-
ceptionem magnam in israel. et reddidit
mala pro bonis. Et scripsit hec
ptholomeus. et misit regi ut mit-
teret ei exercitum in auxilium. et tra-
deret regionem et civitates eorum et
tributa. Et misit alios in gazara
tam. tollere iohannem. et tribu-
nis misit epistolas. ut venirent
ad se. et daret eis argentum et au-
rum et dona. Et alios misit occu-
pare iherusalem. et montem
templi. Et precurrens quidam
nunciavit iohanni in gazara.
quia pater eius periit et fratres
eius. et quia misit te quoque
interfici. Ut audivit autem ve-
hementer expavit. et comprehen-
dit viros. qui venerant perdere
eum. et occidit eos. Cognovit
enim. quia querebant eum perdere.
Et cetera sermonum iohannis. et
bellorum eius. et bonarum virtutum
quibus fortiter gessit. et edificii
murorum. quos extruxit. et re-
rum gestarum eius. ecce hec scripta
sunt in libro dierum sacerdotii eius.
ex quo factus est princeps sacer-
dotum post patrem suum.

Explicit liber machabeorum
primus. Incipiunt capitula
libri machabeorum secundi

Ubi occisus est anti-
ochus rex. in templo
nanee a sacerdotibus
cum hiis qui secum erant.
De igne sacrificii qui fuit abscon-
ditus in puteo.
De oratione neemie tenenda. et
quod regi persarum manifestum sit
miraculum factum.
Ubi archa cum et altare inclusa sit
ab ieremia propheta. et de quinque libris
quos iason scripsit in unum redactis.
Ubi symon detulit dona templi
et mittitur heliodorus ad auferen-
da ea et sit argenti didragmas
cccc. ad sacrificium herculis.
Sacerdotes et populi orant dominum.
ut deposita custodiantur.
Quomodo heliodorus volens spo-
liare templum correptus sit.
Onias sacerdos oblata sacrificia

prahendorum erat. ut a plaga liberetur. || sacerdocio.
De insidiis symonis proditoris circa optima sacerdotem per adipiscendo summo
Ubi ~~frat~~ iasan frater onie premio corrumpit regem anthiochum.
Ubi iason misit menelaum ad regem. et idem menelaus exclusit iasonem
de sacerdocio quod menelaus postea a motus est succedente ei lysimacho fratre
Ubi onias sacerdos occidit ab andronico premio menelai. || suo.
Ubi occiditur andronicus pro onia sacerdote occiso.
Ubi apud lysimachus occisus est. et contra menelaum apud regem agitur. causa eius secundum
tenia a ptholomeo uestitur. || tum.
De signis celestibus apud iherosolimam. et de morte iasonis persecutoris
Ubi anthiochus persequens iudeam occiso populo eam templum expoliauit ducente me
Ubi anthiochus a templo antiochiam profectus est relictis persecutori || nelao.
bus iudeorum. et apollonio per quem populum interfecit.
De edicto persecutoris regis. et duarum passione mulierum. et eorum qui
in igne exusti sunt a philippo.
Ubi iudas machabeus in deserto ferarum more uixit.
De passione eleazari. et septem fratrum. || sus iudeos
De zelo iude. et quomodo ptholomeus misit nichanorem. et gorgiam adu
Ubi iudas machabeus per contricionem ipsi vindicat se persecutores. et
congressus uincit nicanorem. || ochiam venit.
Ubi duces aduersariorum superant exercitus iudee. et fugiens nicanor antio
Ubi anthiochus rex apud persipolim cum eius templum fugit de perside.
Ubi dum antiochum paruit plaga persequente iudeos. || eos
Ubi anthiochus in penis positus penitenciam agit. et iudeos et lazar scribens
De morte anthiochi et de operibus eius.
Ubi iuda machabeus iherusalem recepit et sollempnia celebrauit.
Ubi anthiochus filius regnum paternum obtinuit.
Ubi gorgias superatur persecutor iudee. et quod iudei idumeos supera
uerint et proditores interfecerunt.
Ubi thymotheus superatus est. et fugatus.
De thymotheo occiso. et cerea. et appollophane.
Ubi lysias impugnans iudeos superatur a iuda.
De pactionibus lysie. et regis anthiochie romanorum cum iudeis.
Ubi ioppite dolo occiderunt ducentos iudeorum et vindicauit de eis iu
De ciuitatibus quas succendit iudas deuictis arabis. || das et decianis.
Ubi thymotheus a iuda expugnatus est. et uiuus dimissus propter
captiuorum restitucionem.

c. xxiiii

De filiis iuda machabei ad effron. et ad scitopolim. || fugavit.
Ubi cum gorgia pugnavit iudas. et ipso fugato in fugam convertit exercitum eius.
Ubi occisi sunt iudei dei qui de ydolis furati sunt.
De resurrectionis spe et oblato sacrificio pro defunctis. || occidit.
Ubi antiochus cum exercitu venit in iudeam. et menelaum prevaricatorem
Ubi in castris anthiochi nocte iudas occidit quatuor milia virorum
et maximum inter elephantorum.
Ubi iudicis antiochus reversus est in greciam.
Ubi demetrius tenuit regnum. alchimus apud eum accusavit iudeos.
Ubi demetrius mittit nicanorem ad interficiendum iudam.
Ubi nichanor pacem iungit cum iuda. || mich.
Ubi rursum accusante alchimo iubet rex pacem solui. et vinctum ad se iudam
Ubi machabeus fugit nichanorem.
Ubi comminatur nichanor sacerdotibus ut iudam traderent. || filios hortatur.
De razia presbitero. Ubi nicanor superbia elatus blasphemat et iudas
Ubi iuda pugnante interfectis xxx milibus cecidit nicanor
Ubi capud et manum nicanoris abscisum iudas precepit et ierosolimam
mitti. Expliciunt capitula. Incipit liber machabeorum secundus.

Fratribus qui sunt per
egyptum iudeis
salutem dicunt
fratres qui sunt in
ierosolimis
iudei et qui in re-
gione iudee et
pacem bonam. Be-
nefaciat vobis deus. et meminerit
testamenti sui. quod ad abraham et
ysaac et iacob. locutus est servorum
suorum fidelium. Et det vobis cor omni-
bus ut colatis eum. et faciatis eius
voluntatem corde magno et animo
volenti. Adaperiat cor vestrum in le-
ge sua. et in preceptis suis. et
faciat pacem. Exaudiat orationes
vestras et reconcilietur vobis nec vos
deserat in tempore malo. Et nunc hic su-
mus orantes pro vobis. Regnante de-
metrio anno centesimo sexagesimo no-
no. Nos iudei scripsimus vobis.
In tribulatione et impetu qui supervenit
nobis in istis annis. ex quo re-
cessit iason ex sancta terra. et a reg-
no. Portam succenderunt et effude-
runt sanguinem innocentem. et oravimus
ad dominum et exauditi sumus. et obtu-
limus sacrificium. et similaginem. et
accendimus lucernas. et proposuimus panes.
Nunc frequentate dies scenophegie
mensis casleu. Anno centesimo octogesimo
octavo. populus qui est in ierosolimis et
in iudea senatusque. et iudas aristo-
bolo magistro ptholomei regis qui
est de genere christorum sacerdotum. et his qui in
egypto sunt iudeis salutem. De periculis

periculis a deo liberati magnifice
gratias ipsi agimus. utpote qui adversus
talem regem dimicavimus. Ipse enim e-
bullire fecit de perside eos qui pugna-
verunt contra nos. Nam cum in perside es-
set dux ipse. et cum ipso immensus ex-
ercitus cecidit in templo nanee. consi-
lio deceptus sacerdotum nanee. Etenim
cum ea habitaturus venit ad locum an-
tiochus et amici eius ut acciperet pe-
cunias multas dotis nomine. Cumque
proposuissent eas sacerdotes nanee.
et ipse cum paucis ingressus esset in-
tra ambitum fani. clauserunt templum
cum intrasset antiochus. apertoque oc-
culto aditu templi. mittentes lapides
percusserunt ducem. et qui cum eo erant. et
diviserunt membratim. et capitibus
amputatis foras proiecerunt. Per omnia
benedictus deus. qui tradidit impios. Fac-
turi igitur quinta et vicesima mensis cas-
leu. purificationem templi. necessari-
um duximus significare vobis. ut
et vos quoque agatis diem scenophegie.
et diem ignis. qui datus est quando nee-
mias edificato templo. et altari ob-
tulit sacrificia. Nam cum in perside du-
cerentur patres nostri. sacerdotes qui tunc
dei cultores erant. acceptum ignem de
altari occulte absconderunt in valle
ubi erat puteus altus et siccus. et in eo
contutati sunt eum. ita ut omnibus ignotus
esset locus. Cum preterissent autem multi
anni. et placuit deo ut mitteretur
neemias a rege persidis. nepotes
sacerdotum illorum. qui absconderant
misit ad requirendum ignem. et sicut
narraverunt nobis. non invene-
runt ignem. sed aquam crassam. Et iussit
eos haurire et afferre sibi. et
sacrificia que imposita erant. iussit sa-
cerdos neemias. aspergi aqua ipsa
et ligna. et que erant supposita. Utque
hoc factum est. Et ut tempus affuit quo
sol refulsit. qui prius erat in nubilo
accensus est ignis magnus. ita ut omnes
mirarentur. Orationem autem faciebant
omnes sacerdotes dum consummaretur sacri-
ficium. ionatha inchoante. ceteris
autem respondentibus. et neemie erat
oratio hunc habens modum. Domine deus
deus omnium creator. terribilis et fortis
iustus et misericors. qui solus es bo-
nus rex. solus prestans solus iustus.
et omnipotens eternus. qui liberas israel
de omni malo. qui fecisti patres electos.
et sanctificasti eos. accipe sacrificium pro
universo populo tuo israel. et custodi par-
tem tuam. et sanctifica. Congrega dis-
persionem nostram. libera eos qui ser-
viunt gentibus. contemptos et abho-
minatos respice. ut sciant gentes
quia tu es deus noster. Affilge opprimentes
et contumeliam facientes in superbia.
constitue populum tuum in loco sancto tu-
o sicut dixit moyses. Sacerdo-
tes autem psallebant ymnos usque
quo consummatum esset sacrificium. Cum
autem consummatum esset sacrificium ex re-
sidua aqua. neemias iussit la-
pides maiores perfundi. Quod
ut factum est flamma ex eis accensa est.
sed ex lumine quod refulsit ab al-
tari consumpta est. Ut vero manifes-

tata est res nunciatum est regi persarum
quod in loco in quo ignem absconde-
rant hii qui translati fuerant sacerdo-
tes aqua apparuit. de qua neemias
et qui cum eo erant purificaverunt
sacrificia. Considerans autem rex
et rem diligenter examinans fecit
ei templum. et si quibus donaverat rex
multa bona accipiebat et hoc et
tribuebat. Appellavit autem neemi-
as hunc locum nephtar. quod interpreta-
tur purificatio. Vocatur autem apud
plures nephi.

Invenitur autem in descriptionibus ihere-
mie prophete. quod iussit ignem accipere
eos qui transmigrabant. ut signi-
ficatum est. Et ut mandavit transmi-
gratis dedit illis legem ne oblivis-
cerentur precepta domini. et ut non exer-
rarent mentibus videntes simulacra
aurea et argentea et ornamenta eorum.
Et alia huiusmodi dicens hortabatur ne
legem amoveret a corde suo. Erat
autem in ipsa scriptura quomodo taberna-
culum et archam iussit propheta divino res-
ponso ad se facto comitari secum usque
in montem exiit in quo moyses ascen-
dit. et vidit dei hereditatem. Et veni-
ens ibi ihemias invenit locum spelun-
ce. et tabernaculum et archam et altare
incensi intulit illuc. et ostium obstrux-
it. Et accesserunt quidam simul qui seque-
bantur ut notarent sibi locum. et non
potuerunt invenire. Ut autem cog-
novit ihemias culpans illos dix-
it quod ignotus erit locus donec
congreget deus congregationem populi et
propicius fiat. Et tunc dominus ostendet hec.
et apparebit maiestas domini. et nu-
bes erit sicut moysi manifestaba-
tur. Et sicut cum salomon petiit ut
locus sanctificaretur magno deo ma-
nifestabat hec. et ut sapientiam ha-
bens obtulit sacrificium dedicationis
et consummationis templi. Sicut et
moyses orabat ad dominum. et descen-
dit ignis de celo. et consumpsit holo-
caustum. Dixit moyses. Eo quod non
sit manducatum quod erat pro peccato. et con-
sumptum est. Similiter et salomon octo di-
ebus celebravit dedicationem. Infere-
bantur autem in descriptionibus et commentari-
is neemie hec eadem. Et ut constru-
ens bibliothecam congregavit de re-
gionibus libros et prophetarum et david.
et epistolas regum. et de donariis.
Similiter autem et iudas. ea que deciderat
per bellum quod nobis acciderat. con-
gregavit omnia. et sunt apud nos.
Si ergo desideratis hec. mittite qui perfe-
rant vobis. Acturi itaque purifica-
tionem scripsimus vobis. Bene igitur
facietis si egeritis hos dies. Deus
autem qui liberavit populum suum. et red-
didit hereditatem omnibus et regnum. et
sacerdotium et sanctificationem sicut promi-
sit in lege speramus quod cito mi-
serebitur nostri. et congregabit nos de
sub celo in locum sanctum. Eripuit enim nos
de magnis periculis. et locum pur-
gavit. De iuda vero machabeo et
fratribus eius. et de templi magni purifi-
catione. et de are dedicatione. sed et de pre-
liis que pertinent ad anthiochum nobilem

et filium eius expiatorem et de illuminationibus que de celo facte sunt ad eos qui pro iudeis fortiter fecerunt ita ut universam regionem cum pauci essent vindicarent et barbaram multitudinem fugarent et famosissimum templum toto orbe reciperarent et civitatem liberarent ut leges que abolite erant restituerentur domino cum omni tranquillitate propicio facto illis. Item que a iasone cyreneo quinque libris comprehensa temptavimus nos uno volumine breviare. Considerantes enim multitudinem librorum et difficultatem volentibus aggredi narrationes historiarum propter multitudinem rerum, curavimus volentibus quidem legere ut esset animi oblectatio, studiosis vero ut facile possent memorie commendare, omnibus autem legentibus utilitas conferatur. Et nobis quidem ipsis qui opus hoc breviandi causa suscepimus non facilem laborem immo vero negocium plenum vigiliarum et sudoris assumpsimus. Sicut hii qui preparant convivium et querunt aliorum voluntati parere, propter multorum gratiam libenter laborem sustinemus. Veritatem quidem de singulis auctoribus concedentes, ipsi autem secundum datam formam brevitati studentes. Sicut enim nove domus architecto de universa structura curandum est, ei vero qui pingere conatur que apta sunt ad ornatum exquirenda sunt, ita estimandum est et in nobis. Etenim intellectum colligere et ordinare sermonem et curiosius partes singulas quasque inquirere historie congruit auctori. Brevitatem vero dictionis sectari et executiones rerum vitare brevianti concedendum est. Hinc igitur narrationem incipiemus. De prefatione tantum dixisse sufficiat. Stultum etenim est ante historiam effluere, in ipsa autem historia succingi.

III

Igitur cum sancta civitas habitaretur in omni pace, leges etiam adhuc optime custodirentur propter Onie pontificis pietatem et animos odio habentis mala, fiebat ut ipsi reges et principes locum summo honore dignum ducerent et templum maximis muneribus illustrarent, ita ut Seleucus Asie rex de reditibus suis prestaret omnes sumptus ad ministerium sacrificiorum pertinentes. Symon autem de tribu beniamin prepositus templi constitutus contendebat obsistente sibi principe sacerdotum iniquum aliquid in civitate moliri. Sed cum vincere Oniam non posset venit ad Apollonium tharsee filium qui in illo tempore erat dux celesirie et fenicis et nunciavit ei pecuniis innumerabilibus plenum esse erarium iherosolimis et communes copias immensas esse que non pertinent ad rationem beneficiorum, esse autem possibile sub potestate regis cadere universa. Cumque retulisset apollonius ad regem de pecuniis que delate erant, ille accitum heliodorum qui erat super negotia eius misit cum mandatis ut predictam pecuniam transportaret. Sta-

Tuncque heliodorus iter aggressus est.
specie quidem quasi per celesyrie et feni-
ce civitates esset peragraturus. re
autem vera regis propositum perfectu-
rus. Sed cum venisset iherosolimam
et benigne a summo sacerdote in ci-
vitate esset exceptus narravit de da-
to indicio pecuniarum. et cuius rei
gratia venisset aperuit. Interrogabat
autem si vere hec ita essent. Tunc summus
sacerdos ostendit deposita esse hec
et victualia pupillorum ac viduarum.
quedam vero esse hircani tobie viri
valde eminentes. in hiis que detule-
rat impius symon. Universa autem
argenti talenta quadringenta esse. et
auri ducenta. decipi vero eos qui cre-
didissent loco et templo quod per u-
niversum mundum honoratur. pro sui ve-
neratione et sanctitate impossibile
omnino esse. At ille pro hiis que ha-
bebat in mandatis a rege. dicebat
omni genere regi ea deferen-
da. Constituta autem die intra-
bat de hiis heliodorus ordina-
turus. Non modica vero per uni-
versam civitatem erat trepidatio. Sac-
erdotes autem ante altare cum sacerdota-
libus stolis iactaverunt se. et invo-
cabant de celo eum qui de depositis legem
posuit. ut hiis qui deposuerant
ea salva custodiret. Iam vero qui
videret summi sacerdotis vultum mente
vulnerabatur. Facies enim et co-
lor immutatus declarabat internum a-
nimi dolorem. Circumfusa enim erat vi-
ro mesticia quedam. et horror cor-
poris. per quam manifeste aspicien-
tibus dolor cordis eius efficiebatur. Alii
etiam de domibus congregati conflu-
ebant publica supplicatione obsecran-
tes. pro eo quod in contemptum locus esset
venturus. Accinctaeque mulieres
ciliciis pectus per plateas confluebant.
Sed et virgines que conclusae erant. pro-
currebant ad oniam. Alie autem ad mu-
ros quedam vero per fenestras as-
piciebant. universe autem protendentes
manus in celum deprecabantur. Erat
enim miseria commixte multitudinis.
et magni sacerdotis in agone con-
stituti expectatio. Et hii quidem in-
vocabant deum omnipotentem. ut cre-
dita sibi hiis qui crediderant cum
integritate conservarentur. Helio-
dorus autem quod decreverat perfi-
ciebat eodem loco. ipse cum satellitibus
suis circa erarium presens. Sed spiritus
omnipotentis magnam fecit sue osten-
sionis evidentiam. ita ut omnes
qui ausi fuerant parere ei ruen-
tes dei virtute in dissolucionem et
formidinem converterentur. Apparuit
enim illis quidam equus. terribilem
habens sessorem. optimis operi-
mentis adornatus. isque cum impetu he-
liodoro priores calces elisit. Qui
autem ei sedebat videbatur habere
arma aurea. Alii etiam apparue-
runt duo iuvenes virtute decori
optimi gloria speciosique amic-
ti. qui circumsteterunt eum. et ex utra-
que parte flagellabant. sine inter-
missione multis plagis verbe-

rantes. Subito autem Heliodorus
concidit in terram, eumque multa caligi-
ne circumfusum rapuerunt, atque in sel-
la gestatoria positum eiecerunt. Et
is qui cum multis cursoribus et
satellitibus predictum ingressus est era-
rium, portabatur nullo sibi auxili-
um ferente, manifesta cognita
dei virtute. Et ille quidem per divi-
nam virtutem iacebat mutus, hii autem
dominum benedicebant, quia magnifica-
bat locum suum. Et templum quod pau-
lo ante timore ac tumultu erat
plenum, apparente omnipotente
domino, gaudio et leticia impletum
est. Tunc vero ex amicis Heliodo-
ri quidam rogabant confestim Onia-
m ut invocaret altissimum et vitam
donaret ei qui in supremo spiritu
erat constitutus. Considerans autem
summus sacerdos, ne forte rex su-
spicaretur maliciam aliquam ex Iude-
is circa Heliodorum consummatam, ob-
tulit pro salute viri hostiam salutarem.
Cumque summus sacerdos exoraret, iidem
iuvenes eisdem vestibus amicti as-
tantes Heliodoro dixerunt: Onie
sacerdoti gratias age. Nam propter
eum tibi dominus vitam donavit. Tu
autem ab eo flagellatus, nuntia omnibus
magnalia dei et potestatem. Et
his dictis non comparuerunt. Heli-
odorus autem hostia deo oblata,
et votis magnis promissis ei qui
vivere illi concessit, et Onie gra-
tias agens, recepto exercitu repe-
dabat ad regem. Testabatur autem

omnibus ea que sub oculis suis
viderat opera magni dei. Cum autem
rex interrogasset Heliodorum, quis
esset aptus adhuc semel Ierosolimam
mitti, ait: Si quem habes hostem
aut regni tui insidiatorem, mitte
illuc, et flagellatum eum recipies, si
tamen evaserit, eo quod in loco ve-
re sit dei quedam virtus. Nam ipse
qui in celis habet habitationem visita-
tor et adiutor est loci illius, et veni-
entes ad malefaciendum percu-
tit ac perdit. Igitur de Heliodoro et e-
rarii custodia ita se res habet. IIII
Symon predictus autem pecu-
niarum et patrie delator, ma-
le loquebatur de Onia, tamquam ipse He-
liodorum instigasset ad hec, et ipse fu-
isset incentor malorum, provisoremque ci-
vitatis, ac defensorem gentis sue,
et emulatorem legis dei, audebat in-
sidiatorem regni dicere. Sed cum in-
imicitie in tantum procederent, ut
etiam per quosdam Symonis necessa-
rios homicidia fierent: conside-
rans Onias periculum contentionis,
et Apollonium insanire, utpote
ducem Celesirie et Fenicis, ad au-
gendam maliciam Symonis, ad re-
gem se contulit, non ut civium accusator,
sed communem utilitatem apud semet
ipsum universe multitudinis conside-
rans. Videbat enim sine regali
providentia impossibile esse pacem
rebus dari, nec Symonem posse
cessare a stultitia sua. Sed post
Seleuci vite excessum cum suscepisset

regnum antiochus qui nobilis ap-
pellabatur. ambiebat iason frater
onie summum sacerdotium. adito re-
ge promittens ei argenti talenta
sexaginta et trecenta. et ex reditibus
bus aliis talenta nonaginta. Su-
per hec promittebat et alia centum quin-
quaginta si potestate eius conce-
deretur gymnasium et ephebiam
sibi constituere. et eos qui in hiero-
solimis erant antiochenos scri-
bere. Quod cum rex annuisset
et obtinuisset principatum. statim
ad gentilem ritum contribules suos
transferre cepit. et amotis hiis
que humanitatis causa iudeis
a regibus fuerant constituta. per io-
hannem patrem eupolemi. qui a-
pud romanos de amicicia et
societate functus est legacione le-
gitima. iura civium destituens
prava instituta sanciebat. Etenim
ausus est sub ipsa arce gymnasi-
um constituere. et optimos quosque
epheborum in lupanaribus ponere.
Erat autem hoc non initium sed in-
crementum quoddam. et profectus gentilis
et alienigene conversacionis. propter im-
pii et non sacerdotis iasonis ne-
farium et inauditum scelus. ita
ut sacerdotes iam non circa alta-
ris officia dediti essent. sed contempto
templo et sacrificiis neglectis
festinarent participes fieri pa-
lestre. et prebicionis eius iniuste
et in exercicijs disci. Et patri-
os quidem honores nichil habentes

grecas glorias optimas arbitra-
bantur. quarum gratia periculosa eos
contencio habebat. et eorum institu-
ta emulabantur. ac per omnia hiis
consimiles esse cupiebant. quos hos-
tes et peremptores habuerunt.
In leges enim divinas impie age-
re impune non cedit. sed hec sequens
tempus declarabit. Cum autem quinquen-
nalis agon tyro celebraretur. et
rex presens esset. misit iason facino-
rosus ab iherosolimis viros pec-
catores. portantes argenti didrag-
mas trecentas in sacrificium her-
culis. quas postulaverunt hii
qui asportaverunt ne in sacrificiis
erogarentur. quia non oporteret. sed in
alios sumptus eas deputari. Sed
hec oblata sunt quidem ab eo qui
miserat in sacrificium herculis.
propter presentes autem date sunt in fa-
bricam navium triremium. Misso
autem in egyptum apollonio nestei
filio. propter primatus ptolomei
filometoris regis. cum cognovisset
antiochus alienum se a negociis
regni effectum. propriis utilitatibus
consulens. profectus inde venit ioppen.
et inde iherosolimam et magnifice
ab iasone et civitate susceptus
cum facularum luminibus et laudibus
ingressus est. et inde in feniciam exer-
citum convertit. Et post triennium mi-
sit iason menelaum supradicti
symonis fratrem. portantem pecuni-
as regi. et de negociis necessariis
responsa perlaturum. At ille commendatus

regi cum magnificasset faciem po
testatis eius in semetipsum retorsit sum
mum sacerdotium superponens Iasonem
talenta argenti trecenta. Acceptis
que a rege mandatis venit nichil
quidem dignum habens sacerdotio. ani
mos vero crudelis tyranni et
fere belue iram gerens. Et Iason
quidem qui proprium fratrem captivave
rat ipse deceptus profugus in A
manitem expulsus est regionem. Me
nelaus autem principatum quidem ob
tinuit. de pecuniis vero regi pro
missis nichil agebat cum exactionem
faceret Sostratus qui arci erat pre
positus. Nam ad hunc exactio
vectigalium pertinebat. Quam ob
causam utrique sunt ad regem vocati.
Menelaus motus est a sacerdotio suc
cedente Lysimacho fratre suo. Sostra
tus autem prelatus est Cypriis. Et
cum hec agerentur: contigit Tarsenses
et Mallotas seditionem movere.
eo quod Antiochidi concubine re
gis dono essent dati. Festinanter ita
que rex venit sedare illos relicto
suffecto uno ex comitibus suis An
dronico. Ratus autem Menelaus
accepisse se tempus opportunum. aurea
quedam vasa e templo furatus
donavit Andronico. et alia ven
diderat Tyro et per vicinas civita
tes. Quod cum certissime cognovis
set Onias. arguebat eum ipse
in loco tuto se continens Antiochie
secus Dafnen. Unde Menelaus ac
cedens ad Andronicum. rogabat ut
Oniam interficeret. Qui cum venis
set ad Oniam. et datis dextris cum
iureiurando quamvis esset ei suspec
tus. suasisset de asylo procedere. statim
eum peremit non veritus iustitiam.
Ob quam causam non solum Iudei. sed
et alie quoque nationes indigna
bantur. et moleste ferebant de nece
tanti viri iniusta. Sed regressum re
gem de Cilicie locis adierunt Iudei a
pud Antiochiam simul et Greci. con
querentes de iniqua nece Onie. Con
tristatus itaque animo Antiochus
et flexus ad misericordiam lacrimas
fudit. recordatus defuncti sobrieta
tem et modestiam. accensisque animis
Andronicum purpura exutum. circum
duci per totam civitatem iubet. et eodem
loco quo in Oniam impietatem commi
serat sacrilegum vita privari. Domino
illi dignam penam tribuente. Mul
tis autem sacrilegiis in templo a Ly
simacho commissis. Menelai con
silio. et divulgata fama. congre
gata est multitudo adversus Lysi
machum. multo iam auro expor
tato. Turbis autem insurgentibus.
et animis ira repletis. Lysima
chus armatis fere tribus milibus
iniquis manibus uti cepit. duce
quodam tyranno. etate pariter et de
mentia provecto. Sed ut intellexerunt
conatum Lysimachi. alii lapides.
alii fustes validos arripere. quidam
vero cinerem in Lysimachum
iacere. Et multi quidem vulnerati.
quidam autem prostrati. omnes vero fugati

nisi sunt. Ipsum etiam sacrilegum secus
erarium interfecerunt. De his ergo cepit
iudicium adversus Menelaum agitari.
Et cum venisset rex Tyrum, ad ipsum ne-
gocium missi viri tres a senioribus.
Et cum superaretur Menelaus promisit
Ptolomeo multas pecunias da-
re ad suadendum regem. Itaque Pto-
lomeus in quodam atrio positum
quasi refrigerandi gratia regem adiit
et a sententia deduxit. et Menelaum
quidem universe malitie reum crimi-
nibus absolvit. Miseros autem qui
etiam si apud Scythas causam dix-
issent, innocentes iudicarentur, hos
morte dampnavit. Cito ergo iniustam
penam dederunt qui pro civitate et po-
pulo et sacris vasis causam prose-
cuti sunt. Quam ob rem Tyrii quoque in-
dignati erga sepulturam eorum libera-
lissimi extiterunt. Menelaus autem
propter eorum qui in potentia erant ava-
riciam permanebat in potestate cres-
cens in malicia et ad insidias ci-
vium.

Eodem tempore Antiochus secundam
profectionem paravit in Egyptum.
Contigit autem per universam Ierosoli-
morum civitatem videri diebus qua-
draginta per aera equites discur-
rentes auratas stolas habentes et
hastas quasi cohortes armatas.
et cursus equorum per ordines diges-
tos et congressiones fieri cominus
et scutorum motum et galeatorum mul-
titudinem gladiis districtis et
telorum iactus et aureorum armorum
splendorem omnisque generis lo-
ricarum. Quapropter omnes rogabant
in bonum monstra converti. Sed cum
falsus rumor exisset tamquam vita
excessisset Antiochus, assumptis Ia-
son non minus mille viris repente
aggressus est civitatem. Et civibus ad
murum convolantibus ad ultimum
apprehensa civitate Menelaus fu-
git in arcem. Iason autem non parcebat
in cede civibus suis, nec cogitabat
prosperitatem adversum cognatos ma-
lum esse maximum, arbitrans hostium
et non civium se trophea capturum. Et
principatum quidem non obtinuit, finem
vero insidiarum suarum confusionem accepit.
Et profugus iterum abiit in Aman-
tem. Ad ultimum exitii sui conclusus ab
Aretha Arabum tyranno fugiens
de civitate in civitatem. omnibus odio
habitus. ut refuga legum et execrabilis
ut patrie et civium hostis in Egyp-
tum extrusus est. Et qui multos de pa-
tria expulerat peregre periit. Lacede-
monas profectus quasi pro cogna-
tione ibi refugium habiturus. Et
qui insepultos abiecerat multos.
ipse et inlamentatus et insepultus a-
bicitur. Sepultura neque peregrina
usus neque patrio sepulchro par-
ticipans. His itaque gestis suspi-
catus est rex societatem deserturos Iu-
deos. Et ob hoc profectus ex Egypto
efferatis animis civitatem quidem
armis cepit. Iussit autem militibus inter-
ficere nec parcere occursantibus et per
domos ascendentes trucidare. Hic

bat autem caedes iuvenum ac seniorum
mulierum et natorum exterminia. virgi
numque et parvulorum neces. Erant autem
toto triduo octoginta milia inter
fecti. quadraginta vero milia vincti
Sed nec ista sufficiunt. ausus est
intrare templum universae terrae sanctius
Menelao duce qui legum patriae fu
it proditor. Et scelestis manibus sumens
sancta vasa. quae ab aliis regibus
et civitatibus erant posita ad or
natum loci et gloriam. contrectabat
indigne et contaminabat. Ita alie
natus mente Antiochus non considerabat
quod propter peccata habitantium civitatem
modicum dominus fuerat iratus. propter
quod et accidit circa locum despectio.
Alioquin nisi contigisset eos multis pec
involutos esse. sicut Heliodorus. qui mis
sus est a Seleuco rege ad expolian
dum aerarium. etiam hic statim adveniens
flagellatus et repulsus utique fuisset
ab audacia. Verum non propter locum gen
tem. sed propter gentem locum dominus elegit.
Ideoque et ipse locus particeps factus
est populi malorum. postea autem fiet so
cius et bonorum. Et qui derelictus est
in ira dei omnipotentis. iterum in
magna dei reconciliatione cum summa
gloria exaltabitur. Igitur Antiochus mil
le octingentis ablatis de templo ta
lentis velociter Antiochiam regressus
est. existimans se superbia terram ad
navigandum. pelagus vero ad iter a
gendum deducturum propter elationem men
tis. Reliquit autem et praepositos ad affli
gendam gentem. Ierosolimis quidem Philippum
genere Frigem. moribus crudeliorem
eo ipso a quo constitutus est. In Gari
zim autem Andronicum et Menelaum.
qui gravius quam ceteri immine
bant civibus. Cumque appositus esset
contra Iudaeos. misit odiosum princi
pem Apollonium cum exercitu vi
ginti et duobus milibus. praecipiens
ei omnes perfectae aetatis interficere. mu
lieres ac iuvenes vendere. Qui
cum venisset Ierosolimam. pacem si
mulans quievit usque diem sabbati.
et tunc feriatis Iudaeis arma cape
re suis praecepit. omnesque qui ad spec
taculum processerant trucidavit. et
per civitatem cum armatis discurrens
ingentem multitudinem peremit. Iudas
autem Machabeus qui decimus fue
rat secesserat in desertum locum. ibique
inter feras vitam in montibus cum suis
agebat. et feni cibo vescentes de
morabantur. ne participes essent co
inquinationis. VI

Sed non post multum temporis.
misit rex senem quemdam Anti
ochenum qui compelleret Iudaeos. ut
se transferrent a patriis et dei le
gibus. Contaminare etiam quod in
Ierosolimis erat templum. et cognomina
re Iovis Olympii. Et in Garizim
prout erant hi qui locum inhabita
bant. Iovis hospitalis. Pessima
autem universis et gravis malorum
erat incursio. Nam templum luxu
ria et comessationibus erat ple
num. et scortantium cum meretri
cibus. sacratisque aedibus mulieres

se ultro ingerebant, intro ferentes ea que non licebat. Altare etiam
plenum erat illicitis, que legibus prohi-
bebantur. Neque enim sabbata custo-
diebantur, neque dies sollempnes pa-
trii servabantur, neque simpliciter se
quisquam iudeum esse confitebatur. Duce-
bantur autem cum amara necessitate in di-
e natalis regis ad sacrificia. et
cum liberi sacra celebrarentur cogeba-
ntur hedera coronati libero circuin-
re. Decretum autem exiit in proximas
gentilium civitates suggerentibus pto-
lomeis, ut pari modo et ipsi adversus
iudeos agerent ut sacrificarent.
eos autem qui nollent transire ad instituta
gentium interficerent. Erat ergo
videre miseriam. Due enim mulieres
delate sunt natos suos circumcidisse
quas infantibus ad ubera suspen-
sis cum publice per civitatem circumdux-
issent, per muros precipitaverunt. A-
lii vero ad proximas coeuntes spe-
luncas et latenter sabbati diem cele-
brantes cum indicati essent philip-
po flammis succensi sunt, eo quod
verebantur propter religionem et obser-
vantiam manu sibimet auxilium
ferre. Obsecro autem eos qui hunc
librum lecturi sunt ne abhorrescant
propter adversos casus, sed reputent ea
que acciderunt non ad interitum sed ad
correptionem generis esse nostri. Etenim
non multo tempore non sinere pecca-
toribus ex sententia agere, sed stati-
m ultiones adhibere magni beneficii
indicium est. Non enim sicut in aliis

nationibus dominus patienter expectat
ut eas cum iudicii dies venerit in
plenitudine peccatorum puniat. ita et
in nobis statuit ut peccatis nostris
in finem devolutis ita demum in nos
vindicet. Propter quod numquam
quidem a nobis misericordiam amo-
vet. Corripiens vero in adversis
plebem suam non derelinquit. Sed hec
nobis ad commonitionem legentium
dicta sint paucis. Iam autem veni-
endum est ad narrationem. Igitur eleaza-
rus unus de primoribus scribarum vir
etate provectus et vultu decoris ap-
erto ore hians compellebatur carnem
porcinam manducare. At ille glo-
riosam mortem magis quam odibilem
vitam amplectens voluntarie pre-
ibat ad supplicium. Intuens autem
quemadmodum oporteret accedere pa-
tienter sustinens destinavit non ad-
mittere illicita propter vite amorem.
Hii autem qui astabant iniqua mi-
seratione commoti propter antiquam vi-
ri amicitiam tollentes eum secreto
rogabant afferri carnes quibus
vesci ei licebat, et simularet man-
ducasse sicut rex imperaverat de
sacrificii carnibus, ut hoc facto a mor-
te liberaretur. et propter veterem amicitiam
hanc in eo faceret humanitatem.
At ille cogitare cepit etatis ac
senectutis sue eminentiam dignam
et ingenuitate nobilitatis canici-
ei etiam atque a puero optime con-
versationis, et sancte et a deo condi-
te legis constituta respondit cito.

dicens premitti se velle in infernum.
Non enim etati nostre dignum est inquit
fingere. ut multi adolescentium arbi
trantes eleazarum nonaginta an
norum transisse ad vitam alienigenarum.
et ipsi propter meam simulationem. et prop
ter modicum corruptibilis vite tempus
decipiantur. et per hoc maculam atque
execrationem mee senectuti conquiram.
Nam et si in presenti tempore suppliciis
hominum eripiar. sed manum omnipotentis
neque vivus neque defunctus effu
giam. Quam ob rem fortiter vita ex
cedendo senectute quidem dignus appare
bo. adolescentibus exemplum forte relin
quam. si prompto animo ac fortiter
pro gravissimis et sanctissimis legibus
honesta morte perfungar. His dictis
confestim ad supplicium trahebatur.
Hi autem qui eum ducebant. et pau
lo ante fuerant mitiores. in iram conver
si sunt propter sermones ab eo dictos. quos
illi per arrogantiam prolatos arbitra
bantur. Sed cum plagis perimeretur inge
muit et dixit. Domine qui habes sanctam
scientiam manifeste tu scis quia cum
a morte possem liberari. duros
corporis sustineo dolores. secundum a
nimam vero propter timorem tuum libenter
hec patior. Et iste quidem hoc mo
do vita discessit non solum iuvenibus sed
et universe genti memoriam mor
tis sue ad exemplum virtutis et for
titudinis derelinquens.
VII Contigit autem septem fratres cum
matre apprehensos. compelli a
rege contra fas ad carnes porcinas
flagris et taureis cruciatos. Unus
autem ex illis qui erat primus sic ait.
Quid queris. et quid vis discere
a nobis. Parati sumus mori
magis quam patrias dei leges
prevaricari. ~~Quibus statim succen~~
~~sis~~. iussit sartagines. et ollas
eneas succendi. Iratus itaque rex.
Quibus statim succensis. iussit ei
qui prius fuerat locutus amputari
linguam. et cute capitis abstrac
ta. summas quoque manus ei. et pedes
precidi. ceteris eius fratribus et matre
inspicientibus. Et cum iam per omnia in
utilis factus esset. iussit igne admove
ri. et adhuc spirantem torreri in
sartagine. In qua cum diu crucia
retur. ceteri una cum matre invi
cem se hortabantur mori fortiter
dicentes. Dominus deus aspiciet veri
tatem. et consolabitur in nobis. quem
admodum protestatione cantici decla
ravit. Moyses et in servis suis
consolabitur. Mortuo itaque primo
illo hoc modo. sequentem ducebant
ad illudendum. et cute capitis eius
cum capillis detracta. interroga
bant si manducaret. priusquam
toto corpore per membra singula
puniretur. At ille respondens pa
tria voce dixit. Non faciam.
Propter quod et iste sequenti lo
co primi tormenta suscepit. et in
ultimo spiritu constitutus. ait. Tu
quidem scelestissime in presenti vita
nos perdis. sed rex mundi. defunc
tos nos pro suis legibus. in eterne vite

in interrogatione lucrabatur. Post
hunc tertius illuditur et linguam pos-
tulatus cito protulit. et manus constan-
ter extendit. et cum fiducia ait. E
celo ista possideo. sed propter dei leges
nunc hec ipsa despicio. quoniam ab ipso
me ea recepturum spero. Ita ut
ipse rex et qui cum ipso erant mira-
bantur adolescentis animum. quod
tamquam nichil duceret cruciatus.
Et hoc ita defuncto. quartum similiter vex-
abant torquentes. Et cum iam esset
proximus ad mortem. sic ait. Potius
est ab hominibus morti datos. spem
expectare a deo. iterum ab ipso sus-
citandos. tibi enim resurrectio ad
vitam non erit. Et cum admovissent
quintum vexabant eum. At ille re-
spiciens in eum dixit. Potestatem
inter homines habens cum sis corrupti-
bilis. facis quod vis. Noli autem
putare genus nostrum a deo esse dere-
lictum. Patienter sustine. et videbis
magna potestas illius qualiter te
et semen tuum torquebit. Post
hunc ducebant et sextum. Et his mo-
ri incipiens sic ait. Noli frus-
tra errare. Nos enim propter nosmet
ipsos. hec patimur. peccantes in deum
nostrum. et digna ammiratione facta
sunt in nobis. tu autem ne existimes
tibi impune futurum. quod contra
deum pugnare temptaveris. Su-
pra modum autem mater mirabilis.
et bonorum memoria digna. que
pereuntes septem filios sub unius di-
ei tempore conspiciens. bono ani-

mo ferebat propter spem quam in
deum habebat. singulos illorum hor-
tabatur patria voce fortiter re-
pleta sapientia. et feminee cogitati-
oni masculinum animum inserens.
dixit ad eos. Nescio qualiter in
utero meo apparuistis. Neque enim
ego spiritum et animam donavi vobis
et vitam. et singulorum membra non
ego ipsa compegi. Sed enim mundi cre-
ator qui formavit hominis nativi-
tatem. quique omnium invenit ori-
ginem. et spiritum vobis iterum cum misericordia
reddet et vitam. sicut nunc vos-
metipsos despicitis propter leges eius.
Antiochus contemni se arbitratus. simul
et exprobrantis voce despecta. cum
adhuc adolescentior superesset. non
solum verbis hortabatur sed et iura-
mento affirmabat divitem se et bea-
tum facturum. et a patriis legibus trans-
latum amicum habiturum. et res ne-
cessarias prebiturum. Sed ad hec cum
adolescens nequaquam inclinaretur
vocavit rex matrem. et suadebat
ut adolescenti fieret in salutem.
Cum autem multis eam verbis esset hor-
tatus promisit suasuram se filio suo.
Itaque inclinata ad illum irridens
crudelem tyrannum. ait patria voce.
Fili miserere mei que te in utero
decem menses portavi. et lac triennium
dedi. et in etatem istam perduxi. Peto
a te nate ut aspicias in celum. et terram.
et omnia que in eis sunt. et intelligas
quia ex nichilo fecit illa deus. et ho-
minum genus. Ita fit. ne timeas

carnificem istum · sed dignus fratribus tuis
effectus · suscipe mortem · ut in illa
miseratione cum fratribus tuis te recipiam.
Cum hec illa adhuc diceret ait adoles
cens · Quem sustinetis? Non obedi
o precepto regis · sed precepto legis ·
que data est nobis per moysen · Tu
vero qui inventor omnis malicie fac
tus es in hebreos · non effugies
manum dei · Nos enim pro peccatis nostris hec
patimur · et si nobis propter increpationem
et correptionem dominus noster modicum ira
tus est · sed iterum reconciliabitur servis
suis · Tu autem o scelerate et omnium ho
minum flagitiosissime · noli frus
tra extolli vanis spebus in servos
eius inflammatus · Nondum enim omni
potentis dei · et omnia inspicientis
iudicium effugisti · Nam fratres mei
modico nunc dolore sustentato sub
testamento eterne vite effecti · tu vero
iudicio dei · iustas superbie penas
solves · Ego autem sicut fratres mei a
nimam et corpus meum trado pro pa
triis legibus · invocans deum maturi
us genti nostre propicium fieri · teque
cum tormentis et verberibus confiteri ·
quod ipse est deus solus · In me vero
et in fratribus meis · desinet omnipotentis
ira · que super omne genus nostrum
iuste superducta est · Tunc rex accensus
ira · in hunc super omnes crudelius dese
vit · indigne ferens derisum se · Et hic
itaque mundus obiit per omnia in domino
confidens · Novissime autem et mater
consummata est · Igitur de sacrificiis et de
nimiis crudelitatibus satis dictum est.

Iudas vero machabeus et qui
cum illo erant introibant latenter in
castella · et convocantes cognatos
et eos qui permanserant in iudais
mo assumentes · duxerunt ad sex mi
lia viros · Et invocabant dominum
ut respiceret in populum · qui ab om
nibus calcabatur · et misereretur templo
quod contaminabatur ab impiis · Mi
sereretur etiam exterminio civitatis
que esset illico complananda · et vo
cem sanguinis ad se clamantis au
diret · Memoraretur quoque iniquissimas
mortes innocentum parvulorum · et
blasphemias nomini suo illatas ·
et indignaretur super his · At ma
chabeus congregata multitudine in
tolerabilis gentibus efficiebatur · Ira enim
domini in misericordiam conversa est · Et
superveniens castellis et civitatibus
improvisus succendebat eas · et oppor
tuna loca occupans · non paucas
hostium strages dabat · Maxime autem
noctibus ad huiusmodi excursus fere
batur · et fama virtutis eius ubique dif
fundebatur · Videns autem philippus
paulatim virum ad profectum venire ·
ac frequentius res ei prospere cedere ·
ad ptholomeum ducem celesirie et
fenicis scripsit · ut auxilium ferret
regis negociis · At ille velociter
misit nicanorem patrocli de primo
ribus amicum · dans ei permixtis gen
tibus armatis non minus viginti
milibus · ut universum iudeorum genus
deleret · adiuncto ei gorgia viro
militari · Constituit autem nicanor

regi ut tributum romanis quod
erat dandum duo milia talentorum
de captiuitate iudeorum suppleret. Sta
timque ad maritimas ciuitates mi
sit. conuocans ad coemptionem iuda
icorum mancipiorum promittens se nona
ginta mancipia talento distracturum
non respiciens ad uindictam. que e
um ab omnipotente esset consecutura.
Iudas autem ubi comperit. indicauit
hiis qui secum erant iudeis nicano
ris aduentum. Ex quibus quidam for
midantes et non credentes dei iusti
ciam in fugam vertebantur. Alii vero
sequi de hiis super erant vendebant.
simulque dominum deprecabantur. ut eriperet
eos ab impio nicanore. qui eos
priusquam cominus ueniret ven
diderat. et si non propter eos saltem propter
testamentum quod erat ad patres eorum.
et propter inuocationem sancti et magni
sui nominis super eos. Conuocatis
autem machabeus septem milibus. qui
cum ipso erant. rogabat ne hosti
bus reconciliarentur. neque metueret
inique uenientium aduersum se hosti
um multitudinem. sed fortiter contende
rent ante oculos habentes contume
liam. que in loco sancto ab hiis in
iuste esset illata. Itemque et ludibrio
habite ciuitatis iniuriam. adhuc
etiam veterum instituta conuulsa. Nam
illi quidem armis confidunt. ait
simul et audacia. nos autem in omni
potente domino qui potest et veni
entes aduersus nos. et uniuersum
mundum uno nutu delere confidimus.

Admonuit autem eos et de auxi
liis dei que facta sunt erga parentes. et
ut sub sennacherib centum octo
ginta quinque milia perierunt. et de
prelio quod eis aduersus galathas
fuit in babilonia. ut omnes ubi ad
rem uentum est. macedonibus sociis
hesitantibus. ipsi sex milia soli pe
remerunt centum uiginti milia. Propter
auxilium illis datum e celo est. et beneficia
pro hiis plurima consecuti sunt.
Hiis verbis constantes effecti sunt.
et pro legibus et patria mori parati.
Constituit itaque fratres suos duces
utrique ordinis. symonem. et ioseph
et ionatham. subiectis unicuique mil
lenis et quingentenis. Ad hoc etiam
ab ezra. lecto sancto libro et dato sig
no adiutorii dei. in prima acie
ipse dux commisit cum nicanore. Et
facto sibi adiutore omnipotente.
interfecerunt super nouem milia ho
minum. Maiorem autem partem exercitus
nicanoris uulneribus debilem factam.
fugere compulerunt. Pecuniis vero
eorum. qui ad emptionem ipsorum uenerant
sublatis. ipsos usquequaque persecuti sunt.
Sed reuerterunt hora conclusi. Nam
erat ante sabbatum. quam ob causam
non perseuerauerunt insequentes. Ar
ma autem ipsorum. et spolia congregan
tes. sabbatum agebant. benedicentes
dominum qui liberauit eos in isto die.
misericordie initium stillans in eos.
Post sabbatum vero debilibus et or
phanis. et uiduis diuiserunt
spolia. et residua ipsi cum filiis ha

lucere. His ita gestis et communiter
ab omnibus festa observatione misericordem
dominum postulabant. ut in finem
servis suis reconciliaretur. et ex his
qui cum timotheo et bachide erant
contra se contendentes super viginti
milia interfecerunt. et munitiones ex
celsas obtinuerunt. et plures pre
das diviserunt. equam porcionem
debilibus pupillis et viduis. sed
et senioribus facientes. Et cum arma
eorum collegissent. diligenter omnia
composuerunt in locis oportunis.
residua vero spolia iherosolimam
detulerunt. et philarchen. qui cum ti
motheo erat interfecerunt virum sce
lestum. qui in multis iudeos afflixe
rat. Et cum epinicia agerent in ihero
solimis eum qui sacras ianuas
incenderat. id est calistenen cum in
quoddam domicilium refugisset. in
cenderunt. digna ei mercede impie
tatibus suis reddita. Facinorosis
simus autem nicanor qui mille ne
gociatores ad iudeos vendendos
adduxerat humiliatus auxilio domini
ab his quos nullos existima
verat. deposita veste glorie. per me
diterranea fugiens solus venit an
thiochiam. summam infelicitatis de inte
ritu sui exercitus consecutus. Et qui promi
serat romanis se tributum restitu
ere de captivitate iherosolimorum. pre
dicabat nunc protectorem deum habere
iudeos. et ob id invulnerabiles
esse eo quod sequerentur leges ab ip
so constitutas.

IX

Eodem tempore antiochus inho
neste revertebatur de perside.
Intraverat enim eam civitatem que
dicitur persepolis. et temptavit spo
liare templa. et civitatem opprimere
sed multitudine ad arma concur
rente in fugam versi sunt. et ita conti
git ut antiochus post fugam turpi
ter rediret. Et cum venisset circa ecba
tan recognovit que erga nicanorem
et thimotheum gesta sunt. Ela
tus in iram arbitrabatur se iniu
riam illorum. qui se fugaverant pos
se in iudeos retorquere. ideoque ius
sit agitare currum suum sine intermis
sione agens iter. celesti eum iudicio
purgente. quod ita superbe locutus est
venturum se iherosolimam. et congeriem
sepulchri iudeorum eam facturum. Sed
qui universa conspicit dominus deus israel
percussit eum insanabili et invisibili
plaga. Ut enim finivit hunc ipsum
sermonem. apprehendit eum dolor dirus
viscerum. et amara internorum
tormenta. Et quidem satis iuste. ut
pote qui multis et novis cruciati
bus aliorum torserat viscera. licet
ille nullomodo a sua malicia cessa
ret. Super hec autem superbia repletus
ignem spirans animo in iudeos.
et precipiens accelerare negocium.
contigit illum impetu euntem de cur
ru cadere. et gravi corporis colli
sione membra vexari. Isque qui sibi
videbatur etiam fluctibus maris im
perare. supra humanum modum su
perbia repletus. et montium altitudin

ne instancia

nem in statera appendere. nunc hu
miliatus ad terram in gestatorio
torquebatur. manifestam dei vir
tutem in semetipso contestans. ita
ut de corpore impii vermes sca
turirent. ac viventes in doloribus
carnes eius effluerent. odore eti
am illius et fetore exercitus grava
retur. Et qui paulo ante sidera celi
contingere se arbitrabatur. eum nemo
poterat propter intollerantiam fetoris
portare. Hinc igitur cepit ex gra
vi superbia deductus esse ad agni
tionem sui venire. divina admo
nitus plaga. per momenta singula
doloribus suis augmenta capien
tibus. Et cum nec ipse iam fetorem
suum ferre posset. ita ait. Iustum
est subditum esse deo, et mortalem
10 paria deo non sentire. Orabat autem
hic scelestus dominum. a quo non
esset misericordiam consecuturus.
Et civitatem ad quam festinans veni
ebat. ut eam ad solum deduceret.
ac sepulcrum congestorum faceret. nunc
optat liberam reddere. et iudeos
quos nec sepultura quidem esse dig
nos habiturus. sed avibus ac feris
diripiendos traditurum. et cum par
vulis exterminaturum dixerat.
equales nunc atheniensibus facturum
pollicetur. Templum etiam sanctum
quod prius expoliaverat. opti
mis donis ornaturum. et sancta va
sa multiplicaturum. et pertinentes
ad sacrificia sumptus de reditibus
suis prestaturum. Super hec et iude

um fieri. et omnem locum terre
perambulaturum. et predicaturum
dei potestatem. Sed non cessantibus
doloribus. supervenerat enim in eum
iustum iudicium. desperans scripsit
ad iudeos. in modum deprecationis
epistolam hec continentem. Optimis
civibus iudeis. plurimam salutem.
et bene valere. et esse felices. rex
et princeps antiochus. Si bene
valetis et filii vestri et ex sententia
vobis cuncta sunt. maximas a
gimus gratias. Et in infirmitate con
stitutus. vestri autem benigne memor.
Reversus de persidis locis. et infir
mitate gravi appulsus. necessa
rium duxi pro communi utilitate
curam habere. non desperans memet
ipsum. sed spem multam habens
effugiendi infirmitatem. Respi
ciens autem quod et pater meus quibus
temporibus in locis superioribus
ducebat exercitum. ostendit quis
post se susciperet principatum.
ut siquid contrarium accideret. aut
difficile nunciaretur. scientes hii
qui in regionibus erant cui esset re
rum summa derelicta non turbaren
tur. Ad hec considerans de proximo
potentes quosque et vicinos tempo
ribus insidiantes. et eventum expec
tantes. Designavi filium meum
anthiochum regem. quem sepe recur
rens in superiora regna. multis
vestrum commendabam. et scripsi ad
eum que subiecta sunt. Oro itaque
vos. et peto memores benefi

ciorum publice et privatim. ut unus-
quisque conservet fidem ad me et
ad filium meum. Confido enim eum mo-
deste et humane acturum. et se-
quentem propositum meum communem vo-
bis fore. Igitur homicida et blas-
phemus pessime percussus. et ut
ipse tractaverat alios. peregre
in montibus miserabili obitu vi-
ta functus est. Transferebat autem
corpus eius philippus collactaneus
eius. qui metuens filium antiochi.
ad ptholomeum philometorem in
egyptum abiit.

Machabeus autem et qui cum illo
erant domino se protegente.
templum quidem et civitatem recepit.
aras autem quas alienigene per pla-
teas struxerant. itemque delubra de-
molitus est. Et purgato templo a-
liud altare fecerunt. Et de igitis
lapidibus igne concepto. obtule-
runt sacrificia post biennium.
et incensum. et lucernas. et pa-
nes propositionis posuerunt. Quibus
gestis. rogabant dominum prostrati
in terram. ne amplius malis tali-
bus inciderent. Sed et si quando pec-
cassent. ab ipso mitius corripe-
rentur. et non barbaris. ac blasphe-
mis hominibus traderentur. Qua
autem die templum ab alienigenis
pollutum fuerat. contigit eadem die
purgationem fieri vicesima quin-
ta mensis. qui fuit casleu. Et
cum letitia diebus octo egerunt in
modum tabernaculorum recordantes.
quod ante modicum temporis diem
sollempnem tabernaculorum in mon-
tibus more bestiarum egerant. Prop-
ter quod thirsos et ramos vi-
rides. et palmas preferebant ei
qui prosperavit mundari locum
suum. Et decreverunt communi pre-
cepto. et decreto universe gentis
iudeorum. omnibus annis agere
dies istos. Et antiochi quidem
qui appellatus est nobilis vite ex-
cessus ita se habuit. Nunc autem de eu-
patore antiochi filio impii que
gesta sunt narrabimus. breviantes
mala. que in bellis gesta sunt.
Hic suscepto regno constituit su-
per negotia regni lysiam quendam
fenicis et syrie militie principem.
Nam ptholomeus qui dicebatur
macer iusti tenax erga iudeos
esse instituit. et precipue propter in-
iquitatem que facta erat in eos. et pa-
cifice agere cum eis. Sed ob hoc ac-
cusatus ab amicis apud eupa-
torem cum frequenter proditor audiret.
eo quod cyprum creditum a philome-
tore nobili translatus eam ab eo
recessisset. veneno vitam finivit.
Gorgias autem cum dux esset locorum.
assumptis advenis frequenter iu-
deos debellabat. Iudei vero qui
tenebant oportunas munitio-
nes. fugatos ab iherosolimis sus-
cipiebant et bellare temptabant.
Hii vero qui erant cum machabeo
per orationes dominum rogantes. ut
esset sibi adiutor. impetum fecerunt.

munitiones idumeorum. multa
que insistentes loca obtinuerunt.
Occurrentes interemerunt. et omnes
simul non minus viginti milibus
trucidaverunt. Quidam autem cum
fugissent in duas turres valde
munitas omnem apparatum ad repug-
nandum habentes. machabeus ad
eorum expugnationem relicto symo
ne et iosepho. item machabeus
eisque qui cum ipsis erant satis mul
tis. ipse ad eas que amplius
perurgebant pugnas conversus
est. Hii vero qui cum symone e
rant cupiditate ducti. a quibus
dam qui in turribus erant suasi sunt
pecunia. et septuaginta milibus
didragmis acceptis. dimiserunt
quosdam effugere. Cum autem macha
beo nuntiatum esset quod factum est.
congregatis principibus populi. ac
cusavit quod pecuniis accep
tis fratres vendidissent. adver
sariis eorum dimissis. hos igitur
proditores factos interfecit. et con
festim duas turres occupa
vit. Prosperis autem ac manibus
omnia prospere agendo in duabus
munitionibus plusquam viginti mi
lia peremit. Thimotheus qui
prius a iudeis fuerat superatus.
convocato exercitu peregrine mul
titudinis. et congregato exercitu
asiano. advenit quasi armis
iudeam capturus. Machabeus
autem et qui cum ipso erant appro
pinquante illo deprecabantur dominum. ca

put terra aspergentes. lumbosque
ciliciis precincti. ad altaris cre
pidinem provoluti ut sibi propicius.
inimicis autem eorum esset inimicus
et adversaretur sicut lex dicit. Et ita
post orationem sumptis armis. lon
gius de civitate procedentes. et
proximi hostibus effecti resederunt.
Primo autem solis ortu. utrique
commiserunt. isti quidem victorie
et prosperitatis sponsorem cum vir
tute dominum habentes. illi autem ducem
belli animum habentes. Sed cum ve
hemens pugna esset. apparuerunt
adversariis de celo viri quinque in
equis frenis aureis decori. duca
tum iudeis prestantes. Ex quibus duo
machabeum medium habentes
armis suis circumseptum inco
lumem conservabant. In adversari
os autem tela et fulmina iacie
bant. ex quo et cecitate confusi.
et repleti perturbatione cadebant.
Interfecti sunt autem viginti mi
lia quingenti. et equites sexcen
ti. Timotheus autem in gaza
ra confugit in presidium munitum
cui preerat cereas. Macha
beus autem et qui cum eo erant leta
tes. obsederunt presidium diebus
quatuor. At hii qui in turre
erant. loci firmitate confisi.
supra modum maledicebant. et
sermones nefandos iactabant.
Sed cum dies quinta illucesce
ret viginti iuvenes ex hiis
qui cum machabeo erant accensi

animis propter blasphemiam viri-
ter accesserunt ad murum, et fero-
animo incedentes, turres portas-
que succendere aggressi, atque ip-
sos maledicos vivos concremave-
re. Per continuum autem biduum pre-
sidio vastato, timotheum occulta-
tem se in quodam reperto loco per-
emerunt, et fratrem eius ceream, et a-
pollofanem occiderunt. Quibus ges-
tis, in ympnis et confessionibus
benedicebant dominum, qui magna
fecit cum israel, et victoriam dedit il-
Sed paruo post tempore ‖ lis.
Lisias procurator regis et
propinquus ac negociis prepositus
graviter ferens de his que accide-
runt, congregatis octoginta mi-
libus, et equitatu universo venie-
bat adversus iudeos, existimans
se civitatem quidem captam genti-
bus habitaculum facturum. Templum
Vero in pecunie questu, sicut cetera de-
lubra gentium habiturum, et per singu-
los annos venale sacerdotium.
potestate Nusquam recogitans dei potentiam, sed
mente effrenatus in multitudi-
ne peditum, et in milibus equitum,
et in octogintis elephantis con-
fidebat. Ingressus autem iudeam,
et appropians bethsure quod
erat in angusto loco ab iheroso-
intervallo lima intervallo quinque stadiorum.
illud presidium expugnabat.
Ut autem machabeus et qui cum
eo erant, cognoverunt expug-
nari presidia, cum fletu et lacrimis

rogabant dominum et omnis turba
simul, ut bonum angelum mitteret
ad salutem israel. Et ipse primus ma-
chabeus sumptis armis ceteros
adhortatus est, simul periculum secum
subire et ferre auxilium fratribus suis.
Cumque pariter prompto animo procederent
iherosolimis apparuit precedens
eos equester in veste candida,
armis aureis hastam vibrans.
Tunc omnes simul benedixerunt miseri-
cordem dominum suum, et convaluerunt
animis, non solum homines, et bestias
ferocissimas, et muros ferreos
parati penetrare. Ibant igitur prompti
de celo habentes adiutorem, et mise-
rantem eos dominum. Leonum autem
more impetu irruentes in hostibus
prostraverunt ex eis undecim milia
peditum, et equitum mille sexcen-
tos. Universos autem in fugam ver-
terunt. Plures vero ex eis vulnera-
ti nudi evaserunt. Sed et ipse ly-
sias turpiter fugiens evasit. Et
quia non insensatus erat, secum
ipse reputans, factam erga se di-
minutionem, et intelligens invic-
tos esse hebreos iudeos dei om-
nipotentis auxilio innitentes, mi-
sit ad eos, promisitque consensurum
se omnibus que gesta sunt, et
regem compulsurum amicum fie-
ri. Annuit autem machabeus precibus
lisie in omnibus utilitati consulens.
et quecumque machabeus lisie scripsit
de iudeis, ea rex concessit. Nam
erant scripte iudeis epistole a lisia.

quidem huiusmodi continentes. Ly-
sias plebi Iudeorum salutem. Iohan-
nes et Abessalon qui missi sunt
a vobis tradentes scripta, pos-
tulabant ut ea que per illos sig-
nificabantur implerem. Quecumque
igitur regi potuerunt perferri expo-
sui, et que res permittebat concessi.
Si igitur in negotiis fidem serva-
veritis, etiam deinceps bonorum
vobis causa esse temptabo. De ceteris
autem per singula verba mandavi et
istis et his qui a me missi sunt
colloqui vobiscum. Bene valete.
Anno centesimo quadragesimo octavo
Dioscori die mensis vicesima et
quarta. Regis autem epistola ista con-
tinebat. Rex Antiochus Lysie fratri
salutem. Patre nostro inter deos
translato, nos volentes eos qui
sunt in regno nostro sine tumultu
agere et rebus suis adhibere diligen-
tiam, audivimus Iudeos non con-
sensisse patri ut transferrentur ad
ritum Grecorum, sed tenere velle suum
institutum, ac propterea postulare con-
cedi sibi legitima sua. Volen-
tes igitur hanc quoque gentem qui-
etam esse, statuentes iudicavimus
templum restitui illis, ut agerent
secundum maiorum suorum consuetudinem.
Bene igitur feceris si miseris ad e-
os et dexteram dederis, ut cognita
nostra voluntate bono animo sint et
utilitatibus propriis deserviant. Ad
Iudeos autem regis epistola talis erat.
Rex Antiochus senatui Iudeorum et
ceteris Iudeis salutem. Si vale-
tis, sic estis ut volumus. Sed et
ipsi bene valemus. Adiit nos Me-
nelaus dicens velle vos descen-
dere ad vestros qui sunt apud nos.
His autem qui commeant usque ad
diem tricesimum mensis Xanthici
damus dextras securitatis, ut Iu-
dei utantur cibis et legibus suis
sicut et prius, et nemo eorum ullo
modo molestiam patiatur de his que per
ignorantiam gesta sunt. Misimus autem
Menelaum qui vos alloquatur. Va-
lete. Anno centesimo xl° octavo Xan-
thici mensis quinta decima. Miserunt
autem Romani epistolam ita se habentem.
Quintus Memmius et Titus Manni-
us legati Romanorum populo Iu-
deorum salutem. De his que Lysias
cognatus regis concessit vobis,
et nos concessimus. De quibus autem
iudicavit ad regem referendum, con-
festim aliquem mittite diligentius
inter vos conferentes, ut decernamus si-
cut congruit vobis. Nos enim
Antiochiam accedimus. Ideoque
festinate rescribere, ut nos quoque
sciamus cuius estis voluntatis.
XII
Bene valete. Anno centesimo
xl° octavo quinta decima
die mensis Xanthici. His factis per-
gebat Lysias ad regem.
Iudei autem agriculture operam da-
bant. Sed hii qui resederant, Ti-
motheus et Apollonius Gennei
filius, Cypriarches non sinebant
eos in silentio agere et quiete.

Joppite vero tale quoddam flagi-
tium perpetraverunt. Rogaverunt iu-
deos cum quibus habitabant ascen-
dere scaphas quas paraverant
cum uxoribus et filiis. quasi nullis
inimiciciis inter eos subiacen-
tibus. Secundum commune itaque decretum
civitatis. et ipsis acquiescentibus
pacisque causa nichil suspectum haben-
tibus. cum in altum processissent submer-
serunt non minus ducentos. Quam
crudelitatem iudas in sue gentis
homines factam ut cognovit. pre-
cepit viris qui erant cum ipso. et in-
vocato iusto iudice deo. venit adver-
sus interfectores fratrum. Et portum
quidem nocte succendit. scaphas
exussit. eos autem qui ab igne re-
fugerant gladio peremit. Et cum
hec egisset discedebat quasi iterum re-
versurus. et universos ioppitas
eradicaturus. Sed cum cognovisset
et eos qui erant iamnie. velle
pari modo facere habitantibus secum iu-
deis. iamnitas quoque nocte su-
pervenit. et portum cum navibus suc-
cendit. ita ut lumen ignis pa-
reret ierosolimis a stadiis ducen-
tis quadraginta. Inde cum abis-
sent novem stadiis et iter facerent
ad thimotheum. commiserunt cum eo
arabes quinque milia viri. et equi-
tes quingenti. Cumque pugna vali-
da fieret. et auxilio dei prospere
recessisset. residui victi arabes
petebant a iuda dextras sibi da-
ri promittentes pascua daturos
et in ceteris profuturos. Iudas autem
arbitratus vere in multis eos
utiles. promisit pacem. dextrisque ac-
ceptis discessere ad tabernacula
sua. Aggressus est autem et civi-
tatem quandam firmam pontibus mu-
risque circumseptam. que a turbis
habitabatur gentium promiscuarum.
nomine casphin. Hii vero qui intus
erant confidentes in stabilitate
murorum et apparatu alimoniarum
remissius agebant. maledictis la-
cessentes iudam. ac blasphema-
tes. et loquentes que fas non est.
Machabeus autem invocato magno
mundi principe. qui sine arietibus
et machinis temporibus ihesu precipita-
vit iericho. irruit ferociter mu-
ris. et capta civitate per domini vo-
luntatem. innarrabiles cedes
fecit. ita ut adiacens stagnum
stadiorum duorum latitudinis san-
guis infectum fluere videri. Inde
discesserunt stadia septingenta quin-
quaginta et venerunt characha
ad eos qui dicuntur tubianei iu-
dei. Et timotheum quidem in illis
locis non comprehenderunt nullo ne-
gocio perfecto regressus est. relicto in
quodam loco firmissimo presi-
dio. Dositheus autem et sosipater
qui erant duces cum machabeo
peremerunt a thimotheo relictos
in presidio .x. milia viros. At machabe-
us ordinatis circum se sex mi-
libus. et constitutis per cohortes.
adversus thimotheum processit.

habentem secum centum viginti mi
lia peditum. equitumque duo mili
a quingentos. Cognito autem iude
adventu tymotheus premisit
mulieres et filios. et reliquum
apparatum in presidium quod carnion
dicitur. Erat enim inexpugnabile.
et accessu difficile. propter locorum
angustias. Cumque cohors iude pri
ma apparuisset. timor hostibus
incussus est. ex presentia dei qui uni
versa conspicit. et in fugam versi sunt.
alius ab alio. ita ut magis suis
deicerentur. et gladiorum suorum ictibus de
bilitarentur. Iudas autem vehemen
ter instabat puniens prophanos.
et prostravit ex eis triginta mili
a virorum. Ipse vero thymotheus in
cidit in partes dositheii. et sosipa
tris. et multis precibus postula
bat ut vivus dimitteretur. eo quod
multorum iudeorum parentes haberet. ac
fratres quos morte eius decipi eve
niret. Et cum fidem dedisset restitutu
rum se eos secundum constitutum illesum
eum dimiserunt propter fratrum salutem.
Iudas autem egressus est ad carnion in
terfectis viginti quinque milibus. Post
horum fugam et necem movit
exercitum ad effron civitatem mu
nitam. in qua multitudo diversa
rum gentium habitabat et robusti
iuvenes pro muris consistentes
fortiter repugnabant. In hac autem
machine multe et telorum erat ap
paratus. Sed cum omnipotentem
invocassent. qui potestate vires hos
tium confregit. ceperunt civitatem
et ex eis qui intus erant viginti
milia prostraverunt. Inde ad civi
tatem scitarum abierunt que ab
iherosolimis sexcentis stadiis ab
erat. Contestantibus autem hiis
qui apud scitopolim erant iu
deis. quod benigne ab eis habe
rentur. etiam temporibus infelicitatis. quod
modeste secum egerint gratias age
ntes eis. exhortati etiam de cetero
erga genus suum benignos esse.
venerunt iherosolimam. die sol
lempni septimanarum instante. Et
post penthecosten abierunt contra
gorgiam. prepositum ydumee. Exi
vit autem cum peditibus tribus mi
libus. et equitibus quadringentis.
Quibus congressis contigit paucos
ruere iudeorum. Dositheus vero qui
dam de bacenoris eques vir for
tis gorgiam tenebat. Et cum vellet
eum capere vivum. eques quidam de
trachibus irruit in eum. humerum
que eius amputavit. atque ita gor
gias effugit in maresa. At illis
qui cum esdrin erant diutius pug
nantibus et fatigatis. invocavit
deum iudas adiutorem et ducem
belli fieri. incipiens voce patria.
et cum ymnis clamorem extollens
fugam gorgie militibus incussit.
Iudas autem collecto exercitu venit
in civitatem odollam. Et cum sep
tima dies superveniret. secundum con
suetudinem purificati. in eodem
loco sabbatum egerunt. Et sequen

die venit cum suis iudas et corpora
prostratorum tolleret et cum parentibus
poneret in sepulcris paternis et
invenerunt sub tunicis interfectorum
de donariis idolorum que apud
iamniam fuerunt a quibus lex
prohibet iudeos. Omnibus ergo mani
festum factum est ob hanc causam eos
corruisse. Omnes itaque benedixe
runt iustum iudicium domini qui occul
ta fecerat manifesta. atque ita ad
preces conversi rogaverunt ut
id quod factum erat delictum ob
livioni traderetur. At vero fortis
simus iudas hortabatur populum
conservare se sine peccato sub o
culis vinctus intuentes que facta
sunt pro peccato eorum qui prostrati sunt.
Et facta collatione xii milia drag
mas argenti misit iherosoly
mam offerri pro peccato eorum sacri
ficium. bene et religiose de resur
rectione cogitans. Nisi enim
eos qui ceciderant resurrecturos
speraret superfluum videretur et
vanum orare pro mortuis. et quia
considerabat quod hii qui cum
pietate dormitionem acceperant op
timam haberent repositam gratiam.
Sancta ergo et salubris est cogitatio
pro defunctis exorare ut a pec
catis solvantur.

XIII Anno centesimo quadragesimo
nono cognovit iudas
antiochum eupatorem venire
cum multitudine adversus iudeam.
et cum eo lysiam procuratorem et
prepositum negotiorum secum habentem pedi
tum centum decem milia et equitum quinque
milia et elephantes viginti duos
currus cum falcibus quadringentos.
Commiscuit autem se illis et mene
laus cum multa fallacia et deprecaba
tur antiochum non pro patrie salute sed
sperans se constitui in principatum.
Sed rex regum suscitavit animos an
tiochi in peccatorem et suggerente
lysia hunc esse causam omnium malorum
iussit ut eis est consuetudo apprehen
sum in eodem loco necari. Erat
autem in eodem loco turris quinquaginta
cubitorum aggestum undique habens
cineris. hec prospectum habebat in pre
ceps. Inde in cinerem deici iussit
sacrilegum omnibus eum propellentibus ad
interitum. et tali lege prevaricatorem
legis contigit mori. nec terre da
ri menelaum. Et quidem satis iu
ste. Nam quia multa erga aram
dei delicta commisit cuius ignis et
cinis erat sanctus. ipse in cineris
morte damnatus est. Sed rex
mente effrenatus veniebat nequi
orem se iudeis ostensurus. Qui
bus iudas cognitis precepit populo
ut die ac nocte dominum invocarent
quo sicut semper et nunc adiuva
ret eos. quippe qui lege et patria
sanctoque templo privari vererentur.
ac populum qui nuper paululum respi
rasset ne sineret blasphemis rur
sus nationibus subdi. Omnibus ita
que id simul facientibus et petentibus
a domino misericordiam cum fletu et ieiuniis

per triduum continuum prostratis.
hortatus est eos iudas ut se pra-
rent. Ipse vero cum senioribus cogita-
vit prius quam rex admoveret
exercitum ad iudaeam et obtineret
civitatem. exire et committere iudicio do-
mini rei exitum. Dans itaque po-
testatem omnium domino mundi creato-
ri. et hortatus suos ut fortiter di-
micarent. et usque ad mortem pro le-
gibus. templo. civitate. patria et civi-
bus starent. circa modin exercitum
constituit. et dato signo suis dei
victoriae. iuvenibus fortissimis e-
lectis. nocte aggressus aulam regiam
in castris interfecit viros quatuordecim
milia. et maximum elephantorum
cum his qui superpositi erant su-
mmoque metu ac perturbatione hos-
tibus replens. rebus prospere gestis
abierunt. Hoc autem factum est illucescen-
te die. adiuvante eum domini pro-
tectione. Sed rex accepto gustu
audaciae iudaeorum. bethsuram quod
erat iudaeorum praesidium munitum castris
admovebat. Sed fugabatur. impin-
gebat. minuebatur. His autem qui in-
tus erant. iudas necessaria mit-
tebat. Enuntiavit autem mysteria
hostibus rodocus quidam de
iudaico exercitu qui requisitus com-
prehensus conclusus est. Iterum
rex sermonem habuit ad eos qui
erant in bethsuris. dextram dedit.
et accepit. abiit. commisit cum iuda.
superatus est. Ut autem cognovit re-
bellasse philippum antiochiae qui
relictus erat super negotia. mente con-
sternatus est iudaeos deprecans. sub-
ditusque eis. iurat de omnibus
quibus iustum visum est. Et reconci-
liatus obtulit sacrificium. hono-
rificavit templum. et munera
posuit. Machabeum amplexus
est. et fecit eum a ptolomaide
usque gerrenos ducem et principem.
Ut autem venit ptolomaidam gra-
viter ptolomenses ferebant. Tunc
ascendit lysias tribunal. et ex-
posuit rationem. et populum sedavit
regressusque est antiochiam. et hoc
modo regis profectio et reditus
processit.

amicitiae conventiones indig-
nantes ne forte fedus
irrumperent

XIIII

Sed post triennii tempus. cog-
novit iudas et qui cum eo
erant demetrium seleuci. cum mul-
titudine valida et navibus per
portum tripolis ascendisse ad
loca oportuna ut teneret re-
giones adversus antiochum et eius du-
cem lysiam. Alchimus autem quidam
qui summus sacerdos fuerat. sed vo-
luntarie coinquinatus est temporibus
commixtionis. considerans nullo modo
sibi esse salutem. neque accessum ad
altare venit ad regem demetrium.
centesimo quinquagesimo anno. of-
ferens ei auream coronam et pal-
mam. super haec et thallos qui templi
esse videbantur. Et ipsa quidem die
siluit. Tempus autem opportunum de-
mentiae suae nactus. convocatus a
demetrio ad consilium. et interroga-
tus quibus rebus et consiliis iudaei niterentur.

rūdit. Ipsi qui dicuntur assidei iu
deorum quibus preest iudas macha
beus bella nutriunt. et seditiones
movent. nec patiuntur regnum esse
quietum. nam et ego defrauda
tus parentum gloria. dico autem summo
sacerdotio huc veni. primo quidem
utilitatibus regis fidem servans.
secundo autem etiam civibus consulens. Nam
illorum pravitate. universum genus
nostrum. non minime vexatur. Sed
his singulis oro rex cognitis.
et regioni et generi. secundum pervulga
tam omnibus humanitatem tuam pro
spice. Nam quamdiu superest iu
das. impossibile est pacem esse
negotiis. Talibus autem ab hoc
dictis. et ceteri amici hostiliter
se habentes adversus iudam. inflam
maverunt demetrium. qui statim ni
canorem prepositum elephantorum du
cem misit in iudeam datis man
datis ut ipsum quidem iudam ca
peret eos vero et qui cum illo erant
dispergeret. et constitueret alchimum
maximi templi summum sacerdotem.
Tunc gentes que de iudea fugerant
iudam gregatim se nichanori
miscebant. miserias et clades
iudeorum prosperitates et rerum suarum
existimantes. Audito itaque iu
dei nicanoris adventu et conven
tu nationum conspersi terra roga
bant eum qui populum suum constituit
in eternum. qui suam portionem sig
nis evidentibus protegit. Imperante
autem duce. statim inde moverunt

et convenerunt ad castellum dessau.
Symon vero frater iude. commiserat cum
nicanore. sed conterritus est repentino
adventu consiliariorum. Nicanor
audiens autem virtutem comitum iu
de. et animi magnitudinem quam
pro patrie certaminibus habebat. san
guine iudicium facere metuebat. Quam
ob rem misit possidonium. et theo
dotium. et mathiam. ut daret dex
tras atque acciperent. Et cum diu de his
consilium ageretur. et ipse dux ad mul
titudinem retulisset. omnium una fuit
sententia amicitiis annuere. Itaque
diem constituerunt. qua secreto inter
se agerent. et a singulis selle prolate
sunt et posite. Precepit autem
iudas armatos esse locis oppor
tunis. ne forte ab hostibus repen
te aliquid mali oriretur. et congru
um colloquium fecerunt. Moraba
tur autem nicanor ierosolimis. nichil
inique agebat. gregesque turba
rum que congregate fuerant dimi
sit. Habebat autem iudam semper
carum ex animo. et erat viro in
clinatus. rogavit eum ducere uxo
rem filiosque procreare. Nuptias
fecit. quiete egit. communiterque
vivebat. Alchimus autem videns
illorum caritatem ad invicem. et con
ventiones. venit ad demetrium.
et dicebat nicanorem rebus alienis
assentire. iudamque regni insi
diatorem successorem sibi destinasse
se. Itaque rex exasperatus et pessimis
huius criminationibus irritatus scripsit

nicanori dicens · grauiter quidem ferre de amicicie conuentione · iubere tamen machabeum citius uinctum mittere anthiochiam · Quibus cognitis · nicanor consternabatur et grauiter ferebat si ea que conuenerant irrita faceret nichil lesus a uiro. Sed quia regi resistere non poterat · oportunitatem obseruabat qua preceptum perficeret. At machabeus uidens austerius secum agere nicanorem · et consuetum occursum ferocius exhibentem · intelligens non ex bono esse austeritatem istam. paucis suorum congregatis occultauit se a nicanore. Quod ut ille cognouit fortiter se a uiro preuentum · uenit ad maximum et sanctissimum templum et sacerdotibus solitas hostias offerentibus · iussit sibi tradi uirum. Quibus cum iuramento dicentibus · nescire se ubi esset qui querebatur · extendens manum ad templum iurauit · Nisi iudam michi uinctum tradideritis · istud dei fanum in planitiem deducam et altare effodiam · et templum hoc libero patri consecrabo · et hiis dictis abiit. Sacerdotes autem protendentes manus in celum inuocabant eum qui semper propugnator esset gentis ipsorum. Hec dicentes · tu domine uniuersitatis nullius indigens · uoluisti templum habitationis tue fieri in nobis · et nunc sancte sanctorum omnium domine conserua in eternum inpollutam domum istam · que nuper mundata est. Razias autem quidam de senioribus ab iherusalem delatus est nicanori · uir amator ciuitatis · et bene audiens qui pro affectu pater iudeorum appellabatur. hic multis temporibus continentie propositum tenuit in iudaismo · corpus quoque et animam tradere contentus pro perseuerantia.

Volens autem nicanor manifestare odium quod habebat in iudeos misit milites quingentos ut eum comprehenderent. Turbis autem irruere in domum eius et ianuam disrumpere atque ignem admouere cupientibus · cum iam comprehenderetur · gladio se petiit · eligens nobiliter mori potius quam subditus fieri peccatoribus · et contra natales suos indignis iniuriis agi. Sed cum per festinationem non certo ictu plagam dedisset · et turbe intra hostia irruerent · recurrens audacter ad murum precipitauit semetipsum uiriliter in turbas. Quibus uelociter locum dantibus casui eius uenit per mediam ceruicem. Et cum adhuc spiraret · accensus animis surrexit · Cumque sanguis eius magno fluxu deflueret · saucius cursu turbam pertransiit · Et stans super petram quandam preruptam · et iam exsanguis effectus complexus intestina sua utrisque manibus proiecit super turbas inuocans dominatorem uite ac spiritus · ut hec illi iterum redderet · atque ita uita defunctus est. XV Nicanor autem ut comperit iudam esse in locis samarie · cogitauit die sabbati cum omni impetu committere bellum. Iudeis uero qui illum

per necessitatem sequebantur dicentibus:
ne ita ferociter et barbare feceris,
sed honorem tribue diei sanctificationis,
et honora eum qui universa
conspicit. Ille infelix interrogavit
si est potens in caelo qui im-
peravit agi diem sabbatorum. Et
respondentibus illis: Est dominus vivus
ipse in caelo potens qui iussit a-
gi septimam diem. At ille ait:
Et ego potens sum super terram,
qui impero sumi arma, et negotia
regis impleri. Tamen non obti-
nuit ut consilium perficeret. Et Nica-
nor quidem cum summa superbia
erectus cogitaverat commune tro-
pheum statuere de Iuda. Macha-
beus autem confidebat semper cum
omni spe auxilium sibi a deo af-
futurum. Et hortabatur suos ne for-
midarent ad adventum nationum,
sed in mente haberent adiutoria
sibi facta de caelo, et nunc sperarent
ab omnipotente affuturam sibi vic-
toriam. Et allocutus illos de lege et
prophetis, admonens etiam certami-
na quae fecerant prius, promptio-
res eos constituit. Et ita animis
eorum erectis, simul ostendens gen-
tium fallaciam et iuramentorum
praevaricationem. Singulos eorum arma-
vit, non clipei et hastae munitione,
sed sermonibus optimis et exhorta-
tionibus, exposito digno fide som-
nio, per quod universos laetificavit.
Erat autem huiusmodi visus: Oniam
qui fuerat summus sacerdos, virum

bonum, benignum, verecundum visu,
modestum moribus, et eloquio deco-
rum, et qui a puero in virtutibus ex-
ercitatus sit, manus protendentem ora-
re pro omni populo Iudaeorum. Post hoc ap-
paruisse et alium virum aetate et
gloria mirabilem, et magni decoris
habitudine circa illum. Et respondentem
Oniam dixisse: Hic est fratrum a-
mator et populi Israel, hic est qui
multum orat pro populo et universa sanc-
ta civitate, Hieremias propheta dei. Ex-
tendisse autem Hieremiam dexteram et
dedisse Iudae gladium aureum dicentem:
Accipe gladium sanctum munus a deo,
in quo deicies adversarios populi mei
Israel. Exhortati itaque sermonibus
Iudae bonis valde, de quibus extolli
posset impetus et animi iuvenum con-
fortari, statuerunt dimicare et
confligere fortiter, ut virtus de negotiis
iudicaret, eo quod civitas sancta
et templum periclitarentur. Erat enim pro
uxoribus et filiis, itemque pro fratribus et
cognatis minor sollicitudo, max-
imus vero et primus pro sanctitate timor e-
rat templi. Sed et eos qui in civita-
te erant non minima sollicitudo ha-
bebat pro his qui congressuri erant.
Et cum iam omnes sperarent iudicium
futurum, hostesque adessent, atque exercitus
esset ordinatus, bestiae equitesque
opportuno in loco compositi, consi-
derans Machabeus adventum
multitudinis, et apparatum varium
armorum, et ferocitatem bestiarum,
extendens manus in caelum, prodigia

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

209

facientem dum inuocauit. qui non
secundum armorum potentiam. sed pro-
ut ipsi placet dat dignis victo-
riam. Dixit autem hoc inuocans.
Tu domine qui misisti angelum tuum sub
ezechia rege iude. et interfecisti
de castris sennacherib centum oc-
toginta quinque milia. et nunc domina-
tor celorum. mitte angelum tuum bonum
ante nos in timore et tremore
magnitudinis brachii tui. ut metu-
ant qui cum blasphemia veniunt
aduersus sanctum populum tuum. Et hic quidem
ita perorauit. Nicanor autem
et qui cum ipso erant cum tubis et can-
ticis admouebant. Iudas vero et
qui cum ipso erant inuocato deo per o-
rationes congressi sunt manu quidem
pugnantes. sed et cordibus dominum o-
rantes prostrauerunt non minus tri-
ginta quinque milia. presentia dei mag-
nifice delectati. Cumque cessassent et
cum gaudio redirent. cognoue-
runt nicanorem ruisse cum armis su-
is. Facto itaque clamore et pertur-
batione excitata. patria voce om-
nipotentem dominum benedicebant. Pre-
cepit autem iudas qui per omnia
corpore et animo mori pro ciuibus
paratus erat. caput nicanoris et
manum cum humero abscisam ihe-
rusalem perferri. Quo cum peruenis-
set. conuocatis contribulibus et sacer-
dotibus ad altare accersit. et eos
qui in arce erant. et ostenso capite
nicanoris. et manu nepharia.
quam extendens contra domum sanctam

omnipotentis dei magnifice glori-
atus est. linguam etiam impii nica-
noris precisam iussit particulatim a-
uibus dari. manum autem dementis
contra templum suspendi. Omnes igitur
celi benedixerunt dominum dicentes. Bene-
dictus dominus qui locum suum incontami-
natum conseruauit. Suspendit
autem nicanoris caput in summa
arce euidens ut esset. et manifes-
tum signum auxilii dei. Itaque omnes
communi consilio decreuerunt nullo
modo diem istum absque celebritate
preterire. habere autem celebritatem
tercia decima die mensis adar quod
dicitur voce syriaca pridie mardo-
chei die. Igitur hiis erga nicanorem
gestis. et ex illis temporibus ab hebre-
is ciuitate possessa. ego quoque
in hiis finem faciam sermonis.
Et si quidem bene et ut hystorie competit. et
ipse velim. si autem minus digne.
concedendum est mihi. Sicut enim vi-
num semper bibere. aut semper aquam
contrarium est. alternis autem uti delec-
tabile. ita legentibus si semper exa-
ctus sit sermo non erit gratus.
Hic ergo erit consummatus.
Amen.

Explicit secundus liber machabeorum

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

Beatissimo pape
damaso ièro
nimus. Novum o
pus me facere
cogis ex vetere.
ut post exemplari
a scripturarum to
to orbe dispersa. quasi quidam arbiter se
deam. et quia inter se variant que sint illa
que cum greca consentiant veritate decernam. pius
labor sed periculosa presumptio. iudicare
de ceteris ipsum ab omnibus iudicandum senis
mutare linguam et canescentem iam mundum
ad initia retrahere parvulorum. Quis enim
doctus pariter vel indoctus. cum in manus volu
men assumpserit. et a saliva quam semel imbi
bit viderit discrepare quod lectitat non
statim erumpat in vocem me falsarium. me
clamans esse sacrilegum. qui audeam aliquid in
veteribus libris addere mutare. corrigere.
Adversus quam invidiam duplex causa me con
solatur. quod et tu qui summus sacerdos es fi
eri iubes. et verum non esse quod variat. etiam ma
ledicorum testimonio comprobatur. Si enim la
tinis exemplaribus fides est adhibenda.
respondeant quibus. tot sunt exemplaria pene
quot codices. Sin autem veritas est querenda
de pluribus. cur non ad grecam originem
revertentes ea que vel a viciosis interpretibus
male edita. vel a presumptoribus imperitis e
mendata perversius. vel a librariis dormitan
tibus aut addita sunt aut mutata corrigi
mus. Neque vero ego de veteri disputo testamen
to. quod a septuaginta senioribus in grecam linguam versum
tertio gradu ad nos usque pervenit. Non quero
quid aquila quid simachus sapiant. quare theo
docion inter novos et veteres medius in

cedat. Sit illa vera interpretatio quam apostoli
probaverunt. De novo nunc loquor tes
tamento quod grecum esse non dubium est. excepto
apostolo matheo qui primus in iudea evan
gelium Christi hebraicis litteris edidit. Hoc
certe cum in nostro sermone discordat. et in di
versos rivulorum tramites ducit uno de
fonte querendum est. Pretermitto eos codi
ces quos a luciano et esichio nuncupa
tos paucorum hominum asserit perversa con
tentio. quibus utique nec in veteri testamento
post septuaginta interpretes emendare quid licuit nec
in novo profuit emendasse. cum multarum
gentium linguis scriptura ante translata
doceat falsa esse que addita sunt. Igitur
hec presens prefatiuncula pollicetur quattuor
tantum evangelia quorum iste est ordo. Matheus.
Marcus. Lucas. Iohannes. codicum grecorum · Willehadus ·
emendata collatione sed veterum que ne multum
a lectionis latine consuetudine discrepa
rent. ita calamo temperavimus. ut his tantum
que sensum videbantur mutare correctis re
liqua manere pateremur ut fuerant. Cano
nes quoque quos eusebius cesariensis episcopus a
lexandrinum secutus ammonium in de
cem numeros ordinavit. sicut in greco ha
bentur expressimus. Quod si quis de curiosis
voluerit nosse que in evangeliis vel ea
dem vel vicina. vel sola sint eorum distinc
tione cognoscat. Magnus siquidem hic
in nostris codicibus error inolevit. dum quod
in eadem re alius evangelista plus
dixit in alio quia minus putaverint addi
derunt. Vel dum eundem sensum alius aliter
expressit. ille qui unum e quattuor primum le
gerat ad eius exemplum ceteros quoque esti
maverit emendandos. Unde accidit ut

apud nos mixta sunt omnia, et in marco plura luce atque mathei, rursum in matheo iohannis et marci, et in ceteris reliquorum que aliis propria sunt inveniantur. Cum itaque canones legeris qui subiecti sunt, confusionis errore sublato, et similia omnium scies, et singulis sua queque re-

Plures fuisse qui ¶ stitues

et evangelia conscripserunt, et lucas evangelista testatur dicens: Quoniam quidem multi conati sunt ordinare narrationem rerum que in nobis complete sunt, sicut tradiderunt nobis qui ab initio ipsi viderunt sermonem et ministraverunt ei. Et perseverantia usque ad presens tempus monimenta declarant, que a diversis auctoribus edita diversarum hereseon fuere principia, ut est illud iuxta egiptios et thomam et mathiam et bartholomeum, duodecim quoque apostolorum, et basilidis atque apellis, ac reliquorum quos enumerare longissimum est. Cum hoc tantum in presentiarum necesse sit dicere, extitisse quosdam qui sine spiritu et gratia dei conati sunt magis ordinare narrationem quam hystorie texere veritatem. Quibus iure potest illud propheticum coaptari: Ve qui prophetant de corde suo, qui ambulant post spiritum suum, qui dicunt: Dicit dominus, et dominus non misit eos. De quibus et salvator in evangelio iohannis loquitur: Omnes qui ante me venerunt fures fuerunt et latrones. Qui venerunt, non qui missi sunt. Ipse enim ait: Veniebant, et ego non mittebam eos. In venientibus presumptio temeritatis, in missis obsequium servitutis est. Ecclesia autem que supra petram domini voce fundata est, quam introduxit rex in cubiculum suum, et ad quam per foramen descensionis occulte misit manum suam, similis dammule hinnuloque cervorum, quattuor flumina paradisi instar eructuans, quattuor et angulos et anulos habet, per quos quasi archa testamenti et custos legis domini lignis immobilibus vehitur. Primus omnium matheus est publicanus cognomento levi, qui evangelium in iudea hebreo sermone edidit, ob eorum vel maxime causam qui in ihesum crediderant ex iudeis, et nequaquam legis umbram succedente evangelii veritate servabant. Secundus marcus interpres apostoli petri et alexandrine ecclesie primus episcopus, qui dominum quidem salvatorem ipse non vidit, sed ea que magistrum audierat predicantem iuxta fidem magis gestorum narravit quam ordinem. Tercius lucas medicus, natione syrus anthiocensis, cuius laus in evangelio, qui et ipse discipulus apostoli pauli in achaie boetieque partibus volumen condidit, quedam altius repetens, et ut ipse in prohemio confitetur, audita magis quam visa describens. Ultimus iohannes apostolus et evangelista, quem ihesus amavit plurimum, qui super pectus domini recumbens purissima doctrinarum fluenta potavit, et qui solus de cruce meruit audire: Ecce mater tua. Is cum esset in asya, et iam tunc hereticorum semina pullularent, cherinti et hebionis et ceterorum qui negant christum in carne venisse, quos et ipse in epistola sua antichristos vocat, et apostolus paulus frequenter percutit, coactus est ab omnibus pene tunc asye episcopis et multarum ecclesiarum legationibus de divinitate salvatoris altius scribere, et ad ipsum, ut ita dicam, dei verbum non tam audaci quam felici temeritate prorumpere. Unde ecclesiastica narrat hystoria cum a fratribus

cogeret ut scriberet. ita fratribus se rudis (?)
si indicto ieiunio in commune omnes deum
deprecarentur. Quo expleto revelatione satu-
ratus illud prohemium eructans: In princi-
pio erat verbum et verbum erat apud deum et deus erat verbum; hoc erat in prin-
cipio apud deum. Hec igitur quatuor evangelia
multo ante predicta Ezechielis quoque volumine
probat, in quo prima visio ita contexitur: Et in
medio sicut similitudo quatuor animalium, et
vultus eorum facies hominis et facies leonis
et facies vituli et facies aquile. Prima
hominis facies Matheum significat, qui quasi de homine
exorsus est scribere: Liber generationis Ihesu Christi
filii David filii Abraham. Secunda Marcum,
in quo vox leonis in heremo rugientis
auditur: Vox clamantis in deserto: pare-
te viam domini, rectas facite semitas eius.
Tertia vituli, que evangelistam Lucam a
Zacharia sacerdote sumpsisse initium pre-
figurat. Quarta Iohannem evangelistam,
qui assumptis pennis aquile et ad altiora
festinans de verbo dei disputat. Cete-
ra que sequuntur in eundem sensum proficiunt. Cru-
ra eorum recta et pennati pedes, et quocumque
spiritus ibat ibant et non revertebantur, et dorsa
eorum plena oculis, et scintille et lampades
in medio discurrentes, et rota in rota, et
in singulis quatuor facies. Unde et Apoca-
lipsis Iohannis post expositionem xxiiii
seniorum, qui tenentes citharas et phialas
adorant agnum dei, introducit fulgura
atque tonitrua et vii spiritus discurrentes
et mare vitreum et quatuor animalia plena
oculis, dicens: Animal primum simile leoni,
et secundum simile vitulo, et tertium simile homini, et quartum
simile aquile volanti. Et post paululum: Plena

oculis erant et requiem non ha-
bebant die ac nocte dicentia: Sanctus
sanctus sanctus dominus deus omnipotens qui erat et qui est
et qui venturus est. Quibus cunctis perspicue
ostenditur quatuor debere tantum evangelia suscipi,
et omnes apocriphorum nenias mortuis
magis hereticis quam ecclesiasticis vivis ca-
nendas.

Matheus ex Iudea sicut in ordine primus ponitur, ita e-
vangelium in Iudea primus scripsit. Cuius
vocatio ad deum ex publicanis actibus
fuit, duorum in generatione Christi principia pre-
sumens: unius cuius prima circumcisio in
carne, alterius cuius secundum cor electio fuit.
Et ex utrisque in patribus Christus. Sicque quaternario
numero triformiter posito, princi-
pium a credendi fide in electionis tempus por-
rigens, et ex electione usque in transmigrationis
diem dirigens, atque a transmigratione usque
in Christum definiens, decursam adventus
domini ostendit generationem, ut et numero satis-
faciens et tempori, et se quod esset ostenderet, et dei
in se opus demonstrans, etiam in his quorum
genus posuit Christi operantis a principio
testimonium non negaret. Quorum omnium
rerum tempus, ordo, numerus, dispositio vel ratio
quod fidei necessarium est, deus Christus est. Qui factus
est ex muliere, factus sub lege, natus ex virgine, pas-
sus in carne, omnia in cruce fixit, ut triumphans
ea in semetipso, resurgens in corpore, et pa-
tris nomen in patribus filio, et filii nomen
patri restituens in filiis, sine principio,
sine fine ostendens unum se cum patre esse,
quia unus est. In quo evangelio utile est deside-
rantibus deum sic prima vel media vel perfecta
cognoscere, ut et vocationem apostoli et opus
evangelii et dilectionem dei in carne nascentis

centis per universa legentes intelligant. At
quod idem in eo in quo apprehensum sit et appre-
hendere expetunt recognoscant. Si ob-
·n·h' in studio argumenti sunt et side-
re certitudinem et operantis dei intelligen-
dam diligentes esse expositionum quaerentibus
non tacere. Sciendum in ne quem ex similitudine
minorum error involvat quasi sicubi in
sub notatione canonum distinctor in ca-
none quibus tres ewangeliste sunt ut
ter vel quater aut in amplius eiusdem numeri
per ordinem fuerunt annotati et quartus
extra discrepans quod idem quod tres illi in
eo loco semel dixerit quartus totiens
in corpore voluminis sui ponat quotiens divi-
si numeri in eius canone positi sunt contra per
dictorum minorum continuatas similitudines.
Item si in uno quibus eorum aut in duobus idem
in canone numerus bis sit aut quater amplius
repetatur in ordine collocatus et dispar is
inveniatur in ceteris dubium non est quod idem quod
illi vel illorum ne canone numerus bis aut repe-
titum absque involutione sed deinceps ut alii
us eorum tantus in uno atque eodem sensu
loquuntur quod protulerint in minori annota-
tione distantia. Hec in omni novem cano-
num collatione. Ceterum in decimo qui propria
singulorum continet non per ordinem
eius comparatio esse quod solum est. Opto ut in Christo
valeas et memineris mei beatissime.

Incipiunt capitula quae continent materias et nomina capitulorum ewangelii mathei :-

I	II	III
peperit filium suum primogenitum	a magis	baptizatur a iohanne
Natus	adoratur	lotum

IIII	V	VI
dyabolus in deserto	in monte beatitudinis	docet orare pater noster
temptat	docet	orat :-

VII	VIII	IX
nolite iudicare luce vi.	leprosi paralitici et aliorum morborum	matheum
Doctrina	salus	vocat

X	XI	XII	XIII
apostolos luce xii.	iohannis baptiste luce vii.	discipuli luce vi.	vellebant spicas
eligit	laudat	sata	transit

XIIII	XV	XVI
gens signa petens et satis tribus	iohannes aufertur	panes
Post enigma	caput	septem

XVII	XVIII	XIX
dantur petro	transfigurationis in monte thabor	adducitur
claves	decor	infans

XX	XXI	XXII
viri et mulieres	de conductione in vineam	hebreorum
Unio	denarius	pueri

XXIII	XXIIII
cuius est ymago et super scriptio	vobis scribe et pharisei
nummismata	ve ve

XXIIII	XXV	XXVI
auditum estis	primo in parabolis 2° ponit expresse	cenauit illis
Prelia	iudicium	cenant

XXVII	XXVIII
passio domini	resurrectio domini
patitur	resurgit

Liber generationis ihesu christi
filii david filii abraham.
Abraham genuit ysaac.
Ysaac autem genuit iacob.
Iacob autem genuit iudam et fratres eius. Iudas
autem genuit phares et zaram de thamar.
Phares autem genuit esrom. Esrom autem
genuit aram. Aram autem genuit amina-
dap. Aminadap autem genuit naason.
Naason autem genuit salmon. Salmon autem
genuit booz de raab. Booz autem genuit o-
beth ex ruth. Obeth autem genuit yesse.
Iesse autem genuit david regem. David autem

rex geñ salomonē ex ea q̄ fuit urie.
Salomō āt geñ roboā. Roboam āt
geñ abiā. Abia āt geñ asa. Asa āt
geñ iosaphat. Iosaphat āt genuit
ioram. Ioram āt geñ oziā. Ozias aūt
geñ ioathā. Ioatham āt geñ achaz.
Achaz aūt geñ ezechiā. Ezechias āt
geñ manassē. Manasses āt genuit
amō. Amon āt geñ iosiā. Iosias aūt
geñ iechoniā ⁊ frēs eī in trāsmigrāone
babilonis. Et p᷒ trāsmigrāoēs babilonis
Iechonias geñ salathiel. Salathiel āt
genuit zorobabel. Zorobabel aūt
geñ abiud. Abiud āt geñ eliachim.
Eliachim āt geñ azor. Azor āt genuit
sadoch. Sadoch āt genuit achim.
Achim āt geñ eliud. Eliud āt geñ
eleazar. Eleazar āt geñ mathan.
Mathā āt genuit iacob. Iacob āt
geñ ioseph uirū marie. De q̄ nat᷒
ē ihc q̄ uoc̄ xp̄c. Oms g° gnāciones
ab abrahā usq̄ ad dauid gnāciones
xiiij. Et a dauid usq̄ ad trāsmigrāoem
babilonis gnāoēs xiiij. Et a trāsmi
grāoē babilonis usq̄ ad xp̄m gnā
ōes xiiij. Xp̄i āt gnātio sic erat. Cū
eēt desponsata mr̄ ihū maria ioseph
añq̄ cōueniret īuēta ē in utero hn̄s
de sp̄u scō. Ioseph āt uir eius cū eēt
iust᷒ ⁊ nollet eā traducē. uoluit
occulte dimittē eam. H᷒ aūt eo cogi
tante. Ecce angls dn̄i in sompnis
apparuit ei dicens. Ioseph fili dauid
noli ṗoh timere accipe mariā cōiu
gem tuam. q᷒ n. in ea natū ē de sp̄u
scō ē. Pariet aūt filiū ⁊ uocabis
nom̄ ei᷒ ihm̄. Ip̄e em̄ saluū fa
ciet p̄plm̄ suū a pc̄tis eor. Hoc aūt
totū fcm̄ ē ut adimpleret᷒ q᷒ dcm̄ ē
a dn̄o p p̄pham dicentē. Ecce uirgo
ī utero h̄ebit ⁊ pariet filiū. ⁊ uo
cabit᷒ nom̄ ei᷒ emanuel. q᷒ ē int̄
ptatū nobiscū d̄s. Exsurgens āt
ioseph a sōpno. fecit sicut p̄cepit
ei angls dn̄i. ⁊ accepit cōiugē suā. ⁊
nō cognoscebat eā. donec pepit filiū
suū p̄mogenitū. ⁊ uocauit nomē

Cum g° nat᷒ eēt ih̄c in bethleem iude in diebus h̄odis regis. II
ecce magi ab oriente uener̄t ierosoli
mā dicentes. Ubi ē q̄ nat᷒ ē rex iudeo
rū. Vidim᷒ n. stellam ei᷒ ī oriente.
⁊ uenim᷒ adorare eū. Audiēs aūt he
rodes rex tb̄at᷒ ē. ⁊ oīs ierosolima cū
illo. Et cōgḡans oms p̄ncipes sacerdotū
⁊ scribas p̄pli. sciscitabat᷒ ab eis ubi
xp̄c nasceret᷒. At illi dixerūt ei. In beth
leem iude. Sic n. sc̄ptū ē p p̄pham.
Et tu bethleē t̄ra iuda. neq̄q̄m mī
nima es ī p̄ncipib᷒ iuda. ex te n. exi
et dux qui regat p̄plm̄ meū isrl̄.
Tūc h̄odes clā uocatis magis. dili
gent᷒ didicit ab eis tp̄s stelle q̄ ap
paruit eis. ⁊ mittēs eos in bethle
em dixit. Ite ⁊ int̄rogate diligent᷒
de pūo ⁊ cū īuenitis renūciate m̄
ut ⁊ ego ueniēs adorē eū. Qui cū au
dissēt regē abierūt. Et ecce stella q̄
uiderāt ī oriente antecedebat eos usq̄
dū ueniēs staret sup̄ ubi erat puer.
Videntes āt stellā gauisi sūt gaudio
magno ualde. Et intrātes domū īue
nerūt puer cū maria mr̄e ei᷒. Et
p̄cidentes adorauerūt eū. Et apertis

thezauris suis obtulerunt ei mune
ra· aurum· thus· et mirram· Et responso ac
cepto in sompnis ne redirent ad herodem
per aliam viam reversi sunt in regionem suam·
Qui cum recessissent· ecce angelus domini appa
ruit in sompnis ioseph dicens· Surge
et accipe puerum et matrem eius et fuge in
egyptum· et esto ibi usque dum dicam tibi
Futurum est· ut herodes querat puerum ad per
dendum eum· Qui consurgens accepit puerum
II et matrem eius nocte· et secessit in egyp
tum· et erat ibi usque ad obitum herodis
ut adimpleretur quod dictum est a domino per prophetam
dicentem· Ex egypto vocavi filium meum
Tunc herodes videns quoniam illusus esset a ma
gis iratus est valde· et mittens occidit
omnes pueros qui erant in bethleem· et in
omnibus finibus eius a bimatu et infra secundum tempus
quod exquisierat a magis· Tunc impletum est
quod dictum est per ieremiam prophetam dicentem·
Vox in rama audita est· ploratus et ulu
latus multus rachel plorans filios suos
et noluit consolari quia non sunt· Defuncto
autem herode ecce angelus domini apparuit in somp
nis ioseph in egypto dicens· Surge
et accipe puerum et matrem eius et vade in
terram israel· Defuncti sunt enim qui querebant
animam pueri· Qui consurgens accepit puerum
et matrem eius et venit in terram israel· Audiens
autem quod archelaus regnaret in iudea pro
herode patre suo timuit illo ire· Et ammo
nitus in sompnis· secessit in partes
galylee· et veniens habitavit in civitate
que vocatur nazareth· ut adimpleretur quod dictum
est per prophetam quoniam nazareus vocabitur·
III In diebus autem illis· venit iohannes
baptista predicans in deserto iudee·
et dicens· Penitentiam agite· appropinquabit
enim regnum celorum· Hic est enim de quo dictum est
per ysaiam prophetam dicentem· Vox cla
mantis in deserto· parate viam domini· rectas
facite semitas eius· Omnis vallis implebi
tur· et omnis mons et collis humiliabitur· et erunt
prava in directa· et aspera in vias planas·
Ipse autem iohannes habebat vestimentum
de pilis camelorum· et zonam pellicea(m)
circa lumbos suos· Esca autem eius erat
locuste et mel silvestre· Tunc exibat
ad eum iherosolima· et omnis iudea· et omnis
regio circa iordanem et baptizabantur
ab eo in iordane confitentes peccata sua·
Videns autem multos phariseorum et sadu
ceorum venientes ad baptismum suum
dixit eis· Progenies viperarum quis de
monstravit vobis fugere a futura ira·
Facite ergo fructum dignum penitentie· et ne ve
litis dicere intra vos patrem habemus abra
ham· Dico enim vobis quoniam potens est deus
de lapidibus istis suscitare filios a
brahe· Iam enim securis ad radicem
arborum posita est· Omnis ergo arbor que non
facit fructum bonum excidetur et in ignem
mittetur· Ego quidem vos baptizo in
aqua in penitentiam· Qui autem post me ventu
rus est fortior me est· cuius non sum dig
nus calciamenta portare· ipse vos bap
tizabit in spiritu sancto et igne· cuius venti
labrum in manu sua et mundabit aream
suam· et congregabit triticum suum in horreum
suum· paleas autem comburet igni ex
tinguibili· Tunc venit ihesus a galilea
in iordanem ad iohannem ut baptizaretur
ab eo· Iohannes autem prohibebat eum di
cens· Ego a te debeo baptizari· et

tu venis ad me? Respondens autem ihesus dixit
ei: Sine modo. sic enim decet nos implere
omnem iustitiam. Tunc dimisit eum. Bapti-
zatus autem ihesus confestim ascendit de aqua.
et ecce aperti sunt ei celi. et vidit spiritum
dei descendentem sicut columbam et venien-
tem super se. Et ecce vox de celo dicens.
Hic est filius meus dilectus. in quo michi complacui.
IIII Tunc ihesus ductus est in desertum a spiritu
ut temptaretur a dyabolo. Et cum
ieiunasset quadraginta diebus et quadragin-
ta noctibus postea esuriit. Et accedens
temptator dixit ei: Si filius dei es. dic
ut lapides isti panes fiant. Qui respon-
dens dixit: Scriptum est. Non in solo pane
vivit homo. sed in omni verbo. quod procedit de
ore dei. Tunc assumpsit eum dyabolus
in sanctam civitatem. et statuit eum super pin-
naculum templi. et dixit ei: Si filius dei
es mitte te deorsum. Scriptum est enim. quia an-
gelis suis mandavit de te. et in mani-
bus tollent te ne forte offendas ad
lapidem pedem tuum. Ait illi ihesus: Rursum
scriptum est. Non temptabis dominum deum tuum.
Iterum assumpsit eum dyabolus in montem ex-
celsum valde et ostendit ei omnia regna mundi
et gloriam eorum. et dixit illi. Hec omnia tibi
dabo. si procidens adoraveris me. Tunc
dicit ei ihesus: Vade sathanas. Scriptum
est enim. Dominum deum tuum adorabis et illi
soli servies. Tunc reliquit eum dyabolus
et ecce angeli accesserunt et ministrabant
ei. Cum autem audisset ihesus quod iohannes tradi-
tus esset secessit in galyleam. Et re-
licta civitate nazareth. venit et
habitavit in civitate capharnaum
maritimam in finibus zabulon et nep-
talim. ut adimpleretur quod dictum est per ysaiam
prophetam. Terra zabulon et terra neptali-
im via maris trans iordanem galilee gen-
tium populus qui ambulabat in tenebris vidit
lucem magnam. et sedentibus in regione
umbre mortis lux orta est eis. Exinde ce-
pit ihesus predicare et dicere. Penitentiam agite ap-
propinquabit enim regnum celorum. Ambulans
autem iuxta mare galilee. vidit duos
fratres symonem qui vocatur petrus. et andream
fratrem eius. mittentes rete in mare. Erant
enim piscatores. Et ait illis. Venite post
me et faciam vos fieri piscatores hominum.
At illi continuo relictis retibus secuti sunt
eum. Et procedens inde vidit alios duos
fratres iacobum zebedei et iohannem fratrem
eius in navi cum zebedeo patre eorum refici-
entes retia sua. et vocavit eos. Illi
autem statim relictis retibus et patre secuti
sunt eum. Et circuibat ihesus totam galyleam
docens in synagogis eorum. et predicans
evangelium regni. et sanans omnem languo-
rem et omnem infirmitatem in populo. Et abiit o-
pinio eius in totam syriam. et obtulerunt
ei omnes male habentes. variis langori-
bus et tormentis comprehensos. et qui
demonia habebant et lunaticos. et para-
liticos. et curavit eos. Et secute sunt eum
turbe multe de galylea et decapoli
et de ierosolimis et de iudea et de trans iordanem.
V Videns autem ihesus turbas
ascendit in montem. Et cum sedisset acces-
serunt ad eum discipuli eius. Et aperiens os
suum. docebat eos dicens. Beati paupe-
res spiritu. quoniam ipsorum est regnum celorum.
Beati mites. quoniam ipsi possidebunt terram.
Beati qui lugent. quoniam ipsi consolabuntur.

Beati qui esuriunt et sitiunt iustitiam:
quoniam ipsi saturabuntur. Beati misericordes
quoniam ipsi misericordiam consequentur. Beati mundo
corde: quoniam ipsi deum videbunt. Beati pa
cifici: quoniam filii dei vocabuntur. Beati qui
persecutionem patiuntur propter iustitiam: quoniam
ipsorum est regnum celorum. Beati estis cum
maledixerint vobis homines et persecuti
vos fuerint et dixerint omne malum adver
sum vos mentientes propter me. Gaudete
et exultate quoniam merces vestra copiosa
est in celis. Sic enim persecuti sunt prophetas
qui fuerunt ante vos. Vos estis sal terre.
Quod si sal evanuerit in quo salietur? ad ni
chilum valet ultra nisi ut mittatur fo
ras et conculcetur ab hominibus. Vos estis
lux mundi. Non potest civitas abscondi
supra montem posita. Neque accendunt lucer
nam et ponunt eam sub modio: sed super
candelabrum ut luceat omnibus qui in
domo sunt. Sic luceat lux vestra coram
hominibus: ut videant vestra bona opera
et glorificent patrem vestrum qui in celis est.
Nolite putare quoniam veni solvere
legem aut prophetas: non veni solvere
legem sed adimplere. Amen quippe dico
vobis donec transeat celum et terra: iota
unum aut unus apex non preteribit a lege
donec omnia fiant. Qui ergo solverit unum de
mandatis istis minimis et docuerit sic
homines minimus vocabitur in regno celo
rum. Qui autem fecerit et docuerit: hic magnus
vocabitur in regno celorum. Dico enim vo
bis: quia nisi abundaverit iustitia vestra
plus quam scribarum et phariseorum: non in
trabitis in regnum celorum. Audistis
quia dictum est antiquis: Non occides: qui

autem occiderit reus erit iudicio. Ego autem
dico vobis: quia omnis qui irascitur fratri
suo reus erit iudicio. Qui autem dixerit
fratri suo racha: reus erit concilio. Qui autem
dixerit fatue: reus erit gehenne ig
nis. Si ergo offers munus tuum ad alta
re et ibi recordatus fueris quia frater tuus
habet aliquid adversum te: relinque ibi munus
tuum ante altare et vade prius reconciliari
fratri tuo: et tunc veniens offeres munus
tuum. Esto consentiens adversario tuo cito
dum es in via cum eo: ne forte tradat te
adversarius tuus iudici: et iudex tra
dat te ministro: et in carcerem mittaris.
Amen dico tibi: non exies inde donec
reddas novissimum quadrantem. Audis
tis quia dictum est antiquis: Non mechaberis.
Ego autem dico vobis: quoniam omnis qui viderit
mulierem ad concupiscendum eam: iam
mechatus est eam in corde suo. Quod si ocu
lus tuus dexter scandalizat te: erue
eum et proice abs te. Expedit enim tibi ut
pereat unum membrorum tuorum quam totum
corpus tuum mittatur in gehennam ignis.
Et si dextera manus tua scandalizat
te: abscide eam et proice abs te. Expedit
enim tibi ut pereat unum membrorum tuorum
quam totum corpus tuum eat in gehennam.
Dictum est autem: quicumque dimiserit uxorem suam
det illi libellum repudii. Ego autem dico
vobis: quia omnis qui dimiserit uxorem suam
excepta fornicationis causa: facit eam me
chari: et qui dimissam duxerit adulterat. Iterum
audistis quia dictum est antiquis: Non periu
rabis: reddes autem domino iuramenta
tua. Ego autem dico vobis non iurare om
nino: neque per celum quia thronus dei est: neque per terram

quia scabellum est pedum eius: neque per Ierosolimam:
quia ciuitas est magni regis. neque per caput
tuum iuraueris: quia non potes unum capillum
album facere aut nigrum. Sit autem sermo uester. est
est. non. non. Quod autem his habundantius est: a ma-
lo est. Audistis quia dictum est. Oculum pro oculo
et dentem pro dente. Ego autem dico uobis. non
resistere malo. Sed si quis percusserit te in
dexteram maxillam tuam: prebe illi et alte-
ram. Et ei qui uult tecum in iudicio conten-
dere. et tunicam tuam tollere. dimitte ei et
pallium. Et quicumque angariauerit te mille
passus: uade cum illo alia duo. Qui autem pe-
tit a te da ei. et uolenti mutuari a te ne
auertaris. Audistis quia dictum est. Diliges
proximum tuum. et odio habebis inimicum
tuum. Ego autem dico uobis. Diligite inimi-
cos uestros. et benefacite his qui oderunt
uos. et orate pro persequentibus et calumpni-
antibus uos. ut sitis filii patris uestri qui
in celis est. qui solem suum oriri facit super bo-
nos et malos. et pluit super iustos et in-
iustos. Si enim diligitis eos qui uos di-
ligunt: quam mercedem habebitis? nonne et
publicani hoc faciunt? Et si salutaueri-
tis fratres uestros tantum: quid amplius facitis?
nonne et ethnici hoc faciunt? Estote ergo
et uos perfecti. sicut et pater uester celestis perfectus
est. Attendite ne iustitiam uestram faciatis
coram hominibus ut uideamini ab eis. Alioquin
mercedem non habebitis apud patrem uestrum
qui in celis est. Cum ergo facis elemosinam noli
tuba canere ante te. sicut ypocrite faciunt
in synagogis et uicis. ut honorificentur ab
hominibus. Amen dico uobis. receperunt mercedem
suam. Te autem faciente elemosinam. nesciat
sinistra tua quid faciat dextera tua. ut

sit elemosina tua in abscondito. et pa-
ter tuus qui uidet in abscondito reddet tibi.
Et cum oratis non eritis sicut ypocrite qui VI
amant in synagogis et in angulis platearum
stantes orare ut uideantur ab hominibus. Amen
dico uobis receperunt mercedem suam. Tu autem
cum oraueris intra in cubiculum tuum. et clau-
so hostio tuo ora patrem tuum in abscon-
dito. et pater tuus qui uidet in abscondito
reddet tibi. Orantes autem nolite multu-
loqui. sicut ethnici faciunt. Putant enim quia
in multiloquio suo exaudiantur. nolite ergo as-
similari eis. Scit enim pater uester quid opus sit uobis.
antequam petatis eum. Sic ergo orabitis. Pater noster
qui es in celis. sanctificetur nomen tuum. Adueniat
regnum tuum. fiat uoluntas tua sicut in celo
et in terra. Panem nostrum supersubstantialem da nobis
hodie. et dimitte nobis debita nostra sicut et
nos dimisimus debitoribus nostris. Et ne · Willehad⁹
nos inducas in temptationem. Sed libera nos
a malo amen. Si enim dimiseritis hominibus
peccata eorum. dimittet et uobis pater uester celes-
tis delicta uestra. Si autem non dimiseritis
hominibus. nec pater uester dimittet uobis peccata
uestra. Cum autem ieiunatis. nolite fieri sicut
ypocrite tristes. Exterminant enim facies su-
as ut pareant hominibus ieiunantes. Amen
dico uobis. quia receperunt mercedem suam. Tu
autem cum ieiunas unge caput tuum et
faciem tuam laua. ne uidearis hominibus
ieiunans. sed patri tuo qui est in abscondito.
et pater tuus qui uidet in abscondito reddet tibi.
Nolite thesaurizare uobis thesau-
ros in terra. ubi erugo et tinea demolitur.
et ubi fures effodiunt et furantur. thesau-
rizate autem uobis thesauros in celo.
ubi neque erugo neque tinea demolitur. et ubi
fures non effodiunt nec furantur. ubi enim

ē thesaurꝰ tuꝰ· ibi ē ₇ cor tuū· Lucer
na corporis tui ē oculꝰ tuꝰ· Si fuit̄ o
culus tuꝰ simplex· totū corpꝰ tuū
lucidū erit· Si aūt ocls tuus neq̄ fuit
totū corpꝰ tuū tenebrosū erit· Si ergo
lumē qd̄ in te ē tenebre sūt· ipe tenebre
q̄nte erūt· Nemo pt̄ duobꝰ dn̄is ser
uire· Aut n. unū odio hebit· ₇ altm̄ di
liget· aut unū sustinebit· ₇ altm̄ cō
tēpnet· Nō potestis deo suire ₇ ma
mone· Jdō dico uob̄ ne solliciti sitis
aīe ure· qd̄ mādicetis n̄ corpi uro qd̄
īduamini· Nōne aīa plꝰ est q̄ esca· et
corpꝰ plꝰ q̄m uestimtū· Respicite uo
latilia celi q̄m n̄ serūt n̄ metūt n̄
ꝯgregant ī horrea· ₇ pr̄ ur̄ celestis pas
cit illa· Nōne magꝰ uos pluris estis
illis· Qs aūt urm̄ cogitās pt̄ adicē
ad staturā suā cubitū unū; Et de
uestimtis q̄d solliciti estis· Cōsidate
lilia agri quō crescūt nō laborāt n̄ nēt·
Dico aūt uob̄· q̄m n̄ salomō in omi
glā sua cooptꝰ ē sic unū ex istis· Si
n. fenū agri q̄d hodie ē ₇ cras in clyba
nū mittit· ds̄ sic uestit· q̄nto magꝰ
uos minime fidei· Nolite gꝰ solliciti
ee dicētes· qd̄ mādicabimꝰ· aut qd̄ bi
bemꝰ· aut quo opiemꝰ· Hec ēm gentes inq̄
rūt· Scit n. pr̄ ur̄· q̄ his oībꝰ indi
getis· Querite gꝰ primū regnū dei ₇ ius
ticiā eiꝰ· ₇ oīa hec adicient̄ uob̄· Noli
te gꝰ solliciti ee ī crastinū· Crastinus
n. dies sollicitus erit sibi ipi· Sufficit
diei malicia sua·
VII Nolite iudicare ut nō iudicabimini
Jn quo n. iudicio iudicaueritis iudi
cabimini· ₇ in q̄ mesura mēsi fueritis·
remecietur uob̄· Qd̄ aūt uides festucā
ī oculo fr̄is tui· ₇ trabē in oculo
tuo n̄ uides; Aut quō dicis fr̄i
tuo· Fr̄ sine eiciā festucā de oculo
tuo· ₇ ecce trabes est ī oculo tuo;
ypocrita· eice primū trabē de oculo
tuo· ₇ tūc uidebis eicē festucā de ocu
lo fr̄is tui· Nolite gꝰ scm̄ dare ca
nibꝰ· n̄ mittatis margaritas uest
ras ante porcos· ne forte ꝯculcent
eas pedibus suis· ₇ ꝯusi disrūpāt
uos· Petite ₇ dabitur uob̄· q̄rite ₇
īuenietis· ₇ pulsate ₇ apietur· Aut q̄s
est de uob̄ hō q̄ si pecierit filiꝰ suus
panē· nunq̄d lapidē porriget ei; Aut
si piscē pecierit· nunq̄d serpētē porri
get ei; Si gꝰ uos cū sitis mali· nostis
bona data dare filiis uris· q̄nto
magꝰ pr̄ ur̄ qui ī celis ē dabit bo
na petētibꝰ se· Oīa gꝰ q̄cūq₃ uultis
ut faciāt uob̄ hoīes· ₇ uos facite
eis· Hec n. ē lex ₇ ꝓphe· Jntrate ꝑ angus
tam portā· q̄ lata porta ₇ spacio
sa uia ē q̄ ducit ad ꝑdicōm· ₇ mul
ti sūt q̄ intrāt ꝑ eam· Qm̄ angus
ta porta ₇ arta ē uia q̄ ducit ad
uitā· ₇ pauci sūt q̄ inueniūt eā· Atten
dite a falsis ꝓphis q̄ ueniūt ad uos
ī uestimētis ouiū· intrīsecus aūt sūt
lupi rapaces· A fructibꝰ eor ꝯgnos
cetis eos· Nūq̄d colligūt de spinis
uuas· aut de tribulis ficus; Sic omīs
arbor bona fructꝯ bonos facit·
mala aūt arbor fructꝯ malos facit·
Nō pt̄ arbor bona fructꝯ malos
facē· nec arbor mala fructꝯ bo
nos facē· Oīs gꝰ arbor q̄ nō facit

fructū bonū excidet · ⁊ i ignē mit-
tet̄ · Igr̄ ex fructib; eoꝝ cognoscetis eos.
Nō oīs q̄ dicit m̄ dn̄e dn̄e itrabit
i regnū celoꝝ · s; q̄ facit uolūtatē
p̄ris mei q̄ i celꝭ ē · ipe intrabit
i regnū celoꝝ. Multi dicēt m̄ in
illa die · Dn̄e dn̄e nōne i nōie tuo
ꝓphauim̄ · ⁊ i tuo nōie demonia
eiecim̄ · ⁊ i tuo nōie ūtutes multas
fecim̄ · ⁊ tūc ꝯfitebor ill̄ · q̄ nūq̄m
noui uos · Discedite a me oēs qui
opamini iniq̄tatē · Oīs ḡ q̄ audit ūba
h̄ ⁊ facit ea · assi̇milabit̄ uiro sapienti
q̄ edificauit domū suā sup̄ petrā ·
⁊ descendit pluuia · ⁊ uenerūt flumina ·
⁊ flauerūt uēti · ⁊ uenerūt i domū illā
⁊ nō cecidit · Fūdata n̄ erat sup̄ firmā
petrā · ⁊ oīs qui audit ūba mea h̄ ·
⁊ nō facit ea · silis erit uiro stulto · q̄
edificauit domū suā sup̄ arenā ·
⁊ descēdit pluuia ⁊ uenerūt flumina ·
⁊ flauerūt uēti · ⁊ uenerūt in domū
illā · ⁊ cecidit · ⁊ fuit ruina ei᷒ magna
⁊ factū ē cū ꝯsūmasset ih̄c ūba h̄ · ad
mirabāt̄ turbe sup̄ doctrina eius ·
Erat n̄ docēs eos sic̄ ptātē · h̄ns ·
⁊ nō sic̄ scribe eoꝝ ⁊ pha risei.

II Cū aūt descendisset ih̄c de
mōte · secute s̄t eū turbe multe · Et
ecce leprosꝰ ueniens adorabat eū di
cens · Dn̄e si uis potes me mūdare ·
⁊ extendēs manū ih̄c · tetigit eū
dicēs · Volo mūdare · ⁊ ꝯfestī mū
data ē lep̄ eius · ⁊ ait illi ih̄c · Vade ne
mini dixeris · s; uade ostēde te sacerdoti ·
⁊ offer munꝰ q̄ p̄cepit moyses i
testimoniū ill̄ · Cū aūt itroisset ca

pharnaū · accessit ad eū quidā cē
turio · rogans eū ⁊ dicēs · Dn̄e puer
mꝰ iacet i domo paraliticꝰ ⁊ male
torq̄t̄ · ⁊ ait illi ih̄c · Ego ueniam
⁊ curabo eū · ⁊ r̄ndēs centurio ait ·
Dn̄e nō sū dign᷒ ut itres sub tec
tū meū · s; tm̄ dic ūbo ⁊ sanabit̄
puer m᷒ · Nā ⁊ ego hō sū sb̄ ptāte
ꝯstitut᷒ · h̄ns sb̄ me milites · ⁊ dico
huic uade ⁊ uadit · ⁊ alio ueni · ⁊
uenit · ⁊ s̄uo meo fac hoc · ⁊ facit ·
Audiēs aūt h̄ ih̄c · mirat᷒ ē · ⁊ seq̄nti
bus se dixit · Amē dico uob̄ · nō in
ueni tantā fidē in isrl̄ · Dico aūt uob̄ ·
q̄ multi ab oriente ⁊ occidente ueni
ent · ⁊ recūbent cū abrahā · ⁊ ysaac
⁊ iacob i regno celoꝝ · Filij aūt regni
eicient̄ in tenebris exteriores · ibi erit
fletꝰ ⁊ stridor dentiū · ⁊ dixit ih̄c cē
turioni · Vade ⁊ sic̄ credidisti fiat t̄ ·
⁊ sanatꝰ ē puer in illa hora · ⁊ cū ue
nisset ih̄c i domū petri · uidit socrū
ei᷒ iacentē ⁊ febricitantē · ⁊ tetigit ma
nū ei᷒ · ⁊ dimisit eā febris · ⁊ surrexit
⁊ ministrabat eis · Vespe aūt fc̄o obtu
lerunt ei multos demonia h̄ntes · et
eiciebat sp̄s ūbo · ⁊ oēs
male h̄ntes curauit · ut adiplet̄
q̄ dc̄m est p̄ ysaiam ꝓpham dicē
tem · Ipē īfirmitates n̄ras accep̄ ·
⁊ egrotatōes n̄ras portauit · Videns
aūt ih̄c turbas multas circū se · ıu
iussit ire trans fretū · ⁊ accedens unus
scriba ait illi · Magr̄ sequar te q̄
cūq; ieris · ⁊ dicit ei ih̄c · Vulpes
foueas h̄nt · ⁊ uolucres celi nidos
filius aūt hōis nō h̄t ubi caput

redimet. Alius autem de discipulis eius ait
illi. Domine permitte me primum ire et sepeli
re patrem meum. Ihesus autem ait illi. Sequere
me. et dimitte mortuos sepelire mor
tuos suos. Et ascendente eo in naviculam
secuti sunt eum discipuli eius. et ecce motus
magnus factus est in mari. ita ut navi
cula operiretur fluctibus. ipse vero dormie
bat. Et accesserunt et suscitaverunt eum di
centes. Domine salva nos perimus. Et dicit
eis ihesus. Quid timidi estis modice fidei.
Tunc surgens imperavit ventis et mari. et
facta est tranquillitas magna. Porro homines
mirati sunt dicentes. Qualis est hic. quia et venti
et mare obediunt ei. Et cum venisset ihesus
trans fretum in regionem gerasenorum occurre
runt ei duo habentes demonia de monu
willchadus · mentis exeuntes sevi nimis. ita ut
nemo posset transire per viam illam. Et ecce cla
maverunt dicentes. Quid nobis et tibi ihesu
fili dei. venisti huc ante tempus torquere nos.
Erat autem non longe ab eis grex porcorum
multorum pascens. Demones autem rogabant
eum dicentes. Si eicis nos. mitte nos
in gregem porcorum. Et ait illis. Ite. At illi
exeuntes abierunt in porcos. et ecce impetu
abiit totus grex per preceps in mare et mor
tui sunt in aquis. Pastores autem fugerunt. et
venientes in civitatem nunciaverunt omnia
et de his qui demonia habuerant. Et ecce to
ta civitas exiit obviam ihesu. et viso
eo rogabant eum ut transiret a finibus.
IX Et ascendens ihesus in navim ¶ cor.
dam transfretavit et venit in civitatem
suam. Et ecce offerebant ei paraliticum iacen
tem in lecto. Videns ihesus fidem illorum dixit
paralitico. Confide fili remittuntur tibi peccata

tua. Et ecce quidam de scribis dixerunt intra
se. Hic blasphemat. Et cum vidisset ihesus
cogitationes eorum. dixit eis. Ut quid co
gitatis mala in cordibus vestris. Quid est
facilius dicere dimittuntur tibi peccata tua
an dicere surge et ambula. Ut sciatis autem
quoniam filius hominis habet potestatem in terra di
mittendi peccata. tunc ait paralitico. Surge
et tolle grabatum tuum. et vade in domum
tuam. Et surrexit. et abiit in domum suam.
Videntes autem turbe timuerunt et glori
ficaverunt deum qui dedit potestatem talem
hominibus. Et cum transiret inde ihesus. vidit
hominem sedentem in theloneo matheum
nomine. et ait illi. Sequere me. Et surgens
secutus est eum. Et factum est discumbente eo in
domo. ecce multi publicani et pecca
tores venientes discumbebant cum ihesu
et discipulis eius. Et videntes pharisei
dicebant discipulis eius. Quare cum publi
canis et peccatoribus manducat
magister vester. At ihesus audiens ait. Non est
opus valentibus medicus sed male haben
tibus. Euntes autem discite quid est. Misericordiam
volo et non sacrificium. Non enim veni vo
care [illegible] iustos. sed peccatores. Tunc ac
cesse[illegible]runt ad eum discipuli iohannis
dicentes. [illegible] Quare nos et pharisei ie
iunamus frequenter discipuli autem tui
non ieiunant. Et ait illis ihesus. Numquid
possunt filii sponsi lugere quam
diu cum illis est sponsus. Venient autem dies
cum auferetur ab eis sponsus et tunc ieiuna
bunt. Nemo autem immittit commissuram
panni rudis in vestimentum vetus.
Tollit enim plenitudinem eius a vesti
mento et peior scissura fit. Neque mittunt

vinum novum in utres veteres. Alioquin
rumpuntur utres, et vinum effunditur, et
utres pereunt. Sed vinum novum in utres
novos mittunt, et ambo conservantur. Hec
illo loquente ad eos, ecce princeps unus
accessit et adorabat eum dicens: Domine,
filia mea modo defuncta est; sed veni, impo-
ne manum tuam super eam et vivet. Et surgens
Ihesus sequebatur eum et discipuli eius. Et ecce
mulier que sanguinis fluxum patiebatur
xii annis accessit retro et tetigit fimbriam
vestimenti eius. Dicebat enim intra se: Si te-
tigero tantum vestimentum eius, salva ero.
At Ihesus conversus et videns eam dixit: Confide,
filia, fides tua te salvam fecit. Et sal-
va facta est mulier ex illa hora. Et cum ve-
nisset Ihesus in domum principis et vidisset
tibicines et turbam tumultuantem, dice-
bat ad eos: Recedite, non est enim mortu-
a puella, sed dormit. Et deridebant eum.
Et cum eiecta turba esset, intravit et tenuit ma-
num eius, et surrexit puella. Et exiit fa-
ma hec in universam terram illam. Et transeunte inde
Ihesu, secuti sunt eum duo ceci clamantes et
dicentes: Miserere nostri, domine fili David. Cum
autem venisset domum, accesserunt ad eum ceci.
Et dixit eis Ihesus: Creditis quia possum hoc
facere vobis? Dicunt ei: Utique, domine. Tunc
tetigit oculos eorum dicens: Secundum fidem vestram
fiat vobis. Et aperti sunt oculi illorum. Et comina-
tus est illis Ihesus dicens: Videte ne quis sciat.
Illi autem exeuntes diffamaverunt eum in tota
terra illa. Egressis autem illis, ecce obtulerunt
ei hominem mutum, demonium habentem.
Et eiecto demone locutus est mutus, et
mirate sunt turbe dicentes: Numquam apparuit
sic in Israel. Pharisei autem dicebant: In prin-
cipe demoniorum eicit demonia. Et circu-
ibat Ihesus omnes civitates et castella, do-
cens in synagogis eorum et predicans evan-
gelium regni, et curans omnem languorem
et omnem infirmitatem. Videns autem turbas mi-
sertus est eis, quia erant vexati et iacentes
sicut oves non habentes pastorem. Tunc dicit
discipulis suis: Messis quidem multa, opera-
rii autem pauci. Rogate ergo dominum messis
ut mittat operarios in messem suam.
Et convocatis Ihesus xii discipulis dedit X
illis potestatem spirituum immundorum, ut eicerent
eos et curarent omnem languorem et omnem
infirmitatem. xii autem apostolorum nomina hec sunt:
primus Symon qui dicitur Petrus, et Andreas
frater eius, Iacobus Zebedei et Iohannes frater eius,
Philippus et Bartholomeus, Thomas
et Matheus publicanus, et Iacobus
Alphei et Thadeus, Symon Cananeus et Iu-
das Scariotis qui tradidit eum.
Hos duodecim misit Ihesus precipiens
eis et dicens: In viam gentium ne abi-
eritis, et in civitatem Samaritanorum ne
intraveritis, sed potius ite ad oves que pe-
rierunt domus Israel. Euntes autem predicate
dicentes: Quia appropinquabit regnum ce-
lorum. Infirmos curate, mortuos susci-
tate, leprosos mundate, demones eicite.
Gratis accepistis, gratis date. Noli-
te possidere aurum neque argentum neque pecuniam
in zonis vestris, non peram in via neque duas
tunicas neque calciamenta neque virgam. Dig-
nus est enim operarius cibo suo. In quamcumque
autem civitatem vel castellum intraveritis,
interrogate quis in ea dignus sit, et ibi
manete donec exeatis. Intrantes
autem domum salutate eam dicentes: Pax

huic domui. et siquidem fuerit domus illa digna pax vestra ad vos revertetur. Et quicumque non receperit vos neque audierit sermones vestros exeuntes foras de domo vel de civitate excutite pulverem de pedibus vestris. Amen dico vobis tolerabilius erit terre Sodomorum et Gomorreorum in die iudicii quam illi civitati. Ecce ego mitto vos sicut oves in medio luporum. Estote ergo prudentes sicut serpentes et simplices sicut columbe. Cavete autem vobis ab hominibus. Tradent enim vos in conciliis et in synagogis suis flagellabunt vos et ad presides et ad reges ducemini propter me in testimonium illis et gentibus. Cum autem tradent vos nolite cogitare quomodo aut quid loquamini. dabitur enim vobis in illa hora quid loquamini. Non enim vos estis qui loquimini sed spiritus patris vestri qui loquitur in vobis. Tradet autem frater fratrem in mortem et pater filium et insurgent filii in parentes et morte eos afficient. et eritis odio omnibus hominibus propter nomen meum. Qui autem perseveraverit usque in finem hic salvus erit. Cum autem persequentur vos in civitate ista fugite in aliam. Amen dico vobis non consummabitis civitates Israel donec veniat filius hominis. Non est discipulus super magistrum nec servus super dominum suum. Sufficit discipulo ut sit sicut magister eius et servus sicut dominus eius. Si patrem familias Beelzebub vocaverunt quanto magis domesticos eius. Ne ergo timueritis eos. Nihil enim est opertum quod non revelabitur et occultum quod non scietur. Quod dico vobis in tenebris dicite in lumine. et quod in aure auditis predicate super tecta. Et nolite timere eos qui occidunt corpus animam autem non possunt occidere. sed potius eum timete qui potest et animam et corpus perdere in gehennam. Nonne duo passeres asse veneunt? et unus ex illis non cadet super terram sine patre vestro. Vestri autem et capilli capitis omnes numerati sunt. Nolite ergo timere multis passeribus meliores estis vos. Omnis ergo qui confitebitur me coram hominibus confitebor et ego eum coram patre meo qui est in celis. Qui autem negaverit me coram hominibus negabo et ego eum coram patre meo qui est in celis. Nolite arbitrari quia venerim pacem mittere in terram. Non veni mittere pacem sed gladium. Veni enim separare filium adversus patrem suum et filiam adversus matrem suam et nurum contra socrum suam et inimici hominis domestici eius. Qui amat patrem aut matrem suam plus quam me non est me dignus. et qui amat filium aut filiam super me non est me dignus. et qui non accipit crucem suam et sequitur me non est me dignus. Qui invenit animam suam perdet illam. et qui perdiderit animam suam propter me inveniet eam. Qui recipit vos me recipit. et qui me recipit recipit eum qui me misit. Qui recipit prophetam in nomine prophete mercedem prophete accipiet. et qui recipit iustum in nomine iusti mercedem iusti accipiet. Et quicumque potum dederit uni ex minimis istis calicem aque frigide tantum in nomine discipuli amen dico vobis non perdet mercedem suam.

XI

Et factum est cum consummasset Iesus precipiens xii discipulis suis transiit inde ut doceret et predicaret in civitatibus eorum. Iohannes autem cum audisset in vinculis opera Christi mittens duos de discipulis suis ait illi. Tu es qui venturus es an alium expectamus? Et respondens

ihesus ait illis. Euntes renuntiate iohanni
que audistis et vidistis. Ceci vident et
claudi ambulant, leprosi mundantur, surdi
audiunt, mortui resurgunt, pauperes
evangelizantur. Et beatus est qui non fuerit scan
dalizatus in me. Illis autem abeuntibus cepit
ihesus dicere ad turbas de iohanne. Quid existis in
desertum videre. hominem mollibus vesti
tum. Ecce qui mollibus vestiuntur in domibus
regum sunt. Sed quid existis videre? prophetam?
Etiam dico vobis et plus quam prophetam. Hic est enim
de quo scriptum est. Ecce ego mitto angelum
meum ante faciem tuam, qui preparabit viam tuam
ante te. Amen dico vobis, non surrexit ma
ior inter natos mulierum iohanne baptista. Qui
autem minor est in regno celorum maior est
illo. A diebus autem iohannis baptiste usque nunc
regnum celorum vim patitur et violenti diri
piunt illud. Omnes enim prophete et lex usque
ad iohannem prophetaverunt. Et si vultis reci
pere, ipse est helyas qui venturus est. Qui habet au
res audiendi audiat. Cui autem similem
existimabo generationem istam? Similis est
pueris sedentibus in foro, qui clamantes co
equalibus dicunt. Cecinimus vobis et non sal
tastis, lamentavimus et non planxistis.
Venit enim iohannes neque manducans neque bibens,
et dicunt demonium habet. Venit filius hominis
manducans et bibens, et dicunt. Ecce homo
vorax et potator vini, et publicano
rum et peccatorum amicus. Et iustificata est sa
pientia a filiis suis. Tunc cepit expro
brare civitatibus in quibus facte sunt plurime vir
tutes eius, quia non egissent penitentiam. Ve tibi co
rozaim, ve tibi bethsaida, quia si in tyro et
sydone facte essent virtutes que facte sunt in vo
bis, olim in cilicio et cinere penitentiam egissent.

Verumptamen dico vobis, tyro et sydoni
remissius erit in die iudicii quam vobis. Et tu
capharnaum numquid usque in celum exalta
beris? usque in infernum descendes. Quia si in
sodomis facte fuissent virtutes que facte sunt
in te, forte mansissent usque in hunc diem.
Verumptamen dico vobis quia terre sodomorum
remissius erit in die iudicii quam tibi. In illo
tempore respondens ihesus dixit. Confiteor tibi
pater domine celi et terre, quia abscondisti hec a sa
pientibus et prudentibus et revelasti ea par
vulis. Ita pater, quoniam sic fuit placitum
ante te. Omnia mihi tradita sunt a patre meo. Et
nemo novit filium nisi pater, neque patrem quis no
vit nisi filius et cui voluerit filius revelare.
Venite ad me omnes qui laboratis et onerati
estis, et ego reficiam vos. Tollite iugum
meum super vos et discite a me quia mitis
sum et humilis corde, et invenietis requiem
animabus vestris. Iugum enim meum suave est et
In illo tempore a onus meum leve. XII
biit ihesus sabbato per sata. Discipuli autem
eius esurientes ceperunt vellere spicas et
manducare. Pharisei autem videntes dixe
runt ei. Ecce discipuli tui faciunt quod non
licet eis facere sabbatis. At ille dixit eis.
Non legistis quid fecerit david quando esuriit
et qui cum eo erant, quomodo intravit in domum dei
et panes propositionis comedit, quos non
licebat ei edere neque his qui cum eo erant nisi
solis sacerdotibus? Aut non legistis in lege
quia sabbatis sacerdotes in templo sabbatum
violant et sine crimine sunt? Dico autem vobis
quia templo maior est hic. Si autem sciretis quid
est misericordiam volo et non sacrificium, numquam con
demnassetis innocentes. Dominus est enim filius
hominis et sabbati. Et cum inde transisset venit in

synagogam eorum. Et ecce homo manum habens
aridam, et interrogabant eum dicentes: Si
licet sabbato curare? ut accusarent eum.
Ipse autem dixit illis: Quis erit ex vobis homo qui
habet ovem unam, et si ceciderit haec sabbatis in
foveam, nonne tenebit et levabit eam?
Quanto magis melior est homo ove? Itaque licet
sabbatis benefacere. Tunc ait homini: Extende
manum tuam. Et extendit, et restituta est
sanitati sicut altera. Exeuntes autem pharisei
consilium faciebant adversus eum, quomodo eum per
derent. Ihesus autem sciens recessit inde, et secuti
sunt eum multi, et curavit eos omnes, et prae
cepit eis ne manifestum facerent. Ut adim
pleretur quod dictum est per Ysaiam prophetam dicentem:
Ecce puer meus electus quem elegi, dilectus meus
in quo bene complacuit animae meae. Ponam
spiritum meum super eum, et iudicium gentibus
nuntiabit. Non contendet neque clamabit,
neque audiet aliquis in plateis vocem eius.
Harundinem quassatam non confringet, et linum
fumigans non extinguet, donec eiciat
ad victoriam iudicium, et in nomine eius gen
tes sperabunt. Tunc oblatus est ei homo demo
nium habens, caecus et mutus, et curavit eum
ita ut loqueretur et videret. Et stupebant omnes
turbae et dicebant: Numquid hic est filius
David? Pharisei autem audientes dixe
runt: Hic non eicit demones nisi in Beelzebub
principe demoniorum. Ihesus autem sciens cogi
tationes eorum dixit eis: Omne regnum
in se divisum desolabitur, et omnis civitas
vel domus contra se divisa non stabit. Et si
sathanas sathanam eicit, adversus se
divisus est. Quomodo ergo stabit regnum eius?
Et si ego in Beelzebub eicio demones,
filii vestri in quo eiciunt? Ideo ipsi iudi

ces vestri erunt. Si autem ego in spiritu dei
eicio demones, igitur pervenit in vos reg
num dei. Aut quomodo potest quisquam intrare in domum
fortis, et vasa eius diripere, nisi prius alliga
verit fortem? et tunc domum illius diripiet.
Qui non est mecum contra me est, et qui non congregat
mecum spargit. Ideo dico vobis: Omne
peccatum et blasphemia remittetur hominibus,
spiritus autem blasphemiae non remittetur. Et
quicumque dixerit verbum contra filium hominis, re
mittetur ei; qui autem dixerit contra spiritum sanctum
verbum, non remittetur ei neque in hoc seculo neque in
futuro. Aut facite arborem bonam et fructum
eius bonum, aut facite arborem malam
et fructum eius malum; siquidem ex fruc
tu arbor cognoscitur. Progenies vipera
rum, quomodo potestis loqui bona cum sitis mali?
Ex habundantia enim cordis os loquitur.
Bonus homo de bono thesauro pro
fert bona, malus autem homo de malo the
sauro profert mala. Dico autem vobis quoniam
omne verbum otiosum quod locuti fuerint
homines, reddent rationem de eo in die iudi
cii. Ex verbis enim tuis iustificaberis, et ex
verbis enim tuis condempnaberis. Tunc respon
derunt ei quidam de scribis et phariseis dicen
tes: Magister, volumus a te signum videre.
Qui respondens ait: Generatio prava et adultera
signum, et signum non dabitur ei nisi signum Io querit
ne prophetae. Sicut enim fuit Ionas in ventre
ceti tribus diebus et tribus noctibus, sic erit
filius hominis in corde terrae tribus diebus et
tribus noctibus. Viri Ninivitae sur
gent in iudicio cum generatione ista et condem
nabunt eam, quia penitentiam egerunt in praedica
tione Ionae, et ecce plus quam Ionas hic. Regi
na austri surget in iudicio cum

generatione ista ⁊ condempnabit eā · q̄ ue
nit a finib; t̄re audire sapiam salo
monis · ⁊ ecce pl̄ q̄ salomō hic · Cū aūt
imūd' sp̄c exierit ab hoīe · ambulat p̄
loca arida q̄rens requiē · ⁊ nō inuenit ·
Tūc dicit · Reuertar ī domū meā unde
exiui · ⁊ ueniēs inuenit eā uacantē ·
scopis mūdatā ⁊ ornatā · Tūc uadit
⁊ assumit sibi septē alios sp̄c secū
nequiores se ⁊ intrantes habitant ibi · ⁊ fi
ūt nouissima hoīs illi' peiora priorib; ·
Sic erit ⁊ generatiōi huic pessime · Ad
hūc illo loquente ad turbas · ecce m̄r
ei' ⁊ fr̄es ei' stabāt foris q̄rentes loq̄
ei · Dixit aūt ei quidā · ecce m̄r tua ⁊
fr̄es tui · foris stāt q̄rentes te · At ille
r̄ndēs · dicenti sibi ait · Q̄ ē m̄r mea ⁊
q̄ st̄ fr̄es mei ? ⁊ extendēs man' ī disci
pulos suos dixit · Ecce m̄r mea ⁊
fr̄es mei · Quicūq; n̄ fecit uoluntatē
p̄ris mei · q̄ ī celis ē · ip̄e meus fr̄ · et so

I In illo die exiens ih̄c de domo ⁊ m̄r ē ·
sedebat secus mare · ⁊
congregate sūt ad eū turbe multe · ita
ut ī nauiculam ascendēs sederet · ⁊ omis
turba stabat ī litore · ⁊ locut' ē eis mul
ta ī parabolis dicēs · Ecce exijt qui se
minat seminare semē suū · ⁊ dū semi
nat : q̄dā ceciderūt sec' uiā · ⁊ uene
rūt uolucres ⁊ comederūt ea · Alia aūt
ceciderūt ī petrosa ubi nō habebant
trā multā · ⁊ ɔtinuo exorta sūt · q nō
habebāt altitudinē t̄re · Sole aūt orto
estuauerūt · ⁊ q nō habebant radicē
aruerūt · Alia aūt ceciderūt ī spinas ·
⁊ creuerūt ⁊ suffocauerūt ea · Alia uō
ceciderūt ī t̄rā bonā · ⁊ dabāt fruc-

tū · aliud centesimū · aliud sexagesi
mū · aliud tricesimū · Q̄ h̄t aures
audiendi audiat · ⁊ accedētes disci
puli dixerūt ei · Q̄re ī parabolis loq̄ris
eis ? Q̄ r̄ndēs ait illis · Q̄a uob' da
tū ē nosse misteriū regni celorū · illis
aūt nō ē datū · Q̄ n̄ h̄t · dabit' ei ⁊ habunda
bit · q̄ aūt nō h̄t ⁊ q̄d h̄t auferet' ab eo ·
Ideo ī parabolis loq̄r eis · q̄ uidētes
nō uidēt · ⁊ audiētes nō audiūt ·
n̄ intelligūt · ⁊ ut impleat' ꝓphia y
saie dicentis ī eis · Auditu audi
etis · ⁊ nō intelligētis · ⁊ uidentes
uidebitis · ⁊ nō uidebitis · Incrassa
tū ē n̄ cor p̄pli huj' · ⁊ aurib' grauit'
audierūt · ⁊ oculos suos clauserūt ·
nequādo oculis uideāt · ⁊ aurib; audi
ant · ⁊ corde intelligāt · ⁊ ɔuertant' · et
sanē eos · V̄ri aūt b̄ti oculi q̄ uident ·
⁊ aures ure q̄ audiūt · Amē q̄ppe
dico uob' q̄ multi ꝓphe ⁊ iusti cupie
rūt uidē · q̄ uos uidetis · ⁊ nō uide
rūt · ⁊ audire q̄ auditis · ⁊ nō au
dierūt · Vos g̊ audite parabolam se
minantis · Ois q̄ audit u̇bū regni · ⁊
nō intelligit · uenit mal' ⁊ rapit q̄ se
minatū ē ī corde ei' · Hic ē n̄ qui secus
uiā seminat' est · Q̄ aūt sup petrosa
seminat' ē · hic ē q̄ u̇bū audit · ⁊ ɔtinuo
cū gaudio suscipit illud · nō h̄t aūt
in se radicē · s; ē tēporalis · Facta aūt tribu
latiōe ⁊ p̄secutiōe ꝓpt' u̇bū ɔtinuo
scandalizat' · Q̄ aūt seminat' ē ī spinis ·
hic ē q̄ u̇bū audit · ⁊ sollicitudo secli
isti' ⁊ fallacia diuitiarū suffocat
u̇bū · ⁊ sine fructu efficit' · Q̄ uō ī t̄
rā bonā seminat' ē · hic ē q̄ audit u̇bū

et intelligit et fructum affert et facit aliud
quidem centesimum, aliud autem sexagesimum,
porro aliud tricesimum. Aliam parabolam
proposuit illis dicens: Simile factum est regnum
celorum homini qui seminavit bonum semen in
agro suo. Cum autem dormirent homines
venit inimicus eius et superseminavit zizania
in medio tritici et abiit. Cum autem crevisset
herba et fructum fecisset, tunc apparuerunt
et zizania. Accedentes autem servi patrisfami-
lias dixerunt ei: Domine nonne bonum
semen seminasti in agro tuo? Unde ergo habet
zizania? Et ait illis: Inimicus homo
hoc fecit. Servi autem dixerunt ei: Vis imus
et colligimus ea? Et ait: Non, ne forte
colligentes zizania eradicetis simul
et triticum cum eis. Sinite utraque crescere us-
que ad messem, et in tempore messis dicam mes-
soribus: Colligite primum zizania et al-
ligate ea in fasciculos ad comburendum,
triticum autem congregate in horreum meum. Aliam
parabolam proposuit eis dicens: Simile est
regnum celorum grano synapis, quod accipi-
ens homo seminavit in agro suo, quod minimum
quidem est omnibus seminibus. Cum autem creverit ma-
ius est omnibus oleribus et fit arbor, ita ut
volucres celi veniant et habitent in ra-
mis eius. Aliam parabolam locutus est eis di-
cens: Simile est regnum celorum fermento quod ac-
ceptum mulier abscondit in farine satis
tribus donec fermentatum est totum. Hec omnia
locutus est Ihesus ad turbas in parabolis et sine
parabolis non loquebatur eis, ut adimpleretur
quod dictum est per prophetas dicentem: Aperiam in pa-
rabolis os meum, eructuabo abscondi-
ta a constitutione mundi. Tunc dimissis tur-
bis venit in domum. Et accesserunt ad eum

discipuli eius dicentes: Edissere nobis pa-
rabolam tritici et zizaniorum agri. Qui respondens
ait: Qui seminat bonum semen est filius hominis.
Ager autem est mundus. Bonum vero semen hii
sunt filii regni. Zizania autem filii sunt nequam.
Inimicus autem qui seminavit ea est dyabolus.
Messis vero consummatio seculi est. Messores
autem angeli sunt. Sicut ergo colliguntur zizania
et igni comburuntur, sic erit in consummatione
seculi. Mittet filius hominis angelos suos
et colligent de regno eius omnia scandala
et eos qui faciunt iniquitatem, et mittent
eos in caminum ignis. Ibi erit fletus
et stridor dentium. Tunc iusti fulgebunt
sicut sol in regno patris mei. Qui habet au-
res audiendi audiat. Simile est regnum ce-
lorum thezauro abscondito in agro, quem
qui invenit homo abscondit et pre gaudio il-
lius vadit et vendit universa que habet et e-
mit agrum illum. Iterum simile est regnum celo-
rum homini negotiatori querenti bonas mar-
garitas. Inventa autem una preciosa mar-
garita abiit et vendidit omnia que habuit
et emit eam. Iterum simile est regnum celorum sa-
gene misse in mare et ex omni genere pisci-
um congreganti. Quam cum impleta esset edu-
centes et secus litus sedentes elegerunt
bonos in vasa sua, malos autem foras
miserunt. Sic erit in consummatione seculi.
Exibunt angeli et separabunt malos
de medio iustorum et mittent eos in ca-
minum ignis. Ibi erit fletus et stridor
dentium. Intellexistis hec omnia? Dicunt ei:
Etiam. Ait illis: Ideo omnis scriba doctus
in regno celorum similis est homini patrifami-
lias qui profert de thesauro suo nova
et vetera. Et factum est cum consummasset Ihesus para-

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

las istas, transiit inde. Et veniens in pa-
triam suam docebat eos in synagogis
eorum, ita ut mirarentur et dicerent: Unde
huic sapientia hec et virtutes? Nonne hic est
fabri filius? Nonne mater eius dicitur Ma-
ria, et fratres eius Iacobus et Ioseph et Si-
mon et Iudas? Et sorores eius nonne omnes
apud nos sunt? Unde ergo huic omnia ista? Et
scandalizabantur in eo. Ihesus autem dix-
it eis: Non est propheta sine honore nisi in patria
sua, et non fecit ibi virtutes multas propter
incredulitatem illorum.

In illo tempore audivit Herodes tetrar-
cha famam Ihesu, et ait pueris suis: Hic
est Iohannes Baptista; ipse surrexit a mor-
tuis, et ideo virtutes operantur in eo. He-
rodes enim tenuit Iohannem et alligavit
eum et posuit eum in carcerem propter Herodia-
dem uxorem fratris sui. Dicebat enim illi
Iohannes: Non licet tibi habere eam. Et volens
illum occidere timuit populum, quia sicut prophetam
eum habebant. Die autem natalis Herodis
saltavit filia Herodiadis in medio
et placuit Herodi. Unde cum iuramento
pollicitus est ei dare quodcumque postulasset
ab eo. At illa premonita a matre sua: Da
michi, inquit, hic in disco caput Iohannis Baptiste.
Et contristatus est rex; propter iusiurandum autem
et eos qui pariter recumbebant iussit dari.
Misitque et decollavit Iohannem in carce-
re. Et allatum est caput eius in disco et datum
est puelle, et tulit matri sue. Et accedentes
discipuli eius tulerunt corpus eius
et sepelierunt illud. Et venientes nuntia-
verunt Ihesu. Quod cum audisset Ihesus, secessit
inde in naviculam in locum desertum se-
orsum. Et cum audissent turbe, secute

sunt eum pedestres de civitatibus. Et exi-
ens vidit turbam multam, et misertus
est eis, et curavit languidos eorum. Ves-
pere autem facto accesserunt ad eum discipuli
eius dicentes: Desertus est locus, et hora
iam preteriit; dimitte turbas ut euntes
in castella emant sibi escas. Ihesus autem
dixit eis: Non habent necesse ire; date illis
vos manducare. Responderunt ei: Non habemus
hic nisi quinque panes et duos pisces. Qui
ait eis: Afferte huc illos michi. Et cum iussisset
turbam discumbere super fenum, acceptis
quinque panibus et duobus piscibus, aspici-
ens in celum benedixit, ac fregit, et dedit
discipulis panes; discipuli autem dede-
runt turbis. Et manducaverunt et satu-
rati sunt, et tulerunt reliquias, xii cophi-
nos fragmentorum plenos. Manducan-
tium autem fuit numerus quinque milia virorum,
exceptis mulieribus et parvulis. Et statim ius-
sit Ihesus discipulos suos ascendere in na-
viculam et precedere eum trans fretum, donec di-
mitteret turbas. Et dimissa turba
ascendit in montem solus orare. Vespere autem
facto solus erat ibi. Navicula autem in medio
mari iactabatur fluctibus; erat enim contra-
rius ventus. Quarta autem vigilia noctis venit
ad eos ambulans super mare. Et videntes
eum super mare ambulantem timuerunt
et turbati sunt dicentes quia fantasma
est. Et pre timore clamaverunt. Statimque
Ihesus locutus est eis dicens: Habete fiduci-
am; ego sum, nolite timere. Respondens autem
Petrus dixit: Domine, si tu es, iube me
venire ad te super aquas. At ipse ait: Veni.
Et descendens Petrus de navicula ambula-
bat super aquas ut veniret ad Ihesum. Videns

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

uīs uētū ualidū timuit· Et cū cepiſ
ſet mgi clamauit dicēs· Dn̄e ſal
uū me fac· Et ɔtinuo ihc extendēs
manū apphendit eū· et ait illi· mo
dice fidei· q̄re dubitaſti· Et cū aſcen
diſſ ī nauiclā· ceſſauit uēt'· Qͥ
āt ī nauicla erāt· uener̄t· et adora
uer̄t eū dicētes· Ve filius dī es· Et
cū tūſſretaſſ· uener̄t ī t̄ra genē
ſar· Et cū ɔgnouiſſet eū uiri loci
illius miſerūt ī uniūſā r̄gionē illā
et obtuler̄t ei oēs male hn̄tes· Et ro
gabāt eū· ut ł fimbriam ueſtimēti
ei' tangerēt· et q̄cūq; tetigerūt ſalui
XV Tūc acceſſerūt ab ihō ¶ ſcā ſcd̄·
ſolimis ſcribe et phiſei dicētes· Qͥre
diſcipli tui tūſgrediūť tradicōem
ſenioꝝ· Nō n· lauāt manꝰ ſuas cū
panē mādūcāt· Ipe āt r̄ndēs ait
illis· Qͥre et uos tūſgdimīi mādatū
dī· pp̄ t̄dicōem ur̄am· Nā ds̄ dixit·
Honora p̄rem tuū· et m̄rem· Et q̄cūq;
maledixit p̄ri ul' m̄ri morte mori
at̄· Vos āt dicitis· q̄cūq; dixit p̄ri
ul' m̄ri mun' q̄cūq; ē ex me t̄ pde
rit· et nō hōrificabit p̄rem ſuū et
m̄rem ſuā· et irritū feciſtis māda
tū di pp̄ t̄dicōem ur̄am· ypocrite· bn̄
pphāuit de uob̄ yſaias dicēs· ppls̄
hͥ labiis me hōrat· cor āūt eoꝝ lon
ge ē a me· Sine cā āt colūt me· docē
tes doctrinas et mādata hoīu· Et ɔuo
tis ad ſe turbis dixit eis· Audite et
ītelligite· Nō q̄ ītrat ī os coīquat
hoīem· Tūc acceder̄tes diſcipli eius·
dixerūt ei· Scis q pharſei audito
hͥ u̇bo ſcandalizati ſūt· At ipe r̄ndēs
ait· Oīs plātatō q̄ nō plātauit p̄r
mīs celeſtis· eradicabit̄· Sinite il
los· ceci ſūt duces cecoꝝ· Cecꝰ āūt ſi
ceco ducatū p̄ſtet· ābo ī foueā ca
dūt· R̄ndēs āt petrꝰ dixit ei· Ediſ
ſe nob̄ pabolā iſtā· At ille dixit·
Adhuc et uos ſn̄ intellcū eſtis· Nō
ītelligitis q̄ oē q̄ ī os ītrat· ī uen
trē uadit· et ī ſeceſſū mittit̄· Q̄ āt p
cedūt de ore de corde exeūt· et ea coī
qnāt hoīem· De corde n· exeūt co
gitatōes male· hōicidia· adulťia·
fornicatōes· furta· falſa teſtimōia·
blaſphemie· Hͥ ſūt q̄ coīqnāt hoīem·
Nō lotis āt manib̄ mādūcare nō coī
qnat hoīem· Et egreſſ' īde ihc ſeceſ
ſit· ī ptes tyri et ſydonis· Et ecce mu
lier cananea a finib̄ ill' egſſa· cla
mauit dicēs eis· Miſerere mei dn̄e
fili dauid· Filia mea male a demo
nio uexat̄· Qͥ nō r̄ndit ei u̇bū· Et acceđ
tes diſcipli eiꝰ· rogabāt eū dicētes·
Dn̄e dimitte eā· q clamat p' nos·
Ipe āt r̄ndēs ait· Nō ſū miſſ' ī nīſi ad
oues q̄ pierūt domꝰ iſrl̄· At illa ue
nit· et adorauit eū dicēs· Dn̄e adiu
ua me· Qͥ r̄ndēs ait· Nō ē bonū ſu
mē panē filioꝝ et mittē canibus·
At illa dixit· Eciā dn̄e· Nā et catelli edūt
de micis q̄ cadūt de meſa dn̄oꝝ ſu
oꝝ· Tūc r̄ndēs ihc ait illi· O mulier
magna ē fides tua· fiat t̄ ſic uis· Et
ſanata ē filia eiꝰ ex illa hora· Et cū
tūſiſſ; īde ihc uenit ſec9 mare ga
lilee et aſcendēs ī naue ſedebat ibi·
Et acceſſerūt ad eū turbe mlte· hn̄
tes ſecū mutos· claudos· cecos· de
biles

Willehadus

biles et alios multos. et proiecerunt
eos ad pedes eius et curavit eos ita
ut turbe mirarentur videntes mu-
tos loquentes et claudos ambulantes
et cecos videntes et magnificabant
deum israel. Ihesus autem convocatis discipulis
suis ait. Misereor turbe quia iam triduo
perseverant mecum et non habent quod manduce-
ent. et dimittere eos ieiunos nolo
ne deficiant in via. Et dicunt ei discipuli.
Unde ergo nobis in deserto panes tantos
ut saturemus turbam tantam. Et ait illis
ihesus. Quot panes habetis. At illi dixe-
runt. Septem et paucos pisciculos.
Et precepit turbe ut discumberent super
terram. Et accipiens ihesus septem panes et
pisces et gratias agens fregit et dedit
discipulis suis et discipuli dederunt
populo. Et comederunt omnes et saturati sunt.
et quod superfuit de fragmentis tulerunt
vii sportas plenas. Erant autem qui man-
ducaverant quattuor milia hominum extra par-
I Et dimissa turba parvulos et mulie-
bus ascendit in naviculam. et venit in
fines magedan. Et accesserunt ad eum
pharisei et saducei temptantes et roga-
verunt eum. ut signum de celo ostenderet eis.
At ille respondens ait eis. Facto vespere dici-
tis. Serenum erit. rubicundum est enim celum.
et mane hodie tempestas. Rutilat enim
triste celum. Faciem ergo celi diiudicare
nostis. signa autem temporum non potestis
scire. Generatio mala et adultera signum
querit. et signum non dabitur ei nisi signum io-
ne prophete. Et relictis illis abiit. Et cum ve-
nissent discipuli eius trans fretum obliti
sunt panes accipere. Qui dixit illis. Intue-

mini et cavete a fermento phariseorum et sa-
duceorum. At illi cogitabant inter se di-
centes quia panes non accepimus. Sciens
autem ihesus dixit eis. Quid cogitatis inter
vos modice fidei quia panes non habetis.
Nondum intelligitis neque recordamini quinque
panum quinque milia hominum et quot cophi-
nos sumpsistis. neque vii panum in quat-
tuor milia hominum et quot sportas sump-
sistis. Quare non intelligitis quia non de
pane dixi vobis. cavete a fermento pha-
riseorum et saduceorum. Tunc intellexerunt
quia non dixit cavendum a fermento panum.
sed a doctrina phariseorum et saduceorum.
Venit autem ihesus in partes cesaree philippi.
et interrogabat discipulos suos dicens.
Quem dicunt homines esse filium hominis. At
illi dixerunt. Alii iohannem baptistam. — Willehadus —
alii autem heliam. alii vero ieremiam aut unum
ex prophetis. Dicit illis ihesus. Vos autem quem me
esse dicitis. Respondens symon petrus dixit.
Tu es christus filius dei vivi. Respondens autem ihesus
dixit ei. Beatus es symon bariona. quia ca-
ro et sanguis non revelavit tibi. sed pater
meus qui in celis est. Ego dico tibi. quia tu
es petrus. et super hanc petram edificabo
ecclesiam meam. et porte inferi non prevalebunt
adversus eam. Et tibi dabo claves regni
celorum. et quodcumque ligaveris super terram erit
ligatum et in celis. et quodcumque solveris super
terram erit solutum et in celis. Tunc precepit
discipulis suis ut nemini dicerent quia
ipse esset ihesus christus. Exinde cepit ihesus osten-
dere discipulis suis quia oporteret eum ire ie-
rosolimam. et multa pati a senioribus
et scribis et principibus sacerdotum et occi-
di. et tertia die resurgere. Et assumens eum

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

petr⁹ cepit ītrepare illū dicēs. Absit
ate dñe. nō erit tibi hoc. Q̄ cōūsus dix
petro. Vade retro me sathana. scā
dalū es mī. q̄r nō sapis ea q̄ dei sūt.
s3 ea q̄ hoīm. Tūc dixit ihc̄ discipłis
suis. Si q̄s uult p⁹ me uenire abne
get semetipm̄ ⁊ tollat crucē suā ⁊ se
q̄tur me. Q̄ n. uoluerit aīam suā sal
uā facere. pdet illā. Q̄ n. pdiderit aīam
suā ꝓp me. inueniet eā. Q̄ n. pdest hoī
si uniūsū mūdū lucret̄. aīe u̇o sue
detrimētū patiat̄. Aut q̄ⁿ dabit hō cō
mutatōem p aīa sua. Filī⁹ n. hōis
uētur⁹ ē ī glām p̄ris sui cū anglis
suis. ⁊ tūc reddit unicuiq3 s̄c opera
eius. Amē dico uob̄ sūt q̄dā de hic stā
tibus q̄ nō gustabūt mortē donec uide
ant filiū hōis uenientē ī regno suo.

xvij

Et p⁹ dies sex. assūpsit ihc̄ petrū
⁊ iacobū ⁊ iohēm f̄rem ei⁹. ⁊ duxit
illos ī mōtē excelsū seorsū. ⁊ trāś
figurat⁹ ē añ eos. Et resplenduit faci
es eius sic sol. uestimēta aūt ei⁹ fca
s̄t alba sic nix. Et ecce apparuerūt illis
moyses ⁊ helyas. cū eo loquētes.
R̄ndēs aūt petr⁹ dixit ad ihm̄. Dñe
bonū ē nos hic ēē. Si uis faciam⁹
hic tria tabnacla. tibi unū. moysi u
nū. ⁊ helye unū. Adhuc eo loquēte.
ecce nubes lucida obūbrauit eos.
⁊ ecce uox de nube dicēs. Hic ē filius
meus dilēs. ī quo m̄ bn̄ cōplacui. ipm̄
audite. Et uidentes discipli. ceci de
rūt ī faciē suā. ⁊ timuerūt ualde.
Et accessit ihc̄ ⁊ tetigit eos. dixitq3
illꝭ. Surgite ⁊ nolite timere. Leuā
tes aūt oculos suos neminē uide

rūt nisi solū ihm̄. Et descendentib⁹
de mōte. p̄cepit eis ihc̄ dicens.
Nemini dixitis uisionē. donec filī⁹
hōis a mortuis resurgat. Et inter
rogauerūt eū discipli ei⁹ dicentes.
Q̄d ḡo scribe dicūt q̄r helyā oporteat
p̄mū uenire. At ille r̄ndens ait eis
helyas q̄dem uentur⁹ ē ⁊ restituet
oīa. Dico aūt uob̄. q̄r helyas iam ue
nit. ⁊ nō cognouerūt eū. s3 fecerūt ī
eū q̄cūq3 uoluerūt. Sic ⁊ fili⁹ hōis
passur⁹ ē ab eis. Tūc intellexerunt
discipli. q̄r de iohē baptista dixiss3
eis. Et cū uenisset ihc̄ ad turbā. acces
sit ad eū homo genib⁹ puolutis
añ eū dicēs. Dñe miserere filio meo
q̄r lunatic⁹ ē ⁊ male patitur. nam
sepe cadit ī ignē. ⁊ crebro ī aquā.
⁊ obtuli eū discipłis tuis ⁊ non
potuerūt curare eū. R̄ndēs aūt
ihc̄ ait. O gñatio incredula ⁊ pu
sa. q̄ usq3 ero uobiscū. usq3 quo
patiar uos. Afferte huc illū ad
me. Et increpauit illū ihc̄ ⁊ exiit
ab eo demoniū ⁊ curat⁹ ē puer ex il
la hora. Tūc accesserūt discipli
ad ihm̄ secreto. ⁊ dixerūt. Q̄uare
nos nō potuim⁹ eicere illū. Dicit
illis ihc̄. ꝓp incredulitatē urām.
Amē q̄ppe dico uob̄. si habueritis fidē
sic granū synapis. dicetis monti
huic. trāsi hinc ⁊ trāsibit. ⁊ nichil
īpossibile erit uob̄. Hoc aūt genus
nō eicit̄ nisi p orōnes ⁊ ieiuniū.
Cōūsantib⁹ aūt eis in galylea. dix
illis ihc̄. Filius hōis tradendus
est ī man⁹ hoīm ⁊ occident eum.

et tertia die resurget. Et contristati sunt vehe-
menter. Et cum venissent capharnaum, ac-
cesserunt qui didragma accipie-
bant ad petrum et dixerunt ei. Magi-
ster vester non solvit didragma? Ait pe-
trus: Etiam. Et cum intrasset in domum, preve-
nit eum ihesus dicens: Quid tibi videtur symon?
reges terre a quibus accipiunt tributum
vel censum? a filiis suis an ab alienis?
Et ille dixit: Ab alienis. Dixit illi
ihesus: Ergo liberi sunt filii. Ut autem non scanda-
lizemus eos, vade ad mare et mitte
hamum, et eum piscem qui primo ascende-
rit tolle, et aperto ore eius invenies state-
rem: illum assumens da eis pro me et te.
XVIII In illa hora accesserunt discipuli
ad ihesum dicentes: Quis putas maior
est in regno celorum? Et advocans ihesus
parvulum, statuit eum in medio eorum
et dixit: Amen dico vobis, nisi conversi fueri-
tis et efficiamini sicut parvuli, non intra-
bitis in regnum celorum. Quicumque ergo humi-
liaverit se sicut parvulus iste, hic est maior
in regno celorum. Et qui susceperit unum
parvulum talem in nomine meo, me susci-
pit. Qui autem scandalizaverit unum de
pusillis istis qui in me credunt, expe-
dit ei ut suspendatur mola asina-
ria in collo eius et demergatur in profun-
dum maris. Ve mundo a scandalis.
Necesse est enim ut veniant scandala; ve-
rumptamen ve homini per quem scandalum ve-
nit. Si autem manus tua vel pes tuus
scandalizat te, abscide eum et
proice abs te. Bonum est tibi ad vitam
ingredi debilem vel claudum, quam du-
as manus vel duos pedes habentem mit-
ti in ignem eternum. Et si oculus tuus scanda-
lizat te, erue eum et proice abs te. Bo-
num est tibi cum uno oculo in vitam intra-
re, quam duos oculos habentem mitti in
gehennam ignis. Videte ne contempnatis
unum ex his pusillis. Dico enim vobis
quia angeli eorum in celis semper vident faciem
patris mei qui in celis est. Venit enim filius
hominis salvare quod perierat. Quid vobis vi-
detur? Si fuerint alicui centum oves et
si erraverit una ex eis, nonne relin-
quit nonaginta novem in montibus et
vadit querere eam que erravit? Et si con-
tigerit ut inveniat eam, amen dico
vobis quia gaudebit super eam magis
quam super nonaginta novem que non erra-
verunt. Sic non est voluntas ante patrem vest-
rum qui in celis est, ut pereat unus de
pusillis istis. Si autem peccaverit in te
frater tuus, vade et corripe eum inter te et
ipsum solum. Si te audierit, lucratus eris
fratrem tuum. Si autem te non audierit, adhi-
be tecum adhuc unum vel duos, ut in
ore duorum vel trium testium stet omne verbum.
Quod si non audierit eos, dic ecclesie. Si autem
et ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus
et publicanus. Amen dico vobis, quecumque
alligaveritis super terram erunt ligata et in
celo. Iterum dico vobis, quia si duo ex vo-
bis consenserint super terram de omni
re quacumque petierint, fiet illis a patre meo
qui in celis est. Ubi enim sunt duo vel tres con-
gregati in nomine meo, ibi sum ego in me-
dio eorum. Tunc accedens petrus ad eum dixit:
Domine quotiens peccabit in me frater meus
et dimittam ei? usque septies? Dicit illi
ihesus: Non dico tibi usque septies, sed usque

septuagies septies. Ideo assimilatū
ē regnū celorū hōi regi q̄ uoluit ra
tionē ponē cū s͛uis suis. Et cū cepis
set rationē ponē oblatus ē ei un⁹
q̄ debebat x. milia talēta. Cū aūt
nō hēret unde reddēt. iussit eū dn̄s ei⁹
uenūdari. et uxorē ei⁹ et filios et oīa
q̄ hēbat et reddi. Procidēs aūt s͛uus
ille. rogabat dicēs. Pacīam habe
ī me. et oīa reddā tͥ. Misert⁹ autē
dn̄s s͛ui illi⁹ dimisit eū. et debitū
dimisit ei. Egress⁹ aūt s͛uus ille
īuenit unū de cons͛uis suis. q̄ debe
bat ei centū denarios. et tenēs suf
focabat eū dicens. Pacīam habe
ī me et oīa reddā tͥ. Ille aūt noluit.
s͛ abiit et misit eū ī carcērē. donͨ
reddēt uniu͛sū debitū. Videntes aūt
cons͛ui ei⁹ q̄ fiebant contristati s͛t ualde
et uenerūt. et narrauerūt dn̄o suo.
oīa q̄ facta fuerant. Tūc uocauit illū
dn̄s suus. et ait illi. S͛ue nequā oē
debitū dimisi tͥ. qm̄ rogasti me.
nōne ḡ oportuit et te misereri cons͛ui
tui sicut et ego tui misert⁹ sum.
Et irat⁹ dn̄s ei⁹ tradidit eū tortori
bus. q̄adusq; reddēt uniu͛sū de
bitū. Sic et p̄r meus celestis faciet uo
bis. si nō remisitis unusq̄sq; fr̄i
suo de cordibus uestris.

xix Et factū ē cū consūmasset ihc̄ s͛mones
istos migrauit a galylea. et uenit ī
fines iudee trans iordanen. et secute
s͛t eū turbe multe. et curauit eos ibi.
Et accesserūt ad eū pharisei temptā
tes eū dicētes. Si licet hōi dimittē
uxorē suā q̄cūq; ex cā. Qui r̄ndens
ait eis. Nō legistis q̄ fecit hōies
ab initio masculū et feminā fecit eos.
et dixit. Ppt͛ hoc dimittet hō patrē
et matrē. et adherebit uxori sue. et e
rūt duo ī carne una. Itaq; iam
nō s͛t duo. s͛ una caro. Qd̄ ḡ deus
coniūxit. hō nō separet. Dicūt illi.
Qd̄ ḡ moyses mādauit dare libel
lū repudii et dimittē. et ait illis.
Qm̄ moyses ad duritiā cordis
u͛r permisit uob̄ dimittē uxores
u͛ras. Ab initio aūt nō sic fuit. Dico
aūt uob̄. q̄ q̄cūq; dimisit uxorē
suā. nͥ ob fornicationē et aliam
duxit. mechat͛. et q̄ dimissā duxit
mechat͛. Dicūt ei discipli ei⁹. Si ita
ē cā hōis cū muliere nō expedit nu
bē. Qui dixit ill͛. Nō oēs capiunt
u͛bū istud. s͛ q̄bus datū ē. Sūt. n.
eunuchi. q̄ seipōs castrauerūt ppt͛
regnū celorū. Qui pt͛ capē capiat.
Tūc oblati s͛t ei paruli. ut man⁹
ei īponēt et oraret. Discipli aūt in
crepabāt eos. Ihc̄ uō ait eis. Sinite
paruulos. et nolite eos phibē adme
uenire. Taliū ē. n. regnū celorum.
Et cū ī͛ dixiss͛ īposuit eis manus.
et abiit inde. Et ecce un⁹ accedens ait
illi. Mag͛r bone q̄d boni faciā. ut
hēam uitā et͛nā. Qui dixit ei. Qd̄
me īt͛rogas de bono. Unus ē bo
nus d͛s. Si aūt uis ad uitā ingr͛di
s͛ua mādata. Dicit ille. Que. Ihc̄
aūt dixit. nō hōicidiū facies. nō
adulterabis. nō facies furtū. nec
falsū testimoniū dices. Honora
p̄rem tuū et matrem tuā. et diliges

ꝓximū tuū· sic̄ te ip̄m· Dicit illi
adolescēs· Hc̄ oĩa custodiui a iuuē
tute mea· q̄d adhuc m̄ deest? Ait
illi ih̄c· Si uis pfc̄s ēē· uade ⁊ uēde
oĩa q̄ hēs· ⁊ da paupib⁹· ⁊ habebis
thezaurū ī celo· ⁊ ueni seq̄re me·
Cū audisset aūt adolescēs u̅bū abijt
trist̄s· Erat .n. hn̄s multas possessi
ones· Ih̄c aūt dixit discipulis suis·
Amē dico uob̄· q̄ diues difficile
intrabit ī regnū celor̄· Et iterū dico
uob̄· facilius ē camelū p foramē
acus t̄nsire· q̄ diuitē intrare ī reg
nū celor̄· Auditis aūt hiis discipli
mirabāt᷑ ualde dicentes· Quis g̃ po
tit saluus ēē? Aspiciēs aūt ih̄c ait
ill̄· Apud hoīes hc̄ īpossibile ē· ap̄ deū
aūt oĩa possibilia st̄· Tūc r̄ndēs pe
tr᷑ dixit ei· Ecce nos reliq̄mus oĩa
⁊ secuti sum⁹ te· q̄d g̃ erit nob̄· Ih̄c aūt
dixit ill̄· Amē dico uob̄· q̄ uos q̄ se
cuti estis me ī regenatiōe cū sederit
fili⁹ hoīs ī sede maiestatis sue· sede
bitis ⁊ uos sup sedes xij· iudicātes
xij· tribus isr̄l· Et oīs q̄ reliq̄rit domū
ul' fr̄es aut sorores· aut p̄rem aut m̄rem·
aut uxorē aut filios· aut agros ꝓp̄ nomē
meū· cētuplū accipiet· ⁊ uitā eternā
possidebit· Multi aūt erūt p̄mi no
uissimi· ⁊ nouissimi primi· ¶

Simile ē regnū celor̄ hoī p̄ri
familias· q̄ exijt p̄mo mane cōdu
cere operarios ī uineā suā· Conuētiōe aūt
facta cū operarijs ex denario diurno·
misit eos ī uineā suā· Et egressus
circa horā t̄ciā uidit alios stātes
ī foro otiosos· Et dixit ill̄· Ite ⁊ uos

xx

ī uineā meā· ⁊ q̄d iustū fuerit dabo
uob̄· Illi aūt abierūt· Itrū aūt exijt
circa sextā ⁊ nonā horā· ⁊ fecit sil'r·
Circa undecimā u° exijt· ⁊ inuenit
alios stātes· ⁊ dixit ill̄· Q̄d hic statis
tota die otiosi? Dicūt ei· Q̄a nemo
nos cōduxit· Dicit ill̄· Ite ⁊ uos in
uineā meā· Cū sero aūt f̄cm̄ eēt·
dicit dn̄s uinee p̄curatori suo· Uo
ca operarios· ⁊ redde ill̄ mercedē inci
piēs a nouissimis usq; ad p̄mos·
Cū uenissēt g̃ q̄ circa undecimā horā
uenerāt· acceperūt singlos denari
os· Uenientes aūt ⁊ p̄mi arbitrati
sūt q̄ plus eēnt accepturi· Acceperūt
aūt ⁊ ip̄i singlos denarios· Et accipien
tes murmurabāt adūsus p̄rēfamili
as dicētes· Hij nouissimi una
hora fecerūt· ⁊ pares illos nobis
fecisti· q̄ portauim⁹ pōdus diei ⁊
estus· At ille r̄ndens uni eor̄ dixit·
Amice n̄ facio t̄ iniuriā· nōne ex de
nario cōuenisti· Tolle q̄d tuū ē ⁊ uade·
Uolo aūt ⁊ huic nouissimo dare sic̄ ⁊
t̄· Aut nō licet m̄ q̄d uolo facere· An ocu
lus tu⁹ neq̄ ē· q̄ ego bon⁹ sū· Sic
erūt nouissimi p̄mi· ⁊ p̄mi nouis
simi· Multi .n. sūt uocati· pauci u°
electi· Et ascendēs ih̄c ierosolimā assūp
sit xij· discipulos suos secreto· ⁊ ait
ill̄· Ecce ascendim⁹ ierosolimā· ⁊ fili⁹
hoīs tradet᷑ p̄ncipib⁹ sacerdotū ⁊ scri
bis· ⁊ cōdēpnabūt eū morte· Et tradent
eū gentib⁹ ad illudendū ⁊ flagellan
dū ⁊ crucifigendū· ⁊ tercia die resurget·
Tūc accessit ad eū m̄r filior̄ zebe
dei cū filijs suis adorans et petens

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

aliquid ab eo. Qui dixit ei. Quid uis?
Ait illi. Dic ut sedeant hij duo
filij mei. unus ad dexteram tuam. et u
nus ad sinistram tuam in regno tuo.
Respondens autem ihesus dixit. Nescitis quid
petatis. Potestis bibere calicem quem
ego bibiturus sum. Dicunt ei. Possumus.
Ait illis. Calicem quidem meum bi
betis. sedere autem ad dexteram meam. uel
ad sinistram. non est meum dare uobis. sed
quibus paratum est a patre meo. Et audien
tes decem. indignati sunt de duobus
fratribus. Ihesus autem uocauit eos ad se et ait.
Scitis quia principes gentium dominantur
eorum. et qui maiores sunt potestatem exercent
in eos; non ita erit inter uos. sed quicumque
uoluerit inter uos maior fieri. sit uester
minister. Et quicumque uoluerit inter uos pri
mus esse. erit uester seruus. Sicut filius hominis
non uenit ministrari. sed ministrare. et
dare animam suam redemptionem pro multis.
Et egredientibus illis ab iherico secuta
est eum turba multa. et ecce duo ceci se
dentes secus uiam. audierunt quia ihesus transi
ret. et clamauerunt dicentes. Domine mi
serere nostri fili dauid. Turba autem incre
pabat eos ut tacerent. At illi magis
clamabant dicentes. Domine miserere
nostri fili dauid. Et stetit ihesus et uo
cauit eos et ait. Quid uultis ut faciam
uobis? Dicunt illi. Domine ut aperiantur
oculi nostri. Misertus est autem eorum ihesus.
tetigit oculos eorum. et confestim uiderunt
et secuti sunt eum.
xxi Et cum appropinquasset ihesus ierosolimis
et uenisset bethphage ad montem oly
ueti. tunc misit duos discipulos
dicens eis. Ite in castellum quod contra uos
est. et statim inuenietis asinam alligatam
et pullum cum ea. Soluite et adducite
michi. et si quis uobis aliquid dixerit. dicite
quia dominus his opus habet. Et confestim di
mittet eos. Hoc autem factum est ut adim
pleretur quod dictum est per prophetam dicentem. Di
cite filie syon ecce rex tuus uenit
tibi mansuetus sedens super asinam et
pullum filium subiugalis. Euntes autem
discipuli. fecerunt sicut precepit illis
ihesus. et adduxerunt asinam et pullum.
et inposuerunt super eis uestimenta sua
et eum desuper sedere fecerunt. Plurima
autem turba strauerunt uestimenta
sua in uia. Alij autem cedebant ramos
de arboribus. et sternebant in uia. Tur
be autem que precedebant. et que sequebantur
clamabant dicentes. Osanna filio
dauid. benedictus qui uenit in nomine domini.
osanna in excelsis. Et cum intrasset ihesus
ierosolimam. commota est uniuersa ciui
tas dicens. Quis est hic? Populi autem dice
bant. Hic est ihesus propheta a nazareth ga
lylee. Et intrauit ihesus in templum dei. et
eiciebat omnes uendentes et ementes
de templo. et mensas nummulariorum.
et cathedras uendentium columbas euer
tit. Et dicit eis. Scriptum est. Domus mea
domus orationis uocabitur. Vos autem fecis
tis illam speluncam latronum. Et accesse
runt ad eum claudi et ceci in templo.
et sanauit eos. Videntes autem principes
sacerdotum et scribe mirabilia que
fecit ihesus. et pueros clamantes in
templo et dicentes. osanna filio da
uid. indignati sunt. et dixerunt ei.

Audis quid isti dicunt? Jhesus autem dixit eis:
Utique. Numquam legistis quia ex ore infan-
tium et lactentium perfecisti laudem? Et
relictis illis abiit foras extra civitatem
in Bethaniam, ibique mansit, et docebat
eos de regno dei. Mane autem revertens
in civitatem esuriit. Et videns fici arbo-
rem unam secus viam venit ad eam, et
nichil invenit in ea nisi folia tantum. Et
ait illi: Numquam ex te fructus nascatur
in sempiternum. Et arefacta est continuo ficul-
nea. Et videntes discipuli mirati sunt
dicentes: Quomodo continuo aruit? Respondens
autem Jhesus ait eis: Amen dico vobis, si ha-
bueritis fidem et non hesitaveritis, non
solum de ficulnea facietis, sed et si mon-
ti huic dixeritis, tolle te et iacta te
in mare, fiet. Et omnia quecumque pecieritis
in oratione credentes accipietis. Et cum
venisset Jhesus in templum, accesserunt
ad eum docentem principes sacerdotum et se-
niores populi dicentes: In qua potestate hec
facis? et quis tibi dedit hanc potestatem?
Respondens Jhesus dixit illis: Interrogo vos
et ego unum sermonem, quem si dixeritis mi-
chi, et ego vobis dicam in qua potestate hec facio.
Baptismus Iohannis unde erat? e celo an
ex hominibus? At illi cogitabant inter se
dicentes: Si dixerimus de celo, dicet
vobis: Quare ergo non credidistis illi?
Si autem dixerimus ex hominibus, timemus
turbam. Omnes enim habebant Iohannem
sicut prophetam. Et respondentes Jhesu dixe-
runt: Nescimus. Ait illis et ipse: Nec
ego vobis dico in qua potestate hec facio.
Quid autem vobis videtur? Homo quidam ha-
bebat duos filios, et accedens ad pri-
mum dixit: Fili, vade hodie operare
in vineam meam. Ille autem respondens ait:
Nolo. Postea autem penitentia motus a-
biit. Accedens autem ad alterum dixit simili-
ter. At ille respondens ait: Eo domine, et non ivit.
Quis ex duobus fecit voluntatem patris?
Dicunt ei: Primus. Dicit illis Jhesus: Amen
dico vobis, quia publicani et meretrices
precedent vos in regno dei. Venit enim
ad vos Iohannes in via iustitie, et non cre-
didistis ei; publicani autem et mere-
trices crediderunt ei. Vos autem viden-
tes nec penitentiam habuistis postea, ut
crederetis ei. Aliam parabolam audite.
Homo erat qui plantavit vineam et se-
pem circumdedit ei, et fodit in ea tor-
cular, et edificavit turrim, et loca-
vit eam agricolis, et peregre profectus est.
Cum autem tempus fructuum appropinquasset,
misit servos suos ad agricolas, ut
acciperent fructus eius. Et agricole ap-
prehensis servis eius alium ceciderunt, alium
occiderunt, alium vero lapidaverunt. Iterum
misit alios servos plures prioribus,
et fecerunt illis similiter. Novissime autem mi-
sit ad eos filium suum dicens: Verebuntur
filium meum. Agricole autem videntes filium
eius dixerunt intra se: Hic est heres. Venite
occidamus eum, et habebimus hereditatem
eius. Et apprehensum eum eiecerunt eum ex-
tra vineam et occiderunt eum. Cum ergo venerit
dominus vinee, quid faciet agricolis illis?
Aiunt illi: Malos male perdet, et vi-
neam suam locabit aliis agricolis
qui reddant fructum temporibus suis. Dicit
illis Jhesus: Numquam legistis in scripturis:
Lapidem quem reprobaverunt edificantes

hic factus est in caput anguli. A domino factum
est istud et est mirabile in oculis nostris?
Ideo dico vobis quia auferetur a vobis reg-
num dei et dabitur genti facienti fruc-
tus eius. Et qui ceciderit super lapidem istum
confringetur. Super quem vero ceciderit conteret eum.
Et cum audissent principes sacerdotum et
pharisei parabolas eius cognoverunt
quod de ipsis diceret. Et querentes eum tenere
timuerunt turbas, quoniam sicut prophetam
xxii Et respondens ihesus. eum habebant
dixit iterum in parabolis eis dicens. Si-
mile factum est regnum celorum homini re-
gi qui fecit nuptias filio suo. Et mi-
sit servos suos vocare invitatos ad
nuptias et nolebant venire. Iterum
misit alios servos dicens. Dicite in-
vitatis. Ecce prandium meum paravi, tau-
ri mei et altilia occisa et omnia pa-
rata, venite ad nuptias. Illi autem
neglexerunt et abierunt. Alius in villam
suam, alius vero ad negociationem suam.
Reliqui vero tenuerunt servos eius et con-
tumelia affectos occiderunt. Rex autem
cum audisset iratus est et missis exerciti-
bus suis perdidit homicidas illos et
civitatem illorum succendit. Tunc ait ser-
vis suis. Nuptie quidem parate sunt sed qui
invitati erant non fuerunt digni. Ite
ergo ad exitus viarum et quoscumque inveneritis
vocate ad nuptias. Et egressi servi
eius in vias congregaverunt omnes quos inve-
nerunt malos et bonos. Et implete
sunt nuptie discumbentium. Intravit
autem rex ut videret discumbentes et vi-
dit ibi hominem non vestitum veste nup-
tiali. Et ait illi. Amice quomodo huc in-

trasti non habens vestem nuptialem? At
ille obmutuit. Tunc dixit rex minis-
tris. Ligatis pedibus eius et mani-
bus mittite eum in tenebras exteriores.
Ibi erit fletus et stridor dentium. Multi
autem sunt vocati pauci vero electi. Tunc ab-
euntes pharisei consilium inierunt ut ca-
perent ihesum in sermone. Et mittunt ei dis-
cipulos dicentes. Magister scimus quia ve-
rax es et viam dei in veritate doces et non
est tibi cura de aliquo. Non enim respicis
personam hominum. Dic ergo nobis quid tibi
videtur. Licet censum dari cesari an
non? Cognita autem ihesus nequicia eorum dixit.
Quid me temptatis ypocrite? Ostendite mihi
numisma census. At illi obtulerunt
ei denarium. Et ait illis ihesus. Cuius est
ymago hec et superscriptio? Dicunt ei. Ce-
saris. Tunc ait illis. Reddite ergo que sunt
cesaris cesari et que sunt dei deo. Et audi-
entes mirati sunt et relicto eo abierunt.
In illo die accesserunt ad eum saducei
qui dicunt non esse resurrectionem et inter-
rogaverunt eum dicentes. Magister moyses
dixit. Si quis mortuus fuerit non habens
filium ut ducat frater eius uxorem
illius et suscitet semen fratri suo. Erant
autem apud nos septem fratres. Et primus uxore
ducta defunctus est et non habens semen
reliquit uxorem suam fratri suo. Similiter secun-
dus et tercius usque ad septimum. Novissime
autem omnium et mulier defuncta est. In resur-
rectione ergo cuius erit de septem uxor?
Omnes enim habuerunt eam. Respondens autem ihesus
ait illis. Erratis nescientes scriptu-
ras neque virtutem dei. In resurrectione
enim neque nubent neque nubentur sed sunt sicut

angeli dī i celo· De resurrectione
aūt mortuor nō legistis· q̄ dictū
ē a dō dicēte uob· Ego sū deus
abrahā· & deus ysaac & deus ia
cob? nō ē ds̄ mortuor· s; uiuentiū·
Et audiētes turbe mirabāt in doc
trina ei· Pharisei aūt audiētes q̄
silentiū iposuiss; saduceis· cōuene
rūt in unū: & itrogauit eū un9 ex
eis legis doctor· tēptās eū· Magr̄
q̄ ē mādatū magnū i lege? Ait illi
ihc̄· Diliges dn̄m dm̄ tuū ex toto
corde tuo· & ex tota aīa tua· & i tota
mēte tua· H̄ ē maximū & p̄mū
mādatū· Scd̄m aūt sile ē huic· Diliges
p̄ximū tuū sic teip̄m· In his du
ob̄ mādatis tota lex pendet & p̄
phete· Cōgregatis aūt phariseis int̄
rogauit eos ihc̄ dicens· Q̄ uobis
uidet de xp̄o? cui9 fili9 ē? Dicunt ei·
Dauid· Ait ill· Quō ḡ dauid i sp̄u
uocat eū dn̄m dicēs· Dixit dn̄s do
meo sede a dextris meis donec ponā
inimicos tuos scabellū pedū tuor·
Si ḡ dauid i sp̄u uocat eū dn̄m·
quō fili9 ei9 est? & nemo poterat r̄n̄de
ei ūbū· n̄ aus9 fuit ex illa die quis
quam amplius eū itrogare·

Tunc ihc̄ locut9 est ad turbas &
ad discip̄los suos dicēs· Super
cathedrā moysi sederūt scribe &
pharisei· Oia ḡ q̄cūq; dixint uob
s̄uate & facite· S̄ uo op̄a eor noli
te facere· dicūt· n· & non faciunt·
Alligāt· n· on̄a ḡuia & iportabilia
& iponūt i humeros hoīm· digi
to aūt suo nolūt ea moue̅· Oīa

uo op̄a sua faciūt ut uideant ab
hoīb9· Dilatāt· n· philatia sua &
magnificāt fimbrias· Amāt aūt p̄mos
accubit9 i cenis· & p̄mas cathedras
i synagogis· & salutatiōes in foro
& uocari ab hoīb9 rabbi· Vos aūt no
lite uocari rabbi· un9 ē· n· mḡr ur̄·
Oēs aūt uos fr̄es estis· & p̄rē no
lite uocāre uob sup̄ tr̄ā· un9 ē· n· p̄r
ur̄ q̄ i cel' ē· n̄ uocemini mḡri· quia
mḡr ur̄ un9 ē xp̄c· Q̄ maior est
ur̄m erit minist ur̄· Q̄ aūt se exalta
uit humiliabit· & q̄ se humiliauit
exaltabit· Ve· n· uob scribe & phari
sei ypocrite· q̄ clauditis regnū celor
añ hoīes· Vos aūt nō itratis· n̄ in
troeuntes sinitis itrare· Ve uobis
scribe & pharisei ypocrite q̄ circui
tis mare & aridā· ut faciatis unū
p̄selitū· & cū fuit factus facitis eū filiū
iehenne duplo q̄ uos· Ve uob du
ces ceci· q̄ dicitis· q̄cūq; iurauit
p̄ templū dī nichil est· Q̄ aūt iura
uit i auro tēpli debet· Stulti &
ceci· q̄· n· mai9 ē aurū· an templū
q̄ sc̄ificat aurū? & q̄cūq; iurauit
i altari nichil ē· Q̄cūq; aūt iurauit
i dono q̄ ē sup̄ illud debet· Ceci· q̄
· n· mai9 ē· donū an altare q̄ sc̄i
ficat donū? Q̄ ḡ iurat in altari·
iurat i eo· & in oībus q̄ sup̄ illud
sūt· & q̄ iurauit i tēplo· iurat in
illo· & i eo q̄ habitat i ip̄o· & q̄ iurat
i celo iurat i throno dī· & in eo q̄
sedet sup̄ eū· Ve uob scribe & phari
sei ypocrite q̄ decimatis mentā
& anetū· & ciminū· & reliq̄stis

Willehadus

q̄ grauiora sūt legis iudiciū· ⁊ mīiam
⁊ fidē· h̄ oportuit facere· ⁊ illa non o-
mittere· Duces ceci excolātes culicē·
camelū aūt glutientes· Ve uob̄ scri-
be ⁊ pharisei ypocrite· q̄ mūdatis
q̄ deforis ē calicis ⁊ parapsidis·
intꝰ aūt pleni estis rapina ⁊ imū-
dicia· Pharisee cece mūda priꝰ q̄
intus ē calicis ⁊ parapsidis· ut fiat
⁊ id q̄ deforis ē mūdū· Ve uobis
scribe ⁊ pharisei ypocrite· q̄ siles
estis sepulchris dealbatis q̄ aforis
appent hoībus speciosa· intꝰ u°
plena sūt ossibus mortuor̄ ⁊ om̄i
spurcicia· Sic ⁊ uos a foris appa-
retis quidē hoībus iusti· intus aūt
pleni estis ypocrisi ⁊ iniquitate·
Ve uob̄ scribe ⁊ pharisei ypocrite
q̄ edificatis sepulchra pphetarū·
⁊ hōratis monimēta iustor̄· ⁊
dicitis· si fuissem̄ ī dieb̄ prm̄
nr̄or̄ nō essem̄ socij eor̄ ī sang'
ne pphar̄· Itaq3 testimonio estis
uob̄ metip̄is· q̄ filij estis eorū
q̄ pphas occiderūt· ⁊ uos iplete
mensurā prm̄ uror̄· Serpētes gēi-
mina uiperar̄ quō fugietis a
iudicio iehēne· Ideo ecce ego mit-
to ad uos pphas ⁊ sapientes· ⁊
scribas· ⁊ ex illis occidetis ⁊ cru-
cifigetis· ⁊ eis flagellabitis in
synagogis ur̄is· ⁊ psequimī de ci-
uitate ī ciuitatē· ut ueiat sup
uos oīs sanguis iustꝰ q̄ effusꝰ
est sup̄ terram· a sanguīe abel iusti·
usq3 ad sanguīem zacharie filij
barachie· q̄ occidistis īter tem-

plū ⁊ altare· Amē dico uob̄· uem-
ent h̄ oīa sup̄ gn̄atōem istā· Ihe-
rusalē ierl̄m q̄ occidis pphas·
⁊ lapidas eos q̄ ad te missi sūt·
q̄ciēs uolui cōgregare filios tu-
os q̄admodū cōgregat gallina
pullos suos sub alas· ⁊ noluisti·
Ecce relinqt̄ uob̄ domꝰ ur̄a deserta·
Dico· n· uob̄ nō me uidebitis amō
donᵉ dicatis· Bn̄dcs q̄ uenit in
Et egressꝰ ih̄c de ꝺ nōīe dn̄i· xxiiii
templo ibat· Accesserūt ad eum
discipli eiꝰ ut ondent ei edifica-
tōem tēpli· Ipe aūt r̄ndēs dixit eis·
Videtis h̄ oīa: Amē dico uob̄· nō
relinqt̄ h̄ lapis sup̄ lapidē· q̄ nō de-
struat̄· Sedente aūt sup̄ mōtē o-
liueti· accesserūt ad eū discipuli
eiꝰ secreto dicētes· Dic uob̄ qn̄ h̄
erūt· ⁊ q̄ signū eit aduētꝰ tui·
⁊ cōsumatōis sc̄li· Et r̄ndens ih̄us
dixit eis· Videte ne q̄s uos sedu-
cat· multi· n· ueient ī nōie meo
dicētes· Ego sū xp̄c· ⁊ mltos se-
ducēt· Audituri· n· estis plia ⁊
oppiniones p̄lior̄· Videte ne tur-
bemini· Oportet· n· h̄ fi· s3 nō dum
ē finis· Cōsurget· n· gens ī gentē
⁊ regnū ī regnū· ⁊ erūt pestilen-
tie ⁊ fames· ⁊ tre motꝰ p loca·
h̄ aūt oīa īicia sūt dolor̄· Tūc t-
dent uos in tribulatōe· ⁊ occident
uos· ⁊ eritis odio oībus gētibus
pp nomē meū· Et tūc scandaliza-
būtᵘ multi· ⁊ īuicē tradent· ⁊ odio
hebūt īuicē· Et mlti pseudo pphe
surget· ⁊ seducēt multos· Et qm̄

hūdabit iniquitas · refrigescet ca
ritas multor(um) · Qui aūt p(er)seuerau(er)it
usq(ue) i finē · hic saluus erit · Et p(re)dica
bit(ur) ewangliu(m) regni i uniu(er)so or
be i testimoniū oib(us) gentib(us) · et tūc
ueniet (con)sumatio · Cu(m) g(o) uideritis ab
hominatōm desolatōis · q(uae) dicta ē a
daniele p(ro)pha stantē i loco s(an)c(t)o ·
q(ui) legit i(n)telligat · tūc q(ui) i iudea
s(un)t fugiāt ad montes · et q(ui) i(n) tecto
nō descendat tollē aliq(ui)d de domo
sua · et q(ui) i agro nō reu(er)tat(ur) tollē tu
nicā suā · Ve aūt p(re)gnātib(us) et nut(ri)
entib(us) in illis dieb(us) · Orate autē
ut nō fiat fuga u(est)ra hyeme u(e)l
sabbo · Erit eni(m) tūc tribulatio
magna · q(ua)lis nō fuit ab initio
mūdi usq(ue) mō · nec fiet · Et nisi breui
ati fuissent dies illi · nō fieret sal
ua ois caro · s(ed) p(ro)pt(er) electos breuia
būt(ur) dies illi · Tūc si q(ui)s uob(is) dix
erit · ecce hic est xp̄c · aut illic no
lite credē · Surgēt eni(m) pseudo xp̄i
et pseudo p(ro)phe · et dabūt signa
magna · et p(ro)digia · ita ut i errorē
i(n)ducantur si fi(eri) p(otes)t et electi · Ecce p(re)
dixi uob(is) · Si g(o) dixerint uob(is) · ecce
in deserto ē · nolite exire · ecce in
penetralib(us) nolite credē · Sicut
eni(m) fulgur exit ab oriente et paret
usq(ue) i occidentē · ita erit aduent(us)
filii hois · Ubicu(m)q(ue) fuit corpus ·
illic (con)gregabunt(ur) et aquile · Sta
tim aūt p(os)t tribulatōm illor(um)
dier(um) sol obscurabit(ur) et luna nō
dabit lumē suū · et stelle cadent
de celo · et u(ir)tutes celor(um) commoue

būt(ur) · Et tūc apparebit signū filii
hois i celo · et tūc plangēt omēs
tribus t(er)re · et uidebūt filiū hois
uenientē i nubib(us) celi · cū uirtute
multa et maiestate · Et mittet ange
los suos cū tuba · et uoce magna
et (con)gregabūt electos eius a q(ua)tuor uē
tis a sumis celor(um) · usq(ue) ad t(er)minos
eor(um) · Ab arbore aūt fici discite pa
bolā · cū iā ram(us) eius tener fuit
et folia nata · scitis q(uia) p(ro)pe ē estas ·
Ita et uos cū uideritis h(ec) oia · scitote
q(uia) p(ro)pe ē i ianuis · Amē dico uobis ·
q(uia) nō p(re)teribit gn̄atio h(ec) · donec oia
fiāt · Celū et t(er)ra t(ra)nsibūt · u(er)ba aūt
mea nō p(re)tibūt · De die aūt illa
et hora nemo scit · neq(ue) angli celorū
nisi pat(er) solus · Sicut eni(m) fuit
i dieb(us) noe · ita erit et aduentus fi
lii hois · Sic(ut) eni(m) erāt i dieb(us) ante
diluuiū · comedētes et bibentes
nubētes et nuptui tradētes · usq(ue)
ad eū diem q(uo) intrauit noe i archā ·
et nō (co)gnouerūt donec uenit di
luuiū · et tulit oēs ita erit aduent(us)
filii hois · Tūc duo erunt i agro
un(us) assumet(ur) et alt(er) relinq(ue)t(ur) · Duo
erūt molētes i mola · una assu
met(ur) et una relinq(ue)t(ur) · Vigilate (er)go
q(uia) nescitis q(ua) hora dns u(este)r uentur(us)
sit · Illud aūt scitote q(uonia)m si sciret
p(ate)r familias q(ua) hora fur uentur(us)
eet · uigilaret utiq(ue) et nō sineret
p(er)fodi domū suā · Ideo et uos esto
te parati · q(uia) nescitis q(ua) hora filius
hois uentur(us) ē · Quis putas est fi
delis s(er)uus et prudēs q(uem) (con)stituit

dominus super familiam suam ut det illis
cibum in tempore. Beatus ille servus quem cum
venerit dominus suus invenerit sic facien-
tem. Amen dico vobis quoniam super omnia
bona sua constituet eum. Si autem dix-
erit malus servus ille moram facit
dominus meus venire et ceperit percutere conser-
vos suos manducet autem et bibat
cum ebriosis veniet dominus servi illius in
die qua non sperat et hora qua ignorat
et dividet eum partemque eius ponet cum
ypocritis illic erit fletus et stridor
Tunc simile erit regnum ¶ dentium.
celorum x. virginibus que accipientes lam-
pades suas exierunt obviam spon-
so et sponse. Quinque autem ex eis erant
fatue et quinque prudentes. Sed quinque
xxv fatue acceptis lampadibus non sump-
serunt oleum secum. Prudentes vero
acceperunt oleum secum in vasis suis cum
lampadibus. Moram autem faciente sponso
dormitaverunt omnes et dormierunt.
Media autem nocte clamor factus est.
Ecce sponsus venit exite obviam ei. Tunc
surrexerunt omnes virgines ille et orna-
verunt lampades suas. Fatue autem sa-
pientibus dixerunt. Date nobis de oleo
vestro quia lampades nostre extinguntur.
Responderunt prudentes dicentes. ne for-
te non sufficiat nobis et vobis ite po-
tius ad vendentes et emite vobis. Dum
autem irent emere venit sponsus et que parate
erant intraverunt cum eo ad nuptias et
clausa est ianua. Novissime vero veni-
unt et relique virgines dicentes. Domine domine
aperi nobis. At ille respondens ait. Amen
dico vobis nescio vos. Vigilate ita-

que quia nescitis diem neque horam. Sicut e-
nim homo peregre proficiscens vocavit servos
suos et tradidit illis bona sua. Et
uni dedit quinque talenta alii autem duo
alii vero unum. unicuique secundum propriam
virtutem et profectus est statim. Abiit autem qui
quinque talenta acceperat et operatus est
in eis et lucratus est alia quinque. Similiter et qui
duo acceperat lucratus est alia duo. Qui
autem unum acceperat abiens fodit in ter-
ram et abscondit pecuniam domini sui. Post
multum vero temporis venit dominus servorum illo-
rum et posuit rationem cum eis. Et acce-
dens qui quinque talenta acceperat obtu-
lit alia quinque talenta dicens. Domine
quinque talenta tradidisti michi ecce a-
lia quinque superlucratus sum. Ait illi dominus
eius. Euge serve bone et fidelis quia super
pauca fuisti fidelis super multa te con-
stituam. Intra in gaudium domini tui. Acces-
sit autem et qui duo talenta acceperat et
ait. Domine duo talenta tradidisti
michi ecce alia duo superlucratus sum. Ait
ait illi dominus eius. Euge serve bone et
fidelis. quia super pauca fuisti fidelis
super multa te constituam. Intra in gaudium
domini tui. Accedens autem et qui unum ta-
lentum acceperat ait. Domine scio quia homo
durus es. metis ubi non seminasti et con-
gregas ubi non sparsisti et timens abii
et abscondi talentum tuum in terra. ec-
ce habes quod tuum est. Respondens autem dominus eius
dixit ei. Serve male et piger sciebas
quia meto ubi non semino et congrego ubi
non sparsi. Oportuit ergo te committere pe-
cuniam meam nummulariis et veni-
ens ego recepissem utique quod meum est

tũ usura. Tollite itaq; ab eo ta
lentũ. ⁊ date ei q̄ h̄t x. talenta. Om
ni. n. hn̄ti dabit̄. ⁊ hundabit. Ei aũt
q̄ nō h̄t. ⁊ q̄ uidet̄ h̄re auferet̄ ab eo.
⁊ inutilē suũ eicite i tenebras exteri
ores. illic erit flet⁹ ⁊ stridor dentiũ.
Cũ aũt uenerit filius hōis i maiesta
te sua. ⁊ oēs angeli ei⁹ cũ eo. tũc
sedebit sup sedem maiestatis sue.
⁊ ɔgregabunt̄ añ eũ oēs gētes. ⁊
sepabit eos ab inuicē. sic pastor
segregat oues ab hedis. ⁊ statu
et oues q̄dem a dextris. hedos aũt
a sinistris. Tũc dicet rex hijs qui
a dextris eius erunt. Venite bn̄dicti
pr̄is mei possidete patũ uobis
regnũ a ɔstitutiōe mũdi. Esuriui
n. ⁊ dedistis m̄ mādu. Sitiui.
⁊ dedistis m̄ bibe. hospes erā. ⁊
collegistis me. Nud⁹ ⁊ cooperuis
tis me. Infirm⁹ ⁊ uisitastis me. In
carcē. ⁊ uenistis ad me. Tunc rñde
būt ei iusti dicētes. Dñe qñ te ui
dim⁹ esuriētē ⁊ pauim⁹ te. sitiē
tem. ⁊ dedim⁹ t̄ potũ. qñ aũt te
uidim⁹ hospitē. ⁊ collegim⁹ te.
aut nudũ ⁊ cooperim⁹ te. aut qñ te
uidim⁹ ifirmũ aut i carcē. ⁊ ueni
m⁹ ad te. Rñdēs rex dicet ill̄. Amē
dico uob̄ q̄diu fecistis uni de
hijs fr̄ib⁹ meis minimis m̄ fecist̄.
Tũc dicet ⁊ hijs q̄ a sinistris eius
erunt. Discedite a me maledcī in
ignē et̄nũ. q̄ parat̄ ē dyabolo ⁊ an
gelis ei⁹. Esuriui. n. ⁊ nō dedis
tis m̄ mādu. Sitiui. ⁊ non de
distis m̄ potũ. hospes erā. ⁊ nō

collegistis me. nud⁹ ⁊ nō coope
ruistis me. Infirm⁹ ⁊ i carcē. ⁊ nō
uisitastis me. Tũc rñdebũt ei ⁊
ip̄i dicētes. Dñe qñ te uidim⁹ e
surientē aut sitientē. aut hospitem.
aut nudũ. aut ifirmũ. aut i carcē. ⁊ nō
ministrauim⁹ t̄. Tũc rñdebit ill̄
dicēs. Amē dico uob̄. q̄diu nō fe
cistis uni de minorib⁹ hijs. nec m̄
fecistis. Et ibunt hij i suppliciũ eter
nũ. iusti aũt i uitam eternam.
Et factũ ē cũ ɔsumasset ih̄c sermo xxvi
nes hos oēs. dixit discipulis suis.
Scitis q̄ post biduũ pascha fiet.
⁊ filius hōis tradet̄ ut crucifigat̄.
Tũc ɔgregati st̄ principes sacerdotum
⁊ seniores p̄pli in atriũ principis
sacerdotũ q̄ dicebat̄ cayphas. ⁊ cō
siliũ fecerunt ut ih̄m dolo tenerēt
⁊ occiderēt. Dicebāt aũt. Nō i die
festo. ne forte tumult⁹ fieret in
p̄plo. Cũ aũt eēt ih̄c i bethania in
domo symonis leprosi. accessit
ad eũ mulier h̄ns alabastrũ ūgen
ti p̄ciosi. ⁊ effudit sup caput ei⁹
recũbētes. Vidētes aũt discipli
i dignati st̄ dicētes. Vt q̄d pdicio
h̄. Potuit. n. istud ūgentũ ueni
dari multo. ⁊ dari paupib⁹. Sciēs
aũt ih̄c ait ill̄. Qd molesti estis huic
mulieri. Opus bonũ opata est in
me. nā sp paupes h̄ebitis uobis
cũ. me aũt nō sp h̄ebitis. Mittens
aũt h̄ ungentũ h̄ in corp⁹ meũ. ad
sepeliendũ me fecit. Amē dico uo
bis. ubicũq; p̄dicatũ fuerit h̄ euā
gliũ i toto mūdo dicet̄ ⁊ q̄d hec

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

fecit in memoria eius. Tunc abiit unus de
duodecim qui dicebatur iudas scarioth
ad principes sacerdotum et ait illis. Quid
vultis mihi dare et ego eum vobis tradam?
At illi constituerunt ei xxx argenteos
et exinde querebat oportunitatem ut eum
traderet. Prima autem die azimorum acces-
serunt discipuli ad ihesum dicentes. Ubi
vis paremus tibi comedere pascha? At
ihesus dixit. Ite in civitatem ad quendam
et dicite ei. Magister dicit. Tempus meum
meum prope est. apud te facio pascha cum disci-
pulis meis. Et fecerunt discipuli sicut con-
stituit illis ihesus et paraverunt pascha.
Vespere autem facto. discumbebat cum duode-
cim discipulis suis. Et edentibus illis dixit.
Amen dico vobis quia unus vestrum me tra-
diturus est. Et contristati valde ceperunt singuli
dicere. Numquid ego sum domine? At ipse respondens
ait. Qui intingit mecum manum in parop-
side. hic me tradet. Filius quidem hominis
vadit sicut scriptum est de eo. Ve autem homini
illi per quem filius hominis tradetur. Bonum erat ei
si natus non fuisset homo ille. Respondens autem
iudas qui tradidit eum dixit. Numquid
ego sum rabbi? Ait illi. Tu dixisti.
Cenantibus autem eis accepit ihesus panem
et benedixit et fregit. deditque discipulis
suis et ait. Accipite et comedite. Hoc
est corpus meum. Et accipiens calicem gratias
egit. et dedit illis dicens. Bibite ex
hoc omnes. Hic est enim sanguis meus novi
testamenti qui pro multis effundetur in re-
missionem peccatorum. Dico autem vobis. non
bibam amodo de hoc genimine vitis us-
que in diem illum cum illud bibam vo-
biscum novum in regno patris. Et ympno

dicto exierunt in montem oliveti. Tunc
dicit illis ihesus. Omnes vos scandalum
patiemini in me in ista nocte. Scriptum
est enim. Percutiam pastorem et dispergentur
oves gregis. Postquam autem resurrex-
ero. precedam vos in galyleam. Respondens
autem petrus ait illi. Et si omnes scanda-
lizati fuerint in te. ego numquam scandali-
zabor. Ait illi ihesus. Amen dico tibi.
quia in hac nocte antequam gallus cantet.
ter me negabis. Ait illi petrus. Etiam
si oportuerit me mori tecum. non te
negabo. Similiter et omnes discipuli dixe-
runt. Tunc venit ihesus cum illis in villam que
dicitur gethsemani. et dixit discipulis
suis. Sedete hic donec vadam illuc et
orem. Et assumpto petro et duobus filiis
zebedei. cepit contristari et mestus esse.
Tunc ait illis. Tristis est anima mea usque
ad mortem. Sustinete hic et vigilate
mecum. Et progressus pusillum procidit
in faciem suam orans et dicens. Pater
mi si possibile est. transeat a me ca-
lix iste. Verumptamen non sicut ego volo.
sed sicut tu. Et venit ad discipulos suos
et invenit eos dormientes. et dicit
petro. Si non potuistis una hora
vigilare mecum? Vigilate et orate.
ut non intretis in temptationem. Spiritus
quidem promptus est. caro autem infirma.
Iterum secundo abiit. et oravit dicens. Pater
mi si non potest calix iste transire nisi
bibam illum. fiat voluntas tua. Et
venit iterum et invenit eos dormien-
tes. Erant enim oculi eorum sompno
gravati. Et relictis illis. iterum abiit. et
oravit tercio eundem sermonem dicens.

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

Tunc uenit ad discipulos suos ⁊ dicit
illis· Dormite iam ⁊ requiescite· Ecce
appropinquabit hora ⁊ filius hominis tra
detur in manus peccatorum· Surgite eamus
Ecce appropinquabit qui me tradet·
Adhuc eo loquente· ecce iudas unus
de duodecim uenit ⁊ cum eo turba
multa· cum gladiis ⁊ fustibus missi
a principibus sacerdotum ⁊ senioribus
populi· Qui autem tradidit eum· dedit illis
signum dicens· Quemcumque osculatus
fuero ipse est tenete eum· Et confestim
accedens ad ihesum dixit· Aue rabbi· Et
osculatus est eum· Dixitque illi ihesus
Amice ad quid uenisti· Tunc accesserunt
⁊ manus iniecerunt in ihesum ⁊ tenuerunt
eum· Et ecce unus ex hiis qui erant cum
ihesu· extendens manum exemit gla
dium suum ⁊ percutiens seruum principis
sacerdotum amputauit auriculam eius
Tunc ait illi ihesus· conuerte gladium tuum in
locum suum· Omnes enim qui acceperint gla
dium gladio peribunt· An putas quia
non possum rogare patrem meum ⁊ ex
hibebit mihi modo plus quam xii milia
legiones angelorum; quomodo ergo implebun
tur scripture quia sic oportet fieri· In
illa hora dixit ihesus turbis· Tamquam
ad latronem existis cum gladiis et
fustibus comprehendere me· cotidie apud
uos sedebam docens in templo ⁊ non me
tenuistis· Hoc autem totum factum est ut
implerentur scripture prophetarum· Tunc disci
puli omnes relicto eo fugerunt· At
illi tenentes ihesum duxerunt ad cay
pham principem sacerdotum· ubi scribe
⁊ seniores conuenerant· Petrus autem se

batur eum a longe usque in atrium
principis sacerdotum· ⁊ ingressus intro
sedebat cum ministris ut uideret finem·
Principes autem sacerdotum ⁊ omne concilium
querebant falsum testimonium contra ihesum·
ut eum morti traderent· Et non inuene
runt cum multi falsi testes accessissent·
Nouissime autem uenerunt duo falsi
testes ⁊ dixerunt· Hic dixit· Possum
destruere templum dei ⁊ post triduum re
edificare illud· Et surgens princeps
sacerdotum ait illi· Nichil respondes ad ea
que isti aduersum te testificantur· Ihesus autem
tacebat· Princeps sacerdotum ait illi·
Adiuro te per deum uiuum· ut dicas
nobis si tu es christus filius dei· Dicit illi
ihesus· Tu dixisti· Verumptamen dico uobis
amodo uidebitis filium hominis sedentem
a dextris uirtutis ⁊ uenientem in nubi
bus celi· Tunc princeps sacerdotum sci
dit uestimenta sua dicens· Blasphe
mauit quid adhuc egemus testibus
ecce nunc audistis blasphemiam· quid
uobis uidetur· At illi respondentes dixerunt
Reus est mortis· Tunc exspuerunt
in faciem eius ⁊ colaphis eum ceciderunt
Alii autem palmas in faciem eius
dederunt dicentes· Prophetiza nobis christe
quis est qui te percussit· Petrus uero sede
bat foris in atrio· Et accessit ad eum
una ancilla dicens· Et tu cum ihesu na
zareno eras· At ille negauit co
ram omnibus dicens· Nescio quid dicis·
Exeunte autem illo ianuam· uidit eum a
lia ancilla· ⁊ ait hiis qui erant ibi·
Et hic erat cum ihesu nazareno· Et iterum
negauit cum iuramento· quia non noui

hoīem ⁊ p⁹ pusillū ac[...] cesserūt
q̄ stabāt ⁊ dixerūt pet[...] Vere ⁊ tu
ex ill' es · nā ⁊ loquela tu[...]a manī
festū te facit · Tūc cepit detestari
⁊ iurare · q̄ nō nouiss& hoīem · ⁊ con
tinuo gall⁹ cātauit · ⁊ recordat⁹ ē
petr⁹ u'bi ihū q̄ dixerāt · anq̄ gal
lus cantet ter me negabis · ⁊ egres
sus foras · fleuit amare ·

xxvij
Mane āt fcō ɔsiliū inierūt oēs prin
cipes sacerdotū ⁊ seniores p̄pli ɔtra
ihm · ut eū morti traderēt · ⁊ uinctū
adduxerūt eū · ⁊ tradiderūt pontio
pylato p̄sidi · Tūc uidēs iudas qui
eū tradidit q̄ dāpnat⁹ eēt · pīa
duct⁹ retulit · xxx · argēteos pīnci
bus sacerdotū ⁊ seniorib; p̄pli dicēs ·
Peccaui tradēs sanguinē iustū · At illi
dixerūt · Q̄d ad nos? Tu uideris · ⁊ pro
iectis argēteis ī templo · recessit · ⁊ abi
ens laq̄o se suspēdit · Pñcipes āt
sacerdotū acceptis argēteis dixerūt ·
Nō licet eos mittē ī corbonā · q̄
p̄ciū sanguinis ē · ɔsilio āt īito eme
rūt ex illis agrū figuli · ī sepul
turā pegrinor · ꝓpt hoc uocat⁹ est
ag' ille acheldemach · h ē ag' sang
uīs · usq; ī hodiernū diē · ⁊ tunc
īpletū ē q̄d dīm ē p ieremiā p̄phām
dicente · ⁊ acceperūt · xxx · argēteos
p̄ciū appciati · q̄ appciauerūt a filijs
isrl' · ⁊ dederūt eos ī agrū figuli · sic
ɔstituit m dñs · Ihc aūt stetit āt
p̄side · ⁊ īterrogauit eū p̄ses dicens
Tu es rex iudeor? Dicit ei ihc · Tu
dicis · ⁊ cū accusaret' a p̄ncipib;
sacerdotū ⁊ seniorib; · nich rñdit ·

Tūc dic' illi pylat⁹ · Nō audis q̄n
ta aduersus te dicūt testimonia? ⁊
nō rñdit illi ad ullū ūbū ita ut
miraret' p̄ses uehemēt · P diem
aūt sollēpnē ɔsueuerāt p̄ses di
mittē p̄plo unū uinctū q̄ uoluis
sēt · Hebat āt tūc unū uinctū in
signē q̄ dicebat' barrabas · ɔgre
gatis ḡ ill' · dixit pylat⁹ · Quē uul
tis dimittā uob' · barrabā an ihm
q̄ dr xp̄c · Sciebat n · q̄ p inuidiam
tradidissēt eū · Sedente āt illo p
tribunali · misit ad illū uxor ei⁹
dicēs · Nichil t' ⁊ iusto illi · Multa
n passa sū hodie p uisū ꝓpt eum ·
Pñcipes āt sacerdotū ⁊ seniores p
suaserūt p̄plo · ut peterēt barrabā ·
ihm u' pderēt · Rñdēs āt p̄ses ait
ill' · Quē uultis uob' de duob⁹ di
mitti? At illi dixerūt · Barrabā ·
Dicit illis pylat⁹ · Q̄d ḡ faciā de ihū
q̄ dr xp̄c? Dicūt oēs · crucifigat'?
Ait illis p̄ses · Q̄d n · mali fecit?
At illi mag' clamabāt dicentes ·
Crucifigat' · Videns āt pylat⁹ quia
nichil pficeret · s; mag' tumult⁹ fieret
accepta aq̄ lauit man⁹ corā
p̄plo dicēs · Innocēs ego sū a sangui
ne iusti hui⁹ · uos uideritis · Rñdēs
uniuers' p̄pls dixit · Sanguis ei⁹
sup nos ⁊ filios nr̄os · Tunc di
misit ill' barrabā · ihm u' fla
gellatū tradidit eis ut crucifigeret'
Tūc milites p̄sidis suscipientes
ihm ī p̄torio · ɔgregauerūt ad eū uni
uersam cohortem · ⁊ exuentes eum ·
clamidē coccineā circūdederūt ei ·

7 plectentes coronā de spinis po
suerūt sup caput ei9 7 harun
dinē in dextera ei9 7 genu flexo
an eū illudebāt dicētes. Aue
rex iudeor̄. 7 exspuētes in eū
acceperūt arūdinē 7 ꝑcutiebāt
cap̄ eius. 7 pq̄ illuserūt ei.
exuerūt eū clamidē 7 induerūt
eū uestimētis ei9 7 duxerūt
eū ut crucifigerēt. Exeūtes aūt
inuenerūt hoīem cyreneū noīe
symonē. hūc angariauerūt ut
tolleret crucē ei9. 7 uenerūt in
locū q̄ dr̄ golgatha q̄ ē caluarie
locus. 7 dederūt ei uinū bibe.
Postq̄ aūt crucifixerūt eū diui
serūt uestimēta eius sortem
mittētes. ut impleret q̄ dcm̄ est
ꝑ ꝓphetam dicentē. Diuiserūt uesti
ta mea 7 sup uestē meā miserūt
sortē. 7 sedentes seruabant eū. 7
posuerūt sup caput ei9 causā ipsi9
scriptā. hic ē ihc rex iudeor̄. Tunc
crucifixi sūt cū eo duo latrones
un9 a dextris 7 un9 a sinistris. Pre
tereūtes aūt blasphemabāt eū.
mouētes capita sua 7 dicētes.
Vath q̄ destruis templū dī 7 in tri
duo illud reedificas. Salua te
met ipm̄. si fili9 dī es descende
de cruce. Silr̄ 7 pncipes sacerdo
tū illudētes cū scribis 7 senioi
bus dicebāt. Alios saluos fecit
se ipm̄ nō pōt saluū facē. si rex
isrl̄ descendat nūc de cruce 7 cre
dim9 ei. Confidit in deo liberet eum
nūc si uult. Dixit ēī q2 fili9 dī
sū. Id ipm̄ aūt 7 latrones q̄ cruci
fixi erāt cū eo inꝓperabāt ei. A
sexta aūt hora tenebre fcē sūt sup
uniuersā trā usq3 ad horā. 7 circa
horā nonā clamauit ihc uoce
magna dicēs. hely hely lama
zabathani. hc̄ ē ds̄ ms̄ ut q̄ dereli
quisti me. Qdā aūt illic stantes 7
audientes dicebāt. helyā uocat iste
7 cōtinuo currens un9 ex eis acceptā
spongiā impleuit aceto 7 imposuit
arūdini 7 dabat ei bibere. Ceteri
uō dicebāt. Sine uideam9 an ueniat
aūt helyas liberās eū. Ihc aūt itm̄
clamās uoce magna emisit spm̄
7 ecce uelū templi scissū ē in duas
ptes a summo usq3 deorsū 7 trā mo
ta ē 7 petre scisse sūt 7 monumēta
apta sūt 7 multa corpa scōr̄ q̄ dor
mierāt surrexerūt 7 exeūtes de
de monumētis post resurrectiōem
ei9 uenerūt in scām ciuitatē 7 ap
paruerūt multis. Centurio aūt 7 q̄
cū eo erāt custodientes ihm̄ uiso
terremotu 7 his que fiebāt timu
erūt ualde dicētes. Vē filius dei
erat iste. Erāt aūt multe mulieres
a lōge q̄ secute erāt ihm̄ a galylea
ministrātes ei. Int̄ quas erat maria
magdalena 7 maria iacobi 7
ioseph mr̄ 7 mr̄ filior̄ zebedei.
Cū sero aūt eēt uenit qdā hō diues
ab arimathia noīe ioseph. q̄ 7
ipse discipls erat ihū. hic accessit
ad pylatū 7 petijt corpus ihū.
Tūc pylat9 iussit reddi corpus.
7 accepto corpe ioseph. inuoluit

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

illud i syndone munda · et posuit
illud i monumento suo nouo q
exciderat i petra · Et aduoluit sax
um magnu ad hostiu monumen
ti · et abiit · Erat aut ibi maria mag
dalena · et altera maria sedentes
contra sepulchru · Altera aut die q est
post parasceuen conuenerunt principes sa
cerdotu · et pharisei ad pylatu dice
tes · Dne recordati sumus qa seduc
tor ille dixit adhuc uiuens · post
tres dies resurgam · Iube ergo custo
diri sepulchru usq in diem tertiu
ne forte ueniant discipuli eius et fu
rentur eu · et dicant plebi · Surrexit
a mortuis · Et erit nouissimus error
peior priore · Ait illis pylatus · Habetis
custodiam · Ite custodite sicut scitis
Illi aut abeuntes munierunt sepul
chru · signantes lapidem cu custodi
xxviii Vespere aut sabbati q lucesc bus
cit i prima sabbati uenit maria
magdalena et altera maria uide
sepulchru · Et ecce terremotus factus e
magnus · Angelus aut dni descendit de
celo · et accedens reuoluit lapidem
et sedebat sup eu · Erat aut aspectus
eius sic fulgur · et uestimenta eius
nix · Pre timore aut eius exterriti
sunt custodes · et facti sunt uelut mortui
Respondens aut angelus dixit mulieribus
Nolite timere uos · Scio n qa ihm
q crucifixus e queritis · non e hic
Surrexit n sic dixit · Venite et
uidete locu · ubi positus erat dns ·
Et cito euntes dicite discipulis eius
et petro · qa surrexit · Et ecce precedet
uos i galyleam · ibi eu uidebitis sic
dixit uobis · Et exierunt cito de mo
numento cu timore · et magno
gaudio · currentes nunciare disci
pulis suis · Et ecce ihc occurrit illis
dicens · Auete · Ille aut accesserunt et
tenuerunt pedes eius · et adorauerunt
eu · Tunc ait illis ihc · Nolite time
re · Ite nunciate fratribus meis · ut eant
i galyleam ibi me uidebunt · Que cu
abiissent · ecce quida de custodibus
uenerunt i ciuitatem · et nunciauerunt prin
cipibus sacerdotu oia q facta fuerant · Et
congregati cu senioribus consilio accep
to · pecuniam copiosam dederunt mi
litibus dicentes · Dicite qa discipuli
eius nocte uenerunt · et furati sunt eu
nobis dormientibus · Et si hoc auditu
fuerit a preside · nos suadebimus ei ·
et securos uos faciemus · At illi ac
cepta pecunia · fecerunt sicut erant
docti · et diuulgatum est uerbum istud
apud iudeos usq i hodiernu diem
Vndecim aut discipuli abierunt in ga
lyleam · i montem ubi constituerat illis
ihc · Et uidentes eu adorauerunt · quidam
aut eos dubitauerunt · Et accedens ihc
locutus e eis dicens · Data e mi oms
potestas i celo et in terra · Euntes ergo do
cete · omnes gentes baptizantes
eos i noie patris et filij et spc sancti
docentes eos seruare oia q cumq
mandaui uobis · Et ecce ego uobis
cum sum omnibus diebus usq ad consu
mationem seculi ·

Marcus

Marcus euangelista electus di
et petri i baptismate filius

atque in divino sermone discipulus sacer
dotium in Israhel agens secundum carnem levi
ta conversus ad fidem Christi evangelium
in Ytalia conscripsit ostendens in eo quid et
generi suo deberet et Christo. Nam initium
principii in voce prophetice exclama
tionis instituens ordinem levitice
lectionis ostendit ut predicans predesti
natum Iohannem filium Zacharie in
voce angeli annuntiantis emissum non
solum verbum carnem factum sed corpus
Domini in hominem per verbum divine vocis
animatum initio evangelice predica
tionis ostenderet ut qui hec legens sciret
cui initium carnis in Domino et Dei
advenientis habitaculum caro deberet
agnoscere atque in se verbum vocis
quod in consonantibus perdiderat inveniret.
Denique in perfecti evangelii opus
intrans et a baptismo Domini predicare
Deum inchoans non laboravit in
nativitate carnis quam in prioribus
viderat dicere sed totus in primis expulsionem ex
positionem deserti ieiunium numeri
temptationem dyaboli congregationes
bestiarum et ministerium protulit angelo
rum. Ut instituens nos ad intelligen
dum singula in brevi compingens nec
auctoritatem facte rei demeret et perficiendi o
peris plenitudinem non negaret. De
nique amputasse sibi post fidem pol
licem dicitur ut sacerdotio reprobus ha
beretur. Sed tantum consentiens fidei predesti
nata potuit electio ut nec sic in o
pere verbi perderet quod prius meruerat
in genere. Nam Alexandrie episcopus fuit.
Cuius per singula opus scire et

evangelii in se dicta disponere et disciplinam
in se legis agnoscere et divinam
in carne Domini intelligere naturam quam in
nos primum oportet requiri. Dehinc inqui
sitam volumus agnosci habentes mer
cedem exhortationis quoniam qui plan
tat et qui rigat unum sunt qui autem incremen
tum prestat Deus est. Infra scripti
versus continent materias et numerum
capitulorum evangelii Marci. etc.

i	ii	iii
Iohannes baptista et precursor Christi	discipulos po[illegible] exemplum	xii apostolos
Predicat	exultat	sonat

iiii	v
servus	suffocavit
proverbia	porci

vi	vii	viii
puella filia Herodiadis	manibus manducare	ambulant velud arbores videt homines
Saltat	non lotis	ut frondes

ix	x
Syrofenissa generatione bestiis	facilius est per foramen acus transire
fidlo	camelum

xi	xii	xiii
vestimenta sua in via	paupercule vidue	genus supgentem
Sternunt	era duo	dolor

xiiii	xv	xvi
erit pascha	dominum	resurrectio
asina	passio	vita marcus

Initium evangelii Ihesu Christi filii Dei. Sicut
scriptum est in Ysaia propheta: Ecce mit ·1·
to angelum meum ante faciem tuam qui
preparabit viam tuam ante te. Vox clamantis
in deserto: parate viam Domini, rectas
facite semitas eius. Fuit Iohannes
in deserto baptizans et predicans bap
tismum penitentie in remissionem peccatorum.
Et egrediebatur ad illum omnis Iudee regio

7 ierosolimite uniuersi · 7 baptizaban
tur ab illo in iordane flumine confi
tentes peccata sua · 7 erat iohannes uesti
tus pilis cameli · 7 zona pellicia circa lum
bos eius · 7 locustas 7 mel siluestre
edebat 7 predicabat dicens · Venit for
tior me post me cuius non sum dignus
procumbens soluere corrigiam calciamento
rum eius · Ego baptizaui uos in aqua · ille
uero baptizabit uos in spiritu sancto · 7 factum
est in diebus illis · uenit ihesus a nazareth ga
lylee · 7 baptizatus est in iordane a io
hanne · 7 statim ascendens de aqua uidit a
pertos celos · 7 spiritum tamquam columbam
descendentem · 7 manentem in ipso · 7 uox facta
est de celis · Tu es filius meus dilectus · in te
conplacui michi · 7 statim spiritus expulit eum
willehadus in desertum · 7 erat in deserto · xl · diebus
7 xl noctibus · 7 temptabatur a sathana
Erat que cum bestiis 7 angeli ministra
bant illi · Postquam autem traditus est iohannes ·
uenit ihesus in galyleam predicans euange
lium regni dei · 7 dicens · Quoniam impletum
est tempus · 7 appropinquauit regnum dei ·
Penitemini · 7 credite euangelio · 7 preter
iens secus mare galylee · uidit symonem
7 andream fratrem eius · mittentes retia in mare ·
Erant enim piscatores · 7 dixit illis ihesus · Veni
te post me · et faciam uos fieri piscatores
hominum · et protinus relictis
retibus secuti sunt eum · 7 progressus in
de pusillum uidit iacobum zebedei
7 iohannem fratrem eius · 7 ipsos in naui con
ponentes retia sua · 7 statim uocauit
illos · 7 relicto patre suo zebedeo in
naui cum mercennariis · secuti sunt eum ·
7 ingrediuntur capharnaum · 7 statim

sabbatis ingressus in synagogam · docebat
eos · 7 stupebant super doctrina eius ·
Erat enim docens eos quasi potestatem habens 7
non sicut scribe · 7 erat in synagoga
eorum homo in spiritu inmundo · 7 exclama
uit dicens · Quid nobis 7 tibi ihesu naza
rene · uenisti ante tempus perdere nos · Scio
qui sis sanctus dei · 7 comminatus est ei ihesus di
cens · Obmutesce 7 exi de homine · 7
discerpens eum spiritus inmundus · 7 exclamans
uoce magna · exiuit ab eo · 7 mi
rati sunt omnes · ita ut conquirerent inter se
dicentes · Quidnam est hoc · que doctrina hec no
ua · quia in potestate 7 uirtute spiritibus in
mundis imperat 7 obediunt ei · 7 proces
sit rumor eius statim in omnem regionem
galylee · 7 protinus egredientes de sy
nagoga · uenerunt in domum symo
nis · 7 andree cum iacobo 7 iohanne
Decumbebat autem socrus symonis febri
citans · 7 statim dicunt ei de illa · 7 acce
dens eleuauit eam · 7 apprehensa
manu eius · 7 continuo dimisit eam
febris · 7 ministrabat eis · Vespere autem
facto cum occidisset sol · afferebant
ad eum omnes male habentes 7 demonia
habentes 7 erat omnis ciuitas congregata
ad ianuam · 7 curauit multos qui
uexabantur uariis languoribus ·
7 demonia multa eiciebat · 7 non sine
bat loqui ea · quoniam sciebant eum · 7 dilu
culo ualde consurgens · egressus a
biit in desertum locum · ibique orabat ·
7 persecutus est eum symon · 7 qui cum eo
erant · 7 cum inuenissent eum · dixerunt
ei · quia omnes querunt te · 7 ait illis · eamus
in proximos uicos · 7 ciuitates ut

& ibi p̃dicē. Ad h̃ .n. ueni. & erat p̃
dicās ĩ synagogis eor̃. & oĩ galy
lea & demonia eiciens. & uenit ad
eũ leprosus dep̃cans eũ. & genu
flexo dixit. Si uis potes me
mũdare. Ih̃c aũt misert' eius
extendit manũ suã. & tangens
eũ ait illi. Volo mũdare. & cũ
dixisset statĩ discessit ab eo le
pra. & mũdat' ē. & cõminat' ē ei.
& statĩ eiecit illũ. & dixit ei. Vide
nemĩ dixis. s; uade ostẽde te p̃n
cipi sacerdotũ. & offer p̃ emũda
tiõe tua q̃ p̃cepit moyses ĩ tes
timoniũ ill'. At ille egress' cepit
p̃dicare. & diffamaẽ s'monem
ita ut iam nõ poss; manifeste
ĩ ciuitatẽ introire. s; foris ĩ de
sertis locis eẽ. & cõueniebant
Et iterũ in
ad eũ undiq;
trauit capharnaũ post dies
octo. & auditũ ẽ q̃ ĩ domo eẽt. &
cõuener̃t multi. ita ut nõ cape
rent neq; ad ianuã. & loq̃bat'
eis ũbũ. & uener̃t ferẽtes ad eũ
paraliticũ. q' a q̃ttuor portabat'.
& cũ nõ possent offerre eũ illi
p̃ turba nudauer̃t tectũ ubi
erat. & patefaciẽtes submiser̃t
grabatũ ĩ q' paralitic' iacebat.
Cũ uidiss; aũt ih̃c fidẽ illor̃. ait
paralitico. Fili dimittũt' t' p̃cc̃a
tua. Erant illic q'dã de scribis se
dẽtes & cogitãtes ĩ cordibus suis.
Q't hic sic loq't'. blasphemat. q's
p̃t dimittẽ p̃cc̃a ñ sol' d's. Q'
statĩ cognito ih̃us sp̃u q' sic co
gitauerũt ĩt' se dicit ill'. q' ista co
gitatis ĩ cordib' u'ris. q' ẽ faci
li' dicẽ paralitico dimittũt' t' p̃cc̃a
tua. aũt dicẽ surge tolle grabatũ
tuũ & ambula. Vt aũt sciatis q' p̃tatẽ
h't filius hõis dimittendi p̃cc̃a. ait
paralitico. Tibi dico surge. tolle gr̃
batũ tuũ & uade ĩ domũ tuã. & sta
tĩ surrexit. & sublato grabato a
biit corã õib;. ita ut ammirarẽt'
õs. & hõrificarẽt d'm dicẽtes. q'
nũq' sic uidim'. & egress' ẽ rur
sus ad mare. oĩsq; turba ueniẽ
bat ad eũ. & docebat eos. & cũ p̃ti
ret uidit leui alphei sedentem
ad theloneũ. & ait illi. Sequẽ
me. & surgẽs secut' ẽ eũ. & f'cũ ẽ
ut accũberet ĩ domo illi'. multi
publicani & p̃ccõres sil' discũbebãt
cũ ih̃u & discipulis ei'. Erãt .n. mul
ti q' & seq̃bãt eũ. & scribe & pharisei
uidẽtes. q'a mãducaret cũ p̃ccõrib'
& publicanis. dicebãt discipulis ei'.
Q're cũ publicanis & p̃ccõribs mã
ducat & bibit m'g'r u'r. Hoc audito
ih̃c ait ill'. Nõ necẽ h'nt sani medi
cũ. s; q' male h'nt. ñ .n. ueni uocaẽ
iustos. s; p̃ccõres. & erant discipu
li iohis & pharisei ieiunãtes. & uen
ẽt & dicũt illi. Q're discipuli iohis
& phariseor̃ ieiunãt. tui aũt discipuli
nõ ieiunãt. & ait ill' ih̃c. Nũq'd pos
sũt filii nuptiar̃ q' diu sponsus cũ
ill' ẽ ieiunare. q'to t'pe h'nt secũ
sponsũ ñ p̃nt ieiunaẽ. Venient aũt
dies cũ auferẽt' ab eis sponsus. & tũc
ieiunabũt ĩ ill' dieb'. Nẽo assumptũ

willehad'

panni rudis assuit vestimento veteri
alioquin aufert supplementum novum
a veteri et maior scissura fit. Et nemo
mittit vinum novellum in utres ve-
teres. alioquin dirumpit vinum utres
et vinum effunditur et utres peribunt. Sed
vinum novum in utres novos mitten-
dum. Et factum est iterum cum dominus sabbatis am-
bularet per sata. discipuli eius ceperunt pro-
gredi et vellere spicas. Pharisei autem
dicebant ei. Ecce quid faciunt discipuli
tui sabbatis quod non licet. Et ait illis. Numquam
legistis quid fecerit David quando necessitatem
habuit et esuriit ipse et qui cum eo erant
quomodo introivit domum dei. sub abiathar
principe sacerdotum et panes proposi-
tionis manducavit quos non licebat man-
ducare nisi solis sacerdotibus et levitis.
et dedit eis qui cum eo erant. Et dicebat eis

Bremensis

sabbatum propter hominem factum est et non homo
propter sabbatum. Itaque dominus est filius hominis
iii Et introivit iterum in et sabbati
synagogam. et erat ibi homo habens manum
aridam. Et observabant eum si sabbatis cu-
raret. ut accusarent illum. Et ait homini habenti
manum aridam. Surge in medio. Et
dixit eis. Licet sabbatis benefacere an
male; animam salvam facere an perdere.
At illi tacebant. Et circumspiciens eos
cum ira contristatus est super cecitate eorum
dicit homini. Extende manum tuam. Et
extendit. et restituta est manus illi.
Exeuntes autem statim pharisei cum herodia-
nis consilium faciebant adversus eum
quomodo eum perderent. Et ihesus cum discipulis
suis secessit ad mare. et multa turba
a galylea et iudea secuta est eum. et ab ie-
rosolimis. et ab ydumea. et trans iordanem
et qui circa tyrum et sydonem multitudo mag-
na audientes que faciebat venerunt
ad eum. Et dixit discipulis suis ut
navicula sibi deserviret propter turbam ne
comprimerent eum. Multos enim sanabat
ita ut irruerent in eum ut illum tan-
gerent. Quotquot autem habebant plagas et spiritus
inmundi cum illum videbant procidebant
ei. et clamabant dicentes. Tu es filius
dei. Et vehementer comminabatur eis ne
manifestarent illum. Et ascendens in montem
vocavit ad se quos voluit ipse. et ve-
nerunt ad eum. Et fecit ut essent duodecim
cum illo. et ut mitteret eos predicare.
Et dedit illis potestatem curandi et eiciendi
demonia. et inposuit symoni nomen pe-
trus. et iacobum zebedei. et iohannem fratrem
iacobi. et inposuit eis nomina boanar-
ges. quod est filii tonitrui. et andream et
philippum. et bartholomeum. et ma-
theum. et thomam. et iacobum alphei.
et thadeum. et symonem cananeum. et
iudam scarioth qui et tradidit illum. Et
veniunt ad domum. Et convenit iterum tur-
ba ita ut non possent neque panem manducare.
Et cum audissent sui exierunt tenere eum.
Dicebant enim quoniam in furorem versus est.
Et scribe qui ab ierosolimis descenderant di-
cebant. quoniam beelzebub habet. et quia in prin-
cipe demoniorum eicit demonia. Et con-
vocatis eis in parabolis dicebat illis. quomodo
potest sathanas sathanam eicere. Et si
regnum in se dividatur non potest stare reg-
num illud. Et si domus super semetipsam dis-
ponatur. non poterit domus illa stare.
Et si sathanas consurrexit in semetipsum

dispu̇tꝰ ē· ⁊ nō pot̄ stare· s̄ finē
hȝ· Nemo pt̄ uasa fortis igressꝰ
i domū diripe n̄ pius forte alliget
⁊ tūc domū eiꝰ diripiet· Amē di
co uob̄ qm̄ oīa pc̄ta dimittent̄
filijs hoīm ⁊ blasphemie quib̄
blasphemauint· q̄ at̄ blasphem̄
uit i spm̄ scm̄· n̄ ħt rmissiones
i eternū· s̄ reꝰ erit etni delicti· qm̄
dicebāt spm̄ i mūdū ħt· ⁊ ueniūt
mr̄ eiꝰ ⁊ frēs ⁊ sorores stātes ⁊ mi
serūt ad eū uocātes eū· ⁊ sedebāt
cc̄ eū turba· ⁊ dicūt ei· Ecce mr̄
tua ⁊ frēs tui forīs q̄rūt te· ⁊ rn̄
dēs ait eis· q̄ ē mr̄ mea ⁊ fratres
mei· ⁊ circūspicīes eos q̄ i circuitu
eiꝰ sedebāt ait· Ecce mr̄ mea ⁊ frēs
mei· q̄ n̄ fecerit uolūtatē dī· hic
frater meꝰ ⁊ soror mea ⁊ mr̄ ē·
Et iterū cepit ihc̄ docere ad mare
⁊ cōgregata ē ad eū turba multa· ita
ut i nauī ascēdēs sederet i mari· ⁊
oīs turba circa mare sr̄ trā erat· ⁊
docebat illos i pabolis multa· ⁊ di
cebat ill' i doctrina sua· Audite·
Ecce exijt seminās ad seminandū· Et
dū semiat aliud cecidit cc̄ uiā· ⁊
uenerūt uolucres celi ⁊ comederūt
illud· Aliud u° cecidit sr̄ petrosa
ubi nō ħuit trā multā ⁊ statī ex
ortū ē· qm̄ n̄ ħebat altitudinē
tre· ⁊ qn̄ exortꝰ ē sole estuauit
⁊ eo q̄ nō ħebat radicē exaruit·
⁊ aliud cecidit i spinas· ⁊ ascēde
rūt spine· ⁊ suffocauerūt spine il
lud· ⁊ fructū nō dedit· ⁊ aliud ce
cidit i trā bonā ⁊ dabat fructū

ascendētē ⁊ crescētē· ⁊ afferebat unū
triginta· ⁊ unū sexagīta· ⁊ unū centū·
⁊ dicebat· Q̄ ħt aures audiēdi au
diat· ⁊ cū eēt singlaris īterogaue
rūt eū hij q̄ cū eo erāt duodecim
pabolā· ⁊ dicebat eis· Vob̄ datū
est scire mistiū regni dī· ill' at̄ q̄
foris st̄ i pabolis oīa fiūt· Vt uiden
tes uideāt ⁊ nō uideāt· ⁊ audiētes
audiāt· ⁊ nō itelligāt· nequn̄ cūtāt̄
⁊ dimittāt̄ eis pc̄ta· ⁊ ait ill'· Nesci
tis pabolā hāc· ⁊ quō oēs pabolas
cognoscetis· Qui seiāt ūbū seminat·
hij at̄ st̄ q̄ cc̄ uiā· ubi seiāt̄ ūbū· ⁊
cū audierint· cōfestī uenit sathanas
⁊ aufert ūbū q̄ seiatū ē i cordibus
eoꝝ· Hij st̄ sil'r q̄ sup petrosa semi
nāt̄· q̄ cū audierint ūbū statī cū
gaudio accipiūt illud· ⁊ n̄ ħnt ra — Willehadus
dices i se· s̄ tpales st̄· Deinde orta
tribulatōe ⁊ psecutiōe ꝑ ūbū cōfes
tī scādalizant̄· ⁊ alij st̄ q̄ i spinis
seiant̄· hij st̄ q̄ ūbū audiūt ⁊ erūp
ne sclī· ⁊ decepcō diuitiaꝝ· ⁊ cc̄ reli
qua cōcupiscētie itroeūtes suffocāt
ūbū ⁊ sine fructu efficit̄· ⁊ hij st̄ q̄
sr̄ trā bonā seiati st̄· q̄ audiūt ūbū
⁊ suscipiūt ⁊ fructificāt· unū tri
ginta· ⁊ unū sexagīta· ⁊ unū centū·
⁊ dicebat ill'· Nūq̄ lucna uenit
ut sb̄ modio ponat̄ aut sub lecto·
nōne ut sup cādelabꝝ ponat̄· n̄ n̄
ē aliq̄d absconditū q̄d n̄ manifeste-
tur· nec fcm̄ ē occultū· s̄ ut i palā ueniat·
Si q̄s ħt aures audiēdi audiat· ⁊ di
cebat ill'· Videte q̄d audiatis· i q̄
mēsura mēsi fueritis rēmecietur uob̄

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

⁊ adicietᷣ uob. Q̄ n. h̄t dabitᷣ illi.
⁊ q̄ n̄ h̄t ⁊ q̄d h̄t aufeᷣtᷣ ab eo. ⁊ dice
bat. Sic ē regnū dī. q̄admodū si
iactat hō sementē ī trā. ⁊ dormiat.
⁊ exsurgat nocte ac die. ⁊ semē
germinet. ⁊ increscat dū nescit ille.
Vltro .n. tra fructificat. p̄mū her
bam deinde spicā. deīde plenū fru
mentū ī spica. ⁊ cū ex se pdux̄it
fructꝰ statī mittit falcē qm̄ ad
ē messis. ⁊ dicebat. Cui assilabimꝰ
regnū dī. aᷣ cui pabole ꝯpabimꝰ
illud. Sicut granū synapis q̄d cū
seminatū fuit ī tra minꝰ ē oībꝰ
seminibꝰ q̄ s̄t ī tra. ⁊ cū seīatū fuit
ascēdit ⁊ fit maiꝰ oībꝰ olibus
⁊ facit ramos magnos ita ut
possīt sub umbra eiꝰ aues celi h̄itare.
⁊ talibꝰ mltis pabolis loq̄batᷣ
eis ūbū. pͥut poterant audire. Sine
pabola aūt nō loq̄batᷣ eis. Seorsū
aūt discipulis suis dissēbat oīa. Et
ait illis ī illa die. cū sero fcm̄ eēt.
Transeamꝰ ꝯtᷓ. ⁊ dimittētes turbā
assumūt eū ita ut eāt ī naui. ⁊ a
liē naues eāntᷣ cū illo. ⁊ fcā ē pcel
la magna uēti. ⁊ fluctꝰ mittebat
ī nauē ita ut iplereᷣ nauis. ⁊ eāt
ip̄e ī puppi. sup̄ ceruical dormiēs
⁊ excitāt eū. ⁊ dicūt ei. Mḡr n̄ ad
te ptinet q̄d pimꝰ? ⁊ exsurgēs cō
minat᷑ ē uēto ⁊ dixit mari. Tace
obmutesce. ⁊ cessauit uētꝰ. ⁊ fcā
ē trāq̄llitas magna. ⁊ ait illꝭ. q̄d
timidi estis? Nec dū h̄etis fidem
⁊ timuerūt magno timore. ⁊ dice
bant ad alterutrū. Q̄s putas est

iste. q̄r ⁊ uentꝰ ⁊ mare obedit ei. v
Et uenerūt trāsfretū maris in
regione gerasenorū. ⁊ exeuntes
de naui. statī occurrit de monumē
tis hō in spū īmūdo q̄ domiciliū
h̄ebat ī monumētis. ⁊ neq̄ cathenis
iā q̄sq̄ eū poterat ligare qm̄ sepe
ꝯpedibꝰ ⁊ cathenis uinctꝰ disru
pissꝫ cathenas ⁊ ꝯpedes ꝯminu
issꝫ. ⁊ nēo poterat eū domare. ⁊
sp̄ nocte ac die ī monumētis
eāt. clamās ⁊ ꝯcidens se lapidi
bus. Vidēs aūt ih̄m a lōge cucurrit
⁊ adorauit eū. ⁊ clamās uoce
magna dixit. Q̄d m̄ ⁊ tibi ih̄u fili
dī summi? Adiuro te p dm̄. ne me
torq̄as. Dicebat .n. illi. Exi sp̄c
īmūde de hōīe. ⁊ īterrogabat eū.
Q̄d ē nomē tibi? ⁊ dicit ei. Legio no
mē m̄ ē. q̄r multi sumꝰ. ⁊ dep̄caba
tᷣ eū multū ne se expelleᷣet extᷓ regio
nem. Erat aūt ibi circa montem
grex porcorū magnꝰ pascēs. ⁊ de
p̄cabāt eū sp̄c dicēs. Mitte nos
ī porcos ut ī eos īntroeamꝰ. ⁊ cō
cessit eis statī ih̄c. ⁊ exeūtes sp̄c
īmūdi īntroierūt ī porcos. ⁊ mḡ
no īpetu grex p̄cipitatꝰ ē ī mare
ad duo milia. ⁊ suffocati s̄t in
mari. Q̄ aūt pascebāt eos fuge
rūt ⁊ nūtiauerūt ī ciuitatē ⁊ in
agros. ⁊ egressi s̄t uidere q̄d
eēt fcm̄. ⁊ ueniūt ad ih̄m. ⁊ uidēt
illū q̄ a demonio uexabatᷣ sedentē
uestitū ⁊ sane mētis. ⁊ timuerūt.
⁊ narrauerūt illꝭ q̄ uiderāt q̄lr
fcm̄ eēt ei q̄ demoniū h̄uerat. ⁊ de

porcis ⁊ rogāē eū cepūt ut discedēt
a finibꝫ eoꝝ. Cūqꝫ ascendēt nauē ce
pit illū depcari q̄ a demonio uexat⁹
fuāt ut eēt cū illo. ⁊ nō admisit
eū ſꝫ ait illi. Vade ad domū tuā ⁊
ad tuos. ⁊ anūcia ill' q̄nta t' dn̄s
fecit ⁊ misꝰ ē tui. ⁊ abijt ⁊ cepit
p̄dicare in deca ꝑ polī. q̄nta sibi
fecisset ih̄c ⁊ oēs mirabāt'. ⁊ cū ascē
disset ih̄c ī naui rursꝰ ī trāsfretū cō
uenit t'ba multa ad illū ⁊ erat c' mare.
⁊ uenit q̄dā de archisynagogis noīe
iayrus ⁊ uidēs eū ꝓcidit ad pedes ei⁹
⁊ deꝑcabāt eū multū dicēs. q̄m filia
mea ī extremis ē. ueni ipone sup eā
manū tuā ut salua sit ⁊ uiuat. ⁊
abijt cū illo. ⁊ seq̄bat' eū turba
multa. ⁊ cōprimebāt illū. ⁊ mulier q̄
erat ī pfluuio sanguinis ānis. xij.
⁊ fuāt multa ꝑpessa a cōplib' medi
cis ⁊ erogauāt oīa sua. nec q̄tq̄m
ꝓfecāt. ſꝫ mag' deteri' h̄ebat. cū
audisset de ih̄u uenit ī turba retro
⁊ tetigit uestimētū ei⁹. Dicebat. n.
q̄ si l' uestimētū ei⁹ tetigero salua
ero. ⁊ cōfestī siccat⁹ ē fons sanguinis
ei⁹ ⁊ sensit corpe q' sanata eēt a
plaga. ⁊ statī cognoscēs ī semet
ip̄o uirtutē q̄ exierat de eo cōuersus
ad turbā aiebat. Q̄s tetigit uesti
mēta mea. ⁊ dicebāt ei discipuli
sui. Vides turbā cōprimētē te ⁊ di
cis q̄s me tetigit. ⁊ circūspiciebat
uidē eā q̄ h' fecāt. Mulier aūt timēs
⁊ tremēs. sciēs q' factū eēt ī se uenit
⁊ ꝓcidit an̄ eū ⁊ dixit ei oēm uei
tatē. Ille aūt dixit ei. Filia fides

tua saluā te fecit uade ī pace ⁊ esto
sana a plaga tua. Adhuc eo loq̄ṫe
ueniūt ad archisynagogū dicētes.
q' filia tua mortua ē. q̄d ult' uexas
mḡrm. Ih̄c aūt audito uerbo q̄d dice
bat' ait archisynagoge. Noli ti
mē. tm̄mō crede. ⁊ nō admisit
q̄q̄m seq̄ se nisi petrū ⁊ iacobū ⁊
iohēs frēm iacobi. ⁊ ueniūt ad do
mū archisynagogi. ⁊ uidit tu
multū ⁊ flētes ⁊ eiulātes multū.
⁊ ingressꝰ ait eis. Q̄d turbamini ⁊ plo
ratis. Puella nō ē mortua. ſꝫ dor
mit. ⁊ irridebāt eū. Ip̄e u° eiectis
oīb' assumpsit prēm ⁊ mrēm puel
le ⁊ q̄ secū erāt. ⁊ igrediūt' ubi
erāt puella iacēs. ⁊ tenēs manū
puelle. ait illi talitha cumi. q̄d ē inť
ꝑtatū. puella t' dico surge. ⁊ cōfestī Breuiclis
surrexit puella ⁊ ambulabat. Erat
aūt ānoꝝ xij. ⁊ obstupuerūt stupo
re maxīo ⁊ ꝑcepit ill' uehemēt' ut
nemo id sciret. ⁊ iussit dare illi man
Et egressꝰ inde abijt ducare. vi
ī patriā suā ⁊ seq̄bāt illū discipuli
sui. ⁊ facto sabbato cepit ī synagoga
docē. ⁊ multi audiētes āmirabant'
ī doctrina ei⁹ dicētes. Vn̄ huic oīa h̄
⁊ q̄ est sapiā q̄ data ē illi ⁊ uirtutes
tales q̄ ꝑ manꝰ ei⁹ efficiunt'. Nōne
iste ē fabꝛ filius marie. frāt iacobi ⁊
ioseph ⁊ iude ⁊ symonis. Nōne ⁊ so
rores ei⁹ h' nobiscū sūt. ⁊ scādaliza
bant' ī illo. ⁊ dicebat eis ih̄c q' nō
ē ꝓpha sine honōe nisi ī patria sua ⁊ in
cognatiōe sua ⁊ ī domo sua. ⁊ nōle
bat ibi uirtutes ullas facē. nisi

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

paucos infirmos inpositis manibus
curauit. Et mirabatur propter incredulitatem
illorum. Et circuibat castella in circuitu do-
cens. Et conuocauit duodecim. et cepit eos
binos mittere. et dabat illis potestatem
spirituum inmundorum. Et precepit eis ne quid
tollerent in uia nisi uirgam tantum. non peram
non panem. neque in zona es. sed calciatos
sandaliis. et ne induerentur duabus tu-
nicis. Et dicebat eis. Et quocumque introie-
ritis in domum. illic manete donec exe-
atis inde. Et quicumque non receperint uos nec
audierint uos. exeuntes inde excu-
tite puluerem de pedibus uestris in testi-
monium illis. Et exeuntes predicabant ut
penitentiam agerent. et demonia multa eicie-
bant. et ungebant oleo multos egros
et sanabant. Et audiuit herodes rex.
manifestum enim factum est nomen eius. et dice-
bat quia iohannes baptista resurrexit a mor-
tuis. et propterea operantur uirtutes in illo.
Alii autem dicebant. quia helyas est. Alii
uero dicebant quia propheta est. quasi unus ex
prophetis. Quo audito herodes ait. Quem
ego decollaui iohannem. hic a mortuis
resurrexit. Ipse enim herodes misit et
tenuit iohannem. et uinxit eum in carcere
propter herodiadem uxorem philippi fratris sui
quia duxerat eam. Dicebat enim iohannes he-
rodi. Non licet tibi habere uxorem fratris tu-
i. Herodias autem insidiabatur illi et uole-
bat occidere eum nec poterat. Herodes enim
metuebat iohannem sciens eum uirum
iustum et sanctum et custodiebat eum. Et
audito eo multa faciebat. et libenter
eum audiebat. Et cum dies oportunus
accidisset. herodes natalis sui cenam

fecit principibus et tribunis et primis ga-
lylee. Cumque introisset filia ipsius herodi-
adis et saltasset. et placuisset herodi
simulque recumbentibus. rex ait puelle
Pete a me quod uis. et dabo tibi. Et iura-
uit illi. quia quicquid petieris dabo tibi
licet dimidium regni mei. Que cum ex-
isset dixit matri sue. Quid pe-
tam. Et illa dixit. Caput iohannis
baptiste. Cumque introisset statim cum festi-
natione ad regem petiuit dicens. Vo-
lo ut protinus des michi in disco caput
iohannis baptiste. Et contristatus est rex. propter ius-
iurandum. et propter simul discumbentes no-
luit eam contristare. sed misso spicula-
tore precepit afferri caput eius in disco.
Et decollauit eum in carcere. et attulit
caput eius in disco. et dedit illud pu-
elle. Et puella dedit matri sue. Quo au-
dito discipuli eius uenerunt et tulerunt
corpus eius. et posuerunt illud in mo-
numento. Et conuenientes apostoli ad ihesum
renuntiauerunt illi omnia que egerunt et
docuerunt. Et ait illis. Venite seor-
sum in desertum locum. et requiescite pu-
sillum. Erant enim qui ueniebant et qui re-
dibant multi. et nec manducandi spa-
tium habebant. Et ascendentes in nauem
abierunt in desertum locum seorsum. Et ui-
derunt eos abeuntes et cognouerunt mul-
ti. et pedestres de omnibus ciuitatibus
concurrerunt illuc. et preuenerunt eos. Et
exiens ihesus uidit turbam multam. et
misertus est super eos. quia erant sicut
oues non habentes pastorem. Et cepit
docere illos multa. Et cum iam hora mul-
ta fieret. accesserunt discipuli eius di-

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

tertes. Desertus est locus hic et iam hora preterijt. Dimitte illos ut euntes in proximas villas et uicos emant sibi cibos quos manducent. Et respondens ait illis: Date eis vos manducare. Et dixerunt ei. Euntes emamus denarijs ducentis panes et dabimus eis manducare. Et dicit eis. Quot panes habetis? Ite et uidete. Et cum cognouissent dicunt. Quinque et duos pisces. Et precepit illis ut accumbere facerent omnes secundum contubernia super viride fenum. Et discubuerunt in partes per centenos et per quinquagenos. Et acceptis quinque panibus et duobus piscibus intuens in celum benedixit et fregit panes et dedit discipulis suis ut ponerent ante eos. Et duos pisces diuisit omnibus. Et manducauerunt omnes et saturati sunt. Et sustulerunt reliquias fragmentorum duodecim cophinos plenos et de piscibus. Erant autem qui manducauerunt quinque milia virorum. Et statim coegit discipulos suos ascendere in nauim ut precederent eum transfretum ad bethsaydam dum ipse dimitteret populum. Et cum dimisisset eos abiit in montem orare. Et cum sero esset erat nauis in medio maris et ipse solus in terra. Et uidens eos laborantes in remigando. erat enim uentus contrarius eis. et circa quartam uigiliam noctis uenit ad eos ambulans super mare. et uolebat preterire eos. At illi ut uiderunt eum ambulantem super mare. putauerunt fantasma esse. Et exclamauerunt omnes enim eum uiderunt. et conturbati sunt. Et statim locutus est eis. et dixit illis. Confidite ego sum nolite timere. Et ascendit ad illos in nauim. et cessauit uentus. Et plus magis intra se stupebant. non enim intellexerant de panibus. Erat enim cor illorum obcecatum. Et cum transfretassent peruenerunt in terram genezareth et applicuerunt. Cumque egressi essent de naui continuo cognouerunt eum. Et percurrentes uniuersam regionem illam ceperunt in grabatis eos qui se male habebant circumferre ubi audiebant eum esse. Et quocumque introibant in uicos uel in uillas aut ciuitates in plateis ponebant infirmos et deprecabantur eum ut uel fimbriam uestimenti eius tangerent. Et quotquot tangebant eum salui fiebant.

Et conueniunt ad eum pharisei et quidam de scribis uenientes ab iherosolimis. vij
Et cum uidissent quosdam ex discipulis eius communibus manibus id est non lotis manducare panes uituperauerunt. Willehadus
Pharisei enim et omnes iudei nisi crebro lauent manus non manducant tenentes traditionem seniorum. et a foro nisi baptizentur non comedunt. et alia multa que tradita sunt illis seruare baptismata calicum et urceorum et eramentorum et lectorum. Et interrogabant eum pharisei et scribe. Quare discipuli tui non ambulant iuxta traditionem seniorum sed communibus manibus manducant panem? At ille respondens dixit eis. Bene prophetauit ysaias de uobis ypocritis. sicut scriptum est. populus hic labijs me honorat. cor autem eorum longe est a me. In uanum autem me colunt docentes et precepta hominum. relinquentes enim mandatum dei tenetis traditionem hominum baptismata urceorum et calicum et alia his similia facitis multa. Et dicebat

illis. Vos irritum facientes preceptum dei ut traditionem vestram servetis. Moyses enim dixit: Honora patrem tuum et matrem tuam. Et qui maledixerit patri suo vel matri morte moriatur. Vos autem dicitis: Si dixerit homo patri aut matri corban quod est donum quodcumque ex me tibi profuerit, et ultra non dimittitis eum quicquam facere patri suo aut matri, rescindentes verbum dei per traditionem vestram quam tradidistis. Et similia huiusmodi multa facitis. Et advocans turbam iterum dicebat illis: Audite me omnes et intelligite. Nichil est extra hominem introiens in eum quod possit eum coinquinare, sed que de homine procedunt illa sunt que coinquinant hominem. Si quis habet aures audiendi audiat. Et cum introisset in domum a turba, interrogabant eum discipuli eius parabolam. Et ait illis: Sic et vos imprudentes estis? Non intelligitis quia omne extrinsecus introiens in hominem non potest eum coinquinare, quia non introit in cor eius sed in ventrem, et in secessum exit purgans omnes escas? Dicebat autem quoniam que de homine exeunt illa coinquinant hominem. Ab intus enim de corde hominum cogitationes male procedunt, adulteria, fornicationes, homicidia, furta, avaritie, nequitie, dolus, impudicitia, oculus malus, blasphemia, superbia, stultitia. Omnia hec mala ab intus procedunt et coinquinant hominem. Et inde surgens abiit in fines Tyri et Sydonis. Et ingressus domum neminem voluit scire, et non potuit latere. Mulier enim statim ut audivit de eo, cuius habebat filia spiritum immundum, intravit et procidit ad pedes eius. Erat autem mulier gentilis Syrophenissa genere. Et rogabat eum ut demonium eiceret de filia eius.

Qui dixit illi: Sine prius saturari filios. Non est enim bonum sumere panem filiorum et mittere canibus. At illa respondit et dixit ei: Utique domine, nam et catelli sub mensa comedunt de micis puerorum. Et ait illi: Propter hunc sermonem vade, exiit demonium de filia tua. Et cum abisset in domum suam invenit puellam iacentem supra lectum et demonium exisse. Et iterum exiens de finibus Tyri venit per Sydonem ad mare Galilee inter medios fines Decapoleos. Et adducunt ei surdum et mutum, et deprecabantur eum ut imponat illi manum. Et apprehendens eum de turba seorsum misit digitos suos in auriculas eius, et exspuens tetigit linguam eius, et suspiciens in celum ingemuit et ait illi: Effeta, quod est adaperire. Et statim aperte sunt aures eius, et solutum est vinculum lingue eius, et loquebatur recte. Et precepit illis ne cui dicerent. Quanto autem eis precipiebat tanto magis plus predicabant, et eo amplius admirabantur dicentes: Bene omnia fecit, et surdos fecit
audire et mutos loqui. VIII
In illis diebus iterum cum turba multa esset nec haberent quod manducarent, convocatis discipulis ait illis: Misereor super turbam quia ecce iam triduo sustinent me nec habent quod manducent. Et si dimisero eos ieiunos in domum suam, deficient in via. Quidam enim ex eis de longe venerunt. Et responderunt ei discipuli sui: Unde istos poterit quis hic saturare panibus in solitudine? Et interrogavit eos: Quot panes habetis?

Et dixerunt. Septē. Et precepit turbe
discūbere sup̄ terrā. Et accipiēs vii panes
grās agēs fregit. et dabat discipu-
lis suis ut apponerent. et apposuerūt
turbe. Et hēbant pisciculos paucos.
et ipos bndixit. Et iussit apponi. Et
mādūcauerūt et saturati sūt. Et sustule-
rūt q̄ supauat de fragmētis. vii
sportas. Erant aūt q̄ mādūcauerūt
q̄si q̄tuor milia. et dimisit eos. Et
statī ascēdēs nauē cū discipulis
suis. uenit ī ptes dalmanutha. Et
exierūt pharisei et cepūt cōquirere cū
eo. q̄rētes ab illo signū de celo tēp-
tātes eū. Et igemiscēs spū ait. Q̄d
generatō ista q̄rit signū? Amē dico
uob. si dabit̄ generatōi isti signū.
Et dimittēs eos. ascēdit itm in na-
uē. et abiit trāsfretū. Et obliti st̄ dis-
cipli ei⁹ sumere panes. et nisi unū
panē nō hēbant secū ī naui. Et p̄-
cepit eis dicēs. Videte et cauete a
fermēto phariseor. et a fermēto herodis.
Et cogitabāt ad alterutrū dicētes q̄
panes nō hēm⁹. Q̄o cognito ihc ait
ill. Q̄d cogitatis q̄ panes nō hētis?
nōdū cognoscitis nec intelligitis? ad-
huc cecatū hētis cor urm̄? Ocu-
los hn̄tes nō uidetis. et aures hn̄-
tes nō auditis. nec recordamini. qn̄
qnq; panes fregi ī qnq; milia. et
q̄t cophinos fragmētor plenos
sustulistis? Dicūt ei. duodecī.
Qn̄ et septē panes ī q̄tuor milia
q̄t sportas fragmētor sustulistis?
Et dicūt ei septē. Et dicebat eis. Qm̄o
nōdū itelligitis? Et ueniūt beth-
saida. et adducūt ei cecū. et rogabāt
eū. ut illū tangeret. Et apphēsa manu
ceci. eduxit eū ex̄ uicū. et expuens
ī oclos ei⁹ ipositis manib⁹ suis int-
rogauit eū si aliq̄d uideret. Et aspiciēs
ait. Video hoīes uelut arbores am-
bulātes. Deinde itm̄ iposuit ma-
n⁹ sup̄ oclos ei⁹. et cepit uidē. et restitu-
t⁹ ē. ita ut uidēt clare oīa. Et misit
illū ī domū suā dicēs. Vade ī do-
mū tuā. et si ī uicū introieris. nemi-
dixis. Et egress⁹ inde ihc et discipuli
ei⁹ ī castella cesaree philippi. Et ī uia
īterrogauit discipl'os suos dicens
eis. Quē me dicūt hoīes eē? Q̄ rn̄de-
rūt illi dicētes. Alii iohem baptistā
alii helyā. alii uo q̄si unū ex p̄phis.
Tūc dicit ill. Vos uo q̄ me dicitis
eē? Rn̄dēs petr⁹ ait ei. Tu es xp̄c. Et cō- Bremēsis
minat⁹ ē eis ne cui dicerēt de illo.
Et cepit docēe eos qm̄ opʒ filiū hoīs
multa pati et reprobari a senioribs. et a
sūmis sacerdotib⁹ et scribis. et occidi. Et
p⁹ tres dies resurge. Et palā ūbū lo-
q̄bat. Et apphēdēs eū petr⁹ cepit in-
crepare eū. Q̄ cōuersus et uidēs discipu-
los suos cōminat⁹ ē petro dicens.
Vade retro me sathanas qm̄ nō sa-
pis q̄ dei st̄. sʒ q̄ hoīm st̄. Et cōuocata
turba cū discipulis suis dixit ei.
Si qs uult me seq. deneget semet-
ipm. et tollat crucē suā et seq̄t me.
Q̄ ū uoluit aīas suā saluā facē
pdet eā. Q̄ aūt pdidit aīas suā p̄pt
me. et euāngliū. saluā eā faciet. Q̄d
ū pdidit hō si lucret⁹ mūdū to-
tū et detrimētū faciat aīe sue. Aut q̄

dabit homo commutationis pro anima sua. Qui
enim me et confusus confessus fuerit et mea
verba in generatione ista adultera et peccatrice
et filius hominis confundet et confitebitur eum
cum venerit in gloria patris sui cum angelis
sanctis. Et dicebat illis. Amen dico vobis
quia sunt quidam de hic stantibus qui non gusta
bunt mortem donec videant regnum dei
ix Et post dies veniens in civitate ce
sere assumpsit ihesus petrum et iacobum et
iohannem et duxit illos in montem excelsum
seorsum solos. et transfiguratus est coram
ipsis. Et vestimenta eius facta sunt splendentia
et candida nimis velut nix qualia
fullo super terram non potest candida facere. Et ap
paruit illis helias cum moysi. et erant lo
quentes cum ihesu. Et respondens petrus ait ihesu
Rabbi bonum est nos hic esse. Faciamus hic Willehadus
tria tabernacula tibi unum. et moysi unum.
et helye unum. Non enim sciebat quid diceret.
Erant enim timore exterriti. Et facta est nu
bes obumbrans eos. Et venit vox de nu
be dicens. Hic est filius meus karissimus
audite illum. Et statim circumspicientes. ne
nem amplius viderunt nisi tantum ihesum secum.
Et descendentibus illis de monte. precepit illis
ne cui que vidissent narrarent.
nisi cum filius hominis a mortuis resurrexerit.
Et verbum continuerunt apud se. conquirentes quid esset
hoc. cum a mortuis resurrexerit. Et interro
gabant eum dicentes. Quid ergo dicunt phari
sei et scribe. quia heliam oportet primum ve
nire. Qui respondens ait illis. Helyas
cum venerit primo restituet omnia. Et quomodo
scriptum est in filium hominis. ut patiatur et con
tempnatur. Sed dico vobis quia et helyas ve
nit et fecerunt illi quecumque voluerunt. sicut
scriptum est de eo. Et veniens ad discipulos
suos. vidit turbam magnam circa eos et
scribas conquirentes cum illis. et confestim
omnis populus videns ihesum. stupefacta
est et expaverunt. Et accurrentes saluta
bant eum. Et interrogavit eos. quid inter
vos conquiritis. Et respondens unus de tur
ba dixit. Magister attuli filium meum
ad te habentem spiritum mutum. qui ubi
cumque eum apprehenderit allidit eum. et
spumat et stridet dentibus et arescit
et dixi discipulis tuis ut eicerent
illum. et non potuerunt. Qui respondens eis dixit.
O generatio incredula quamdiu apud vos
ero quamdiu vos patiar. Afferte illum
ad me. Et attulerunt eum. Et cum vidisset
illum statim spiritus conturbavit eum. Et elisus
in terra. volutabatur spumans. Et inter
rogavit patrem eius. Quantum temporis est ex
quo hoc ei accidit. At ille ait. Ab infan
tia. Et frequenter eum in ignem et in aquas misit
ut eum perderet. Sed si quid potes adiuva
nos misertus nostri. Ihesus autem ait illi. Si
potes credere omnia possibilia sunt cre
denti. Et continuo clamans pater pueri
cum lacrimis aiebat. Credo domine. Ad
iuva incredulitatem meam. Et cum videret
ihesus concurrentem turbam. comminatus est spiritui
inmundo. dicens illi. Surde et mute
spiritus ego tibi precipio. exi ab eo et amplius
ne introeas in eum. Et exclamans et
multum discerpens eum exiit ab eo. Et
factus est sicut mortuus. ita ut multi dice
rent quia mortuus est. Ihesus autem tenens
manum eius elevavit eum et surrexit.
Et cum introisset in domum discipuli eius secre
to interrogabant eum. Quare nos non po

tuum^a eiecit eũ· ⁊ dixit ill'· Hoc genus
in nullo pt exire nisi i oratione ⁊ ieiunio
⁊ inde pfecti pretergrediebant^r galyle-
am· n^c uolebat q^e q^s sciret· Docebat
autem discipulos suos· ⁊ dicebat ill'·
Qm̄ filius hōis tradet^r i man^s ho-
minū· ⁊ occident eū· ⁊ occis^s tercia
die r'surget· At illi ignorabant
ūbū ⁊ timebant eū ïtrogare· ⁊ ue-
nerūt capharnaū· Qui cū domi
eēnt· interrogabat eos· Qd̄ i uia tr̄-
tabatis? At illi tacebant siqdem
i uia inter se disputauerant q^s eos
illor maior· ⁊ r'sidens uocauit
duodecī· ⁊ ait ill'· Si qs uult p̄mus
ēē erit oīm nouissim^s· ⁊ oīm mīstr·
⁊ accipiens puer· statuit eū ï me-
dio eor· Quē cū conplexus eēt ait
illi· Quisqs unū ex hui^s pueris rece-
perit i nōie meo· me recipit· ⁊ quicūqs
me susceperit nō me suscipit· s3 eū
q̄ me misit· Rñdit illi iohēs di-
cens· Mgr̄ uidim^s quēdā in nōie
tuo eicientē demonia· q̄ nō sequit^r
nos· ⁊ phibuim^s eū· Ihc autem
ait· Nolite phibē eū· Nēo. n. ē q̄
faciat ūtutē i nōie meo· ⁊ possit
cito male loq̄ de me· Qui. n. nō ē
adūsū nos· p uob ē· Quisqs. n. potū
dedit uob calicē aq̄ frigide ï nōie
meo· q^r xp̄i estis· amē dico uob n̄
pdet mercedē suā· ⁊ q^s qs scandali-
zauit unū de his pusillis crede-
tib^s i me bonū ē ei mag^s si circūda-
ret^r mola asinaria collo ei^s ⁊ in
mari mitter^r· ⁊ si scādalizauit
te man^s tua· abscide illā· Bonū

ē t' debilē introire i uitā q̄ duas ma-
n^s hñtē ire i iehēnā i ignē iextingu-
bilē ubi uermis eor nō morit^r· ⁊ ig-
nis nō extinguit^r· ⁊ si pes tu^s te scā-
dalizat āputa illū· Bonū ē t' clau-
dū itroire ī uitā eternā· q̄ duos pe-
des hñtē mitti ï iehēnā ignis inex-
tinguibil' ubi uermis eor n̄ morit^r·
⁊ ignis n̄ extinguit^r· Qd̄ si ocl's tuus
scādalizat te eice eū· Bonū ē t' lus-
cū itroire i regnū celor q̄ duos ocu-
los hñtē mitti ī iehēnā ignis ubi
ūmis eor n̄ moit^r ⁊ ignis nō extig-
uit^r· Oīs. n. igne saliet^r ⁊ oīs uicti-
ma sale saliet^r· Bonū ē sal· q^d si sal
īsulsū fuit ï q^o illud condietis? hēte
ī uob sal· ⁊ pacē hēte inter uos·

Et inde exsurgēs uenit ī fines
iudee ult^r iordanē· ⁊ conueniūt itm̄
turbe ad eū· ⁊ sic^t consueuerat itm̄ doce-
bat illos· ⁊ accedētes pharisei itro-
gabāt eū· si licet uxorē uiro dimitte-
re· teptātes eū· At ille rñdēs dixit
eis· Qd̄ uob precepit moyses· Qui dix-
erūt ei· Moyses pmisit libellū re-
pudii scribē ⁊ dimittē· Qb^s r'ndēs
ait· ad duriciā cordis ur̄i scripsit
uob preceptū istud· Ab inicio at crea-
ture masculū ⁊ feīam fecit eos d̄s
⁊ dixit· ppt h' r'linquet hō prem et
mrēm· ⁊ adherebit ad uxorē suā·
⁊ erūt duo ī carne una· Itaqs iā
nō sūt duo· s3 una caro· Qd̄ g^o d̄s
coniunxit hō nō separet· ⁊ i domo iter
discipulis ei^s de eodē itrogauerūt
eū· ⁊ dicit illis· Quicūqs dimiserit
uxorē suā· ⁊ aliā duxerit adulteriū

R.
·Breuiēsis·

ↄmittit sr eã· ⁊ si uxor dimiserit
uir suũ ⁊ alii nupserit· mechatur· ⁊
offerebãt illi puulos ut tãgeret illos
discipli aũt ↄminabãt offerentibus·
Quos cũ uidisset ihc ĩdigne tulit· ⁊
ait ill· Sinite puulos uenire ad me
⁊ ne phibueritis eos· Taliũ ẽ .n. reg-
nũ di· Amẽ dico uob quisqs nõ rece-
pit regnũ di uelud puulus ñ intra-
bit ĩ illud ⁊ ↄplexãs eos ⁊ ipones
manũ sr illos· bñdicebat eos· Et cũ
egressus eet ĩ uiã· pcurrẽs quidã genu
flexo añ eũ rogabat dicẽs· Magr
bone qd faciã ut uitã etnã possideã·
Ihc aũt dixit ei· Qd me dicis bonũ;
Nemo bonus ñ un9 ds· pcepta nosti;
ne adulteres· ne occidas ne fureris·
ne falsũ testimoniũ dixis· ne fraudẽ
feceris· honora patrem tuũ ⁊ mrem· At
ille rñdẽs ait illi· Magr oĩa hec ob-
suaui a iuuẽtute mea· Ihc aũt ĩtui-
tus eũ· dilexit eũ· ⁊ dixit illi· Vnũ t
dee· Vade quecũq; hẽs uẽde· ⁊ da pau-
pib9· ⁊ hebis thezaurũ ĩ celo· ⁊ ueni
sequere me· Qui ↄtristatus ĩ uerbo abiit me-
rẽs· Erat .n. hñs possessiones mul-
tas· ⁊ circũspiciẽs ihc ait discipulis
suis· Qũ difficile q pecunias hñt·
ĩ regnũ di introibũt· Discipli aũt
obstupescebãt ĩ ũbis ei9· At ihc
rursus rñdẽs ait ill· Filioli qũ diffi-
cile ẽ ↄfidẽtes ĩ pecuniis ĩ regnũ di ĩ-
trare· Facili9 ẽ camelũ p foramẽ acus
transire qr diuitẽ ĩtroire ĩ regnũ di·
Qui magis admirabãt dicentes
ad semetipos· ⁊ qs pt saluus fieri;
⁊ ĩtuẽs illos ihc ait ill· Apd hoĩes

ĩpossibile ẽ· sz nõ apd dm· Oĩa .n.
possibilia st apd dm· ⁊ cepit
petrus ei dicere· Ecce nos dimisim9
oĩa ⁊ secuti sum9 te· Rñdẽs ihc ait·
Amẽ dico uob· nemo ẽ q reliquit
domos aut fres aut sorores aut pr̃em
aut mrẽ aut filios aut agros pp me
⁊ pp euangliũ· q ñ recipiet cẽties
tañ· nũc ĩ tpe h· domos ⁊ fres ⁊ so-
rores ⁊ mres ⁊ filios ⁊ agros cũ
psecutõib9· ⁊ ĩ sclo futuro uitã
etnã· Multi aũt erũt pmi nouis-
simi ⁊ nouissimi pmi· Erãt aũt
ĩ uia ascẽdẽtes ĩ ihrosolimã ⁊
pcedebat illos ihc ⁊ stupebant·
⁊ sequẽtes eũ timebãt· ⁊ assumẽs
iterũ duodecĩ· cepit ill dicere q̃ eent
ei uentura· Qr ecce ascẽdim9 ierso-
limã ⁊ filius hoĩs tradet pncipi-
bus sacerdotũ ⁊ scribis ⁊ senioib9
⁊ ↄdẽpnabũt eũ morte ⁊ tradẽt
eũ gentibus ⁊ illudẽt ei ⁊ ↄspuẽt
eũ ⁊ flagellabũt eũ ⁊ ĩterficient
eũ ⁊ tcia die resurget· Et accesserũt
ad eũ iacob9 ⁊ iohẽs filii zebedei
dicẽtes· Magr uolum9 ut qdcũ-
qz petierim9 facias nob· At ille
dixit eis· Qd uultis ut faciã uo-
bis; ⁊ dixerũt· Da nob ut un9
ad dexterã tuã ⁊ ali9 ad sinistrã
tuã sedeam9 ĩ glia tua· Ihc aũt
ait illis· Nescitis qd petatis· Po-
testis bibe calicẽ qm ego bibo·
aut baptismo quo ego baptizor bap-
tizari; At ille dixerũt ei· Possu-
mus· Ihc aũt ait ill· Calicẽ quidẽ
qm ego bibo bibetis ⁊ baptismo

nō. xxxv

quo ego baptizor baptizabimini. Se-
dere autem ad dexteram meam vel ad sinis-
tram non est meum dare vobis sed quibus
paratum est. Et audientes decem ceperunt in-
dignari et indignati sunt de iacobo
et iohanne. Ihesus autem vocans eos ait illis.
Scitis quia hii qui videntur principari
gentibus dominantur eis et principes eorum
potestatem habent ipsorum. Non ita est autem in
vobis sed quicumque voluerit maior fie-
ri erit vester minister et quicumque voluerit in
vobis primus esse erit omnium servus. Nam et
filius hominis non venit ut ministraretur
ei sed ut ministraret et daret animam suam
redemptionem pro multis. Et veniunt ihe-
richo. Et proficiscente eo de iericho
et discipulis eius et plurima multitu-
dine filius thimei bartimeus
cecus sedebat iuxta viam mendicans.
Qui cum audisset quia ihesus nazarenus
est cepit clamare et dicere. Fili david
ihesu miserere mei. Et comminabantur
ei multi ut taceret. At ille multo ma-
gis clamabat. Fili david miserere
mei. Et stans ihesus precepit illum vocari.
Et vocant cecum dicentes ei. Animequior
esto. Surge vocat te. Qui proiecto
vestimento suo exiliens venit ad eum.
Et respondens ihesus dixit illi. Quid vis tibi
faciam? Cecus autem dixit ei. Rabboni
ut videam. Ihesus autem ait illi. Vade fides
tua te salvum fecit. Et confestim vidit
et sequebatur eum in via.

Et cum appropinquaret iosolime
et bethanie ad montem olyveti mit-
tit duos ex discipulis suis et ait
illis. Ite in castellum quod est contra vos et sta-
tim introeuntes illuc invenietis pullum li-
gatum super quem nemo adhuc hominum sedit.
Solvite illum et adducite. Et si quis vobis
dixerit quid facitis dicite quia domino necessarius
est. Et continuo illum dimittet huc. Et
abeuntes invenerunt pullum ligatum
ante ianuam foris in bivio et solvunt eum.
Et quidam de illic stantibus dicebant
illis. Quid facitis solventes pullum. Qui
dixerunt eis sicut preceperat illis ihesus. Et dimise-
runt eis. Et duxerunt pullum ad ihesum et
imponunt illi vestimenta sua et se-
dit super eum. Multi autem straverunt vesti-
menta sua in via. Alii autem frondes cede-
bant de arboribus et sternebant in via. Et qui
preibant et qui sequebantur clamabant di-
centes. Osanna. Benedictus qui venit in no-
mine domini. Benedictum quod venit regnum
patris nostri david. Osanna in excelsis. — Willehadus
Et introivit iherosolimam in templum et circum-
spectis omnibus cum iam vespera esset hora
exivit in bethaniam [illegible] esuriit. Cumque
vidisset a longe ficum habentem folia ve-
nit si quid forte inveniret in ea. Et cum ve-
nisset ad eam nichil invenit preter folia.
Non enim erat tempus ficorum. Et respondens
dixit ei. Iam non amplius in eternum quisquam
fructum ex te manducet. Et audiebant
discipuli eius. Et veniunt in iherosoli-
mam. Et cum introisset in templum cepit eicere
vendentes et ementes in templo et mensas
nummulariorum et cathedras vendentium
columbas evertit. Et non sinebat ut quis-
quam transferret vas per templum. Et docebat
eos dicens. Nonne scriptum est quia domus
mea domus orationis vocabitur cunctis
gentibus. Vos autem fecistis eam speluncam

latrōnū· Et audito principes sacerdotū
et scribe· q̄rebāt quō eū pderēt· Time
bāt n· eū qm̄ unīusa turba admira
bat̄ sup doctrina ei9· Et cū uespa fca̅
eēt· egrediebat̄ de ciuitate· Et cū ma
ne trāsirēt uidert̄ ficū aridā factā
a radicib9· Et recordat9 petr9 dixit ei·
Rabi ecce fic9 cui maledixisti arru
it· Et rn̄dēs ihc̄ ait ill'· Habete fidē di·
Amē dico uob· q̄cūq3 dixerit monti
huic tolle̅ et mitte̅ i mare· et nō
hesitauit i corde suo· s3 crediderit q̄
q̄cūq3 dixerit fiat· fiet ei· ppterea dico
uob· oīa q̄cūq3 orātes petitis credi
te q̄ accipietis et uenient uob· Et cū
stabitis ad orādū dimittite siq̄d hē
tis adūs9 aliq̄· ut et pr̄ ur̄ q̄ i celis
ē dimittet uob pc̄ta ur̄a· Qd si uos
ū dimiseritis· n° pr̄ ur̄ q̄ i cel' ē dimit
tet uob pc̄ta ur̄a· Et ueniūt rursus io
solimā· Et cū ābularet i teplo· accedūt
ad eū sūmi sa. cdotes et scribe et seni
ores· et dicūt illi· In q̄ ptāte h' facis·
Aut q's t' dedit hāc ptāte ut ista facias
Ihc̄ āt rn̄dēs ait ill'· Interrogabo uos
et ego unū ūbū· et rn̄dete m· et dicā
uob i q̄ ptāte h' faciā· Baptismū
iohis de celo erat ā ex homib9· Rn̄
dete m· At illi cogitabāt secū dicē
tes· Si dixim9 de celo dicet· Qre g'
nō credidistis ei· Si dixim9 ex hoīb9
timem9 plebē· Oēs n· hēbāt iohm̄
q' uere pphā eēt· Et rn̄dētes dicūt ihū·
Nescim9· Et rn̄dēs ihc̄ ait ill'· Neq3 e
go dico uob· i q̄ ptāte hec faciā·
xii Et cepit i pabol' loq ill'· Vineā
pastinauit hō· et sepē circūdedit et
fodit lacū et edificauit turrī et loca
uit eā agricolis et pegre pfectus
ē· Et misit ad agricolas i tpe suū
ut ab agricolis acciperet de fructu
uinee· Qui apphensū eū ceciderūt
et dimiserūt uacuū· Et iterū misit
ad illos aliū suū· et illū i capite
uulnerauerūt· et cōtumeliis affecerūt·
Et rursū aliū misit· et illū occiderūt
et plures alios· q̄sdā cedētes· alios uo
occidētes· Adhuc g' unū hñs filiū
karissimū· et illū misit ad eos no
uissimū dicēs· Qa reuerebūt filiū
meū· Coloni āt dixerūt ad inuicē·
Hic ē heres· Venite occidam9 eū et
nr̄a erit hēditas· Et apphendētes eū
occiderūt et eiecerūt ext̄ uineā· Qd
g' faciet dn̄s uinee· Veniet g' et pdet
colonos· et dabit uineā aliis· Nec
scp̄tura hāc legistis· Lapidem q̄
reprobauerūt edificātes· hic fc̄s ē i ca
put anguli· A dn̄o fcm̄ ē istud· et
ē mirabile i oclis nr̄is· Et q̄rebāt
eū tenē· et timuerūt turbā· cognoue
rūt n· q̄m ad eos pabolā hanc
dixerit· Et relicto eo abierūt· Et mittūt
ad eū q̄sdā ex phariseis et herodianis
ut eū caperent i ūbo· Qui uenientes
dicūt ei· Magister scim9 q̄ uerax
es· et nō curas q̄ncq̄· n̄ n· uides in
faciē hoīm· s3 i ūitate uiā dei
doces· Licet dari tributū cesari an ū
dabim9· Qui sciēs usuciā eo4 ait
ill'· Qd me teptatis· Affte m dena
riū ut uideā· At illi obtulerūt
ei· Et ait ill'· Cui9 ē ymago h' et i
scriptio· Dicūt illi· Cesaris· Rn̄

dens autem ihesus dixit illis. Reddite ergo quae
sunt caesaris caesari. et quae sunt dei deo. et mi-
rabantur super eo. et venerunt ad eum sa-
ducaei qui dicunt resurrectionem non esse. et
interrogabant eum dicentes. Magister moy-
ses nobis scripsit. ut si cuius frater mortuus
fuerit et dimiserit uxorem et filios non re-
liquerit. accipiat frater eius uxorem ipsius
et resuscitet semen fratri suo. Septem
ergo fratres erant. et primus accepit uxorem et
mortuus est non relicto semine. et secundus
accepit eam. et mortuus est. et nec iste
reliquit semen. et tertius similiter. et acceperunt
eam similiter septem et non reliquerunt semen.
Novissima omnium defuncta est et mulier.
In resurrectione ergo cum surrexerint. cu-
ius de his erit uxor? Septem enim habue-
runt eam. Et respondens ihesus ait illis. Nonne
ideo erratis non scientes scripturas.
neque virtutem dei. Cum enim a mortuis re-
surrexerint. neque nubent. neque nubentur.
sed sunt sicut angeli in caelis. De mortuis
autem quod resurgant. non legistis in libro moy-
si super rubum. quomodo dixerit illi deus in-
quiens. Ego sum deus abraham et deus ysa-
ac et deus iacob; non est deus mortuorum.
sed vivorum. Vos ergo multum erratis. Et
accessit unus de scribis qui audierat
illos conquirentes. et videns quoniam bene illis
responderit. interrogavit eum quod esset
omnium primum mandatum. Ihesus autem respondit
ei quia primum omnium mandatum est. Audi
israel. Dominus deus tuus deus unus est. et dili-
ges dominum deum tuum ex toto corde tu-
o et ex tota anima tua et ex tota mente
tua et ex tota virtute tua. Hoc est man-
datum primum. Secundum autem simile est illi.

diliges proximum tuum tamquam teipsum.
Maius horum aliud mandatum non est.
Et ait illi scriba. Bene magister in veritate
dixisti quia unus est deus et non est alius praeter
eum. et ut diligatur ex toto corde
et ex toto intellectu et ex tota anima et
ex tota fortitudine. et diligere proximum
tamquam seipsum maius est omnibus holo-
caustomatibus et sacrificiis. Ihesus
autem videns quod sapienter respondisset dixit
illi. Non es longe a regno dei. Et nemo
iam audebat eum interrogare. Et respondens
ihesus dicebat docens in templo. Quomodo di-
cunt scribae christum filium esse david. Ipse
enim david dicit in spiritu sancto. Dixit
dominus domino meo sede a dextris meis.
donec ponam inimicos tuos scabel-
lum pedum tuorum. Ipse ergo david dicit
eum dominum et unde filius eius est. Et multa Bremensis
turba eum libenter audiebat. Et dicebat
eis in doctrina sua. Cavete a scribis
qui volunt in stolis ambulare et salutari
in foro et in primis cathedris sedere in sy-
nagogis et primos discubitus in ce-
nis. qui devorant domos viduarum.
sub obtentu prolixae orationis. Hi accipient
prolixius iudicium. Et sedens
ihesus contra gazophylacium aspiciebat
quomodo turba iactaret aes in gazophy-
lacium. et multi divites iactabant
multa. Cum autem venisset una vidua
pauper. misit duo minuta quod est
quadrans. Et convocans discipulos su-
os ait illis. Amen dico vobis. quoniam vi-
dua haec pauper plus omnibus misit qui
miserunt in gazophylacium. Omnes enim
ex eo quod abundabat illis miserunt.

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

haec vero de penuria sua omnia quae habuit
misit totum victum suum. ¶
xiii Et cum egrederetur de templo ait illi unus
ex discipulis suis Magister aspice quales
lapides et quales structurae. Et respondens
Iesus ait illi Vides has omnes magnas
aedificationes? Non relinquetur lapis super
lapidem qui non destruatur. Et cum sederet in
monte Oliveti contra templum interrogabant
eum separatim Petrus et Iacobus et Iohannes et
Andreas. Dic nobis quando ista fient, et quod sig-
num erit quando haec omnia incipient consummari. Et
respondens Iesus coepit dicere illis Videte ne
quis vos seducat. Multi enim venient in
nomine meo dicentes quia ego sum et mul-
tos seducent. Cum audieritis autem bella
et opiniones bellorum ne timueritis.
Oportet enim fieri, sed nondum finis. Ex-
surget autem gens super gentem et regnum super
regnum et erunt terraemotus per loca et fa-
mes. Initium dolorum haec. Videte autem vos-
metipsos. Tradent enim vos in conciliis et
in synagogis vapulabitis et ante re-
ges et praesides stabitis propter me in testimo-
nium illis. Et in omnes gentes primum oportet prae-
dicari evangelium. Et cum duxerint vos tra-
dentes nolite praecogitare quid loquamini, sed
quod datum fuerit vobis in illa hora id loqui-
mini. Non enim vos estis loquentes sed spiritus
sanctus. Tradet autem frater fratrem in mortem et pater
filium et consurgent filii in parentes et mor-
te eos afficient. Et eritis odio omnibus
propter nomen meum. Qui autem sustinuerit in
finem hic salvus erit. Cum autem videritis ab-
hominationem desolationis stantem ubi non
debet, qui legit intelligat. Tunc qui in
Iudaea sunt fugiant ad montes. et qui super
tectum ne descendat in domum nec introeat
ut tollat quid de domo sua. Et qui in a-
gro suo erit non revertatur retro tollere
vestimentum suum. Vae autem praegnantibus
et nutrientibus in illis diebus. Orate vero
ut hieme non fiant. Erunt enim dies
illi tribulationis tales quales non fue-
runt ab initio creaturae quam condidit Deus
usque nunc neque fient. Et nisi breviasset Dominus
dies non fuisset salva omnis caro, sed propter
electos quos elegit breviavit dies.
Et tunc si quis vobis dixerit ecce hic est
Christus, ecce illic, ne credideritis. Ex-
surgent enim pseudochristi et pseudo-
prophetae et dabunt signa et portenta ad
seducendos si potest fieri etiam electos. Vos ergo
videte. Ecce praedixi vobis omnia.
Sed in illis diebus post tribulationem illam
sol contenebrabitur et luna non dabit
splendorem suum, et stellae caeli erunt de-
cidentes, et virtutes quae sunt in caelis move-
buntur. Et tunc videbunt filium hominis ve-
nientem in nubibus cum virtute multa et
gloria. Et tunc mittet angelos suos et
congregabit electos suos a quattuor ven-
tis a summo terrae usque ad summum caeli.
A ficu autem discite parabolam. Cum iam
ramus eius tener fuerit et nata fuerint
folia, cognoscitis quia in proximo sit
aestas. Sic et vos cum videritis haec fi-
eri, scitote quod in proximo sit in ostiis.
Amen dico vobis quia non transiet genera-
tio haec donec omnia ista fiant. Caelum
et terra transibunt, verba autem mea non
transibunt. De die autem illo vel hora
nemo scit neque angeli in caelo neque filius
nisi solus pater. Videte vigilate o-

tate· Nescitis n· qn̄ tp̄s sit· Sic
hō q̄ pegre pf̄c̄s relīqt domū suā
⁊ dedit s̄uis suis p̄tātem cui⁹q̄
op̄is· ⁊ ianitori p̄cepit ut uigi
let· Vigilate g̊ nescitis n· qn̄do
dn̄s dom⁹ ueniat sero· an media
nocte· ā galli cātu· ā mane· ne
cū uenit repēte īueniat uos dor
mientes· Qd̄ āt uobis dico· oībus
dico uigilate· **E**rat autē ¶
pascha ⁊ azima p⁹ bīduū ⁊ q̄re
bāt sūmi sacerdotes ⁊ scribe quō
eū dolo tenerēt ⁊ occiderēt· Dice
bāt n· Nō in die festo· Ne forte
tumult⁹ fieret ī pplō· Et cū eēt betha
nie ī domo symōis leprosi· ⁊ re
cūberet· uenit mulier h̄ns alabas
trū nardi spicati p̄ciosi· ⁊ fracto
alabastro· effudit sup̄ capud ei⁹·
Erant āt qdā īdigne ferentes īt̄a
semetip̄os ⁊ dicētes· Vt q̄d pditō
ista ungenti fc̄a ē· Poterat n· ungē
tū istud uenūdari pl⁹ q̄ trecentis
denariis· ⁊ dari paupib⁹· ⁊ freme
bāt ī eam· Ihc̄ āt dixit· Sinite eā·
q̄d illi molesti estis· Bonū op⁹ o
pata ē ī me· Semp̄ n· paupes h̄e
bitis uobiscū· ⁊ cū uolūitis po
testis illis bn̄facē· me āt nō sēp
h̄ebitis· Qd̄ h̄uit h̄ fecit· P̄uenit
ūgē corpus meū ī sepulturā·
Amē dico uob· ubicūq̄ p̄dicā
tū fuīt istud ewāgliū ī uniūsu
so mūdo· ⁊ q̄d hec fecit narrabit̄ ī
memoria ei⁹· ⁊ iudas scarioth͛s
un⁹ de duodecī abijt ad sūmos
sacerdotes ut p̄deret eū ill͛· Q̄ audi
tes gauisi sūt· ⁊ p̄miserūt ei pecuniā
se daturos· ⁊ q̄rebat quō illū o
portune traderet· ⁊ p̄mo die azimo
rū qn̄ pascha īmolabāt dicūt
ei discipli· Quo uis eam⁹ ⁊ param⁹
tibi ut mādūces pascha· ⁊ mittit
duos ex discipulis suis· ⁊ dicit
ill͛· Ite ī ciuitatē ⁊ occurret uobis hō
lagenā aq̄ baiulās· Sequimī eū·
⁊ q̄cūq̄ introierit· dicite dn̄o do
mus· q̄ magr̄ dicit· Ubi ē refectio
mea· ubi pascha cū discip̄lis
meis mādūcē· ⁊ ip̄e uobis demō
strabit cenaculum grāde stratū· ⁊
illic parate nobis· ⁊ abierūt disci
puli ei⁹ ⁊ uenerūt ī ciuitatē· ⁊
īuenerūt sic dixerat ill͛· ⁊ pa
rauerūt pascha· Vespe aūt facto
uenit cū duodecī· ⁊ discūbentib⁹ Willehad⁹
eis ⁊ mādūcantib⁹ ait ih̄c· Amē
dico uob· q̄ un⁹ ex uobis me tra
det· q̄ mādūcat mecū· At illi ce
perūt cōtristari ⁊ dicē singillatī ei·
Nūq̄d ego· Qui ait ill͛· Vnus ex duo
decī· q̄ intingit mecū manū ī ca
tino· ⁊ q̄dē fili⁹ hōis uadit sicut
sc̄ptū ē de eo· Ve āt hōi illi p q̄ fili⁹
hōis tradet̄· Bonū erat ei si nat⁹
nō eēt hō ille· ⁊ mādūcantib⁹ ill͛·
accepit ih̄c panē ⁊ bn̄dicēs fre
git ⁊ dedit eis ⁊ ait· Sumite hoc
ē corp⁹ meū· ⁊ accepto calice grās
agēs dedit eis ⁊ biberūt ex illo
oēs· ⁊ ait ill͛· Hoc ē sanguis m̄s
noui testamēti· q̄ p multis effun
det̄· Amē dico uob· q̄a iā nō bibā de
genimine uitis usq; in diem

illū cū illud bibā nouū ī regnū
dī. Et ymno dcō exierūt ī mōtē oliueti
et ait eis ihc. Omēs scandalizabimini
ī me ī ista nocte q2 scriptū ē. Pcuciā
pastorē et dispgent oues gregis. Sȝ
postq̄ resurrexero pcedā uos ī
galyleā. Petrus aūt ait illi. Et si omēs
scandalizati fuerint sȝ nō ego. Et ait
illi ihc. Amē dico tibi q2 tu hodie in
nocte hac prius q̄ gallus bis uocē
dederit ter me es negaturus. At ille
āplius loq̄bat. Et si oportuit me simul
comori tibi nō te negabo. Silr aūt et oēs
dicebāt. Et ueniūt ī pdiū cui nomē
gethsemani. Et ait discipulis suis.
Sedete hic donec orē. Et assumpsit pe
trū et iacobū et iohēm secū. et cepit
pauē et tedē. Et ait ill. Tristis ē aīa
mea usq; ad mortē. sustinete hic
et uigilate. Et cū pcessisset paululū
pcidit sup trā et orabat. ut si fieri
posset trāsiret ab eo hora. Et dixit ab
ba pr. oīa tibi possibilia sūt. trāsfer ca
licē hūc a me. sȝ nō q2 ego uolo. sȝ q
tu. Et uenit et inuenit eos dormiētes. et
ait petro. Symō dormis. nō potu
isti una hora uigilare mecū. Vigi
late et orate ut nō intretis ī temptatio
nē. Spc quidē pmpt9 ē. caro autē
infirma. Et itm abiēs orauit eūdē
sermonē dicēs. Et reuersus denuo inue
nit eos dormiētes. Erant aūt oculi
eorū grauati. et ignorabāt q̄d rñderēt
ei. Et uenit tercio et ait ill. Dormite iā
et requiescite. Sufficit. Venit hora.
ecce tradet filius hōis ī man9 pctorū.
Surgite eam9. ecce q̄ me tradet ppe
ē. Et adhuc eo loquēte. venit iudas
scarioth. un9 ex duodecī. et cū eo
turba multa cū gladijs et lignis a
summis sacerdotibus et a scribis. et a se
nioribus. Dederat aūt traditor eius
signū eis dicēs. Quēcūq; oscula
tus fuero ipē ē. tenete eū. et ducite
caute. Et cū uenisset statī accedens
ad eū ait. Rabi. Et osculatus ē eū. At
illi manus iniecerūt ī illum et tenue
rūt eū. Un9 aūt de circūstātibus educēs
gladiū pcussit seruū summi sacerdo
tis. et amputauit illi auriculā. Et rñ
dēs ihc ait ill. Tanq̄ ad latronē
existis cū gladijs et lignis cōphen
dere me. Cotidie erā ap̄ uos in tē
plo docēs. et nō me tenuistis. Sȝ ut
impleant scripture. Tunc discipuli ei9 re
linquētes eū. oēs fugerūt. Adolescens
aūt q̄dā seq̄bat eū amict9 sindone
sr nudo. et tenuerūt eū. At ille reiec
ta sindone nud9 pfugit ab eis.
Et adduxerūt ihm ad summū sac
dotē. et cōuenerūt oēs sacerdotes et scri
be et seniores. Petrus aūt a longe se
cut9 ē eū. usq; intro ī atriū summi
sacerdotis. et sedebat cū ministris et
calefaciebat se ad ignē. Summi
uo sacerdotes et oē cōsiliū q̄rebāt
adūsū ihm testimoniū. ut eū mor
ti traderēt. nec inueniebāt. Multi .n. testi
moniū falsū dicebāt aduersus
eū. et conuenientia testimonia nō erant.
Et q̄dā surgētes falsū testimoniū
ferebāt aduersus eū. dicētes. Qm̄
nos audiuim9 eū dicētē. ego dis
soluā templū hoc manu factū. et post

triduum aliud non manufactum edifica
bo. Et non erat conueniens testimonium illo
rum. Et exsurgens summus sacerdos in me
dium interrogauit ihesum dicens. Non
respondes quicquam ad ea que tibi obiciuntur ab
his. Ille autem tacebat et nichil respondit.
Rursus summus sacerdos interrogabat
eum et dixit ei. Tu es christus filius dei
benedicti. Ihesus autem dixit illi. Ego sum
et uidebitis filium hominis sedentem a dex
tris uirtutis. et uenientem cum nubibus
celi. Summus autem sacerdos scindens uesti
menta sua ait. Quid adhuc desideramus
testes. Audistis blasphemiam. Quid
uobis uidetur. Qui omnes condempnauerunt
eum esse reum mortis. Et ceperunt quidam
conspuere eum et uelare faciem eius et cola
phis eum cedere et dicere ei. Prophetiza. Et
ministri alapis eum cedebant. Et cum esset
petrus in atrio deorsum. uenit una ex an
cillis summi sacerdotis. et cum uidisset
petrum calefacientem se. aspiciens illum
ait. Et tu cum ihesu nazareno eras. At
ille negauit dicens. Neque scio neque no
ui quid dicas. Et exiit foras ante atrium
et gallus cantauit. Rursus autem cum ui
disset eum ancilla cepit dicere circumstan
tibus. Quia hic ex illis est. At ille iterum nega
uit. Et post pusillum rursus qui astabant
dicebant petro. Vere ex illis es. nam et ga
lileus es. Ille autem cepit anathema
tizare et iurare. quia nescio hominem istum
quem dicitis. Et statim iterum gallus canta
uit. Et recordatus est petrus uerbi quod dixe
rat ei ihesus. Priusquam gallus cantet bis.
ter me negabis. Et cepit flere
Et confestim mane consilium facientes

summi sacerdotes cum senioribus et scribis
et uniuerso concilio uincientes ihesum duxe
runt et tradiderunt pylato. Et interrogauit
eum pylatus. Tu es rex iudeorum. At ille
respondens ait illi. Tu dicis. Et accusabant
eum summi sacerdotes in multis. Pylatus
autem rursus interrogauit eum dicens.
Non respondes quicquam. Vide in quantis te accu
sant. Ihesus autem amplius nichil respondit.
ita ut miraretur pylatus. Per diem autem
festum dimittere solebat illis unum ex
uinctis quemcumque petissent. Erat autem qui dice
batur barrabas qui cum seditiosis erat
uinctus qui in seditione fecerat homicidium. Et
cum ascendisset turba. cepit rogare sicut
semper faciebat illis. Pylatus autem respondit
illis et dixit. Vultis dimittam uobis regem
iudeorum. Sciebat enim quod per inuidiam tra
didissent eum summi sacerdotes. Ponti
fices autem concitauerunt turbam. ut magis
barrabam dimitteret eis. Pylatus autem
iterum respondens ait illis. Quid ergo uultis fa
ciam regi iudeorum. At illi iterum clama
uerunt. Crucifige eum. Pylatus uero dice
bat eis. Quid enim mali fecit. At illi ma
gis clamabant. crucifige eum. Pyla
tus autem uolens populo satisfacere. dimi
sit illis barrabam. et tradidit eis ihesum
flagellis cesum. ut crucifigeretur.
Milites autem duxerunt eum intro in atrium
pretorii. et conuocant totam cohortem. et in
duunt eum purpura. et imponunt ei plec
tentes spineam coronam. Et ceperunt salu
tare eum. Aue rex iudeorum. Et percutie
bant caput eius harundine. et conspuebant
eum. et ponentes genua adorabant
eum. Et postquam illuserunt ei. exuerunt

Bremensis

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

illū ꝑpuram· ⁊ induerūt illū uestimentis
suis· ⁊ ducūt illū· ut crucifigerent eū·
⁊ angariauerūt ꝑtereuntē q̄mpiā symo
nē cyreneū uenientē de uilla· patrē
alexandri ⁊ rufi· ut tolleret crucē
ei9· ⁊ ꝑducūt illū ī golgatha lo
cū· q̄d ē interꝑtatū caluarie loc9· ⁊ da
bāt ei bibe͞r mirratū uinū· ⁊ n̄ acce
pit· ⁊ crucifigētes eū· diuiserūt
uestimēta ei9· mittētes sortē sup̄ eis·
q̄s q̄d tolleret· Erat aūt hora tercia· ⁊ cru
cifixerūt eū· ⁊ erat tytul9 cause ei9 in
scriptus· rex iudeorū· ⁊ cū eo crucifigūt
duos latrones· unū a dextris· ⁊ unū
a sinistris ei9· ⁊ adimpleta ē scriptura
q̄ dicit· ⁊ cū iniq̄s reputat9 ē· ⁊ ꝑte
reūtes blasphemabāt eū mouētes
capita sua ⁊ dicētes· Vach q̄ destru
is tēplū dī· ⁊ ī trib9 dieb9 reedificas
Saluū fac te metipm̄ descēde de cru
ce· Silr̄ ⁊ sūmi sacerdotes illudentes
ad alterutrū cū scribis dicebāt· Alios
saluos fecit· seipm̄ n̄ pt̄ saluū facē
xp̄c rex isrl̄· descēdat nūc de cruce·
ut uideam9 ⁊ credam9· ⁊ q̄ cū eo cru
fixi erant cōuiciabāt ei· ⁊ facta hora
sexta tenebr̄ facte sūt ꝑ totā terrā usq3 ī
horā nonā· ⁊ hora nona exclama
uit ih̄c uoce magna dicēs· Heloy
heloy· lamazabathani· q̄d ē inter
ꝑtatū· ds̄ m̄s· ds̄ m̄s· ut q̄d me dere
liquisti· ⁊ q̄dā de circūstātib9 audiētes
dicebāt· Ecce helyā uocat· Currēs
aūt un9 ⁊ implēs spongiā aceto circūpo
nēs calamo· potū dabat ei dicēs·
Sinite videam9 si ueniat helyas ad
deponendū eū· Ih̄c aūt emissa uoce
magna exspirauit· ⁊ uelū templi
scissū ē in duo· a sūmo usq3 deor
sū· Vidēs aūt centurio q̄ ex aduerso sta
bat· q̄r sic clamās exspirasset ait·
Vere h̄ hō filius dī erat· Erant aūt ibi
mulieres de lōge aspicientes· inter
q̄s erat maria magdalene ⁊ ma
ria iacobi minoris· ⁊ ioseph mr̄·
⁊ salome· ⁊ cū eēt ī galilea seque
bāt eū ⁊ ministrabāt ei· ⁊ alie mul
te q̄ simul cū eo ascendant iorosoli
mā· ⁊ cū iā sero eēt fcm̄· q̄r erat
parasceue q̄d ē ante sabbatū· Venit
ioseph ab arimathia nobilis de
curio q̄ ⁊ ip̄e erat expectās regnū
dī· ⁊ audact̄ introiuit ad pylatū
⁊ petiit corpus ih̄u· Pylatus aūt
mirabat̄ si iam obisset· ⁊ accer
sito centurione interogauit eū· si
iā mortu9 eēt· ⁊ cū cognouisset a cen
turione donauit corp9 ioseph·
Joseph aūt mercat9 syndonē· ⁊ de
ponēs eū· inuoluit syndone· ⁊ po
suit eū ī monumētū· q̄d erat exci
sū de petra· ⁊ aduoluit lapidē ad
hostiū monumēti· Maria aūt
magdalene· ⁊ maria ioseph a
spiciebant ubi poneretur
Et cū transisset sabbatū· maria xvi
magdalene ⁊ maria iacobi ⁊
salome emerūt aromata· ut
uenientes ungerent ih̄m· ⁊ ualde
mane una sabbatorū ueniūt
ad monumētū· orto iam sole· ⁊
dicebāt ad inuicē· Q̄s reuoluet
nob̄ lapidē ab hostio monu
mēti· ⁊ respicientes uiderūt re

volutum lapidem. Erat quippe magnus
valde. Et introeuntes in monumentum
viderunt iuvenem sedentem in dextris
coopertum stola candida, et obstupu
erunt. Qui dicit: Nolite expavescere.
Ihesum queritis nazarenum crucifixum.
Surrexit, non est hic. Ecce locus ubi po
suerunt eum. Sed ite dicite discipulis
eius et petro quia precedet vos in galy
leam. Ibi eum videbitis sicut dixit
vobis. At ille exeuntes de monumen
to fugierunt. Invaserat enim eas tremor
et pavor. Et nemini quicquam dixerunt.
Timebant enim. Surgens autem mane
prima sabbati apparuit primo marie
magdalene de qua eiecerat septem
demonia. Illa vadens nunciavit hiis
qui cum eo fuerant lugentibus et flenti
bus. At illi audientes quia viveret et
visus esset ab ea non crediderunt. Post
hec autem duobus ex eis ambulantibus
ostensus est in alia effigie euntibus in vil
lam. Et illi euntes nunciaverunt ceteris nec
illis crediderunt. Novissime autem recumben
tibus apparuit illis undecim et exprobravit
incredulitatem illorum et duriciam cordis
quia hiis qui viderant eum resurrexisse
non crediderunt. Et dixit illis: Euntes in
mundum universum predicate evangelium
omni creature. Qui crediderit et baptizatus
fuerit salvus erit. Qui vero non crediderit
condempnabitur. Signa autem eos qui cre
diderint hec sequentur. In nomine meo de
monia eicient. Linguis loquentur novis.
serpentes tollent. Et si mortiferum quid
biberint non eos nocebit. Super egros
manus inponent et bene habebunt. Et dominus
quidem Ihesus postquam locutus est eis assumptus
est in celum et sedet a dextris dei. Illi autem
profecti predicaverunt ubique domino cooperante
et sermonem confirmante sequentibus
signis.

Lucas

Lucas syrus
natione antiochensis arte medi
cus discipulus apostolorum postea pau
lum secutus usque ad confessionem eius serviens
deo sine crimine. Nam neque uxorem
umquam habens neque filios LXXIIII annorum
obiit in bithinia plenus spiritu sancto. Qui
cum iam scripta essent evangelia per mat
theum quidem in iudea per marcum autem in yta
lia, sancto instigante spiritu in achaie partibus
hoc scripsit evangelium, significans etiam ipse
in principio ante alia esse descripta. Cui
extra ea que ordo evangelice disposi
tionis exposcit ea maxime necessitas
laboris fuit ut primum grecis fideli
bus omni prophetatione venturi in carne dei
manifestata humanitas ne iudaicis
fabulis attenti in solo legis desiderio
tenerentur vel ne hereticis fabulis et stultis
sollicitudinibus seducti exciderent
a veritate elaboraret. Debuit sic in
principio evangelii iohannis nativi
tate presumpta cui evangelium scriberet
et in quo electus indicaret contestans
in se completa esse que essent ab aliis incho
ata. Cui ideo post baptismum filii
dei a perfectione generationis in christo imple
te repetente a principio nativitatis huma
ne potestas permissa est ut requirentibus
demonstraret in quo apprehendens erat per
nathan filium introitu recurrentis in
deum generationis admisso indispen
sabilis dei ut predicans in hominibus christum

Willehadus.

suum perfecta opus hominis redire in se per fi-
lium faceret qui per david patrem veni-
entibus iter preberet in christo. Cui luce
non immerito etiam scribendorum apostolicorum ac-
tuum potestas in ministerio datur ut deo in deum
pleno et filio perditionis extincto ora-
tione ab apostolis facta sorte domini electionis
numerus compleretur. Sicque paulus consu-
mationem apostolicis actibus daret quem
diu contra stimulos recalcitrantem
dominus elegisset. Quod et legentibus ac re-
quirentibus deum et si per singula expe-
diri a nobis utile fuerat sciens tamen
quod operantem agricolam de fructibus opor-
teat primum edere suis vitavimus
publicam curiositatem ne non tam de-
monstrare volentibus deum videremur quam
fastidientibus prodidisse.

Quoniam quidem multi conati sunt ordina-
re narrationem que in nobis complete sunt
sicut tradiderunt nobis qui ab initio ipsi
viderunt et ministri fuerunt sermonis
visum est et mihi assecuto a principio omnia
diligenter ex ordine tibi scribere opti-
me theophile ut cognoscas eorum
verborum de quibus eruditus es veritatem.

Infra scripti versus continent materi-
as et numerum capitulorum evangelii luce

i	ii	iii
maria et elizabeth	nascitur et circumciditur	baptizatur christus
Concipit	puer	unda

iiii	v	vi
in synagoga	rete	apostolos eligunt
docet	laxant	duodeni

vii	viii	ix	x
ingdale vidua et filius	synagoge princeps	foveas habent	mittit
Flent	Zairus	vulpes	bini

xi	xii
eiectio demonis	animam habebis
digito	bona multa

xiii	xiiii	xv
mulier xviii annis	fuga convivii	prodigus filius luxuriosus
Inclinata	homini	siliquis

xvi	xvii	xviii
dives in divitiis	decem viros	quidam erat in civitate
bisso	lepra	iudex

xix	xx	xxi
querebat videre	uxor vii fratrum	cum audieritis
Zacheus	septem nupta	prelia

xxii	xxiii	xxiiii
celebratur	passio	vobis
pascha	mors	pax

Fuit in diebus herodis regis iu-
dee sacerdos quidam nomine za-
charias de vice abia et ux-
or illius de filiabus aaron et nomen eius
elyzabeth. Erant autem iusti ambo
ante deum incedentes in omnibus mandatis
et iustificationibus domini sine querela.
Et non erat illis filius eo quod esset elyzabeth
sterilis et ambo processissent in diebus suis.
Factum est autem cum sacerdotio fungeretur zacharias
in ordine vicis sue ante deum secundum consuetudi-
nem sacerdotii sorte exiit ut incensum
poneret ingressus in templum domini. Et omnis
multitudo erat populi orans foris
hora incensi. Apparuit autem illi angelus
domini stans a dextris altaris incensi.
Et zacharias turbatus est videns et ti-
mor irruit super eum. Ait autem ad illum
angelus: Ne timeas zacharia quoniam ex-
audita est deprecatio tua et uxor tua
elizabeth pariet tibi filium et vocabis
nomen eius iohannem et erit gaudium t-

Staats- und Universitätsbibliothek Bremen

ꝛ exultatiō· ꝛ multi ī natiuitate eius
gaudebūt· Erit· n· magn⁹ corā dn̄o
ꝛ uinū ꝛ sicerā n̄ bibꝫ· ꝛ spū scō re
plebit᷑ adhuc ex utō mr̄is sue· ꝛ
multos filios isrl̄· cōuertet ad dn̄m deū
ipoꝝ· ꝛ ipē pcedet an̄ illū in spū· ꝛ
ūtute helye· ut cōuertat corda prm̄ ī
filios· ꝛ incredulos ad prudentiā
iustoꝝ· parare dn̄o plebē pfctā· Et
dixit zacharias ad anglm̄· Vn̄ hoc
sciā? Ego n· sū senex· ꝛ uxor mea p
cessit ī dieb; suis· ꝛ rn̄dens angls
dixit ei· Ego sū gabriel q̄ assisto
an̄ dm̄· ꝛ miss⁹ ad te loqui· ꝛ hec t̄
euūgliare· ꝛ ecce eris tacēs ꝛ nō po
tis loqui usq; ī diē q̄ h̄ fiāt· p eo q̄
nō credidisti ūbis meis· q̄ īplebū
t᷑ ī tempe suo· ꝛ erat plebs expectās
zachariā· ꝛ mirabat᷑ q̄ tardaret
ipē ī teplo· Egressus āt nō poterat
loq̄ ad illos· ꝛ cognouit q̄ uisionē
uidiss; ī teplo· ꝛ ipē erat innuēs ill'·
ꝛ pmāsit mut⁹· ꝛ fc̄m ē ut īplen
sunt dies officij ei⁹· abijt ī domū
suā· P⁹ hos āt dies cōcepit elizabeth
uxor eius· ꝛ occultabat se mēsib⁹
quinq; dicēs· Q̄a sic fecit m̄ dn̄s in
dieb⁹ q̄b; respexit auferre obp
briū meū int' hōīes· In mense āt
sexto· miss⁹ ē angls gabriel a deo
ī ciuitatē galylee cui nomē erat na
zareth· ad ūginē desposatā uiro
cui nomē erat ioseph de domo dd'·
ꝛ nomē ūgis maria· ꝛ ingress⁹ āge
lus ad eam dixit· Aue grā plena
dn̄s tecū· bn̄dcā tu ī mulierib;· Q̄
cū audiss; turbata ē ī sermōe ei⁹· ꝛ co

gitabat q̄lis eēt ista salutatiō· ꝛ
ait angls ei· Ne timeas maria·
inuenisti n· grām apud dm̄· Ecce
cōcipies ī utō· ꝛ paries filiū· ꝛ uocabis
nomē ei⁹ ihm̄· Hic erit magn⁹ ꝛ fili⁹
altissimi uocabit᷑· ꝛ dabit illi
dn̄s ds̄ sedem dd' p̄ris eius· ꝛ reg
nabit ī domo iacob ī etnū et reg
ni ei⁹ n̄ erit finis· Dixit āt maria
ad anglm̄· Q̄mō fiet istud qm̄ ui
rū n̄ cognosco? ꝛ rn̄dēs angls dix
it ei· Sps̄ scs̄ sup ueniet ī te· ꝛ ūtus
altissimi obūbrabit t̄· Ideo q; ꝛ
q̄ nascet᷑ ex te scm̄ uocabit᷑ fili⁹
di· ꝛ ecce elizabeth cognata tua ꝛ
ipā cōcepit filiū ī senectute sua·
ꝛ hic mēsis ē sext⁹ illi q̄ uocat᷑ steril'·
q; nō erit īpossibile ap̄ dm̄ oē ūbū
Dixit āt maria· Ecce ancilla dn̄i· fi
at m̄ s̄m ūbū tuū· ꝛ discessit ab illa
angls· Exurgēs āt maria ī dieb⁹
ill' abijt ī mōtana cū festinatiōe
ī ciuitatē iude· ꝛ intrauit ī domū
zacharie ꝛ salutauit elizabeth·
ꝛ fc̄m ē ut audiuit salutatiōem
marie elizabeth exultauit īfans
ī utō ei⁹· ꝛ repleta ē spū scō eliza
beth· ꝛ exclamauit uoce magna
ꝛ dixit· Bn̄dcā tu int' mulieres· ꝛ
bn̄dcs̄ fruct⁹ uētris tui· ꝛ unde h̄
m̄ ut ueniat mr̄ dn̄i mei ad me?
Ecce n· ut fcā ē uox salutatiōis tue
ī aurib⁹ meis· exultauit ī gau
dio īfans ī utō meo· ꝛ bta q̄ cre
didisti· qm̄ pficient᷑ ea q̄ dcā sūt
a dn̄o· ꝛ ait maria· Magnificat aīa
mea dn̄m· ꝛ exultauit sps̄ meus

Bremensis

ĩ deo salutari meo. Q̃a respexit
humilitatẽ ãcille sue. ecce enĩ ex hoc
beatam me dicẽt om̃s gñatiões. Q̃a fe
cit m̃ magna q̃ potens ẽ et sc̃m nomẽ
ei᷒. Et mĩa ei᷒ a progeñe ĩ progenies ti
mẽtibus eũ. Fecit potẽciam ĩ brachio
suo. dispsit superbos mẽte cordis
sui. Deposuit potẽtes de sede et exal
tavit humiles. Esuriẽtes ĩplevit bo
nis et divites dimisit ĩanes. Sus
cepit isrl̃ puerũ suũ recordat᷒ mie
sue. Sic̃ locut᷒ ẽ ad p̃res nr̃os. Ab
hã et semini ei᷒ ĩ s̃cla. Mãsit autẽ
maria cũ illa q̃si mẽsib᷒ trib᷒. et re
usa ẽ ĩ domũ suã. Elizabeth aũt
ĩpletũ ẽ tp̃s pariẽdi et pepit filiũ.
Et audierũt uicini et cognati ei᷒ q̃
magnificauit dñs mĩam suã cũ il
la. et cõgratulabãt ei. Et f̃cm ẽ ĩ die
octavo. venerũt circũcidere
puerũ. et vocabãt eũ noĩe pr̃is sui
zachariã. Et r̃ndẽs m̃r ei᷒ dixit. Ne
q̃q̃ s; vocabit̃ iohs. Et dixerũt ad illã.
Q̃a nemo ẽ ĩ cognatiõe tua q̃ vocet̃
h̃ noĩe. Innuebãt aũt p̃ri ei᷒ q̃
velle vocari eũ. Et postulãs pugil
larẽ. scripsit dicẽs. Iohs ẽ nomen
eius. Et mirati s̃t vniũsi. Apertũ est
aũt illico os ei᷒ et lĩgua ei᷒ et loq̃
bat᷒ bñdicẽs dñm. Et f̃cs ẽ timor
sr̃ om̃s vicinos eor᷒. et sr̃ oĩa mon
tana iudee divulgabãt᷒ oĩa ũba
h̃. Et posuerũt om̃s q̃ audierũt ĩ
corde suo dicẽtes. Q̃s putas puer
iste erit. Etenĩ man᷒ dñi erat cũ
illo. Et zacharias p̃r ei᷒ ĩplet᷒ ẽ
sp̃u sc̃o. et p̃phãuit dicẽs. Bñdc̃s

dñs d̃s isrl̃. q̃ visitauit et fecit re
dẽptiõem plebis sue. Et erexit cor
nu salutis nob̃. ĩ domo dd̃ pueri
sui. Sic̃ locut᷒ ẽ p̃ os sc̃or᷒ qui a
s̃clo s̃t p̃phar᷒ ei᷒. Salutẽ ex ĩimi
cis nr̃is. et de manũ oĩm q̃ oderũt
nos. Ad faciendã mĩam cũ p̃rib᷒
nr̃is. et memorari testamẽti sui s̃ci.
Iusiurãdũ q̃ iuravit ad abrahã
p̃rem. datur᷒ se nob̃. Vt s̃n timo
re de manũ ĩimicor᷒ nr̃or᷒ liberati.
seruiam᷒ illi. In s̃ctitate et iusticia
corã ip̃o oĩb᷒ dieb᷒ nr̃is. Et tu pu
er p̃pha altissimi vocabis. p̃ibis
enĩ ante faciẽ dñi parare vias eius.
Ad dandã sciẽciã salutis plebi
ei᷒. ĩ remissionẽ p̃tor᷒ eor᷒. P̃ uis
cera mĩe dei nr̃i. ĩ q̃b᷒ visitauit
nos oriẽs ex alto. Illũiare his
q̃ ĩ tenebris. et ĩ ũbra mortis s᷒ ad
dirigẽdos pedes nr̃os ĩ viã pa
cis. Puer aũt crescebat. et cõfortaba
t᷒ sp̃u. et erat ĩ deserto usq; ĩ diem
ostẽsiõis sue ad isrl̃.

F actũ ẽ aũt ĩ dieb᷒ ill᷒. Exijt edic ij
tũ a cesare augusto ut describeret᷒
vniũsus orb᷒. h̃ descriptio p̃ima f̃ca
ẽ a p̃side syrie cirino. Et ibãt om̃s
ut p̃fiterẽt᷒ singli ĩ suã ciuitatẽ.
Ascendit aũt et ioseph a galylea. de
ciuitate nazareth ĩ iudeã ciuitatẽ
dauit q̃ vocat᷒ bethleẽ eo q̃ eẽt de do
mo et familia dd̃. ut p̃fiteret᷒ cũ ma
ria desponsata sibi vxore p̃gnãte.
F̃cm ẽ aũt cũ eẽnt ibi ĩplẽti s̃t dies
ut pareret. et pepit filiũ suũ p̃imo
genitũ. et pãnis eũ ĩvoluit et recli

naũit eũ ĩ p̄sepio q̃ñ erat ei loc̃ ĩ
diu̾sorio· ⁊ pastores erant ĩ regione
eadẽ uigilãtes ⁊ custodiẽtes uigi
lias noctis sup̃ gregẽ suũ· ⁊ ecce ã
gl̃us dñi stetit iuxta illos· ⁊ claritas
dei circũfulsit illos· ⁊ timuerũt timorẽ
magno· ⁊ dixit ill' angl̃s· Nolite
timẽ· Ecce n· ewãgelizo uob gau
diũ magnũ· q̃ erit oĩ p̄plo· q̃ nat' ẽ
uob̃ hodie saluator q̃ ẽ xp̄c dñs
ĩ ciuitate dd̃· ⁊ h̃ uob̃ signũ· Inuẽ
ietis ĩfantẽ pãnis inuolutũ· ⁊ posi
tũ ĩ p̄sepio· ⁊ subito fc̃a ẽ cũ ange
lo m̃ltitudo militie celestis laudã
tiũ dñm ⁊ dicentiũ· Gl̃a ĩ altissĩs
dõ· ⁊ ĩ t̃ra pax hõib; bone uolũta
tis· ⁊ fc̃m ẽ ut discesserũt ab eis ã
geli ĩ celũ· Pastores loq̃bãt ad ĩui
cẽ· Transeam' usq; ĩ bethleẽ· ⁊ uideã'
h' uerbũ q̃ fc̃m ẽ· q̃ dñs fecit ⁊ ostendit
uob̃· ⁊ uenerũt festinãtes· ⁊ ĩuene
rũt mariã ⁊ ioseph ⁊ ĩfantẽ posi
tũ ĩ p̄sepio· Videtes aũt cognouerũt
de u̾bo q̃ dc̃m erat ill' de puero h'· ⁊ oẽs
q̃ audierũt mirati s̃t· ⁊ de hijs q̃ dc̃a
erant a pastorib; ad ipos· Maria aũt
c̃suabat oĩa u̾ba h̃· c̃ferens ĩ corde
suo· ⁊ reu̾si s̃t pastores glĩficãtes ⁊
laudãtes dñm ĩ oĩb; q̃ audierant ⁊
uiderant sic̃ dc̃m ẽ ad illos· ⁊ postq̃
c̃summati s̃t dies octo· ut circũcideret' pu
er· uocatũ ẽ nomẽ ei' ihc̄· q̃d uocatũ est
ab ãgelo p̃us q̃ ĩ utero c̃ciperet'· ⁊ postq̃
ĩpleti s̃t dies purgationis ei' s̃ legẽ
moysi· tulerũt illũ ĩ ierlm̃ ut siste
rent eũ dño sic̃ sc̃ptũ ẽ ĩ lege dñi·
q̃ oẽ masculinũ adaperiens uuluã·
scm̃ dño uocabit'· ⁊ ut darent hostiã
s̃ q̃d dc̃m ẽ ĩ lege dñi· par turturũ
aut duos pullos colũbarũ· ⁊ ecce hõ
erat ĩ ierlm̃ cui nomẽ symeon· ⁊ hõ
iste iust' ⁊ timoratus expectãs c̃so
lationẽ isrl̃· ⁊ sp̃c scs̃ erat ĩ eo· ⁊ re
sp̃u accepat a sp̃u sc̃o· ñ uisurũ se
mortẽ ñ p̃us uideret xp̄m dñi· ⁊ ue
nit ĩ sp̃u ĩ templũ· ⁊ cũ ĩducerẽt pue
rũ ihm̃ parentes ei' ut facerẽt s̃ c̃sue
tudinẽ legis p eo· ⁊ ipe accepit eũ
ĩ ulnas suas ⁊ bñdixit dm̃ ⁊ dixit·
Nũc dimittis s̃uũ tuũ dñe s̃ u̾bũ
tuũ ĩ pace· Q̃a uiderũt oc̃li mei·
salutare tuũ· q̃d parasti añ faciẽ oĩm
p̄plor· Lumẽ ad reuelationẽ gentiũ·
⁊ gl̃am plebi tue isrl̃· ⁊ erant p̃r et
mr̃ ei' mirãtes sup̃ hijs q̃ dicebãt'
de illo· ⁊ bñdixit ill' symeon· ⁊ dix'· Willehad'
ad mariã m̃rẽ ei'· Ecce posit' ẽ
h' ĩ ruinã ⁊ ĩ resurrectionẽ multorũ ĩ
isrl̃· ⁊ ĩ signũ cui c̃tradicet'· ⁊ tuã
ip̃i' aĩam p̃transibit gladius· ut re
uelent' ex multis cordib; cogitationes
⁊ erat ãna p̃phissa filia phanuel·
de tribu aser· h' p̃cessãt ĩ dieb; multis
⁊ uixerat cũ uiro suo ãnis septẽ a ui
ginitate sua· ⁊ h' uidua usq; ad ã
nos lxxxiiij· q̃ nõ discedebat de tẽ
plo ieiunijs ⁊ obsecrationib; ser
uiẽs nocte ac die· ⁊ h' ip̃a hora su
p̃ueniẽs c̃fitebat' dño· ⁊ loq̃bat'
de illo oĩb; q̃ expectabãt redẽptionẽ
isrl̃· ⁊ ut p̃fecerũt oĩa s̃ legẽ dñi·
reu̾si s̃t ĩ galileã ĩ ciuitatẽ suã na
zareth· Puer aũt crescebat ⁊ c̃forta
bat' plen' sapiẽtia ⁊ gr̃a dei erat ĩ illo

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

⁊ ibāt pētes ei⁹ p oēs ānos ī ierlm
ī die sollēpni pasche. ⁊ cū fcūs eēt
ihc ānor duodecī. ascendētib; ill'
ī ierosolimā. s̄ꝯsuetudinē diei festi
ꝯsūmatisq; dieb; cū redirēt rmā
sit puer ihc ī ierlm. ⁊ nō cognouerūt
pētes ei⁹. Existimātes aūt illū eē ī
comitatu. uenerūt it̄ diei. ⁊ req̄
rebāt eū īter cognatos ⁊ notos. ⁊
nō īuenientes eū. regressi st̄ ī ierlm
requirētes eū. ⁊ fcm̄ ē p⁹ triduū īue
nerūt illū ī teplo sedentē ī medio
doctor. audientē illos ⁊ īterrogantē.
Stupebāt aūt oēs q̄ eū audiebāt
sr̄ prudentia ⁊ rn̄sis ei⁹. ⁊ uidentes
ammirati st̄. ⁊ dixit mr̄ ei⁹ ad illū.
Fili q̄ fecisti nob sic? Ecce pr̄ tu⁹
⁊ ego dolētes q̄rebam⁹ te. ⁊ ait ad
illos. Qͥd ē q̄ me q̄rebatis? nesci
batis q̄a ī hiis q̄ pr̄is mei st̄ opꝫ
me eē? ⁊ ipi nō itellexerūt ūbū q̄
locut⁹ ē ad illos. ⁊ descendit cū eis
⁊ uenit nazareth. ⁊ erat subdit⁹ ill'.
⁊ mr̄ ei⁹ ꝯsuabat oīa ūba hec in
corde suo. ⁊ ihc pficiebat sapiā. ⁊ e
tate. ⁊ grā apud dm̄ ⁊ homines
iij Anno aūt quītodecīo īperii tiberii
cesaris, pcurante pōtio pylato iu
deā. tetrarcha aūt galylee herode phi
lippo aūt fr̄e eius tetrarcha iturree.
⁊ traconitidis regionis. ⁊ lisania
abiline tetrarcha. sb̄ pncipib; sacer
dotū ānna ⁊ cayypha. Fcm̄ ē ūbū dn̄i
sr̄ iohm̄ zacharie filiū in deserto.
⁊ uenit ī oēm regionē iordanis pdi
cans baptismū pnīe ī remissionē
pctor. Sic̄ scriptū ē ī libro sermonū
ysaie pphe. Vox clamātis ī deserto
parate uiā dn̄i. rectas facite semitas
ei⁹. Oīs uallis īplebit. ⁊ oīs mōs ⁊
collis hūiliabit. ⁊ erūt pua ī directa
⁊ aspa ī uias planas. ⁊ uidebit oīs
caro salutare dī. Dicebat ergo ad tur
bas q̄ exibāt ut baptizarent ab ipo.
Genimina uiperar q̄s ondit uo
bis fugere a uentura ira. Facite g⁹ fruc
tus dignos pnīe. ⁊ ne cepitis dicē
patrē hēm⁹ abrahā. Dico ēm uob q̄
pōt d's de lapidib; istis suscitare filios
abrahe. Iā ēm securis ad radicē arbo
ris pōita ē. Oīs g⁹ arbor nō facīēs fructū
bonū excidet̄ ⁊ in ignē mittet̄. ⁊ int
rogabāt eū turbe dicētes. Qͥd g⁹ fa
ciem⁹? Rn̄dēs aūt dicebat ill'. Qͥ ht̄
duas tunicas det nō hn̄ti. ⁊ q̄ ht̄
escas. sil'r faciat. Venerūt aūt ⁊ pub
licani ut bptizarent̄. ⁊ dixerunt
ad illū. Magr̄ q̄d faciem⁹? at ille dix
ad eos. Nich; amplius q̄m ꝯstitutū
ē uob faciatis. Interrogabāt aūt eū
⁊ milites dicētes. Qͥd faciem⁹ ⁊ nos?
⁊ ait ill'. Neīem ꝯcuciatis neq; calūp
niā faciatis ⁊ ꝯtēti estote stipēdiis
uīis. Existimāte aūt pplo ⁊ cogitā
tib⁹ oīb⁹ ī cordib; suis de iohe ne forte
ipe eēt xp̄c. rn̄dit iohs dicēs oīb;.
Ego q̄dē aq̄ baptizo uos. ueniet
aūt fortior me p⁹ me. cui⁹ nō sū dign⁹
solūe corrigiā calciamētor ei⁹. ipe
bptizabit uos ī spū scō ⁊ igni. cui⁹
uentilabrū ī manu ei⁹. ⁊ pgabit areā
suā. ⁊ ꝯgregabit tritiū ī horreū suū.
paleas aūt ꝯburet igni īextingui
bili. Multa q̄dē ⁊ alia exhortans

euuangelizabat populo· Herodes autem
tetrarcha cum corriperetur ab illo de
herodiade uxore fratris sui et de omnibus
malis que fecit herodes· adiecit et hoc
super omnia et inclusit iohannem in carcere.
Factum est autem cum baptizaretur omnis populus· et
ihesu baptizato· et orante apertum est celum·
et descendit spiritus sanctus corporali specie sicut
columba in ipsum· et uox de celo facta est·
tu es filius meus dilectus in te conplacuit
michi· Et ipse ihesus erat incipiens quasi annorum xxx·
ut putabatur filius ioseph· qui fuit heli·
qui fuit mathat· qui fuit leui· qui fuit
melchi· qui fuit ianne· qui fuit ioseph·
qui fuit mathatie· qui fuit amos· qui
fuit naum· qui fuit heli· qui fuit nagge·
qui fuit maath· qui fuit mathatie· qui
fuit semei· qui fuit ioseph· qui fuit
iuda· qui fuit ioanne· qui fuit resa· qui
fuit zorobabel· qui fuit salathiel· qui
fuit neri· qui fuit melchi· qui fuit addi·
qui fuit cosan· qui fuit elmadam· qui
fuit her· qui fuit iesu· qui fuit eliezer
qui fuit iorim· qui fuit mathat· qui fuit
leui· qui fuit symeon· qui fuit iuda· qui
fuit ioseph· qui fuit iona· qui fuit eli
achim· qui fuit melcha· qui fuit mena·
qui fuit mathata· qui fuit natham· qui
fuit dauid· qui fuit iesse· qui fuit o
beth· qui fuit booz· qui fuit salmon· qui
fuit naasson· qui fuit aminadap· qui
fuit aram· qui fuit esron· qui fuit pha
res· qui fuit iude· qui fuit iacob· qui fuit
ysaac· qui fuit abraham· qui fuit thare
qui fuit nathor· qui fuit seruch· qui
fuit ragau· qui fuit faleth· qui fuit
eber· qui fuit sale· qui fuit cainan· qui

fuit arfaxat· qui fuit sem· qui fuit
noe· qui fuit lamech· qui fuit mathu
sale· qui fuit enoch· qui fuit zareth·
qui fuit malalehel· qui fuit cainan·
qui fuit enos· qui fuit seth· qui fuit a
dam· qui fuit dei. Ihesus autem iiij
plenus spiritu sancto regressus est a iordane
et agebatur a spiritu in deserto diebus quadra
ginta· et temptabatur a dyabolo· et nichil
manducauit in diebus illis· et consummatis
illis esuriit· Dixit autem illi dyabolus·
Si filius dei es dic lapidi huic ut
panis fiat· et respondit illi ihesus· Scriptum
est quia non in pane solo uiuit homo· sed in
omni uerbo dei· et duxit illum dyabolus in
montem altissimum· et ostendit illi omnia
regna orbis terre in momento temporis· et ait
illi· Tibi dabo potestatem hanc uniuer Bremensis
sam et gloriam illorum· quia michi tradita sunt·
et cui uolo do illa· Tu ergo procidens
si adoraueris coram me erunt tua
omnia· Et respondens ihesus dixit illi· Scriptum est·
dominum deum tuum adorabis et illi soli ser
uies· Et duxit illum in ierusalem et statuit
eum super pinnam templi· et dixit illi· Si
filius dei es mitte te hinc deorsum· Scrip
tum est enim quod angelis suis mandauit de te·
ut conseruent te· et quia in manibus tollent
te ne forte offendas ad lapidem
pedem tuum· Et respondens ihesus ait illi· Dic
tum est· non temptabis dominum deum tuum· Et con
summata omni temptatione dyabolus recessit
ab illo usque ad tempus· Et egressus est ihesus in
uirtute spiritus in galileam· et fama exiit
per uniuersam regionem de illo· Et ipse do
cebat in synagogis eorum· et magni
ficabatur ab omnibus· Et uenit nazareth

ubi erat nutritus. et intravit secundum consuetu
dinem suam die sabbati in synagogam.
et surrexit legere. et traditus est illi liber
ysaie prophete. et ut revolvit librum inve
nit locum ubi scriptum erat. Spiritus domini
super me. propter quod unxit me evangelizare
pauperibus misit me sanare contritos
corde. et predicare captivis remissionem
et cecis visum. dimittere confractos in re
missione predicare annum domini acceptum
et diem retributionis. Et cum plicuisset librum
reddidit ministro et sedit. et omnium in sy
nagoga oculi erant intendentes in eum.
Cepit autem dicere ad illos. quia hodie im
pleta est hec scriptura in auribus vestris.
et omnes testimonium illi dabant et mira
bantur in verbis gratie que procedebant de o
re eius. et dicebant. Nonne hic est filius
ioseph? Et ait illis. Utique dicetis mihi
hanc similitudinem. Medice cura te
ipsum. Quanta audivimus facta in ca
pharnaum. Fac et hic in patria tua.
Dixit autem. Amen dico vobis. quia nemo
propheta acceptus est in patria sua. In verita
te dico vobis multe vidue erant in
diebus helye in israel. quando clausum est ce
lum annis tribus et mensibus sex. cum facta
esset fames magna in omni terra. et ad
nullam illarum missus est helyas nisi in
sarepta sidonie ad mulierem vidu
am. Et multi leprosi erant in israel sub
heliseo propheta. et nemo eorum mundatus
est nisi naaman syrus. Et repleti sunt omnes
in synagoga ira hec audientes. Et sur
rexerunt et eiecerunt illum extra civita
tem. et duxerunt illum usque ad supercili
um montis. super quem civitas eorum erat

edificata ut precipitarent eum. Ipse
autem transiens per medium illorum ibat.
Et descendit in capharnaum ci
vitatem galylee. ibique doce
bat eos sab batis. et stupebant
in doctrina eius. quia in potestate erat sermo
ipsius. Et in synagoga erat homo habens demo
nium immundum. et exclamavit voce
magna dicens. Sine quid nobis et tibi ihesu
nazarene? venisti perdere nos? scio
te quis sis sanctus dei. Et increpavit illum ihesus
dicens. Obmutesce et exi ab illo. Et
cum proiecisset illum demonium in medium
exiit ab illo nichilque ei nocuit. Et
factus est pavor in omnibus. et colloquebantur ad in
vicem dicentes. Quod est hoc verbum quia in potestate et
virtute imperat immundis spiritibus et exeunt?
Et divulgabatur fama de illo in omnem
locum regionis. Surgens autem de synago
ga introivit in domum symonis. Socrus
autem symonis tenebatur magnis febri
bus. et rogaverunt illum pro ea. Et stans super
illam imperavit febri. et dimisit illam.
Et continuo surgens ministrabat illis.
Cum sol autem occidisset omnes qui habebant infir
mos variis languoribus ducebant
illos ad ihesum. At ille singulis manus
imponens curabat eos. Exibant autem
demonia a multis clamantia et dicentia.
quia tu es filius dei. Et increpans non sine
bat ea loqui. quia sciebant ipsum esse christum.
Facta autem die egressus ibat in desertum locum.
et turbe requirebant eum. et venerunt
usque ad ipsum. et detinebant illum ne
discederet ab eis. Quibus ille ait. quia et
aliis civitatibus oportet me evangeli
zare regnum dei. quia ideo missus sum

7 erat p̄dicans ī synagogis galilee
Factū ē aūt cū turbe irruerēt ī eū
ut audirēt u̅bū dī · 7 ip̄e stabat se
cus stagnū genezareth · 7 uidit
duas naues stātes sec̄ stagnū ·
piscatores aūt descendant · 7 lauabāt
retia · Ascendēs aūt ī unā nauē q̄ erat
symōis · rogauit eū a t̄ra reducere
pusillū · 7 sedēs docebat de nauicla
turbas · Ut cessauit aūt loq̄ · dixit ad sy
mone · Duc ī altū · 7 laxate retia u̅ra
ī capturā · 7 r̄ndēs symō dixit illi ·
P̄ceptor p totā noctē laborantes
nichil cepimus · ī u̅bo aūt tuo laxabo
rete · 7 cū h̄ fecissēt · cōcluserūt piscīū
multitudinē copiosā · Rūpebat aūt
rete eor · 7 annuerūt sociis q̄ erant ī
alia naui · ut uenirēt 7 adiuuarēt
eos · 7 uenerūt 7 ipleuerūt ābas na
uiculas · ita ut pene mergerent · Qd
cū uidēt symō petrus pcidit ad ge
nua ihū dicēs · Exi a me q̄ homo
pctōr sū · Stupor n̄ circūdedat eū ·
7 oēs q̄ cū illo erant · ī captura pis
ciū q̄ ceperāt · Silr aūt 7 iacobū
7 iohēm filios zebedei · q̄ erant so
cii symōis · 7 ait ad symonē ihūs ·
Noli timere · ex h̄ hoīes eris ca
piēs · 7 subductis ad t̄rā nauibs
relictis oīb secuti st eū · 7 fcm̄ ē cū
eēt ī una ciuitatū · ecce uir plen
lep̄ · 7 uidēs ihm̄ · 7 pcidēs ī faciem
rogauit eū dicēs · Dn̄e si uis potes
me mūdare · 7 extendēs manū ih̄c
tetigit illū dicēs · Volo mūdare ·
7 cōfestī discessit lepa ab illo · 7 ip̄e
p̄cepit illi · ut nemī dicēt · S3 uade

ostēde te sacerdoti 7 offer p emūda
tōne tua sic̄ p̄cepit moyses in
testimoniū ill · Pambulabat aūt
maḡ sermo de illo · 7 cōueniebāt tur
be multe ut audirēt 7 curarent
ab īfirmitatib suis · Ip̄e aūt sece
debat in desertū 7 orabat · 7 fcm̄ ē
ī una dier · 7 ip̄e sedebat docens ·
7 erant phisei sedentes 7 legis doc
tores q̄ uenerant ex oī castello ga
lylee 7 iudee 7 ih̄r · 7 uirt erat dn̄i
ad sanādū eos · 7 ecce uiri portā
tes ī lecto hoīem · q̄ erat paliticus
7 q̄rebāt eū īferre 7 ponere āt eū · 7
n̄ inuenientes q̄ pte illū īferent pre
turba · ascenderūt sup tectū · 7 p
tegulas submiserūt illū cū lecto ī
mediū āt ihm̄ · Quor fidē ut uid
dixit · homo remittūt t p̄ccā tua
7 ceperūt cogitare scribe 7 pharisei di
centes · q̄s ē h̄ q̄ loq̄t blasphemi
as ? Qs pt dimittē p̄ccā n̄ solus ds ·
ut cognouit aūt ihc cogitatiōes eor ·
r̄ndēs dixit ad illos · Qd cogitatis
mala ī cordib ur̄is ? Qd ē facilius
dicere dimittūt t p̄ccā an dicē sur
ge 7 ābula · Ut aūt sciatis q̄ filius
hōis ptatē ht ī t̄ra dimittēdi p̄ccā
ait paltico · Tibi dico surge · tolle
lectū tuū · 7 uade ī domū tuā · 7 cō
festī surgēs corā ill · tulit lectū
ī quo iacebat · 7 abiit ī domū suā
magnificās dm̄ · 7 stupor apphen
dit oēs · 7 magnificabāt dm̄ · et re
pleti st timore dicentes · q̄ uidi
mus mirabilia hodie · 7 post h̄ exiit
7 uidit ihc publicanū noīe leui

willehadus

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

sedentem ad theloneum et ait illi: Sequere me. Et relictis omnibus surgens secutus est eum. Et fecit ei convivium magnum Levi in domo sua, et erat turba multa publicanorum et aliorum qui cum illis erant discumbentes. Et murmurabant pharisei et scribe eorum dicentes ad discipulos eius: Quare cum publicanis et peccatoribus manducatis et bibitis? Et respondens Iesus dixit ad illos: Non egent qui sani sunt medico, sed qui male habent. Non veni vocare iustos sed peccatores ad penitentiam. At illi dixerunt ad eum: Quare discipuli Iohannis ieiunant frequenter et obsecrationes faciunt, similiter et phariseorum, tui autem edunt et bibunt? Quibus ipse ait: Numquid potestis filios sponsi dum cum illis est sponsus facere ieiunare? Venient autem dies cum ablatus fuerit ab illis sponsus, tunc ieiunabunt in illis diebus. Dicebat autem et similitudinem ad illos, quia nemo commissuram a vestimento novo immittit in vestimentum vetus, alioquin et novum rumpit, et veteri non convenit commissura a novo. Et nemo mittit vinum novum in utres veteres, alioquin rumpet vinum novum utres, et ipsum effundetur et utres peribunt. Sed vinum novum in utres novos mittendum est et utraque conservantur. Et nemo bibens vetus statim vult novum. Dicit enim: Vetus melius est.

vi Factum est autem in sabbato secundo primo cum transiret per sata, vellebant discipuli eius spicas et manducabant confricantes manibus. Quidam autem phariseorum dicebant illis: Quid facitis quod non licet in sabbatis? Et respondens Iesus ad eos dixit: Nec hoc legistis quod fecit David cum esurisset ipse et qui cum eo erant, quomodo intravit in domum Dei et panes propositionis sumpsit et manducavit et dedit his qui cum eo erant, quos non licebat manducare nisi tantum sacerdotibus? Et dicebat illis quia dominus est filius hominis etiam sabbati. Factum est autem et in alio sabbato ut intraret in synagogam et doceret. Et erat ibi homo, et manus eius dextera erat arida. Observabant autem scribe et pharisei si in sabbato curaret, ut invenirent unde accusarent illum. Ipse vero sciebat cogitationes eorum, et ait homini qui habebat manum aridam: Surge et sta in medium. Et surgens stetit. Ait autem ad illos Iesus: Interrogo vos si licet sabbato bene facere an male, animam salvam facere an perdere? Et circumspectis omnibus dixit homini: Extende manum tuam. Et extendit, et restituta est sanitati manus eius. Ipsi autem repleti sunt insipientia, et colloquebantur ad invicem quidnam facerent de Iesu. Factum est autem in illis diebus, exiit in montem orare, et erat pernoctans in oratione Dei. Et cum dies factus esset vocavit discipulos suos, et elegit duodecim ex ipsis quos et apostolos nominavit: Symonem quem cognominavit Petrum, et Andream fratrem eius, Iacobum et Iohannem, Philippum et Bartholomeum, Matheum et Thomam, Iacobum Alphei et Symonem qui vocatur zelotes, et Iudam Iacobi, et Iudam Scarioth qui fuit proditor. Et descendens cum illis stetit in loco campestri, et turba discipulorum eius et multitudo copiosa plebis ab omni Iudea et Ierusalem et maritima et Tyri et Sydonis qui venerant ut audi-

rent eum et sanarentur a languoribus
suis. Et qui vexabantur a spiritibus inmun-
dis curabantur. Et omnis turba quaerebat
eum tangere quia virtus de illo exibat et
sanabat omnes. Et ipse elevatis oculis
in discipulos suos dicebat: Beati
pauperes quia vestrum est regnum celorum.
Beati qui nunc fletis quia ridebitis. Beati
eritis cum vos oderint homines et cum
separaverint vos et exprobraverint
et eiecerint nomen vestrum tamquam
malum propter filium hominis. Gaudete in
illa die et exultate. ecce enim merces
vestra multa est in celo. Secundum haec enim faciebant
prophetis patres eorum. Verumptamen vae vobis
divitibus quia habetis consolationem vestram.
Vae vobis qui saturati estis quia esurie-
tis. Vae vobis qui ridetis nunc quia luge-
bitis et flebitis. Vae cum bene vobis dix-
erint omnes homines. Secundum haec faciebant pseu-
doprophetis eorum. Sed vobis dico qui audi-
tis. Diligite inimicos vestros. Bene-
facite his qui vos oderunt. Benedi-
cite maledicentibus vobis. Orate pro
calumpniantibus vos. Et qui te percutit
in maxilla, unam praebe ei et alteram.
Et ab eo qui aufert tibi vestimentum et tuni-
cam noli prohibere. Omni autem petenti
te tribue. et qui aufert quae tua sunt ne
repetas. Et prout vultis ut faciant
vobis homines, et vos facite illis similiter.
Et si diligitis eos qui vos diligunt,
quae vobis est gratia? nam et peccatores diligen-
tes se diligunt. Et si benefeceritis his qui
vobis bene faciunt, quae vobis est gratia? siqui-
dem et peccatores hoc faciunt. Et si mutu-
um dederitis his a quibus speratis recipe-
re, quae gratia est vobis? Nam et peccatores peccatoribus
fenerant ut recipiant aequalia. Verump-
tamen diligite inimicos vestros et benefa-
cite et mutuum date nihil inde speran-
tes. Et erit merces vestra multa et eritis
filii altissimi quia et ipse benignus est
super ingratos et malos. Estote ergo miseri-
cordes sicut et pater vester misericors est. Nolite
iudicare et non iudicabimini. Nolite
condempnare et non condempnabimini. Dimit-
tite et dimittetur vobis. Date et dabitur
vobis. Mensuram bonam et confertam et coa-
gitatam et supereffluentem dabunt in sinum
vestrum. Eadem quippe mensura qua mensi
fueritis remetietur vobis. Dicebat autem
illis et similitudinem. Numquid potest caecus caecum
ducere? nonne ambo in foveam in foveam
cadent? Non est discipulus super magistrum. Per-
fectus autem omnis erit si sit sicut magister eius. Quid
autem vides festucam in oculo fratris tui, tra-
bem autem quae in oculo tuo est non consideras? Aut
quomodo potes dicere fratri tuo: Frater sine
eiciam festucam de oculo tuo, et ipse in
oculo tuo trabem non videns? Ypocrita eice
primum trabem de oculo tuo et tunc perspi-
cies ut educas festucam de oculo fratris
tui. Non est enim arbor bona quae facit fruc-
tus malos, neque arbor mala faciens
fructum bonum. Unaquaeque enim arbor ex
fructu suo cognoscitur. Neque enim de spi-
nis colligunt ficus, neque de rubo vinde-
miam vindemiant. Bonus homo de bono the-
sauro cordis sui profert bonum, et ma-
lus homo de malo thesauro pro-
fert malum. Ex habundantia enim cordis
os loquitur. Quid autem vocatis me domine domine, et
non facitis quae dico? Omnis qui venit ad me

Bremensis

et audit sermones meos et facit eos
ostendam vobis cui similis sit. Similis est homini
edificanti domum qui fodit in altum et po-
suit fundamenta super petram. Inundati-
one autem facta illisum est flumen domui illi
et non potuit eam movere. Fundata enim
erat super petram. Qui autem audit et non
facit, similis est homini edificanti domum suam
super terram sine fundamento, in quam illisus est
fluvius et continuo cecidit. Et facta est rui-
na domus illius magna.
vij Cum autem complesset omnia verba sua in au-
res plebis, intravit Capharnaum. Cen-
turionis autem cuiusdam servus male
habens erat moriturus, qui illi erat preciosus.
Et cum audisset de Ihesu, misit ad eum seni-
ores Iudeorum, rogans eum ut veniret et
salvaret servum eius. At illi cum venissent
ad Ihesum, rogabant eum sollicite dicen-
tes ei: Quia dignus est ut hoc illi prestes. Di-
ligit enim gentem nostram, et synagogam
ipse edificavit nobis. Ihesus autem ibat cum
illis. Et cum iam non longe esset a domo, mi-
sit ad eum centurio amicos suos dicens:
Domine, noli vexari; non enim dignus sum ut
sub tectum meum intres; propter quod et meipsum
non sum dignum arbitratus ut venirem ad te;
sed dic verbo et sanabitur puer meus. Nam
et ego homo sum sub potestate constitutus, habens
sub me milites, et dico huic: Vade,
et vadit; et alio: Veni, et venit; et servo
meo: Fac hoc, et facit. Quo audito Ihesus
miratus est, et conversus sequentibus se dixit: Amen
dico vobis, nec in Israel tantam fidem inveni.
Et reversi qui missi fuerant domum, invene-
runt servum qui languerat sanum. Et factum est
deinceps ibat in civitatem que vocatur
naim, et ibant cum illo discipuli eius et
turba copiosa. Cum autem appropinquaret
porte civitatis, ecce defunctus efferre-
batur filius unicus matris sue. Et hec vidua
erat; et turba civitatis multa cum illa. Quam
cum vidisset dominus misericordia motus super ea
dixit illi: Noli flere. Et accessit et te-
tigit loculum. Hii autem qui portabant
steterunt. Et ait: Adolescens, tibi dico, sur-
ge. Et resedit qui erat mortuus et cepit
loqui. Et dedit illum matri sue. Accepit
autem omnes timor, et magnificabant deum
dicentes: Quia propheta magnus surrexit in
nobis, et quia deus visitavit plebem suam. Et
exiit hic sermo in universam Iudeam de eo
et omnem regionem circa. Et nunciaverunt Iohanni
discipuli eius de omnibus his. Et convocavit duos de
discipulis suis Iohannes et misit ad Ihesum
dicens: Tu es qui venturus es an alium ex-
pectamus? Cum autem venissent ad eum vi-
ri, dixerunt: Iohannes Baptista misit nos
ad te dicens: Tu es qui venturus es an alium
expectamus? In ipsa autem hora curavit
multos a languoribus suis et plagis
et spiritibus malis, et cecis multis do-
navit visum. Et respondens dixit illis: Eun-
tes renunciate Iohanni que vidistis et au-
distis: quia ceci vident, claudi ambu-
lant, leprosi mundantur, surdi audiunt,
mortui resurgunt, pauperes evangeli-
zantur; et beatus est quicumque non fuerit scan-
dalizatus in me. Et cum discessissent nun-
tii Iohannis, cepit dicere de Iohanne ad tur-
bas: Quid existis in desertum videre? Arun-
dinem vento moveri? Sed quid existis videre?
hominem mollibus vestimentis indutum?
Ecce qui in veste preciosa sunt et in deliciis

domibus regum sunt. Sed quid existis videre?
prophetam? Utique dico vobis et plus quam
prophetam. Hic est de quo scriptum est: Ecce mitto
angelum meum ante faciem tuam qui praepara-
bit viam tuam ante te. Dico enim vobis: ma-
ior inter natos mulierum propheta Iohanne Bap-
tista nemo est. Qui autem minor est in regno Dei ma-
ior est illo. Et omnis populus audiens et publi-
cani iustificaverunt Deum baptizati
baptismo Iohannis. Pharisaei autem et legis-
periti consilium Dei spreverunt in semetipsos
non baptizati ab eo. Cui ergo similes dicam
homines generationis huius? et cui similes sunt?
Similes sunt pueris sedentibus in foro et loquen-
tibus ad invicem et dicentibus: Cantavi-
mus vobis tibiis et non saltastis; lamen-
tavimus et non plorastis. Venit enim Iohannes
Baptista neque manducans panem neque bibens
vinum, et dicitis: Daemonium habet. Venit
filius hominis manducans et bibens, et dici-
tis: Ecce homo devorator et bibens vinum,
amicus publicanorum et peccatorum. Et iusti-
ficata est sapientia ab omnibus filiis suis.
Rogabat autem illum quidam de pharisaeis
ut cum illo manducaret. Et ingressus pharisaei
sei discubuit. Et ecce mulier quae erat in
civitate peccatrix, ut cognovit quod Ihesus
accubuisset in domo pharisaei, attulit
alabastrum unguenti, et stans retro secus pe-
des eius lacrimis coepit rigare pedes eius
et capillis capitis sui tergebat et oscula-
batur pedes eius et unguento ungebat. Videns
autem pharisaeus qui vocaverat eum ait intra
se dicens: Hic si esset propheta, sciret utique
quae et qualis esset mulier quae tangit eum, quia
peccatrix est. Et respondens Ihesus dixit ad illum:
Symon, habeo tibi aliquid dicere. At ille ait:

Magister dic. Duo debitores erant cui-
dam feneratori: unus debebat denarios
quingentos et alius quinquaginta. Non haben-
tibus autem illis unde redderent donavit u-
trisque. Quis ergo eum plus diligit? Respondens
Symon dixit: Estimo quia is cui plus do-
navit. At ille dixit ei: Recte iudicasti.
Et conversus ad mulierem dixit Symoni: Vi-
des hanc mulierem? Intravi in domum tuam,
aquam pedibus meis non dedisti; haec autem lacri-
mis rigavit pedes meos et capillis
suis tersit. Osculum mihi non dedisti; haec
autem ex quo intravit non cessavit osculari
pedes meos. Oleo caput meum non
unxisti; haec autem unguento unxit pedes me-
os. Propter quod tibi dico: remittuntur
ei peccata multa, quoniam dilexit multum.
Cui autem minus dimittitur, minus dili-
git. Dixit autem ad illam: Remittuntur tibi
peccata. Et coeperunt qui simul accumbebant
dicere intra se: Quis est hic qui etiam peccata dimittit? Willehadi
Dixit autem ad mulierem: Fides tua te
salvam fecit; vade in pace. F
Et factum est deinceps, et ipse iter facie- viii
bat et castella praedicans et evangeli- per civitates
zans regnum Dei, et duodecim cum illo, et
mulieres aliquae quae erant curatae a spiri-
tibus malignis et infirmitatibus, Ma-
ria quae vocatur Magdalene, de qua daemo-
nia septem exierant, et Iohanna uxor
Chuzae procuratoris Herodis, et Susan-
na, et aliae multae quae ministrabant ei de
facultatibus suis. Cum autem turba
plurima conveniret et de civitatibus
properarent ad eum, dixit per similitudinem:
Exiit qui seminat seminare semen suum. Et
dum seminat, aliud cecidit secus viam, et

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

conculcatum est et volucres celi comede-
runt illud. Et aliud cecidit supra pe-
tram et natum aruit quia non habebat hu-
morem. Et aliud cecidit inter spinas et
simul exorte spine suffocaverunt illud.
Et aliud cecidit in terram bonam et ortum
fecit fructum centuplum. Hec dicens cla-
mabat. Qui habet aures audiendi audi-
at. Interrogabant autem eum discipuli eius que
esset hec parabola. Quibus ipse dixit. Vobis
datum est nosse misterium regni dei. ceteris
autem in parabolis ut videntes non videant
et audientes non intelligant. Est autem hec
parabola. Semen est verbum dei. Qui autem se-
cus viam. hii sunt qui audiunt. deinde venit
dyabolus et tollit verbum de corde eorum
ne credentes salvi fiant. Nam qui supra
petram. qui cum audierint. cum gaudio
suscipiunt verbum et hii radices non
habent quia ad tempus credunt. et in tempore temp-
tationis recedunt. Quod autem in spinis cecidit.
hii sunt qui audierunt et a sollicitudinibus
et divitiis et voluptatibus vite euntes
suffocantur et non referunt fructum.
Quod autem in bonam terram. hii sunt qui in corde bo-
no et optimo audientes verbum reti-
nent et fructum afferunt in patientia. Nemo
autem lucernam accendens operit eam vase aut
subtus lectum ponit. sed supra candela-
brum ut intrantes videant lumen. Non est
enim occultum quod non manifestetur nec ab-
sconditum quod non cognoscatur et in palam
veniat. Videte ergo quomodo audiatis. Qui enim
habet dabitur illi et quicumque non habet et quod pu-
tat se habere auferetur ab illo. Venerunt
autem ad illum mater et fratres eius et non po-
terant eum pre turba. Et nunciatum est
adire

illi. Mater tua et fratres tui stant foris vo-
lentes te videre. Qui respondens dixit ad eos.
Mater mea et fratres mei hii sunt qui verbum
dei audiunt et faciunt. Factum est autem in una
dierum et ipse ascendit in naviculam
et discipuli eius. et ait ad illos. Trans-
fretemus trans stagnum. et ascenderunt.
Navigantibus autem illis obdormivit. et
descendit procella venti in stagnum et comple-
bantur et periclitabantur. Accedentes autem sus-
citaverunt eum dicentes. Preceptor perimus.
At ille surgens increpavit ventum et tempes-
tatem aque et cessavit et facta est tranquillitas.
Dixit autem illis. Ubi est fides vestra. Qui timen-
tes mirati sunt ad invicem dicentes. Quis
putas hic est quia ventis imperat et mari et o-
bediunt ei. Et navigaverunt ad regio-
nem gerasenorum que est contra galyleam. Et cum e-
gressus esset ad terram. occurrit illi quidam
vir qui habebat demonium iam temporibus multis.
et vestimento non induebatur. neque in domo ma-
nebat. sed in monumentis. Is ut vidit
Ihesum procidit ante illum. et exclamans vo-
ce magna dixit. Quid mihi et tibi est Ihesu fili
dei altissimi. Obsecro te ne me tor-
queas. Precipiebat enim spiritui inmundo ut ex-
iret ab homine. Multis enim temporibus arri-
piebat illum et vinciebatur cathenis
et compedibus custoditus et ruptis vinculis
agebatur a demonio in deserto. Interroga-
vit autem illum Ihesus dicens. Quod tibi nomen est.
At ille dixit. Legio. Quia intraverant
demonia multa in eum. et rogabant illum
ne imperaret illis ut in abyssum irent. Erat
autem ibi grex porcorum multorum pascen-
tium in monte. et rogabant eum ut permit-
teret eos in illos ingredi. et permisit illis.

translatio

Exierunt ergo demonia ab homine et intra
verunt in porcos. et impetu abiit grex per
preceps in stagnum et suffocatus est. Quod ut
viderunt qui pascebant, fugerunt
et nuntiaverunt in civitatem et in villas.
Exierunt autem videre quod factum est et venerunt
ad ihesum. et invenerunt hominem sedentem a quo
demonia exierant vestitum ac sana men
te ad pedes eius et timuerunt. Nuntiave
runt autem illis et qui viderant quomodo sanus factus
esset a legione. et rogaverunt illum omnis
multitudo regionis gerasenorum ut
discederet ab ipsis quia timore magno te
nebantur. Ipse autem ascendens navem reversus
est. et rogabat illum vir a quo demonia exi
erant ut cum eo esset. Dimisit autem eum ihesus
dicens. Redi in domum tuam et narra quanta
tibi fecit deus. et abiit per universam civitatem
predicans quanta illi fecisset ihesus. Factum est
autem cum redisset ihesus excepit illum turba
erant enim omnes expectantes eum. et ecce
venit vir cui nomen iairus et ipse princeps
synagoge erat. et cecidit ad pedes ihesu
rogans eum ut intraret in domum eius quia filia
unica erat illi fere annorum duodecim. et hec
moriebatur. et contigit dum iret a turbis
comprimebatur. et mulier quedam erat in fluxu
sanguinis ab annis xii que in medicos e
rogaverat omnem substantiam suam nec ab ullo
potuit curari. Accessit retro et teti
git fimbriam vestimenti eius. et confestim
stetit fluxus sanguinis eius. et ait ihesus
Quis est qui me tetigit. Negantibus autem omni
bus. Dixit petrus et qui cum illo erant
Preceptor turbe te comprimunt et affli
gunt. et tu dicis quis me tetigit. et dixit
ihesus. Tetigit me aliquis. Nam et ego

novi virtutem de me exisse. Videns
autem mulier quia non latuit tremens ve
nit. et procidit ante pedes illius et ob quam
causam tetigit eum indicavit coram omni
populo. et quemadmodum confestim sanata
sit. At ipse dixit illi. Filia fides
tua te salvam fecit. Vade in pace. Ad
huc illo loquente venit quidam ad prin
cipem synagoge dicens ei. quia mor
tua est filia tua noli vexare illum.
Ihesus autem audito hoc verbo respondit patri
puelle. Noli timere crede tantum et sal
va erit. et cum venisset ad domum non
permisit intrare secum quemquam nisi petrum et
iacobum et iohannem et patrem et matrem
puelle. Flebant autem omnes et plange
bant illam. At ille dixit. Nolite flere
non est mortua puella sed dormit
et deridebant eum scientes quia mor willehadi
tua esset. Ipse autem tenens manum eius
clamavit dicens. Puella surge.
et reversus est spiritus eius et surrexit conti
nuo. et iussit illi dari manducare
et stupuerunt parentes eius. quibus precepit
ne alicui dicerent quod factum erat.
Convocatis autem duodecim apostolis ix
dedit illis virtutem et potestatem super omnia
demonia et ut languores curarent.
et misit illos predicare regnum dei
et sanare infirmos. et ait ad illos.
Nichil tuleritis in via. neque virgam. neque pa
nem. neque pecuniam. neque duas tuni
cas habeatis. et in quamcumque domum in
traveritis ibi manete et inde ne exea
tis. et quicumque non receperint vos exe
untes de civitate illa. et pulverem
pedum vestrorum excutite in testimonium

sup illos. Egressi aūt circuibāt per
castella euangelizātes & curātes
ubiq;. Audiuit aūt herodes tetrar
cha oīa q̄ fiebāt ab eo. & hesita
bat eo q̄ diceret a quibusdā q̄a io
hānes surrexit mortuus. a quibus
dā uō q̄ helyas apparuit. ab aliis aūt
q̄ ꝓpheta unus de antiquis surrexit. Et
ait herodes. Iohēm ego decollaui.
Quis aūt ē iste de quo audio ego talia.
& q̄rebat uidē eū. & reuersi apli nar
rauerūt illi q̄cūq; fecerūt. & assumptis
illis secessit seorsū in locū desertū
q̄ ē bethsaide. Quod cū cognouissent
turbe secute sūt eū. & excepit illos
& loq̄bat illis de regno dī. & eos q̄
cura indigebāt sanabat. Dies aūt
cepat declinare. & accedētes duode
cī dixerūt illi. Dimitte turbas. ut
euntes in castella. uillasq; q̄ circa sunt
diuertāt. & ut inueniāt escas. q̄ hic in
loco deserto sum. Ait aūt ad illos.
Vos date illis manducare. At illi dixe
rūt. Nō sūt nob plusq̄ quinq; panes
& duo pisces. nisi forte nos eamus &
emamus in oēm hanc turbā escas. Erāt
aūt fere uiri quinq; milia. Ait aūt ad
discipulos suos. Facite illos discū
bere ꝑ conuiuia quinquagenos. Et ita fece
runt. & discūbere fecerūt oēs. Accep
tis aūt quinq; panibus & duobus pis
cibus respexit in ce lū & bn̄dixit
illis. & fregit. et distribuit dis
cipulis suis. ut ponerent añ turbas.
& manducauerūt oēs & saturati sūt. & sub
latū ē q̄ supfuit illis. fragmētorū
cophini xii. Et factū ē cū solus eēt

orans. erāt cū illo & discipli. & interro
gauit illos dicēs. Quē me dicūt ee
turbe. At illi r̄nderūt & dixerunt
Iohēm baptistā. Alii aūt helyam. alii
q̄ ꝓpheta unus de prioribus surrexit.
Dixit aūt illis. Vos aūt quē me eē dici
tis. Respondēs symō petrus dixit. xp̄m
dī. At ille increpans illos. precepit
ne cui dicerent hoc. dicēs q̄ oportet filiū
hōis multa pati. & reprobari a senio
ribus & a principib sacerdotū & scribis
& occidi. & tertia die resurgere. Dicebāt
aūt ad oēs. Si quis uult post me ueni
re. abneget semetipsum & tollat cru
cē suā cotidie & sequatur me. Qui enim uo
luerit aīam suā saluā facere. perdet
illā. Nā qui perdiderit aīam suam
ꝓpter me saluā faciet illā. Quid enim pficit
hō si lucretur uniuersū mundū. se aūt
ipsum pdat. & detrimentū sui faciat.
Nā q̄ me erubuerit & meos sermones
hunc filius hōis erubescet cū uenerit in
maiestate sua. & patris & scōrum ange
lorum. Dico aūt uobis uere sunt aliq̄ hic stan
tes. q̄ nō gustabūt mortē donec ui
deāt regnū dī. Factū ē aūt post hec uba fe
re dies octo. & assumpsit petrū & iacobū
& iohēm. & ascendit in montē ut oraret.
& factū ē dū oraret species uultus eius altera
& uestitus eius albus refulgens. & ecce duo
uiri loquebātur cū illo. Erant aūt moy
ses & helyas uisi in maiestate. & dice
bāt excessū eius quē cōpleturus erat in
ierłm. Petrus uō & q̄ cū eo erāt grā
uati erāt sompno. & euigilantes ui
derūt maiestatē eius. & duos uiros
q̄ stabāt cū illo. & factū ē dū discederent

ab illo ait petrus ad ihesum Preceptor
bonum est nos hic esse et faciamus tria taber
nacula unum tibi et unum moysi et unum
helye nesciens quid diceret. Hec autem loquente
illo facta est nubes et obumbravit eos et ti
muerunt intrantibus illis in nubem Et vox
facta est de nube dicens Hic est filius meus
dilectus ipsum audite. Et dum fieret vox in
ventus est ihesus solus. Et ipsi tacuerunt et nemini
dixerunt in illis diebus quicquam ex hiis que vide
rant. Factum est autem in sequenti die descendentibus
illis de monte occurrit illis turba multa.
Et ecce vir de turba exclamavit dicens
Magister obsecro te respice in filium meum
quia unicus est michi. Et ecce spiritus apprehendit illum
et subito clamat et elidit et dissipat
eum cum spuma et vix discedit dilanians
eum Et rogavi discipulos tuos ut eice
rent illum et non potuerunt. Respondens autem
ihesus dixit O generatio infidelis et perversa usque
quo ero apud vos et patiar vos? adduc
huc filium tuum. Et cum accederet elisit illum
demonium et dissipavit. Et increpavit ihesus
spiritum immundum et sanavit puerum et
reddidit illum patri eius Stupebant autem
omnes in magnitudine dei. Omnibusque mirant
ibus in omnibus que faciebat dixit ad disci
pulos suos Ponite vos in cordibus
vestris sermones istos. Filius enim hominis
futurum est ut tradatur in manus hominum.
At illi ignorabant verbum istud et erat
velatum ante eos ut non sentirent il
lud. Et timebant interrogare eum de hoc
verbo. Intravit autem cogitatio in eos
quis eorum maior esset. At ihesus videns
cordis cogitationes illorum apprehen
dens puerum statuit eum secus se et ait

illis Quicumque susceperit puerum istum in
nomine meo me recipit. Et quicumque
me receperit recipit eum qui me misit. Nam
qui minor est inter vos hic maior est.
Respondens autem iohannes dixit Preceptor vi
dimus quendam in nomine tuo eicientem demo
nia et prohibuimus eum quia non sequitur
nobiscum. Et ait ad illum ihesus Nolite
prohibere eum. Qui enim non est adversus vos
pro vobis est. Factum est autem dum complerentur dies
assumptionis eius et ipse faciem suam firma
vit ut iret in iherusalem. Et misit nuncios
ante conspectum suum. Et euntes intraverunt
in civitatem samaritanorum ut pararent
illi. Et non receperunt eum quia facies eius erat
euntis in iherusalem. Cum vidissent autem discipuli
eius iacobus et iohannes dixerunt domine vis
dicimus ut ignis descendat de celo et X
consumat illos. Et conversus increpavit Bremen
illos et dixit Nescitis cuius spiritus estis
Filius enim hominis non venit animas hominum
perdere sed salvare. Et abierunt in aliud ca
stellum. Factum est autem ambulantibus illis in via
dixit quidam ad illum Sequar te quocumque
ieris. Et ait illi ihesus Vulpes foveas
habent et volucres celi nidos Filius
autem hominis non habet ubi caput suum re
clinet. Ait autem ad alterum sequere me.
Ille autem dixit domine permitte me primum
ire et sepelire patrem meum Dix
itque ei ihesus Sine ut mortui sepeliant
mortuos suos Tu autem vade et an
nuntia regnum dei. Et ait alter Sequar te
domine sed primum permitte michi renuntiare
hiis que domi sunt. Et ait ad illum ihesus Ne
mo manum suam in aratrum et as mittens
piciens retro aptus est regno dei.

x

Post h' aūt designauit dn̄s · et a
lios lxx duos misit illos binos
an̄ faciē suā · ī om̄ ciuitatē · et locū
q̄ erat ip̄e uēturus · et dicebat illis ·
Messis quidē multa · op̄arii aūtē
pauci · Rogate ḡ dn̄m messis ut
mittat op̄arios ī messem suam ·
Ite ecce ego mitto uos · sic agnos
iter lupos · Nolite portare saccu
lū · n' perā · n' calciamēta · et neīem
p' uiā salutaueritis · In q̄cūq3 domū
intrau̇itis p̄mū dicite · Pax huic
domui · et si ibi fuit fili' pacis re
q̄escet sup̄ illū pax ur̄a · Sin aūt
ad uos reuertet' · In eadem aūt domo
manete · edentes et bibentes q̄ ap̄
illos s't · Dign' ē n̄ op̄arius mer
cede sua · Nolite t̄nsire de domo in
domū · et i q̄cūq3 ciuitatē itraue
ritis · et suscep̄int uos · mādūcate
q̄ apponūt' uob · et curate ī firmos
q̄ in illa s't · et dicite ill' · App̄ropinq̄
uit ī uos regnū dī · In q̄cūq3 ciui
tatē itrau̇itis · et n̄ recep̄int uos ex
eūtes ī plateis eius dicite · Etiam
puluerē q̄ adhesit nob' de ciuitate
ur̄a extergim' ī uos · Tn̄ h' scitote · q̄
app̄ropiq̄uit regnū dī · Dico aūt
uob · q̄ sodomis ī die illa r̄missi'
erit · q̄ illi ciuitati · Ve t' corozaim ·
ue t' bethsaida · q̄ si ī tyro et sidone
fc̄e fuiss3 uirtutes in uob' q̄ fc̄e sūt ·
olim ī cilicio et cinere sedētes peni
terēt · Verūptū tyro et sidoni r̄missi'
erit ī iudicio q̄ uob · Et tu capharna
ū usq3 ad celū exaltata · usq3 ad ī
fernū demgeris · Q' uos audit me

audit · et q̄ uos sp̄nit me sp̄nit · Qui
aūt me sp̄nit · sp̄nit eū q̄ me misit ·
Reu'si s't aūt septuaginta duo cū gau
dio dicētes · Dn̄e ⁊ demonia subiciunt'
nob' ī noīe tuo · Et ait ill' · Videbā sa
thanā · sic' fulgur de celo cadentē ·
Et ecce dedi uob' p̄tātē calcandi sup̄
s'pentes et scorpiones et sup̄ om̄ uir
tutē inimici · et nich' uob' nocebit · Ve
rūptū in h' nolite gaudē · q̄ sp̄c uo
bis subiciūt' · Gaudete aūt q̄ noīa ur̄a
scripta s't ī cel' · In ip̄a hora exultauit
ī sp̄u sc̄o · et dixit · Cōfiteor t' p̄r dn̄e celi
et t're · q̄ abscōdisti h' a sapientib' et
prudētib' · et reuelasti ea p'uul' · Ita p̄r ·
q̄ sic placuit aūt te · Oīa m' tradita
s't a p̄re meo · Et nēo scit q̄ sit fili' n̄
p̄r · et q̄ sit p̄r n̄ filius · et cui uoluit
fili' reuelare · Et 9u's' ad discip̄los
suos dixit · Bti oculi · q̄ uidēt q̄ uos
uidetis · Dico n̄ uob' q̄ multi p̄phe et
reges uoluerūt uidē q̄ uos uide
tis et n̄ō uiderūt · et audire q̄ audi
tis et n̄ō audierūt · Et ecce quidā
legis p'itus surrexit t'ptās eū et di
cens · Mag'r q' faciendo uitā etnā
possidebo · At ille dixit ad eū · In
lege q' scriptū ē · q̄uo legis · Ille
r̄ndens dixit · Diliges dn̄m dm̄
tuū ex toto corde tuo et ex tota aīa
et ex oībs uirib' tuis · et ex oī m̄e
te tua · et p̄ximū tuū sic' teip̄m ·
Dixitq3 illi · R̄ce r̄ndisti · h' fac et
uiues · Ille aūt uolēs iustificare
seip̄m · dixit ad ih'm · Et q's est m'
p̄ximus · Suspiciēs aūt ih'c dixit ·
hō quidā descendebat ab irl'm ī

iherico. et incidit in latrones qui et de-
spoliaverunt eum et plagis inpositis
abierunt semivivo relicto. Accidit
autem ut sacerdos quidam descenderet eadem
via et viso illo preterivit. Similiter et levita
cum esset secus locum et videret eum pertransiit.
Samaritanus autem quidam iter faciens
venit secus eum et videns eum misericordia motus est.
et appropians alligavit vulnera eius
infundens oleum et vinum. et imponens illum
in iumentum suum duxit in stabulum et
curam eius egit. et altera die protulit du-
os denarios et dedit stabulario. et
ait. Curam illius habe et quodcumque supra
erogaveris ego cum rediero reddam tibi.
Quis horum trium videtur tibi proximus fuisse
illi qui incidit in latrones? At ille dixit.
Qui fecit misericordiam in illum. et ait illi Ihesus. Va-
de et tu fac similiter. Factum est autem dum irent. et
ipse intravit in quoddam castellum. et mu-
lier quedam martha nomine excepit illum
in domum suam. et huic erat soror nomine
maria. Que etiam sedens secus pedes
domini audiebat verba illius. martha
autem satagebat circa frequens ministerium.
Que stetit et ait. Domine non est tibi cure quod soror
mea reliquit me solam ministrare. Dic ergo
illi. ut me adiuvet. Et respondens dixit
illi dominus. Martha martha sollici-
ta es et turbaris erga plurima. Porro
unum est necessarium. Maria optimam
partem elegit que non auferetur ab ea.
Et factum est cum [illegible] esset in loco quo-
dam orans ut [illegible] savit. dixit
unus ex discipulis [illegible] eius ad eum. Domine
doce nos orare sicut [illegible] et Iohannes do-
cuit discipulos suos. et ait illis. Cum

oratis dicite. Pater sanctificetur nomen
tuum. adveniat regnum tuum. panem
nostrum cottidianum da nobis hodie
et dimitte nobis debita nostra. sicut et
et nos dimittimus omnibus debentibus nobis.
et ne nos inducas in temptationem. Et ait
ad illos. Quis vestrum habebit amicum. et
ibit ad illum media nocte et dicet illi.
amice commoda michi tres panes. quoniam
amicus meus venit de via ad me et non ha-
beo quod ponam ante illum. et ille deintus respon-
dens dicit. noli michi molestus esse. iam
hostium clausum est et pueri mei mecum sunt
in cubili. non possum surgere et dare tibi. Et
ille si perseveraverit pulsans. dico vobis.
si non dabit illi surgens eo quod amicus
eius sit. propter improbitatem tamen eius surget.
et dabit ei quotquot habet necessarios. Et ego
dico vobis. Petite et dabitur vobis. Queri-
te et invenietis. pulsate et aperietur vobis.
Omnis enim qui petit accipit. et qui querit inve-
nit. et pulsanti aperietur. Quis autem ex vobis
patrem petit panem. numquid lapidem da-
bit illi. Aut si piscem numquid pro pisce ser-
pentem dabit illi. aut si petierit ovum.
numquid porriget illi scorpionem. Si ergo
vos cum sitis mali nostis bona da-
ta dare filiis vestris. quanto magis pater vester
de celo dabit spiritum bonum petentibus
se. Et erat eiciens demonium. et illud erat
mutum. Et cum eiecisset demonium locutus
est mutus. et admirate sunt turbe. Quidam
autem ex eis dixerunt. In beelzebub prin-
cipe demoniorum eicit demonia. Et alii
temptantes signum de celo querebant
ab eo. Ipse autem ut vidit cogitationes
eorum dixit illis. Omne regnum in se ipsum

Bremensis

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

diuisũ desolabit̃. ⁊ domꝰ sup̃ domũ
cadet. Si aũt ⁊ sathanas ĩ se ipm̃ di
uisus ẽ quõ stabit regnũ eiꝰ. q̃
dicitis ĩ beelzebub eic̃e me demo
nia. Si aũt ego ĩ beelzebub eicio
demonia. filij ur̃i ĩ q̃ eiciũt. Jdeo ipi
iudices ur̃i erũt. Porro si ĩ digi
to dĩ eicio demonia: p̃fc̃o puẽit in
uos regnũ dĩ. Cũ fortis armatus
custodit atriũ suũ. ĩ pace sũt ea q̃
possidet. Si aũt fortior illo sup̃ueni
ẽs uicit eũ uniũsa arma eiꝰ aufert
ĩ quibꝰ cõfidebat ⁊ spolia eiꝰ distri
buet. Q̃ñ ẽ mecũ adũsũ me ẽ. ⁊ q̃
ñ colligit mecũ dispgit. Cũ imũ
dus sp̃c exierit ab hoĩe ãbulat p
loca ĩaquosa q̃rẽs reqẽm ⁊ ñ inue
niẽs dicit. Reu̾tar ĩ domũ meã ũ
de exiui. ⁊ cũ uenit ĩueñ scop̃is
mũdatã ⁊ ornatã. ⁊ tũc uadit ⁊
assumit septẽ alios sp̃c nequiores
se. ⁊ ĩgressi hitant ibi. ⁊ fit nouissĩa
hoĩs illiꝰ peiora priorib'. Factũ ẽ aũt
cũ h̾ dicet. extollẽs uocẽ q̃dã mulier
de turba dixit illi. B̃tus uẽter q̃ te
portauit. ⁊ ubera q̃ suxisti. At ille
dixit. q̃ĩmo b̃ti q̃ audiũt ũbũ dĩ
⁊ custodiũt illud. Turb' aũt cõcurrẽti
bus cepit dic̃e. G̃nacõ h̾ g̃nacõ ne
q̃ ẽ. signũ q̃rit. ⁊ signũ nõ dabit̃
illi. ñ signũ ione p̃phe. Sicũt eñ fuit
ionas signũ niniuitis. ita erit ⁊ filꝰ
hoĩs g̃nacõi isti. Regina austri sur
get ĩ iudicio cũ uiris g̃nacõis hꝰ ⁊
cõdẽpnabit illos q̃ uenit a finib'
t̾re audire sapiam salomõis. ⁊ ecce
pl' q̃ salomõ hic. Viri niniuite sur

get ĩ iudicio cũ g̃nacõe hac. ⁊ cõdẽp
nabũt illã. q̃ p̃niam egerũt ad p̃dica
cõem ione. ⁊ ecce plꝰ q̃ ionas hic. Nemo
lucernã accẽdit. ⁊ ĩ abscondito ponit.
ñ sub modio s; sup̃ candelabr̃. ut q̃ in
grediũt̃ lumẽ uideãt. Lucerna corpis
tui ẽ oclꝰ tuꝰ. Si ocl's tuꝰ fuit simpl̃.
totũ corpꝰ tuũ lucidũ erit. Si aũt neq̃
fuit. ⁊ corpꝰ tuũ tenebrosũ erit. Vide
g̃ ne lumẽ q̃ ĩ te ẽ tenebr̃ sint. Si g̃
corpꝰ tuũ totũ lucidũ fuit. ñ hñs
aliq̃ ptẽ tenebrar̃. erit lucidũ totũ. ⁊
sic lucerna fulgoris illũiabit te. ⁊ cũ
loq̃ret̃ rogauit illũ q̃dã phariseus
ut p̃nderet ap̃ se. ⁊ ingressꝰ recubuit.
phariseus aũt ĩcepit ĩtra se reputãs di
cẽ. q̃re ñ bap̃tizatꝰ eet añ p̃ndiũ. Et ait
dñs ad illũ. Nũc uos pharisei q̃ defo
ris ẽ calicis ⁊ catini mũdatis. q̃d aũt ĩtꝰ
ẽ ur̃m plenũ ẽ rapina ⁊ ĩiq̃tate. Stul
ti. nõne q̃ fecit q̃ deforis ẽ ĩ id q̃ deintꝰ
ẽ fecit. Verũptñ q̃ sup̃ ẽ date elemo
sinã. ⁊ ecce oĩa mũda sũt uob. Sz ue
uob pharisei q̃ decimatis mentã ⁊
rutã. ⁊ oẽ olꝰ ⁊ p̃teritis iudiciũ ⁊ cari
tatẽ dĩ. H̾ aũt oportuit fac̃e ⁊ illa nõ
omittẽ. Ve uob pharisei q̃ diligitis
p̃mas cathedras ĩ synagogis ⁊ sa
lutacões ĩ foro. Ve uob q̃ estis ut mo
numenta q̃ ñ apparent. ⁊ hoĩes
ãbulãtes sup̃ nesciũt. R̃ndens aũt
q̃dam ex legisp[illegible]tis ait illi. Ma
gister h̾ dicens [illegible] ⁊ uob cõtumeliã
facis. At ille [illegible] ait. ⁊ uob legisp̃e
ritis ue. q̃ [illegible] onatis hoĩes one
rib' q̃ por[illegible]tari nõ p̃nt. ⁊ ipi
uno digito ur̃o ñ tãgitis sarcinas.
Ve uob

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

Ve vobis qui edificatis monumenta
prophetarum. Patres autem vestri occiderunt
illos. Profecto testificamini quod consen
titis operibus patrum vestrorum quoniam quidem
ipsi eos occiderunt. Vos autem edificatis
eorum sepulchra. Propterea et sapientia dixit.
Mittam ad eos prophetas et apostolos et
ex illis occident et persequentur ut inqui
ratur sanguis omnium prophetarum qui effu
sus est a constitutione mundi a genera
tione ista. A sanguine abel usque ad
sanguinem zacharie qui periit inter alta
re et edem. Ita dico vobis requiretur
ab hac generatione. Ve vobis legis
peritis quia tulistis clavem scientie.
ipsi non introistis et eos qui introi
bant prohibuistis. Cum hec ad illos
diceret ceperunt pharisei et legisperiti
graviter insistere et os eius opprimere
de multis insidiantes ei. Et querentes capere aliquid ex ore eius ut ac
cusarent eum.

XII

Multis autem turbis astantibus
ita ut se invicem conculca
rent cepit dicere ad disci
pulos suos. Attendite a fermento
phariseorum quod est ypocrisis. Nich
il enim opertum est quod non reveletur
neque absconditum quod non sciatur
quoniam que in tenebris dixistis in
lumine dicentur. Et quod in aurem locuti
estis in cubiculis predicabitur in tectis.
Dico autem vobis amicis meis ne ter
reamini ab hiis qui occidunt corpus
et post hec non habent amplius quod
faciant. Ostendam autem vobis quem ti
meatis. Timete eum qui postquam
occiderit habet potestatem mittere in ge
hennam. Ita dico vobis hunc timete.
Nonne quinque passeres veneunt di
pondio et unus ex illis non est in
oblivione coram deo. Sed et capilli
capitis vestri omnes numerati sunt.
Nolite ergo timere multis passeribus
pluris estis. Dico autem vobis. Omnis
quicumque confessus fuerit me coram
hominibus et filius hominis confitebitur
illum coram angelis dei. Qui autem
negaverit me coram hominibus dene
gabitur coram angelis dei. Et omnis
qui dicit verbum in filium hominis remit
tetur illi. Ei autem qui in spiritum sanctum
blasphemaverit non remittetur. Cum
autem inducent vos in synagogas
et ad magistratus et potestates no
lite solliciti esse qualiter aliquid re
spondeatis aut quid dicatis. Spiritus
enim sanctus docebit vos in ipsa ho
ra que oporteat dicere. Ait autem ei qui
dam de turba. Magister dic fratri
meo ut dividat mecum hereditatem.
At ille dixit ei. Homo quis me con
stituit iudicem aut divisorem super
vos. Dixitque ad illos. Videte et ca
vete ab omni avaritia quia non
in habundancia cuiusquam vita eius
ex hiis que possidet. Dixit autem si
militudinem ad illos dicens. Hominis
cuiusdam divitis uberes fructus
ager attulit. Et cogitabat intra
se dicens. Quid faciam quod non ha
beo quo congregem fructus me
os. Et dixit hoc faciam. Destruam
horrea mea et maiora faciam et

Staats- und Universitätsbibliothek Bremen

illuc congregabo omnia que nata
sunt michi et bona. Et dicam anime
mee. Anima habes multa bona
posita in annos plurimos requiesce
comede bibe epulare. Dixit autem
illi deus. Stulte hac nocte animam
tuam repetunt a te. Que autem pa
rasti cuius erunt. Sic est qui se
thesaurisat et non est in deum
dives. Dixitque ad discipulos su
os. Ideo dico vobis. Nolite sollici
ti esse anime quid manducetis neque
corpori quid vestiamini. Anima
plus est quam esca et corpus quam
vestimentum. Considerate corvos
quia non seminant neque metunt
quibus non cellarium neque horreum
et deus pascit illos quanto magis
vos pluris estis illis. Quis autem
vestrum cogitando potest adicere ad sta
turam suam cubitum unum. Si ergo
neque quod minimum est potestis quid
de ceteris solliciti estis. Considera
te lilia quomodo crescunt non laborant
neque nent. Dico autem vobis ut Salo
mon in omni gloria sua vestiebatur
sicut unum ex istis. Si autem fenum
quod hodie in agro est et cras in
clibanum mittitur deus sic vestit
Quanto magis vos pusilles fidei
Et vos nolite querere quid man
ducetis aut quid bibatis et nolite
in sublime tolli. Hec enim omnia
gentes mundi querunt. Pater autem
vester scit quoniam his indigetis. Verum
tamen querite regnum dei et hec
omnia adicientur vobis. Nolite

timere pusillus grex quia complacui
t patri vestro dare vobis regnum. Ven
dite que possidetis et date elemosi
nam. Facite vobis sacculos qui non
veterascunt. thesaurum non defi
cientem in celis. Quo fur non appro
piat neque tinea corrumpit. Ubi enim the
saurus vester est ibi et cor vestrum erit
Sint lumbi vestri precincti et lucerne ar
dentes. Et vos similes expectan
tibus dominum suum quando revertatur a nupci
is ut cum venerit et pulsaverit con
festim aperiant ei. Beati servi illi
quos cum venerit dominus invenerit vi
gilantes. Amen dico vobis quod pre
cinget se et faciet illos discumbere
Et transiens ministrabit illis. Et
si venerit in secunda vigilia et si
in tercia vigilia venerit et ita in
venerit beati sunt servi illi. Hoc autem
scitote quoniam si sciret paterfamilias qua
hora fur veniret vigilaret utique
et non sineret perfodi domum suam
Et vos estote parati quia qua ho
ra non putatis filius hominis ve
niet. Ait autem ei petrus. Domine ad
nos dicis hanc parabolam an et
ad omnes. Dixit autem dominus. Quis
putas est fidelis dispensator et
prudens quem constituit dominus super
familiam suam ut det illis in tem
pore tritici mensuram. Beatus ille
servus quem cum venerit dominus inve
nerit ita facientem. Vere dico vobis
quia super omnia que possidet con
stituet illum. Quod si dixerit servus
ille in corde suo moram facit dominus

mens uenire & ceperit percutere pu
eros & ancillas & edere et bibere &
inebriari. Veniet dns̄ serui illius
in die qua non sperat et hora q̄
nescit & diuidet eū partemq̄ eius
cū infidelibꝫ ponet. Ille aūt seruus
qui cognouit uoluntatē dn̄i sui et
nō p̄parauit & non fecit scd̄m uolū
tatem eius uapulabit multis. Qui
aūt non cognouit & non fecit digna
plagis uapulabit paucis. Omni aūt
cui multū datum est multū quere
tur ab eo. Ignem ueni mittere in t̄
ram et q̄d uolo nisi accendat. Bap
tisma aūt habeo baptizari et quō
coartor usq̄ dum p̄ficiatur. Putatis
quia pacem ueni dare in terrā non
dico uobis sed separationē. Erunt
enī ex hoc quinq̄ in domo una diuisi
tres in duo & duo in tres diuidentur
p̄r in filiū & filius in patrem suum
Mater in filiam & filia in matrem
suam. socrus in nurum suā & nurus
in socrū suam. Dicebat aūt et ad
turbas. Cum uideritis nubem ori
entē ab occasu statim dicitis nim
bus uenit. et ita fit. Et austrū flan
tem dicitis quia estus erit & fit. ypo
crite faciem celi & terre nostis pro
bare hoc aūt tempus quo non pro
batis. Quid aūt & a uobis ip̄is non
iudicatis q̄d iustū est. Cum aūt ua
dis cū aduersario tuo ad p̄ncipem
in uia da operā liberari ab illo ne
forte trahat te apud iudicē et iudex
tradat te exactori. Et exactor mit
tat te in carcerem. Dico tibi. Non

exies inde donec etiā nouissimū
minutū reddas

Aderant aūt quidam ip̄o
in tp̄e nunciantes illi de ga
lileis quor̄ sanguinē pilatus
miscuit cū sacrificiis eor̄. Et r̄ndens
dixit illis. Putatis q̄ hii galilei p̄
omnibꝫ galileis fuerūt p̄ccatores
qui talia passi sunt. Non. Dico uo
bis. s̄ nisi penitentiā habueritis ō
nes similr̄ p̄ibitis sicut illi decem
& octo supra quos cecidit turris
in syloam & occidit eos. Putatis
quia & ip̄i debitores fuerant p̄ter
om̄es hom̄ies habitantes ī ih̄rlm.
Non. Dico uob̄. s̄ si non penitentiā
egeritis om̄es similr̄ p̄ibitis. Dice
bat aūt hanc similitudinē. Arborem
fici habebat quidā plantatā in
uinea sua. Et uenit querens fruc
tum in illa & non inuenit. Dixit
aūt ad cultorē uinee ecce anni
tres sunt ex quo uenio querens
fructū in ficulnea hac & nō inue
nio. Succide ergo illam ut quid e
tiam t̄ram occupat. At ille r̄ndens
dixit illi. Dn̄e dimitte illam & hoc
anno usq̄ dū fodiam circa illam
& mittam stercora. Et siquidem fe
cerit fructū. sin aūt in futur̄ succi
des eam. Erat aūt docens in syna
goga eor̄ sabbatis. Et ecce mulier
que habebat sp̄m infirmitatis de
cem & octo et erat inclinata nec
non omnino poterat sursum respi
cere. Quā cū uideret ih̄us uocauit
ad se & ait illi. Mulier dimissa es

ab infirmitate tua. Et imposuit
illi manus et confestim erecta est
et glorificabat deum. Respondens
autem archisynagogus indignans
quia sabbato curasset ihesus dicebat
turbe. Sex dies sunt in quibus opor
tet operari. In hiis ergo venite et
curamini et non in die sabbati. Re
spondit autem ad illum dominus et dixit
ypocrite unusquisque vestrum sabbato
non solvit bovem suum aut asinum
a presepio et ducit ad aquare. Hanc
autem filiam abrahe quam alligavit
sathanas ecce decem et octo annis non
oportuit solvi a vinculo isto die
sabbati. Et cum hec diceret erubesce
bant omnes adversarii eius. Et omnis
populus gaudebat in universis que glo
riose fiebant ab eo. Dicebat ergo
cui simile est regnum dei. et cui simi
le esse estimabo illud. Simile est gra
no synapis quod acceptum homo
misit in ortum suum et crevit et fac
tum est in arborem magnam. Et vo
lucres celi requieverunt in ramis
eius. Et iterum dixit. Cui simile esti
mabo regnum dei. Simile est fermen
to quod acceptum mulier abscondit
in farine sata tria donec fermen
taretur totum. Et ibat per civitates
et castella docens et iter faciens in
ierusalem. Ait autem illi quidam. Domine si
pauci sunt qui salvantur. Ipse autem
dixit ad illos. Contendite intrare
per angustam portam quia multi
dico vobis querent intrare et non
poterunt. Cum autem intraverit

paterfamilias et clauserit ostium et in
cipietis foris stare et pulsare ostium
dicentes. Domine aperi nobis. Et respondens
dicet vobis. Nescio vos unde sitis. Tunc
incipietis dicere. Manducavimus co
ram te et bibimus et in plateis nostris
docuisti. Et dicet vobis. Nescio vos
unde sitis. Discedite a me omnes ope
rarii iniquitatis. ibi erit fletus et
stridor dentium. Cum videritis abra
ham ysaac et iacob et omnes prophe
tas in regno dei vos autem expelli fo
ras. Et venient ab oriente et occiden
te et aquilone et austro et accumbent
in regno dei. Et ecce sunt novissimi
qui erant primi. et sunt primi qui
erant novissimi. In illa die acces
serunt quidam phariseorum dicen
tes illi. Exi et vade hinc quia herodes
vult te occidere. Et ait illis. Ite et di
cite vulpi illi. Ecce eicio demonia et
sanitates perficio hodie et cras et ter
tia die consummor. Verumtamen oportet
me hodie et cras et sequenti ambu
lare. quia non capit prophetam
perire extra ierusalem. Ierusalem ierusalem
que occidis prophetas et lapidas eos
qui mittuntur ad te. Quotiens volui
congregare filios tuos quemadmodum
avis nidum suum sub pennis et noluisti.
Ecce relinquetur vobis domus vestra.
Dico autem vobis quia non videbitis
donec veniat cum dicetis. Benedictus
qui venit in nomine domini. XIIII

Et factum est cum intraret domum
cuiusdam principis phariseorum
sabbato manducare panem

Staats- und Universitätsbibliothek Bremen

Et ipsi observabant eum. Et ecce homo quidam ydropicus erat ante illum. Et respondens ihesus dixit ad legisperitos et phariseos dicens. Si licet sabbato curare. At illi tacuerunt. Ipse vero apprehensum sanavit eum ac dimisit. Et respondens ad illos dixit. Cuius vestrum asinus vel bos in puteum cadit et non continuo extrahet illum die sabbati. Et non poterant ad hec respondere illi. Dicebat autem et ad invitatos parabolam intendens quomodo primos accubitus eligerent dicens ad illos. Cum invitatus fueris ad nuptias non discumbas in primo loco ne forte honoratior te sit invitatus ab eo. Et veniens is qui te et illum invitavit dicat tibi. Da huic locum. Et tunc incipias cum rubore novissimum locum tenere. Sed cum vocatus fueris vade recumbe in novissimo loco ut cum venerit qui te invitavit dicat tibi. Amice ascende superius. Tunc erit tibi gloria coram simul discumbentibus. Quia omnis qui se exaltat humiliabitur et qui se humiliat exaltabitur. Dicebat autem et ei qui se invitaverat. Cum facis prandium aut cenam noli vocare amicos tuos neque fratres tuos neque cognatos neque vicinos divites ne forte et ipsi te reinvitent et fiat tibi retributio. Sed cum facis convivium voca pauperes debiles claudos cecos et beatus eris quia non habent retribuere tibi. Retribuetur enim tibi in resurrectione iustorum. Hec cum audisset quidam de simul discumbentibus dixit illi. Beatus qui manducabit panem in regno dei. At ipse dixit ei. Homo quidam fecit cenam magnam. Et vocavit multos. Et misit servum suum hora cene dicere invitatis ut venirent quia parata sunt omnia. Et ceperunt singuli excusare omnes. Primus dixit ei. Villam emi et necesse habeo exire et videre illam. Rogo te habe me excusatum. Et alius dixit. Iuga boum quinque emi et eo probare illa. Rogo te habe me excusatum. Et tercius dixit. Uxorem duxi et ideo non possum venire. Et reversus servus nunciavit hec domino suo. Tunc iratus paterfamilias dixit servo suo. Exi cito in plateas et vicos civitatis et pauperes ac debiles cecos et claudos introduc huc. Et ait servus domine factum est ut imperasti. Et adhuc locus est. Et ait dominus servo. Exi in vias et sepes et compelle intrare ut impleatur domus mea. Dico autem vobis quod nemo virorum illorum qui vocati sunt gustabit cenam meam. Ibant autem turbe multe cum eo. Et conversus dixit ad illos. Si quis venit ad me et non odit patrem suum et matrem et uxorem et filios et fratres et sorores adhuc autem et animam suam non potest meus esse discipulus. Quis enim ex vobis volens turrim edificare non prius sedens computat sumptus qui necessarii sunt si habet ad perficiendum. Ne postea quam posuerit fundamentum et non potuerit perficere omnes qui vident incipiant illude-

ei dicentes. Quia hic homo cepit e-
dificare et non potuit consummare.
Aut quis rex iturus committere bellum
adversus alium regem non sedens prius
cogitat si possit cum decem milibus
occurrere ei qui cum viginti milibus
venit ad se. Alioquin adhuc illo longe
agente legationem mittens rogat
ea que pacis sunt. Sic ergo omnis
ex vobis qui non renunciat omnibus
que possidet non potest meus esse disci-
pulus. Bonum est sal. Si autem sal quo-
que evanuerit in quo condietur? neque
in terram neque in sterquilinium utile
est sed foras mittetur. Qui habet
aures audiendi audiat. ·XV·

Erant autem appropinquan-
tes ei publicani et peccatores
ut audirent illum. Et mur-
murabant pharisei et scribe dicen-
tes quia hic peccatores recipit et mandu-
cat cum illis. Et ait ad illos parabo-
lam istam dicens. Quis ex vobis
homo qui habet centum oves et si perdi-
derit unam ex illis nonne dimittit
nonaginta novem in deserto et va-
dit ad illam que perierat donec inveniat
illam. Et cum invenerit eam inponit
in humeros suos gaudens et veniens
domum convocat amicos et vicinos
dicens illis. Congratulamini michi
quia inveni ovem meam que perie-
rat. Dico autem vobis quod ita gaudium
erit in celo super uno peccatore penitén-
tiam agente quam super nonagin-
ta novem iustis qui non indigent
penitentia. Aut que mulier habens drag-

mas decem si perdiderit dragmam unam
nonne accendit lucernam et everrit do-
mum et querit diligenter donec inveniat.
Et cum invenerit convocat amicas
et vicinas dicens. Congratulamini
michi quia inveni dragmam quam
perdideram. Ita dico vobis gaudium
erit coram angelis dei super uno peccatore
penitentiam agente. Ait autem. Homo
quidam habuit duos filios. Et dixit
adolescentior patri. Pater da michi
portionem substantie que me contin-
git. Et divisit illis substantiam. Et non
post multos dies congregatis omnibus
adolescentior filius peregre profectus
est in regionem longinquam. Et ibi
dissipavit substantiam suam vivendo
luxuriose. Et postquam omnia consu-
masset facta est fames valida in
regione illa. et ipse cepit egere. Et abiit
et adhesit uni civium regionis illius.
Et misit illum in villam suam ut
pasceret porcos. Et cupiebat imple-
re ventrem suum de siliquis quas por-
ci manducabant et nemo illi dabat.
In se autem reversus dixit. Quanti mer-
cenarii patris mei habundant pani-
bus ego autem fame hic pereo. Surgam
et ibo ad patrem meum et dicam. pater
pater peccavi in celum et coram te. Et iam
non sum dignus vocari filius tuus. fac
me sicut unum ex mercenariis tuis.
Surgens venit ad patrem suum. Cum
autem adhuc longe esset vidit illum
pater ipsius. Et misericordia motus est. Et
accurrens cecidit super collum eius. Et
osculatus est eum. Dixitque ei filius

Pater peccavi in celum et coram te. iam
non sum dignus vocari filius tuus. Dix-
it autem pater ad servos suos. Cito proferte
stolam primam et induite illum et date
anulum in manum eius et calciamenta
in pedes. Et adducite vitulum saginatum
et occidite et manducemus et epulemur.
Quia hic filius meus mortuus erat
et revixit perierat et inventus est.
Et ceperunt epulari. Erat autem filius
eius senior in agro. Et cum veniret et
appropinquaret domui. audivit
symphoniam et chorum et vocavit unum
de servis et interrogavit que hec essent.
Is quod dixit illi. Frater tuus venit. et
occidit pater tuus vitulum saginatum
quia salvum illum recepit. Indignatus
est autem et nolebat introire. Pater ergo
illius egressus cepit rogare illum. At
ille respondens dixit patri suo. Ecce tot an-
nis servio tibi. et numquam mandatum tuum
preterii. et numquam dedisti hedum ut
cum amicis meis epularer. Sed post-
quam filius tuus hic qui devoravit
substantiam suam cum meretricibus venit
occidisti illi vitulum saginatum. At ille
dixit illi. fili tu semper mecum es et
omnia mea tua sunt. Epulari autem et
gaudere oportebat quia frater tuus
hic mortuus erat et revixit perierat
et inventus est. XVI

Dicebat autem et ad discipulos
suos. Homo quidam erat di-
ves qui habebat villicum. Et
hic diffamatus est apud illum quasi
dissipasset bona ipsius. Et vocavit
illum et ait illi. Quid hoc audio de te
redde rationem villicationis tue. iam
enim non poteris villicare. Ait
autem villicus intra se. Quid faciam
quia dominus meus aufert a me villi-
cationem. Fodere non valeo. men-
dicare erubesco. Scio quid faciam
ut cum amotus fuero a villicatione
recipiant me in domos suas. Con-
vocatis itaque singulis debitoribus
domini sui dicebat primo. Quantum debes
domino meo. At ille dixit. Centum cados
olei. Dixitque illi. Accipe cautionem
tuam et sede cito et scribe quinquaginta.
Deinde alii dixit. Tu vero quantum
debes. Qui ait. Centum choros tri-
tici. Ait illi. Accipe litteras tuas et scri-
be octoginta. Et laudavit dominus vil-
licum iniquitatis quia prudenter
fecisset. Quia filii huius seculi pru-
dentiores filiis lucis in generatione
sua sunt. Et ego vobis dico.
Facite vobis amicos de mammona
iniquitatis ut cum defeceritis recipi-
ant vos in eterna tabernacula. Qui fi-
delis est in minimo. et in maiore fide-
lis est. Et qui in modico iniquus
est. et in maiore iniquus est. Si ergo
in iniquo mammona fideles non fu-
istis quod verum est quis credet vobis.
Et si in alieno fideles non fuistis
quod vestrum est quis dabit vobis. Ne-
mo servus potest duobus dominis servire.
Aut enim unum odiet et alterum diliget.
Aut uni adherebit et alterum con-
temnet. Non potestis deo servire
et mammone. Audiebant autem omnia
hec pharisei qui erant avari. Et

derideba_nt illū· Et ait illis· Vos
estis qui iustificatis uos corā hoī
bꝫ deus aut nouit corda urā quia
qd̄ hoībꝫ altū est abhominatio est
apud deū· Lex ꝛ prophete usqꝫ ad
iohannē ex eo regnū dei euange
lizat᷑ ꝛ omnis in illud uim facit·
Facilius est aūt celū ꝛ terram p̄terire
quā de lege unū apicem cadere·
Omnis qui dimittit uxorem suam
mechatur· Et qui dimissam a uiro
ducit mechatur· Homo quidā erat
diues ꝛ induebatur purpura ꝛ bis
so ꝛ epulabatur cotidie splendide
Et erat quidam mendicus noīe
lazarus qui iacebat ad ianuam
eius ulceribꝫ plenus cupiens satu
rari de micis que cadebant de me
sa diuitis· Sꝫ ꝛ canes ueniebant
ꝛ lingebant ulcera eius· Factū est
aūt ut moreretur mendicus ꝛ por
taretur ab angelis in sinū abrahe
mortuus est aūte ꝛ diues ꝛ sepultus
est in inferno· Eleuans aūt oculos
suos cū eēt in tormentis uidit abra
ham alonge ꝛ lazarꝫ in sinu eius
Et ipse clamans dixit· Pat᷑ abra
ham miserere mei ꝛ mitte lazarꝫ
ut intingat extremū digiti sui in
aqua ut refrigeret linguā meā quia
crucior in hac flāma· Et dixit illi
abraham· Fili recordare quia rece
pisti bona in uita tua· ꝛ lazarus
similit᷑ mala· Nunc aūt hic conso
latur· tu uero cruciaris· Et in hys
oīibꝫ inter nos ꝛ uos chaos mag
nū firmatū est· Ut hij qui uolunt

hinc transire ad uos nō possīt neqꝫ
inde huc transmeare· Et ait· Rogo
ergo te pat᷑ ut mittas eum in domo
p̄ris mei· Habeo enī qnqꝫ fratres
ut testetur illis ne ꝛ ipī ueniant ī
locū hunc tormentorꝫ· Et ait illi
abrahā· Habent moysen ꝛ p̄phetas
audiant illos· At ille dixit· Non pr̄
abraham· Sꝫ si quis ex mortuis ierit
ad eos penitentiā agent· Ait aūte
illi· Si moysen ꝛ p̄phetas nō audiūt
neqꝫ si quis ex mortuis resurrexerit
credent

XVII

Et ad discipulos suos ait· Im
possibile est ut nō ueniant
scandala· Ve aūt illi p̄ quem
ueniūt· Utilius est illi si lapis mo
laris imponatur circa collū eius ꝛ
proiciatur in mare quam ut scan
dalizet unū de pusillis istis· Atten
dite uob᷑· Si peccauerit frater tuus
increpa illum· Et si penitentiā ege
rit dimitte illi· Et si septies in die
peccauerit inte· ꝛ septies in die con
uersus fuerit ad te dicens· Penitet
me dimitte illi· Et dixerūt apl̄i do
mino· Adauge nob᷑ fidem· Dixit aūt
dn̄s· Si habueritis fidem sicut gra
nū synapis· dicetis huic arbori mo
ro· eradicare ꝛ transplantare in
mare ꝛ obedierit uobis· Quis aūt
urm̄ hns seruū arantē aut pascen
tem qui regresso de agro dicat illi sta
tim transi· recumbe· ꝛ non dicat ei
para qd̄ cenem· ꝛ p̄cinge te ꝛ minist᷑
mihi· donec manducem ꝛ bibam
ꝛ post hec tu manducabis ꝛ bibes

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

Numquid gratiam habet servo illi quia
fecit que sibi imperaverat? Non pu
to. Sic et vos cum feceritis omnia que pre
cepta sunt vobis, dicite: servi inuti
les sumus: quod debuimus facere
fecimus. Et factum est dum iret in Ierusalem
transiebat per mediam Samariam et Ga
lileam. Et cum ingrederetur quoddam
castellum occurrerunt ei decem viri leprosi
qui steterunt a longe et levaverunt vocem
dicentes: Ihesu preceptor miserere nostri. Quos
ut vidit dixit: Ite ostendite vos sacerdoti
bus. Et factum est dum irent mundati sunt.
Unus autem ex illis ut vidit quia mun
datus est regressus est cum magna vo
ce magnificans deum. Et cecidit in faciem
ante pedes eius gratias agens. Et hic
erat Samaritanus. Respondens autem Ihesus
dixit: Nonne decem mundati sunt? Et
novem ubi sunt? Non est inventus qui
rediret et daret gloriam deo nisi hic alie
nigena. Et ait illi: Surge vade quia
fides tua te salvum fecit. Interrogatus
autem a phariseis quando venit regnum dei,
respondit eis et dixit: Non venit regnum
dei cum observatione. Neque dicent: Ecce
hic aut ecce illic. Ecce enim regnum dei in
tra vos est. Et ait ad discipulos suos:
Venient dies quando desideretis videre
unum diem filii hominis et non videbi
tis. Et dicent vobis: Ecce hic ecce illic.
Nolite ire neque sectemini. Nam sicut
fulgur choruscans de sub celo in ea
que sub celo sunt fulget ita erit filius
hominis in die sua. Primum autem oportet
illum multa pati et reprobari a gene
ratione hac. Et sicut factum est in diebus
Noe ita erit in diebus filii hominis. Ede
bant et bibebant, uxores ducebant
et dabantur ad nuptias usque in diem
qua intravit Noe in archam. Et ve
nit diluvium et perdidit omnes. Similiter
factum est in diebus Loth. Edebant et bi
bebant, emebant et vendebant, plan
tabant et edificabant. Qua die ex
iit Loth a Sodomis pluit ignem et sul
phur de celo et omnes perdidit. Secundum
hec erit qua die filius hominis revela
bitur. In illa hora qui fuerit in tecto et
vasa eius in domo ne descendat tolle
re illa. Et qui in agro similiter non rede
at retro. Memores estote uxoris
Loth. Quicumque quesierit animam suam
salvam facere perdet eam. Dico vobis in illa
nocte erunt duo in lecto uno: unus
assumetur et alter relinquetur. Duo
in agro: unus assumetur et alter relin
quetur. Respondentes dicunt illi: Ubi domine?
Ubicumque fuerit corpus illuc congre
gabuntur aquile.

XVIII

Dicebat autem et parabolam ad
illos quoniam oportet semper o
rare et non deficere dicens:
Iudex quidam erat in quadam civi
tate qui deum non timebat et hominem
non verebatur. Vidua autem quedam
erat in civitate illa et veniebat ad
eum dicens: Vindica me de adversario
meo. Et nolebat per multum tempus. Post
hec autem dixit intra se: Et si deum non ti
meo nec hominem revereor, tamen quia molesta
est michi hec vidua vindicabo illam
ne in novissimo veniens sugillet
me. Ait autem dominus: Audite quid iudex

iniquitatis dicit. Deus autẽ nõ fa
ciet uindictam electorũ suorũ cla
mantiũ ad se die ac nocte ⁊ peni
tentiã habebit in illis. Dico uobis
quia cito faciet uindictã illorũ. Ve
rũptamen filius hominis ueniens pu
tas inueniet fidem in terra. Dixit
autẽ ⁊ ad quosdam qui in se confi
debant tamquã iusti ⁊ aspernabãt
ceteros parabolam istam. Duo
homines ascenderũt in templũ ut
orarent. Unus phariseus ⁊ alter
publicanus. Phariseus stans hec
hec apud se orabat. Deus gratias
ago tibi quia nõ sum sicut ceteri
hominũ. Raptores iniusti adulteri
uelud etiã hic publicanus. Ieiuno
bis in sabbato. Decimas do omniũ
que possideo. Et publicanus a lõ
ge stans nolebat nec oculos ad
celũ leuare. Sed percutiebat pectus
suũ dicens. Deus propicius esto michi
peccatori. Dico uobis. Descendit hic
iustificatus in domũ suã ab illo.
Quia omnis qui se exaltat humilia
bitur ⁊ qui se humiliat exaltabitur.
Afferebant autẽ ad illũ ⁊ infantes
ut eos tangeret. Quod cũ uiderũt
discipuli increpabant illos. Ihesus
autẽ conuocans illos dixit. Sinite
pueros uenire ad me ⁊ nolite ue
tare eos. Taliũ est enĩ regnũ dei.
Amen dico uobis. Quicũque nõ acce
perit regnũ dei sicut puer nõ in
trabit in illud. Et interrogauit eũ
quidam princeps dicens. Magister
bone quid faciens uitã eternam

possidebo. Dixit autẽ ei ihesus. Quid
me dicis bonũ. Nemo bonus nisi so
lus deus. Mandata nosti. Non occi
des. nõ mechaberis. Non furtũ facies.
Non falsum testimoniũ dices. Honora
patrẽ tuũ ⁊ matrẽ. Qui ait. Hec omĩa
custodiui a iuuentute mea. Quo au
dito ihesus ait ei. Adhuc unũ tibi
de est. Omnia quecũque habes uende
⁊ da pauperibus ⁊ habebis thesaurũ in
celo et ueni sequere me. His ille au
ditis contristatus est quia diues
erat ualde. Uidens autẽ ihesus illũ
tristem factũ dixit. Quã difficile qui
pecunias habent in regnũ dei intrabunt.
Facilius est enĩ camelũ per foramen
acus transire quã diuitẽ intrare
in regnũ dei. Et dixerũt qui audi
ebant. Et quis potest saluus fieri. Ait
illis. Que inpossibilia sunt apud
homines possibilia sunt apud deũ.
Ait autẽ petrus. Ecce nos dimisimus
omnia ⁊ secuti sumus te. Qui dixit
eis. Amen dico uobis. Nemo est qui
reliquit domũ aut parentes aut
fratres aut uxorẽ aut filios propter
regnũ dei ⁊ non recipiat multo plura
in hoc tempore ⁊ in hoc seculo uenturo
uitam eternã. Assumpsit autẽ ihesus
duodecim ⁊ ait illis. Ecce ascendimus
iherosolimã ⁊ consummabuntur omnia
que scripta sunt per prophetas de filio
hominis. Tradetur enim gentibus ⁊ illu
detur ⁊ flagellabitur ⁊ conspuetur.
Et postquã flagellauerint occident eũ
⁊ die tercia resurget. Et ipsi nichil hor
intellexerũt. Et erat uerbũ istud

absconditum ab eis et non intelligebant
que dicebantur. Factum est autem cum appro
pinquaret iericho cecus quidam se
debat secus viam mendicans. Et cum
audiret turbam pretereuntem interrogabat
quid hoc esset. Dixerunt autem ei quod ihesus
nazarenus transiret et clamavit di
cens. Ihesu fili david miserere mei. Et qui
preibant increpabant eum ut taceret.
Ipse vero multo magis clamabat. Fili
david miserere mei. Stans autem ihesus
iussit illum adduci ad se. Et cum appro
pinquasset interrogavit illum dicens
Quid vis ut faciam. At ille dixit. Do
mine ut videam. Et ihesus dixit illi
Respice fides tua te salvum fecit. Et con
festim vidit et sequebatur eum magni
ficans deum. Et omnis plebs ut vidit
dedit laudem deo

XIX

Et ingressus perambulabat ie
richo. Et ecce vir nomine za
cheus et hic erat princeps publi
canorum et ipse dives. Et querebat vi
dere ihesum quis esset et non poterat pre
turba quia statura pusillus erat et
precurrens ascendit in arborem sycomo
rum ut videret illum quia inde erat tran
siturus. Et cum venisset ad locum suspi
ciens ihesus vidit illum. Et dixit ad eum
Zachee festinans descende quia hodie
in domo tua oportet me manere.
Et festinans descendit et excepit illum
gaudens. Et cum viderent omnes mur
murabant dicentes quod ad hominem
peccatorem divertisset. Stans autem zache
us dixit ad dominum. Ecce dimidium bono
rum meorum domine do pauperibus. Et si quid

aliquem defraudavi reddo quadru
plum. Ait ihesus ad eum. Quia hodie sa
lus domui huic facta est eo quod ipse
sit filius abrahe. Venit enim filius ho
minis querere et salvum facere quod perie
rat. Hec illis audientibus adiciens
dixit parabolam eo quod esset prope ierusalem
et quia existimarent quod confestim
regnum dei manifestaretur. Dixit
ergo homo quidam nobilis abiit in
regionem longinquam accipere sibi reg
num et reverti. Vocatis autem decem ser
vis suis dedit illis decem mnas. Et
ait ad illos. Negotiamini dum venio. Ci
ves autem eius oderant illum et miserunt
legationem post illum dicentes. Nolumus
hunc regnare super nos. Et factum est
ut rediret accepto regno iussit vo
cari servos suos quibus dedit pecuniam
ut sciret quantum quisque negotiatus
esset. Venit autem primus dicens. Domine
mna tua decem mnas adquisivit.
Et ait illi. Euge bone serve quia in
modico fidelis fuisti eris potestatem ha
bens super decem civitates. Et alter venit
dicens. Domine mna tua fecit quinque mnas
Et huic ait. Et tu esto super quinque civita
tes. Et alter venit dicens. Domine ecce
mna tua quam habui repositam in su
dario. Timui enim quia homo austerus
es. tollis quod non posuisti. et metis
quod non seminasti. De ore tuo te iu
dico serve nequam. Sciebas quod ego auste
rus sum tollens quod non posui et
metens quod non seminavi. Et quare
non dedisti pecuniam meam ad mensam
et ego veniens cum usuris utique ex

egissem illam. Et astantibus dixit.
Auferte ab illo mnam et date illi qui
decem mnas habet. Et dixerunt illi
Domine habet decem mnas. Dico autem vobis
quia omni habenti dabitur. ab eo autem
qui non habet et quod habet auferetur
ab eo. Verumtamen inimicos meos
illos qui noluerunt me super se regnare
adducite huc et interficite ante me. Et
his dictis precedebat ascendens ihe
rosolimam. Et factum est cum appropinqua
sset bethphage et ad bethaniam ad
montem qui vocatur oliveti. Misit du
os discipulos suos dicens. Ite in cas
tellum quod contra vos est. In quod in
troeuntes invenietis pullum asine
alligatum cui nemo umquam hominum sedit
solvite illum et adducite. Et si quis vos
interrogaverit. quare solvitis sic dice
tis ei quia dominus operam desiderat. Abi
erunt autem qui missi erant. et inve
nerunt sicut dixit illis stantem pullum.
Solventibus autem illis pullum. dixerunt
domini eius ad illos. quid solvitis pullum
At illi dixerunt. quia dominus eum necessa
rium habet et duxerunt illum ad ihesum. Et
iactantes vestimenta sua super eum inpo
suerunt ihesum. Eunte autem illo subster
nebant vestimenta sua in via. Et
cum appropinquaret iam ad descen
sum montis oliveti ceperunt omnes
turbe descendentium gaudentes lau
dare deum voce magna super omnibus
quas viderant virtutibus dicentes
Benedictus qui venit rex in nomine
domini pax in celo et gloria in excelsis. Et
quidam phariseorum de turbis dixe
runt ad illum magister increpa disci
pulos tuos. Quibus ipse ait Dico vobis
quia si hii tacuerint lapides clama
bunt. Et ut appropinquavit videns
civitatem flevit super illam dicens. quia
si cognovisses et tu et quidem in hac
die tua que ad pacem tibi. nunc autem ab
scondita sunt ab oculis tuis. Quia ve
nient dies in te et circumdabunt te in
imici tui vallo. et circumdabunt te et
coangustabunt te undique et ad terram
prosternent te et filios tuos qui in te
sunt. Et non relinquent in te lapidem
super lapidem eo quod non cognoveris
tempus visitationis tue. Et ingressus
in templum cepit eicere vendentes
in illo et ementes dicens eis. Scriptum
est quia domus mea domus oratio
nis est. Vos autem fecistis illam spe
luncam latronum. Et erat docens coti
die in templo. Principes autem sacer
dotum et scribe et principes plebis
querebant illum perdere. Et non inve
niebant quid facerent illi. Omnis
enim populus suspensus erat audiens
illum.

XX

Et factum est in una dierum do
cente illo populum in templo et
evangelizante convenerunt
principes sacerdotum et scribe cum sen
ioribus et aiunt dicentes ad illum. Dic
nobis in qua potestate hec facis aut
quis est qui dedit tibi hanc potestatem
Respondens autem dixit ad illos. Interroga
bo vos et ego unum verbum. respondete
michi. Baptismum iohannis de celo
erat an ex hominibus. At illi cogitabant

inter se dicentes. Quia si dixerimus de celo
dicet quare ergo non credidistis ei. Si autem
dixerimus ex hominibus plebs universa la-
pidabit nos. Certi sunt enim iohannem
prophetam esse. Et responderunt se nescire unde
esset. Et ait ihesus illis. Neque ego dico vo-
bis in qua potestate hec facio. Cepit autem
dicere ad plebem parabolam hanc. Homo
plantavit vineam et locavit eam colonis
et ipse peregre fuit multis temporibus
Et in tempore misit ad cultores servum ut
de fructu vinee darent illi. Qui cesum
dimiserunt eum inanem. Et addidit alterum
servum mittere. Illi autem hunc quoque ceden-
tes et afficientes contumelia dimiserunt
inanem. Et addidit tertium mittere. Qui et
illum vulnerantes eiecerunt. Dixit autem
dominus vinee. Quid faciam mittam filium
meum dilectum. Forsitan cum hunc viderint
verebuntur. Quem cum vidissent coloni
cogitaverunt inter se dicentes hic est
heres. Occidamus illum ut nostra fiat here-
ditas. Et eiectum illum extra vineam occi-
derunt. Quid ergo faciet dominus vinee.
veniet et perdet colonos istos et dabit
vineam aliis. Quo audito dixerunt illi
Absit. Ille autem aspiciens eos ait. Quid est
ergo hoc quod scriptum est. Lapidem
quem reprobaverunt edificantes hic fac-
tus est in caput anguli. Omnis qui
ceciderit supra illum conquassabitur.
Super quem autem ceciderit comminuet illum
Et querebant principes sacerdotum et
scribe mittere in illum manus illa hora
et timuerunt populum. Cognoverunt enim quod
ad ipsos dixerit similitudinem istam. Et ob-
servantes miserunt insidiatores qui
se iustos simularent ut caperent
eum in sermone et traderent eum princi-
patui et potestati presidis. Et interroga-
verunt eum dicentes. Magister scimus quia
recte dicis et doces et non accipis perso-
nam sed in veritate viam dei doces. Licet
nobis tributum dari cesari an non. Con-
siderans autem dolum illorum dixit ad eos
Quid me temptatis. Ostendite mihi dena-
rium. Cuius habet ymaginem et superscriptio-
nem. Respondentes dixerunt. Cesaris.
Et ait illis. Reddite ergo que cesaris
sunt cesari et que dei sunt deo. Et non
potuerunt verbum eius reprehendere coram
plebe. Et mirati in responso eius tacue-
runt. Accesserunt autem quidam saduce-
orum qui negant esse resurrectionem.
et interrogaverunt eum dicentes. Magi-
ster moyses scripsit nobis. Si frater alicuius
mortuus fuerit habens uxorem et hic sine
filiis fuerit ut accipiat eam frater eius
uxorem et suscitet semen fratri suo.
Septem ergo fratres erant. Et primus
accepit uxorem et mortuus est sine fili-
is. Et sequens accepit illam et mortu-
us est sine filio. Et tertius accepit illam.
Similiter et omnes septem et non reliquer-
unt semen et mortui sunt. Novissime
autem omnium mortua est et mulier. In resur-
rectione ergo eorum cuius eorum erit ux-
or. Siquidem septem habuerunt eam
uxorem. Et ait illis ihesus. Filii seculi
huius nubunt et traduntur ad nuptias.
Illi vero qui digni habebuntur seculo illo
et resurrectione ex mortuis neque nubunt
neque ducunt uxores neque enim ultra mori
poterunt. Equales enim angelis sunt.

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

et filii dei sunt. Cum sint filii resurrec-
tionis. Quia vero resurgant mortui et
moyses ostendit secus rubum sicut dicit
dominus deus abraham et deum ysaac et deum
iacob. Deus autem non est mortuorum sed
vivorum omnes enim vivunt ei. Respondentes
autem quidam scribarum dixerunt magister
bene dixisti. Et amplius non audebant
eum quicquam interrogare. Dixit autem ad
illos quomodo dicunt christum david filium esse
et ipse david dicit in libro psalmorum
Dixit dominus domino meo sede a dextris
meis. donec ponam inimicos tuos
scabellum pedum tuorum. David ergo
dominum illum vocat et quomodo filius eius est
Audiente autem omni populo dixit disci-
pulis suis. Attendite a scribis qui
volunt ambulare in stolis et amant
salutationes in foro et primas cathe-
dras in synagogis. Et primos discu-
bitus in conviviis. Qui devorant
domos viduarum simulantes longam
orationem hii accipient dampnationem
maiorem

XXI

Respiciens autem vidit eos
qui mittebant munera sua
in gazophilacium divites
Vidit autem et quandam viduam paup-
culam mittentem era minuta duo
Et dixit. vere dico vobis quia vidua
hec pauper plus quam omnes misit.
Nam omnes hii ex habundanti sibi
miserunt in munera dei hec autem ex
eo quod deest illi omnem victum suum
quem habuit misit. Et quibusdam
de templo quod lapidibus bonis et do-
nis ornatum esset. dixit. Hec que vide-
tis venient dies in quibus non relin-
quetur lapis super lapidem qui non
destruatur. Interrogaverunt autem
illum dicentes. Preceptor quando hec erunt
et quod signum cum fieri incipient. Qui
dixit. Videte ne seducamini. Multi enim
venient in nomine meo dicentes quia
ego sum. et tempus appropinquabit
nolite ergo ire post illos. Cum autem
audieritis prelia et sediciones terre-
ri. Oportet primum hec fieri. sed non statim
finis. Tunc dicebat illis. Surget gens
contra gentem. et regnum adversus regnum
et terremotus magni erunt per loca et
pestilencie et fames terroresque de celo
et signa magna erunt. Sed ante hec om-
nia inicient vobis manus suas et per-
sequentur tradentes in synagogas et
custodias trahentes ad reges et presides
propter nomen meum. Continget autem vobis
in testimonium. Ponite ergo in cordi-
bus vestris non premeditari quemadmo-
dum respondeatis. ego enim dabo vobis
os et sapientiam cui non poterunt resistere
et contradicere omnes adversarii vestri. Tra-
demini autem a parentibus et fratribus et cog-
natis et amicis et morte afficient ex
vobis. Et eritis odio omnibus propter nomen
meum. et capillus de capite vestro non
peribit. In paciencia vestra possidebitis animas
vestras. Cum autem videritis circumdari
ab exercitu iherusalem tunc scitote quia appro-
pinquabit desolacio eius. Tunc qui
in iudea sunt fugiant in montes.
et qui in medio eius discedant. et qui
in regionibus non intrent in eam.
quia dies ultionis hii sunt ut imple-

impleantur omnia que scripta sunt. Ve autem
pregnantibus et nutrientibus in illis diebus
Erit enim pressura magna super terram et
ira populo huic et cadent in ore gladii et
captivi ducentur in omnes gentes. et Ihe
rusalem calcabitur a gentibus donec
impleantur tempora nationum. Et erunt signa
in sole et luna et stellis et in terris pressura
gentium pre confusione sonitus maris et
fluctuum arescentibus hominibus pre timore
et expectatione que supervenient universo
orbi. Nam virtutes celorum movebuntur.
Et tunc videbunt filium hominis veni
entem in nube cum potestate magna et ma
iestate. His autem fieri incipientibus
Respicite et levate capita vestra. quoniam
appropinquabit redemptio vestra. Et
dixit illis similitudinem. Videte ficulneam
et omnes arbores cum producunt iam ex
se fructum. scitis quoniam prope est estas. Ita et
vos cum videritis hec fieri. scitote quia
prope est regnum dei. Amen dico vobis quia
non preteribit generatio hec donec omnia
fiant. Celum et terra transibunt verba autem
mea non transibunt. Attendite autem
vobis ne forte graventur corda vestra
in crapula et ebrietate et curis huius
vite. et superveniat in vos repentina
dies illa. Tamquam laqueus enim superveniet
et in omnes qui sedent super faciem omnis
terre. Vigilate ergo omni tempore orantes ut
digni habeamini fugere ista omnia que fu
tura sunt et stare ante filium hominis. Erat
autem diebus docens in templo noctibus
vero exiens morabatur in monte qui
vocabatur oliveti. Et omnis populus ma
nicabat ad eum in templo audire eum

Appropinquabat XXII
autem dies festus azimorum qui
dicitur pascha. Et querebant
principes sacerdotum et scribe quomodo eum
interficerent. Timebant vero plebem.
Intravit autem sathanas in iudam qui
cognominatur scharioth unum de duode
cim. Et abiit et locutus est cum principi
bus sacerdotum et magistratibus quemadmodum
illum traderet eis. Et gavisi sunt et pac
ti sunt pecuniam illi dare. Et spopon
dit. Et querebat oportunitatem ut trade
ret illum sine turbis. Venit autem dies
azimorum in qua necesse erat occidi
pascha. et misit petrum et iohannem
dicens. Euntes parate nobis pascha
ut manducemus. At illi dixerunt. Ubi
vis paremus. Et dixit ad eos. Ecce
introeuntibus vobis civitatem. occurret
vobis amphoram aque portans. Se
quimini eum in domum in quam intrat et
dicetis patrifamilias domus. Dicit
tibi magister. ubi est diversorium ubi pascha
cum discipulis meis manducem. Et ipse vo
bis ostendet cenaculum magnum stratum
et ibi parate. Euntes autem invenerunt
sicut dixit illis et paraverunt pascha
Et cum facta esset hora discubuit et duo
decim apostoli cum eo. Et ait illis. Deside
rio desideravi hoc pascha mandu
care vobiscum antequam patiar. Dico
enim vobis quia ex hoc non manduca
bo illud donec impleatur in regno dei
Et accepto calice gratias egit et dixit
Accipite et dividite inter vos. Dico enim
vobis quod non bibam de generatione
vitis donec regnum dei veniat. Et

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

accepto pane gratias egit et fregit
dicens eis. Hoc est corpus meum quod
pro vobis datur. Hoc facite in meam
commemorationem. Similiter et cali-
cem postquam cenavit dicens. Hic est
calix novum testamentum in sanguine
meo qui pro vobis fundetur. Verum-
tamen ecce manus tradentis me
mecum est in mensa. Et quidem filius
hominis secundum quod diffinitum est vadit.
Verumptamen ve homini illi per quem trade-
tur. Et ipsi ceperunt querere inter se quis
esset ex eis qui hoc facturus esset.
Facta est autem et contentio inter eos
quis eorum videretur esse maior. Dix-
it autem eis. Reges gentium dominantur
eorum et qui potestatem habent super eos be-
nefici vocantur. Vos autem non sic.
Sed qui maior est in vobis fiat si-
cut minor. Et qui precessor est sicut
ministrator. Nam quis maior est
qui recumbit an qui ministrat
nonne qui recumbit. Ego autem in
medio vestrum sum sicut qui ministrat.
Vos aut estis qui permansistis mecum
in temptationibus meis. Et ego dis-
pono vobis sicut disposuit michi
pater meus ut edatis et bibatis super
mensam meam in regno meo. Et
sedeatis super thronos iudicantes
duodecim tribus israel. Ait autem dominus
Symon Symon. ecce sathanas ex-
petivit vos ut cribaret sicut triticum
ego autem rogavi pro te ut non defi-
ciat fides tua. Et tu aliquando conversus
confirma fratres tuos. Qui dixit
ei. Domine tecum paratus sum et in car-
cerem et in mortem ire. Et ille dixit
dico tibi petre non cantabit hodie
gallus donec ter abneges nosse me.
Et dixit eis. Quando misi vos sine sacu-
lo et pera et calciamentis numquid aliquid
defuit vobis. At illi dixerunt. Nichil.
Dixit ergo eis. Sed nunc qui habet sac-
culum tollat similiter et peram et qui non
habet vendat tunicam suam et emat
gladium. Dico enim vobis quoniam adhuc
hoc quod scriptum est oportet impleri
in me. Et cum iniquis deputatus est.
Etenim que sunt de me finem habent.
At illi dixerunt. Domine ecce gladii duo
hic. At ille dixit eis satis est. Et e-
gressus ibat secundum consuetudinem
in montem oliuarum. Secuti sunt autem
illum et discipuli. Et cum pervenisset ad
locum dixit eis. Orate ne intretis in
temptationem. Et ipse avulsus est ab
eis quantum iactus est lapidis. Et po-
sitis genibus orabat dicens. Pater
si vis transfer calicem istum a me. Ve-
rumptamen non mea voluntas sed
tua fiat. Apparuit autem illi angelus
de celo confortans eum. Et factus in
agonia prolixius orabat. Et fac-
tus est sudor eius sicut gutte san-
guinis decurrentis in terram. Et cum sur-
rexisset ab oratione et venisset ad
discipulos invenit eos dormientes
pre tristitia. Et ait illis. Quid dormi-
tis. Surgite orate ne intretis in
temptationem. Adhuc eo loquente
ecce turba et qui vocabatur iudas
antecedebat eos et appropinqua-
vit ihesu ut oscularetur eum. Ihesus

autem dixit illi. Iuda osculo filium hominis
tradis. Videntes autem qui circa ipsum erant
quod futurum erat dixerunt ei. Domine si per-
cutimus in gladio. Et percussit unus ex
illis servum principis sacerdotum et amputa-
vit auriculam eius dexteram. Respondens
autem ihesus ait. Sinite usque huc. Et cum
tetigisset auriculam eius sanavit eum.
Dixit autem ihesus ad eos qui venerant
ad se principes sacerdotum et magistratus tem-
pli et seniores. Quasi ad latronem existis
cum gladiis et fustibus. Cum cotidie vobiscum
fuerim in templo non extendistis ma-
nus in me sed hec est hora vestra et potestas
tenebrarum. Comprehendentes autem eum
duxerunt ad domum principis sacerdotum.
Petrus vero sequebatur a longe. Accen-
so autem igne in medio atrio et circumsedenti-
bus illis erat petrus in medio eorum.
Quem cum vidisset ancilla quedam sedentem
ad lumen et eum fuisset intuita dixit. Et
hic cum illo erat. At ille negavit dicens.
Mulier non novi illum. Et post pusillum
alius videns eum dixit. Et tu de illis es.
Petrus vero ait. O homo non sum. Et
intervallo facto quasi hore unius alius
quidam affirmabat dicens. Vere et hic
cum illo erat. Nam et galileus est. Et ait
petrus. Homo nescio quid dicis. Et con-
tinuo adhuc illo loquente cantavit
gallus. Et conversus dominus respexit petrum
et recordatus petrus verbi domini sicut dixe-
rat. Quia priusquam cantet gallus ter
me negabis. Et egressus foras petrus
flevit amare. Et viri qui tenebant illum
illudebant ei cedentes. Et velaverunt
eum et percutiebant faciem eius et interro-
gabant eum dicentes. Prophetiza quis est
qui te percussit. Et alia multa blasphe-
mantes dicebant in eum. Et ut factus
est dies convenerunt seniores plebis
et principes sacerdotum et scribe et duxerunt
illum in concilium suum dicentes. Si tu es
christus dic nobis. Et ait illis. Si vobis
dixero non credetis michi. Si autem et
interrogavero non respondebitis michi
neque dimittetis. Ex hoc autem erit filius
hominis sedens a dextris virtutis dei.
Dixerunt autem omnes. Tu ergo es filius
dei. Qui ait. Vos dicitis quia ego sum.
At illi dixerunt. Quid adhuc desidera-
mus testimonium ipsi enim audivimus de
ore eius.

XXIII

Et surgens omnis multitudo
duxerunt illum ad pilatum. Ceperunt
autem accusare illum dicentes.
Hunc invenimus subvertentem gentem
nostram et prohibentem tributa dare ce-
sari et dicentem se christum regem esse. Py-
latus autem interrogavit eum dicens.
Tu es rex iudeorum. At ille respondens ait.
Tu dicis. Ait autem pilatus ad principes
sacerdotum et turbas. Nichil invenio cau-
se in hoc homine. At illi invalescebant
dicentes. Commovit populum docens per
universam iudeam et incipiens a ga-
lilea usque huc. Pilatus autem audiens
galileam interrogavit si homo galile-
us esset. Et ut cognovit quod de herodis
potestate esset remisit eum ad herodem
qui et ipse iherosolimis erat illis diebus.
Herodes autem viso ihesu gavisus est val-
de. Erat enim ex multo tempore cupiens vi-
dere eum. eo quod audiret multa de illo.

et sperabat signum aliquod videre ab
eo fieri. Interrogabat autem illum multis sermo
nibus. At ipse nichil illi respondit. Sta
bant etiam principes sacerdotum et scribe con
stanter accusantes eum. Spreuit autem illum he
rodes cum exercitu suo et illusit indu
tum veste alba et remisit ad pilatum. Et
facti sunt amici herodes et pilatus in
ipsa die. nam antea inimici erant ad
invicem. Pilatus autem convocatis prin
cipibus sacerdotum et magistratibus et ple
be dixit ad illos. Obtulistis michi hunc
hominem quasi avertentem populum et ecce
ego coram vobis interrogans nullam
causam invenio in homine isto ex
hiis in quibus eum accusatis. Sed neque
herodes. Nam remisi vos ad illum.
et ecce nichil dignum morte actum est ei.
Emendatum ergo illum dimittam. Necesse
est autem habebat dimittere eis per diem
festum unum. Exclamavit autem simul
universa turba dicens. Tolle hunc et di
mitte nobis barrabam. Qui erat
propter sedicionem quandam factam in
civitate et homicidium missus in carce
rem. Iterum autem pilatus locutus est ad
illos. volens dimittere ihesum. At illi
succlamabant dicentes. Crucifige cru
cifige illum. Ille autem tercio dixit ad il
los. Quid enim mali fecit iste. nullam
causam mortis invenio in eo. Cor
ripiam ergo illum et dimittam. At illi in
stabant vocibus magnis postulantes
ut crucifigeretur. Et invalescebant
voces eorum. Et pilatus adiudicavit
fieri peticionem eorum. Dimisit autem illis
eum qui propter homicidium et sedicionem

missus fuerat in carcerem quem pete
bant. Ihesum vero tradidit voluntati eorum.
Et cum ducerent eum apprehenderunt
Symonem quendam Cyrenensem ve
nientem de villa et imposuerunt illi
crucem portare post ihesum. Sequebatur
autem illum multa turba populi et mulierum
que plangebant et lamentabant eum.
Conversus autem ihesus ad illas dixit. Filie
ierusalem nolite flere super me sed super vos
ipsas flete et super filios vestros. Quoniam ecce
venient dies in quibus dicent. Beate
steriles et ventres que non genuerunt
et ubera que non lactaverunt. Tunc
incipient dicere montibus. Cadite super
nos. et collibus operite nos. Quia si in
viridi ligno hec faciunt in arido quid
fiet. Ducebantur autem et alii duo nequam
cum eo ut interficerentur. Et postquam vene
runt in locum qui vocatur calvarie
ibi crucifixerunt eum. Et latrones unum
a dextris et alium a sinistris. Ihesus autem
dicebat. pater dimitte illis non enim
sciunt quid faciunt. Dividentes vero
vestimenta eius miserunt sortes. Et
stabat populus expectans et deridebant
illum principes cum eis dicentes. Alios
salvos fecit se salvum faciat. si hic est
christus dei electus. Illudebant autem ei
et milites accedentes et acetum offeren
tes illi dicentes. Si tu es rex iudeorum
salvum te fac. Erat autem et superscriptio
scripta super illum litteris grecis et latinis
et hebreis. Hic est rex iudeorum. Unus
autem de hiis qui pendebant latro
nibus blasphemabat eum dicens. Si tu
es christus salvum te fac met ipsum et nos

Respondens autem alter increpabat illum
dicens neque tu times deum qui in eadem
dampnatione es. Et nos quidem nam
digna factis recipimus. Hic vero nichil
mali gessit. Et dicebat ad ihesum. Domine
memento mei dum veneris in regnum
tuum. Et dixit illi ihesus. Amen dico tibi
hodie mecum eris in paradiso. Erat
autem fere hora sexta et tenebre facte
sunt in universa terra usque in horam
nonam. Et obscuratus est sol. et velum
templi scissum est medium. Et clamans
voce magna ihesus ait. Pater in ma
nus tuas commendo spiritum meum. Et hec
dicens expiravit. Videns autem cen
turio quod factum fuerat glorificavit deum
dicens. vere hic homo iustus erat.
Et omnis turba eorum qui aderant ad
spectaculum istud et videbant que fie
bant percucientes pectora sua reverte
bantur. Stabant autem omnes noti eius
a longe et mulieres que secute erant
eum a galilea hec videntes. Et ecce
vir nomine ioseph qui erat decurio
vir bonus et iustus. hic non consense
rat consilio et actibus eorum ab arima
thia civitate iudee qui expectabat
et ipse regnum dei. hic accessit ad pilatum
et peciit corpus ihesu. Et depositum in
volvit syndone. Et posuit eum in mo
numento exciso in quo nondum quis
quam positus fuerat. Et dies erat pa
rasceve. Et sabbatum illucescebat. Sub
secute autem mulieres que cum ipso vene
rant de galilea viderunt monumen
tum et quemadmodum positum erat corpus
eius. Et revertentes paraverunt
aromata et unguenta. Et sabbato
quidem siluerunt secundum mandatum.

Una autem sab XXIIII
bati valde diluculo venerunt
ad monumentum portantes
que paraverunt aromata. et inve
nerunt lapidem revolutum a monu
mento. Et ingressi non invenerunt
corpus domini ihesu. Et factum est dum men
te consternate essent de isto ecce duo
viri steterunt iuxta illas in veste ful
genti. Cum timerent autem et declina
rent vultum in terram. dixerunt ad illas
Quid queritis viventem cum mortuis. Non
est hic sed surrexit. Recordamini
qualiter locutus est vobis cum adhuc in
galilea esset dicens. Quia oportet
filium hominis tradi in manus pecca
torum et crucifigi. et tercia die resurgere.
Et recordate sunt verborum eius. Et re
gresse a monumento nunciaverunt
hec omnia illis undecim et ceteris
omnibus. Erat autem maria magdalene
et iohanna. et maria iacobi. Et cetere
que cum eis erant que dicebant ad
apostolos hec. Et visa sunt ante illos sicut
deliramentum verba ista. et non cre
debant illis. Petrus autem surgens
cucurrit ad monumentum et procum
bens vidit linthiamina sola posita.
Et abiit secum mirans quod factum
fuerat. Et ecce duo ex illis ibant ipsa
die in castellum quod erat in spacio
stadiorum sexaginta ab iherusalem nomine
emaus. Et ipsi loquebantur ad invicem
de omnibus que acciderant. Et factum
est dum fabularentur et secum quererent

Et ipse ihesus appropinquans ibat cum
illis. Oculi autem tenebantur ne
eum agnoscerent. Et ait ad illos.
Qui sunt hii sermones quos confer
tis ad invicem ambulantes et estis
tristes. Et respondens unus cui nomen
cleophas dixit ei. Tu solus peregri
nus es in ierusalem et non cognovisti
que facta sunt in illa hiis diebus.
Quibus ille dixit. Que. Et dixerunt de
ihesu nazareno qui fuit vir propheta
potens in opere et sermone coram deo
et omni populo. Et quomodo eum tradiderunt
summi sacerdotes et principes nostri in dam
nationem mortis et crucifixerunt
eum. Nos autem sperabamus quia ipse
esset redempturus israel. Et nunc super
hec omnia tertia dies est hodie quod hec
facta sunt. Sed et mulieres quedam
ex nostris terruerunt nos que ante lucem
fuerunt ad monumentum et non inven
to corpore eius venerunt dicentes se
etiam angelorum visionem vidisse qui
dicunt eum vivere. Et abierunt quidam
ex nostris ad monumentum et ita inve
nerunt sicut mulieres dixerunt
ipsum vero non invenerunt. Et ipse
dixit ad eos. O stulti et tardi corde
ad credendum in omnibus que locuti sunt
prophete. Nonne hec oportuit pati christum
et ita intrare in gloriam suam. Et incipi
ens a moyse et omnibus prophetis interpre
tabatur illis in omnibus scripturis que
que de ipso erant. Et appropinquaverunt
castello quo ibant. et ipse se finxit
longius ire. Et coegerunt illum dicen
tes. Mane nobiscum quoniam advesperascit

et inclinata est iam dies. Et intra
vit cum illis. Et factum est dum recumberet
cum illis accepit panem et benedixit ac
fregit et porrigebat illis. Et aperti sunt
oculi eorum et cognoverunt eum et ipse
evanuit ex oculis eorum. Et dixerunt
ad invicem. Nonne cor nostrum ardens
erat in nobis dum loqueretur in via et
aperiret nobis scripturas. Et surgentes
eadem hora regressi sunt in ierusalem
et invenerunt congregatos undecim
et eos qui cum ipsis erant dicentes quod
surrexit dominus vere et apparuit symo
ni. Et ipsi narrabant que gesta erant
in via. et quomodo cognoverunt eum in frac
tione panis. Cum hec autem loquuntur
stetit ihesus in medio eorum et dixit
eis. Pax vobis. ego sum nolite timere.
Conturbati vero et conterriti existima
bant se spiritum videre. Et dixit eis
Quid turbati estis. et cogitationes
ascendunt in corda vestra. Videte ma
nus meas et pedes. Adhuc autem il
lis non credentibus et mirantibus pre gaudio
dixit. Habetis hic aliquid quod man
ducetur. At illi optulerunt ei partem
piscis assi et favum mellis. Et cum man
ducasset coram eis sumens reliquias
dedit eis. Et dixit ad eos. Hec sunt
verba que locutus sum ad vos cum adhuc
essem vobiscum. Quoniam necesse est impleri
omnia que scripta sunt in lege et prophetis
et psalmis de me. Tunc aperuit illis
sensum ut intelligerent scripturas.
Et dixit eis. Quoniam sic scriptum est. Et sic
oportebat christum pati et resurgere a mor
tuis die tertia. et predicari in nomine eius

penitentiam et remissionem peccatorum in omnes gentes incipientibus ab iherusalem. Vos autem estis testes horum. Et ego mitto promissum patris mei in vos. Vos autem sedete in civitate quoadusque induamini virtute ex alto. Eduxit autem eos foras in bethaniam. Et elevatis manibus suis benedixit eis. Et factum est dum benediceret illis recessit ab eis et ferebatur in celum. Et ipsi adorantes regressi sunt in iherusalem cum gaudio magno et erant semper in templo laudantes et benedicentes deum.

Prologus in Johannem

Hic est iohannes evangelista unus ex discipulis dei qui virgo a deo electus est quem de nuptiis volentem nubere vocavit deus. Cui virginitatis in hoc duplex testimonium in evangelio dicitur quia et pre ceteris dilectus datur a deo. Et huic matrem suam de cruce commendavit dominus ut virgo virginem servaret. Denique manifestans in evangelio quod erat ipse incorruptibilis verbi opus inchoans solus verbum carnem factum esse nec lumen a tenebris comprehensum fuisse testatur. Primum signum ponens quod in nuptiis fecit dominus ut ostendens quod erat ipse legentibus demonstraret quod ubi dominus invitatus sit deficere nuptiarum vinum debeat ut et veteribus immutatis nova omnia que a christo instituuntur appareant. Hoc autem evangelium scripsit in asya postea quam in pathmos apocalipsim scripserat ut cui in principio canonis incorruptibile principium in genesi et incorruptibilis finis per virginem in apocalipsi redderetur dicente christo ego sum A et Ω. Et hic est iohannes qui sciens supervenisse diem recessus sui convocatis discipulis suis in epheso per multa signorum experimenta promens christum in defossum sepulture sue locum facta oratione positus est ad patres suos tam extraneus a dolore mortis quam a corruptione carnis invenitur alienus. Tamen post omnes evangelium scripsit et hoc virgini debebatur. Quorum tamen vel scriptorum tempore dispositio vel librorum ordinatio ideo a nobis per singula non exponitur ut sciendi desiderio collocato et querentibus fructus laboris et deo magisterii doctrina servetur.

I

In principio erat verbum et verbum erat apud deum. Hoc erat in principio apud deum. Omnia per ipsum facta

sunt. Et sine ipso factū ē nichil
Quod factū est in ipso uita erat
Et uita erat lux hominū Et lux
in tenebris lucet. Et tenebre
eam non cōprehenderunt
Fuit homo missus a deo cui no
men erat iohannes Hic uenit
in testimonium ut testimonium
perhiberet de lumine ut omnes
crederent per illum. Non erat ille
lux sed ut testimoniū perhiberet
de lumine. Erat lux uera que
illuminat omnem hominem
uenientem in hunc mundum
In mundo erat et mundus per
ipsum factus est et mundus eū
nō cognouit. In propria uenit et
sui eum nō cognouerūt. Quot
quot autē receperūt eum de
dit eis potestatem filios dei fieri
his qui credunt in nomine eius
Qui non ex sanguinibus neque ex uo
luntate carnis neque ex uoluntate
te uiri sed ex deo nati sunt Et
uerbū caro factum est et habi
tauit in nobis Et uidimus glo
riam eius gloriam quasi unigeniti
a patre plenū gratia et ueritate
Iohannes testimoniū perhibebat
de ipso et clamabat dicens hic
erat quē dixi. qui post me uen
turus est ante me factus est
quia prior me erat et de plenitudi
ne eius nos omnes accepimus
et gratiā pro gratia quia lex per
moysen data est. Gratia et ueritas
per ihesum christum facta est qui prior

me erat Deū nemo uidit umquam
unigenitus filius qui est in sinu
patris ipse enarrauit Et hoc est tes
timoniū iohannis qui miserūt
iudei ab ierosolimis sacerdo
tes et leuitas ad eū ut interroga
rent eum. Tu quis es et confessus
est et non negauit Et confessus
est quia non sum ego christus Et in
terrogauerunt eū Quid ergo
helias es tu. Et dixit Non sum
propheta es tu. Et respondit Non. Dixerūt
ergo ei. Quis es ut responsum demus
his qui miserunt nos. Quid di
cis de te ipso. Ait Ego uox clamā
tis in deserto dirigite uiam domini
sicut dixit ysaias propheta. Et qui
missi fuerant ex phariseis erant
Et interrogauerunt eū et dixerūt
ei Quid ergo baptizas si tu non
es christus neque helias neque propheta
Respondens iohannes dicit eis Ego
baptizo in aqua medius autē uestrum
stetit quē uos nescitis. Ipse est qui
post me uenturus est qui ante
me factus est cuius ego nō sum
dignus ut soluam eius corrigiā
calciamenti. Hec in bethania fac
ta sunt trans iordanē ubi erat iohannes
baptizans. Et altera die uidit
iohannes ihesum uenientē ad se et
ait. Ecce agnus dei ecce qui. Hic
est de quo dixi Post me uir qui
ante me factus est quia prior me e
rat et ego nesciebam eum sed ut
manifestetur israel propterea ueni
ego in aqua baptizans Et testi

monium perhibuit iohannes dicens
Quia vidi spiritum descendentem
quasi columbam de celo et mansit
super eum et ego nesciebam eum Sed
qui misit me baptizare in aqua
ille michi dixit Super quem videris
descendentem et manentem super eum
hic est qui baptizat in spiritu sancto
Et ego vidi et testimonium perhibui
quia hic est filius dei. Altera die ite-
rum stabat iohannes et ex discipulis eius
duo. Et respiciens ihesum ambulan-
tem dicens. Ecce agnus dei ecce
qui tollit peccata mundi. Et audierunt
eum duo discipuli loquentem et secuti
sunt ihesum. Conversus autem ihesus et vi-
dens eos sequentes dixit eis. Quid
queritis. Qui dixerunt ei. Rabbi
quod dicitur interpretatum magister
ubi habitas. Dicit eis. Venite et vi-
dete. Venerunt et viderunt ubi ma-
neret. et apud illum manserunt
die illo. hora autem erat quasi decima
Erat autem andreas frater symonis
petri unus ex duobus qui audierant
a iohanne et secuti fuerant eum
Invenit hic primum fratrem suum symo-
nem et dicit ei. Invenimus messiam
quod est interpretatum christus Et ad-
duxit eum ad ihesum. Intuitus autem
eum ihesus dixit Tu es symon filius
iohanna tu vocaberis cephas quod
interpretatur petrus In crastinum
autem voluit exire in galileam Et
invenit philippum et dicit ei ihesus.
Sequere me. Erat autem philippus a
bethsaida civitate andree et petri

Invenit philippus nathanael et
dicit ei Quem scripsit moyses in
lege et prophetis invenimus ihesum filium
ioseph a nazareth. Et dixit ei na-
thanael A nazareth potest aliquid
boni esse. Dicit ei philippus Veni
et vide. Vidit ihesus nathanael.
venientem ad se et dicit de eo. Ecce
vere israhelita in quo dolus non est
Dicit ei nathanael Unde me nosti
Respondit ihesus et dixit ei Priusquam te
philippus vocaret cum esses sub
ficu vidi te Respondit ei nathanael
et ait. Rabbi tu es filius dei tu es
rex israhel Respondit ihesus et dixit ei Quia
dixi tibi vidi te sub ficu credis
maius his videbis. Et dicit eis
Amen dico vobis. Videbitis celum
apertum et angelos dei ascendentes
et descendentes super filium hominis

Et die II
tertia nuptie facte sunt
in chana galilee Et erat
mater ihesu ibi. Vocatus est autem
ihesus et discipuli eius ad nuptias
Et deficiente vino dicit mater eius
ad eum. vinum non habent Et dicit ei
ihesus Quid tibi et michi mulier est
Nondum venit hora mea. Dicit
mater eius ministris. Quodcumque dixerit
vobis facite. Erant autem lapidee
ydrie sex posite secundum purifica-
tionem iudeorum capientes singule
metretas binas vel ternas Dicit
eis ihesus. Implete ydrias aqua et
impleverunt eas usque ad summum.
Et dicit eis ihesus. Haurite nunc et

fecit architriclino. Et tulerunt
ut autem gustavit architriclinus
aquam vinum factam et non sciebat
unde esset ministri autem sciebant
qui hauserant aquam vocat
sponsum architriclinus et dicit
ei Omnis homo primum bonum vinum
ponit et cum inebriati fuerint tunc
id quod deterius est Tu autem serva
sti bonum vinum usque huc Hoc fecit
initium signorum ihesus in chana ga
lilee et manifestavit gloriam suam
et crediderunt in eum discipuli eius
Post hec descendit capharnaum
ipse et mater eius et fratres eius et
ibi manserunt non multis diebus.
Et prope erat pascha iudeorum Et a
scendit ierosolimam ihesus Et in
venit in templo vendentes oves
et boves et columbas et nummula
rios sedentes. Et cum fecisset quasi
flagellum de funiculis omnes eiecit
de templo. Oves quoque et boves
et nummulariorum effudit es et men
sas subvertit. Et hiis qui columbas
vendebant dixit. Auferte ista hinc
et nolite facere domum patris mei
domum negotiationis. Recordati
vero sunt discipuli eius quia scriptum
est Zelus domus tue comedit me
Responderunt ergo iudei et dixerunt
ei. Quod signum ostendis nobis quia
hec facis. Respondit ihesus et dixit eis
Solvite templum hoc et in tribus diebus
excitabo illud. Dixerunt ergo iu
dei. Quadraginta et sex annis
edificatum est templum hoc et tu tri

bus diebus excitabis illud. Ille autem
dicebat de templo corporis sui Cum
ergo resurrexisset a mortuis Re
cordati sunt discipuli eius quia hoc
dicebat et crediderunt scripture et
sermoni quem dixit ihesus Cum autem
ierosolimis esset in pascha in die festo
multi crediderunt in nomine eius
videntes signa que faciebat Ipse
autem non credebat semetipsum eis
eo quod ipse nosset omnes et quia ei o
pus non erat ut quis testimonium
perhiberet de homine ipse enim sciebat
quid esset in homine

III

Erat autem homo ex phariseis
nichodemus nomine princeps
iudeorum Hic venit ad ihesum
nocte et dixit ei. Rabi scimus quia a deo
venisti magister. Nemo enim potest hec
signa facere que tu facis nisi fuerit
deus cum eo Respondit ihesus et dixit ei
~~Amen amen dico tibi nisi quis rena~~
~~tus fuerit ex aqua et spiritu.~~ Nisi quis
natus fuerit denuo non potest videre
regnum dei. Dicit ad eum nichodemus
Quomodo potest homo nasci cum sit senex
Numquid potest in ventrem matris sue itera
to introire et nasci. Respondit ihesus Amen
amen dico tibi nisi quis renatus
fuerit ex aqua et spiritu non potest intro
ire in regnum dei. Quod natum est
ex carne caro est Et quod est ex spiritu
spiritus est. Et miraris quia dixi tibi.
Oportet vos nasci denuo Spiri
tus ubi vult spirat et vocem eius
audis sed non scis unde veniat aut
quo vadat Sic est omnis qui natus

est ex spiritu. Respondit nichodemus et dix
it ei. Quomodo possunt hec fieri. Respondit ihesus
et dixit ei tu es magister in israel et hec
ignoras. Amen amen dico tibi quia
quod scimus loquimur et quod vidimus
testamur et testimonium nostrum non accipi
tis. Si terrena dixi vobis et non creditis
quomodo si dixero vobis celestia credetis.
Et nemo ascendit in celum nisi qui descen
dit de celo filius hominis qui est in
celo. Et sicut moyses exaltavit
serpentem in deserto ita exaltari
oportet filium hominis ut omnis qui
credit in ipso non pereat sed habeat
vitam eternam. Non enim misit deus
filium suum unigenitum in mundum
ut iudicet mundum sed ut salvetur mun
dus per ipsum. Sic enim deus dilexit
mundum ut filium suum unigenitum da
ret ut omnis qui credit in eum non
pereat sed habeat vitam eternam. Non enim
misit deus filium suum unigenitum
ut iudicet mundum sed ut salvetur mun
dus per ipsum. Qui credit in eum non
iudicatur. Qui autem non credit iam
iudicatus est quia non credidit in no
mine unigeniti filii dei. Hoc est
autem iudicium quia lux venit in mun
dum et dilexerunt homines magis
tenebras quam lucem. Erant enim e
orum mala opera. Omnis enim qui ma
le agit odit lucem et non venit ad
lucem ut non arguantur opera eius
eius. Qui autem facit veritatem venit
ad lucem ut manifestentur opera
eius quia in deo sunt facta. Post
hec venit ihesus et discipuli eius

in iudeam terram. Et illic demora
batur cum eis et baptizabat. Erat
autem et iohannes baptizans in
ennon iuxta salim quia multe aque
erant illic et veniebant et bapti
zabantur. Nondum enim missus
fuerat in carcerem iohannes. Fac
ta est ergo questio ex discipulis
iohannis cum iudeis de purificatione
et venerunt ad iohannem et dixerunt
ei. Rabi qui erat tecum trans iorda
nem cui tu testimonium perhibuisti
ecce hic baptizat et omnes veni
unt ad eum. Respondit iohannes et
dixit. Non potest homo accipere quicquam
nisi fuerit ei datum de celo. Ipsi
vos mihi testimonium perhibetis quod
dixerim. Ego non sum christus sed
quia missus sum ante illum. Qui habet
sponsam sponsus est. Amicus autem
sponsi qui stat et audit eum gaudio
gaudet propter vocem sponsi. Hoc ergo
gaudium meum impletum est. Illum
oportet crescere me autem minui.
Qui desursum venit super omnes
est. Qui est de terra de terra est et
de terra loquitur. Qui de celo venit
super omnes est et quod vidit et audivit
hoc testatur et testimonium eius
nemo accipit. Qui autem accepit tes
timonium eius signavit quia deus ve
rax est. Quem enim misit deus verba
dei loquitur. Non enim ad mensuram
dat deus spiritum. Pater diligit filium
et omnia dedit in manu eius. Qui
credit in filium habet vitam eternam
qui autem incredulus est filio non vi

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

debit vitam sed ira dei manet sup
eum ·
Ut ergo cognovit ihesus quia
audierunt pharisei quia
ihesus plures discipulos
facit et baptizat quam iohannes
quamquam ihesus non baptizaret sed
discipuli eius reliquit iudeam
et abiit iterum in galileam · Oporte
bat autem eum transire per samariam
Venit ergo in civitatem samarie
que dicitur sichar iuxta predium
quod dedit iacob ioseph filio suo
Erat autem ibi fons iacob · Ihesus autem
fatigatus ex itinere sedebat sic
supra puteum hora erat quasi sexta
Venit mulier de samaria hau
rire aquam · dicit ei ihesus da michi
bibere · Discipuli autem eius abierant
in civitatem ut cibos emerent ·
Dicit ei mulier samaritana :
Quomodo tu iudeus cum sis bibere a me
poscis que sum mulier samari
tana · non enim coutuntur iudei sa
maritanis · Respondit ihesus et dixit
ei · Si scires donum dei et quis est qui
dicit da michi bibere tu forsitan
petisses ab eo et dedisset tibi aquam
vivam · Dicit ei mulier · Domine
neque in quo haurias habes et pu
teus altus est unde habes ergo
aquam vivam · Numquid tu maior
es patre nostro iacob qui dedit nobis
puteum et ipse ex eo bibit et filii eius
et pecora eius · Respondit ihesus et dix
it ei · Omnis qui bibit ex hac aqua
sitiet iterum · Qui autem biberit ex

hac aqua quam ego ei non sitiet
in eternum · Sed aqua quam ego dabo ei
fiet in eo fons salientis in vitam
eternam · Dicit ad eum mulier · Domine
da michi hanc aquam ut non sitiam
neque veniam huc haurire · Dicit ei
ihesus · Vade voca virum tuum et veni
huc · Respondit mulier et dixit · Non
habeo virum · Dicit ei ihesus · Bene
dixisti quia non habeo virum · Quinque
enim viros habuisti et nunc quem ha
bes non est tuus vir · Hoc vere dix
isti · Dicit ei mulier · Domine ut video
propheta es tu · Patres nostri in monte hoc
adoraverunt · Et vos dicitis quia
ihierusalem est locus ubi adorare o
portet · Dicit ei ihesus · Mulier cre
de michi quia veniet hora quando neque
in monte hoc neque in ihierusalem a
dorabitis patrem · Vos adoratis
quod nescitis nos adoramus quod
scimus quia salus ex iudeis est · Sed
venit hora et nunc est quando veri ado
ratores adorabunt patrem in spiritu
et veritate · Nam et pater tales que
rit qui adorent eum · Spiritus est deus
Et eos qui adorent eum in spiri
tu et veritate oportet adorare · Dicit
ei mulier · Scio quia messias venit qui
dicitur christus · Cum ergo venerit ille
nobis annunciabit omnia · Dicit ei
ihesus · Ego sum qui loquor tecum
Et continuo venerunt discipuli
eius et mirabantur quia cum muliere
loquebatur · Nemo tamen dixit
quid queris aut quid loqueris cum
ea · Reliquit ergo ydriam suam

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

mulier et abiit in ciuitatem et dicit
illis hominibus. Venite et videte hominem
qui dixit michi quecumque feci.
Numquid ipse est christus? Exierunt de ci
uitate et venerunt ad eum. Interea
rogabant eum discipuli dicentes
Rabi manduca. Ille autem dixit eis
Ego cibum habeo manducare quem
vos nescitis. Dicebant ergo disci
puli eius ad inuicem. Numquid ali
quis sibi attulit manducare. Di
cit eis ihesus. Meus cibus est ut fa
ciam voluntatem eius qui misit
me ut perficiam opus eius. Nonne
vos dicitis quod adhuc quatuor
menses sunt et messis venit. Ecce
dico vobis. Leuate oculos vestros et
videte regiones quia albe sunt iam
ad messem. Et qui metit mercedem
accipit et congregat fructum in vi
tam eternam. Ut et qui seminat simul
gaudeat et qui metit. In hoc enim
est verbum verum quia alius est qui se
minat et alius est qui metit. Ego mi
si vos metere quod vos non semi
nastis. Alii laborauerunt et vos
in labores eorum introistis. Ex ciui
tate autem illa multi crediderunt
in eum samaritanorum propter verbum muli
eris testimonium perhibentis quia
dixit michi omnia que feci. Cum venis
sent ergo ad illum samaritani
rogauerunt ut ibi maneret. Et
mansit ibi duos dies. Et multo
plures crediderunt propter sermonem
eius et mulieri dicebant. Quia
iam non propter tuam loquelam cre

dimus. Ipsi enim audiuimus et vidi
mus quia hic est saluator mundi.
Post duos autem dies exiit inde
et abiit in galileam. Ipse enim testi
monium perhibuit quia propheta in patria
sua honorem non habet. Cum ergo ve
nisset in galileam exceperunt
illum galilei cum omnia vidissent
que fecerat iherosolimis in die
festo. Et ipsi enim venerant in diem
festum. Venit ergo iterum in chanan
galilee ubi fecit aquam vinum. Erat
quidam regulus cuius filius
infirmabatur capharnaum.
Hic cum audisset quia ihesus adue
niret a iudea in galileam abiit
ad eum et rogabat eum ut descende
ret et sanaret filium eius. Incipie
bat enim mori. Dixit ergo ihesus
ad eum. Nisi signa et prodigia vide
ritis non creditis. Dicit ad eum
regulus. Domine descende priusquam
moriatur filius meus. Dicit ei
ihesus. Vade filius tuus viuit. Cre
didit homo sermoni quem dixit
ei ihesus et ibat. Iam autem eo descen
dente serui occurrerunt ei et nuncia
uerunt ei dicentes quia filius eius
viueret. Interrogabat autem horam
ab eis in qua melius habuerit.
Et dixerunt ei quia heri hora septi
ma reliquid eum febris. Cognouit
ergo pater quia illa erat hora in
qua dixit ei ihesus filius tuus vi
uit et credidit ipse et domus eius
tota. Hoc iterum secundum signum fecit
ihesus cum venisset a iudea in galileam

V.

Post hec erat
dies festus. Et ascendit
ihesus ierosolimam. Est autem
ierosolimis probatica piscina
que cognominatur hebraice beth
saida quinque porticus habens. In hys
iacebat multitudo magna lan
guentium cecorum claudorum aridorum ex
spectantium aque motum. Angelus
autem domini secundum tempus descende
bat in piscinam et secundum tempus
movebatur aqua. Et qui prior de
scendisset in piscinam post motio
nem aque sanus fiebat a quacum
que detinebatur infirmitate. Erat
autem quidam homo ibi triginta et oc
to annis habens infirmitatem suam.
Hunc cum vidisset ihesus iacentem et cog
novisset quia multum iam tempus
haberet. Dicit ei. Vis sanus fieri.
Respondit ei languidus. Domine hominem
non habeo ut cum turbata fuerit aqua
mittat me in piscinam. Dum venio
enim ego alius ante me descendit.
Dicit ei ihesus. Surge tolle grabatum
tuum et ambula. Et statim sanus
factus est homo. Et sustulit gra
batum suum et ambulabat. Erat autem
sabbatum in die illo. Dicebant ergo
iudei illi qui sanatus fuerat. Sab
batum est non licet tibi tollere graba
tum tuum. Respondit eis. Qui me sanum
fecit ille mihi dixit tolle grabatum
tuum et ambula. Interrogaverunt er
go eum. Quis est ille homo qui
dixit tibi Tolle grabatum tuum et am
bula. Is autem qui sanus fuerat
effectus nesciebat quis esset. Ihesus autem
declinavit a turba constituta in lo
co. Postea invenit eum ihesus in tem
plo et dixit ei. Ecce sanus factus es
iam noli peccare ne deterius aliquid
tibi contingat. Abiit ille homo et
nunciavit iudeis quia ihesus esset qui
fecit eum sanum. Propterea persequebantur
iudei ihesum quia hec faciebat in sab
bato. Ihesus autem respondit eis. Pater
meus usque modo operatur et ego ope
ror. Propterea ergo magis querebant
iudei eum interficere. Quia non solum
solvebat sabbatum sed et patrem suum
dicebat deum equalem se faciens
deo. Respondit itaque ihesus et dixit
illis. Amen amen dico vobis. Non
potest filius a se facere quicquam nisi quod
viderit patrem facientem. Quecumque
enim ille fecerit hec et filius similiter
facit. Pater enim diligit filium et omnia
demonstrat ei que ipse facit et
maiora hys demonstrabit ei ut
vos miremini. Sicut enim pater susci
tat mortuos et vivificat sic et filius
quos vult vivificat. Neque enim pater
iudicat quemquam sed iudicium omne
dedit filio ut omnes honorificent
filium sicut honorificant patrem.
Qui non honorificat filium non ho
norificat patrem qui misit illum.
Amen amen dico vobis quia qui ver
bum meum audit et credit ei qui mi
sit me habet vitam eternam et in iudici
um non venit sed transiet a mor
te in vitam. Amen amen dico vo
bis quia venit hora et nunc est quando

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

mortui audient vocem filii dei et qui
audierint vivent. Sicut enim pater
habet vitam in semetipso sic dedit et filio
vitam habere in semetipso et potestatem dedit
ei iudicium facere quia filius hominis
est. Nolite mirari hoc quia venit hora
in qua omnes qui in monumentis
sunt audient vocem eius. Et procedent
qui bona fecerunt in resurrectionem
vite qui vero mala egerunt in re-
surrectionem iudicii. Non possum ego
a me facere quicquam sed sicut audio iu-
dico et iudicium meum iustum est quia
non quero voluntatem meam sed volun-
tatem eius qui misit me. Si ego testi-
monium perhibeo de me testimonium
meum non est verum. Alius est qui testi-
monium perhibet de me et scio quia verum
est testimonium quod perhibet de me.
Vos misistis ad iohannem et testimo-
nium perhibuit veritati. Ego autem non ab
homine testimonium accipio sed hec dico
ut vos salvi sitis. Ille erat lucerna
ardens et lucens vos autem voluistis
ad horam exultare in luce eius. Ego
autem habeo testimonium maius iohanne.
Opera enim que dedit mihi pater ut per-
ficiam ea ipsa opera que ego facio testi-
monium perhibent de me quia pater misit
me et qui misit me pater ipse testimo-
nium perhibuit de me. Neque vocem eius
umquam audistis neque speciem eius vi-
distis. Et verbum eius non habetis in
vobis manens. Quia quem misit ille
huic vos non creditis. Scrutamini
scripturas quia vos putatis in ipsis vi-
tam eternam habere. Et ille sunt que tes-
timonium perhibent de me et non vul-
tis venire ad me ut vitam habeatis.
Claritatem ab hominibus non accipio
sed cognovi vos quia dilectionem dei non
habetis in vobis. Ego veni in nomine
patris mei et non accepistis me. Si alius
venerit in nomine suo illum accipietis.
Quomodo potestis vos credere qui gloriam
ab invicem accipitis et gloriam que a
solo deo est non queritis. Nolite pu-
tare quia ego accusaturus sim vos a-
pud patrem. Est qui accusat vos
moyses in quo speratis. Si enim cre-
deretis moysi crederetis forsitan et
michi. De me enim ille scripsit. Si autem
illius litteris non creditis quomodo
meis verbis credetis.

VI

Post hec abiit ihesus trans mare
galilee quod est tyberiadis
et sequebatur eum multitudo
magna quia videbant signa que
faciebat super his qui infirmabantur.
Subiit ergo in montem ihesus et ibi sede-
bat cum discipulis suis. Erat autem proximum
pascha dies festus iudeorum. Cum sub-
levasset ergo oculos ihesus et vidisset
quia multitudo maxima venit ad eum
dicit ad philippum unde ememus panes
ut manducent hii. Hoc autem dicebat
temptans eum. Ipse enim sciebat quid
esset facturus. Respondit ei philippus
Ducentorum denariorum panes non
sufficiunt eis ut unusquisque modicum
quid accipiat. Dicit ei unus ex disci-
pulis eius. Andreas frater symonis
petri. Est puer unus hic qui habet
quinque panes ordeaceos et duos pi-

tes sed hec quid sunt inter tantos.
Dixit ergo ihesus. Facite homines
discumbere. Erat autem fenum multum
in loco. Discubuerunt ergo viri
numero quasi quinque milia. Accepit er
go panes ihesus. Et cum gratias egisset
distribuit discumbentibus. Similiter
et ex piscibus quantum volebat. Ut autem
impleti sunt dixit discipulis suis.
Colligite que superaverunt frag
menta ne pereant. Collegerunt
ergo et impleverunt duodecim co
phinos fragmentorum ex quinque pani
bus ordeaceis que superfuerunt hiis
qui manducaverant. Illi ergo ho
mines cum vidissent quod fecerat sig
num dicebant. Quia hic est vere pro
pheta qui venturus est in mundum.
Ihesus ergo cum cognovisset quia ven
turus esset ut raperent eum et fa
cerent eum regem. Fugit iterum in
montem ipse solus. Ut autem sero factum
est descenderunt discipuli eius
ad mare. Et cum ascendissent na
vem venerunt trans mare in ca
pharnaum et tenebre iam facte erant
et non venerat ad eos ihesus. Ma
re autem vento magno flante ex
urgebat. Cum remigassent ergo
quasi stadia xxv aut xxx vident
ihesum ambulantem et proximum navi fi
eri et timuerunt. Ille autem dixit eis
Ego sum nolite timere. Voluerunt
ergo accipere eum in navim et statim
fuit navis ad terram quam ibant. Alte
ra die turba que erat trans mare
vidit quia navicula alia non erat ibi
nisi una. Et quia non introisset cum discipu
lis suis in navem sed soli discipuli eius
abiissent. Alie vero supervenerunt na
ves a tyberiade iuxta locum ubi man
ducaverant panem gratias agentes
domino. Cum ergo vidisset turba quia ihesus
non esset ibi neque discipuli eius ascen
derunt in naviculas et venerunt
capharnaum querentes ihesum. Et cum inve
nissent eum trans mare dixerunt ei Rabi
quando huc venisti. Respondit ihesus et dixit
Amen amen dico vobis queritis me
non quia vidistis signa sed quia manduca
stis ex panibus et saturati estis.
Operamini non cibum qui perit sed qui
permanet in vitam eternam quem filius
hominis vobis dabit. Hunc enim pater signa
vit deus. Dixerunt ergo ad eum.
Quid faciemus ut operemur opera
dei. Respondit ihesus et dixit eis hoc est
opus dei ut credatis in eum quem mi
sit ille. Dixerunt ergo ei. Quod ergo
tu facis signum ut videamus et cre
damus tibi. quid operaris. Patres nostri man
ducaverunt manna in deserto et
mortui sunt sicut scriptum est panem de
celo dedit eis manducare. Dixit
ergo eis ihesus. Amen amen dico vo
bis. Non moyses dedit vobis panem
de celo. sed pater meus dat vobis panem
de celo verum. panis enim dei est qui de
scendit de celo et dat vitam mundo
Dixerunt ergo ad eum. Domine da nobis
panem hunc. Dixit autem eis ihesus Ego
sum panis vite qui venit ad me
non esuriet. Et qui credit in me non
sitiet umquam. Sed dixi vobis Quia et

et vidistis me et non creditis. Omne
quod dat mihi pater ad me veniet
et eum qui venit ad me non eiciam foras
quia descendi de celo non ut faciam
voluntatem meam sed voluntatem eius
qui misit me. Hec est autem voluntas
eius qui misit me patris ut omne quod
dedit michi non perdam ex eo sed re-
suscitem illud in novissimo die. Hec
est enim voluntas patris mei qui misit
me ut omnis qui videt filium et credit
in eum habeat vitam eternam. Et resuscita-
bo ego eum in novissimo die. Mur-
murabant ergo iudei de illo quia
dixisset Ego sum panis vivus qui
de celo descendi et dicebant. Nonne
hic est ihesus filius ioseph cuius nos
novimus patrem et matrem. Quomodo
ergo dicit quia de celo descendi.
Respondit ergo ihesus et dixit eis. No-
lite murmurare in invicem. Nemo potest
ad me venire nisi pater qui misit me
traxerit illum. Et ego resuscitabo
eum in novissimo die. Est scriptum
in prophetis. Et erunt omnes docibiles
dei. Omnis qui audivit a patre et didicit
venit ad me. Non quia patrem vidit
quisquam nisi is qui est a deo hic vidit
patrem. Amen amen dico vobis. Qui
credit in me habet vitam eternam. Ego
sum panis vite. Patres vestri man-
ducaverunt in deserto manna et
mortui sunt. Hic est panis de celo
descendens ut si quis ex ipso man-
ducaverit non moriatur. Ego sum
panis vivus qui de celo descendi.
si quis manducaverit ex hoc pane
vivet in eternum. Et panis quem ego
dabo caro mea est pro mundi
vita. Litigabant ergo iudei ad
invicem dicentes. Quomodo potest hic
nobis carnem suam dare ad man-
ducandum. Dixit ergo eis ihesus. Amen
amen dico vobis. Nisi manducave-
ritis carnem filii hominis et biberi-
tis eius sanguinem non habebitis
vitam in vobis. Qui manducat me-
am carnem et bibit meum sanguinem
habet vitam eternam. Et ego resuscitabo
eum in novissimo die. Caro enim
mea vere est cibus et sanguis meus
vere est potus. Qui manducat
meam carnem et bibit meum sanguinem
in me manet et ego in illo. Sicut
misit me vivens pater et ego vivo
propter patrem et qui manducat me
et ipse vivet propter me. Hic est panis
qui de celo descendit. Non sicut
patres vestri manducaverunt man-
na et mortui sunt. Qui manducat
hunc panem vivet in eternum. Hec dix-
it in sinagoga docens in caphar-
naum. Multi ergo audientes de disci-
pulis eius dicentes. Durus est hic
sermo quis potest audire. Sciens autem
ihesus apud semetipsum quia murmu-
rabant ex hoc discipuli eius dixit
eis hoc vos scandalizat. Si ergo
videritis filium hominis ascendentem
ubi erat prius. Spiritus est qui vivificat
caro non prodest quicquam. Verba
que ego locutus sum vobis spiritus
et vita sunt. Sed sunt quidam ex vobis
qui non credunt. Sciebat enim ab

initio ihc qui essent non credentes
et quis traditurus esset eum. Et
dicebat propterea dixi vobis. Quia
nemo potest venire ad me nisi fuerit ei
datum a patre meo. Ex hoc multi di
scipulorum eius abierunt retro et iam
non cum illo ambulabant. Dixit ergo
ihc ad duodecim. Numquid et vos
vultis abire. Respondit ergo symon pe
trus. Domine ad quem ibimus verba vite
eterne habes. Et nos credidimus
et cognovimus quia tu es christus filius
dei. Respondit eis. Nonne ego vos duo
decim elegi et ex vobis unus dyabo
lus est. Dicebat autem de iuda symo
ne scharioth. hic enim erat eum tradi
turus cum esset unus de duodecim.

VII

Post hec
ambulabat ihc in galileam.
Non enim volebat in iudeam
ire quia querebant eum iudei interficere.
Erat autem in proximo dies festus iu
deorum scenophegia. Dixerunt autem
fratres eius ad eum. Transi hinc et
vade in iudeam ut et discipuli tui
videant opera tua que facis. Nemo
quippe in occulto quid facit et querit
ipse in palam esse. Si hec facis mani
festa te ipsum mundo. Neque fratres
eius credebant in eum. Dicit ergo eis
ihc. Tempus meum non advenit.
tempus autem vestrum semper est paratum
non potest mundus odisse vos me autem
odit quia ego testimonium perhibeo de
illo quia opera eius mala sunt. Vos
ascendite ad diem festum istum ego
non ascendo ad diem festum istum quia meum

tempus non dum impletum est. Hec cum
dixisset ipse mansit in galilea. Ut
autem ascenderunt fratres eius tunc
et ipse ascendit ad diem festum non ma
nifeste sed quasi in occulto. Iudei ergo que
rebant eum in die festo et dicebant
ubi est ille. Et murmur multus de
eo erat in turba. Quidam enim dice
bant quia bonus est. Alii autem dicebant
non sed seducit turbas. Nemo tamen
palam loquebatur de illo propter metum
iudeorum. Iam autem die festo media
te ascendit ihc in templum et docebat.
Et mirabantur iudei dicentes. Quo
modo hic litteras scit cum non didicerit. Respondit
eis ihc et ait. Mea doctrina non est
mea sed eius qui misit me. Si quis
voluerit voluntatem eius facere cog
noscet de doctrina utrum ex deo sit an
ego a me ipso loquar. Qui a semet
ipso loquitur gloriam propriam querit.
Qui autem querit gloriam eius qui misit
me hic verax est et iniustitia in illo non
est. Nonne moyses dedit vobis legem
et nemo ex vobis facit legem. Respondit
turba et dixit. Demonium habes quis te
querit interficere. Respondit ihc et dixit
eis. Unum opus feci et vos miramini.
propterea moyses dedit vobis circumci
sionem non quia ex moyse est sed ex patri
bus et in sabbato circumciditis hominem.
Si circumcisionem accipit homo in sab
bato ut non solvatur lex moysi mihi
indignamini quia totum hominem sanum feci
in sabbato. Nolite iudicare secundum fa
ciem sed iustum iudicium iudicate. Dice
bant ergo quidam ex iherosolimis.

Nonne hic est quem querunt interficere
Et ecce palam loquitur et nichil ei dicunt
Numquid vere cognoverunt principes quia
hic est christus Sed hunc scimus unde sit.
Cristus autem cum venerit nemo scit unde sit
Clamabat ergo ihesus docens in templo
dicens Et me scitis et unde sim scitis et a
me ipso non veni sed est verus qui mi-
sit me quem vos nescitis. Ego scio eum
Et si dixero quia nescio eum ero similis
vobis mendax. Sed scio eum quia ab ipso
sum et ipse me misit. Querebant
ergo apprehendere eum et nemo in illum
misit manus quia nondum venerat hora
eius. De turba autem multi crediderunt
in eum. Et dicebant christus cum venerit
numquid plura signa faciet quam que hic
facit. Audierunt pharisei turbam
murmurantem de illo hec Et miserunt
principes et pharisei ministros ut ap-
prehenderent eum. Dixit ergo ihesus. Ad-
huc modicum vobiscum sum et vado
ad eum qui me misit Queretis me
et non invenietis et ubi sum ego vos
non potestis venire. Dixerunt ergo
iudei ad semetipsos. Quo hic iturus
est quia non inveniemus eum. Numquid in
dispersionem gentium iturus est et doc-
turus gentes. Quis est hic sermo quem
dixit Queretis me et non invenietis
et ubi sum ego vos non potestis ve-
nire. In novissimo autem die magno
festivitatis stabat ihesus et clamabat
dicens. Si quis sitit veniat ad me
et bibat. Qui credit in me sicut di-
cit scriptura flumina de ventre eius
fluent aque vive. Hoc autem dixit de
spiritu quem accepturi erant credentes
in eum. Nondum enim erat spiritus datus
quia ihesus nondum fuerat glorifica-
tus. Ex illa ergo turba cum audisset
hos sermones eius dicebat. Hic est
vere propheta. Alii dicebant Hic est christus
Quidam autem dicebant Numquid a ga-
lilea christus venit. Nonne scriptura
dicit quia ex semine david et de bethle-
em castello david venit christus. Dis-
sensio itaque facta est in turba propter
eum. Quidam autem ex ipsis volebant
apprehendere eum sed nemo in eum misit
manus. Venerunt ergo ministri ad pon-
tifices et phariseos et dixerunt eis illi
Quare non adduxistis eum. Responderunt
ministri. Numquam sic locutus est homo si-
cut hic homo loquitur. Responderunt er-
go eis pharisei. Numquid et vos seduc-
ti estis. Numquid aliquis ex principibus
credidit in eum aut ex phariseis. Sed
turba hec que non novit legem male-
dicti sunt. Dixit nichodemus ad eos
ille qui venit ad eum nocte qui u-
nus erat ex ipsis. Numquid lex nostra iu-
dicat hominem nisi audierit ab ipso pri-
us et cognoverit quid faciat. Responde-
runt et dixerunt ei. Numquid et tu ga-
lileus es. Scrutare scripturas et vide
quia propheta a galilea non surgit. Et re-
versi sunt unusquisque in domum suam

VIII

Ihesus autem
perrexit in montem oliveti. Et
diluculo iterum venit in templum
et omnis populus venit ad eum. Et se-
dens docebat eos. Adducunt autem
scribe et pharisei mulierem in adul-

Staats- und Universitätsbibliothek Bremen

terio deprehensam. Et statuerunt
eam in medio et dixerunt ei ma-
gister hec mulier modo deprehen-
sa est in adulterio. In lege autem
moyses mandavit nobis huius-
modi lapidare. Tu ergo quid dicis.
Hec autem dicebant temptantes eum
ut possent accusare eum. Ihesus autem
inclinans se deorsum digito scribe-
bat in terra. Cum autem perseverarent
interrogantes eum erexit se et dixit
eis. Qui sine peccato est vestrum primus
in illam lapidem mittat. Et ite-
rum se inclinans scribebat in terra.
Audientes autem unus post unum
exiebant incipientes a senioribus.
Et remansit solus ihesus et mulier
stans in medio ante ipsum. Erigens
autem ihesus se dixit. Mulier ubi sunt
qui te accusabant. Nemo te condemp-
navit. Que dixit nemo domine. Dix-
it autem ihesus. Nec ego te dampnabo
vade et amplius iam noli peccare.
Iterum ergo locutus est eis ihesus dicens.
Ego sum lux mundi qui sequitur
me non ambulat in tenebris sed
habebit lumen vite. Dixerunt ergo
pharisei. Tu de te ipso testimonium
testimonium perhibes testimonium
tuum non est verum. Respondit ihesus et dix-
it eis. Et si ego testimonium perhibeo
de me ipso verum est testimonium meum
quia scio unde veni et quo vado. Vos autem
nescitis unde venio aut quo vado.
Vos secundum carnem iudicatis ego non
iudico quemquam. Et si iudico ego iudi-
cium meum verum est quia solus non sum
sed ego et qui misit me pater. Et in lege
vestra scriptum est quia duorum hominum
testimonium verum est. Ego sum qui tes-
timonium perhibeo de me ipso et testimo-
nium perhibet de me qui misit me
pater. Dicebant ergo ei iudei ubi est
pater tuus. Respondit ihesus neque me scitis
neque patrem meum. Si me sciretis for-
sitan et patrem meum sciretis. Hec verba
locutus est in gazophilacio docens
in templo. Et nemo apprehendit eum
quia necdum venerat hora eius. Dix-
it ergo iterum eis ihesus. Ego vado et
queritis me et in peccato vestro moriemini.
Quo ego vado vos non potestis ve-
nire. Dicebant ergo iudei numquid in-
terficiet semetipsum quia dicit quo ego va-
do vos non potestis venire. Et dice-
bat eis vos deorsum estis. Ego de
supernis sum. Vos de mundo hoc estis
ego non sum de hoc mundo. Dixi
ergo vobis quia moriemini in peccatis
vestris. Si enim non credideritis quia ego
sum moriemini in peccato vestro. Dicebant
ergo ei. Tu quis es. Dixit eis ihesus. Prin-
cipium qui et loquor vobis. Multa habeo
de vobis iudicare et loqui. Sed qui misit
me verax est. Et ego que audivi ab
eo hec loquor in mundo. Et non cogno-
verunt quia patrem eius dicebat deum.
Dixit ergo eis ihesus. Cum exaltave-
ritis filium hominis tunc cognoscetis
quia ego sum et a me ipso facio nichil sed
sicut me pater docuit hec loquor et qui
me misit mecum est et non reliquit
me solum quia ego que placita sunt ei fa-
cio semper. Hec illo loquente multi

crediderunt in eum. Dicebat ergo ihesus
ad eos qui crediderunt ei iudeos.
Si vos manseritis in sermone meo
vere discipuli mei eritis et cognosce
tis veritatem et veritas liberabit vos
Responderunt ei. Semen abrahe sumus
et nemini servivimus umquam. Quomodo tu di
cis liberi eritis. Respondit eis ihesus. Amen
amen dico vobis quia omnis qui facit pec
catum servus est peccati. Servus autem non
manet in domo in eternum. Si ergo fi
lius vos liberaverit vere liberi eritis
Scio quia abrahe filii estis sed queritis
me interficere quia sermo meus non capit
in vobis. Ego quod vidi apud patrem
loquor et vos que vidistis apud pa
trem vestrum facitis. Responderunt et dixe
runt ei. Pater noster abraham est.
Dicit eis ihesus. Si filii abrahe estis
opera abrahe facite. Nunc autem que
ritis me interficere hominem qui veritatem
locutus sum quam audivi a deo. Hoc
abraham non fecit. vos facitis opera
patris vestri. Dixerunt itaque ei. Nos ex for
nicatione non sumus nati. unum patrem
habemus deum. Dixit ergo eis ihesus
Si deus pater vester esset diligeretis utique
me neque enim a me ipso veni sed ille me
misit. Quare loquelam meam non
cognoscitis quia non potestis audire
sermonem meum. Vos ex patre dyabolo
estis et desideria patris vestri vultis fa
cere. Ille homicida erat ab inicio et
in veritate non stetit quia non est veritas
in eo. Cum loquitur mendacium ex pro
priis loquitur quia mendax est et pater eius
Ego autem quia veritatem dico non creditis
michi. Quis ex vobis arguet me de
peccato. Si veritatem dico quare vos non
creditis michi. Qui ex deo est verba dei
audit. propterea vos non auditis quia ex
deo non estis. Responderunt igitur iudei
et dixerunt ei. Nonne bene dicimus
nos quia samaritanus es tu et demo
nium habes. Respondit ihesus. Ego de
monium non habeo sed honorifico
patrem meum et vos inhonorastis
me. Ego autem non quero gloriam
meam. est qui querat et iudicet.
Amen amen dico vobis. Si quis ser
monem meum servaverit mortem non
videbit in eternum. Dixerunt ergo iu
dei. Nunc cognovimus quia demonium
habes. Abraham mortuus est et
prophete et tu dicis. Si quis sermo
nem meum servaverit mortem non
gustabit in eternum. Numquid tu maior
es patre nostro abraham qui mortu
us est et prophete qui mortui sunt. Quem
te ipsum facis. Respondit ihesus. Si ego
glorifico me ipsum gloria mea nichil
est. Est pater meus qui glorificat me
quem vos dicitis quia deus noster est et
non cognovistis eum ego autem novi
eum. Et si dixero non novi eum ero si
milis vobis mendax. Sed scio eum
et sermonem eius servo. Abraham
pater vester exultavit ut videret
diem meum et vidit et gavisus est. Dixe
runt ergo iudei ad eum. Quinqua
ginta annos nondum habes et abra
ham tu vidisti. Dixit ergo eis ihesus
Amen amen dico vobis. Antequam
abraham fieret ego sum. Tulerunt

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

ergo lapides ut iacerent in eum.
Ihesus autem abscondit se et exivit de
templo.

IX

Et preteriens hominem cecum
a nativitate. Et interroga
verunt eum discipuli sui. Ra
bi quis peccavit hic aut parentes
eius ut cecus nasceretur. Respondit Ihesus
Neque hic peccavit neque parentes e
ius. Sed ut manifestentur opera dei in
illo. Me oportet operari opera eius
qui misit me donec dies est. Venit
nox quando nemo potest operari. Quamdiu
sum in mundo lux sum mundi.
Hec cum dixisset exspuit in terram
lutum fecit ex sputo et linivit lutum
super oculos eius et dixit ei. Vade la
va in natatoria Syloe quod interpre
tatur missus. Abiit ergo et lavit
et venit videns. Itaque vicini et qui
viderant eum prius quia mendicus e
rat. dicebant. Nonne hic est qui
sedebat et mendicabat. Alii dice
bant quia hic est. Alii autem nequaquam
sed similis eius est. Ille vero dicebat
quia ego sum. Dicebant ergo ei
Quomodo aperti sunt oculi tui. Respondit. Ille
homo qui dicitur Ihesus lutum fecit et
unxit oculos meos et dixit michi
vade ad natatoria Syloe et lava
et abii et lavi et vidi. Dixerunt ei ubi
est ille. Ait nescio. Adducunt eum
ad phariseos qui cecus fuerat.
Erat autem sabbatum quando lutum fecit
Ihesus et aperuit oculos eius. Iterum
ergo interrogabant eum pharisei
quomodo vidisset. Ille autem dixit eis. Lu
tum posuit michi super oculos et lavi
et video. Dicebant ergo ex phariseis
quidam. Non est hic homo a deo qui
sabbatum non custodit. Alii dicebant
Quomodo homo peccator potest hec signa facere.
Et scisma erat in eis. Dicunt ergo ce
co iterum. Tu quid dicis de eo qui aperuit
tibi oculos tuos. Ille autem dixit quia
propheta est. Non crediderunt ergo
iudei de illo quia cecus fuisset et vi
disset donec vocarent parentes
eius qui viderat. Et interrogaverunt
eos dicentes. Hic est filius vester quem
vos dicitis quia cecus natus est. quomodo
ergo nunc videt. Responderunt parentes
eius et dixerunt. Scimus quia hic est
filius noster et quia cecus natus est.
quomodo autem nunc videat nescimus aut quis
aperuit eius oculos nescimus. Ipsum
interrogate etatem habet ipse de se loqua
tur. Hec dixerunt parentes eius
quia timebant iudeos. Iam enim con
spiraverunt iudei ut si quis confi
teretur eum Christum extra synagogam
propterea parentes eius dixerunt quia eta
tem habet ipsum interrogate. Vocaverunt
ergo rursum hominem qui cecus fuerat
et dixerunt ei. Da gloriam deo. Nos
scimus quia hic homo peccator est. Dixit
ergo ille. Si peccator est nescio. Unum scio
quia cecus cum essem modo video. Dixerunt
ergo illi. Quid fecit tibi. quomodo aperuit
tibi oculos. Respondit eis. Dixi vobis iam et au
distis quid iterum vultis audire. Numquid
et vos vultis discipuli eius fieri. Ma
ledixerunt ergo illi et dixerunt ei. Tu
discipulus eius sis nos autem moysi

discipuli sumus. Nos autem scimus
quia moysi locutus est deus. hunc autem
nescimus unde sit. Respondit ille homo et
dixit. In hoc enim mirabile est quia
vos nescitis unde sit et aperuit meos
oculos. Scimus enim quia peccatores deus
non audit. Sed si quis dei cultor est et vo
luntatem eius facit hunc exaudit.
A seculo non est auditum quia aperuit ocu
los ceci nati. nisi hic esset a deo non
poterat facere quicquam. Responderunt
et dixerunt ei. In peccatis natus es totus
et tu doces nos. Et eiecerunt eum foras
Audivit ihesus quia eiecerunt eum foras
et cum invenisset eum dixit ei. Tu credis
in filium dei. Respondit ille et dixit Quis
est domine ut credam in eum. Et dixit
ei ihesus. Et vidisti eum. Et qui loquitur
tecum ipse est. At ille ait. Credo domine.
Et procidens adoravit eum. Et dixit
ei ihesus In iudicium ego veni ut qui
non vident videant et qui vident
ceci fiant. Et audierunt ex pharise
is et qui cum ipso erant et dixerunt ei
Numquid et nos ceci sumus. Dixit eis
ihesus. Si ceci essetis non haberetis
peccatum. nunc autem dicitis quia videmus
peccatum vestrum manet X

Amen amen dico vobis Qui
non intrat per ostium in ovi
le ovium sed ascendit aliunde
ille fur est et latro. Qui autem intrat
per ostium pastor est ovium huic ostiarius
aperit et oves vocem eius audiunt et
proprias oves vocat nominatim et educit
eas. Et cum proprias oves emiserit ante
eas vadit et oves illum sequuntur
quia sciunt vocem eius. Alienum autem
non sequuntur sed fugient ab eo quia non
noverunt vocem alienorum. hoc pro
verbium dixit eis ihesus. Illi autem non
cognoverunt quid loqueretur eis. Dixit
ergo iterum ihesus. Amen amen dico
vobis quia ego sum ostium ovium. Omnes
quotquot venerunt fures sunt et
latrones sed non audierunt eos oves
Ego sum ostium per me si quis introie
rit salvabitur et ingredietur et egre
dietur et pascua inveniet. Fur non
venit nisi ut furetur et mactet et perdat
Ego veni ut vitam habeant et habun
dantius habeant. Ego sum pastor
bonus. Bonus pastor animam suam
dat pro ovibus suis. Mercennarius
et qui non est pastor cuius non sunt
oves proprie videt lupum venientem
et dimittit oves et fugit et lupus
rapit et dispergit oves. Mercenna
rius autem fugit quia mercennarius
est et pertinet ad eum de ovibus. Ego
sum pastor bonus et cognosco me
as et cognoscunt me mee. Sicut no
vit me pater et agnosco patrem
Et animam meam pono pro ovibus
meis. Et alias oves habeo que non
sunt ex hoc ovili et illas oportet
me adducere et vocem meam au
dient et fiet unum ovile et unus pa
stor et unum ovile. propterea me pater
diligit quia ego pono animam meam
ut iterum sumam eam. Nemo tollit eam
a me ipso potestatem habeo ponendi
eam et potestatem habeo iterum sumen
di eam. hoc mandatum accepi a patre

meo. Dissensio iterum facta est inter
iudeos propter sermones hos. Dicebat-
ant multi ex ipsis. Demonium habet
et insanit. quid eum auditis. Alii
dicebant. Hec verba non sunt demonium
habentis. Numquid demonium potest cecorum
oculos aperire. Facta autem sunt encenia
in ierosolimis et hiemps erat.
Et ambulabat ihesus in templo
in porticu salomonis. Circumde-
derunt ergo eum iudei et dixerunt ei.
Quousque animam nostram tollis. Si
tu es christus dic nobis palam. Respondit
eis ihesus. loquor vobis et non credi-
tis. Opera que ego facio in nomine
patris mei hec testimonium perhibent
de me. Sed vos non creditis quia non
estis ex ovibus meis. Oves mee
vocem meam audiunt et ego cognos-
co eas et sequuntur me et ego vitam
eternam do eis et non peribunt in eter-
num. Et rapiet eas quisquam de manu
mea. Pater meus quod dedit michi
maius omnibus est et nemo potest rapere
de manu patris mei. Ego et pater
unum sumus. Sustulerunt lapides
iudei ut lapidarent eum. Respondit
eis ihesus. Multa bona opera ostendi
vobis ex patre meo propter quod eorum o-
pus me lapidatis. Responderunt
iudei. De bono opere non lapida-
mus te sed de blasphemia. Et quia
homo cum sis facis te ipsum deum. Respon-
dit eis ihesus. Nonne scriptum est in
lege vestra. Quia ego dixi dii estis. Si
illos dixit deos ad quos sermo dei
factus est et non potest solvi scriptura

quem pater sanctificavit et misit in
mundum vos dicitis quia blasphe-
mas quia dixi filius dei sum. Si non
facio opera patris mei nolite crede-
re michi. Si autem facio et si michi non vultis cre-
dere operibus credite ut cognoscatis
et credatis quia in me est pater et ego in
patre. Querebant ergo eum apprehendere
et exivit de manibus eorum. Et abiit iterum
trans iordanem in eum locum ubi erat
iohannes baptizans primum et man-
sit illic. Et multi venerunt ad eum
et dicebant. Quia iohannes signum
fecit nullum. Omnia autem quecumque dixit
iohannes de hoc vera sunt et multi
crediderunt in eum.

XI

Erat autem quidam languens
lazarus a bethania de cas-
tello marie et marthe soro-
ris eius. Maria autem erat que unx-
it dominum unguento et extersit pedes e-
ius capillis suis cuius frater laza-
rus infirmabatur. Miserunt ergo
sorores eius ad eum dicentes. Domine
ecce quem amas infirmatur. Audiens
autem ihesus dixit eis. Infirmitas hec
non est ad mortem sed pro gloria
dei ut glorificetur filius dei per eam.
Diligebat autem ihesus martham et soro-
rem eius mariam et lazarum. Ut ergo au-
divit quia infirmabatur tunc quidem
mansit in eodem loco duobus diebus.
Deinde post hec dicit discipulis suis
Eamus in iudeam iterum. Dicunt ei
discipuli. Rabbi nunc querebant iudei
te lapidare et iterum vadis illuc.
Respondit ihesus. Nonne duodecim

hore sunt diei. Si quis ambulaverit
in die non offendit quia lucem huius mun
di videt. Si autem ambulaverit in noc
te offendit quia lux non est in eo. H
ec ait. Et post hec dicit eis. Lazarus
amicus noster dormit sed vado ut a
sompno exsuscitem illum. Dixerunt er
go discipuli eius domine si dormit salvus
erit. Illi autem putaverunt quia de dor
micione sompni diceret. Tunc ergo
dixit eis ihesus manifeste. Lazarus
mortuus est et gaudeo propter vos ut
credatis quia non eram ibi sed eamus ad
eum. Dixit autem thomas qui dicitur
didimus ad condiscipulos suos. Eamus
et nos et moriamur cum eo. Venit ita
que ihesus et invenit eum quatuor dies
iam in monumento habentem. Erat
autem bethania iuxta ihierusalem quasi
stadiis quindecim. Multi autem ex iude
is venerant ad martham et mariam
ut consolarentur de fratre suo. Mar
tha ergo ut audivit quia ihesus venit
occurrit illi. Maria autem domi sedebat.
Dixit ergo martha ad ihesum. Domine si fu
isses hic frater meus non fuisset mor
tuus. Sed et nunc scio quia quecumque popos
ceris a deo dabit tibi deus. Dicit illi
ihesus. Resurget frater tuus. Dicit ei mar
tha. Scio quia resurget in resurrectione
in novissima die. Dicit ei ihesus. Ego
sum resurrectio et vita qui credit in me
etiam si mortuus fuerit vivet. Et omnis
qui vivit et credit in me non morietur
in eternum. Credis hoc. Ait illi. Utique
domine. Ego credidi quia tu es christus filius
dei qui in hunc mundum venisti. Et
cum hec dixisset abiit et vocavit ma
riam sororem eius silencio dicens
magister adest et vocat te. Illa ut
audivit surgit cito et venit ad eum.
Nondum enim venerat ihesus in castel
lum sed erat adhuc in illo loco ubi
occurrerat ei martha. Iudei igitur
qui erant cum ea in domo et consola
bantur eam cum vidissent mariam
quia cito surrexit et exiit secuti sunt
eam dicentes. Quia vadit ad mo
numentum ut ibi ploret. Maria ergo
cum venisset ubi erat ihesus videns
eum cecidit ad pedes eius et dixit
ei. Domine si fuisses hic non esset frater
meus mortuus. Ihesus ergo ut vidit
eam plorantem et iudeos qui vene
rant cum ea plorantes fremuit spi
ritu et turbatus est semetipsum et
dixit ubi posuistis eum. Dicunt
ei domine veni et vide. Et lacrimatus
est ihesus. Dixerunt ergo iudei. Ecce
quomodo amabat eum. Quidam autem
dixerunt ex ipsis. Non poterat hic
qui aperuit oculos ceci facere ut
et hic non moreretur. Ihesus ergo rur
sum fremens in semetipso venit
ad monumentum. Erat autem spelun
ca et lapis superpositus erat ei. Ait
ihesus. Tollite lapidem. Dicit ei mar
tha soror eius qui fuerat mortu
us. Domine iam fetet quatriduanus
enim est. Dicit ei ihesus. Nonne dixi
tibi quia si credideris videbis gloriam
dei. Tulerunt ergo lapidem. Ihesus
autem elevatis sursum oculis dixit
Pater gratias ago tibi quoniam audisti me

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

ego autem sciebam quia semper
me audis. sed propter populum qui circum-
stat dixi ut credant quia tu me
misisti. Hec cum dixisset voce
magna clamavit. Lazare veni
foras. Et statim prodiit qui fue-
rat mortuus ligatus manus et
pedes institis et facies eius suda-
rio erat ligata. Dicit eis ihesus. Sol-
vite eum et sinite abire. Multi er-
go ex iudeis qui venerant ad
mariam et martham et viderant
que fecit crediderunt in eum. Qui-
dam autem ex ipsis abierunt ad phari-
seos et dixerunt eis que fecit ihesus.
Collegerunt pontifices et phari-
sei concilium et dicebant. Quid fa-
cimus quia hic homo multa signa fa-
cit. Si dimittimus eum sic omnes
credent in eum et venient roma-
ni et tollent nostrum locum et gentem.
Unus autem ex ipsis cayphas nomi-
ne cum esset pontifex anni illius.
dixit eis. Vos nescitis quicquam
nec cogitatis quia expedit nobis
ut unus moriatur homo pro populo
et non tota gens pereat. Hoc autem
a semetipso non dixit sed cum esset pon-
tifex anni illius prophetavit quia ihesus
moriturus erat pro gente et non
tantum pro gente sed ut filios dei qui
erant dispersi congregaret in unum.
Ab illo ergo die cogitaverunt ut
interficerent eum. Ihesus ergo iam non
in palam ambulabat apud iu-
deos sed abiit in regionem iuxta
desertum in civitatem que dicitur
ephrom et ibi morabatur cum disci-
pulis suis. Proximum autem erat
pascha iudeorum. Et ascenderunt
multi ierosolimam de regione an-
te pascha ut sanctificarent seipsos.
Querebant ergo ihesum et loquebantur
ad invicem in templo stantes. Quid
putatis quia non venit ad diem
festum. Dederant autem pontifices et
pharisei mandatum ut si quis cog-
noverit ubi sit indicet ut appre-
hendant eum.

XII

Ihesus ergo ante sex dies pasche
venerat bethaniam ubi
fuerat lazarus mortuus
quem suscitavit ihesus. Fecerunt autem
ei cenam ibi et martha ministrabat
lazarus vero unus erat ex discum-
bentibus cum eo. Maria ergo accepit
libram unguenti nardi pistici pre-
tiosi et unxit pedes ihesu et extersit
capillis suis pedes eius et domus
impleta est ex odore unguenti. Dix-
it ergo unus ex discipulis eius
iudas scarioth qui erat eum
traditurus. Quare hoc unguentum
non venit trecentis denariis et
datum est egenis. Dixit autem hoc
non quia de egenis pertinebat ad
eum sed quia fur erat et loculos habens ea
que mittebantur portabat. Dix-
it ergo eis ihesus. Sine illam ut in
die sepulture servet illud. Pauperes
enim semper habetis vobiscum me autem
non semper habetis. Cognovit ergo tur-
ba multa ex iudeis quia illic est. Et
venerunt non propter ihesum tantum sed

ut lazarum viderent

ut lazarum viderent quem suscita
vit a mortuis. Cogitaverunt
autem principes sacerdotum ut et
lazarum interficerent quia multi
propter illum abibant ex iudeis et cre
diderunt in ihesum. In crastinum
autem turba multa que venerat
ad diem festum cum audissent
quia venit ihesus ierosolimam
acceperunt ramos palmarum et
processerunt obviam ei et clama
bant osanna. Benedictus qui
venit in nomine domini rex israel. Et i
nvenit ihesus asellum et sedit super
eum sicut scriptum est. Noli timere
filia syon ecce rex tuus venit se
dens super pullum asine. Hec non
cognoverunt discipuli eius primum
sed quando glorificatus est ihesus. Tunc
recordati sunt discipuli quia hec erant
scripta de eo et hec fecerunt ei. Tes
timonium ergo perhibebat turba
que erat cum eo quando lazarum voca
vit de monumento et suscitavit e
um a mortuis. Propterea et obviam
venit ei turba quia audierunt eum
fecisse hoc signum. Pharisei ergo
dixerunt ad semetipsos. Videtis
quia nichil proficimus. Ecce mundus to
tus post eum abiit. Erant autem
gentiles quidam ex hiis qui ascen
derunt ut adorarent in die festo.
Hii ergo accesserunt ad philippum
qui erat a bethsaida galilee et ro
gabant eum dicentes. Domine volumus
ihesum videre. Venit philippus et di
cit andree. Andreas rursum et
philippus dixerunt ihesu. Ihesus autem
respondit eis dicens. Venit hora ut
clarificetur filius hominis. Amen
amen dico vobis. Nisi granum fru
menti cadens in terram mortuum fu
erit ipsum solum manet. Si autem
mortuum fuerit multum fructum affert.
Qui amat animam suam perdet eam
et qui odit animam suam in hoc
mundo in vitam eternam custodit
eam. Si quis michi ministrat me
sequatur. Et ubi sum ego illic et
minister meus erit. Si quis michi
ministraverit honorificabit eum
pater meus. Nunc anima mea tur
bata est. Et quid dicam pater sal
vifica me ex hora hac. Sed propterea
veni in horam hanc. Pater clarifi
ca tuum nomen. Venit ergo vox
de celo. Et clarificavi et iterum cla
rificabo. Turba ergo que stabat
et audierat dicebat tonitruum
factum esse. Alii dicebant. Angelus
ei locutus est. Respondit ihesus et dixit
non propter me hec vox venit sed propter
vos. Nunc iudicium est mundi.
Nunc princeps huius mundi eicietur
foras. Et ego si exaltatus fuero
a terra omnia traham ad me ipsum.
Hoc autem dicebat significans qua
morte esset moriturus. Respondit
ei turba. Nos audivimus ex lege
quia cristus manet in eternum. Et quomodo
tu dicis oportet exaltari filium
hominis. Quis est iste filius hominis.
Dixit ergo eis ihesus. Adhuc mo
dicum lumen in vobis est. Ambu

late dum lucem habetis ne tene
bre vos comprehendant Et qui
ambulat in tenebris nescit quo
vadit · Dum lucem habetis credi
te in lucem ut filii lucis sitis · H
locutus est ihc̄ & abiit & abscon
dit se ab eis · Cum autem tanta si
gna fecisset ihc̄ corā eis nō crede
bant in eum · ut sermo ysaie pro
phete impleretur quē dixit · Do
mine quis credidit auditui nro
& brachium dni cui revelatum est
ꝓpterea non poterant credere qꝛ
iterū dixit ysaias · Excecavit ocu
los eorū & induravit eorū cor ut
non videant ocul' & intelligant
& convertant̄ & sanent̄ hec dixit
ysaias qn̄ vidit gloriam eius
& locutus est de eo · Verumptamē
& ex principibꝫ multi crediderūt
in eum · Sꝫ ꝓpt̄ phariseos non
confitebantur ut de synago nō
eicerent̄ · Dilexerūt enim gloriā
homī magis quā gloriā dei · Ihc̄
autē clamavit & dixit · Qui credit
in me nō credit in me sed in eū
qui misit me Et qui videt me
videt eū qui misit me Ego lux
in mundū veni ut omnis qui cre
dit in me in tenebris nō maneat
Sꝫ si quis audierit vba mea &
non custodierit ego non iudico eum
Non enī veni ut iudicē mundum
sꝫ ut salvificem mundū · Qui sper
nit me & non accipit vba mea
hꝫ qui iudicet eum · Sermo quē
ego locutus sum vobis ille iudi

cabit eū in novissimo die · quia
ego ex me ipso non sum locutus
sꝫ qui misit me pr̄ ipse michi
mandatū dedit · Quid dicā aut
quid loquar · Et scio qꝛ manda
tum eius vita eterna est · que er
go ego loquor sicut dixit michi
pat̄ sic loquor · XIII

Ante diem aut̄ festū pa
sche sciens ihc̄ qꝛ venit
eius hora ut transeat ex h̄
mundo ad patrem · Cum dilex
isset suos qui erant in mundo
in finē dilexit eos · Et cena fa
cta cum diabolus iam misisset in
cor ut traderet eū iudas symo
nis scharioth · Sciens qꝛ omīa
dedit ei pat̄ in manus · Et qꝛ
a deo exivit & ad deum vadit
Surgit a cena & ponit vestimē
ta sua · Et cū accepisset linteū
precinxit se · Deinde mittit aquā
in pelvim & cepit lavare pedes
discipulorū & extergere linteo
quo erat precinctus · Venit ergo
ad symonem petrū & dixit ei pe
trus · Dne tu lavas michi pedes
Respondit ihc̄ & dixit ei · Quod ego
facio tu nescis mō scies autē po
stea · Dixit ei petrus · Non lavab
is pedes meos in etnū · Respondit ei ihc̄
Si non lavero te non habebis
partē mecū · Dixit ei symō petr̄
Dne non tantū pedes meos sꝫ
& manus & caput · Dixit ei ihc̄
Qui lotus est non indiget nisi
ut ped pedes lavet & est mundꝰ

totus. Et vos mundi estis, sed non
omnes. Sciebat enim quisnam
esset qui traderet eum. Propterea
dixit: non estis mundi omnes. Post-
quam ergo lavit pedes eorum, accepit
vestimenta sua. Et cum recubuisset
iterum, dixit eis: Scitis quid fecerim
vobis? Vos vocatis me magister
et domine, et benedicitis, sum etenim.
Si ergo ego lavi pedes vestros do-
minus et magister, et vos debetis al-
ter alterius lavare pedes. Exemplum
enim dedi vobis, ut quemadmodum
feci vobis ita et vos faciatis. Amen
amen dico vobis, non est maior
servus domino suo, neque apostolus ma-
ior eo qui misit illum. Si hec scitis,
beati eritis si feceritis ea. Non de
omnibus vobis dico; ego scio quos
elegerim. Sed ut adimpleatur scriptura:
Qui manducat mecum panem le-
vabit contra me calcaneum suum.
Amodo dico vobis priusquam fiat, ut
credatis cum factum fuerit quia ego sum.
Amen amen dico vobis: qui acci-
pit si quem misero me accipit. Qui
autem me accipit accipit eum qui
me misit. Cum hec dixisset tur-
batus est Ihesus spiritu et protestatus
est et dixit: Amen amen dico vo-
bis, quia unus ex vobis tradet me.
Aspiciebant ergo ad invicem di-
scipuli hesitantes de quo diceret.
Erat ergo recumbens unus ex
discipulis Ihesu quem diligebat Ihesus.
Innuit ergo huic Symon Petrus
et dicit ei: Quis est de quo dicit?

Itaque cum recubuisset ille supra pectus
Ihesu, dicit ei: Domine, quis est? Respondit
Ihesus: Ille est cui ego intinctum panem
porrexero. Et cum intinxisset panem,
dedit Iude Symonis Scarioth.
Et post buccellam introivit in
eum Sathanas. Et dicit ei Ihesus:
Quod facis fac cicius. Hoc autem
nemo scivit discumbentium ad quid
dixerit ei. Quidam enim putabant
quia loculos habebat Iudas, quia
dicit ei Ihesus: Eme ea que opus no-
bis sunt ad diem festum, aut egenis
ut aliquid daret. Cum ergo ille
accepisset buccellam, exivit con-
tinuo. Erat autem nox. Cum ergo
exisset, dicit Ihesus: Nunc clarifica-
tus est filius hominis, et deus cla-
rificatus est in eo. Si deus cla-
rificatus est in eo, et deus clarifi-
cabit eum in semetipso, et conti-
nuo clarificabit eum. Filioli mei,
adhuc modicum vobiscum sum.
Queretis me, et sicut ego dixi Iu-
deis: quo ego vado vos non potes-
tis venire, et vobis dico modo.
Mandatum novum do vobis, ut di-
ligatis invicem sicut dilexi vos,
ut et vos diligatis invicem. In hoc
cognoscent omnes quia mei discipuli
estis, si dilectionem habueritis ad invicem.
Dicit ei Symon Petrus: Domine,
quo vadis? Respondit ei Ihesus: Quo
ego vado non potes me modo sequi;
sequeris autem postea. Dicit ei Pe-
trus: Quare non possum te sequi
modo? Animam meam pro te ponam.

Staats- und Universitätsbibliothek Bremen

Respondit ihesus Animam tuam pro me
ponis. Amen amen dico tibi non
cantabit gallus donec ter me ne-
ges et cum discipulis suis

XIIII

Non turbetur cor vestrum Cre-
ditis in deum et in me cre-
dite. In domo patris mei
mansiones multe sunt. Si quo
minus dixissem vobis. Quia vado pa-
rare vobis locum. Et si abiero et
preparavero vobis locum iterum venio
et accipiam vos ad me ipsum ut u-
bi sum ego et vos sitis Et quo ego
vado scitis et viam scitis. Dicit ei
Thomas Domine nescimus quo vadis
et quomodo possumus viam scire. Dicit
ei ihesus Ego sum via veritas et
vita. Nemo venit ad patrem nisi
per me. Si cognovissetis me et patrem
meum utique cognovissetis et amodo
cognoscetis eum et vidistis eum. Dicit
ei philippus Domine ostende nobis patrem
et sufficit nobis. Dicit ei ihesus Tan-
to tempore vobiscum sum et non cog-
novistis me. Philippe qui videt
me videt et patrem. Quomodo tu
dicis ostende nobis patrem Non credis
quia ego in patre et pater in me est verba
que ego loquor vobis a me ipso non
loquor. pater autem in me manens
ipse facit opera. Non creditis quia
ego in patre et pater in me est. Alio-
quin propter opera ipsa credite. Amen a-
men dico vobis Qui credit in me
Opera que ego facio et ipse faciet
et maiora horum faciet quia ego ad
patrem vado. Et quodcumque petie-
ritis patrem in nomine meo hoc fa-
ciam ut glorificetur pater in filio
Si quid pecieritis me in nomine
meo hoc faciam. Si diligitis me
mandata mea servate. Et ego
rogabo patrem et alium paraclitum
dabit vobis ut maneat vobiscum
in eternum. Spiritum veritatis quem mundus
non potest accipere quia non videt eum
nec scit eum vos autem cognoscetis
eum quia apud vos manebit et in
vobis erit Non relinquam vos
orphanos sed veniam ad vos. Adhuc
modicum et mundus me iam non
videt. Vos autem videtis me quia
ego vivo et vos vivetis. In illo die
vos cognoscetis quia ego in patre
meo et vos in me et ego in vobis
Qui habet mandata mea et servat
ea ille est qui diligit me Qui autem
diligit me diligetur a patre meo et
ego diligam eum et manifestabo
ei me ipsum. Dicit ei iudas non ille
scharioth. Domine quid factum est quia
nobis manifestaturus es te ipsum
et non mundo Respondit ihesus et dixit
ei. Si quis diligit me sermonem
meum servabit. Et pater meus di-
liget eum et ad eum veniemus et
mansionem apud eum faciemus
Qui non diligit me sermonem
meum non servat. Et sermonem
quem audistis non est meus sed
eius qui misit me patris. Hec locu-
tus sum vobis apud vos manens
Paraclitus autem spiritus sanctus quem
mittet pater in nomine meo ille vos

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

docebit omnia et suggeret vobis omnia
quecumque dixero vobis. Pacem re
linquo vobis pacem meam do vo
bis. Non quomodo mundus dat ego
do vobis. Non turbetur cor vestrum
neque formidet. Audistis quia ego
dixi vobis vado et venio ad vos.
Si diligeretis me gauderetis utique
quia ad patrem vado quia pater maior
me est. Et nunc dixi vobis priusquam
fiat ut cum factum fuerit credatis. Iam
non multa loquar vobiscum. Venit
enim princeps mundi huius et in me
non habet quicquam sed ut cognoscat
mundus quia diligo patrem. Et
sicut mandatum dedit michi pater
sic facio. Surgite eamus hinc.

Ego sum XV
vitis vera et pater meus a
gricola est. Omnem palmi
tem in me non ferentem fructum tol
let eum. Et omnem qui fert fructum
purgabit eum ut fructum plus affe
rat. Iam vos mundi estis propter ser
monem quem locutus sum vobis. Ma
nete in me et ego in vobis. Sicut pal
mes non potest ferre fructum a semetipso
nisi manserit in vite sic nec vos nisi
in me manseritis. Ego sum vitis
vos palmites. Qui manet in me
et ego in eo hic fert fructum multum
quia sine me nichil potestis facere.
Si quis in me non manserit mit
tetur foras sicut palmes et arescet
et colligent eum et in ignem mit
tent et ardet. Si manseritis in me
et verba mea in vobis manserint
quodcumque volueritis petetis et fiet vo
bis. In hoc clarificatus est pater meus
ut fructum plurimum afferatis et effi
ciamini mei discipuli. Sicut dilexit
me pater et ego dilexi vos. Manete
in dilectione mea. Si precepta mea
servaveritis manebitis in dilectione
mea sicut et ego patris mei precepta
servavi et maneo in eius dilectione.
Hec locutus sum vobis ut gaudium
meum in vobis sit et gaudium vestrum
impleatur. Hoc est preceptum meum
ut diligatis invicem sicut dilexi
vos. Maiorem hanc dilectionem
nemo habet ut animam suam ponat
quis pro amicis suis. Vos amici
mei estis si feceritis que ego pre
cipio vobis. Iam non dico vos servos
quia servus nescit quid faciat dominus
eius. Vos autem dixi amicos quia omnia
que audivi a patre meo nota feci
vobis. Non vos me elegistis sed ego
elegi vos et posui vos ut eatis et fruc
tum afferatis et fructus vester mane
at. Ut quodcumque petieritis patrem
in nomine meo det vobis. Hec man
do vobis ut diligatis invicem. Si
mundus vos odit scitote quia me pri
orem vobis odio habuit. Si de mun
do fuissetis mundus quod suum erat
diligeret. Quia vero de mundo non
estis sed ego elegi vos de mundo
ideo odit vos mundus. Mementote
sermonis mei quem ego dixi vobis.
Non est servus maior domino suo. Si
me persecuti sunt et vos persequentur. Si ser
monem meum servaverunt et vestrum

seruabunt. Sed hec omnia facient uo-
bis propter nomen meum quia nesciunt eum
qui me misit. Si non uenissem et lo-
cutus fuissem eis peccatum non haberent
nunc autem excusationem non habent
de peccato suo. Qui me odit et patrem
meum odit. Si opera non fecissem in eis
que nemo alius fecit peccatum non haberent
nunc autem et uiderunt et oderunt
me et patrem meum. Sed ut impleatur
sermo qui in lege eorum scriptus est quia
odio habuerunt me gratis. Cum autem
uenerit paraclitus quem ego mittam uobis a patre
spiritum ueritatis qui a patre proce-
dit. ille testimonium perhibebit de me.
Et uos testimonium perhibebitis quia ab
initio mecum estis. XVI

Hec locutus sum uobis ut
non scandalizemini. Absque
synagogis facient uos. Sed
uenit hora ut omnis qui interficit
uos arbitretur obsequium se prestare
deo. Et hec facient uobis quia non noue-
runt patrem neque me. Sed hec lo-
cutus sum uobis ut cum uenerit hora
eorum reminiscamini quia ego dixi uobis.
Hec autem uobis ab initio non dixi quia
uobiscum eram. Et nunc uado ad
eum qui me misit. Et nemo inter-
rogat me quo uadis. Sed quia hec lo-
cutus sum uobis tristitia im- ple-
uit cor uestrum. Sed ego ueritatem dico
uobis. Expedit uobis ut ego uadam.
Si enim non abiero paraclitus non ue-
niet ad uos. Si autem abiero mittam
eum ad uos. Et cum uenerit ille ar-
guet mundum de peccato et de iustitia
et de iudicio. De peccato quidem quia
non crediderunt in me. De iustitia uero
quia ad patrem uado et iam non ui-
debitis me. De iudicio autem quia
princeps mundi huius iudicatus est.
Adhuc multa habeo uobis dicere
sed non potestis portare modo. Cum
autem uenerit spiritus ille ueritatis doce-
bit uos omnem ueritatem. Non enim
loquetur a semetipso sed quecumque
audiet loquetur et que uentura
sunt annunciabit uobis. Ille me cla-
rificabit quia de meo accipiet et
annunciabit uobis. Omnia quecumque
habet pater mea sunt. propterea dixi
quia de meo accipiet et annuncia-
bit uobis. Modicum et iam non
uidebitis me et iterum modicum
et uidebitis me quia uado ad patrem.
Dixerunt ergo ex discipulis eius
ad inuicem. Quid est hoc quod dicit
uobis. Modicum et non uidebitis
me et iterum modicum et uidebitis
me et quia uado ad patrem. Dice-
bant autem quid est hoc quod dicit
modicum. Nescimus quid loquitur.
Cognouit autem ihesus quia uolebant
eum interrogare et dixit eis De
hoc queritis inter uos quia dixi mo-
dicum et non uidebitis et iterum
modicum et uidebitis me. Amen
amen dico uobis quia plorabitis
et flebitis uos mundus autem gau-
debit uos autem contristabimini sed
tristitia uestra uertetur in
gaudium. Mulier cum parit tristi-
tiam habet quia uenit hora eius. Cum

autem peperit puerum iam non me
minit pressure propter gaudium
quia natus est homo in mundum.
Et vos igitur nunc quidem tristiciam
habetis. Iterum autem videbo vos et
gaudebit cor vestrum et gaudium vestrum
nemo tollet a vobis. Et in illo die
me non rogabitis quicquam. Amen a-
men dico vobis si quid pecieritis
patrem in nomine meo dabit vo-
bis. Usque modo non pecistis quicquam
in nomine meo. Petite et accipietis
ut gaudium vestrum sit plenum. Hec in
proverbiis locutus sum vobis. Venit
hora cum iam non in verbis loquar
vobis. Sed palam de patre annunci-
abit vobis. Illa die in nomine meo
petetis et non dico vobis quia ego ro-
gabo patrem de vobis. Ipse enim
pater amat vos quia vos amastis
me et credidistis quia a deo exivi. Ex-
ivi a patre et veni in mundum iterum
relinquo mundum et vado ad patrem.
Dicunt ei discipuli eius. Ecce nunc
palam loqueris et proverbium nullum
dicis. Nunc scimus quia scis omnia
et non opus est tibi ut quis te in-
terroget. In hoc credimus quia a deo
existi. Respondit eis ihesus. Modo cre-
ditis ecce venit hora et iam venit
ut dispergamini unusquisque in propria
et me solum relinquatis. Et non sum
solus quia pater mecum est. XVII.

Hec locutus sum vobis ut
in me pacem habeatis
in mundo pressuram ha-
bebitis. Sed confidite ego vici mun-
dum. Hec locutus est ihesus. Et sub-
levatis in celum oculis dixit pater
venit hora clarifica filium tuum
ut filius tuus clarificet te. Sicut
dedisti ei potestatem omnis carnis
ut omne quod dedisti ei det eis vitam
eternam. Hec est vita eterna ut cog-
noscant te solum verum deum et
quem misisti ihesum christum. Ego te cla-
rificavi super terram opus con-
summavi quod dedisti michi ut fa-
ciam. Et nunc clarifica me tu pater
apud temetipsum claritate quam ha-
bui priusquam mundus fieret apud te.
Manifestavi nomen tuum hominibus
quos dedisti michi de mundo. Tui
erant et michi eos dedisti et sermo-
nem tuum servaverunt. Nunc cog-
noverunt quia omnia que dedisti mi-
chi abs te sunt quia omnia verba que de-
disti michi dedi eis. Et ipsi cogno-
verunt et acceperunt vere quia a te
exivi. Et crediderunt quia tu me mi-
sisti. Ego pro eis rogo non pro mun-
do rogo sed pro hiis quos dedisti
michi quia tui sunt et mea omnia tua
sunt et clarificatus sum in eis. Et
iam non sum in mundo et hii in mun-
do sunt et ego ad te venio. Pater sancte
serva eos in nomine tuo quos dedis-
ti michi ut sint unum sicut et nos. Cum
essem cum eis ego servabam eos in
nomine tuo. Quos dedisti michi ego
custodivi et nemo ex eis periit nisi
filius perdicionis ut scriptura imple-
atur. Nunc autem ad te venio et hec
loquor in mundo ut habeant gau-

dium impletum in semetipsis. Ego
dedi eis sermonē tuū ⁊ mundus
eos odio habuit quia non sunt de
mūdo sicut ⁊ ego non sum de mū
do. Non rogo ut tollas eos de mū
do sed ut serues eos a malo. De mū
do non sunt sicut ⁊ ego nō sum
de mūdo. Sanctifica eos in veritate
sermo tuus veritas est. Sicut tu me
misisti in mūdū ⁊ ego misi eos in
mundum. Et pro eis ego sanctifi
co meipsū ut sint ⁊ ipsi sanctifi
cati in veritate. Non pro hiis autē
rogo tantū sed ⁊ pro hiis qui credi
turi sunt per verbū eorū in me ut omēs
unū sint sicut tu pater in me ⁊ ego
in te ut ⁊ ipsi in nobis unū sint ut
mundus credat quia tu me misisti.
Et ego claritatē quā dedisti michi
dedi eis ut sint unū sicut ⁊ nos
unū sumus. Ego in eis ⁊ tu in me ut
sint consummati in unū. ut cognos
cat mundus quia tu me misisti ⁊ dilex
isti eos sicut ⁊ me dilexisti. Pater
quos dedisti michi volo ut ubi e
go sum ⁊ illi sint mecū ut videant
claritatē meam quā dedisti michi quia
dilexisti me ante constitucionē
mundi. Pater iuste ⁊ mundus te
cognovit ego autē te cognovi. Et
hii cognoverunt quia tu me misisti
⁊ notum feci eis nomē tuū ⁊ notū
faciam ut dilectio qua dilexisti
me in ipsis sit ⁊ ego in ipsis.

Hec cū dixisset ihc̄ VIII
egressus est cū discipulis
suis trans torrentē cedron
ubi erat ortus in quē introivit
ipse ⁊ discipuli eius. Sciebat autē ⁊
iudas qui tradebat eum locū quia
frequenter convenerat illuc cum
discipulis suis. Iudas ergo cū acce
pisset cohortem ⁊ a pontificibus
⁊ phariseis ministros venit illuc
cū laternis ⁊ facibus ⁊ armis. Ihc̄
itaque sciens omnia que ventura erāt
super eum processit ⁊ dixit eis. Quē
queritis. Responderunt ihm nazare
num. Dicit eis ihc̄. Ego sum. Abie
runt retrorsum ⁊ ceciderunt in ter
ram. Stabat autē ⁊ iudas qui tra
debat eū cū ipsis. ut ergo dixit
eis ego sum abierunt retrorsum
⁊ ceciderunt in terrā. Iterū ergo e
os interrogavit. Quē queritis. Illi
autē dixerunt. Ihm nazarenum.
Respondit ihc̄ dixi vobis quia ego sum
Si ergo me queritis sinite hos ab
ire ut impleretur sermo quē dix
it. Quia quos dedisti michi non
perdidi ex eis quēquā. Symon ergo
petrus habens gladiū eduxit eum
⁊ percussit pontificis servū ⁊ absci
dit eius auriculam. Erat autē ser
vo nomen malchus. Dixit ergo
ihc̄ petro. Mitte gladiū in vagi
nam suam. Calicem quē dedit
michi pater non bibam illum.
Cohors ergo ⁊ tribunus ⁊ ministri iu
deorum comprehenderunt ihm ⁊ li
gaverunt eum ⁊ adduxerunt
eum ad annā primū. Erat autē so
cer cayphe qui erat pontifex an
ni illius. Erat autē cayphas qui

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

consilium dederat iudeis quia expe
dit unum hominem mori pro populo.
Sequebatur autem symon petrus
ihesum et alius discipulus. Discipulus
autem ille erat notus pontifici et in
troivit cum ihesu in atrium ponti
ficis. Petrus autem stabat ad ostium
foris. Exivit ergo discipulus alius
qui erat notus pontifici et dixit
ostiarie. Et introduxit petrum.
Dixit ergo petro ancilla ostiaria.
Numquid ex discipulis es hominis illius.
Dicit ille non sum. Stabant autem
servi et ministri ad prunas quia
frigus erat et calefiebant. Erat
autem cum eis petrus stans et cale
faciens se. Pontifex ergo interro
gavit ihesum de discipulis et de doctri
na eius. Respondit ei ihesus. Ego palam
locutus sum mundo ego semper
docui in synagoga et in templo quo
omnes iudei conveniunt et in occul
to locutus sum nichil. Quid me in
terrogas. Interroga eos qui audie
runt quid locutus sum eis. Ecce
hii sciunt que dixerim ego. Hec autem
cum dixisset unus assistens mi
nistrorum dedit alapam ihesu dicens.
Sic respondes pontifici. Respondit ei ihesus
Si male locutus sum testimoni
um perhibe de malo. Si autem bene
quid me cedis. Et misit eum an
nas ligatum ad cayphan pontifi
cem. Erat autem symon petrus stans
et calefaciens se. Dixerunt ergo ei.
Numquid et tu ex discipulis eius es. Ne
gavit ille et dixit. Non sum. Dicit
ei unus ex servis pontificis cogna
tus eius cuius abscidit petrus au
riculam. Nonne ego vidi te in orto
cum illo. Iterum ergo negavit petrus
et statim gallus cantavit. Adducunt
ergo ihesum ad cayphan in pretorium.
Erat autem mane. Et ipsi non intro
ierunt in pretorium ut non contami
narentur sed manducarent pascha.
Exivit ergo pylatus ad eos foris
et dixit. Quam accusationem affer
tis adversus hominem hunc. Responderunt
et dixerunt. Si non esset hic male
factor non tibi tradidissemus eum.
Dixit ergo eis pylatus. Accipite
eum vos et secundum legem vestram iu
dicate eum. Dixerunt ergo ei iu
dei. Nobis non licet interficere quem
quam. Ut sermo ihesu impleretur quem
dixit significans qua morte esset
moriturus. Introivit ergo iterum
in pretorium pylatus et vocavit ihesum
et dixit ei. Tu es rex iudeorum. Et re
spondit ihesus. A temetipso hoc dicis
an alii tibi dixerunt de me. Respondit
pylatus. Numquid ego iudeus sum.
Gens tua et pontifices tradiderunt
te michi quid fecisti. Regnum meum
non est de hoc mundo. Si ex hoc
mundo esset regnum meum ministri
mei utique decertarent ut non tra
derer iudeis. Nunc autem regnum
meum non est hinc. Dixit itaque py
latus. Ergo rex es tu. Respondit ihesus
Tu dicis quia rex ego sum. Ego in hoc
natus sum et ad hoc veni in mundum
ut testimonium perhibeam veritati

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

Omnis qui est ex veritate audit vo-
cem meam. Dicit ei pylatus. Quid
est veritas. Et cum dixisset iterum
exivit ad iudeos. Et dicit eis.
Ego nullam invenio in eo causam
Est autem consuetudo vobis ut unum
vobis dimittam in pascha. Vultis
ergo dimittam vobis regem iu-
deorum. Clamaverunt rursum omnes
dicentes. Non hunc sed barrabam
Erat autem barrabas latro XIX
Tunc ergo apprehendit pyla-
tus ihesum et flagellavit. Et
milites plectentes coro-
nam de spinis imposuerunt ca-
piti eius. Et veste purpurea circum-
dederunt eum. Et veniebant
ad eum et dicebant. Ave rex iu-
deorum. Et dabant ei alapas. Ex-
ivit iterum pylatus foris et dicit
eis. Ecce adduco eum vobis foras
ut cognoscatis quia in eo nullam cau-
sam invenio. Exivit ergo ihesus
portans spineam coronam et pur-
pureum vestimentum. Et dicit
eis. Ecce homo. Cum ergo vidissent
eum pontifices et ministri clama-
bant dicentes. Crucifige crucifige
eum. Dicit eis pylatus. Accipite
eum vos et crucifigite. Ego enim
non invenio in eo causam. Respon-
derunt ei iudei. Nos legem habemus
et secundum legem debet mori quia filium
dei se fecit. Cum ergo audisset py-
latus hunc sermonem magis timu-
it. Et ingressus est pretorium iterum
et dicit ad ihesum. Unde es tu. Ihesus
autem responsum non dedit ei. Dicit er-
go ei pylatus. Michi non loqueris
Nescis quia potestatem habeo crucifigere
te et potestatem habeo dimittere
te. Respondit ihesus Non haberes in me
potestatem ullam nisi esset da-
tum desuper. Propterea qui tradidit
me tibi maius peccatum habet. Ex-
inde querebat pylatus dimittere
eum. Iudei autem clamabant dicen-
tes. Si hunc dimittis non es ami-
cus cesaris. Omnis qui se regem facit
contradicit cesari. Pylatus ergo cum
audisset hos sermones adduxit
foras ihesum et sedit pro tribunali
in loco qui dicitur lithostratos he-
braice autem gabatha. Erat autem
parasceve pasche hora quasi sexta.
Et dicit iudeis. Ecce rex vester. Illi autem
clamabant. Tolle tolle crucifige
eum. Dicit eis pylatus. Regem vestrum
crucifigam. Responderunt pontifices
Non habemus regem nisi cesarem
Tunc ergo tradidit eis illum ut
crucifigeretur. Susceperunt autem
ihesum et eduxerunt. Et baiulans
sibi crucem exivit in eum qui
dicitur calvarie locum hebraice golgo-
tha ubi eum crucifixerunt. Et cum
eo alios duos hinc et inde medium
autem ihesum. Scripsit autem et titulum py-
latus et posuit super crucem. Erat
autem scriptum Ihesus nazarenus rex
iudeorum. Hunc ergo tytulum multi
legerunt iudeorum quia prope civitatem
erat locus ubi crucifixus est ihesus
Et erat scriptum hebraice grece et latine

Dicebant ergo pontifices iudeorum
pylato. Noli scribere rex iudeorum
sed quia ipse dixit rex sum iudeorum.
Respondit pylatus. Quod scripsi scripsi.
Milites ergo cum crucifixissent eum
acceperunt vestimenta eius et
fecerunt quatuor partes unicuique
militi partem et tunicam. Erat autem
tunica inconsutilis desuper contex-
ta per totum. Dixerunt ergo ad invicem
Non scindamus eam sed sortiamur
de ea cuius sit ut scriptura imple-
retur dicens. Partiti sunt vestimen-
ta mea et in vestem meam miserunt
sortem. Et milites quidem hec fe-
cerunt. Stabant autem iuxta crucem
ihesu mater eius et soror matris
eius maria cleophe et maria mag-
dalena. Cum vidisset ergo ihesus
matrem et discipulum quem dilige-
bat dicit matri sue. Mulier ecce fi-
lius tuus. Deinde dicit discipulo
Ecce mater tua. Et ex illa hora
accepit eum discipulus in sua. Pos-
tea sciens ihesus quia iam omnia con-
summata sunt ut consumaretur scrip-
tura dicit. Sitio. Vas ergo positum
erat aceto plenum. Illi autem spongiam
plenam aceto ysopo circumponentes
obtulerunt ori eius. Cum ergo
accepisset acetum dixit. Consu-
matum est. Et inclinato capite
tradidit spiritum. Cum autem exspi-
rasset velum templi scissum est
medium a summo usque deorsum. Iu-
dei quia parasceue erat ut non
remanerent in cruce corpora sabbato

Erat autem magnus dies ille sabba-
ti rogaverunt pilatum ut fran-
gerentur eorum crura et tollerentur. Ve-
nerunt ergo milites et primi quidem
fregerunt crura et alterius qui
crucifixus est cum eo. Ad ihesum autem
cum venissent ut viderunt eum iam
mortuum non fregerunt eius crura
sed unus militum lancea latus eius
aperuit et continuo exivit sanguis
et aqua. Et qui vidit testimonium
perhibuit et verum est testimonium
eius et ille scit quia vera dicit ut et
vos credatis. Facta sunt enim hec
ut scriptura impleretur. Os non
comminuetis ex eo. Et iterum alia scrip-
tura dicit. Videbunt in quem trans-
fixerunt. Post hec autem rogavit
pylatum ioseph ab arimathia eo quod
esset discipulus ihesu occultus tamen
propter metum iudeorum ut tolleret cor-
pus ihesu. Et permisit pilatus. Venit
ergo et tulit corpus ihesu. Venit er-
go et nichodemus qui venerat
ad ihesum nocte primum ferens mixtu-
ram mirre et aloes quasi libras cen-
tum. Acceperunt ergo corpus ihesu
et ligaverunt eum linteis cum
aromatibus sicut mos est iudeis
sepelire. Erat autem in loco ubi cru-
cifixus est ortus et in orto monu-
mentum novum in quo nondum quis-
quam positus erat. Ibi ergo propter
parasceuen iudeorum quia iuxta erat
monumentum posuerunt eum.

XX

Una autem
sabbati maria magdalena

venit mane cum adhuc tenebre
essent ad monumentum. Et vi
dit lapidem sublatum a monu
mento. Cucurrit ergo et venit ad
symonem petrum et ad alium disci
pulum quem amabat ihesus et dicit
eis. Tulerunt dominum meum de monu
mento et nescimus ubi posuerunt
eum. Exiit ergo petrus et ille alius
discipulus et venerunt ad monu
mentum. Currebant autem duo si
mul et ille alius discipulus precu
currit citius petro et venit primus
ad monumentum. Et cum se inclinas
set vidit posita lintheamina non
tamen introivit. Venit ergo symon
petrus sequens eum et introivit in
monumentum. Et vidit lintheami
na posita et sudarium quod fuerat
positum super caput eius non cum
lintheaminibus positum sed separatim
involutum in unum locum. Tunc er
go introivit et ille discipulus qui
venerat primus ad monumentum
et vidit et credidit. Nondum enim
sciebant scripturam quia oportuerat
eum a mortuis resurgere. Abie
runt ergo iterum ad semetipsos di
scipuli. Maria autem stabat ad
monumentum foris plorans. Dum
ergo fleret inclinavit se et pro
spexit in monumentum. Et vidit
duos angelos in albis sedentes
unum ad caput et unum ad pedes u
bi positum fuerat corpus ihesu. Di
cunt ei illi. Mulier quid ploras
Et dicit illis. Quia tulerunt dominum
meum et nescio ubi posuerunt eum.
Hec cum dixisset conversa est retror
sum et vidit ihesum stantem et non
sciebat quia ihesus est. Dicit ei ihesus
Mulier quid ploras quem queris. Illa
existimans quia ortulanus esset di
cit ei. Domine si sustulisti eum dicito
michi ubi posuisti eum et ego eum
tollam. Dicit ei ihesus. Maria. Con
versa illa dixit ei. Raboni quod dici
tur magister. Dicit ei ihesus. Noli me
tangere. Nondum enim ascendi ad
patrem meum. Vade autem ad fratres
meos et dic eis. Ascendo ad patrem
meum et patrem vestrum deum meum et deum
vestrum. Venit maria magdalena
annuncians discipulis quia vidi dominum
et hec dixit michi. Cum autem esset sero
die illo una sabbatorum et fores es
sent clause ubi erant discipuli con
gregati propter metum iudeorum venit
ihesus et stetit in medio et dicit eis
Pax vobis. Et cum hoc dixisset ostendit
eis manus et latus. Gavisi sunt er
go discipuli viso domino. Dixit ergo e
is iterum. Pax vobis. Sicut me mi
sit me pater et ego mitto vos. Hec
cum dixisset insufflavit et dicit eis
Accipite spiritum sanctum. Quorum remiseri
tis peccata remittuntur eis. Et quorum re
tinueritis retenta sunt. Thomas
autem unus ex duodecim qui dicitur
didimus non erat cum eis quando venit
ihesus. Dixerunt ergo ei discipuli
vidimus dominum. Ille autem dixit eis.
Nisi videro in manibus eius fixuram
clavorum et mittam digitum meum in

Staats- und Universitätsbibliothek Bremen

locum clauorum et mittam manum me
am in latus eius non credam. Et post
dies octo iterum erant discipuli eius in
tus et thomas cum eis. Venit ihesus ia
nuis clausis et stetit in medio et dixit
eis pax vobis. Deinde dicit thome
Infer digitum tuum huc et vide manus
meas et affer manum tuam et mitte
in latus meum et noli esse incredulus
sed fidelis. Respondit thomas et dixit ei
Dominus meus et deus meus. Dicit
ei ihesus. Quia vidisti me credidisti
Beati qui non viderunt et credide
runt. Multa quidem et alia signa fe
cit ihesus in conspectu discipulorum
suorum que non sunt scripta in libro hoc
Hec autem scripta sunt ut credatis quia
ihesus est xpistus filius dei. Et ut creden
tes vitam habeatis in nomine ipsius

P ostea. XXI.
manifestavit se iterum ihesus
ad mare tyberiadis. Mani
festavit se autem sic. Erant simul symon
petrus et thomas qui dicitur didimus
et nathanael qui erat a chana gali
lee et filii zebedei et alii ex discipulis
eius duo. Dicit eis symon petrus.
vado piscari. Dicunt ei. Venimus
et nos tecum. Et exierunt et ascen
derunt navem et illa nocte nichil
prendiderunt. Mane autem facto ste
tit ihesus in littore non tamen cogno
verunt discipuli quia ihesus est. Dicit
ergo eis ihesus. Pueri numquid pulmen
tarium habetis. Responderunt non. Dix
it eis. Mittite in dexteram navigii
rethe et invenietis. Miserunt ergo
et iam non valuerunt illud trahere
pre multitudine piscium. Dicit ergo
discipulus ille quem diligebat ihesus
petro. Dominus est. Symon petrus
cum audisset quia dominus est tunica suc
cinxit se. erat enim nudus et misit
se in mare. Alii autem discipuli navi
gio venerunt. non enim longe erant
a terra sed quasi cubitis ducentis trahen
tes rethe piscium. Ut autem descenderunt
in terram. viderunt prunas positas
et piscem suppositum et panem. Dicit
eis ihesus. Afferte de piscibus quos
prendidistis nunc. Ascendit symon
petrus et traxit rethe in terram ple
num magnis piscibus centum quinqua
ginta tribus. Et cum tanti essent non
est scissum rethe. Dicit eis ihesus.
venite prandete. Et nemo aude
bat discumbentium interrogare. Tu
quis es. scientes quia ihesus est. Et
venit ihesus et accepit panem et dat
eis et piscem similiter. Hoc autem iam
manifestatus est ihesus discipulis
suis cum resurrexisset a mortuis. Cum
ergo prandissent dicit symoni pe
tro ihesus. Symon iohannis diligis
me plus hiis. Dicit ei. Etiam domine
Tu scis quia amo te. Dicit ei pasce
oves meas. Dicit ei iterum. Symon
iohannis diliges me. Ait illi etiam
domine. Tu scis quia amo te. Dicit ei tercio
Symon iohannis amas me. Con
tristatus est petrus quia dixit ei tercio
amas me et dicit ei. Domine tu omnia
scis tu scis quia amo te. Dicit ei pasce
oves meas. Amen amen dico tibi

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

cum esses iunior cingebas te et
ambulabas ubi volebas. Cum autem
senueris extendes manus tuas et
alius te cinget et ducet quo tu non vis.
Hoc autem dixit significans qua mor
te clarificaturus esset deum. Et cum
hoc dixisset dicit ei. Sequere me.
Conversus petrus vidit illum disci
pulum quem diligebat ihesus sequentem
qui et recubuit in cena super pectus
eius et dixit. Domine quis est qui tra
det te. Hunc ergo cum vidisset petrus
dicit ihesu. Si sic volo eum manere
donec veniam quid ad te tu me
sequere. Exiit ergo sermo iste inter
fratres quod discipulus ille non mo
ritur. Et non dixit ei ihesus. Quia
non moritur sed sic volo eum manere
donec veniam quid ad te. Hic est
discipulus ille qui testimonium per
hibet de hiis et scripsit hec. Et scimus
quia verum est testimonium eius. Sunt
autem et alia multa que fecit ihesus que
si scribantur per singula nec ipsum ar
bitror mundum capere eos qui scriben
di sunt libros

Prologus beati Ieronimi in epistolas
Pauli apostoli.

Primum queritur quare
post evangelia que
supplementum
legis sunt et in
quibus nobis ex
empla et precep
ta vivendi ple
nissime digesta
sunt voluit
has epistolas apostolus ad singulas
ecclesias destinare. Hac autem causa in
detur ut scilicet initio nascentis eccle
sie novis causis existentibus presentia atque
oriencia resecaret vicia. Et post
futuras excluderet questiones ex
emplo prophetarum qui post editam legem
moysi in qua omnia mandata dei
legebantur. Nichilominus tamen doc
trina sua residiva semper compresse
peccata populi et propter exemplum libris
ad nostram etiam memoriam trans
miserunt. Deinde queritur cur non
amplius quam decem epistolas ad ec
clesias scripserit. Decem enim sunt
cum illa que est ad hebreos. Nam re
lique quatuor ad discipulos specia
liter sunt porrecte ut ostenderet novum
non discrepare a veteri testamento
et se contra legem non facere moysi.
Ad numerum primorum decalogi manda
torum suas epistolas ordinavit et
quot ille preceptis a pharaone instituit li
beratos totidem hic epistolis a dya
boli et ydolatrie edocet acquisitos.
Nam et duas tabulas lapideas

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

duorum testamentorum figuram haben-
tes viri eruditissimi tradiderunt.
Epistolam sane que ad hebreos inscri-
bitur quidam pauli non esse affir-
mant eo quod non sit eius nomine titula-
ta. Et propter sermonis stilique distan-
tiam. Sed aut barnabe iuxta ter-
tullianum aut luce iuxta quosdam
vel certe clementis discipuli apostolorum
et episcopi Romane ecclesie post ab apostolis
ordinati. Quibus respondendum est.
Si propterea pauli non erit quia eius
nomen non habet ergo nec alicuius
erit quia nullius nomine titulatur.
Quod si absurdum est ipsius ma-
gis credenda est que tanto doctrine
sue fulget eloquio. Sed quoniam apud he-
breorum ecclesias quasi destructor legis
falsa suspicione habebatur voluit
tacito nomine de figuris legis et ve-
ritate christi reddere rationem ne o-
dium nominis fronte prelati utilitatem
excluderet lectionis. Non est sane
mirum si eloquentior videatur in proprio
id est in hebreo quam in peregrino
id est in greco quo cetere epistole sunt
scripte sermone. Movet etiam quos-
dam quare romanorum epistola in pri-
mo sit posita cum eam primo scriptam
non ratio manifestat. Nam hanc
se proficiscentem iherusalem scripsisse
testatur cum Chorinthios et alios
iam ante ut ministerium quod secum por-
taturus erat colligerent litteris
adhortatus sit. Unde et intelligi qui-
dam volunt ita omnes epistolas or-
dinatas ut prima poneretur quamvis
posterior destinata fuit ut per sin-
gulas epistolas gradibus ad perfectiora
perveniretur. Romanorum namque
plerique tam rudes erant ut in-
telligerent dei non se gratia sed
suis meritis esse salvatos. Et ob
hoc duo populi inter se conflictarent.
Propterea illos indigere asserit confirmari
vitia gentilitatis priora commemo-
rans. Corinthiis iam dicit scientie
gratiam esse concessam. Et non
tamen omnes increpat quam in-
crepantes non increpaverint repre-
hendit. Sicut ait: auditur inter
vos fornicatio. Et iterum: congre-
gatis vobis cum meo spiritu tradere huiusmodi
sathane. In secunda vero
laudantur et magis ac magis
commonentur ut proficiant. Gala-
the iam nullius criminis arguuntur
nisi hoc tantum quod callidissimis pseu-
do apostolis crediderunt. Ephesii sane
nulla reprehensione sed multa
laude sunt digni quia fidem apostoli-
cam servaverunt. Philippenses
etiam multo magis collaudantur
quod nec audire falsos apostolos vo-
luerunt. Tessalonicenses nichilo-
minus in duabus epistolis omni laude
prosequitur eo quod non solum fidem
inconcussam servaverunt verita-
tis sed etiam in persecutione civium
fuerunt constantes inventi. Colo-
senses autem erant ut cum ab apostolo
visi corporaliter non fuissent hac
laude digni haberentur. Et si corpore
inquit absens sum sed spiritu vobis

cum sim gaudens et videns ordinem
vestrum. De hebreis vero quod dicendum
est quorum thessalonicenses qui plu-
rimum laudati sunt. Imitatores
facti estis dicuntur sicut ipse ait. Et
vos fratres imitatores facti estis ec-
clesiarum dei que sunt in iudea. Eadem
enim passi estis et vos a contribulibus
vestris que et illi a iudeis. Apud ipsos
quoque hebreos eadem commemo-
rat dicens. Nam et vinctis compassi
estis et rapinam bonorum vestrorum cum
gaudio suscepistis cognoscentes
vos habere meliorem et manen-
tem substantiam.

Argumentum

Romani sunt in partibus ytalie.
Hii preventi sunt a falsis apostolis
et sub nomine ihesu christi in legem et
prophetas erant inducti. hos revocat
apostolus ad veram et evangelicam fidem
scribens eis a corintho

I

Paulus servus
christi ihesu voca-
tus apostolus se-
gregatus in
evangelium dei
quod ante pro-
miserat per
prophetas suos
in scripturis
sanctis de filio
suo qui factus est ei ex semine david
secundum carnem qui predestinatus est
filius dei in virtute secundum spiritum san-
ctificationis ex resurrectione mor-
tuorum ihesu christi domini nostri per quem accepi-
mus gratiam et apostolatum ad obe-
diendum fidei in omnibus gentibus pro
nomine eius in quibus et estis vocati
ihesu christi omnibus qui sunt rome di-
lectis dei vocatis sanctis. Gratia
vobis et pax a deo patre nostro et domino
ihesu christo. Primum quidem gratias ago
deo meo per ihesum christum pro omnibus
vobis quia fides vestra annunciatur in uni-
verso mundo. Testis enim michi est
deus cui servio in spiritu meo in e-
vangelio filii eius quod sine intermissi-
one memoriam vestri facio in ora-
tionibus meis obsecrans si quo modo tandem
aliquando prosperum iter habeam in vo-
luntate dei veniendi ad vos. De-
sidero enim videre vos ut aliquid
impertiar vobis gratie spiritualis ad con-
firmandos vos id est simul conso-
lari in vobis per eam que invicem est
fidem vestram atque meam. Nolo autem
ignorare fratres quia sepe proposui ve-
nire ad vos et prohibitus sum usque
adhuc ut aliquem fructum habeam
in vobis sicut in ceteris gentibus
Grecis ac barbaris sapientibus
et insipientibus debitor sum. Ita quod in
me promptum est et vobis qui rome
estis evangelizare. Non enim eru-
besco evangelium. Virtus enim dei est
in salutem omni credenti. Iudeo primum
et greco. Iustitia enim dei in eo reve-

latur ex fide in fidem sicut scriptum
est iustus autem ex fide vivit. Reve
latur enim ira dei de celo super omnem
impietatem et iniusticiam hominum e
orum qui veritatem dei in iniusticia
detinent quia quod notum est dei ma
nifestum est in illis. Deus enim illis
revelavit. Invisibilia enim ipsius
a creatura mundi per ea que facta
sunt intellecta conspiciuntur. Sem
piterna eius quoque virtus et divini
tas ita ut sint inexcusabiles. Quia
cum cognovissent deum non sicut deum
glorificaverunt aut gratias ege
runt sed evanuerunt in cogitati
onibus suis. Et obscuratum est insipi
ens cor eorum. Dicentes enim se sapien
tes esse stulti facti sunt. Et muta
verunt gloriam incorruptibilis
dei in similitudinem ymaginis cor
ruptibilis hominis et volucrum et qua
drupedum et serpentium. Propter quod tra
didit illos deus in desideria cordium
eorum in inmundiciam ut contumeliis
afficiant corpora sua in semetipsis
Qui commutaverunt veritatem dei
in mendacium et coluerunt et servi
erunt creature potius quam creatori
qui est benedictus in secula amen
propterea tradidit illos deus in pas
siones ignominie. Nam femine eorum inmu
taverunt naturalem usum in eum
usum qui est contra naturam. Similiter
et masculi relicto naturali usu femine
exarserunt in desideriis suis invi
cem masculi in masculos turpitudi
nem operantes. Et mercedem quam
oportuit erroris sui in semetipsis
recipientes. Et sicut non probave
runt deum habere in noticia tra
didit illos deus in reprobum sen
sum ut faciant ea que non conve
niunt repletos omni iniquitate ma
licia fornicatione avaricia nequi
cia plenos invidia. Homicidiis con
tentione. dolo malignitate. Su
surrones. Detractores. deo odibi
les. Contumeliosos. superbos elatos
inventores malorum. parentibus
non obedientes. Insipientes in
compositos. sine affectione. Absque
federe. sine misericordia. Qui cum iusticiam
dei cognovissent non intellexerunt
quoniam qui talia agunt digni sunt
morte. Non solum qui faciunt ea
sed etiam qui consentiunt facientibus

Capitulum II

Propter
quod inexcusabilis es
o homo omnis qui iudicas
in quo enim iudicas alterum te ipsum con
dempnas. Eadem enim agis que
iudicas. Scimus enim quoniam iudicium
dei est secundum veritatem in eos qui ta
lia agunt. Existimas autem o homo omnis
qui iudicas eos qui talia agunt et
facis ea quia tu effugies iudicium
dei. An divicias bonitatis eius et
paciencie et longanimitatis con
tempnis. Ignoras quoniam benignitas
dei ad penitenciam te adducit. Se
cundum duriciam tuam et cor in
penitens thesaurizas tibi iram in
die ire et revelacionis iusti iudicii
dei qui reddet unicuique iuxta

opera eius. His quidem qui secundum
patientiam boni operis gloriam et hono
rem et incorruptionem querentibus
vitam eternam. His autem qui ex con
tentione et qui non acquiescunt
veritati credunt autem iniquitati ira
et indignatio tribulatio et angusti
a in omnem animam hominis operan
tis malum. Iudei primum et greci. Glo
ria autem et pax omni operanti bonum
iudeo primum et greco. Non est acceptio
personarum apud deum. Quicumque enim sine
lege peccaverunt sine lege peribunt.
Et quicumque in lege peccaverunt per
legem iudicabuntur. Non enim au
ditores legis iusti sunt apud deum
sed factores legis iustificabuntur.
Cum enim gentes que legem non
habent naturaliter ea que legis sunt
faciunt eiusmodi legem non ha
bentes ipsi sibi sunt lex qui ostendunt
opus legis scriptum in cordibus suis
testimonium reddente illis conscientia
ipsorum et inter se invicem cogitatio
num accusantium aut etiam defen
dentium in die cum iudicabit deus
occulta hominum secundum evangelium
meum per ihesum christum. Si autem tu iudeus
cognominaris et requiescis in lege
et gloriaris in deo. Et nosti volun
tatem eius et probas utiliora in
structus per legem. Confidis te ipsum
ducem esse cecorum lumen eorum qui in te
nebris sunt eruditorem insipien
tium magistrum infantium habentem
formam scientie et veritatis in lege.
Qui ergo alium doces te ipsum non

doces. Qui predicas non furandum
furaris. Qui dicis non mechandum
mecharis. Qui abhominaris ydola
sacrilegium facis. Qui in lege gloria
ris per prevaricationem legis deum inho
noras. Nomen enim dei per vos blas
phematur inter gentes. Sicut scriptum
est circumcisio quidem prodest si
legem observes. Si autem prevarica
tor legis es circumcisio tua preputium
facta est. Si igitur preputium iustitias
legis custodiat nonne preputium illius
in circumcisionem reputabitur. Et iu
dicabit quod ex natura est preputium
legem consummans te qui per litteram
et circumcisionem prevaricator legis es.
Non enim qui in manifesto iudeus
neque que in manifesto in carne cir
cumcisio. Sed qui in abscondito iudeus
est. Et circumcisio cordis in spiritu non
littera. Cuius laus non ex hominibus
sed ex deo est. III

Quid ergo amplius est iu
deo aut que utilitas
circumcisionis. Multum per
omnem modum. Primum quidem quia
credita sunt eloquia dei. Quid enim
si quidem eorum non crediderunt.
Numquid incredulitas eorum fidem
dei evacuavit. Absit. Est autem deus
verax. Omnis homo mendax. Si
cut scriptum est ut iustificeris in ser
monibus tuis et vincas cum iudica
ris. Si autem iniquitas nostra iustitiam
dei commendat. Quid dicemus. Numquid
iniquus est deus qui infert iram.
Absit. Alioquin quomodo iudicabit deus

hunc mundum. Si enim veritas dei
in meo mendacio habundavit in
gloriam ipsius quid adhuc et
tamquam peccator iudicor et non sicut
blasphemamur. Et sicut aiunt nos
quidam dicere faciamus mala ut
veniant bona quorum dampnatio
iusta est. Quid igitur precellimus
eos? Nequaquam. Causati enim sumus
iudeos et grecos omnes sub peccato esse
sicut scriptum est. Quia non est iustus
quisquam non est intelligens non est
requirens deum. Omnes declinave-
runt simul inutiles facti sunt non
est qui faciat bonum non est usque
ad unum. Sepulchrum patens est gut-
tur eorum linguis suis dolose agebant
venenum aspidum sub labiis eorum.
Quorum os maledictione et amari-
tudine plenum est veloces pedes
eorum ad effundendum sanguinem
Contritio et infelicitas in viis eorum
et viam pacis non cognoverunt
non est timor dei ante oculos eorum
Scimus autem quoniam quecumque lex loquitur
his qui in lege sunt loquitur ut omne
os obstruatur et subditus fiat omnis
mundus deo. Quia ex operibus legis non
iustificabitur omnis caro coram
illo. Per legem enim cognitio peccati
Nunc autem sine lege iustitia dei ma-
nifestata est testificata a lege et
prophetis. Iustitia autem dei est per fidem
ihesu christi in omnes et super omnes qui
credunt in eum. Non est enim distinctio
Omnes enim peccaverunt et egent gloria
dei iustificati per gratiam ipsius.

per redemptionem que est in christo
ihesu quem proposuit deus propitiato-
rem per fidem in sanguine ipsius ad
ostensionem iustitie sue propter re-
missionem precedentium delictorum in
sustentatione dei ad ostentationem
iustitie eius in hoc tempore ut sit ipse
iustus et iustificans eum qui ex fide
est ihesu christi. Ubi est ergo gloriatio
tua? Exclusa est. Per quam legem? Fac-
torum? Non. Sed per legem fidei. Arbi-
tramur enim iustificari hominem per
fidem sine operibus legis. An iudeorum
deus tantum? Nonne et gentium? Immo
et gentium. Quoniam quidem unus deus qui iusti-
ficat circumcisionem ex fide et preputium
per fidem. Absit. Sed legem statuimus

Quid ergo IIII
dicimus invenisse abraham
patrem nostrum secundum carnem
Si enim abraham ex operibus iustifica-
tus est habet gloriam sed non apud
deum. Quid enim scriptura dicit
Credidit abraham deo et reputatum
est illi ad iustitiam. Ei autem qui o-
peratur merces non imputatur
secundum gratiam sed secundum debitum
Ei vero qui non operatur. Credenti
autem in eum qui iustificat impium
reputatur fides eius ad iustitiam
secundum propositum gratie dei. Sicut et da-
vid dicit beatitudinem hominis. Cui
deus accepto fert iustitiam sine
operibus. Beati quorum remisse sunt
iniquitates et quorum tecta sunt
peccata. Beatus vir cui non imputavit
dominus peccatum. Beatitudo ergo hec in

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

circumcisione tantum manet an etiam
in preputio. Dicimus enim quia reputata
est abrahe fides ad iustitiam. Quomodo
ergo reputata est in circumcisione
an etiam in preputio? Et signum accepit
circumcisionis signaculum iustitie fi
dei que est in preputio ut sit pater
omnium credentium per preputium ut repu
tetur illis ad iustitiam. Et sit pater
circumcisionis non hiis tantum qui
sunt ex circumcisione sed hiis qui
sectantur vestigia fidei patris nostri
abrahe que est in preputio. Non enim
per legem promissio abrahe aut se
mini eius ut heres esset mundi sed
per iustitiam fidei. Si enim qui ex lege
hii tantum heredes sunt. Exinanita
est fides. Abolita promissio est. lex
enim iram operatur. Ubi enim non est
lex nec prevaricatio. Ideo ex fide ut
secundum gratiam firma sit promissio
omni semini non enim qui ex lege est
solum sed et ei qui ex fide est abra
he qui est pater omnium nostrum. Sicut scrip
tum est quia patrem multarum gen
tium posui te ante deum cui credi
disti qui vivificat mortuos et vo
cat ea que non sunt tamquam ea
que sunt qui contra spem in spem
credidit. Secundum quod dictum est. Sic
erit semen tuum sicut stelle celi et sicut
arena que est in litore maris. Et
non infirmatus est in fide. Nec
consideravit corpus suum emortuum
cum iam fere esset centum annorum et
emortuam vulvam sare. In repro
missione dei non hesitavit diffi
dentia. Sed confortatus est fide
dans gloriam deo plenissime
sciens quia quecumque promisit deus
potens est et facere. Ideo reputa
tum est illi ad iustitiam. Non est autem
scriptum tantum propter ipsum quia reputatum
est illi ad iustitiam sed et propter nos
quibus reputabitur credentibus in eum
qui suscitavit ihesum christum dominum
nostrum a mortuis qui traditus est
propter delicta nostra et resurrexit propter
iustificationem nostram. V

Iustificati igitur
ex fide pacem habeamus
ad deum per dominum nostrum ihesum
christum per quem accessum habemus per fidem
in gratiam istam in qua stamus
et gloriamur in spe filiorum dei. Non
solum autem sed et gloriamur in tribulationibus
scientes quod tribulatio patientiam
operatur. Patientia autem proba
tionem probatio vero spem. Spes autem
non confundit. Quia caritas dei
diffusa est in cordibus nostris per spiritum
sanctum qui datus est nobis. Et qui
dem christus cum adhuc infirmi
essemus secundum tempus pro impiis
mortuus est. Vix enim pro iusto
quis moritur. Nam pro bono for
sitan quis audeat mori. Commen
dat autem suam caritatem deus in
nobis. Quoniam si adhuc peccatores
essemus christus pro nobis mortuus
est. Multo igitur magis iustificati
nunc in sanguine ipsius salvi erimus
ab ira per ipsum. Si enim cum inimici
essemus reconciliati sumus deo per

mortem filii eius. multo magis
reconsiliati salui erimus in uita
ipsius. Non solum autem sed et gloriamur
in deo per dominum nostrum ihesum christum per
quem nunc reconsiliationem accepi
mus. Propterea sicut per unum homi
nem peccatum intrauit in hunc
mundum. Et per peccatum mors
et ita in omnes mors pertransiit
in quo omnes peccauerunt. Usque
enim ad legem peccatum erat in mun
do. Peccatum autem non imputabatur
cum lex non esset. Sed regnauit
mors ab adam usque ad moysen
etiam in eos qui non peccauerunt
in similitudinem preuaricationis
ade qui est forma futuri. Sed
non sicut delictum. ita et donum.
Si enim unius delicto multi mor
tui sunt. multo magis gratia
dei et donum in gratia unius
hominis ihesu christi in plures habun
dauit. Et non sicut per unum peccatum
ita et donum. Nam iudicium ex uno
in condempnationem. Gratia autem
ex multis delictis in iustificati
onem. Si enim unius delicto mors
regnauit per unum. multo magis
habundantiam gratie et dona
tionis iustitie accipientes in ui
ta regnabunt per unum ihesum christum.
Igitur sicut per unius delictum in omnes
homines in condempnationem. Sic
et per unius iustitiam in omnes
homines in iustificationem uite.
Sicut enim per inobedientiam unius
hominis peccatores constituti sunt
multi. ita et per unius obeditionem
iusti constituentur multi.
Lex autem subintrauit ut habun
daret delictum. Ubi autem habun
dauit delictum superhabundauit
gratia. ut sicut regnauit peccatum
in morte. ita et regnet per iustitiam
in uitam eternam per ihesum christum
dominum nostrum.

VI

Quid ergo dicemus? perma
nebimus in peccato ut gra
tia habundet. Absit. Qui
enim mortui sumus peccato quomodo
uiuemus in illo. An ignoratis fra
tres. quia quicumque baptizati sumus
in christo ihesu in morte eius bap
tizati sumus. Consepulti enim sumus
cum illo per baptismum in mortem
ut quomodo surrexit christus a mor
tuis per gloriam patris. ita et nos in
nouitate uite ambulemus.
Si enim complantati facti sumus
similitudini mortis eius simul
et resurrectionis erimus. Hoc scien
tes quia uetus homo noster simul cru
cifixus est ut destruatur cor
pus peccati ut ultra non seruiamus
peccato. Qui enim mortuus est iusti
ficatus est a peccato. Si mortui su
mus cum christo. credimus quia simul
uiuemus cum christo. Scientes quod
christus resurgens a mortuis iam
non moritur mors illi ultra non
dominabitur. Quod enim mortuus
est peccato mortuus est semel. Quod
autem uiuit uiuit deo. Ita et uos ex
istimate uos mortuos quidem

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

esse peccato. viventes autem in christo
ihesu domino nostro. Non ergo regnet
peccatum in vestro mortali corpore
ut obediatis concupiscentiis
eius. Sed neque exhibeatis mem
bra vestra arma iniquitatis pec
cato. Sed exhibete vos tamquam
ex mortuis viventes. Et mem
bra vestra arma iusticie deo. Pec
catum enim vobis non domina
bitur. Non enim sub lege estis. sed
sub gratia. Quid ergo peccabi
mus. quoniam non sumus sub
lege sed sub gratia. Absit. Nesci
tis quoniam non sumus sub lege
sed sub gratia. Nescitis quoniam
cui exhibetis vos servos ad o
bediendum servi estis eius
cui obeditis. sive peccati ad mor
tem. sive obeditionis ad iusti
ciam. Gratias autem deo quod fuistis
servi peccati. obedistis autem ex cor
de in eam formam doctrine
in qua traditi estis. Liberati autem
a peccato servi facti estis iusticie.
Humanum dico propter infirmitatem
carnis vestre. Sicut enim exhibu
istis membra vestra servire im
mundicie et iniquitati ad ini
quitatem. Ita nunc exhibete
membra vestra servire iusticie
in sanctificationem. Cum enim
servi essetis peccati liberi fuistis
iusticie. Quem ergo fructum
habuistis tunc in quibus nunc
erubescitis. Nam finis illorum
mors est. Nunc vero liberati

a peccato. servi autem facti deo. ha
betis fructum vestrum in sanctifica
cionem finem vero vitam eternam.
Stipendia enim peccati mors. Gra
tia autem dei vita eterna. in christo
ihesu domino nostro.

VII

An ignoratis fratres
scientibus enim legem lo
quor quia lex in homine
dominatur quanto tempore
vivit. Nam que sub viro est
mulier vivente viro alligata
est legi. Si autem mortuus fuerit
vir eius liberata est a lege vi
ri ut non sit adultera si fuerit
cum alio viro. Itaque et vos fratres
mei mortificati estis legi per
corpus christi ut sitis alterius qui
ex mortuis resurrexit ut fructi
ficaremus deo. Cum enim essemus
in carne passiones peccatorum que
per legem erant operabantur
in membris nostris ut fructifi
carent morti. Nunc autem solu
ti sumus a lege mortis in qua
detinebamur ita ut serviamus
in novitate spiritus et non
in vetustate littere. Quid ergo di
cemus. lex peccatum est. Absit.
Sed peccatum non novi nisi per
legem. Nam concupiscentiam
nesciebam nisi lex diceret Non
concupisces. Occasione autem
accepta peccatum per mandatum
operatum est in me omnem
concupiscentiam. Sine lege
enim peccatum mortuum erat. Ego

Staats- und Universitätsbibliothek Bremen

autem uiuebam sine lege aliquā(n)
Sed cū uenisset mandatū pecca(tum)
reuixit. Ego autem mortuus sum
et inuentum est michi manda
tum quod erat ad uitam. hoc
esse ad mortē. Nam peccatum
occasione accepta seduxit me
et per illud occidit. Itaque lex quidē
sancta est. Et sanctū mandatū
et iustū et bonū. Quod ergo bonū
michi factum est mors. Absit
sed peccatū ut appareat peccatum
per bonū michi operatū est mor
ut fiat supra modū peccans
peccatū per mandatum. Scimus
enī quia lex spiritualis est. ego
autem carnalis sum uenundatus
sub peccato. Quod enī operor non
intelligo. Non enī quod uolo ago
sed quod odi hoc facio. Si autem quod no
lo illud facio. Consentio legi
quoniam bona est. Nunc autem
non ego operor illud sed quod ha
bitat in me peccatum. Scio enī
quia non habitat in me hoc est
in carne mea bonū. Nam uelle
michi adiacet. perficere autem bo
nū non inuenio. Non enī quod uo
lo bonū hoc facio sed quod nolo
malum hoc facio. Si autem quod
nolo hoc facio non ego operor
illud sed quod habitat in me pec
catum. Inuenio igitur in legē
uolenti facere bonū quoniam
michi malum adiacet. Condelec
tor enī dei legi secundum interiorem
hominē. Video autem aliam legē
in membris meis repugnantem
legi mentis mee et captiuantem
me in lege peccati que est in membris
meis. Infelix ego homo quis me
liberabit de corpore mortis huius
Gratia dei per dominū nostrū
ihesum christum. Igitur ego ipse mente
seruio legi dei. Carne autem lege
peccati

VIII

Nichil igitur nunc dampna
tionis est hiis qui sunt
in christo ihesu qui non secundum
carnem ambulant. lex enī spiritus
uite in christo ihesu liberauit me a
lege peccati et mortis. Nam quod im
possibile erat legi in quo infirma
batur per carnē. Deus filiū suū mit
tens in similitudinē carnis peccati
Et de peccato dampnauit peccatū
in carne ut iustificatio legis imple
retur in nobis qui secundum carnem
ambulamus sed secundum spiritū. Qui
enī secundum carnem sunt que carnis
sunt sapiunt. Qui autem secundum spiritum
que spiritus sentiunt. Nam pruden
tia carnis mors. Prudentia autem
spiritus uita et pax. quoniam sapientia
carnis inimica est deo. legi enī
dei non est subiecta nec enī potest
Qui autem in carne sunt deo pla
cere non possunt. Vos autem in carne
non estis sed in spiritu. Si tamen spiritus
dei habitat in uobis. Si quis autem
spiritū christi non habet. hic non est
eius. Si autem christus in uobis est
corpus quidem mortuū est propter
peccatū. Spiritus uero uiuit propter

iustificationem. Quod si spiritus eius
qui suscitavit Ihesum a mortuis ha
bitat in vobis qui suscitavit Ihe
sum Christum a mortuis vivifica
bit et mortalia corpora vestra propter in ha
bitantem spiritum eius in vobis. Ergo
debitores sumus fratres non carni
ut secundum carnem vivamus
Si enim secundum carnem vixeritis mo
riemini. Si autem spiritu facta carnis
mortificaveritis vivetis. Quicum
que enim spiritu dei aguntur hii sunt
filii dei. Non enim accepistis spiritum
servitutis iterum in timore sed ac
cepistis spiritum adoptionis filiorum
in quo clamamus. Abba pater. Ipse
enim spiritus testimonium reddit spi
ritui nostro quod sumus filii dei. Si autem
filii et heredes. heredes quidem
dei coheredes autem Christi. Si tamen
compatimur ut et glorificemur.
Existimo enim quod non sunt condig
ne passiones huius temporis
ad futuram gloriam que revelabitur
in nobis. Nam expectatio crea
ture revelationem filiorum dei
expectat. Vanitati enim creatura
subiecta est non volens sed propter
eum qui subiecit in spe quia et
ipsa creatura liberabitur a ser
vitute corruptionis in liberta
tem filiorum dei. Scimus enim quod omnis
creatura ingemiscit et parturit
usque adhuc. Non solum autem illa
sed et nos ipsi primicias spiritus ha
bentes et ipsi intra nos gemimus
adoptionem filiorum expectan
tes redemptionem corporis nostri.
Spe enim salvi facti sumus.
Spes autem que videtur non est
spes. Nam quod videt quis quid
sperat. Si autem quod non vide
mus speramus. per patien
tiam expectamus. Similiter autem
et spiritus adiuvat infirmitatem
nostram. Nam quid oremus sic
oportet nescimus. Sed ipse spiritus
postulat pro nobis gemitibus
inenarrabilibus. Qui autem scru
tatur corda. scit quid desideret
spiritus quia secundum deum postulat
pro sanctis. Scimus autem quoniam
diligentibus deum omnia coope
rantur in bonum hiis qui secundum
propositum vocati sunt sancti. Nam
quos prescivit et predestinavit
conformes fieri ymaginis filii
eius ut sit ipse primogenitus in
multis fratribus. Quos autem
predestinavit hos et vocavit. Et
quos vocavit hos et iustificavit
Quos autem iustificavit illos et
magnificavit. Quid ergo dice
mus ad hec. Si deus pro nobis
quis contra nos. Qui etiam proprio
filio non pepercit. sed pro nobis
omnibus tradidit illum. Quomodo non
etiam cum illo nobis omnia dona
vit. Quis accusabit adversus
electos dei. Deus est qui iusti
ficat quis est qui condempnet
Christus est qui mortuus est immo
qui et resurrexit qui est ad dex
teram dei qui etiam interpellat

pro nobis. Quis ergo separa-
bit nos a caritate dei? Tribulati-
o an angustia? an persecutio? an
fames? an nuditas? an periculum?
an gladius? Sicut scriptum
est: quia propter te mortificamur tota die;
estimati sumus sicut oves occi-
sionis. Sed in his omnibus superamus
propter eum qui dilexit nos. Certus
sum enim quia neque mors neque vita
neque angeli neque principatus ne-
que potestates neque virtutes ne-
que instantia neque futura neque for-
titudo neque altitudo neque profun-
dum neque creatura alia poterit
nos separare a caritate dei que
est in Christo Ihesu domino nostro.

Veritatem · IX
dico in Christo Ihesu, non men-
tior, testimonium michi
perhibente conscientia mea in spi-
ritu sancto, quoniam tristicia michi
est magna et continuus dolor cor-
di meo. Optabam enim ipse ego
anathema esse a Christo pro fratribus
meis qui sunt cognati mei secundum
carnem, qui sunt israhelite, quorum
adoptio filiorum et gloria et testamen-
tum et legislatio et obsequium et pro-
missa; quorum patres, et ex qui-
bus Christus secundum carnem, qui est super
omnia deus benedictus in secula.
Amen. Non autem excidit verbum dei.
Non enim omnes qui sunt ex Israhel
hii sunt israhelite, neque qui semen
Abrahe, omnes sunt filii Abrahe;
sed in Ysaac vocabitur tibi semen;
id est non qui filii carnis hii sunt
filii dei, sed qui filii sunt promissionis
estimantur in semine. Promissio-
nis enim verbum hoc est: Secundum
hoc tempus veniam et erit Sare filius.
Non solum autem illa, sed et Rebec-
ca ex uno concubitu habens Ysaac
patris nostri. Cum enim nati non fuissent
aut aliquid egissent boni aut ma-
li, ut secundum electionem propositum
dei maneret, non ex operibus sed ex
vocante dictum est ei quia maior serviet
minori, sicut scriptum est: Iacob
dilexi, Esau autem odio habui. Quid
ergo dicemus? Numquid iniquitas
apud deum? Absit. Moysi enim
dicit: Miserebor cuius misereor,
et misericordiam prestabo cuius miserebor.
Igitur non volentis neque curren-
tis, sed miserentis est dei. Dicit enim
scriptura Pharaoni: Quia in hoc ipsum
excitavi te, ut ostendam in te virtutem
meam et annuncietur nomen meum
in universa terra. Ergo cuius vult mi-
seretur, et quem vult indurat. Dicis
itaque michi: Quid adhuc queritur?
voluntati enim eius quis resistit? O homo,
tu quis es ut respondeas deo?
Numquid dicit figmentum ei qui se
finxit: Quid me fecisti sic? An non
habet potestatem figulus luti ex eadem
massa facere aliud quidem vas
in honorem, aliud in contumeliam?
Quod si volens deus ostendere iram
et notam facere potentiam suam
sustinuit in multa pacientia
vasa ire apta in interitum, ut osten-

Staats- und Universitätsbibliothek Bremen

deret divicias glorie sue in vasa
mie sue que preparavit in gloriam
quos et vocavit non solum ex iu
deis sed etiam ex gentibus. Sicut
in osee dicit. vocabo non plebem
meam plebem meam et non di
lectam dilectam et non miseri
cordiam consecutam misericordiam consecutam
Et erit in loco ubi dictum est.
Non plebs mea vos ibi vocabun
tur filii dei vivi. Ysayas autem cla
mat pro israhel tamquam arena
maris reliquie salve fient. Ver
bum enim consummans et abbrevi
ans in equitate quia verbum abbre
viatum faciet dominus super terram.
Et sicut predixit ysayas. Nisi dominus
sabaoth reliquisset nobis semen
sicut zodoma facti essemus et sicut
gomorra similes fuissemus. Quid
ergo dicemus. Quod gentes que
non sectabantur iusticiam ap
prehenderunt iusticiam. Iusti
ciam autem que ex fide est. Israhel vero
sectando legem iusticie in legem
iusticie non pervenit. Quare quia
non ex fide sed quasi ex operibus.
Offenderunt enim in lapidem of
fensionis. Sicut scriptum est. Ecce
pono in syon lapidem offensio
nis et petram scandali et omnis
qui credit in eum non confun
detur.

X

Fratres voluntas quidem
cordis mei et obsecratio
ad deum fit pro illis in
salutem. Testimonium enim perhibeo

illis quod emulacionem dei habent sed
non secundum scienciam. Ignorantes
enim dei iusticiam et suam queren
tes statuere iusticie dei non sunt
subiecti. Finis enim legis christus ad
iusticiam omni credenti. Moyses
enim scripsit quoniam iusticiam que ex
lege est qui fecerit homo vivet
in ea. Que autem ex fide est iusticia
sic dicit. Ne dixeris in corde
tuo quis ascendit in celum id est christum
deducere. Aut quis descendit
in abissum. hoc est christum a mor
tuis revocare. Sed quid dicit scrip
tura. Prope est verbum tuum in ore
tuo. hoc est verbum quod predicamus
quia si confitearis in ore tuo dominum
ihesum. Et in corde tuo credideris
quod deus illum suscitavit a mortuis
salvus eris. Corde enim creditur ad
iusticiam ore autem confessio fit ad
salutem. Dicit enim scriptura. Omnis
qui credit in eum non confun
detur. Non enim est distinctio iudei
et greci. Nam idem dominus omnium di
ves in omnes qui invocant illum.
Omnis enim quicumque invocaverit
nomen domini salvus erit. Quomodo
ergo invocabunt in quem non cre
diderunt. Aut quomodo credent ei quem
non audierunt. Quomodo autem audient
sine predicante. Quomodo vero predicabunt
nisi mittantur. Sicut scriptum est
Quam speciosi pedes evangelizan
tium pacem evangelizantium bona
sed non omnes obediunt evangelio
ysayas enim dicit. Domine quis cre

didit auditui nostro. Ergo fides ex
auditu. Auditus autem per uerbum Christi.
Sed dico. Numquid israhel non cognouit.
Primus moyses dicit. Ego ad emu-
lationem uos adducam in non gentem
in gentem insipientem in iram uos
mittam. Ysaias autem audet et
dicit. Inuentus sum a non que-
rentibus me. palam apparui hiis
qui me non interrogabant. Ad is-
rahel autem dicit. Tota die expan-
di manus meas ad populum non
credentem sed contradicentem michi.

XI.

Dico ergo.
Numquid repulit deus
populum suum. Absit. Nam et
ego israhelita sum ex semine abra-
ham de tribu beniamin. Non repu-
lit deus plebem suam quam presciuit.
An nescitis in helia quid dicit scrip-
tura. Quemadmodum interpellat deum
aduersus israhel. Domine prophetas tuos oc-
ciderunt. Altaria tua suffoderunt
et ego relictus sum solus et querunt
animam meam. Sed quid illi dicit diuinum
responsum. Reliqui michi septem milia
uirorum qui non curuauerunt genua sua
ante baal. Sic ergo et in hoc tempo-
re reliquie secundum electionem gratie
salue facte sunt. Si autem gratia
iam non ex operibus alioquin gratia
iam non est gratia. Quid ergo.
Quod querebat israhel iam non est con-
secutus. electio autem consecuta est.
Ceteri uero excecati sunt sicut scrip-
tum est. Dedit illis deus spiritum
compunctionis. oculos ut non ui-
deant et aures ut non audiant
usque in hodiernum diem. Et dauid
dicit. Fiat mensa eorum in laqueum
et in captionem et in scandalum et
in retributionem illis. Obscurentur
oculi eorum ne uideant et dorsum
eorum semper incurua. Dico ergo.
Numquid sic offenderunt ut cade-
rent. Absit. Sed illorum delicto salus
gentibus facta est ut illos emu-
lentur. Quod si delictum eorum di-
uicie sunt mundi et diminucio e-
orum diuicie gentium quanto magis
plenitudo eorum. Uobis enim dico gen-
tibus quamdiu quidem ego sum gen-
tium apostolus ministerium meum honori-
ficabo si quo modo ad emulandum car-
nem meam prouocem et saluos
faciam aliquos ex illis. Si enim a-
missio eorum reconsiliacio est mundi
que assumpcio nisi uita ex mor-
tuis. Quod si delibacio sancta est
et massa. Et si radix sancta et ra-
mi. Quod si aliqui ex ramis fracti
sunt. tu autem cum oleaster esses inser-
tus es in illis et socius radicis et
pinguedinis oliue factus es. Noli
gloriari aduersus ramos. Quod
si gloriaris. non tu radicem por-
tas sed radix te. Dices ergo fracti
sunt rami ut ego inserar. Bene.
propter incredulitatem fracti sunt.
tu autem fide stas. Noli altum sapere
sed time. Si enim deus naturalibus
ramis non pepercit ne forte nec
tibi parcat. Uide ergo bonitatem
et seueritatem dei. In eos quidem qui

ceciderunt severitatem. In te autem
bonitatem dei si permanseris
in bonitate. Alioquin et tu excide-
ris. Sed et illi si non permanserint
in incredulitate inserentur. Po-
tens est deus iterum inserere eos.
Nam si tu ex naturali excisus
es oleastro et contra naturam in-
sertus es in bonam olivam quanto
magis hii secundum naturam inseren-
tur sue olive. Nolo enim vos ig-
norare fratres misterium hoc ut
non sitis vobis ipsis sapientes.
quia cecitas ex parte contigit in
israhel donec plenitudo gentium
intraret et sic omnis israhel salvus
fieret sicut scriptum est. Veniet
ex syon qui eripiat et avertat im-
pietatem ex iacob. Et hoc illis a
me testamentum cum abstulero pec-
cata. Secundum evangelium quidem
inimici propter vos secundum autem elec-
tionem carissimi propter patres. Si-
ne penitentia enim sunt dona et
vocatio dei. Sicut aliquando et vos
non credidistis deo nunc autem
misericordiam consecuti estis propter illorum
incredulitatem. Ita et isti nunc non
crediderunt in vestram misericordiam et
ipsi misericordiam consequantur. Conclusit
enim deus omnia in incredulitate
ut omnium misereatur. O altitudo
divitiarum sapientie et scientie dei quam
incomprehensibilia sunt iudicia
eius et investigabiles vie eius.
Quis enim cognovit sensum domini.
Aut quis consiliarius eius fuit.

Aut quis prior dedit illi et retri-
buetur illi. Quoniam ex ipso et
in ipso et per ipsum sunt omnia ipsi
gloria in secula seculorum amen.

Obsecro XII
itaque vos fratres per mi-
sericordiam dei ut exhibe-
atis corpora vestra hostiam viven-
tem sanctam deo placentem
rationabile obsequium vestrum. Et
nolite conformari huic seculo
sed reformamini in novitate sensus
vestri ut probetis que sit volun-
tas dei bona et beneplacens et
perfecta. Dico enim per gratiam que da-
ta est michi omnibus qui sunt
inter vos non plus sapere quam
oportet sapere sed sapere ad sobri-
etatem. Et unicuique sicut deus
divisit mensuram fidei. Sicut
enim in uno corpore multa membra
habemus omnia autem membra
non eundem actum. Ita multi
unum corpus sumus in christo. Sin-
guli autem alter alterius membra. Ha-
bentes autem donationes secundum
gratiam que data est nobis diffe-
rentes. Sive prophetiam secundum
rationem fidei. Sive ministerium
in ministrando sive qui docet in
doctrina qui exhortatur in exhor-
tando qui tribuit in simplicitate
qui preest in sollicitudine. Qui mise-
retur in hilaritate. Dilectio sine si-
mulatione. Odientes malum
adherentes bono. Caritatem
fraternitatis invicem diligen-

tes. honore invicem prevenien-
tes. Sollicitudine non pigri.
Spiritu ferventes. Domino servientes.
Spe gaudentes. in tribulatione
patientes. orationi instantes.
necessitatibus sanctorum communi-
cantes. hospitalitatem sectantes.
Benedicite persequentibus vos. bene-
dicite et nolite maledicere. Gau-
dere cum gaudentibus flere cum flen-
tibus. Id ipsum invicem sentientes.
Non alta sapientes sed humilibus
consentientes. Nolite esse pruden-
tes apud vosmetipsos. Nulli
malum pro malo reddentes. Pro-
videntes bona non tantum coram
deo sed etiam coram omnibus hominibus.
Si fieri potest quod ex vobis est cum
omnibus hominibus pacem habentes.
Non vosmetipsos defendentes
karissimi. Sed date locum ire. Scriptum
est enim. Michi vindictam et ego
retribuam dicit dominus. Sed si esurie-
rit inimicus tuus ciba illum.
Si sitit potum da illi. hoc enim fa-
ciens carbones ignis congeres
super caput eius. Noli vinci a ma-
lo. sed vince in bono malum.

Omnis XIII
anima potestatibus subli-
mioribus subdita sit. Non
est enim potestas nisi a deo. Que
autem a deo ordinata sunt. Ita-
que qui resistit potestati dei ordina-
tioni resistit. Qui autem resistunt
ipsi sibi dampnationem acqui-
runt. Nam principes non sunt
timori boni operis sed mali. Vis
autem non timere potestatem. Bo-
num fac et habebis laudem ex
illa. Dei enim minister est tibi in
bonum. Si autem malefeceris time.
Non enim sine causa gladium por-
tat. Dei minister est vindex
in iram ei qui malum agit. Ideo
necessitate subditi estote non
solum propter iram sed et propter consci-
entiam. Ideo enim et tributa presta-
tis. ministri enim dei sunt. in hoc
ipsum servientes. Reddite ergo
omnibus debita. Cui tributum tribu-
tum cui vectigal vectigal cui timo-
rem timorem cui hono-
rem honorem. Nemini quicquam
debeatis nisi ut invicem diliga-
tis. Qui enim diligit proximum le-
gem adimplevit. Nam non ad-
ulterabis. Non occides. Non fura-
beris. Non falsum testimonium
dices. Non concupisces. Et si quod
est aliud mandatum in hoc verbo
restauratur. Diliges proximum
tuum sicut te ipsum. Dilectio proximi
malum non operatur. plenitudo
ergo legis est dilectio. Et hoc scien-
tes tempus. quia hora est iam nos
de sompno surgere. Nunc enim pro-
pior est nostra salus quam cum credidi-
mus. Nox precessit dies autem appro-
pinquavit. Abiciamus ergo opera
tenebrarum et induamur arma lucis.
Sicut in die honeste ambulemus.
Non in comessationibus et ebrieta-
tibus non in cubilibus et impudiciis

non in contentione et emulati-
one sed induimini dominum ihesum christum
Et carnis curam ne feceritis in
desideriis XIIII

Infirmum autem in fide assu-
mite non in disceptati-
onibus cogitationum. Alius
enim credit se manducare omnia.
Qui autem infirmus est olus man-
ducet. Is qui manducat non man-
ducantem non spernat. Et qui
non manducat manducantem
non iudicet. Deus enim illum assump-
sit. Tu quis es qui iudicas alie-
num servum. Suo domino stat aut ca-
dit. Stabit autem potens est enim
statuere illum. Nam alius iudicat
diem inter diem. Alius autem iudi-
cat omnem diem. unusquisque in
suo sensu habundet. Qui sapit
diem domino sapit. Et qui man-
ducat. et gratias agit deo. Et qui
non manducat domino non man-
ducat et gratias agit deo. Nemo enim
nostrum sibi vivit et nemo sibi mo-
ritur. Sive enim vivimus domino
vivimus. sive morimur domino mori-
mur. Sive ergo vivimus sive mori-
mur domini sumus. In hoc enim christus mor-
tuus est et resurrexit ut et mor-
tuorum et vivorum dominetur. Tu autem
quid iudicas fratrem tuum. Aut tu
quare spernis fratrem tuum. Om-
nes enim stabimus ante tribunal dei.
Scriptum est enim. Vivo ego dicit dominus
quoniam michi flectetur omne genu. Et om-
nis lingua confitebitur domino.
Itaque unusquisque nostrum pro se red-
det rationem deo. Non ergo am-
plius invicem iudicemus. Sed hoc
iudicate magis ne ponatis offen-
diculum fratri aut scandalum. Scio
et confido in domino ihesu quia nichil com-
mune per ipsum nisi ei qui existimat
quid commune esse illi commune est.
Si enim propter cibum frater tuus con-
tristatur iam non secundum caritatem
ambulas. Noli cibo tuo illum perdere
pro quo christus mortuus est. Non
ergo blasphemetur bonum nostrum.
Non est regnum dei esca et potus
sed iustitia et pax et gaudium in spiritu
sancto. Qui enim servit christo placet
deo et probatus est hominibus.
Itaque que pacis sunt sectemur
et que edificationis sunt invicem
custodiamus. Noli propter escam de-
struere opus dei. Omnia quidem
munda sunt. sed malum est homini
qui per offendiculum manducat.
Bonum est homini non manducare
carnem neque bibere vinum neque
aliud in quo frater tuus offendi-
tur aut scandalizatur aut infirma-
tur. Tu fidem habes intra te-
ipsum. habe coram deo. Beatus
qui non iudicat semetipsum in eo quod pro-
bat. Qui autem discernit si man-
ducaverit dampnatus est quia
non ex fide. Omne autem quod non
est ex fide peccatum est. XV

Debemus nos firmiores
imbecillitates infirmorum
sustinere et non nobis

placere unusquisque placeat proxi
mo suo in bonum ad edificationem.
Etenim christus sibi non placuit sed
sicut scriptum est. Improperia impro
perancium tibi ceciderunt super
me. Quecumque enim scripta sunt ad
nostram doctrinam scripta sunt ut
per pacienciam et consolacionem scrip
turarum spem habeamus. Deus autem
paciencie et solacii det vobis idipsum
sapere in alterutrum secundum ihesum christum
ut unanimes uno ore honori
ficetis deum et patrem domini nostri ihesu
christi. Propter quod suscipite invicem si
cut et christus suscepit vos in ho
norem dei. Dico enim ihesum christum
fuisse ministrum circumcisionis propter
veritatem dei ad confirmandas
promissiones patrum. Gen
tes autem super misericordia honorare deum
sicut scriptum est. Propterea confite
bor tibi in gentibus domine et nomini
tuo cantabo. Et iterum dicit. Le
tamini gentes cum plebe eius.
Et iterum laudate omnes gentes
dominum et magnificate eum omnes
Et rursus ysaias ait. Erit ra
dix yesse et qui exurget regere
gentes in eum sperabunt. Deus
autem spei repleat vos omni gau
dio et pace in credendo ut habun
detis in spe et virtute spiritus sancti
Certus autem sum fratres mei et
ego ipse de vobis quoniam et ipsi pleni
estis omni dilectione repleti omni
sciencia ita ut possitis alterutrum
monere. Audacius enim scripsi vo

bis fratres ex parte tamquam in me
moriam vos reducens propter graciam
que data est michi a deo ut sim
minister christi ihesu in gentibus sancti
ficans evangelium dei ut fiat
oblacio gencium accepta et sancti
ficata in spiritu sancto. Habeo igitur
gloriam in christo ihesu ad deum. Non
enim audeo aliquid loqui eorum que
per me non efficit christus in obedi
enciam gencium verbo et factis in vir
tute signorum et prodigiorum in virtute
spiritus sancti ita ut ab iherusalem per circui
tum usque ad illiricum repleverim
evangelium christi. Sic autem hoc pre
dicavi evangelium ubi non nomi
natus est christus ne super alienum
fundamentum edificarem sed sicut
scriptum est. Quibus non est
annunciatum de eo videbunt et
qui non audierunt intelligent. Propter
quod et impediebar plurimum ve
nire ad vos. Nunc vero ulterius locum
non habens in his regionibus cupi
ditatem autem habens veniendi ad
vos ex multis iam precedentibus
annis cum in hispaniam proficisci
cepero spero preteriens videam
vos et a vobis deducar illuc si
vobis primum ex parte fruitus fuero.
Nunc igitur proficiscar iherusalem
ministrare sanctis. Probaverunt
enim macedonia et achaya ministra
re aliquam collacionem facere in
pauperes sanctorum qui sunt iherusalem.
Placuit enim eis et debitores sunt
eorum. Nam si spiritualium eorum parti

tipes facti sunt gentiles. debent
et in carnalibus ministrare eis.
Hoc igitur cum consummavero et as-
signavero eis fructum hunc, proficiscar
per vos in hispaniam. Scio quoniam ve-
niens ad vos in habundantia be-
nedictionis christi veniam. Obsecro
igitur vos fratres per dominum nostrum
ihesum christum et per caritatem spiri-
tus sancti ut adiuvetis me in oratio-
nibus ad deum ut liberer ab infi-
delibus qui sunt in iudea et obse-
quii mei oblatio accepta fiat in
iherusalem sanctis ut veniam
ad vos in gaudio per voluntatem
dei et refrigerer vobiscum. Deus
autem pacis sit cum omnibus vobis amen.

XVI

Commendo
autem vobis phebem sororem
nostram que est in ministerio
ecclesie que est thencris ut eam sus-
cipiatis in digne sanctis et assis-
tatis ei in quocumque negotio vestri
indiguerit. Etenim ipsa quoque as-
sistit multis et michi ipsi. Saluta-
te priscam et aquilam adiutores
in christo ihesu qui pro anima mea
cervices suas supposuerunt qui-
bus non solum gratias ago sed et cunctis
ecclesiis gentium et domesticam eorum ec-
clesiam. Salutate ephenetum
dilectum michi qui est primitivus asye
in christo ihesu. Salutate mariam
que multum laboravit in vobis.
Salutate andronicum et iuniam
cognatos et concaptivos meos
qui sunt nobiles in apostolis
qui et ante me fuerunt in christo
ihesu. Salutate ampliatum dilec-
tissimum michi in domino. Salutate
urbanum adiutorem nostrum in christo
et stachin dilectum meum. Salu-
tate appellem probum in christo. Sa-
lutate eos qui sunt ex aristobuli
domo. Salutate herodionem
cognatum meum. Salutate eos
qui sunt ex narcissi domo qui
sunt in domino. Salutate trypho-
nam et triphenam que labora-
verunt. Salutate persidem ca-
rissimam que multum labora-
vit in domino. Salutate rufum
electum in domino et matrem eius et meam.
Salutate asincritum, plegontam,
hermen, patrobam, hermam
et qui sunt cum eis. Salutate phi-
lologum et iuliam, nereum et
sororem eius et olympiadem
et omnes sanctos qui sunt cum his.
Salutate invicem in osculo sancto.
Salutant vos omnes ecclesie christi.
Rogo autem fratres ut observe-
tis eos qui dissensiones et offen-
dicula preter doctrinam quam vos
didicistis faciunt et declinate ab
illis. Huiusmodi enim christo domino nostro non
serviunt sed suo ventri et per dulces
sermones et benedictiones sedu-
cunt corda innocentium. Vestra enim
obedientia in omnem locum divul-
gata est. Gaudeo igitur in vobis.
Sed volo vos sapientes esse in bono
et simplices in malo. Deus autem
pacis conteret sathanam sub

precibus vestris velociter. Gratia domini
nostri ihesu christi vobiscum. Salutat
vos Thymotheus adiutor meus
et Lucius et Iason et Sosipater cogna-
ti mei. Saluto vos ego Tercius
qui scripsi epistolam in domino. Sa-
lutat vos Gayus hospes meus
et universa ecclesia. Salutat vos E-
rastus archarius civitatis et Quartus
frater. Gratia domini nostri ihesu christi cum omnibus
vobis amen. Ei autem qui potens
est confirmare evangelium meum
et predicationem ihesu christi secundum reve-
lationem misterii temporibus eternis
taciti quod nunc patefactum est per
scripturas prophetarum secundum preceptum
eterni dei ad obedientiam fidei in
cunctis gentibus cogniti soli sapi-
enti deo per ihesum christum cui honor
et gloria in secula seculorum amen

Corinthii sunt achaici
et similiter ab apostolo ver-
bum veritatis au-
dierunt et subversi
multifarie a falsis
apostolis quidam
a philosophie verbosa elo-
quentia. Alii a secta legis
iudaice inducti sunt. Hos revo-
cat apostolus ad evangelicam fidem
et sapientiam scribens eis ab
epheso ad thimotheum discipulum
suum

Paulus vocatus
apostolus ihesu christi
per voluntatem dei
et Sostenes frater
ecclesie dei sanctifica-
tis in christo ihesu que
est chorinthi vo-
catis sanctis cum
omnibus qui invocant
nomen domini nostri ihesu christi in omni
loco ipsorum et nostro. Gratia vobis
et pax a deo patre nostro et domino ihesu
christo. Gratias ago deo meo sem-
per pro vobis in gratia dei que
data est vobis in christo ihesu quia
in omnibus divites facti estis in
illo in omni verbo et in omni sciencia
sicut testimonium christi confirma-
tum est in vobis ita ut nichil vo-
bis desit in ulla gratia expectan-
tibus revelationem domini nostri ihesu christi
qui et confirmabit vos usque in
finem sine crimine in die adventus
domini nostri ihesu christi. Fidelis deus per
quem vocati estis in societatem
filii eius ihesu christi domini nostri.
Obsecro autem vos per nomen domini nostri
ihesu christi ut idipsum dicatis omnes
et non sint in vobis scismata.
Sitis autem perfecti in eodem sensu
et in eadem sciencia. Significatum
est enim michi de vobis fratres
mei ab hiis qui sunt Cloes quia
contentiones inter vos sunt. Hoc
autem dico quod unusquisque vestrum dicit
Ego quidem sum Pauli ego autem
Apollo. ego vero Cephe. Ego autem

xpi. Numquid est xpistus? numquid paulus
crucifixus est pro vobis aut in
nomine pauli baptizati estis.
Gratias autem ago deo meo quod ne
minem vestrum baptizavi nisi crispum
et gaium ne quis dicat quod in
nomine meo baptizati estis. Bap
tizavi autem et stephane domum
ceterum nescio si quem baptizaverim
alium. Non enim misit me xpistus
baptizare sed evangelizare non
in sapientia verbi ut non evacu
etur crux xpi. Verbum enim crucis
pereuntibus quidem stultitia est his
autem qui salvi fiunt id est nobis
virtus dei est. Scriptum est enim
perdam sapientiam sapientium
et prudentiam prudentium repro
babo. ubi sapiens ubi scriba.
ubi conquisitor huius seculi. Non
ne stultam fecit deus sapientiam
huius mundi. Nam quia in dei sa
pientia non cognovit mundus
per sapientiam deum. placuit deo per
stultitiam predicationis salvos
facere credentes. Nam et iudei
signa petunt et greci sapientiam
querunt. Nos autem predicamus
xpm crucifixum iudeis quidem
scandalum gentibus autem stultitiam
ipsis autem vocatis iudeis atque gre
cis xpm dei virtutem atque dei sapi
entiam. quia quod stultum est dei
sapientius est hominibus. Et quod
infirmum est dei fortius est hominibus.
Videte enim vocationem vestram fratres
quia non multi sapientes secundum carnem
non multi potentes non multi
nobiles sed que stulta sunt mundi
elegit deus ut confundat sapi
entes. Et infirma mundi elegit de
us ut confundat fortia. Et igno
bilia mundi et contemptibilia ele
git deus et ea que non sunt ut
ea que sunt destrueret ut non
glorietur omnis caro in conspectu
eius. Ex ipso autem vos estis in xpo
ihu qui factus est nobis sapien
tia a deo et iusticia et sanctificatio
et redemptio ut quemadmodum scrip
tum est qui gloriatur in domino
glorietur. II

Et ego cum venissem ad vos
fratres veni non per subli
mitatem sermonis aut
sapientie annuncians vobis testimonium
xpi. Non enim iudicavi scire me
aliquid inter vos nisi ihm xpm
et hunc crucifixum. Et ego in in
firmitate et timore et tremore
multo fui apud vos. et sermo me
us et predicatio mea non in persua
sibilibus humane sapientie verbis sed in
ostensione spiritus et virtutis ut fi
des vestra non sit in sapientia ho
minum sed in virtute dei. Sapientiam
autem loquimur inter perfectos
sapientiam vero non huius seculi ne
que principum huius seculi qui de
struuntur sed loquimur dei sapientiam
in misterio que abscondita est
quam predestinavit deus ante secula in
gloriam nostram quam nemo principum
huius seculi cognovit. Si enim cog

nouissent numquam dominum glorie cru
cifixissent, Sed sicut scriptum est
quod oculus non uidit nec auris
audiuit nec in cor hominis ascen
dit que preparauit deus hiis qui
diligunt eum. Nobis autem reuela
uit deus per spiritum suum. Spiritus
enim omnia scrutatur eciam profun
da dei. Quis enim scit hominum que sunt
hominis nisi spiritus hominis qui in ipso
est. Ita et que dei sunt nemo cog
nouit nisi spiritus dei. Nos autem non
spiritum huius mundi accepimus
sed spiritum qui ex deo est ut scia
mus que a deo donata sunt nobis
que et loquimur non in doctis huma
ne sapientie uerbis sed in doctrina
spiritus et uirtutis spiritualibus spiritualia
comparantes. Animalis autem homo
non percipit ea que sunt spiritus dei. Stul
ticia est enim illi et non potest intel
ligere quia spiritualiter examinatur.
Spiritualis autem iudicat omnia et
ipse a nemine iudicatur. Quis
enim cognouit sensum domini
aut quis instruxit eum. Nos autem
sensum Christi habemus.

III

Et ego fratres non
potui uobis loqui tamquam
spiritualibus sed quasi carna
libus tamquam paruulis in Christo lac
potum uobis dedi. Non escam. Non
dum enim poteratis sed nec nunc
quidem potestis. Adhuc enim estis
carnales. Cum enim sit inter uos ze
lus et contencio. Nonne carnales
estis et secundum hominem ambulatis.
Cum enim quis dicat. Ego sum
pauli. Alius autem ego apollo non
ne homines estis. Quid igitur est
apollo. Quid uero paulus ministri
eius cui credidistis et unicuique
sicut dominus dedit. Ego plantaui
apollo rigauit sed deus incre
mentum dedit. Itaque neque qui plan
tat est aliquid neque qui rigat
sed qui incrementum dat est deus.
Qui plantat autem et qui rigat
unum sunt. Unusquisque autem propriam
mercedem accipiet secundum suum
laborem. Dei enim sumus adiutores
dei agricultura estis. dei edi
ficacio estis. Secundum graciam que
data est michi ut sapiens archi
tectus fundamentum posui. Alius
autem superedificat. Unusquisque autem
uideat quomodo superedificet. Fun
damentum autem aliud nemo potest
ponere preter id quod positum est quod
est Christus Ihesus. Si quis autem super
edificat super fundamentum hoc.
Aurum argentum lapides preciosos.
ligna. fenum stipulam unius cuius
que opus quale sit manifestum erit
dies enim domini declarabit quia in
igne reuelabitur et unius cuiusque
opus quale sit ignis probabit.
Si cuius opus manserit quod super
edificauit mercedem accipiet.
Si cuius opus arserit detrimentum
patietur. Ipse autem saluus erit sic
tamen quasi per ignem. Nescitis quia
templum dei estis et spiritus dei habitat
in uobis. Si quis autem ergo templum

dei violaverit disperdet illum
deus. Templum enim dei sanctum est
quod estis vos. Nemo se seducat.
Si quis videtur inter vos sapiens
esse in hoc seculo. stultus fiat ut
sit sapiens. Sapientia enim huius
mundi stulticia est apud deum.
Scriptum est enim. Comprehendam sapi
entes in astucia eorum. Et iterum.
Dominus novit cogitaciones sa
pientum quoniam vane sunt. Itaque ne
mo glorietur in hominibus. Omnia
enim vestra sunt. Sive paulus sive
apollo sive cephas sive hic mun
dus sive vita sive mors sive pre
sencia sive futura. Omnia enim ve
stra sunt vos autem christi. christus autem
dei

IIII

Sic nos existimet homo
ut ministros christi et dis
pensatores misteriorum
dei. hic iam queritur inter dispen
satores ut fidelis quis invenia
tur. Michi autem pro minimo est
ut a vobis iudicer aut ab huma
no die sed neque meipsum iudico.
Nichil enim michi conscius sum.
sed non in hoc iustificatus sum.
Qui autem iudicat me dominus
est. Itaque nolite ante tempus
iudicare quoadusque veniat do
minus qui et illuminabit abscondi
ta tenebrarum et manifestabit con
silia cordium et tunc laus erit u
nicuique a deo. Hec autem fratres
transfiguravi in me et apollo
propter vos ut in nobis discatis ne
supra quam scriptum est unus adver
sus alterum infletur pro alio. Quis
enim te discernit. Quid autem habes
quod non accepisti. Si autem accepi
sti quid gloriaris quasi non ac
ceperis. Iam saturati estis. Iam
divites facti estis sine nobis reg
natis et utinam regnetis ut et nos
nobiscum regnemus. Puto enim quod nos
deus apostolos novissimos ostendit
tamquam morti destinatos quia
spectaculum facti sumus mundo
et angelis et hominibus. Nos stulti
propter christum. vos autem prudentes
in christo. nos infirmi. vos autem
fortes. vos nobiles. nos autem
ignobiles. usque in hanc horam
et esurimus et sitimus et nudi sumus
et colaphis cedimur et instabiles
sumus et laboramus operantes ma
nibus nostris. Maledicimur et bene
dicimus. persecucionem patimur
et sustinemus. Blasphemamur
et obsecramus tamquam purgam
enta huius mundi facti sumus omni
um peripsima usque adhuc. Non con
fundam vos hec scribo sed ut fi
lios meos karissimos moneo.
Nam si decem milia pedagogorum
habeatis in christo sed non multos
patres. Nam in christo ihesu per evan
gelium vos genui. Rogo ergo vos
imitatores mei estote sicut et
ego christi. Ideo misi ad vos thi
motheum qui est filius meus
karissimus et fidelis in
domino qui vos commonefaciat

vias meas que sunt in christo ihesu
Sicut ubique in omni ecclesia doceo.
Tamquam non venturus sim ad vos
sic inflati sunt quidam. Veniam
cito ad vos si dominus voluerit et cog-
noscam non sermonem eorum qui
inflati sunt sed virtutem. Non enim
in sermone est regnum dei sed virtute.
Quid vultis in virga veniam
ad vos an in caritate et spiritu
mansuetudinis. V.

Omnino auditur
inter vos fornicatio et
talis fornicatio qualis
nec inter gentes. Ita ut uxorem
patris sui quis habeat. Et vos
inflati estis et non magis luctum
habuistis ut tollatur de medio
vestrum qui hoc opus fecit. Ego
quidem absens corpore presens autem
spiritu iam iudicavi ut presens eum
qui sic operatus est in nomine
domini nostri ihesu christi. Non bona
gloriatio vestra. Nescitis quia modi-
cum fermentum totam massam
corrumpit. Expurgate vetus fer-
mentum ut sitis nova conspersio
sicut estis azimi. Etenim pascha
nostrum immolatus est christus. Itaque
epulemur. Non in fermento ve-
teri. neque in fermento malitie
et nequitie. sed in azimis sinceri-
tatis et veritatis. Scripsi vobis in
epistola ne commisceamini fornicariis
non utique fornicariis huius mun-
di. Aut avaris aut rapacibus
aut ydolis servientibus. Alioquin
debueratis de hoc mundo exisse
Nunc autem scripsi vobis non com-
misceri si is qui frater nominatur
fornicator aut avarus aut
ydolis serviens aut maledicus
aut ebriosus aut rapax cum
huiusmodi nec cibum sumere. Quid enim
mihi de hiis qui foris sunt iu-
dicare. Nonne de hiis que intus
vos iudicatis. Nam eos qui fo-
ris sunt deus iudicabit. Au-
ferte malum ex vobis. VI

Audet aliquis vestrum
habens negotium adversus
alterum iudicari apud in-
iquos et non apud sanctos. An
nescitis quoniam sancti de hoc mun-
do iudicabunt. Et si in vobis
iudicabitur mundus indigni
estis qui de minimis iudicetis.
Nescitis quoniam angelos iudicabimus
quanto magis secularia. Secula-
ria igitur iudicia si habueritis con-
temptibiles qui sunt in ecclesia il-
los constituite ad iudicandum. Ad ve-
recundiam vestram dico. Sic non est
inter vos sapiens quisquam qui
possit iudicare inter fratrem suum
sed frater cum fratre iudicio conten-
dit et hoc apud infideles. Iam
quidem omnino delictum est in vobis
quod iudicia habetis inter vos. Quare
non magis iniuriam accipitis
Quare non magis fraudem
patimini. Sed vos iniuriam facitis
et fraudatis et hoc fratribus. An
nescitis quia iniqui regnum dei non

possidebunt. nolite errare. neque
fornicarii neque ydolis servien
tes. neque adulteri neque molles
neque masculorum concubitores.
neque fures neque avari neque e
briosi neque maledici neque ra
paces regnum dei possidebunt.
Et hec quidem fuistis sed abluti
estis et iustificati estis in nomine
domini nostri ihesu christi et in spiritu dei
nostri. Omnia michi licent sed non
sub illius redigar potestate.
Esca ventri et venter escis. Deus
autem et hunc et hanc destruet. Cor
pus autem non fornicationi sed
domino et dominus corpori. Deus vero
et dominum suscitavit et nos suscita
bit per virtutem suam. Nescitis
quoniam corpora vestra membra sunt christi.
Tollens ergo membra christi facia
m membra meretricis. Absit.
An nescitis quoniam qui adheret me
retrici unum corpus efficitur. Erunt
enim inquit duo in carne una.
Qui autem adheret domino unus spi
ritus est. Fugite fornicationem.
Omne peccatum quodcumque fecerit homo
extra corpus est. Qui autem forni
catur in corpus suum peccat. An
nescitis quoniam membra vestra templum
sunt spiritus sancti qui in vobis est quem
habetis a deo et non estis vestri. Empti
enim estis precio magno. Glorifi
cate ergo et portate deum in corpore
vestro. VII.

De quibus autem scripsistis mihi
bonum est homini mulierem
non tangere. propter fornicationem
autem unusquisque suam uxorem
habeat. et unaquaeque virum suum
habebit. Uxori vir debitum reddat.
similiter et uxor viro. Mulier sui
corporis potestatem non habet sed vir.
Similiter autem et vir sui corporis
potestatem non habet sed mulier.
Nolite fraudari invicem nisi for
te ex consensu ad tempus ut va
cetis orationi. Et iterum revertimini
in idipsum ne temptet vos satha
nas propter incontinentiam vestram.
Hoc autem dico secundum indulgentiam
non secundum imperium. Volo autem
omnes homines esse sicut meipsum
sed unusquisque proprium donum habet
ex deo. Alius quidem sic. Alius
vero sic. Dico autem non nuptis
et viduis. Bonum est illis si sic per
maneant sicut et ego. Quod si
non se continent nubant. Me
lius est enim nubere quam uri. Hiis
autem qui matrimonio iuncti sunt
precipio non ego sed dominus uxorem a
viro non discedere. Quod si dis
cesserit manere innuptam aut
viro suo reconciliari. Et vir uxo
rem non dimittat. Nam ceteris
ego dico non dominus. Si quis frater
habet uxorem infidelem et hec
consentit habitare cum illo non
dimittat illam. Et si qua mulier
habet virum infidelem et hic consen
tit habitare cum illa non dimittat
virum. Sanctificatus est enim vir
infidelis per mulierem fidelem.

Alioquin filii vestri immundi essent.
nunc autem sancti sunt. Quod si in
fidelis discedit. discedat. Non enim
servituti subiectus est frater aut so
ror in huiusmodi. In pace autem vocavit
nos deus. Unde enim scis mulier
si virum salvum facies. Aut unde scis
vir si mulierem salvam facies? Nisi
unicuique sicut divisit deus. Unum
quemque sicut vocavit deus ita am
bulet et sicut in omnibus ecclesiis doce
o. Circumcisus aliquis vocatus est
non adducat praeputium. In praeputio a
liquis vocatus est non circumcida
tur. Circumcisio nihil est et praeputium
nihil est sed observatio mandatorum
dei. Unusquisque in qua vocatio
ne vocatus est in ea permaneat.
Servus vocatus es non sit tibi
curae sed si potes fieri magis utere.
Qui enim in domino vocatus est servus
libertus est domini. Similiter qui liber
vocatus est. servus est christi. Pre
tio empti estis. nolite servi fieri ho
minum. Unusquisque in quo voca
tus est frater in hoc maneat a
pud deum. De virginibus autem praeceptum
non habeo consilium autem do tam
quam misericordiam consecutus a deo ut
sim fidelis. Existimo ergo bonum
hoc esse propter necessitatem instantem
quoniam bonum est homini sic esse. Alli
gatus es uxori noli quaerere soluti
onem. Solutus es ab uxore noli
quaerere uxorem. Si autem acceperis
uxorem non peccasti. Et si nupse
rit virgo non peccavit. Tribula

tionem tamen habebunt huiusmo
di tales. Ego autem vobis par
co. Hoc itaque fratres dico. Tem
pus breve est. Reliquum est enim
ut qui habent uxores. tamquam non
habentes sint et qui flent tamquam
non flentes et qui gaudent tam
quam non gaudentes. Et qui emunt
tamquam non possidentes sint et
qui utuntur hoc mundo tamquam non
utantur. Praeterit enim figura huius
mundi. Volo autem vos sine sollici
tudine esse. Qui sine uxore est
sollicitus est quae domini sunt
quomodo placeat deo. Qui autem cum
uxore est sollicitus est quae sunt
mundi quomodo placeat uxori et di
visus est. Et mulier innupta
et virgo cogitat quae domini sunt ut sit
sancta corpore et spiritu. Quae autem
nupta est cogitat quae sunt mundi
quomodo placeat viro. Porro ad uti
litatem vestram dico non ut laque
um vobis iniciam. sed ad id quod
honestum est et quod facultatem
praebeat sine impedimento dominum ob
secrando. Si quis autem turpem se
videri existimat super virgine sua
quod sit superadulta et ita oportet
fieri quod vult faciat non peccat
si nubat. Nam qui statuit in cor
de suo firmus non necessitatem
habens potestatem habens suae vo
luntatis et hoc iudicavit in corde
suo servare virginem suam benefa
cit. Igitur et qui matrimonio iungit
virginem suam benefacit. Et qui non

iungit melius facit. Mulier alligata est viro quanto tempore vir eius vivit. Quod si dormierit vir eius liberata est. Cui vult nubat tantum in domino. Beatior erit autem si sic permanserit secundum meum consilium. Puto autem quod et ego spiritum dei habeam.

VIII

De his autem que ydolis sacrificantur scimus quia omnes scienciam habemus. Sciencia enim inflat caritas vero edificat. Si quis autem se scire existimat aliquid nondum cognovit quemadmodum oporteat eum scire. Si quis autem diligit deum hic cognitus est ab eo. De escis autem que ydolis immolantur scimus quia nichil est ydolum in mundo et quod nullus deus nisi unus. Nam et si sunt qui dicantur dii sive in celo sive in terra. Siquidem sunt dii multi et domini multi. Nobis tamen unus deus pater ex quo omnia et nos in illo et unus dominus ihesus christus per quem omnia et nos per ipsum. Sed non in omnibus est sciencia. Quidam autem cum consciencia usque nunc ydoli quasi ydolothitum manducant et consciencia ipsorum cum sit infirma polluitur. Esca autem nos non commendat deo. Neque enim si non manducaverimus deficiemus. neque si manducaverimus habundabimus. Videte ergo ne forte hec licencia vestra offendiculum fiat infirmis. Si quis enim viderit eum qui habet scienciam in ydolo recumbentem nonne consciencia eius cum sit infirma edificabitur ad manducandum ydolothita. Et peribit infirmus in tua sciencia frater propter quem christus mortuus est. Sic autem peccantes in fratres et percucientes conscienciam eorum infirmam in christo peccatis. Quapropter si esca scandalizat fratrem meum non manducabo carnem in eternum ne fratrem meum scandalizem.

IX

Non sum liber. Non sum apostolus. Nonne ihesum christum dominum nostrum vidi. Nonne opus meum vos estis in domino. Et si aliis non sum apostolus sed tamen vobis sum. Nam signaculum apostolatus mei vos estis in domino. Mea defensio apud vos qui me interrogant hec est. Numquid non habemus potestatem manducandi et bibendi. Numquid non habemus potestatem sororem mulierem circumducendi sicut et ceteri apostoli et fratres domini et cephas. Aut solus ego et barnabas non habemus potestatem hoc operandi. Quis militat suis stipendiis umquam. Quis plantavit vineam et fructus eius non edit. Quis pascit gregem et de lacte gregis non manducat. Numquid secundum hominem hec dico. An non et lex hec dicit. Scriptum est enim in lege moysi. Non alligabis os bovi trituranti. Numquid de

bob; c[er]ta est deo. An propt[er] nos
utiq; hoc dicit. Nam propt[er] nos
scripta sunt qm̄ debet in spe qui
arat arare. et qui triturat i spe
fructus percipiendi. Si nos vobis
spiritualia seminauimus. mag
nū est si nos carnalia vr̄a me
tamus. Si alii p[otes]tatis vr̄e parti
cipes sunt quare non potius
nos. Sed non usi sumus hac p[otes]ta
te s; omnia sustinemus ne quod
offendiculū demus ewangelio
xp̄i. Nescitis qm̄ qui in sacra
rio operantur que de sacraria
sunt edunt. Et qui altari serui
unt cū altari participantur.
Ita et deus ordinauit hiis qui
ewangeliū annūciant de ewan
gelio viuere. Ego aūt nullo hor[um]
usus sum. Non scripsi aūt hec
ut ita fiant in me. Bonū eīm
est michi magis mori quā ut
gloriam meam quis euacuet.
Nam si ewangelizauero non ē
michi gloria necessitas eīm in
cumbit. Ve eīm michi est si nō
ewangelizauero. Si aūt volens
hoc ago mercedem habeo. Si
aūt inuitus dispensatio michi
credita est. Que ergo est mer
ces mea. ut ewangeliū p[re]dicans
sine sumptu ponam ewange
lium ut non abutar p[otes]tate me
a in ewangelio. Nam cū liber
essem ex omīb; omniū me ser
uū feci ut plures lucrifacerem.
Et factus iudeis tanq; iudeus

ut iudeos lucrarer. hiis qui sub
lege sunt quasi sub lege essem
cum ip̄e non essem sub lege. ut
eos qui sub lege erant lucrifica
rem. hiis qui sine lege erant tanq;
sine lege essem cū sine lege dei
non essem. s; in lege eēm xp̄i
ut lucrifacerē eos qui sine lege
erant. factus sum infirmus in
firmis ut infirmos lucrifacerē.
Omnia factus sum omīb; ut om
nes facerem saluos. Omnia aūt
facio p[ro]pt[er] ewangeliū ut parti
ceps eius efficiar. Nescitis q[uod] hii
qui in stadio currunt omēs qui
dem currunt s; unus accipit
brauiū. Sic currite ut compre
hendatis. Omnis eīm qui in ago
ne contendit ab omīb; se absti
net. Et illi quidem corruptibi
lem coronam accipiant. nos
aūt incorruptam. Ego igitur
sic curro non quasi in incertū. Sic
pugno non quasi aerem uerbe
rans. s; castigo corpus meum
et in seruitutem redigo. ne forte
cū aliis p[re]dicauerim ip̄e reprob;
efficiar.

X

Nolo eīm uos ignorare
fratres. quoniam p[at]res
n[ost]ri omēs sub nube erāt
et omnes mare transierūt. et
omēs in moyse baptizati sunt
in nube et in mari. Et omēs eun
dem escam sp[irit]ualem manduca
uerunt. et omēs eundē potum
sp[irit]ualem biberunt. Bibebant

autem de spiritali consequente eos petra. Petra autem erat christus. Sed non in pluribus eorum beneplacitum est deo. Nam prostrati sunt in deserto. Hec autem in figura facti sunt nostri ut non simus concupiscentes malorum sicut et illi concupierunt. Neque ydolatre efficiamini sicut quidam ex ipsis quemadmodum scriptum est. Sedit populus manducare et bibere et surrexit ludere. Neque fornicemur sicut quidam ex ipsis fornicati sunt et ceciderunt una die viginti tria milia. Neque temptemus christum sicut quidam eorum temptaverunt et a serpentibus perierunt. Neque murmuraveritis sicut quidam eorum murmuraverunt et perierunt ab exterminatore. Hec autem omnia in figura contingebant illis. Scripta sunt autem ad correctionem nostram in quos fines seculorum devenerunt. Itaque qui se existimat stare videat ne cadat. Temptatio vos non apprehendat nisi humana. Fidelis autem deus qui non patietur vos temptari super id quod potestis sed faciet cum temptatione etiam proventum ut possitis sustinere. Propter quod carissimi fugite ab ydolorum cultura. Ut prudentibus loquor vos ipsi iudicate quod dico. Calix benedictionis cui benedicimus nonne communicatio sanguinis christi est. Et panis quem frangimus nonne

participatio corporis domini est. Quoniam unus panis unum corpus sumus multi. Omnes qui de uno pane et de uno calice participamus. Videte israhel secundum carnem. Nonne qui edunt hostias participes sunt altaris. Quid ergo dico quod ydolis ymmolatum sit aliquid. Aut quod ydolum sit aliquid. Sed que ymmolant gentes demoniis ymmolant et non deo. Nolo autem vos socios fieri demoniorum. Non potestis calicem domini bibere et calicem demoniorum. Non potestis mense domini participes esse et mense demoniorum. An emulamur dominum. Numquid fortiores illo sumus. Omnia michi licent sed non omnia edificant. Nemo quod suum est querat sed quod alterius. Omne quod in macello venit manducate nichil interrogantes propter conscientiam. Domini est terra et plenitudo eius. Si quis vos invitat infidelium et vultis ire. Omne quod apponitur vobis manducate nichil interrogantes propter conscientiam. Si quis autem dixerit hoc ymmolatum est ydolis. Nolite manducare propter illum qui indicavit et propter conscientiam. Conscientiam autem dico non tuam sed alterius. Ut quid enim libertas mea iudicatur ab aliena conscientia. Si ego cum gratia participo quid blasphemor pro eo quod gratias ago. Sive ergo manducabitis vel aliud quid facitis.

omnia in dei gloriam facite. Sine
offensione estote iudeis et genti
bus et ecclesie dei sicut et per omnia
omnibus placeo non querens quod
michi utile est sed quod multis
ut salui fiant. XI

Imitatores mei estote
sicut et ego christi. Laudo
autem uos fratres quod per
omnia mei memores estis et sicut
tradidi uobis precepta mea te
netis. Volo autem uos scire quod omnis
uiri caput christus est caput autem
mulieris uir. Caput uero christi de
us. Omnis ergo uir orans aut pro
phetans uelato capite detur
pat caput suum. Omnis autem mu
lier orans aut prophetans non ue
lato capite deturpat caput suum
unum est enim ac si decaluetur. Nam
si non uelatur mulier tondeatur.
Si uero turpe est mulieri tonderi
aut decaluari uelet caput suum.
Vir quidem non debet uelare caput
suum quoniam ymago est et gloria dei. Mu
lier autem gloria uiri. Non enim uir ex
muliere est. sed mulier ex uiro.
Etenim non est creatus uir propter
mulierem sed mulier propter uirum.
Ideo debet mulier uelamen habere
super caput propter angelos. Verumtamen
neque uir sine muliere neque mu
lier sine uiro in domino. Nam si
cut mulier de uiro ita et uir per
mulierem. omnia autem ex deo. Vos
ipsi iudicate. Decet mulierem non
uelatam adorare deum. Nec ipsa
natura docet uos. Quoniam uir
quidem si comam nutriat igno
minia est illi. Mulier uero si comam
nutriat gloria est illi. Quoniam capilli
pro uelamine ei dati sunt. Si quis
autem uidetur contentiosus esse.
nos talem consuetudinem non ha
bemus neque ecclesia dei. Hoc autem pre
cipio non laudans quod non in meli
us sed in deterius conuenitis. Pri
mum quidem conuenientibus uobis
in ecclesiam audio scissuras esse et ex
parte credo. Nam oportet et here
ses esse ut et qui probati sunt ma
nifesti fiant in uobis. Conuenien
tibus ergo uobis in unum iam non
est dominicam cenam manducare.
unusquisque enim suam cenam pre
sumit ad manducandum. Et alius
quidem esurit alius autem ebrius
est. Numquid domos non habetis
ad manducandum aut bibendum
aut ecclesiam dei contempnitis.
et confunditis eos qui non habent.
Quid dicam uobis laudo uos.
In hoc non laudo. Ego enim accepi
a domino quod et tradidi uobis
quoniam dominus ihesus in qua nocte
tradebatur accepit panem et gra
tias agens fregit et dixit. Accipi
te et manducate hoc est corpus
meum quod pro uobis tradetur
hoc facite in meam commemora
tionem. Similiter et calicem post
quam cenauit dicens hic calix no
ui testamenti est in meo sangui
ne. Hoc facite quocienscumque si

metis in meam commemoratio-
nem. Quotienscumque enim manduca-
bitis panem hunc et calicem bibe-
tis mortem domini annunciabitis
donec veniat. Itaque quicumque
manducaverit panem et biberit
calicem domini indigne reus erit
corporis et sanguinis domini. Probet autem
se ipsum homo et sic de pane illo
edat et de calice bibat. Qui enim
manducat et bibit indigne iu-
dicium sibi manducat et bibit non
diiudicans corpus domini. Ideo inter
vos multi infirmi et imbecilles
et dormiunt multi. Quod si nosmet
ipsos diiudicaremus non utique iu-
dicaremur. Dum iudicamur autem
a domino corripimur ut non cum hoc
mundo dampnemur. Itaque fratres
mei cum convenitis ad manducan-
dum invicem expectate. Si quis esurit
domi manducet ut non in iudicium
conveniatis. Cetera autem cum vene-
ro disponam. XII

De spiritualibus autem nolo vos
ignorare fratres. Scitis
quoniam cum gentes essetis ad
simulachra muta prout duce-
bamini euntes. Ideo notum vobis
facio quod nemo in spiritu dei loquens
dicit anathema ihesu. Et nemo
potest dicere dominus ihesus nisi in spiritu
sancto. Divisiones gratiarum vero
sunt idem autem spiritus et divisio-
nes ministrationum sunt. Idem autem
dominus et divisiones operatio-
num sunt. idem vero deus qui o-

peratur omnia in omnibus. Uni-
cuique autem datur manifestatio
spiritus ad utilitatem. Alii quidem
per spiritum datur sermo sapi-
entie. Alii sermo scientie secundum
eundem spiritum. Alteri fides in
eodem spiritu. Alii gratia sani-
tatum in uno spiritu. Alii opera-
tio virtutum. Alii prophetia. Alii discre-
tio spirituum. Alii genera lingua-
rum. Alii interpretatio sermonum.
Hec autem omnia operatur unus atque
idem spiritus dividens singulis
prout vult. Sicut enim corpus
unum est et membra habet multa.
Omnia autem membra cum sint
multa unum corpus sunt ita et
Christus. Etenim in uno spiritu omnes
nos in unum corpus baptizati
sumus sive iudei sive gentiles.
sive liberi. Et omnes uno spiritu
potati sumus. Nam et corpus
non est unum membrum sed multa.
Si dixerit pes quoniam non sum ma-
nus non sum de corpore non ideo
non est de corpore. Et si dixerit
auris quia non sum oculus
non sum de corpore non ideo non
est de corpore. Si totum corpus ocu-
lus ubi auditus. Si totum audi-
tus ubi odoratus. Nunc autem
posuit deus membra unumquodque
eorum in corpore sicut voluit. Quod
si essent omnia unum membrum ubi
corpus. Nunc autem multa qui-
dem membra unum autem corpus.
Non potest dicere oculus manui opera

tua non indigeo. Aut iterum caput
pedibus: non estis mihi necessa-
rii. Sed multo magis que videntur
membra corporis infirmiora esse
necessariora sunt. et que puta-
mus ignobiliora membra cor-
poris esse his honorem habundan-
tiorem circumdamus. Et que inho-
nesta sunt nostra. habundantio-
rem honestatem habent. hones-
ta autem nostra nullius egent. sed deus
temperavit corpus ei cui dee-
rat habundantiorem tribuendo
honorem. ut non sit scisma in cor-
pore. sed idipsum pro invicem
sollicita sint membra. Et si quid
patitur unum membrum compatiun-
tur omnia membra. Vos estis
corpus christi et membra de mem-
bro. Et quosdam quidem posuit
deus in ecclesia. Primum apostolos.
secundo prophetas. Tercio doc-
tores. deinde virtutes. exinde
gratias curationum. opitulatio-
nes. gubernationes. genera lingu-
arum. Numquid omnes apostoli.
Numquid omnes prophete. Numquid
omnes doctores. Numquid omnes
virtutes. Numquid omnes gratiam
habent curationum. Numquid omnes
linguis loquuntur. Numquid omnes
interpretantur. Emulamini autem ca-
rismata meliora. Et adhuc ex-
cellentiorem viam vobis demon-
stro. XIII

Si linguis hominum loquar
et angelorum. caritatem autem
non habeam factus sum velut
es sonans aut cymbalum tinniens.
Et si habuero prophetiam et nove-
rim misteria omnia et omnem sci-
enciam et habuero omnem fidem
ita ut montes transferam
caritatem autem non habuero nichil
sum. Et si distribuero in cibos pau-
perum omnes facultates meas et si
tradidero corpus meum ita ut ardeam
caritatem non habuero nichil mi-
chi prodest. Caritas paciens est.
benigna est. Caritas non emula-
tur. non agit perperam. non infla-
tur. non est ambiciosa. non querit
que sua sunt. non irritatur. non co-
gitat malum. non gaudet super ini-
quitate. congaudet autem veritati.
Omnia suffert omnia credit omnia
credit omnia sperat omnia sustinet.
Caritas numquam excidit. Sive pro-
phetie evacuabuntur. sive lingue
cessabunt. sive sciencia destruetur.
Ex parte enim cognoscimus et ex parte
prophetamus. Cum autem venerit quod
perfectum est evacuabitur quod ex parte est.
Cum essem parvulus loquebar ut
parvulus. sapiebam ut parvulus.
cogitabam ut parvulus. Cum autem
factus sum vir evacuavi que e-
rant parvuli. Videmus nunc
per speculum in enigmate. tunc au-
tem facie ad faciem. Nunc cognosco
ex parte. tunc autem cognoscam si-
cut et cognitus sum. Nunc autem
manet fides spes caritas tria hec.
maior autem horum est caritas.

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

Sectamini XIIII caritatem emulamini spiritalia magis autem ut prophetetis. Qui enim loquitur lingua non hominibus sed deo. Nemo enim audit. Spiritus autem loquitur misteria. Nam qui prophetat hominibus loquitur ad edificationem et exhortationem et consolationem. Qui loquitur lingua semetipsum edificat. Qui autem prophetat ecclesiam edificat. Volo autem vos omnes loqui linguis magis autem prophetare. Nam maior est qui prophetat quam qui loquitur linguis nisi forte interpretetur ut ecclesia ad edificationem accipiat. Nunc autem fratres si venero ad vos linguis loquens quid vobis prodero nisi vobis loquar aut in revelatione aut in scientia aut in prophetia aut doctrina. Tamen que sine anima vocem dantia sive tybia sive cythara nisi distinctionem sonituum dederint quomodo scietur quod canitur aut quod cytharizatur. Etenim si incertam dederit tuba vocem quis parabit se ad bellum. Ita et vos nisi per linguam manifestum sermonem dederitis quomodo scietur id quod dicitur. Eritis enim in aera loquentes. Tam multa ut puta genera sunt linguarum et nichil sine voce est. Si ergo nesciero virtutem vocis ero ei cui loquor barbarus et qui michi loquitur barbarus. Sic et vos. quoniam emulatores estis spirituum ad edificationem ecclesie querite ut habundetis. Et ideo qui loquitur lingua oret ut interpretetur. Nam si orem lingua spiritus meus orat mens autem mea sine fructu est. Quid ergo. orabo spiritu orabo et mente psallam spiritu psallam et mente. Ceterum si benedixeris spiritu quis supplet locum idiote quomodo dicet amen super tuam benedictionem quoniam quid dicas nescit. Nam tu quidem bene gratias agis sed alter non edificatur. Gratias ago deo quod omnium vestrum lingua loquor. Sed in ecclesia volo quinque verba loqui meo sensu ut alios instruam quam decem milia verborum in lingua. Fratres nolite effici pueri sensibus sed malicia parvuli estote. Sensibus autem perfecti estote. In lege enim scriptum est quoniam in aliis linguis et labiis aliis loquar populo huic et nec sic exaudient me dicit dominus. Itaque lingue in signum sunt non fidelibus sed infidelibus. Si ergo conveniat universa ecclesia in unum et omnes linguis loquantur intrent autem idiote aut infideles. Nonne dicent quod insanitis. Si autem omnes prophetent intret autem quis infidelis vel ydiota convincitur ab omnibus diiudicatur ab omnibus. Occulta cordis eius manifesta fiunt. Et ita cadens in faciem adorabit deum pronuncians quod vere deus in vobis sit. Quid ergo in vobis sit. Quid ergo est

Staats- und Universitätsbibliothek Bremen

ius est fratres. Cum convenitis
unusquisque vestrum psalmum habet
doctrinam habet apocalipsim
habet linguam habet interpretatio
nem habet. Omnia ad edificati
onem fiant. Sive lingua quis
loquitur secundum duos aut ut mul
tum tres. et per partes et unus inter
pretetur. Si autem non fuerit inter
pres taceat in ecclesia. Sibi autem lo
quatur et deo. Prophete duo aut
tres dicant et ceteri diiudicent.
Quod si alii revelatum fuerit se
denti prior taceat. Potestis enim
per singulos prophetare ut omnes
discant et omnes exhortentur.
Spiritus prophetarum prophetis sub
iecti sunt. Non enim est dissensio
nis deus. sed pacis. sicut et in omnibus
ecclesiis sanctorum doceo. Mulieres
in ecclesiis taceant. non enim permit
titur eis loqui sed subditas esse
sicut et lex dicit. Si quid autem vo
lunt discere. domi viros suos
interrogent. Turpe est enim muli
eri loqui in ecclesia. An a vobis
verbum dei processit. An in vos
solos pervenit. Si quis autem vide
tur propheta esse aut spiritalis cog
noscat que scribo vobis quia
domini sunt mandata. Si quis
autem ignorat ignorabitur. Itaque
fratres emulamini prophetare.
et nolite loqui linguis nolite pro
hibere. Omnia autem honeste et
secundum ordinem fiant in vobis

XV

Notum autem vobis facio
fratres evangelium quod
predicavi vobis quod et
accepistis in quo et statis per quod
et salvamini qua ratione predica
verim vobis si tenetis nisi frustra
credidistis. Tradidi enim vobis in
primis quod et accepi quia Christus mor
tuus est secundum scripturas pro peccatis
nostris. et quia sepultus est. et quia
resurrexit tertia die secundum scriptu
ras et quia visus est cephe et post
hec undecim. Deinde visus est
plusquam quingentis fratribus simul
ex quibus multi manent usque ad
huc quidam autem dormierunt.
Deinde visus est iacobo. deinde
apostolis omnibus. Novissime autem
omnium tamquam abortivo visus est
et michi. Ego enim sum minimus aposto
lorum. qui non sum dignus vocari a
postolus quoniam persecutus sum ecclesiam
dei. Gratia autem dei sum id quod
sum et gratia eius in me vacua
non fuit. sed habundantius om
nibus illis laboravi. non autem ego
sed gratia dei mecum. Sive enim ego
sive illi sic predicamus et sic credi
distis. Si autem Christus predicatur quod
resurrexit a mortuis quomodo quidam
dicunt in vobis quoniam resurrectio
mortuorum non est. Si autem resur
rectio mortuorum non est neque Christus
resurrexit. Inanis esset predica
tio nostra. Inanis est et fides vestra.
Invenimur enim et falsi testes dei.
quoniam diximus adversus deum.

quod suscitavit christum quem non susci
tavit. Siquidem mortui non resur
gunt. neque christus resurrexit. Quod
si christus non resurrexit. vana est
fides vestra. Adhuc enim estis in peccatis
vestris. Ergo et qui dormierunt in
christo perierunt. Si in hac vita tan
tum sperantes sumus in christo mi
serabiliores sumus omnibus hominibus
Nunc autem christus resurrexit a mor
tuis primitie dormientium. Quoniam
quidem per hominem mors et per hominem
resurrectio mortuorum. Et sicut in
adam omnes moriuntur ita et in
christo omnes vivificabuntur. Unus
quisque autem in suo ordine primitie
christus. Deinde hii qui sunt in christo
qui adventum eius crediderunt. De
inde finis cum tradiderit reg
num deo patri cum evacuaverit omnem
principatum et potestatem et virtutem.
Oportet autem illum regnare donec
ponat inimicos sub pedibus
eius. Cum autem dicat omnia subiec
ta sunt ei sine dubio preter eum qui
subiecit ei omnia. Cum autem subiec
ta fuerint ei omnia. tunc et ipse fi
lius subiectus erit ei qui sibi sub
iecit omnia ut sit deus omnia in
omnibus. Alioquin quid facient qui
baptizantur pro mortuis. Si om
nino mortui non resurgunt ut
quid baptizantur pro illis. Ut et
quid nos periclitamur omni hora. coti
die morior per vestram gloriam
fratres quam habeo in christo ihesu do
mino nostro. Si secundum hominem ad
bestias pugnavi ephesi. quid
michi prodest si mortui non re
surgunt. Manducemus et biba
mus cras enim moriemur. Nolite
seduci. Corrumpunt enim bonos
mores colloquia mala. Evigilate
iusti et nolite peccare. Ignoran
tiam enim dei quidam habent.
Ad reverentiam vobis loquor.
Sed dicet aliquis. Quomodo resurgent
mortui. Quali autem corpore
venient. Insipiens tu quod semi
nas non vivificatur nisi prius mo
riatur. Et quod seminas non
corpus quod futurum est seminas
Sed nudum granum ut puta tritici
aut alicuius ceterorum. Deus autem
dat illi corpus sicut vult et
unicuique seminum proprium corpus
Non omnis caro eadem caro sed a
lia hominum alia pecorum alia volucrum
alia piscium et corpora celestia et cor
pora terrestria. Sed alia quidem ce
lestium gloria alia terrestrium. Alia autem
claritas solis et claritas alia lu
ne et claritas alia stellarum. Stella
enim a stella differt in claritate
Sic et resurrectio mortuorum
Seminatur in corruptione sur
get in incorruptione. Seminatur
in ignobilitate surget in gloria
Seminatur in infirmitate sur
get in virtute. Seminatur corpus a
nimale surget corpus spiritale.
Sicut scriptum est. Factus est primus
homo adam in animam viven
tem. Novissimus adam in ...

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

vivificantem. Sed non prius quod spiritale
est sed quod animale est deinde quod
spiritale est. Primus homo de terra ter-
renus. Secundus homo de celo ce-
lestis. Igitur sicut portavimus
ymaginem terreni portemus et yma-
ginem celestis. Hoc autem dico fratres
quod caro et sanguis regnum dei possi-
dere non possunt neque corruptio in-
corruptelam possidebit. Ecce mis-
terium vobis dico. Omnes quidem re-
surgemus sed non omnes inmutabi-
mur. In momento in ictu oculi. In
novissima tuba. canet enim tuba
et mortui resurgent incorrupti
et nos inmutabimur. Oportet enim
corruptibile hoc induere incorrup-
tionem. et mortale hoc induere in-
mortalitatem. Cum autem mortale
hoc induerit inmortalitatem
tunc fiet sermo qui scriptus est.
Absorta est mors in victoria. U-
bi est mors victoria tua. Ubi est
mors stimulus tuus. Stimulus
autem mortis peccatum est. virtus vero
peccati lex. Deo autem gratias qui de-
dit nobis victoriam per ihesum christum
dominum nostrum. Itaque fratres mei di-
lecti stabiles estote et inmobiles
habundantes in opere domini semper
scientes quod labor vester non est in-
anis in domino.

XVI

De collectis autem que fiunt in
sanctos sicut ordinavi ec-
clesie galatie. Ita et vos fa-
cite per unam sabbati. Unusquis-
que autem vestrum apud se reponat.

recondens quod ei bene placuerit
ut non cum venero tunc collecte fiant.
Cum autem presens fuero quos probave-
ritis per epistolas hos mittam perferre
gratiam vestram in ierusalem. Quod
si dignum fuerit ut ego eam me-
cum ibunt. Veniam autem ad vos cum
macedoniam pertransiero. Nam ma-
cedoniam pertransibo. apud vos
forsitan manebo. vel etiam hyema-
bo ut vos me deducatis quocum-
que iero. Nolo vos modo in transi-
tu videre. Spero enim me aliquan-
tum temporis manere apud vos si do-
minus permiserit. Permanebo autem
ephesi usque ad penthecosten. Osti-
um enim magnum michi apertum est.
magnum et evidens. et adversarii
multi. Si autem venerit thimothe-
us. videte ut sine timore sit apud
vos. Opus enim domini operatur si-
cut et ego. Ne quis illum spernat.
Deducite autem illum in pace ut
veniat ad me. Expecto enim illum
cum fratribus. De apollo autem fratre
notum facio vobis quod multum roga-
vi eum ut veniret ad vos cum
fratribus. et utique non fuit volun-
tas eius ut modo veniret. Veniet
autem cum ei vacuum fuerit. Vigila-
te et state in fide. viriliter agite et
confortamini. et omnia vestra in cari-
tate fiant. Obsecro autem vos fra-
tres. Nostis domum stephane et for-
tunati qui sunt primitie achaie
et in ministerium sanctorum ordinaverunt se ipsos
ut et subditi sitis eiusmodi et omni

inoperanti et laboranti. Gaudeo
autem in presentia stephane et fortu
nati et athaici. Quoniam id quod
vobis deerat ipsi suppleverunt.
Refecerunt enim et meum spiritum
et vestrum. Cognoscite ergo qui eius
modi sunt. Salutant vos ecclesie
omnes ecclesie asie. Salutant vos
in domino aquila et prisca cum domes
tica sua ecclesia. Salutant vos fra
tres omnes. Salutate invicem oscu
lo sancto. Salutatio mea manu
pauli. Si quis non amat dominum
nostrum ihesum christum sit anathema
maran atha. Gratia domini nostri ihesu
christi vobiscum. Caritas mea cum
omnibus vobis in christo ihesu. Amen.

Post actam peni
tentiam consolato
riam epistolam scri
bit eis a troade per
tytum et collaudans
eos hortatur ad me
liora contristatos quidem sed
emendatos ostendens. Secun
da epistola quam scripsit beatus pau
lus corinthiis.

Paulus apostolus
ihesu christi per voluntatem
dei et thimotheus
frater ecclesie dei que est
chorinthi cum sanctis
omnibus qui sunt in
universa achaia. Gratia vobis
et pax a deo patre nostro et domino nostro
ihesu christo. Benedictus deus et pater
domini nostri ihesu christi pater misericor
diarum et deus totius consolatio
nis qui consolatur nos in omni
tribulatione nostra. Ut possimus
et ipsi consolari eos qui in omni
pressura sunt per exhortationem
qua exhortamur et ipsi a deo. Quo
niam sicut habundant passi
ones christi in nobis ita et per christum
habundat consolatio nostra. Sive
enim tribulamur pro vestra exhorta
tione. Sive consolamur pro vestra
consolatione. Sive exhortamur
pro vestra exhortatione et salute que
operatur tolerantiam earumdem
passionum quas et nos patimur
ut spes vestra firma sit pro vobis
scientes quoniam sicut socii pas
sionum estis sic eritis et consolati
onis. Non enim volumus vos igno
rare fratres de tribulatione nostra
que facta est in asya. Quia supra
modum gravati sumus supra vir
tutem ita ut tederet nos etiam
vivere. Sed ipsi in nobis ipsis re
sponsum mortis habuimus ut
non simus fidentes in nobis sed
in domino qui suscitat mortuos
qui de tantis periculis eripuit
nos et eruit in quem speramus. Quo
niam et adhuc eripiet adiuvan
tibus et vobis in oratione pro no
bis ut ex multarum personis fa
cie eius que in nobis est dona
tionis gratie agantur per mul
tos pro nobis. Nam gloria nostra hec testimonium

conscientie nostre quod in simplici-
tate et sinceritate dei et non in sa-
pientia carnali sed in gratia dei con-
versati sumus in hoc mundo ha-
bundantius autem apud vos. Non
enim alia scribimus vobis quam que
legistis et cognovistis. Spero autem
quod usque in finem cognoscetis sicut
cognovistis nos ex parte quod gloria
vestra sumus sicut et vos nostra in die
domini nostri ihesu christi. Et hac confiden-
tia volui prius venire ut secundam
gratiam haberetis et per vos tran-
sire in macedoniam et iterum a ma-
cedonia venire ad vos et a vobis
deduci in iudeam. Cum ergo hoc
voluissem. Numquid levitate usus
sum aut que cogito secundum car-
nem cogito ut sit apud me est
et non. Fidelis autem deus quia sermo
noster qui fuit ad vos non est in illo
est et non. Dei enim filius ihesus christus
qui in vobis per nos predicatus est per me et
silvanum et thimotheum non fuit in
illo est et non sed est in illo fuit. Quot-
quot enim promissiones dei sunt in
illo est. Ideo et per ipsum amen deo ad
gloriam nostram. Qui autem confir-
mat nos vobiscum in christo et qui unx-
it nos deus est et qui signavit nos
et qui dedit pignus spiritus in cordi-
bus nostris. Ego autem testem invoco
deum in animam meam quod parcens
vobis non veni ultra chorinthum
non quia dominamur fidei vestre sed ad-
iutores sumus gaudii vestri nam fi-
de statis

II

Statui hoc ipse apud me ne
iterum in tristitia venirem
ad vos. Si enim ego contristo
vos quis est qui me letificet nisi
qui contristatur ex me. Et hoc ipsum
scripsi vobis ut non veniens tristitiam
super tristitiam haberem de quibus
oportuerat me gaudere. Confidens
in omnibus vobis quia gaudium meum
omnium vestrum est. Nam ex multa tri-
bulatione et angustia cordis scripsi
vobis per multas lacrimas ut non con-
tristemini. Sed ut sciatis quam caritatem
habeam habundantius in vobis.
Si quis autem contristavit me non
me contristavit sed ex parte ut non
onerem omnes vos. Sufficit illi
qui eiusmodi est obiurgatio hec
fit a pluribus ita ut econtra magis
donetis et consolemini ne forte
habundantiori tristitia absorbea-
tur qui eiusmodi est. Propter quod ob-
secro vos ut confirmetis in illo
caritatem. Ideo enim et scripsi vobis ut
cognoscam experimentum vestrum an
in omnibus obedientes sitis. Cui aut
aliquid donastis et ego. Nam et
ego quod donavi si quid donavi propter
vos in persona christi ut non circumvenia-
mur a sathana. Non enim ignoramus
cogitationes eius. Cum venissem
troadem propter ewangelium dei et ostium
mihi apertum est in domino. Non
habui requiem spiritui meo eo quod
non invenerim tytum fratrem meum
sed valefaciens eis profectus sum
in macedoniam. Deo autem gratias

qui semper triumphat nos in Christo Iesu et odorem notitie sue manifestat per nos in omni loco. Quia Christi bonus odor sumus deo in hiis qui salvi fiunt et in hiis qui pereunt. Aliis quidem odor mortis in mortem. Aliis autem odor vite in vitam. Et ad hec quis tam ydoneus. Non enim sumus sicut plurimi adulterantes verbum dei. Sed ex sinceritate sicut ex deo coram deo in Christo loquimur. III

Incipimus iterum nosmet ipsos commendare. Aut numquid egemus sicut quidam commendaticiis epistolis ad vos vel ex vobis. Epistola nostra vos estis scripta in cordibus nostris que scitur et legitur ab omnibus hominibus manifestati quoniam epistola estis Christi ministrata a nobis et scripta non atramento sed spiritu dei vivi. Non in tabulis lapideis sed in tabulis cordis carnalibus. Fiduciam autem talem habemus per Christum ad deum. Non quod sufficientes simus cogitare aliquid a nobis quasi ex nobis. Sed sufficientia nostra ex deo est qui et ydoneos nos fecit ministros novi testamenti non littera sed spiritu. Littera enim occidit spiritus autem vivificat. Quod si ministratio mortis litteris deformata in lapidibus fuit in gloria ita ut non possent filii israel intendere faciem moysi propter gloriam vultus eius que evacuatur quomodo non magis ministratio spiritus erit in gloria. Nam si ministratio dampnationis in gloria est multo magis habundat ministerium iustitie in gloria. Nam nec glorificatum est quod claruit in hac parte propter excellentem gloriam. Nam si quod evacuatur per gloriam est. habentes igitur talem spem multa fiducia utimur. Et non sicut moyses ponebat velamen super faciem eius propter gloriam vultus eius quod evacuatur. obtusi sunt sensus eorum usque in hodiernum diem. Id ipsum velamen in lectione veteris testamenti manet non revelatum quoniam in Christo evacuatur. Sed usque in hodiernum diem cum legitur moyses velamen est positum super cor eorum. Cum autem conversus fuerit ad dominum auferetur velamen. Dominus autem spiritus est. ubi autem spiritus domini ibi libertas. Nos vero omnes revelata facie gloriam domini speculantes in eandem ymaginem transformamur a claritate in claritatem tamquam a domini spiritu. IIII

Ideo habentes hanc ministrationem iuxta quod misericordiam consecuti sumus non deficimus. Sed abdicamus occulta dedecoris non ambulantes in astutia neque adulterantes verbum dei. Sed in manifestatione veritatis commendantes nosmetipsos ad omnem conscientiam hominum coram deo quod si enim opertum est. In quibus deus huius

seculi excecavit mentes infide
lium ut non fulgeat illuminatio e
vangelii glorie Christi que est yma
go dei. non enim nosmetipsos pre
dicamus sed ihesum christum dominum nostrum
nos autem servos vestros per ihesum. Quo
niam deus qui dixit de tenebris
lucem splendescere illuxit in cordi
bus nostris ad illuminationem scientie
claritatis dei in faciem ihesu christi
habemus autem thesaurum istum
in vasis fictilibus ut sublimitas
sit virtutis dei et non ex nobis. In
omnibus tribulationem patimur sed non
angustiamur. Aporiamur sed non
destituimur. Persecutionem patimur
sed non derelinquimur. Deicimur sed
non perimus. Semper mortificatio
nem ihesu in corpore nostro circumferentes
ut et vita ihesu in corporibus nostris
manifestetur. Semper enim qui vi
vimus in mortem tradimur propter
ihesum ut et vita ihesu manifestetur
in carne nostra mortali. Ergo mors
in nobis operatur. Vita autem in
vobis. habentes autem eundem
spiritum fidei sicut scriptum est. Cre
didi propter quod locutus sum et nos
credimus propter quod et loquimur
scientes quoniam qui suscitavit
ihesum et nos cum ihesu suscitabit et
constituet vobiscum. Omnia enim propter
vos ut gratia habundans per
multos gratiarum actione habun
det in gloriam dei propter quod
non deficimus. Sed licet qui fo
ris est noster homo corrumpitur
tamen qui intus est renovatur
de die in diem. Id enim quod est in presen
ti momentaneum et leve tribu
lationis nostre supra modum in sub
limitate eternum glorie pondus
operatur in nobis non contem
plantibus que videntur sed que
non videntur. Que enim videntur
temporalia sunt. que enim non viden
tur eterna sunt. Scimus enim quo
niam si terrestris domus nostra huius habita
tionis dissolvatur quod edificatio
nem ex deo habemus domum non
manufactam eternam in celis.
Nam et in hoc ingemiscimus ha
bitationem nostram que de celo est
superindui cupientes si tamen vesti
ti non nudi inveniamur. Nam et
qui sumus in tabernaculo isto
gravati eo quod nolumus expoliari
sed supervestiri ut absorbeatur quod
mortale est a vita. Qui autem effi
cit nos in hoc ipsum deus qui dedit
nobis pignus spiritus. Audentes igi
tur semper et scientes quoniam dum sumus
in corpore peregrinamur a domino
per fidem enim ambulamus et non
per speciem. Audemus autem et bonam
voluntatem habemus magis pe
regrinari a corpore et presentes esse ad
dominum. Et ideo contendimus
sive absentes sive presentes placere
illi. Omnes enim nos manifestari
oportet ante tribunal christi ut re
ferat unusquisque propria corporis pro
ut gessit sive bonum sive malum
Scientes igitur timorem domini

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

omnibus suademus. deo autem mani
festi sumus. Spero autem et in consci
entiis vestris manifestos nos esse.
Non iterum commendamus nos vobis
sed occasionem damus vobis gloriari
pro nobis. ut habeatis ad eos
qui in facie gloriantur et non in
corde. Siue enim mente excedimus deo siue
sobrii sumus vobis. Caritas enim christi
urget nos. estimantes hoc quoniam si unus
pro omnibus mortuus est ergo omnes
mortui sunt. et pro omnibus mor
tuus est christus ut et qui vivunt iam
non sibi vivant sed ei qui pro ipsis
mortuus est et resurrexit. Itaque
nos ex hoc neminem novimus secundum
carnem. Et si cognovimus secundum
carnem christum sed nunc iam non novi
mus. Si qua ergo in christo nova
creatura est vetera transierunt
ecce nova facta sunt omnia. Omnia
autem ex deo qui nos reconciliavit
sibi per christum et dedit nobis ministe
rium reconciliationis. Quoniam
quidem deus erat in christo mundum
reconcilians sibi. Non reputans
illis delicta ipsorum. et posuit in no
bis verbum reconciliationis. Pro christo
igitur legatione fungimur tamquam
deo exhortante per nos. Obsecramus
pro christo reconciliamini deo. Eum
qui non noverat peccatum pro nobis
peccatum fecit ut nos efficeremur
iustitia dei in ipso.

VI

Adiuvantes autem exhor
tamur ne in vacuum gra
tiam dei recipiatis. Ait
enim. Tempore accepto exaudivi te
et in die salutis adiuvi te. Ecce
nunc tempus acceptabile ecce
nunc dies salutis. Nemini dantes
ullam offensionem ut non vitupe
retur ministerium nostrum. Sed in omnibus
exhibeamus nosmetipsos sicut dei
ministros. In multa patientia.
In tribulationibus. in necessitatibus.
In angustiis. in plagis. in carceri
bus. in seditionibus. in laboribus.
In ieiuniis. in vigiliis. in castitate.
In scientia. in longanimitate. in
suavitate. in spiritu sancto. in cari
tate non ficta. in verbo veritatis.
In virtute dei. per arma iustitie
a dextris et a sinistris. per gloriam
et ignobilitatem. per infamiam et bonam
famam. ut seductores et veraces.
sicut qui ignoti et cogniti. quasi
morientes et ecce vivimus. et casti
gati et non mortificati. quasi tristes
semper autem gaudentes. sicut egen
tes. multos autem locupletantes.
tamquam nihil habentes et omnia
possidentes. Os nostrum patet ad
nos. O chorinthii cor nostrum dilata
tum est. Non angustiamini in
nobis. angustiamini autem in visce
ribus vestris. Eandem autem habentes
remunerationem tamquam filiis di
co dilatamini et vos. Nolite iu
gum ducere cum infidelibus. Que
enim participatio iustitie cum iniqui
tate. Aut que societas luci ad te
nebras. Que autem conventio christi
ad belial. Aut que pars fideli cum

in belial. Quis autem consensus tem-
plo dei cum ydolis. Vos enim estis tem-
plum dei vivi sicut dicit dominus quoniam
inhabitabo in illis et in-
ambulabo et ero illorum deus et ipsi erunt
michi populus. Propter quod exite de
medio eorum et separamini dicit do-
minus et inmundum ne tetigeritis
et ego recipiam vos et ero vobis
in patrem et vos eritis michi
in filios et filias dicit dominus
omnipotens. VI.

Has igitur promissiones ha-
bentes karissimi mundemus
nos ab omni inqui-
namento carnis et spiritus perficien-
tes sanctificationem in timore do-
mini. Capite nos. Neminem lesimus
neminem corrupimus neminem
circumvenimus. Non ad condempnationem
vestram dico. Predixi enim quod in cordibus
vestris estis ad commoriendum et convi-
vendum. Multa michi fiducia est
apud vos multa michi gloriatio
pro vobis. Repletus sum con-
solatione superhabundo gaudio
in tribulatione nostra. Nam et cum
venissemus macedoniam nullam
requiem habuit caro nostra sed omnem
tribulationem passi foris pugne in-
tus timores. Sed qui consolatur
humiles consolatus est nos deus
in adventu titi. Non solum in
adventu eius sed etiam in conso-
latione eius qua consolatus est
in vobis referens nobis vestrum
desiderium vestrum fletum vestram

emulationem pro me. Ita ut ma-
gis gauderem. Quoniam et si contristavi
vos in epistola non me penitet et
si peniteret videns quod epistola illa et
si ad horam contristavit vos nunc gau-
deo. Non quia contristati estis sed quia contristati estis ad pe-
nitentiam. Contristati enim estis se-
cundum deum ut in nullo detrimen-
tum patiamini ex nobis. Que enim se-
cundum deum tristicia est penitentiam
in salutem stabilem operatur.
Seculi autem tristicia mortem operatur.
Ecce enim hoc ipsum secundum deum contristari
vos quantam in vobis operatur
sollicitudinem sed defensionem sed in-
dignationem. Sed timorem sed desiderium
sed emulationem. Sed vindictam in omni-
bus exhibuistis vos incontamina-
tos esse negotio. Igitur et si scripsi vo-
bis non propter eum qui fecit iniu-
riam nec propter eum qui passus est
sed ad manifestandam sollicitudi-
nem quam pro vobis habemus coram
deo. Ideo consolati sumus. In conso-
latione autem nostra habundantius
magis gavisi sumus super gau-
dio titi quia refectus est spiritus
eius ab omnibus vobis. Et si quid
apud illum de vobis gloriatus
sum non sum confusus. Sed sicut
omnia vobis in veritate locuti su-
mus. Ita et gloriatio nostra que fuit
ad titum veritas facta est et viscera
eius habundantius in vos sunt
reminiscentis omnium vestrum obedientiam
quomodo cum timore et tremore excepis-
tis eum. Gaudeo quod in omnibus

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

confido in vobis VII

Notam autem facimus vobis
gratiam dei que data est
in ecclesiis macedonie quod
in multo experimento tribulacionis
habundancia gaudii ipsorum fuit
et altissima paupertas eorum habun
davit in divicias simplicitatis
eorum. Quia secundum virtutem testi
monium illis reddo et supra virtutem
voluntarii fuerunt cum multa
exhortacione obsecrantes nos
graciam et communicacionem mi
nisterii quod fit in sanctos et non si
cut speravimus sed semetipsos dede
runt primum domino deinde nobis per
voluntatem dei. Ita ut rogaremus
tytum ut quemadmodum cepit ita et
perficiat in vobis etiam graciam istam.
Sed sicut in omnibus habundatis
fide et sermone et sciencia et omni
sollicitudine et caritate vestra in nos
ut in hac gracia habundetis. Non quasi
imperans dico. sed per aliorum solli
citudinem eciam vestre caritatis inge
nium bonum comprobans. Scitis
enim graciam domini nostri ihesu christi quoniam
propter vos egenus factus est cum
esset dives ut illius inopia vos
divites essetis. et consilium in hoc do.
hoc enim vobis utile est qui non
solum facere sed velle cepistis ab an
no priori. Nunc vero et facto perficite
ut quemadmodum animus promptus
est voluntatis. ita sit et perficiendi
ex eo quod habetis. Si enim voluntas
est secundum id quod habet accepta
est non secundum id quod non habet.
Non enim ut aliis sit remissio vobis
autem tribulacio. sed ex equalitate in
presenti tempore vestra habundancia illorum
inopiam suppleat. ut et illorum ha
bundancia vestre inopie sit supple
mentum ut fiat equalitas sicut scriptum
est. Qui multum non habundavit
et qui modicum non minoravit.
Gracias autem deo qui dedit eandem
sollicitudinem pro vobis in corde titi
quoniam exhortacionem quidem suscepit
sed cum sollicitior esset sua voluntate
profectus est ad vos. Misimus
autem cum illo fratrem cuius laus est
in evangelio per omnes ecclesias. Non
solum autem sed ordinatus est ab
ecclesiis comes peregrinacionis nos
tre in hanc graciam que ministra
tur a nobis ad domini gloriam
et destinatam voluntatem nostram
devitantes hoc ne quis nos vitu
peret in hac plenitudine que mi
nistratur a nobis in gloriam dei.
Providemus enim bona non tan
tum coram deo sed eciam coram
hominibus. Misimus autem cum illis
et fratrem nostrum quem probavimus in
multis sepe sollicitum esse. Nunc autem
multo sollicitiorem est pro confiden
cia multa in vos sive pro tito qui
est socius meus et in vobis ad
iutor sive fratres nostri apostoli ecclesiarum
gloria dei. Ostensionem ergo que est
caritatis vestre et nostre glorie pro
vobis in illos ostendite in faciem
ecclesiarum dei. VIII

Iam de ministerio quod
in sanctos ex habundan-
ti est michi scribere vobis.
Scio enim promptum animum vestrum pro
quo glorior de vobis apud Mace-
donas quoniam Achaia parata est ab
anno preterito et vestra pater emula-
tio provocavit plurimos. Misimus
autem fratres ut ne quod gloria-
mur de vobis evacuetur in hac
parte. Ut quemadmodum dixi pa-
rati sitis. Ne cum venerint mecum
Macedones et invenerint vos
imparatos erubescamus nos
ut non dicamus vos in hac sub-
stantia. Necessarium ergo existi-
mavi rogare fratres ut preveni-
ant ad vos et preparent repromissam
benedictionem hanc paratam
esse sic quasi benedictionem non
quasi avaritiam. Hoc autem dico
qui parce seminat parce et metet.
Et qui seminat in benedictioni-
bus de benedictionibus et metet.
Unusquisque prout destinavit in
corde suo. Non ex tristitia aut ex
necessitate. Hilarem enim datorem
diligit deus. Potens est autem deus
omnem gratiam superhabundare
facere in vobis ut in omnibus semper
omnem sufficientiam habentes ha-
bundetis in omne opus bonum. Sicut scrip-
tum est. Dispersit dedit pauperibus
iustitia eius manet in eternum.
Qui autem administrat semen se-
minanti et panem ad manducan-
dum prestabit et multiplicabit semen
vestrum. Et augebit incrementa frugum
iustitie vestre ut in omnibus locuple-
tati habundetis in omnem simpli-
citatem que operatur per nos gratia-
rum actionem deo. Quoniam ministe-
rium huius officii non solum supplet
ea que desunt sanctis. Sed etiam ha-
bundat per multos gratiarum actio-
nes in domino per probationem ministe-
rii huius glorificantes deum in o-
bedientia confessionis vestre in evan-
gelio Christi et simplicitate communi-
cationis in illos et in omnes et in
ipsorum obsecratione pro vobis de-
siderantium vos propter eminentem
gratiam dei in vobis. Gratias
deo super inenarrabili dono eius.

IX

Ipse
autem ego Paulus obsecro
vos per mansuetudinem et
modestiam Christi qui in facie qui-
dem humilis sum inter vos absens
autem confido in vobis. Rogo autem
ne presens audeam per eam confiden-
tiam qua existimor audere in
quosdam qui arbitrantur nos
tamquam secundum carnem ambu-
lemus. In carne enim ambulantes
non secundum carnem militamus.
Nam arma militie nostre non car-
nalia sed potentia deo ad destruc-
tionem munitionum. Consilia destru-
entes et omnem altitudinem extollen-
tem se adversus scientiam dei et in
captivitatem redigentes omnem
intellectum in obsequium Christi et in
promptu habentes ulcisci omnem

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

in obedientiam cum impleta fuerit vestra obedientia. Que secundum faciem sunt videte. Si quis confidit se Christi esse hoc cogitet iterum apud se quia sicut ipse Christi est ita et nos. Nam et si amplius gloriatus aliquid fuero de potestate nostra quam dedit dominus in edificationem et non in destructionem vestram, ut et non existimer tamquam terrere vos per epistolas quoniam quidem inquiunt graves sunt et fortes sunt. et fortes. presentia autem corporis infirma et sermo contemptibilis. hoc cogitet qui eiusmodi est. Quia quales sumus verbo per epistolas absentes tales et facto presentes. Non enim audemus nos inserere aut comparare quibusdam qui semetipsos commendant sed ipsi in nobis nosmetipsos metientes et comparantes nosmetipsos nobis. Nos autem non in mensum gloriabimur sed secundum regule mensuram qua mensus est nobis deus mensuram pertingendi usque ad vos. Non enim quasi non pertingentes ad vos superextendimus nos. Usque ad vos enim pervenimus in evangelio Christi. non in mensum gloriantes in alienis laboribus spem autem habentes fidei vestre in nobis magnificari secundum regulam nostram in habundantiam. Etiam in illa que ultra vos sunt evangelizare. Non in aliena regula in his que preparata sunt gloriari. Qui autem gloriatur in domino glorietur. Non enim qui seipsum commendat ille probatus est sed quem deus commendat.

X

Utinam sustineretis modicum quid insipientie mee sed et supportate me. Emulor enim vos emulatione dei. Despondi enim vos uni viro virginem castam exhibere Christo. Timeo enim ne sicut serpens evam seduxit astutia sua. Ita corrumpantur sensus vestri et excidant a simplicitate que est in Christo. Nam si is qui venit alium Christum predicat quem nos non predicavimus. Aut alium spiritum accipitis quem non accepistis. Aut aliud evangelium quod non recepistis recte pateremini. Existimo enim nihil me minus fecisse a magnis apostolis. Nam et si imperitus sermone sed non scientia. In omnibus autem manifestus sum vobis. Aut numquid peccatum feci me ipsum humilians ut vos exaltemini quoniam gratis evangelium evangelizavi vobis. Alias ecclesias expoliavi accipiens stipendium ad ministerium vestrum. Et cum essem apud vos et egerem nulli onerosus fui. Nam quod mihi deerat suppleverunt fratres qui venerunt a Macedonia. Et in omnibus sine onere me vobis servavi et servabo. Est veritas Christi in me quoniam hec gloriatio non infringetur in me in regionibus Achaie. Quare? Quia non diligo vos? Deus scit. Quod autem

facio et faciam ut amputem oc-
casionem eorum qui volunt occasio-
nem ut in quo gloriantur inve-
niantur sicut et nos. Nam eiusmo-
di pseudo apostoli sunt transfiguran-
tes se in apostolos christi. Et non mirum
quippe enim sathanas transfigurat
se in angelum lucis. Non est ergo
magnum si ministri eius trans-
figurentur sicut ministri iustitie
quorum finis erit secundum opera
ipsorum. Iterum dico ne quis putet me
insipientem. Alioquin velut insipi-
entem accipite me ut et ego mo-
dicum quid glorier. Quod loquor
non loquor secundum deum sed quasi
in insipientia in hac substantia
glorie. Quoniam multi gloriantur se-
cundum carnem et ego gloriabor. Li-
benter enim suffertis insipientes cum
sitis ipsi sapientes. Sustinetis enim
si quis vos in servitutem redigit.
Si quis devorat si quis accipit
si quis extollitur si quis in faciem
vos cedit. Secundum ignobilitatem
dico quasi nos infirmi fuerimus
in hac parte. In quo quis audet in
insipientia dico. Audeo et ego. He-
brei sunt et ego. Israhelite sunt et ego.
Semen abrahe sunt et ego. Ministri
christi sunt et ego. ut minus sapiens
dico plus ego. In laboribus plurimis
in carceribus habundantius. In
plagis supra modum. In mortibus
frequenter. A iudeis quinquies qua-
dragenas una minus accepi. Ter
virgis cesus sum. Semel lapidatus
sum. ter naufragium feci. Nocte ac
die in profundo maris fui. In iti-
neribus sepe. periculis fluminum. pe-
riculis ex genere. periculis ex genti-
bus. periculis in civitate. periculis
in solitudine. periculis in mari
periculis in falsis fratribus. In la-
bore et erumpna. In vigiliis multis
in fame et siti. In ieiuniis multis
in frigore et nuditate. preter illa
que extrinsecus sunt. Instantia
mea cotidiana sollicitudo omnium
ecclesiarum. Quis infirmatur et ego non
infirmor. Quis scandalizatur
et ego non uror. Si gloriari oportet
que infirmitatis mee sunt gloria-
bor. Deus et pater domini nostri ihesu christi
qui est benedictus in secula scit
quod non mentior. Damasci prepo-
situs gentis arethe regis custo-
diebat civitatem damascenorum
ut me comprehenderet et per fe-
nestram in sporta dimissus sum
per murum et sic effugi manus eius.

S i gloriari XI
oportet non expedit qui-
dem. veniam autem ad vi-
siones et revelationes domini. Scio
hominem in christo ante annos qua-
tuordecim. sive in corpore sive extra
corpus nescio. deus scit raptum
huiusmodi usque ad tertium celum. Et
scio huiusmodi hominem sive in cor-
pore sive extra corpus nescio.
deus scit quoniam raptus est usque in
paradisum. et audivit archana ver-
ba que non licet homini loqui. pro

huiusmodi gloriabor. pro me autem ni-
chil nisi in infirmitatibus meis.
Nam et si voluero gloriari non
ero insipiens. veritatem enim di-
cam. Parco autem ne quis me ex-
istimet supra id quod videt in me.
aut audit aliquid ex me. Et ne
magnitudo revelationum extollat
me datus est michi stimulus
carnis mee angelus sathane ut
me colaphizet. Propter quod ter dominum
rogavi ut discederet a me. et
dixit michi. Sufficit tibi gratia
mea. Nam virtus in infirmita-
te perficitur. Libenter igitur gloria-
bor in infirmitatibus meis ut
inhabitet in me virtus cristi. Propter
quod placeo michi in infirmitatibus
in contumeliis. in necessitatibus
in persecutionibus. in angustiis pro
cristo. Cum enim infirmor tunc po-
tens sum. Factus sum insipiens
sed vos me coegistis. ego enim debui
a vobis commendari. Nichil enim
ab hiis que sunt supra modum
apostoli. Tamen et si nichil sum sig-
na tamen apostolatus facta sunt
super vos in omni pacientia signis
et prodigiis et virtutibus. Quid enim
est quod minus habuistis pre ceteris ec-
clesiis nisi quod ego ipse non grava-
vi vos. Donate michi hanc in-
iuriam. Ecce tercio paratus sum ve-
nire ad vos et non ero gravis
vobis. non enim quero que vestra
sunt sed vos. non enim debent filii
parentibus thezaurizare sed parentes fi-
liis. Ego autem libentissime impen-
dam et superimpendar ipse pro
animabus vestris. Licet plus
vos diligens minus diligar. Sed
esto ego vos non gravavi. Sed
cum essem astutus dolo vos cepi.
Numquid per aliquem eorum quos misi ad
vos circumveni vos. Rogavi ti-
tum et misi cum illo fratrem. Num-
quid titus vos circumvenit. Nonne
eodem spiritu ambulavimus.
Nonne eisdem vestigiis. Olim
putatis quod excusemus nos apud
vos. coram deo in cristo loquimur.
Omnia autem carissimi propter vestram
edificationem. Timeo enim ne forte
cum venero non quales volo in-
veniam vos et ego inveniar a
vobis qualem non vultis. Ne
forte contentiones emulationes
animositates dissensiones de-
tractiones. susurrationes. infla-
tiones. seditiones sint inter vos.
ne iterum cum venero humiliet me
deus apud vos et lugeam multos
ex hiis qui peccaverunt et non egerunt
penitentiam super inmunditia et for-
nicatione et inpudicitia quam
gesserunt

XII

Ecce tercio hoc venio ad vos
In ore duorum vel trium testium stabit
omne verbum. Predixi et pre-
dico ut presens bis et nunc absens. hiis
qui ante peccaverunt et ceteris om-
nibus. quoniam si venero non par-
cam. An experimentum eius queritis
qui in me loquitur cristus. Cum

in vobis non infirmatur sed
potens est in vobis. Nam et si
crucifixus est ex infirmitate sed
vivit ex virtute dei. Nam et nos
infirmi sumus in illo sed vivemus
in illo ex virtute dei in vobis. Vos
metipsos temptate si estis in fi-
de. Ipsi vos probate. An non cog-
noscitis vos metipsos quia Christus
Ihesus in vobis est nisi forte re-
probi estis. Spero autem quod cog-
noscetis quia nos non sumus
reprobi. Oramus autem deum
ut nichil mali faciatis non ut
nos probati pareamus sed ut
vos quod bonum est faciatis. Nos
autem ut reprobi simus. Non enim
possumus aliquid adversus veri-
tatem sed pro veritate. Gaude-
mus enim quando nos infirmi sumus
vos autem potentes estis. Hoc et
oramus vestram consummationem.
Ideo hec absens scribo ut non
presens durius agam secundum po-
testatem quam dominus dedit michi
in edificationem et non in destruc-
tionem vestram. De cetero fratres
gaudete. Perfecti estote. Exhorta-
mini. Idem sapite. Pacem ha-
bete et deus dilectionis et pacis
erit vobiscum. Salutate invicem
in osculo sancto. Salutant vos
omnes sancti. Gratia domini nostri
Ihesu Christi et caritas dei et communi-
catio sancti spiritus sit cum omnibus
vobis Amen.

Galathe sunt greci.
hii verbum veritatis
ab apostolo primum susce-
perunt sed post dis-
cessum eius temp-
tati a falsis apostolis
in legem et circumci-
sionem verterentur. Hos apostolus
revocat ad fidem veritatis scri-
bens eis ab Epheso.

Epistola pauli ad Galathas

Paulus apostolus
non ab hominibus
neque per hominem
sed per Ihesum Christum et
deum patrem qui
suscitavit eum.
et qui mecum sunt
omnes fratres ecclesiis galatie. Gra-
tia vobis et pax a deo patre et
domino nostro Ihesu Christo qui dedit semet
ipsum pro peccatis nostris ut eriperet
nos de presenti seculo nequam secundum
voluntatem dei et patris nostri
cui est gloria in secula seculorum
amen. Miror quod sic tam cito transfe-
rimini ab eo qui vos vocavit
in gratiam Christi in aliud evange-
lium quod est aliud nisi sunt ali-
qui qui vos conturbant et vo-
lunt convertere evangelium Christi.
Sed licet nos aut angelus de ce-
lo evangelizet vobis preterquam
quod evangelizavimus vobis ana-
thema sit. Sicut predixi et nunc
iterum si quis vobis evangelizaverit

rit preterquam quod accepistis anathe
ma sit. Modo enim hominibus sua
deo an deo? Aut quero hominibus
placere? Si adhuc hominibus pla
cerem Christi servus non essem.
Notum enim vobis facio fratres
evangelium quod evangelizatum
est a me quia non est secundum
hominem neque enim ego ab homine
accepi illud neque didici. Sed per reve
lationem ihesu christi. Audistis enim
conversationem meam aliquando in
iudaismo: quoniam supra modum perse
quebar ecclesiam dei et expugna
bam illam. Et proficiebam in iu
daismo supra multos coetaneos
meos in genere meo. Abundan
tius emulator existens pater
narum mearum traditionum. Cum
autem placuit ei qui me segrega
vit ex utero matris mee et vo
cavit per gratiam suam ut revelaret
in me filium suum ut evangeli
zarem illum in gentibus: continuo
non acquievi carni et sanguini.
Neque veni ierosolimam ad ante
cessores meos apostolos sed abii in
arabiam et iterum reversus sum
damascum. Deinde post annos
tres veni ierosolimam videre
petrum et mansi apud eum diebus
quindecim. Alium autem apostolorum
neminem vidi. nisi iacobum fratrem
domini. Que autem scribo vobis ecce
coram deo quia non mentior.
Deinde veni in partes syrie et
cilicie. Eram autem ignotus facie
ecclesiis iudee que erant in christo.
Tantum auditum habebant quoniam
qui persequebatur nos aliquando: nunc
evangelizat fidem quam aliquando
expugnabat et in me clarifica
bant deum. II

Deinde post annos quatuor
decim ascendi ierosoli
mam cum barnaba as
sumpto et tito. Ascendi autem per
revelationem et contuli cum illis
evangelium quod predico in genti
bus. Seorsum autem cum hiis qui
videbantur esse aliquid ne forte
in vacuum currerem aut cucurrissem.
Sed neque titus qui mecum erat cum
esset gentilis compulsus est circum
cidi. Sed propter introductos fal
sos fratres qui subintroierunt
explorare libertatem nostram quam
habemus in ihesu christo ut nos in
servitutem redigerent neque ad
horam cessimus subiectioni ut
veritas evangelii permaneat a
pud vos. Ab hiis autem qui vide
bantur esse aliquid quales ali
quando fuerint nichil mea interest. De
us personam hominis non accipit.
Michi autem qui videbantur ali
quid esse nichil contulerunt. Sed
econtra cum vidissent quod cre
ditum est michi evangelium prepucii
sicut et petro circumcisionis. Qui
enim operatus est petro in apostolatum
circumcisionis operatus est et michi
inter gentes. Et cum cognovissent
gratiam que data est michi. Iacobus

et cephas et iohannes qui vide-
bantur columpne esse dederunt
dexteras michi et barnabe soci-
etatis ut nos in gentes. Ipsi
autem in circumcisionem tantum ut pau-
perum memores essemus. Quod etiam
sollicitus fui hoc ipsum facere. Cum
autem venisset cephas anthio-
chiam in faciem eius restiti quia
reprehensibilis erat. Prius enim quam
venirent quidam a iacobo cum
gentibus edebant. Cum autem ve-
nissent subtrahebat et segrega-
bat se timens eos qui ex circum-
cisione erant. Et simulationi
eius consenserunt ceteri iudei. Ita
ut barnabas duceretur ab eis
in illam simulationem. Sed cum
vidissem quod non recte ambularent
ad veritatem evangelii dixi ce-
phe coram omnibus. Si tu cum iude-
us sis gentiliter et non iudaice vi-
vis quomodo gentes cogis iudaizare.
Nos natura iudei et non ex gen-
tibus peccatores. Scientes autem quod
non iustificatur homo ex operibus
legis nisi per fidem ihesu christi et nos
in christo ihesu credimus ut iustifi-
cemur ex fide christi et non ex operibus
legis. Non iustificabitur omnis
caro. Quod si querentes iustifi-
cari in christo inventi sumus et
ipsi peccatores. Numquid christus
minister peccati est. Absit. Si enim
que destruxi hec iterum edifico pre-
varicatorem me constituo. Ego
enim per legem legi mortuus sum
ut vivam deo. Christo confixus
sum cruci. Vivo autem iam non
ego. Vivit vero in me christus. Quod
autem nunc vivo in carne. In
fide vivo filii dei qui dilexit me
et tradidit semetipsum pro me.
Non abicio gratiam dei. Si enim
per legem iustitia ergo christus gra-
tis mortuus est.

III

O insensati galathe quis
vos fascinavit veritati
non credere ante quorum
oculos ihesus christus proscriptus est
et in vobis crucifixus. Hoc solum
volo a vobis discere. Ex operibus
legis spiritum accepistis. An ex au-
ditu fidei. Sic stulti estis. Ut cum
spiritu ceperitis nunc carne con-
summamini. Tanta passi estis
sine causa si tamen sine causa.
Qui ergo tribuit vobis spiritum
et operatur virtutes in vobis ex
operibus legis. An ex auditu
fidei sicut scriptum est. Abraham
credidit deo et reputatum est ei
ad iustitiam. Cognoscite ergo
quia qui ex fide sunt hii filii sunt
abrahe. Providens autem scrip-
tura quia ex fide iustificat gen-
tes deus. Prenuntiavit abrahe.
Quia benedicentur in te omnes
gentes. Igitur qui ex fide sunt
benedicentur cum fideli abraham.
Quicumque enim ex operibus legis sunt
sub maledicto sunt. Scriptum
est enim. Maledictus omnis qui
non permanserit in omnibus que

scripta sunt in libro legis ut faciat ea. Quoniam autem in lege nemo iustificabitur apud deum. manifestum est quia iustus ex fide uiuit. Lex autem ex fide non est sed qui fecerit ea uiuet in illis. Christus nos redemit de maledicto factus est pro nobis maledictum. Quia scriptum est. Maledictus omnis qui pendet in ligno ut in gentibus benedictio fieret abrahe in christo ihesu ut pollicitationem spiritus accipiamus per fidem. Fratres secundum hominem dico tamen hominis confirmatum est testamentum nemo spernit aut superordinat. Abrahe dicte sunt promissiones et semini eius. Non dicit et seminibus quasi in multis sed quasi in uno semini tuo qui est christus. Hoc autem dico testamentum confirmatum a deo que post quadringentos et triginta annos facta est lex non irritum facit ad euacuandam promissionem. Nam si ex lege hereditas iam non ex promissione. Abrahe autem per repromissionem donauit deus. Quid igitur lex. propter transgressiones posita est donec ueniret semen cui promiserat ordinata per angelos in manu mediatoris. Mediator autem unius non est. lex ergo aduersus promissa dei. Absit. Si enim data esset lex que posset uiuificare uere ex lege esset iustitia. Sed conclusit scriptura omnia sub peccato ut promissio ex fide ihesu christi daretur credentibus. Prius autem quam ueniret fides sub lege custodiebamur conclusi in eam fidem que reuelanda erat. Itaque lex pedagogus fuit in christo ut ex fide iustificemur. At ubi uenit fides iam non sumus sub pedagogo. Omnes enim filii dei estis per fidem in christo ihesu. Quicumque enim in christo baptizati estis christum induistis. Non est iudeus neque grecus non est seruus neque liber neque masculus neque femina. Omnes enim uos unum estis in christo ihesu. Si autem uos christi ergo semen abrahe estis secundum promissionem heredes.

IIII

Dico autem uobis quanto tempore heres paruulus est nichil differt a seruo cum sit dominus omnium sed sub tutoribus et actoribus est usque ad prefinitum tempus a patre. Ita et nos cum essemus paruuli sub elementis mundi eramus seruientes. At ubi uenit plenitudo temporis misit deus filium suum factum ex muliere factum sub lege ut eos qui sub lege erant redimeret ut adoptionem filiorum reciperemus. Quoniam autem estis filii dei misit deus spiritum filii sui in corda uestra clamantem abba pater. Itaque iam non est seruus sed filius

... quod si filius et heres per deum. Sed
tunc quidem ignorantes deum
his qui natura non sunt dii ser
viebatis. Nunc autem cum cognoveri
tis deum, ymmo cogniti sitis a deo,
quomodo convertimini iterum ad infir
ma et egena elementa quibus
denuo servire vultis. Dies obser
vatis et menses et tempora et annos.
Timeo autem vos ne forte sine cau
sa laboraverim in vobis. Estote
sicut ego quia et ego sicut vos fra
tres obsecro vos. Nichil me le
sistis. Scitis autem quia per infirmita
tem carnis ewangelizavi vob
iam pridem et temptationem
vestram in carne mea non sprevis
tis sed sicut angelum dei excepistis
me sicut christum yhesum. Ubi est ergo
beatitudo vestra. Testimonium enim per
hibeo vobis quia si fieri potuisset
oculos vestros eruissetis et dedisse
tis michi. Ergo inimicus sum fac
tus dicens vobis. Emulantur vos
non bene sed excludere vos volunt
ut illos emulemini. Bonum autem emu
lamini semper in bono et non tantum
cum presens sum apud vos. Filioli
mei quos iterum parturio donec christus
formetur in vobis. Vellem autem
apud vos esse modo et mutare vo
cem meam quoniam confundar
in vobis. Dicite michi qui sub lege
vultis esse legem non legistis. Scrip
tum est enim quoniam abraham du
os filios habuit unum de ancilla et
unum de libera. Sed qui de ancilla se

cundum carnem natus est qui autem
de libera per repromissionem que
sunt per allegoriam dicta. Hec enim
sunt duo testamenta unum qui
dem de monte syna in servitu
tem generans que est agar. Sy
na enim mons est in arabia qui
coniunctus est ei que nunc est ihe
rusalem et servit cum filiis suis.
Illa autem que sursum est iherusalem
libera est que est mater nostra.
Scriptum est enim letare sterilis que
non paris et erumpe et clama
que non parturis quia multi fi
lii deserte magis quam eius que
habet virum. Nos autem fratres
secundum ysaac promissionis filii
sumus. Sed quomodo tunc is qui secundum
carnem natus fuerat perseque
batur eum qui secundum carnem
spiritum, ita et nunc. Sed quid dicit
scriptura. Eice ancillam et filium
eius. Non enim heres erit filius
ancille cum filio libere. Itaque fra
tres non sumus ancille filii sed
libere qua libertate christus nos
liberavit.

V

State et nolite iterum iugo
servitutis contineri.
Ecce ego paulus dico
vobis quia si circumcidamini christus
vobis nichil proderit. Testificor
autem rursum omni homini circumci
denti se quoniam debitor est universe
legis faciende. Evacuati estis a
christo qui in lege iustificamini
a gratia excidistis. Nos enim spiritu

ex fide spem iustitie expecta
mus. Nam in christo ihesu neque circum
cisio aliquid valet neque preputium
sed fides que per dilectionem operatur.
Currebatis bene. quis vos im
pedivit veritati non obedire.
Nemini consenseritis. persuasio
hec non est ex eo qui vocat vos.
Modicum fermentum totam mas
sam corrumpit. Ego confido
in vobis in domino quod nichil
aliud sapietis. Qui autem contur
bat vos portabit iudicium
quicumque est ille. Ego autem fratres
si circumcisionem predico adhuc. quid
adhuc persecutionem patior. Er
go evacuatum est scandalum crucis.
Utinam et abscidantur qui vos
conturbant. Vos enim in liberta
tem vocati estis fratres. tantum
ne libertatem in occasionem de
tis carnis sed per caritatem servite in
vicem. Omnis enim lex in uno sermo
ne impletur. Diliges proximum tuum
sicut te ipsum. Quod si invicem mor
detis et comeditis. videte ne ab in
vicem consumamini. Dico autem. Spi
ritu ambulate et desideria carnis
non perficietis. caro enim concupis
cit adversus spiritum. spiritus autem ad
versus carnem. Hec enim sibi invicem
adversantur. ut non quecumque vultis
illa faciatis. Quod si spiritu ducimini
non estis sub lege. Manifesta autem
sunt opera carnis. que sunt forni
catio. immunditia. impudicitia. luxu
ria. ydolorum servitus. veneficia.

inimicicie. contentiones. emula
tiones. ire. rixe. dissensiones.
secte. invidie. homicidia. ebrie
tates. comessationes et hiis similia
que predico vobis sicut predixi.
quoniam qui talia agunt regnum dei
non consequentur. Fructus enim spiritus
est caritas. gaudium. pax. pacien
cia. longanimitas. bonitas. be
nignitas. mansuetudo. fides. mo
destia. castitas. continentia. Ad
versus huiusmodi non est lex. Qui
autem sunt christi carnem suam crucifix
erunt cum viciis et concupiscentiis.
Si spiritu vivimus spiritu et ambu
lemus. Non efficiamur inanis glo
rie cupidi invicem provocantes in
vicem invidentes. VI

Fratres et si preoccupatus
fuerit homo in aliquo
delicto vos qui spirituales
estis huiusmodi instruite in spiritu
lenitatis considerans te ipsum ne
et tu tempteris. Alter alterius one
ra portate et sic adimplebitis legem
christi. Nam si quis existimat se ali
quid esse cum nichil sit. ipse se seducit.
Opus autem suum probet unusquis
que et sic in semetipso gloriam habebit
et non in altero. Unusquisque enim onus
suum portabit. Communicet enim
qui cathezizatur verbo ei qui se
cathezizat in omnibus bonis. No
lite errare deus non irridetur.
Que enim seminaverit homo hec
et metet. Quoniam qui seminat in car
ne sua de carne et metet corrup

nonem. Qui autem seminat in spiritu
de spiritu metet vitam eternam. Bonum
autem facientes non deficiamus
tempore enim suo metemus non de-
ficientes. Ergo dum tempus habe-
mus operemur bonum ad omnes
maxime autem ad domesticos fidei.
Videte qualibus litteris scripsi vobis
mea manu. Quicumque enim volunt
placere in carne hii cogunt vos
circumcidi tantum ut crucis christi perse-
cucionem non paciantur. Neque
qui circumciduntur legem custo-
diunt. Sed volunt vos circumcidi
ut in carne vestra glorientur. Michi
autem absit gloriari nisi in cruce
domini nostri ihesu christi per quem michi
mundus crucifixus est et ego mun-
do. In christo enim ihesu neque circumci-
sio aliquid valet neque preputium
sed nova creatura. Et quicumque hanc
regulam secuti fuerint pax
super illos et misericordia et super israel dei.
De cetero nemo michi molestus
sit. Ego enim stigmata domini nostri
ihesu christi in corpore meo porto. Gra-
cia domini nostri ihesu cristi cum spiritu
vestro fratres

Ephesii sunt asiani
hii accepto verbo
veritatis perstiterunt
in fide. Hos collau-
dat apostolus scribens
eis a roma de carcere
per thiticum diaconum

Paulus apostolus ihesu
christi per voluntatem
dei sanctis omnibus
qui sunt ephesi et
fidelibus qui sunt
in christo ihesu. Gracia
vobis et pax a deo
patre nostro et domino nostro ihesu christo.
Benedictus deus et pater domini
nostri ihesu cristi qui benedixit nos
in omni benedictione spirituali celesti-
bus in christo. Sicut elegit nos in ipso
ante mundi constitutionem ut
essemus sancti et inmaculati in
conspectu eius in caritate qui
predestinavit nos in adopcionem
filiorum per ihesum cristum in ipsum se-
cundum propositum voluntatis
sue in laude glorie gracie sue
in qua gratificavit nos in di-
lecto filio suo. In quo habemus
redempcionem per sanguinem eius
remissionem peccatorum secundum
divitias gracie eius que super-
habundavit in nobis. In omni
sapiencia et prudencia ut no-
tum faceret nobis sacramentum
voluntatis sue secundum bonum
placitum eius quod proposuit in
dispensacione plenitudinis
temporum instaurare omnia in
cristo que in celis et que in terra
sunt in ipso. In quo et nos vocati
sumus predestinati secundum propositum
eius qui omnia operatur secundum
consilium voluntatis sue ut simus
in laudem glorie eius qui ante

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

speravimus in cristo. In quo et
vos cum audissetis verbum veritatis
ewangelium salutis vestre. in quo et
credentes signati estis spiritu
promissionis sancto qui est pig
nus hereditatis nostre in redemptio
nem adquisitionis in laudem
glorie ipsius. Propterea et ego audi
ens fidem vestram que est in domino
Ihesu et dilectionem in omnes sanc
tos. Non cesso gratias agens.
pro vobis. memoriam vestri
faciens in orationibus meis ut
deus domini nostri Ihesu Christi pater glorie
det vobis spiritum sapientie
et revelationis in agnitionem
eius. Illuminatos oculos cordis vestri
ut sciatis que sit spes vocatio
nis eius. et que divicie glorie
hereditatis eius in sanctis et
que sit supereminens magni
tudo virtutis eius in nos qui
credimus secundum operationem
potentie virtutis eius quam ope
ratus est in cristo suscitans
illum a mortuis. Et constituens
ad dexteram suam in celestibus
supra omnem principatum et potestatem
et virtutem et dominationem et omne
nomen quod nominatur non solum
in hoc seculo sed et in futuro. Et
omnia subiecit sub pedibus eius
Et ipsum dedit caput supra om
nem ecclesiam que est corpus ipsius
Plenitudo eius qui omnia
in omnibus adimpletur

Et vos cum essetis mortui
delictis et peccatis vestris in
quibus aliquando ambulas
tis secundum seculum mundi huius
secundum principem potestatis aeris
huius spiritus qui nunc operatur in fi
lios diffidentie. In quibus et nos
aliquando conversati sumus in desideri
is carnis nostre facientes volun
tatem carnis et cogitationum et
eramus natura filii ire sicut
et ceteri. Deus autem dives est in
misericordia propter nimiam caritatem suam
qua dilexit nos et cum essemus
mortui peccatis convivificavit
nos Christo cuius gratia estis salva
ti et conresuscitavit et consede
re fecit in celestibus in cristo Ihesu
ut ostenderet in seculis superve
nientibus habundantes divicias
gratie sue in bonitate super nos
in Christo Ihesu. Gratia enim salvati
estis per fidem et hoc non ex vobis
Dei donum est non ex operibus ut ne
quis glorietur. Ipsius enim sumus
factura creati in Christo Ihesu in operi
bus bonis que preparavit deus
ut in illis ambulemus. Propter
quod memores estote quod aliquando
vos eratis gentes in carne qui
dicebamini preputium ab ea que di
citur circumcisio in carne manu
facta. qui eratis in illo tempore
sine Christo. Alienati a conversatione
Israel. et hospites testamentorum
promissionis spem non haben
tes et sine deo in mundo. Nunc autem

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

in christo ihesu. vos qui aliquando eratis
longe facti estis prope in sanguine
christi. Ipse est enim pax nostra qui fe
cit utraque unum et medium parietem
maceriae solvens inimicitias in
carne sua. legem mandatorum
decretis evacuans ut duos con
dat in semetipso in unum novum
hominem faciens pacem. et recon
ciliet ambos in uno corpore deo
per crucem interficiens inimicitias
in semetipso. Et veniens evan
gelizavit pacem vobis qui lon
ge fuistis. et pacem hiis qui prope.
Quoniam per ipsum accessum habemus
ambo in uno spiritu ad patrem.
Ergo iam non estis hospites et
advene sed estis cives sanctorum
et domestici dei. superedificati su
per fundamentum apostolorum et prophetarum
ipso summo angulari lapide christo
ihesu. In quo omnis edificatio con
structa crescit in templum sanctum
in domino. In quo et vos coedificami
ni in habitaculum dei in spiritu sancto.

Huius III
rei gratia ego paulus
vinctus ihesu christi pro
vobis gentibus si tamen audistis
dispensationem gratiae dei quae
data est michi in vobis. Quoniam
secundum revelationem michi notum
factum est sacramentum sicut supra
scripsi in brevi prout potestis le
gentes intelligere prudentiam
meam in misterio christi. Quod aliis ge
nerationibus non est agnitum

filiis hominum sicut nunc revelatum
est sanctis apostolis eius et prophe
tis eius in spiritu esse gentes co
heredes et concorporales et compartici
pes promissionis in christo ihesu per
evangelium cuius factus sum mi
nister secundum donum gratiae dei quae da
ta est michi secundum operationem
virtutis eius. Michi omnium sanctorum
minimo data est gratia haec in gen
tibus evangelizare investigabi
les divitias christi et illuminare omnes
quae sit dispensatio sacramenti
absconditi a seculis in deo qui
omnia creavit. ut innotescat
principibus et potestatibus in celestibus
per ecclesiam multiformis sapien
tia dei. secundum prefinitionem se
culorum quam fecit in christo domino nostro
in quo habemus fiduciam et accessum
in confidentia per fidem eius. Prop
ter quod peto ne deficiatis in tribula
tionibus meis pro vobis quae est
gloria vestra. Huius rei gratia flecto ge
nua mea pro vobis ad patrem
domini nostri ihesu christi ex quo omnis pater
nitas in celis et in terra nominatur
ut det vobis secundum divitias glo
rie virtutem corroborari per spiritum
eius in interiori homine habita
re christum per fidem in cordibus vestris.
In caritate radicati et fundati.
ut possitis comprehendere cum omnibus
sanctis quae sit latitudo et longi
tudo et sublimitas et profundum.
Scire etiam supereminentem scien
tiae caritatem christi ut impleamini

in omnem plenitudinem dei. Ei autem
qui potens est omnia facere quam
superhabundanter petimus aut
intelligimus secundum virtutem
que operatur in nobis. Ipsi gloria
in ecclesia et in christo ihesu in omnes
generationes seculi seculorum amen.

Obsecro IIII
itaque vos fratres ego
vinctus in domino ut dig-
ne ambuletis vocatione qua vo-
cati estis cum omni humilitate et man-
suetudine et patientia supportan-
tes invicem in caritate solliciti ser-
vare unitatem spiritus in vinculo
pacis. Unum corpus et unus spiritus
sicut vocati estis in una spe
vocationis vestre. Unus deus una
fides unum baptisma unus deus
et pater omnium qui super omnes et per
omnia in omnibus nobis. Unicuique
autem nostrum data est gratia secundum
mensuram donationis christi. Propter
quod dicit. Ascendens in altum cap-
tivam duxit captivitatem dedit
dona hominibus. Quod autem ascen-
dit quid est nisi quia descendit
primum in inferiores partes terre. Qui
descendit ipse est qui ascendit
super omnes celos ut impleret omnia.
Et ipse dedit quosdam quidem
apostolos quosdam autem prophetas ali-
os vero evangelistas. alios autem
pastores et doctores ad consumma-
tionem sanctorum in opus ministerii
In edificationem corporis christi donec
occurramus omnes in unitate
fidei et agnitionis filii dei. In vi-
rum perfectum in mensuram etatis
plenitudinis christi. ut iam non
simus parvuli fluctuantes et cir-
cumferamur omni vento doctrine. In
nequitia hominum. In astutia ad cir-
cumventionem erroris. Veritatem
autem facientes. In caritate cresca-
mus in illo per omnia qui est caput
christus. Ex quo totum corpus compac-
tum et conexum per omnem iunctu-
ram subministrationis secundum
operationem in mensuram uni-
uscuiusque membri augmentum corporis
facit in edificationem sui in ca-
ritate. Hoc dico igitur et testi-
ficor in domino ut iam non ambu-
letis sicut gentes ambulant.
In vanitate sensus sui habentes
tenebris obscuratum intellectum
Alienati a vita dei per ignoran-
tiam que est in illis propter ceci-
tatem cordis ipsorum. Qui desperan-
tes semetipsos tradiderunt impu-
dicitie. In operationem immunditie
omnis in avaritia. Vos autem non
ita didicistis christum. Si tamen illum
audistis. et in ipso edocti estis
sicut est veritas in ihesu deponere
vos secundum pristinam conversatio-
nem hominem veterem qui corrum-
pitur secundum desideria erroris.
Renovamini autem spiritu mentis vestre
et induite novum hominem qui
secundum deum creatus est in iustitia
et sanctitate veritatis. Propter quod
deponentes mendacium. loqua

Staats- und Universitätsbibliothek Bremen

mini unusquisque veritatem cum
proximo suo quoniam sumus invicem
membra. Irascimini et nolite pec
care. Sol non occidat super ira
cundiam vestram. Nolite locum
dare diabolo. Qui furabatur
iam non furetur: magis autem
laboret operando manibus
suis quod bonum est ut habeat
unde tribuat necessitatem patien
ti. Omnis sermo malus ex ore
vestro non procedat. Sed si quis bo
nus est ad edificationem fidei ut
det gratiam audientibus. Et no
lite contristare spiritum sanctum dei
in quo signati estis in diem redemp
tionis. Omnis amaritudo ira
et indignatio et clamor et blas
phemia tollatur a vobis cum
omni malitia. Estote autem invicem
benigni misericordes donantes
invicem sicut et deus in christo
donavit vobis.

V

Estote imitatores dei
sicut filii carissimi et
ambulate in dilectione
sicut et christus dilexit nos et tra
didit semetipsum oblationem et
hostiam deo in odorem suavitatis.
Fornicatio autem et omnis immun
dicia aut avaritia nec nominetur
in vobis sicut decet sanctos. et
turpitudo aut stultiloquium aut
scurrilitas que ad rem non perti
net. Sed magis gratiarum actio. Hoc
enim scitote intelligentes quod omnis
fornicator aut immundus aut
avarus quod est ydolorum servitus
non habet hereditatem in reg
no christi et dei. Nemo vos seducat
inanibus verbis. propter hec enim ve
nit ira dei in filios diffidentie.
Nolite ergo effici participes eorum.
Eratis enim aliquando tenebre, nunc
autem lux in domino ut filii lucis
ambulate. fructus enim lucis est
in omni bonitate et iustitia et ve
ritate. Probantes quid sit be
neplacitum deo. Et nolite commu
nicare operibus infructuosis tene
brarum. Magis autem redarguite.
Que enim in occulto fiunt ab ipsis
est turpe dicere. Omnia que argu
untur a lumine manifestantur. omne
enim quod manifestatur lumen est.
propter quod dicit. Surge qui dormis
et exurge a mortuis et illumina
bit te christus. Videte itaque fra
tres quomodo caute ambule
tis non quasi insipientes sed ut
sapientes redimentes tempus
quoniam dies mali sunt. Propterea
nolite fieri imprudentes sed
intelligentes que sit voluntas
dei. Et nolite inebriari vino
in quo est luxuria. Sed implemini
spiritu sancto loquentes vobismet
ipsis in psalmis et ymnis et
canticis spiritualibus cantantes
et psallentes in cordibus vestris
domino gratias agentes semper
pro omnibus in nomine domini nostri ihesu
christi. Mulieres viris suis subiec
te sint sicut domino. Quoniam vir

caput est mulieris sicut christus
caput est ecclesie. Ipse salvator cor-
poris eius. Sed ut ecclesia subiecta
est christo ita et mulieres viris in omnibus.
Viri diligite uxores vestras sicut et
christus dilexit ecclesiam et semetipsum
tradidit pro ea ut illam sanctifi-
caret mundans lavacro aque
in verbo vite ut ipse exhiberet glo-
riosam ecclesiam non habentem
maculam aut rugam aut aliquid
huiusmodi sed ut sit sancta et inma-
culata. Ita et viri debent diligere
uxores suas ut corpora sua. Qui
uxorem suam diligit. se ipsum di-
ligit. Nemo enim umquam carnem
suam odio habuit sed nutrit et
fovet eam sicut christus ecclesiam
quia membra sumus corporis eius de
carne eius et de ossibus eius. Prop-
ter
hoc relinquet homo patrem et
matrem suam et adherebit uxo-
ri sue. et erunt duo in carne
una. Sacramentum hoc magnum
est. Ego autem dico in christo et ecclesia.
Verumtamen et vos singuli. unus-
quisque uxorem suam sicut se ipsum
diligat. uxor autem timeat vi-
rum.

Filii obedi- VI
te parentibus vestris in
domino. Hoc enim iustum
est. honora patrem tuum et matrem
quod est primum mandatum in pro-
missione ut bene sit tibi et sis
longevus super terram. Et patres
nolite ad iracundiam provocare
filios. sed educate illos in disciplina

na et correptione domini. Servi obe-
dite dominis carnalibus cum
timore et tremore in simplicita-
te cordis vestri sicut christo. Non ad
oculum servientes quasi hominibus
placentes sed ut servi christi facien-
tes voluntatem dei ex animo cum
bona voluntate. servientes sicut
domino et non hominibus scientes
quoniam quod unusquisque quodcumque
fecerit bonum hoc percipiet a domino
sive servus sive liber. Et vos do-
mini eadem facite illis remit-
tentes minas scientes quia et
illorum et vester dominus est in celis.
Et personarum acceptio non est a-
pud deum. De cetero fratres con-
fortamini in domino et potentia vir-
tutis eius. Induite vos armatu-
ram dei ut possitis stare adver-
sus insidias diaboli. Quia non
est nobis colluctatio adversus car-
nem et sanguinem sed adversus prin-
cipes et potestates. adversus mun-
di rectores tenebrarum harum contra
spiritualia nequitie in celestibus.
Propterea accipite armaturam dei
ut possitis resistere in die malo
et in omnibus perfecti stare. State
ergo succincti lumbos vestros in
veritate. et induite loricam iusti-
tie et calciate pedes in preparatione
evangelii pacis. In omnibus sumen-
tes scutum fidei in quo possitis om-
nia tela nequissimi ignea extin-
guere. Et galeam salutis assu-
mite. et gladium spiritus quod

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

est verbum dei per omnem orationem
et obsecrationem orantes omni
tempore in spiritu et in ipso vigilan
tes in omni instantia et obsecratio
ne pro omnibus sanctis et pro me
ut detur michi sermo in apertione oris
mei cum fiducia notum facere
misterium evangelii pro quo le
gatione fungor in cathena. Ita
ut in ipso audeam prout oportet
me loqui. Ut autem et vos sciatis que
circa me sunt quid agam omnia
nota faciet tychicus carissimus
frater et fidelis minister in domino
quem misi ad vos in hoc ipsum ut
cognoscatis que circa nos sunt et
consoletur corda vestra. Pax fratribus
et caritas cum fide a deo patre
et domino ihesu christo. Gratia cum omnibus
qui diligunt dominum nostrum
ihesum christum in incorruptione Amen

Argumentum

Philippenses sunt ma
cedones. hii accepto
verbo veritatis per
stiterunt in fide nec re
ceperunt falsos a
postolos. Hos collau
dat apostolus scribens eis a roma de
carcere per

Paulus ad philippen ses I

Paulus et thimotheus
servi ihesu christi omnibus
sanctis in christo ihesu
qui sunt philippis
cum episcopis et dyaconibus
Gratia vobis et pax a deo patre
nostro et domino ihesu christo. Gratias ago
deo meo semper in omni memoria
vestri semper in cunctis orationibus
meis pro omnibus vobis semper
cum gaudio deprecationem faciens
super communicatione vestra in evan
gelio a prima die usque nunc confidens
hoc ipsum quia qui cepit in vobis opus
bonum perficiet usque in diem ihesu
christi. Sicut est michi iustum hoc sen
tire pro omnibus vobis eo quod habeam
vos in corde et in vinculis meis
et in defensione et confirmatione
evangelii socios gaudii mei om
nes vos esse. Testis enim michi est deus
quomodo cupiam vos omnes in visce
ribus ihesu christi. Et hoc oro ut caritas
vestra magis ac magis habundet
in scientia et omni sensu. ut pro
betis potiora ut sitis sinceres et
sine offensione in diem christi. Re
pleti fructu iustitie per ihesum christum
in gloriam et laudem dei. Scire
autem vos volo fratres quia que
circa me sunt magis ad profectum
evangelii venerunt. Ita ut vin
cula mea manifesta fierent in
christo in omni pretorio et in ceteris om
nibus. et plures e fratribus in domino
confidentes vinculis meis habun
dantius auderent sine timore
verbum dei loqui. Quidam quidem
et propter invidiam et contentionem.
Quidam autem et propter bonam volun
tatem christum predicant. Quidam ex
caritate scientes quoniam in defensio

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

ne evangelii positus sum. Qui-
dam autem ex contentione Christum
annunciant non sincere existiman-
tes pressuram se suscitare vincu-
lis meis. Quid enim? Dum omni
modo sive per occasionem sive
per veritatem Christus annunciatur.
Et in hoc gaudeo sed et gaudebo.
Scio enim quia hoc michi proveniet
in salutem per vestram orationem
et subministrationem spiritus Ihesu
Christi secundum expectationem et spem
meam. Quia in nullo confundar
sed in omni fiducia sicut semper
et nunc magnificabitur Christus
in corpore meo sive per vitam
sive per mortem. Michi enim vivere
Christus est et mori lucrum. Quod
si vivere in carne hic michi fruc-
tus operis est. Et quid eligam
ignoro. Coartor autem e duobus
desiderium habens dissolvi et
cum Christo esse multo magis melius.
Permanere autem in carne necessa-
rium est propter vos. Et hoc confidens
scio quia manebo et permanebo
omnibus vobis ad profectum vestrum
et gaudium fidei ut gratulatio
vestra habundet in Christo Ihesu in me
per meum adventum iterum ad vos.
Tantum digne evangelio Christi
digne conversamini ut sive cum ve-
nero et videro vos sive absens
audiam de vobis. Quia statis
in uno spiritu unanimes collabo-
rantes fide evangelii et in
in nullo terreamini ab adversariis
que est illis causa perditionis
vobis autem salutis. Et hoc a deo
quia vobis datum est pro Christo non
solum ut in eum credatis sed ut
etiam pro illo patiamini idem
certamen habentes quale et
vidistis in me et nunc audistis
de me.

II

Si qua ergo consolatio
in Christo si quod solatium
caritatis si qua societas
spiritus si qua viscera miserationis
implete gaudium meum ut idem
sapiatis eandem caritatem ha-
bentes unanimes idipsum sapi-
entes. Nichil per contentio-
nem nichil per inanem gloriam
sed in humilitate superiores sibi in-
vicem arbitrantes non que sua
sunt singuli considerantes sed et
que aliorum. Hoc enim sentite in vobis
quod et in Christo Ihesu. Qui cum in forma
dei esset non rapinam arbitra-
tus est esse se equalem deo patri
sed semetipsum exinanivit formam
servi accipiens in similitudinem
hominum factus et habitu inven-
tus ut homo. Humiliavit semet-
ipsum factus obediens usque ad
mortem, mortem autem crucis.
Propter quod et deus illum exaltavit
et donavit illi nomen quod est super
omne nomen ut in nomine Ihesu om-
ne genu flectatur celestium terrestri-
um et infernorum. Et omnis lingua con-
fiteatur quia dominus Ihesus Christus
in gloria dei est patris. Itaque ca-

Staats- und Universitätsbibliothek Bremen

carissimi mei sic semper obedistis
non ut in presentia tantum sed multo ma
gis in absentia mea cum metu et
tremore vestram salutem operamini.
Deus est enim qui operatur in vobis
et velle perficere pro bona volun
tate. Omnia autem facite sine mur
murationibus et hesitationibus
ut sitis sine querela et simplices
filii dei sine reprehensione in me
dio nationis prave et perverse. Inter
quos lucetis sicut luminaria in
mundo verbum vite continentes
ad gloriam meam in die christi quia
non in vacuum cucurri neque in va
cuum laboravi. Sed et si immolor supra sacri
ficium et obsequium fidei vestre gaudeo
et congratulor omnibus vobis. Id
ipsum autem et vos gaudete et congra
tulamini michi. Spero autem in do
mino ihesu thymotheum cito me mit
tere ad vos ut et ego bono animo
sim cognitis que circa vos sunt.
Neminem enim habeo tam unanimem
qui sincera affectione pro vobis
sollicitus sit. Omnes enim que sua
sunt querunt non que sunt ihesu
christi. Experimentum autem eius cognos
cite quoniam sicut patri filius me
cum servivit in evangelio. Hunc igitur
spero me mittere ad vos mox ut
video que circa me sunt. Confi
do autem in domino quoniam et ipse
veniam ad vos cito. Necessarium
autem existimavi epafroditum
fratrem et cooperatorem et com
militonem meum vestrum autem

apostolum et ministrum necessitatis
mee mittere ad vos. Quoniam
quidem vos omnes desiderabat
et mestus erat propterea quod audi
eratis illum infirmatum. Nam et
infirmatus est usque ad mortem
sed deus misertus est eius. Non
solum autem eius verum etiam mei ne
tristitiam super tristitiam haberem.
Festinantius ergo misi illum ut
viso eo iterum gaudeatis et ego sine
tristitia sim. Excipite itaque illum
cum omni gaudio in domino et eius
modi cum honore habetote. Quoniam
propter opus christi usque ad mortem
accessit tradens animam suam
ut impleret id quod ex vobis de
erat erga meum obsequium. De cete
ro fratres mei gaudete in domino.

De cetero III
eadem vobis scribere
michi quidem non pigrum
vobis autem necessarium. Videte ca
nes. videte malos operarios.
videte concisionem. Nos enim sumus
circumcisio qui spiritu deo servimus
et gloriamur in christo ihesu et non
in carne fiduciam habentes. Quamquam
ego habeam confidentiam
et in carne. Si quis alius videtur
confidere in carne ego magis
circumcisus octava die ex genere
israel de tribu beniamyn hebreus
ex hebreis secundum legem phariseus
secundum emulationem persequens
ecclesiam dei secundum iustitiam
que in lege est conversatus sine que

rela. Sed que michi fuerunt lu
cra arbitratus sum propter christum
detrimenta. Verumtamen existimo
omnia detrimenta esse propter emi
nentem scientiam ihesu christi domini
mei propter quem omnia detrimenta
feci et arbitror ut stercora ut
christum lucrifaciam. ut inveniar
in illo. non habens meam iustitiam
que ex lege est sed eam que ex fide
est christi ihesu. Que ex deo est iustitia
in fide. ad cognoscendum illum et virtu
tem resurrectionis et societatem
passionis illius. configuratus
morti eius. si quomodo occurram ad
resurrectionem que est ex mortuis
non quod iam acceperim aut iam per
fectus sim. Sequor autem si compre
hendam in quo et comprehensus
sum a christo ihesu. fratres ego me non
arbitror comprehendisse. Unum autem
que quidem retro sunt obliviscens
ad ea que sunt priora extendens
me ipsum ad destinatum persequor
bravium superne vocationis in christo
Quicumque ergo perfecti sumus hoc
sentiamus et si quid aliter sapitis
et hoc vobis deus revelabit. Ver
tamen ad quod pervenimus. ut idem
sapiamus. ut in eadem permane
amus regula. Imitatores mei
estote fratres et observate eos.
qui ita ambulant sicut habetis
formam nostram. Multi enim ambulant
quos sepe dicebam vobis. Nunc
autem et flens dico inimicos crucis
christi quorum finis interitus quorum
deus venter est et gloria in confusi
one ipsorum qui terrena sapiunt.
Nostra autem conversacio in celis
est unde etiam salvatorem expecta
mus dominum nostrum ihesum christum
qui reformabit corpus humili
tatis nostre. configuratum corpori
claritatis sue secundum opera
cionem qua possit etiam subice
re sibi omnia.

III

Itaque fratres mei caris
simi et desiderantissimi
gaudium meum et corona
mea sic state in domino carissimi
Euchodiam rogo et sinticen
deprecor idipsum sapere in domino.
Etiam rogo te germane com
par adiuva illas que mecum
laboraverunt in evangelio
cum clemente et ceteris adiuto
ribus meis. quorum nomina sunt
in libro vite. Gaudete in domino
semper iterum dico gaudete. Mo
destia vestra nota sit omnibus ho
minibus. dominus prope est. Nichil so
liciti sitis sed in omni oratione et
obsecratione cum gratiarum actio
ne. petitiones vestre innotescant
apud deum. Et pax dei que exsu
perat omnem sensum custodiat
corda vestra et intelligentias vestras
in christo ihesu. De cetero fratres
quecumque sunt vera. quecumque pu
dica quecumque sancta. quecumque
amabilia. quecumque bone fame
si qua virtus. si qua laus disci
pline hec cogitate que et accepis

tis et audistis et vidistis in me
hec agite et deus pacis erit vo
biscum. Gavisus sum autem in
domino vehementer quoniam ali
quando refloruistis pro me sentire
sicut et sentiebatis. Occupati au
tem eratis. non quasi propter penuriam dico.
Ego enim didici in quibus sum suf
ficiens esse. scio et humiliari. scio
et habundare et penuriam pati.
Omnia possum in eo qui me con
fortat. Verumptamen benefecistis
communicantes tribulationi mee.
Scitis autem et vos philippenses quod
in principio evangelii quando pro
fectus sum a macedonia nulla
michi ecclesia communicavit in
ratione dati et accepti nisi vos
soli. quia et thessalonicam et semel
et bis in usum michi misistis.
Non quia quero datum sed requiro
fructum habundantem in ra
tione vestra. habeo autem omnia et
habundo. Repletus sum accep
tis ab epafrodito que misistis
in odorem suavitatis hostiam
acceptam placentem. Deus autem
meus impleat desiderium vestrum
secundum divitias suas in gloria in
christo ihesu. Deo autem et patri nostro
gloria in secula seculorum. Salu
tate omnem sanctum in christo ihesu.
Salutant vos omnes qui mecum
sunt fratres. Salutant vos omnes
sancti maxime autem qui de do
mo cesaris sunt. Gratia domi
ni nostri ihesu christi cum spiritu vestro.

Colosenses et hii sicut
et laodicenses sunt
asiani. et hii preventi
erant a pseudo a
postolis. nec ad
hos accessit apostolus
ipse. sed et hos per epistolam
corrigit. Audierunt enim ab archi
ppo. qui et ministerium in eos ac
cepit. Ergo apostolus iam ligatus scri
bit ab epheso per tychicum dyaco
num.

Epistola pauli ad colosenses

I

Paulus apostolus
ihesu christi per volunta
tem dei et thymo
theus frater. hiis qui
colosis sanctis et fi
delibus fratribus in
christo ihesu. Gratias a
gimus deo patri domini nostri ihesu christi
semper pro vobis orantes. Audi
entes fidem vestram in christo ihesu et
dilectionem quam habetis in om
nes sanctos propter spem que re
posita est vobis in celis quam
audistis in verbo veritatis evan
gelii quod pervenit ad vos sicut
in universo mundo et fructificat et
crescit sicut in vobis ex ea die
qua audistis et cognovistis gra
tiam dei in veritate. sicut didi
cistis ab epaphra carissimo
conservo nostro qui est fidelis pro
vobis minister christi ihesu qui etiam

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

manifestavit nobis dilectionem
vestram in spiritu. Ideo et nos ex
qua die audivimus non cessa
mus pro vobis orantes et pos
tulantes ut impleamini agni
tione voluntatis eius in omni
sapientia et intellectu spiritali
ut ambuletis digne deo per omnia
placentes in omni opere bono
fructificantes et crescentes in
scientia dei in omni virtute con
fortati secundum potentiam cla
ritatis eius in omni patientia
et longanimitate cum gaudio
gratias agentes deo et patri
qui dignos nos fecit in parte
sortis sanctorum in lumine qui e
ripuit nos de potestate tenebrarum
et transtulit in regnum filii di
lectionis sue. In quo habemus
redemptionem et remissionem
peccatorum qui est ymago dei
invisibilis. Primogenitus om
nis creature. quia in ipso condi
ta sunt universa in celis et in ter
ra visibilia et invisibilia sive
throni sive dominationes. sive
principatus sive potestates
Omnia per ipsum et in ipso creata sunt
et ipse est ante omnes et omnia
in ipso constant. et ipse est caput
corporis ecclesie. Qui est principium
primogenitus ex mortuis ut sit
ipse in omnibus primatum tenens
quia in ipso complacuit omnem
plenitudinem habitare et per eum
reconciliare omnia. In ipso pa
cificans per sanguinem crucis eius
sive que in celis sive que in ter
ra sunt. Et vos cum essetis alie
nati et inimici sensu in operibus
malis nunc autem reconciliavit
in corpore carnis eius per mortem
exhibere vos sanctos et inma
culatos et irreprehensibiles coram
ipso. Si tamen permanetis in fide
fundati et stabiles et inmobiles
ab spe evangelii quod audistis quod
predicatum est in universa creatura
que sub celo est. Cuius factus
sum ego paulus minister qui
nunc gaudeo in passionibus
pro vobis et adimpleo ea que
desunt passionum christi in carne
mea pro corpore eius quod est ecclesia
cuius factus sum ego minister
qui nunc gaudeo secundum dispen
sationem dei que data est michi in
vos ut impleam verbum dei myste
rium quod absconditum fuit a seculis
et generationibus nunc autem mani
festatum sanctis eius quibus vo
luit deus notas facere divitias
glorie sacramenti huius in gentibus
quod est christus in vobis spes glorie
quem nos annuntiamus corripien
tes omnem hominem et docentes om
nem hominem in omni sapientia
ut exhibeamus omnem homi
nem perfectum in christo ihesu
in quo laboro certando secun
dum operationem eius quam operatur
in me in virtute. II

Volo enim vos scire qualem
sollicitudinem habeam
pro vobis et pro his qui
sunt Laodicie et quicumque non vide-
runt faciem meam in carne, ut
consolentur corda eorum instructi
in caritate et in omnes divitias
plenitudinis intellectus in ag-
nitionem mysterii dei patris Christi
Ihesu, in quo omnes thesauri sapientie
et scientie absconditi. Hoc autem di-
co ut nemo vos decipiat in sub-
limitate sermonum. Nam et si cor-
pore absens sum, sed spiritu vobiscum
sum gaudens et videns ordinem
vestrum et firmamentum eius que in
Christo est fidei vestre. Sicut ergo acce-
pistis Christum Ihesum dominum nostrum,
in ipso ambulate radicati et su-
peredificati in ipso et confirmati
in fide sicut didicistis, habun-
dantes in gratiarum actione. Vi-
dete ne quis vos seducat per
philosophiam et inanem fallaciam
secundum traditionem hominum,
secundum elementa mundi et non se-
cundum Christum, quia in ipso habitat
omnis plenitudo divinitatis
et estis in illo repleti qui est caput
omnis principatus et potestatis, in
quo et circumcisi estis circumcisione
non manufacta in expoliatio-
ne corporis carnis, sed in circumcisio-
ne Ihesu Christi. Consepulti ei in
baptismo, in quo resurrexistis
per fidem operationis dei qui sus-
citavit illum a mortuis. Et
vos cum mortui essetis in delictis
et preputio carnis vestre, convivifica-
vit cum illo, donans vobis omnia
delicta, delens quod adversus
vos erat chirographum decreti
quod erat contrarium nobis, et
ipsum tulit de medio, affigens
illud cruci; expolians principa-
tus et potestates traduxit con-
fidenter palam triumphans illos
in semetipso. Nemo igitur vos
iudicet in cibo aut in potu aut
in parte diei festi aut neome-
nie sabbatorum, que sunt umbra
futurorum, corpus autem Christi. Ne-
mo vos seducat volens in humi-
litate et religione angelorum,
que non vidit ambulans, frus-
tra inflatus sensu carnis sue,
et non tenens caput ex quo to-
tum corpus per nexus et coniunc-
tiones subministratum et con-
structum in deum crescit in aug-
mentum dei. Si mortui estis cum
Christo ab elementis huius mundi,
quid adhuc tamquam viventes
in mundo decernitis: Ne tetige-
ritis neque gustaveritis neque con-
trectaveritis, que sunt omnia in
interitum ipso usu, secundum precepta
et doctrinas hominum, que sunt ratio-
nem quidem habentia sapientie
in superstitione et humilitate et non
ad parcendum corpori, non in
honore aliquo ad saturitatem
carnis.

III

Igitur si conresurrexistis

cum Christo que sursum sunt queri
te ubi Christus est in dextera dei sedens
Que sursum sunt sapite non que
super terram. Mortui enim estis et
vita vestra abscondita est cum Christo
in deo. Cum autem apparuerit
Christus vita vestra tunc et vos appa
rebitis cum ipso in gloria. Mortifi
cate ergo membra vestra que sunt
super terram. Fornicationem immun
diciam libidinem concupiscentiam
malam. Avariciam que est si
mulacrorum servitus propter que ve
nit ira dei in filios diffidentie.
In quibus et vos ambulastis ali
quando cum viveretis in illis. Nunc
autem deponite vos omnia iram
indignationem maliciam blasphe
miam turpem sermonem de ore vestro
Nolite mentiri invicem expo
liantes vos veterem hominem
cum actibus suis et induentes
novum hominem qui renovatur
in agnitionem dei secundum ymagi
nem eius qui creavit eum ubi
non est masculus neque femina
gentilis et iudeus circumcisio et pre
putium barbarus et grecus servus
et liber sed omnia et in omnibus Christus
Induite vos ergo sicut electi dei
sancti et electi viscera misericor
die benignitatem humilitatem
modestiam patientiam supportan
tes invicem et donantes vobismet
ipsis si quis adversus aliquem habet
querelam sicut et dominus dona
vit vobis. Ita et vos. Super omnia

autem hec caritatem habete quod
est vinculum perfectionis et pax Christi
exultet in cordibus vestris in qua
et vocati estis in uno corpore et gra
ti estote. Verbum Christi habitet in
vobis habundanter in omni
sapientia docentes et commonen
tes vosmetipsos in psalmis ym
nis canticis spiritualibus in gratia
cantantes in cordibus vestris domino
Omne quodcumque facitis in verbo
aut in opere omnia autem in nomine
domini nostri ihesu Christi facite gratias
agentes deo et patri per ipsum. Mu
lieres subdite estote viris sicut
oportet in domino. Viri diligite ux
ores et nolite amari esse ad illas
Filii obedite parentibus per omnia
hoc enim beneplacitum est in domino
Patres nolite ad indignationem
vocare filios vestros ut non pusilla
nimes fiant. Servi obedite per
omnia dominis carnalibus non ad
oculum servientes quasi hominibus
placentes. Sed in simplicitate cor
dis timentes dominum. Quodcumque
facitis ex animo operamini sicut
domino et non hominibus scientes quod
a domino accipietis retributionem
hereditatis. Domino Christo servite
Qui enim iniuriam facit recipiet
id quod inique gessit et non est
personarum acceptio apud deum.

Domini IIII
quod iustum est et equum
servis prestate. Scientes
quod et vos dominum habetis in celo.

Orationi instate

Orationi instate vigilantes in ea in gratiarum actione. Orantes simul et pro nobis ut deus aperiet nobis ostium sermonis ad loquendum misterium christi propter quod etiam vinctus sum ut manifestem illud ita ut oportet me loqui. In sapientia ambulate ad eos qui foris sunt tempus redimentes. Sermo vester semper in gratia sale sit conditus ut sciatis quomodo oporteat vos unicuique respondere. Que circa me sunt omnia nota vobis faciet tychicus karissimus frater et fidelis minister et conservus in domino quem misi ad vos ad hoc ipsum ut cognoscat que circa vos sunt et consoletur corda vestra cum onesimo carissimo et fideli fratre qui est ex vobis. Qui omnia que hic aguntur nota facient vobis. Salutat vos aristarcus concaptivus meus et marcus consobrinus barnabe de quo accepistis mandata. Si venerit ad vos excipite illum et ihesus qui dicitur iustus. Qui sunt ex circumcisione. Hii soli sunt adiutores in regno dei qui michi fuerunt solacio. Salutat vos epaphras qui ex vobis est servus ihesu christi semper sollicitus in orationibus pro vobis ut stetis perfecti et pleni in omni voluntate dei. Testimonium enim illi perhibeo quod habet multum laborem pro vobis et pro hiis qui sunt laodicie et qui yerapoli. Salutat vos lucas medicus carissimus et demas. Salutate fratres qui sunt laodicie et nympham et que in domo eius est ecclesiam. Et cum lecta fuerit apud vos epistola, facite ut in laodicensium ecclesia legatur et eam que est laodicensium vos legatis. Et dicite archippo. Vide ministerium quod accepisti in domino ut illud impleas. Salutatio mea manu pauli. Memores estote vinculorum meorum. Gratia domini nostri vobiscum amen.

Argumentum

Thessalonicenses sunt macedones in christo ihesu qui accepto verbo veritatis perstiterunt in fide etiam in persecutione civium suorum. Preterea nec receperunt ea que a falsis prophetis dicebantur. Hos collaudat apostolus scribens eis ab athenis per thymotheum. Nec solum hii in omnibus perfecti erant sed alii eorum verba proferebant et exempla. Laudando ergo illos amplius ad maiora provocat et invitat.

Epistola pauli ad tessalo[nicenses]

Paulus et silvanus et thymotheus ecclesie thessalonicensium in deo patre nostro et domino ihesu christo. Gratia vobis et pax a deo patre nostro et domino

ihesu christo. Gratias agimus deo
semper pro omnibus vobis me-
moriam vestri facientes in ora-
tionibus nostris sine intermissione
memores operis fidei vestre et
laboris et caritatis et sustinen-
tie spei domini nostri ihesu christi ante
deum et patrem nostrum. Scien-
tes fratres dilecti a deo electionem
vestram quia evangelium nostrum
fuit ad vos in sermone tantum
sed et in virtute et spiritu sancto
et in plenitudine multa sicut
scitis quales fuerimus in vobis
propter vos. Et vos imitatores nostri
facti estis et domini excipientes
verbum in tribulatione multa
cum gaudio spiritus sancti.
Ita ut facti sitis forma omnibus
credentibus in macedonia et in
achaya. A vobis enim diffama-
tus est sermo domini non solum
in macedonia et in achaya. Sed
in omni loco fides vestra que est
ad deum profecta est ita ut non
sit nobis necesse quicquam loqui.
Ipsi enim de nobis annunciant qua-
lem introitum habuerimus ad
vos et quomodo conversi estis ad deum
a simulacris servire vivo et
vero et expectare filium eius de
celis quem suscitavit ex mortuis
ihesum qui eripuit nos ab ira ven-
tura.

II

Nam ipsi scitis fratres in-
troitum nostrum ad vos
quia non inanis fuit.
Sed ante passi et contumeliis af-
fecti sicut scitis in philippis
fiduciam habuimus in domino
nostro loqui evangelium dei ad vos
in multa sollicitudine. Exhor-
tatio enim nostra non de errore ne-
que de inmundicia neque in dolo
sed sicut probati sumus a deo
ut crederetur nobis evangelium.
Ita loquimur non quasi hominibus
placentes sed deo qui probat cor-
da nostra. Neque enim aliquando fuimus
in sermone adulacionis sicut
scitis neque in occasione avari-
cie deus testis est neque queren-
tes ab hominibus gloriam neque
a vobis neque ab aliis cum possemus
vobis oneri esse ut christi apostoli. Sed
facti sumus parvuli in medio
vestrum tamquam si nutrix foveat
filios suos. Ita desiderantes
cupide volebamus tradere vobis
non solum evangelium dei sed etiam
animas carissimi nobis facti estis.
Memores enim estis fratres laboris
nostri et fatigationis nocte et
die operantes ne quem vestrum gra-
varemus predicavimus vobis e-
vangelium dei. Vos testes et deus
quam sancte et iuste sine querela
vobis qui credidistis fuimus si-
cut scitis qualiter unumquemque vestrum
tamquam pater filios deprecantes
vos et consolantes testificati su-
mus ut ambularetis digne deo
qui vocavit vos in regnum suum
et gloriam. Ideo et nos gratias

Staats- und Universitätsbibliothek Bremen

agimus deo sine intermissione
quoniam cum accepissetis a no
bis verbum auditus dei. Accepistis illud non ut verbum ho
minum sed sicut est vere verbum
dei qui operatur in vobis
qui credidistis. Vos enim imita
tores facti estis fratres ecclesiarum
dei que sunt in iudea in christo
ihesu quia eadem passi estis
a contribulibus vestris sicut et ipsi
a iudeis qui et dominum occiderunt
ihesum et prophetas et nos persecuti
sunt et deo non placent et omni
bus hominibus adversantur prohiben
tes nos loqui gentibus ut salve
fiant ut impleant peccata sua
semper. Pervenit enim ira dei
super illos usque in finem. Nos autem
fratres desolati a vobis ad tempus
hore aspectu non corde. Habun
dantius festinavimus faciem vestram
videre cum multo desiderio quo
niam voluimus venire
ad vos ego quidem paulus
et semel et iterum sed impedivit
nos sathanas. Que enim est spes
nostra et gaudium et corona glo
rie. Nonne vos ante dominum
nostrum ihesum christum estis in adventu eius. Vos enim estis gloria nostra
et gaudium. III

Propter quod non susti
nentes amplius placuit nobis athenis rema
nere solis et misimus tymothe
um fratrem nostrum et ministrum

in evangelio christi ad confirman
dos vos et exhortandos vos pro
fide vestra et nemo moveatur in
tribulationibus istis. Ipsi enim
scitis quod in hoc positi sumus. Nam
et cum apud vos essemus predice
bamus vobis passuros tribula
tiones sicut factum est et scitis.
Propterea et ego amplius non susti
nens misi ad cognoscendum
fidem vestram ne forte is qui
temptaverit vos is qui temp
tat et inanis fiat labor noster. Nunc
enim veniente thymotheo ad
nos a vobis et annunciante no
bis fidem et caritatem vestram
et quia memoriam nostri habetis
bonam semper nos desideran
tes videre. Sicut nos quoque vos
ideo consolati sumus fratres in
vobis in omni necessitate et tri
bulatione vestra per fidem vestram
quoniam nos vivimus si vos sta
tis in domino. Quam enim gratiarum
actionem possumus deo retribu
ere pro vobis in gaudio quo
gaudemus propter vos ante deum
nostrum nocte et die habundan
tius orantes ut videamus fa
ciem vestram et compleamus
ea que desunt fidei vestre. Ipse
deus et pater noster et dominus ihesus di
rigat viam nostram ad vos. Vos
autem deus multiplicet et habun
dare faciat caritatem in in
vicem et in omnes quemadmodum
et nos in vobis ad confirman

das vestra sine querela in sancti
tate ante deum et patrem nostrum in ad
ventu domini nostri ihesu christi cum omni
bus sanctis eius amen IIII

De cetero ergo fratres
rogamus vos et obse
cramus in domino ihesu
ut quemadmodum accepistis a
nobis. quomodo vos oporteat
ambulare et placere deo sicut
et ambuletis ut habundetis ma
gis. Scitis enim que precepta dede
rim vobis per dominum ihesum. Hec enim
voluntas dei sanctificatio vestra
ut abstineatis vos a fornicati
one ut sciat unusquisque vestrum
suum vas possidere in sanctifi
catione et honore. Non in
passione desiderii sicut gen
tes que ignorant deum. Ne quis
supergrediatur neque circumveniat
fratrem suum in negocio quoni
am vindex est dominus de his
omnibus sicut prediximus vobis et
testificati sumus. Non enim vo
cavit nos deus in inmundiciam
sed in sanctificationem. Itaque qui
hec spernit non hominem spernit
sed deum qui etiam dedit spiritum
sanctum suum in nobis. De caritate
autem fraternitatis non necesse
habemus vobis scribere. Ipsi
enim vos a deo didicistis ut di
ligatis invicem. Etenim facitis il
lud in omnes fratres in universa
macedonia. Rogamus autem et
vos fratres ut habundetis

magis et operam detis ut qui
eti sitis et vestrum negocium aga
tis et operemini manibus vestris
sicut precepimus vobis et hone
ste ambuletis ad eos qui foris
sunt et nullius aliquid deside
retis. Nolumus autem vos igno
rare fratres de dormientibus
ut non contristemini sicut et ceteri
qui spem non habent. Si enim
credimus quod ihesus mortuus est
et resurrexit ita et deus eos qui
dormierunt per ihesum adducet
cum eo. Hoc enim vobis dicimus
in verbo domini quia nos qui vivi
mus qui residui sumus in adventu
domini non preveniemus
eos qui dormierunt quoniam ipse do
minus in iussu et in voce arch
angeli et in tuba dei descendet
de celo et mortui qui in christo sunt
resurgent primi. Deinde nos qui
vivimus qui relinquimur si
mul rapiemur cum illis in nubi
bus obviam christo in aera et sic
semper cum domino erimus. Itaque
consolamini invicem in verbis
istis V

De temporibus autem et mo
mentis non indigetis
ut scribam vobis ipsi
enim diligenter scitis quia dies domini
sicut fur ita in nocte veniet
Cum enim dixerint pax et secu
ritas. tunc repentinus eis super
veniet interitus sicut dolor
in utero habentis et non effu

gient. Vos autem fratres non
estis in tenebris, ut vos dies
illa tamquam fur comprehendat.
Omnes enim vos filii lucis estis
et filii dei. Non sumus noctis
neque tenebrarum. Igitur non dor
miamus sicut et ceteri, sed vigi
lemus et sobrii simus. Qui enim
dormiunt nocte dormiunt.
et qui ebrii sunt nocte ebrii sunt.
Nos autem qui diei sumus sobrii
simus induti loricam fidei
et caritatis et galeam spem sa
lutis. Quoniam non posuit
deus in iram, sed in adquisitio
nem salutis per dominum nostrum ihesum
christum qui mortuus est pro nobis
ut sive vigilemus sive dormi
amus simul cum illo vivamus.
Propter quod consolamini invicem et
edificate in alterutrum sicut et fa
citis. Rogamus autem vos fratres
corripite inquietos consola
mini pusillanimes suscipite
infirmos pacientes estote
ad omnes. Videte ne quis ma
lum pro malo alicui reddat
sed semper quod bonum est sectami
ni in omnes et invicem. Sem
per gaudete sine intermissione
orate. In omnibus gratias agi
te. Hec enim voluntas dei est in
christo ihesu in omnibus vobis. Spi
ritum nolite extinguere. prophe
tias nolite spernere. Omnia pro
bate quod bonum est tenete. Ab
omni specie mala abstinete vos.

Ipse autem deus pacis sanctificet
vos per omnia ut integer spiritus
vester et anima et corpus sine que
rela in adventu domini nostri ihesu
christi servetur. Fidelis est deus
qui vocavit vos qui etiam faciet.
Fratres orate pro nobis. Salutate
fratres omnes in osculo sancto. Ad
iuro vos per dominum ut legatur
epistola omnibus sanctis fratribus.
Gratia domini nostri ihesu christi vo
biscum. Amen.

Argumentum

Ad thessalonicenses
secundam scribit
epistolam et notum
facit eis de temporibus
novissimis et de
adversarii detecti
one. laudans eos et gratias
deo. qui pacienter sustinuerunt
per secuciones malorum homi
quod penas dabunt in die
domini cum venerit glorifica
ri in sanctis et orat ut perseve
rent. Hanc epistolam scribit ab
athenis per tithicum dyaconum
et onesimum.

I

Paulus et silvanus
et thimotheus ecclesie
thessalonicensium
in deo patre nostro
et domino ihesu christo. Gra
cia vobis et pax a
deo patre nostro et domino ihesu christo.
Gratias agere semper debemus

Deo pro vobis fratres ita ut dig-
num est quoniam supercrescit fi-
des vestra et habundat caritas
uniuscuiusque vestrum in invicem
Ita ut et nos ipsi in vobis glorie-
mur in ecclesiis dei pro patien-
tia vestra et fide in omnibus persecu-
tionibus vestris et tribulationibus
quas sustinetis in exemplum
iusti iudicii dei ut digni ha-
beamini in regno dei pro quo
et patimini. Si tamen iustum
est apud deum retribuere tri-
bulationem hiis qui vos tri-
bulant. Et vobis qui tribulami-
ni requiem nobiscum in reve-
latione domini nostri ihesu christi de celo
cum angelis virtutis eius in flam-
ma ignis dantis vindictam hiis
qui non noverunt deum et qui
non obediunt evangelio domini
nostri ihesu christi. Qui penas dabunt
in interitu eternas a facie domini
et gloria virtutis eius. cum venerit
glorificari in sanctis suis et
admirabilis fieri in omnibus
qui crediderunt quia creditum
est testimonium nostrum super vos
in die illa. In quo oramus etiam
semper pro vobis ut dignetur vos
vocatione sua deus et impleat
omnem voluntatem bonitatis.
Et opus fidei in virtute ut clari-
ficetur nomen domini nostri in vobis
et vos in illo secundum gratiam
domini nostri ihesu christi amen

Rogamus autem fratres
per adventum domini nostri
ihesu christi et nostre congre-
gationis in ipsum ut non cito
moveamini a sensu vestro neque ter-
reamini. neque per spiritum neque
per sermonem. neque per epistolam tam-
quam per nos missam quasi instet
dies domini. Ne quis vos seducat
ullo modo. Quoniam nisi venerit
discessio primum. et revelatus fuerit
homo peccati. filius perditionis qui
adversatur et extollitur supra omne
quod dicitur deus aut quod coli-
tur ita ut in templo dei sedeat
ostendens se tamquam sit deus. Non
retinetis quod cum adhuc essem
apud vos hec dicebam vobis
Et nunc quid detineat scitis
ut reveletur in suo tempore
Nam misterium operatur iniqui-
tatis tantum. ut qui tenet nunc
teneat donec de medio fiat. et
tunc revelabitur ille iniquus
quem dominus ihesus interficiet spiritu
oris sui. Et destruet illustra-
tione adventus sui. eum cuius
est adventus secundum opera-
tionem sathane in omni virtute
et signis et prodigiis mendacibus
et in omni seductione iniquita-
tis. hiis qui pereunt. eo quod caritatem
veritatis non receperunt ut sal-
vi fierent. Ideo mittet illis de-
us operationem erroris. ut cre-
dant mendacio. ut iudicentur
omnes qui non crediderunt veritati

sed consenserunt iniquitati. Nos
autem debemus gratias agere
semper pro vobis fratres dilec-
ti a deo, quod elegerit vos deus pri-
mitias in salutem, in sanctifica-
tione spiritus et fide veritatis, in qua
et vocavit vos per evangelium
nostrum in adquisitionem glorie domini nostri
ihesu christi. Itaque fratres state et
tenete traditiones quas didi-
cistis sive per sermonem sive per
epistolam nostram. Ipse autem dominus
noster ihesus christus et deus pater noster
qui dilexit nos et dedit conso-
lationem eternam et spem bonam
in gratia, consoletur corda vestra
et confirmet in omni opere bono

De cetero III
fratres orate pro nobis
ut sermo dei currat
et clarificetur, sicut et apud vos
ut liberemur ab importunis
et malis hominibus. Non enim omnium
est fides. Fidelis autem deus qui
confirmabit vos et custodiet
a malo. Confidimus autem fratres
de vobis in domino, quoniam que
precipimus et facitis et facietis.
Dominus autem dirigat corda
vestra in caritate dei et patientia
christi. Denuntiamus autem vobis
in nomine domini nostri ihesu christi ut
subtrahatis vos ab omni fratre
ambulante inordinate non
secundum traditionem quam accepe-
runt a nobis. Ipsi enim scitis quemadmodum
admodum oporteat imitari nos,
quoniam non inquieti fuimus inter
vos, neque gratis panem manduca-
vimus ab aliquo, sed in labore
et fatigatione nocte et die ope-
rantes, ne quem vestrum gravaremus.
Non quasi non habuerimus
potestatem, sed ut nosmetipsos
formam daremus vobis ad imitan-
dum nos. Nam et cum essemus
apud vos, hoc denuntiabamus
vobis, quoniam si quis non vult
operari, non manducet. Audi-
vimus enim inter vos quosdam am-
bulare inquiete, nihil operan-
tes sed curiose agentes. His autem
qui eiusmodi sunt denuntiamus
et obsecramus in domino ihesu christo
ut cum silentio operantes suum
panem manducent. Vos autem
fratres nolite deficere benefa-
cientes in christo ihesu domino nostro. Quod
si quis non obedit verbo nostro
per epistolam hunc notate et ne com-
misceamini cum illo ut confundatur
et nolite quasi inimicum existima-
re sed corripite ut fratrem. Ipse autem
dominus pacis det vobis pacem sem-
piternam in omni loco. Dominus
cum omnibus vobis. Salutatio mea
manu pauli, quod est signum in
omni epistola ita scribo. Gratia domini
nostri ihesu christi cum omnibus vobis. Amen

Epistola pauli ad laodicenses

Paulus apostolus non ab
hominibus neque per hominem
sed per ihesum christum fratri-
bus qui sunt laodi-

ne. Gratia vobis et pax a deo
patre et domino nostro ihesu christo. Gra
tias ago christo per omnem oratio
nem meam quod permanentes estis
in eo et perseverantes in operibus
promissum expectantes in
diem iudicii neque destituant
vos quorundam vaniloquia in
sinuancium ut vos evertant a
veritate evangelii quod a me
predicatur deservientes et facien
tes benignitatem operumque sa
lutis vite eterne. Et nunc palam
sunt vincula mea que patior
in christo quibus letor et gaudeo.
Et hoc michi est ad salutem
perpetuam quod ipsum factum oracio
nibus vestris et administrantem
spiritum sanctum sive per vitam
sive per mortem. Est enim michi
vivere vita in christo et mori gau
dium et in ipsum in vobis faciet
misericordiam suam ut eandem dilec
tionem habeatis ut sitis unani
mes. Ergo dilectissimi et au
distis presentiam mei ita retinete
et facite in timore dei et erit vo
bis vita eterna. Est enim deus
qui operatur in vos. Et facite
sine retractu quecumque facitis et
quod est dilectissimi gaudete in
christo. Et prevenite sordidos in
lucro. Omnes sint petitiones
vestre palam apud deum. Et esto
te firmi in sensu christi et que in
tegra et vera et pudica et iusta
et amabilia facite et que audis
tis et accepistis in corde retine
te et erit vobis pax. Salutant
vos sancti. Gratia domini ihesu
cum spiritu vestro et facite legi colo
sensium vobis. Argumentum

Thimotheum instruit
et docet de ordinatio
ne episcopatus et dya
conii et omnis eccle
siastice disciplinae scribens ei ab
urbe.

Epistola beati pauli ad thimotheum I

Paulus apostolus ihesu christi
secundum imperium
dei salvatoris nostri
et ihesu christi spei nostre
Thimotheo dilecto
filio in fide. Gratia
misericordia et pax a deo patre et christo ihesu
domino nostro. Sicut rogavi te ut re
maneres ephesi cum irem in
macedoniam ut denuntiares
quibusdam ne aliter docerent
neque intenderent fabulis et
genealogiis interminatis que
questiones prestant magis quam
edificationem dei que est in fide
Finis autem precepti est caritas
de corde puro et conscientia bo
na et fide non ficta. A quibus
quidam aberrantes conversi
sunt in vaniloquium. Volentes
esse legis doctores non intelli
gentes que loquuntur neque de
quibus affirmant. Scimus autem
quia bona est lex si quis ea le

gitime utatur. Scientes aūt
hoc. quia iusto non est lex po
sita sed iniustis et non subdi
tis impiis et peccatoribz scele
ratis et contaminatis patri
cidis et matricidis. Homicidis et
fornicariis. masculorū concu
bitoribz. plagiariis menda
cibus et periuris. Et si quid ali
ud sane doctrine adversatur
que est secundū evangeliū
glorie beati dei quod creditum
est michi. Gratias ago ei qui
me in cristo ihū domino nrō
quia fidelem me existimavit
ponens in ministerio qui pri
us fui blasphemus et persecutor
et contumeliosus. Sed mīam dei
consecutus sum. quia ignorans
feci in incredulitate. Supha
bundavit aūt gratia domini
nrī cum fide et dilectione que
est in xpo ihū. Fidelis sermo
et omni acceptione dignus quia
xpus venit in hunc mundū
peccatores salvos facere quorū
primus ego sum. Sed ideo mīam
consecutus sum. ut in me pri
mus ostenderet xpus ihūs om
nem patientiam ad informa
tionem eorū qui credituri sunt
illi in vitam eternam. Regi aūt
seculorū immortali invisibili
soli deo honor et glā in secula
seculorū amen. Hoc preceptū
commendo tibi fili thimothee
secundū precedentes in te pro
phetias ut milites in illis bo
nam miliciam habens fidem bo
nam conscientiam quā quidā
repellentes circa fidem naufra
gaverunt. Ex quibus est hy
meneus et allexander quos tra
didi sathane ut discant non
blasfemare. II

Obsecro primo omnium fieri
obsecrationes. orationes.
postulationes. gratiarū
actiones pro omnibz hominibus
pro regibz et omnibz qui in sub
limitate sunt constituti ut qui
etam et tranquillam vitam
agamus. in omni pietate et
castitate. Hoc enim bonū est et
acceptū coram salvatore nrō
deo. qui omnes homines vult
salvos fieri et agnitionē veri
tatis venire. Unus enim deus
unus et mediator dei et homi
num homo xpus ihūs qui dedit
semetipsum redemptionē pro
omnibz cuius testimonium
temporibz suis confirmatū est. in
quo positus sum ego predicator
et apostolus. Veritatem dico. nō
mentior. doctor gentiū in fide
et veritate. Volo ergo viros o
rare in omni loco levantes
puras manus sine ira et dis
ceptatione. Similiter et mulieres
in habitu ornato cū verecun
dia et sobrietate ornantes se
non in tortis crinibz aut auro
aut margaritis vel veste preciosa

sa. sed quod decet mulieres pro
mittentes pietatem per opera
bona. Mulier in silentio discat
cum omni subiectione. Docere
autem mulieri non permitto neque
dominari in virum. sed esse in silentio
Adam enim primus formatus est
deinde eva. Et adam non est
seductus. mulier autem seducta
in prevaricatione fuit. Salua
bitur autem per filiorum generatio
nem. si permanserint in fide et
dilectione et sanctificatione cum
sobrietate. III

Fidelis sermo si quis
episcopatum desiderat
bonum opus desiderat
Oportet ergo episcopum ir
reprehensibilem esse. unius ux
oris virum. sobrium. prudentem
ornatum. pudicum. hospitalem
doctorem. non vinolentum non
percussorem. sed modestum. non
litigiosum. non cupidum. sue
domui bene prepositum. filios
habentes subditos cum omni
castitate. Si quis autem domui
sue preesse nescit. quomodo ecclesie dei
diligentiam habebit. Non ne
ophitum ne in superbiam elatus in
iudicium incidat diaboli. Opor
tet autem illum et testimonium ha
bere bonum ab hiis qui foris
sunt. ut non in obprobrium
incidat et laqueum diaboli. Dia
conos similiter pudicos. non bi
lingues. non multo vino deditos. Non turpe lucrum sectantes
habentes misterium fidei in
consciencia pura. Et hii autem
probentur primum et sic ministrent
nullum crimen habentes. Mulieres
similiter pudicas. non detrahen
tes. sobrias. fideles in omnibus
Diaconi sint unius uxoris
viri qui filiis suis bene presint
et suis domibus. Qui enim bene
ministraverint gradum sibi
bonum acquirent et multam
fiduciam in fide que est in christo
ihesu. Hec tibi scribo sperans
me venire ad te cito. Si autem
tardavero ut scias quomodo
oporteat te in domo dei con
versari que est ecclesia dei vivi
columpna et firmamentum ve
ritatis. Et manifeste magnum
est pietatis sacramentum. quod
manifestum est in carne. Iusti
ficatum est in spiritu. Apparuit
angelis. predicatum est gentibus
creditum est in mundo. assump
tum est in gloria. IIII

Spiritus autem
manifeste dicit. quia
in novissimis temporibus
discedent quidam a fide atten
dentes spiritibus erroris et doc
trinis demoniorum in ypocrisi
loquencium mendacium et caute
riatam habencium suam consci
enciam. prohibencium nubere
Abstinere a cibis. quos deus
creavit ad percipiendum cum gra

tiarum actione. Fidelibus et his
qui cognoverunt veritatem
dei quia omnis creatura dei bo
na est et nichil reiciendum quod cum
graciarum actione percipitur. Sanc
tificatur enim per verbum dei et o
racionem. Hec proponens fratribus
bonus eris minister Christi Ihesu
enutritus verbis fidei et bone doc
trine quam assecutus es. Inep
tas autem et aniles fabulas de
vita. Exerce te ipsum ad pieta
tem. Nam corporalis exercitacio
ad modicum utilis est. Pietas
autem ad omnia utilis est. promissi
onem vite habens que nunc
est et future. Fidelis sermo et
omni acceptacione dignus. In hoc
enim laboramus et maledicimur
quia speramus in deum qui
est salvator omnium hominum max
ime fidelium. Precipe hec et do
ce. Nemo adolescenciam tuam
contempnat. Sed exemplum esto
fidelium in verbo et conversacio
ne. In caritate in fide in cas
titate. Dum venio attende
leccioni exhortacioni doctrine.
Noli negligere graciam que
in te est que data est tibi per
prophetiam cum inposicione ma
nuum presbiterii. Hec meditare
In hiis esto ut profectus tuus
manifestus sit omnibus. Atten
de tibi et doctrine. Insta in illis
Hoc enim faciens et te ipsum salvum
facies et eos qui te audiunt.

Seniorem ne increpaveris. sed
obsecra ut patrem. Iuvenes
ut fratres. Anus ut matres. Iu
veniculas ut sorores in omni
castitate.

V

Viduas honora que ve
re sunt vidue. Si qua
autem vidua filios aut
nepotes habet. discat primum
domum suam regere et mutuam
vicem reddere parentibus. hoc enim
acceptum est coram deo. Que autem
vere vidua est et desolata spe
ret in deum. et instet obsecra
cionibus et oracionibus nocte ac
die. Nam que in deliciis est vivens
mortua est. Et hec precipe ut ir
reprehensibiles sint. Si quis autem
suorum et maxime domesticorum
curam non habet fidem ne
gavit et est infideli deterior.
Vidua eligatur non minus
sexaginta annorum que fuerit u
nius viri uxor. in operibus bonis
testimonium habens. si filios educa
vit. si hospicio recepit. si pedes
sanctorum lavit si tribulacionem
pacientibus subministravit. Si
omne opus bonum subsecuta est.
Adolescenciores autem viduas de
vita. Cum enim luxuriate fuerint
In Christo nubere volunt habentes
dampnacionem quia primam
fidem irritam fecerunt. Simul et ea
et ociose discunt circuire domos
non solum ociose sed verbose et
curiose loquentes que non oportet

Volo ergo iuniores nubere fi
lios procreare matres famili
as esse nullam occasionem
dare adversario maledicti gratia
Iam enim quedam conversae sunt
retro sathanam. Si quis fide
lis habet viduas subministret
illis et non gravetur ecclesia ut
hiis que vere vidue sunt suf
ficiat. Qui bene presunt presbi
teri duplici honore digni ha
beantur maxime qui labo
rant in verbo et doctrina. Dicit
enim scriptura. Non infrenabis
os bovi trituranti et dignus
est operarius mercede sua.
Adversus presbiterum accusatio
nem noli accipere nisi sub
Nota multum bene
duobus aut tribus testibus. Pec
cantes autem coram omnibus
argue. ut et ceteri timorem
habeant. Testificor coram deo
et christo ihesu et electis angelis e
ius. ut hec custodias sine pre
iudicio. nichil faciens in alte
ram partem declinando. Manus
cito nemini imposueris neque
communicaveris peccatis a
lienis. te ipsum castum custodi.
Noli adhuc aquam bibere.
sed vino modico utere propter sto
machum tuum et frequentes
tuas infirmitates. Quorundam
hominum peccata manifesta sunt
precedentia ad iudicium quos
dam autem et subsequuntur. Simi
liter autem et facta bona mani
festa sunt et que aliter se habent
abscondi non possunt. VI
Quicumque sunt sub
iugo servi dominos
suos honore dignos
arbitrentur. ne nomen domini
et doctrina blasfemetur. Qui
autem fideles habent dominos
non contempnant quia fra
tres sunt. sed magis serviant
quia fideles sunt et dilecti.
qui beneficii dei participes
sunt. Hec doce et exhortare.
Si quis aliter docet et non ac
quiescit sermonibus domini nostri
ihesu christi et ei qui secundum
pietatem est doctrine superbus
nichil sciens sed languens
circa questiones et pugnas
verborum. ex quibus oriuntur
invidie contentiones blasfe
mie. suspitiones male con
flictationes hominum mente
corruptorum et qui a veritate
privati sunt existimantium que
stum esse pietatem. Est autem ques
tus magnus pietas cum suffi
cientia. Nichil enim intulimus
in hunc mundum haut dubium
quia deferre nec quid possimus.
Nam qui volunt divites fi
eri incidunt in temptationem
et in laqueum diaboli et deside
ria multa et inutilia et noc
iva que mergunt homines
in interitum et perditionem. Radix
omnium malorum est cupiditas.

quam quidam appetentes er
rauerunt a fide et inseruerunt
se multis doloribus. Tu autem o
homo dei hec fuge. Sectare iu
sticiam pietatem fidem cari
tatem pacienciam mansuetu
dinem. Certa bonum certamen
fidei. Apprehende vitam eternam
in qua vocatus es et confessus
es bonam confessionem coram mul
tis testibus. Precipio tibi coram
deo qui viuificat omnia et xpo
ihu qui testimonium reddidit
sub poncio pilato bonam con
fessionem. ut serues mandatum
sine macula irreprehensibile us
que in aduentum domini nostri ihu xpi
quem suis temporibus ostendet. Beatus
et solus potens rex regum et do
minus dominancium. qui solus
habet inmortalitatem et lucem
habitat inaccessibilem quem
nullus hominum vidit sed nec vide
re potest. cui est honor et imperium
in sempiternum Amen. Diuitibus
huius seculi precipe non sublime
sape in incerto diuiciarum sed in
deo viuo qui prestat nobis habun
de ad fruendum. Bene agere.
Diuites fieri in operibus bonis fa
cile tribuere communicare the
saurizare sibi fundamentum bo
num in futurum ut apprehendant ue
ram vitam. O thimothee depo
situm custodi. deuitans prophanas
vocum nouitates et opposici
ones falsi nominis sciencie quam quidam
promittentes circa fidem exci
derunt. Gratia tecum Amen.

Argumentum

Item thimotheo scribit
de exhortacione marti
rii et omnis regule veritatis
et quid futurum sit no
uissimis temporibus et de
sua passione. Cum esset rome
in vinculis constitutus scribit thi
motheo monens eum. ne per
eius absenciam vel pressuras vel
magnis tribulacionibus terreatur
ut testimonium domini erubescat.
pro quo ipse usque ad mortem certa
uit. simul et de hereticis vitandis
atque hys qui suas fabulas ma
gis quam dei percipiunt veritatem

Paulus apostolus xpi ihu
per voluntatem dei
secundum promissionem
vite que est in xpo
ihu. Thimotheo ca
rissimo filio. Gratia
misericordia et pax a deo patre et xpo
ihu domino nostro. Gratias ago
deo cui seruio a progenitoribus
meis in consciencia pura quod sine
intermissione habeam tui memo
riam in oracionibus meis nocte
ac die desiderans te videre.
memor lacrimarum tuarum ut gau
dio implear recordacionem
accipiens eius fidei que est in te
non ficta. que et habitauit
in auia tua loyde et matre tua

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

eunithe · Certus aut̄ sum quod
et in te · ppt̄ quā causam admo
neo te ut resuscites gratiam
dei que est in te p impositionē
manuū mearꝫ · Non enī dedit
nobis deus spiritū timoris ·
ſ; uirtutis et dilc̄onis et sobrieta
tis · Noli itaq; erubescere testimo
niū dn̄i nr̄i ihu xp̄i nec me uinc
tum eius · ſ; collabora euange
lio secundū uirtutē dei qui nos
liberauit et uocauit uocatione
sua sancta · Non secundū opa
nr̄a · ſ; secundū ppositū suū et gra
tiam que data est nob' in xp̄o
ihu ante tempa secularia · Mani
festa est aut̄ p illuminationē salua
toris nr̄i ihu cristi qui destruxit
quidē mortē illuminauit aut̄ ui
tam et incorruptionē p euan
geliū in quo positus sum ego
pdicator et apl's et magister
gentiū · Ob quā causam etiam
hec patior ſ; nō confundor · Scio
enī cui credidi et certus sum q̄
potens est depositum meū ser
uare in illum diem · Formam
habens sanorꝫ uerborꝫ que a
me audisti in fide et dilectione
in xp̄o ihu bonū depositū custo
di p spiritū sanctū qui habitat
in nobis · Scis hoc q̄ auersi sunt
a me om̄s qui sunt in asya ex
quibꝫ est phigelus et hermoge
nes · Det dominus mis̄ez onesy-
phori domui · quia sepe me re
frigerauit et cathenā meā nō

erubuit · ſ; cū romā uenisset
sollicite me quesiuit et inuenit ·
Det illi dominus inuenire mi
sericordiam a dn̄o in die illa et
quanta ephesi ministrauit tu
melius nosti · II
Tu ergo fili mi confor
tare in gratia que est
in xp̄o ihu · et que au
disti a me p multos testes · Hec
cōmenda fidelibꝫ hominibꝫ qui
ydonei erunt · et alios docere · la
bora sicut bonus miles xp̄i
ihu · Nemo militans deo impli
cat se negotiis secularibꝫ ut
ei placeat cui se probauit · Nā
et qui certat in agone non coro
natur nisi legitime certauerit
laborantē agricolam oportet
p̄mū de fructibꝫ pcipere · Intel
lige que dico · Dabit enī tibi deus
in omnibꝫ intellectū · Memor esto
dominum ihm̄ xp̄m a mortuis
resurrexisse ex semine dauid se
cundū euangeliū meū in quo
laboro usq; ad uincula quasi
male operans ſ; u̇bū dei non
est alligatū · Ideo omnia sustine
o ppt̄ electos ut ip̄i salutē conse
quantur que est in xp̄o ihu cū
gloria celesti · Fidelis sermo
Nam si commortui sumꝰ et con
uiuemꝰ · si sustinemus et con
regnabimꝰ · si negauerimus
et ille negabit nos · si non cre
dimꝰ · Ille fidelis pmanet · ne
gare seip̄m nō potest · Hec com

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

moneo testificans coram domino
noli verbis contendere. Ad ni-
chil enim utile est. nisi ad subver-
sionem audiencium. Sollicite
cura te ipsum probabilem exhi-
bere deo operarium inconfusi-
bilem. recte tractantem verbum
veritatis. Prophana autem et ina-
niloquia devita. multum enim pro-
ficiunt ad impietatem. et ser-
mo eorum ut cancer serpit. ex
quibus est phyletus et hymeneus
qui a veritate exciderunt dicen-
tes resurrectionem iam factam
et subvertunt quorundam fidem
Sed firmum fundamentum dei stat
habens signaculum hoc. Cognovit
dominus qui sunt eius et discedat
ab iniquitate omnis qui nomi-
nat nomen domini. In magna
autem domo non solum sunt
vasa aurea et argentea sed et lig-
nea et fictilia. et quedam quidem
in honorem quedam autem in con-
tumeliam. Si quis ergo emun-
daverit se ab illis. erit vas in
honorem sanctificatum et utile do-
mino ad omne opus bonum pa-
ratum. Iuvenilia autem desideria
fuge. sectare vero iusticiam. fidem
caritatem pacem cum hiis qui in-
vocant dominum de corde pu-
ro. Stultas autem et sine discipli-
na questiones devita. sciens quia
generant lites. Servum autem domini
non oportet litigare. sed mansue-
tum esse ad omnes docibilem

pacientem. cum modestia corripi-
entem eos qui resistunt verita-
ti. nequando det illis deus penitenciam
ad cognoscendam veritatem et resi-
piscant a dyaboli laqueis a quo
capti tenentur ad ipsius volun-
tatem.

III

Hoc autem scito quod in novis-
simis temporibus insta-
bunt tempora periculosa
et erunt homines se ipsos aman-
tes cupidi. elati. superbi. blasfemi.
parentibus non obedientes. In-
grati scelesti. sine affectione.
sine pace. criminatores. incon-
tinentes. inmites. sine benig-
nitate. proditores. proter-
vi tumidi. voluptatum amatores
magis quam dei. habentes speciem
quidem pietatis. virtutem autem
eius abnegantes. Et hos devita.
Ex hiis enim sunt qui penetrant
domos et captivas ducunt mu-
lierculas oneratas peccatis que
ducuntur variis desideriis sem-
per discentes et numquam ad sciena-
tiam veritatis pervenientes. Quem-
admodum autem Iannes et Mambres
restiterunt moysi. ita et hii re-
sistunt veritati. homines corrup-
ti mente. reprobi circa fidem.
Sed ultra non proficient. Insipi-
encia enim eorum manifesta erit om-
nibus sicut et illorum fuit. Tu autem
assecutus es meam doctrinam insti-
tutionem propositum fidem longa-
nimitatem dilectionem pacienciam

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

persecutiones passiones qualia
michi facta sunt antiochie
yconii listris quales persecutiones
sustinui. Et ex omnibus hiis eri-
puit me dominus. et omnes
qui pie vivere volunt in christo
ihesu persecutionem patientur. Ma-
li autem homines et seductores pro-
ficient in peius errantes et in
errorem mittentes. Tu vero
permane in hiis que didicisti
et credita sunt tibi. sciens a quo
didiceris. et quia ab infantia
sacras litteras nosti que te possunt
instruere ad salutem per fidem que
est in christo ihesu. Omnis scriptura
divinitus inspirata utilis est
ad docendum. ad arguendum. ad
corrigendum. ad erudiendum in
iusticia ut perfectus sit homo
dei ad omne opus bonum instruc-
tus.

Testificor coram deo et
christo ihesu qui iudica-
turus est vivos et
mortuos. et adventum ipsius
et regnum eius. predica verbum. Insta
oportune. argue. obsecra. in-
crepa. in omni patientia et
doctrina. Erit enim tempus cum
sanam doctrinam non susti-
nebunt. sed ad sua desideria
coacervabunt sibi magistros
prurientes auribus et a verita-
te quidem auditum avertent
et ad fabulas autem convertentur.
Tu vero vigila. In omnibus labora.
opus fac evangeliste ministe-
rium tuum imple. sobrius esto. ego
enim iam delibor et tempus re-
solutionis mee instat. Bonum
certamen certavi cursum con-
summavi fidem servavi. In re-
liquo reposita est michi coro-
na iustitie quam reddet michi
dominus in illa die iustus
iudex. Non solum autem michi sed
et hiis qui diligunt adventum
eius. festina venire ad me.
Demas enim me reliquit. dili-
gens hoc seculum et abiit thes-
salonicam. crescens in gala-
ciam. tytus in dalmaciam. lu-
cas est mecum solus. Marcum
assume et adduc tecum. Est enim
michi utilis in ministerium.
Tychicum autem misi ephesum. pe-
nulam quam reliqui troade a-
pud carpum veniens affer tecum
et libros maxime autem mem-
branas. Alexander erarius
multa mala michi ostendit.
Reddet illi dominus secundum
opera eius. quem et tu devita.
valde enim restitit verbis meis.
In prima mea defensione ne-
mo michi affuit. sed omnes me
dereliquerunt. Non illis im-
putetur. dominus enim michi asti-
tit et confortavit me. ut per me
predicatio impleretur et audiant
omnes gentes ut liberatus
sum de ore leonis. liberavit
me dominus ab omni opere ma-

do et salvum me faciet in regnum
suum celeste cui gloria in secula
seculorum amen. Saluta priscam
et aquilam et onesiphori do
mum. Erastus remansit Cho
rinthi trophimum autem reliqui
infirmum mileti. Festina ante
hyemem venire. Salutat te
eubolus et pudens et lynus
et claudia et fratres omnes. Do
minus ihesus christus cum spiritu
tuo. Gratia vobiscum.

Argumentum

Titum commonefa
cit et instruit de con
stitutione presbiterii et
de spirituali conver
satione et hereticis
vitandis qui in scripturis iu
daicis credunt a nichopoli scri
bit ei. Epistola pauli ad titum

I

Paulus servus dei apo
stolus ihesu christi
secundum fidem electorum
dei et agnitionem
veritatis que secundum
pietatem est in spem vite eterne
quam promisit qui non menti
tur deus ante tempora secularia
manifestavit autem temporibus
verbum suum in predicatione que
est credita est michi secundum pre
ceptum salvatoris nostri dei. Tyto
dilecto filio secundum communem fidem
gratia et pax a deo patre et ihesu
christo salvatore nostro. Huius rei gra

tia reliqui te crete. ut que desunt
corrigas et constituas per civita
tes presbiteros sicut et ego tibi
disposui si quis sine crimine
est unius uxoris vir. habens
filios fideles. non in accusatio
ne luxurie. aut non subditos.
Oportet enim episcopum sine crimine
esse. sicut dei dispensatorem.
non superbum. non iracundum
non vinolentum. non percusso
rem. non turpis lucri cupidum
sed hospitalem. benignum. sobrium
iustum. sanctum. continentem
amplectentem eum qui secundum
doctrinam est fidelem sermo
nem. ut potens sit exhortari
in doctrina sana. et eos qui con
tradicunt arguere. Sunt enim
multi inobedientes. vaniloqui
et seductores. maxime autem
qui de circumcisione sunt quos
oportet redargui qui universas
domos subvertunt. docentes
que non oportet. turpis lucri
gratia. dixit quidam ex illis
proprius eorum propheta. Cretense
s semper mendaces. male be
stie. ventris pigri. Testimonium
hoc verum est. Quam ob causam
increpa illos dure. ut sani sint
in fide. non intendentes iuda
icis fabulis et mandatis homi
num aversantium se veritati. Om
nia munda mundis. coinquina
tis autem et infidelibus nichil
mundum. sed coinquinate sunt

eorum et mens et conscientia. Con
fitentur se nosse deum, factis autem
negant, cum sint abhominati
et increduli et ad omne opus
bonum reprobi. II

Tu autem loquere que de
cet sanam doctrinam:
senes ut sobrii sint,
pudici, prudentes, sani in fide,
in dilectione et patientia. Anus
similiter in habitu sancto, non
criminatrices, non vino multo
servientes, bene docentes,
ut prudentiam doceant ado
lescentulas ut viros suos a
ment, filios suos diligant,
prudentes, castas, sobrias,
domus curam habentes, benignas,
subditas suis viris, ut non blas
phemetur verbum dei. Iuvenes si
militer hortare ut sobrii sint.
In omnibus teipsum prebe exem
plum bonorum operum, in doctri
na, in integritate, in gravita
te, verbum sanum, irreprehensibi
lem, ut is qui ex adverso est
vereatur, nichil habens malum
dicere de nobis. Servos domi
nis suis subditos esse, in om
nibus placentes, non fraudan
tes, non contradicentes, sed
in omnibus fidem bonam ostenden
tes, ut doctrinam salvatoris
nostri dei ornent in omnibus. Ap
paruit enim gratia dei et salva
toris nostri omnibus hominibus eru
diens nos ut abnegantes
impietatem et secularia deside
ria, sobrie et iuste et pie viva
mus in hoc seculo, expectan
tes beatam spem et adventum
glorie magni dei et salvato
ris qui dedit semetipsum pro nobis
ut nos redimeret ab omni in
iquitate et mundaret sibi populum
acceptabilem, sectatorem bono
rum operum. Hec loquere et exhorta
re et argue cum omni imperio.
nemo te contempnat. III

Admone illos principibus
et potestatibus subditos
esse, dicto obedire, ad
opus paratos esse, neminem
blasfemare, non litigiosos es
se sed modestos, omnem ostendentes
mansuetudinem ad omnes ho
mines. Eramus enim et nos ali
quando insipientes, increduli,
errantes, servientes desideriis
et voluptatibus variis, in mali
cia et invidia agentes, odibi
les, odientes invicem. Cum autem
benignitas et humanitas appa
ruit salvatoris nostri dei, non ex
operibus iusticie que fecimus
nos, sed secundum suam misericordiam
salvos nos fecit per lavacrum re
generationis et renovationis
spiritus sancti, quem effudit in nos
habunde per ihesum christum salvato
rem nostrum, ut iustificati gratia
ipsius heredes simus secundum spem
vite eterne. Fidelis sermo est et
de hiis volo te confirmare ut

ares bonis operibz ꝑesse qui
crediderunt deo. Hec sunt bona
et utilia hominibz. Stultas autē
questiones et genealogias et conte
ntiones et pugnas legis devita.
Sunt enī inutiles et vane. He
reticū hominē post unam et
secundam correctionē devita
sciens quia subversus est qui
eiusmodi est. et delinquit cum
sit ꝓprio iudicio condempnatus.
Cum misero ad te arthemam
aut tychicum festina ad me
venire nichopoli. Ibi enī sta
tui hyemare. Zenam legisperitū
et appollo sollicite p̄mitte et
nichil illis desit. Discant autē
et nostri operibz bonis p̄esse ad usus
necessarios ut non sint infruc
tuosi. Salutant te qui mecum
sunt omnes. Saluta eos qui
nos amant in fide. Gratia dei
cū omnibz vobis amen

Argumentum

Philemoni familia
res l̄ras scribit pro
onesimo servo eius
scribit autē ei ab ur
be roma de carcere per supra
scriptum onesimū

I

Paulus vinctus ihū
xp̄i et thimotheus
frater philemoni
dilecto et adiutori
nr̄o et apphie sorori
carissime et archippo
commilitoni nr̄o et ecclesie que in
domo tua est. Gratia vobis et
pax a deo patre nr̄o et domino
ihū xp̄o. Gratias ago deo meo
semp̄ memoriam tui faciens
in orationibz meis. Audiens
caritatem tuam et fidem quā
habes in dn̄o ihū et in omnes
sanctos ut cōmunicatio fidei
evidens fiat in agnitiōne om
nis boni in xp̄o ihū. Gaudium
enī magnū habui et consolatio
nem in caritate tua quia visce
ra scōrum requieverunt p̄ te frater.
ꝓpter quod multam fiduciam hn̄s
in xp̄o ihū imperandi tibi quod
ad rem ptinet ꝓpter caritatē ma
gis obsecro cum sis talis ut pau
lus senex nunc autē et vinctus
xp̄i ihū. Obsecro te p̄ meo filio
quē genui in vinculis onesimo
qui tibi aliquā inutilis fuit nunc
autē et tibi et michi utiles quem
remisi tibi. Tu autē illum ut
mea viscera suscipe. quē ego vo
lueram mecū detinere ut pro
te michi ministraret in vincu
lis evangelii. sine consilio autē
tuo nichil volui facere ut ne
velut ex necessitate bonū tuū
esset sed voluntariū. Forsitan
ideo discessit ad horam a te
ut eternū illum reciperes.
Iam non ut servū. sed pro servo
carissimū fratrē maxime m̄
quanto autē magis tibi et in
carne et in domino. Si ergo ha

des me socium suscipe illum sicut
me. Si autem aliquid nocuit tibi
aut debet: hoc michi imputa.
Ego paulus scripsi mea manu
ego reddam ut non dicam tibi
quod et teipsum michi debes. Ita fra
ter ego te fruar in domino refice
viscera mea in domino confi
dens in obedientia tua scripsi tibi
sciens quoniam et super id quod dico
facies. Simul autem et para michi
hospitium. Nam spero per orationes
vestras donari me vobis. Salu
tat te epaphras concaptivus
meus in christo ihesu. marcus. ari
starcus. demas lucas. adiu
tores mei. Gratia domini nostri ihesu
christi cum spiritu vestro. Argumentum

In primis dicendum est cur
apostolus paulus in hac
epistola scribenda non ser
vavit morem suum
ut vel vocabulum nomi
nis sui vel ordinis de
scriberet dignitatem. Hec causa
est. quod ad eos scribens qui ex circum
cisione crediderant quasi gen
tium apostolus et non hebreorum
sciens quod eorum superbiam suamque
humilitatem ipse demonstrans
officii meritum noluit anteferre.
Nam similimodo etiam iohannes
apostolus propter humilitatem in epistola
sua nomen suum eadem ratio
ne non pretulit. Hanc epistolam fer
tur apostolus ad hebreos con
scriptam hebraica lingua mi
sisse. cuius sensum et ordinem
retinens lucas evangelista
post excessum beati pauli apostoli
greco sermone composuit.

Epistola pauli ad hebreos

I

Multifarie multis
que modis olim de
us loquens patri
bus in prophetis
novissime vero
diebus istis locutus
est nobis in filio
quem constituit heredem uni
versorum per quem fecit et secula qui
cum sit splendor glorie et figura
substantie eius portansque omnia
verbo virtutis sue purgatio
nem peccatorum faciens. sedens
ad dexteram maiestatis in
excelsis. tanto melior angelis
effectus quanto differentius
nomen pre illis hereditavit. Cui
enim dixit aliquando angelorum filius
meus es tu ego hodie genui te.
Et rursum. Ego ero illi in patrem
et ipse erit michi in filium. Et cum
iterum introducit primogenitum
in orbem terre dicit. Et adorent
eum omnes angeli eius. Et ad
angelos quidem dicit. Qui fa
cit angelos suos spiritus et minis
tros suos flammam ignis. Ad
filium autem. Thronus tuus deus
in seculum seculi. virga directio
nis virga regni tui. Dilexisti

iustitiam

Dilexisti iusticiam et odisti in
iquitatem propterea unxit te deus
deus tuus oleo leticie pre partici
pibus tuis. Et tu in principio domi
ne terram fundasti et opera manuum
tuarum sunt celi. Ipsi peribunt tu autem
permanebis et omnes sicut vestimen
tum veterascent. Et velud amic
tum mutabis eos et mutabuntur. Tu
autem idem ipse es et anni tui non
deficient. Ad quem autem angelorum
dixit aliquando sede a dextris meis
quoadusque ponam inimicos tu
os scabellum pedum tuorum. Nonne
omnes sunt administratorii spiritus
in ministerium missi propter heredita
tem eos qui hereditatem capiunt
salutis

Propterea habundanti
us oportet servare nos
ea que audivimus ne for
te pereffluamus. Si enim qui per
angelos dictus est sermo
factus est firmus et omnis preva
ricatio et inobediencia accepit
iustam mercedis retribucionem. Quomodo
nos effugiemus si tantam ne
glexerimus salutem que cum initium
accepisset enarrari per dominum
ab eis qui audierunt in nos
confirmata est contestante deo
signis et portentis et variis vir
tutibus et spiritus sancti distribucionibus
secundum suam voluntatem. Non enim
angelis subiecit deus orbem terre
futurum de quo loquimur. Testatus
est autem in quodam loco quis di

cens quid est homo quod memor
es eius aut filius hominis quia vi
sitas eum. Minuisti eum paulominus
ab angelis gloria et honore corona
sti eum et constituisti eum super opera
manuum tuarum. Omnia subiecisti
sub pedibus eius. In eo enim quod ei
omnia subiecit nichil dimisit non
subiectum ei. Nunc autem nec dum
videmus omnia subiecta ei. Eum
autem qui modico quam angeli mino
ratus est videmus Ihesum propter
passionem mortis gloria et honore
coronatum ut gratia dei pro omnibus
gustaret mortem. Decebat enim
eum propter quem omnia et per quem omnia
qui multos filios in gloriam ad
duxerat auctorem salutis eorum
per passionem consummari. Qui
enim sanctificat et qui sanctifi
cantur omnes ex uno propter quam cau
sam non confunditur fratres
eos vocare dicens. Nunciabo
nomen tuum fratribus meis in me
dio ecclesie laudabo te. Et iterum.
Ego ero fidens in eum. Et iterum.
Ecce ego et pueri mei quos de
dit michi deus. Quia ergo pueri com
municaverunt carni et sanguini
et ipse similiter eisdem ut per mor
tem destrueret eum qui habe
bat mortis imperium id est dya
bolum et liberaret eos qui per
timorem mortis per totam vitam
obnoxii erant servituti. Nusquam
enim angelos apprehendit sed semen
abrahe apprehendit. Unde debuit

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

per omnia fratribus similari ut mi-
sericors fieret et fidelis ponti-
fex ad deum ut repropiciaret de-
licta populi. In eo enim in quo passus
est ipse et temptatus potens est
et eis qui temptantur auxiliari.

Unde fratres III
sancti vocationis celes-
tis participes considerate
apostolum et pontificem confessionis
nostre ihesum qui fidelis est ei qui
fecit illum sicut moyses in omni
domo illius. Amplioris enim glorie
iste pre moyse dignus habitus
est quanto ampliorem habet honorem
domus qui fabricavit illam.
Omnis namque domus fabrica-
tur ab aliquo qui autem omnia cre-
avit deus est. Et moyses quidem
fidelis erat in tota domo eius.
tamquam famulus in testimonium
eorum que dicenda erant. Christus
vero tamquam filius in domo sua
que domus sumus nos si fiduciam
spei et gloriam spei usque ad finem
firmam retineamus. Quapropter
sicut dicit spiritus sanctus. Hodie si
vocem eius audieritis nolite
obdurare corda vestra sicut in
exacerbatione secundum diem temp-
tationis in deserto ubi temp-
taverunt me patres vestri probave-
runt et viderunt opera mea.
Quadraginta annis propter quod of-
fensus fui generationi huic et dixi
semper hii errant corde. Ipsi vero
non cognoverunt vias meas qui-
bus iuravi in ira mea si intro-
ibunt in requiem meam. Vide-
te fratres ne forte sit in aliquo
vestrum cor malum incredulitatis
discedendi a deo vivo. Sed ad-
hortamini vosmetipsos per sin-
gulos dies donec hodie cog-
nominatur ut non obduretur
quis ex vobis fallacia peccati. Par-
ticipes enim christi effecti sumus
si tamen initium substantie eius
firmum usque ad finem retineamus.
Dum dicitur hodie si vocem eius
audieritis nolite obdurare
corda vestra. Quidam enim audi-
entes exacerbaverunt sed non
universi qui profecti sunt ab egyp-
to per moysen. Quibus autem infen-
sus est quadraginta annis. Non-
ne illis qui peccaverunt quorum
cadavera prostrata sunt in de-
serto quibus autem iuravit non
introire in requiem ipsius nisi
illis qui increduli fuerunt et vi-
demus quia non potuerunt in-
troire propter incredulitatem.

Timeamus III
ergo ne forte relicta polli-
citatione introeundi in
requiem eius existimetur aliquis
ex vobis deesse. Etenim nobis
nunciatum est quemadmodum et illis
sed non profuit illis sermo audi-
tus non admixtus fidei ex hiis
qui audierunt. Ingredimur
enim in requiem qui credidimus
quemadmodum dixit sicut iura-

in ira mea si introibunt in
requiem meam. Et quidem o
peribus ex institutione mundi per
fectis dixit enim quodam loco de
die septima sic. Et requievit
deus die septima ab omnibus
operibus suis. Et in isto rursum
si introibunt in requiem meam.
Quoniam ergo superest quosdam
introire in illam, et hii quibus
prioribus annunciatum est non intro
ierunt propter incredulitatem. Iterum
terminat diem quendam hodie in
David dicendo post tantum tem
poris sicut supra dictum est. Hodie
si vocem eius audieritis nolite
obdurare corda vestra quemadmo
dum in illa exacerbatione. Nam
si eis Ihesus requiem prestitisset
numquam de alia loqueretur post hanc
diem. Itaque relinquitur sabba
tismus populo dei. Qui enim ingressus
est in requiem eius et ipse requi
evit ab operibus suis sicut a suis
deus. Festinemus igitur ingre
di in illam requiem ut ne in idipsum
quis incidat incredulitatis ex
emplum. Vivus est enim sermo dei
et efficax et penetrabilior omni
gladio ancipiti et pertingens usque
ad divisionem anime et spiritus
compagum quoque et medullarum
et discretor cogitationum et inten
tionum cordis et non est ulla creatu
ra invisibilis in conspectu eius.
Omnia autem nuda et aperta sunt
oculis eius ad quem nobis sermo.

Habentes ergo pontificem
magnum qui penetravit celos
Ihesum filium dei teneamus confessi
onem. Non enim habemus pontifi
cem qui non possit compati in
firmitatibus nostris temptatum
autem per omnia pro similitudine abs
que peccato. Adeamus ergo cum
fiducia ad thronum gratie ut
misericordiam consequamur
et gratiam inveniamus in auxi
lio oportuno. V.

Omnis namque pontifex
ex hominibus assumptus
pro hominibus constituitur
in his que sunt ad deum ut offe
rat dona et sacrificia pro peccatis
qui condolere possit his qui
ignorant et errant quoniam et
ipse circumdatus est infirmitate.
Et propterea debet quemadmodum
et pro populo ita etiam et pro semet
ipso offerre pro peccatis. Nec quis
quam sumit sibi honorem sed qui
vocatur a deo tamquam Aaron.
Sic et Christus non semetipsum cla
rificavit ut pontifex fieret sed
qui locutus est ad eum filius
meus es tu ego hodie genui
te. Quemadmodum et in alio loco
dicit. Tu es sacerdos in eternum se
cundum ordinem melchisedech.
Qui in diebus carnis sue preces
supplicationesque ad eum qui
posset illum salvum facere a mor
te cum clamore valido et lacrimis
offerens exauditus est pro sua

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

reverentia. Et quidem cum esset
filius dei didicit ex hiis que passus
est obedientiam et consummatus
factus est omnibus obtemperan-
tibus sibi causa salutis eterne
appellatus a deo pontifex iux-
ta ordinem melchisedech. De quo
nobis grandis sermo et ininterpre-
tabilis ad dicendum quoniam
inbecilles facti estis ad audi-
endum. Etenim cum deberetis magistri
esse propter tempus rursus indige-
tis ut doceamini que sint elemen-
ta exordii sermonum dei. Et facti
estis quibus lacte opus sit non
solido cibo. Omnis enim qui lac-
tis est particeps expers est sermo-
nis iusticie. Parvulus enim est.
Perfectorum autem est solidus cibus
eorum qui pro consuetudine exer-
citatos habent sensus ad discretionem
boni ac mali. VI.

Quapropter intermittentes in-
choationis christi sermonem
ad perfectionem eius feramur
non rursum iacientes funda-
mentum penitentie ab operibus
mortuis et fidei ad deum bap-
tismatum doctrine impositionis quoque
manuum ac resurrectionis mortu-
orum et iudicii eterni. Et hoc faciemus
siquidem permiserit deus. Im-
possibile est enim eos qui semel sunt
illuminati gustaverunt etiam do-
num celeste et participes sunt facti
spiritus sancti gustaverunt nichi-
lominus bonum dei verbum virtutes-
que seculi venturi et prolapsi
sunt renovari rursus ad pe-
nitentiam. Rursum crucifigentes
sibimetipsis filium dei et ostentui
habentes. Terra enim sepe veni-
entem super se bibens ymbrem.
Et generans herbam oportunam
illis a quibus colitur accipit be-
nedictionem a deo. Proferens autem
spinas et tribulos reproba est
et maledicto proxima cuius con-
summatio in combustionem. Con-
fidimus autem de vobis dilectissimi
meliora et viciniora saluti ta-
metsi ita loquimur. Non enim iniustus
est deus ut obliviscatur operis
vestri et dilectionis quam ostendistis
in nomine ipsius qui ministrastis
sanctis et ministratis. Cupimus autem
unumquemque vestrum eandem osten-
tare sollicitudinem ad expletio-
nem spei usque in finem ut non seg-
nes efficiamini verum imitato-
res eorum qui fide et paciencia he-
reditabunt promissiones. Abra-
he namque promittens deus quo-
niam neminem habuit per quem iu-
raret maiorem iuravit per se-
metipsum dicens. Nisi benedicens
benedicam te et multiplicans mul-
tiplicabo te. Et sic longanimiter
ferens adeptus est repromissionem.
Homines enim per maiorem sui iurant
et omnis controversie eorum finis
ad confirmationem est iuramentum
in quo habundantius volens
deus ostendere pollicitationis

heredibus inmobilitatem consi
lii sui interposuit iusiurandum
ut per duas res quibus inpossi
bile est mentiri deum fortissimum
solacium habeamus qui confugi
mus ad tenendam propositam spem
quam sicut anchoram habemus
anime tutam ac firmam et ince
dentem usque ad interiora velami
nis ubi precursor pro nobis introi
vit ihesus secundum ordinem melchi
sedech pontifex factus in eternum

VII

Sic enim
melchisedech rex salem
sacerdos dei summi qui
obviavit abrahe regresso a
cede regum et benedixit ei cui
et decimas omnium divisit abraham
primum quidem qui interpretatur rex iusti
cie deinde autem et rex salem quod
est rex pacis. sine patre sine
matre sine genealogia. neque ini
tium dierum neque finem vite habens
assimilatus autem filio dei manet
sacerdos in eternum. Intuemini autem
quantus sit hic cui et decimas
dedit de precipuis abraham patri
archa. Et quidem de filiis levi
sacerdotium accipientes. mandatum
habent decimas sumere a populo
secundum legem id est a fratribus suis. et
quidem exierunt de lumbis abrahe
Cuius autem generatio non adnumera
tur in eis decimas sumpsit ab
abraham et hunc qui habebat
repromissiones benedixit. Si
ne ulla autem contradictione quod
minus est a meliore benedicitur.
Et hic quidem decimas mori
entes homines accipiunt. Ibi autem
contestatur quia vivit. et ut ita dic
tum sit per abraham et levi qui de
cimas accepit et decimatus est
adhuc enim in lumbis patris
erat quando obviavit ei melchise
dech. Si ergo consummatio per sacer
docium leviticum erat. populus
enim sub ipso legem accepit quid
adhuc necessarium fuit secundum
ordinem melchisedech alium
surgere sacerdotem et non secundum
aaron dici. Translato enim sacer
docio necesse est ut legis translatio
fiat. In quo enim hec dicuntur de
alia tribu est de qua nullus alta
ri presto fuit. Manifestum est enim
quod ex iuda ortus sit dominus noster in
qua tribu nichil de sacerdotibus
moyses locutus est. Et amplius
adhuc manifestum est si secundum
similitudinem melchisedech exsur
rexisset alius sacerdos. Qui non
secundum legem mandati carnalis
factus est sed secundum virtutem vite in
solubilis. Contestatur enim quia
tu es sacerdos secundum ordinem
melchisedech. Reprobatio quidem
fit precedentis mandati propter
infirmitatem eius et inutilitatem.
Nichil enim ad perfectum adduxit
lex. Introductio vero melioris spei
per quam proximamus ad deum
et quantum est non sine iurisiuran
do. Alii quidem sine iureiurando

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

sacerdotes facti sunt hic autem cum
iureiurando per eum qui dixit ad
illum Iuravit dominus et non penite
bit eum tu es sacerdos in eternum
Intantum melioris testamenti
sponsor factus est Ihesus et alii qui
dem plures facti sunt sacerdotes
idcirco quod morte prohiberentur permane
re hic autem eo quod maneat in eternum
sempiternum habet sacerdotium unde et
salvare in perpetuum potest. Accedens
per semetipsum ad deum semper vivens
ad interpellandum pro nobis talis enim
decebat ut nobis esset pontifex
sanctus innocens impollutus se
gregatus a peccatoribus et excelsior
celis factus qui non habet coti
die necessitatem quemadmodum
sacerdotes prius pro suis delictis
hostias offerre deinde pro populi
hoc enim fecit semel se offerendo. Lex
enim homines constituit sacerdo
tes infirmitatem habentes.
Sermo autem iurisiurandi qui
post legem est filium in eternum perfec
tum.

VIII

Capitulum autem super ea que dici
mus. Talem habemus pon
tificem qui consedit in
dextera magnitudinis in celis
sanctorum minister et tabernacu
li veri quod fixit deus et non homo
Omnis enim pontifex ad offeren
dum munera et hostias constitu
itur. Unde necesse est et hunc
habere aliquid quod offerat. Si ergo
esset super terram nec esset sacer
dos cum essent qui offerrent se
cundum legem munera qui exem
plari et umbre deserviunt celesti
um. Sicut responsum est Moysi
cum consummaret tabernaculum
Vide inquit omnia facito secundum
exemplar quod tibi ostensum est
in monte. Nunc autem melius
sortitus est ministerium quanto
et melioris testamenti media
tor est quod in melioribus rep
romissionibus sanctitum est. Nam si
illud prius culpa vacasset non
utique secundi locus inquireretur
Vituperans enim dicit eos. Ecce
dies veniunt dicit dominus et consu
mmabo super domum Israel et super do
mum Iuda testamentum novum non
secundum testamentum quod feci cum
patribus eorum in die qua apprehen
di manum illorum ut educerem il
los de terra Egypti quoniam ipsi non
permanserunt in testamento
meo et ego neglexi eos dicit dominus
quia hoc est testamentum quod dispo
nam domui Israel post dies illos
dicit dominus. Dando leges meas
in mentes eorum et in corde eorum
superscribam eas et ero eis in deum
et ipsi erunt mihi in populum et non
docebit unusquisque proximum suum
et unusquisque fratrem suum dicens
Cognosce dominum quoniam omnes scient me
a minore usque ad maiorem eorum
quia propitius ero iniquitatibus eorum et
peccatorum illorum iam non memora
bor. Dicendo autem novum vete

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

teravit prius. quod autem antiqua-
tur et senescit prope interitum est.
Habuit quidem et IX
prius iustificationes cul-
ture et sanctum seculare tab-
ernaculum enim factum est primum. in
quo erant candelabra et men-
sa et propositio panum quod dicitur
sancta post velamentum secundum
tabernaculum quod dicitur sancta san-
ctorum. Aureum habens thuribulum
et archam testamenti circumtec-
tam ex omni parte auro. In qua
urna aurea habens manna et vir-
ga aaron que fronduerat. et
tabule testamenti. super que erant
cherubim glorie obumbrantia
propiciatorium. de quibus modo
non est dicendum per singula.
His vero ita compositis. In priori
quidem tabernaculo semper in-
troibant sacerdotes sacrificio-
rum officia consummantes. In se-
cundo autem semel in anno solus
pontifex non sine sanguine quem
offert pro sua et populi ignoran-
tia. Hoc significante spiritu
sancto. nondum propalatam esse
sanctorum viam adhuc priori ta-
bernaculo habente statum que pa-
rabola est temporis instantis. Iux-
ta quam munera et hostie offe-
runtur. que non possunt iuxta con-
scientiam perfectam facere servi-
entem. solummodo in cibis et po-
tibus et in variis baptismati-
bus et iusticiis carnis usque ad

tempus correctionis impositis.
Cristus autem assistens pontifex
futurorum bonorum. per amplius et
perfectius tabernaculum non ma-
nufactum. id est non huius creati-
onis neque per sanguinem hircorum
aut vitulorum. sed per proprium sangui-
nem introivit semel sancta
eterna redemptione inventa. Si
enim sanguis hircorum aut taurorum
et cinis vitule aspersus inquina-
tos sanctificat ad emundationem
carnis quanto magis sanguis
Christi. qui per spiritum sanctum semet
ipsum obtulit immaculatum deo
emundavit conscientiam nostram
ab operibus mortuis ad servien-
dum deo viventi et ideo novi
testamenti mediator est ut
morte intercedente in redemp-
tionem earum prevaricationum que
erant sub priore testamento re-
promissionem accipiant qui
vocati sunt eterne hereditatis.
ubi enim testamentum est mors ne-
cesse est intercedat testatoris.
testamentum enim in mortuis con-
firmatum est. Alioquin nondum
valet dum vivit qui testatus
est. unde nec quidem primum sine
sanguine dedicatum est. Lecto
enim omni mandato legis a mo-
yse universo populo. Accipiens sangui-
nem hircorum et vitulorum cum aqua
et lana coccinea et ysopo ipsum
quoque librum et omnem populum
aspersit dicens. Hic est sanguis

testamenti quod mandavit ad
vos deus. etiam tabernaculum et omnia
vasa ministerii sanguine similiter
et omnia pene in sanguine mundan-
tur secundum legem. et sine sanguinis ef-
fusione non fit remissio. Necesse
est ergo exemplaria quidem
celestium hiis mundari. Ipsa autem
celestia melioribus hostiis quam
istis. Non enim in manufactis
sanctis iesus introivit exem-
plaria verorum sed in ipsum celum
ut appareat nunc vultui dei
pro nobis. neque ut sepe offerat
seipsum quemadmodum pontifex
intravit sancta per singulos
annos in sanguine alieno. Ali-
oquin oportebat eum frequenter
pati ab origine mundi. Nunc
autem semel in consummatione
seculorum ad destructionem peccati per
hostiam suam apparuit. Et
quemadmodum statutum est ho-
minibus semel mori. X

Post hoc autem iudicium sic
et christus semel oblatus
est ad multorum exhauri-
enda peccata secundo sine peccato
apparebit expectantibus se in
salutem. Umbram enim futu-
rorum bonorum habens lex. Non ipsam
ymaginem rerum per singulos annos
hiisdem ipsis hostiis quas offe-
runt indesinenter. Numquam
potest accedentes perfectos facere.
Alioquin cessassent offerri. Ideo
quod nullam haberent ultra con-
scientiam peccati cultores semel mun-
dati. Sed in ipsis commemoratio
peccatorum per singulos annos fit.
Impossibile est enim sanguine tau-
rorum et hircorum auferri peccata.
Ideo ingrediens mundum dicit.
hostiam et oblacionem noluisti
corpus autem aptasti michi. Ho-
locaustomata etiam pro peccato non pla-
cuerunt. Tunc dixi ecce venio. In
capite libri scriptum est de me ut
faciam voluntatem tuam deus.
Superius dicens. quia hostias
et oblaciones et holocaustoma-
ta pro peccato noluisti nec placita
sunt tibi que secundum legem offe-
runtur. Tunc dixi. ecce venio.
ut faciam voluntatem tuam deus.
Aufert primum ut sequens sta-
tuat. In qua voluntate sanc-
tificati sumus per oblacionem cor-
poris christi semel. Et omnis quidem
sacerdos presto est cotidie minis-
trans. et easdem sepe hostias
offerens que numquam possunt auferre
peccata. Hic autem unam pro pecca-
tis offerens hostiam in sem-
piternum sedens in dextera dei.
De cetero expectans donec
ponantur inimici eius scabel-
lum pedum eius. Una enim obla-
cione consummavit in sempi-
ternum sanctificatos. Contestatur
autem et nos et spiritus sanctus. Post-
quam autem dixit. hoc est autem testa-
mentum quod testabor ad illos
post dies illos dicit dominus dan-

do leges meas in cordibus
eorum et in mentibus eorum superscri-
bam eas et peccatorum et iniquitatum
eorum iam non recordabor am-
plius. Ubi autem horum est remissio
iam non oblatio pro peccato.
Habentes itaque fratres fiduciam
in introitu sanctorum in sanguine
Christi quam initiavit nobis viam
novam et viventem per velamen
id est carnem suam et sacerdotem mag-
num super domum Dei. Accedamus
cum vero corde in plenitudine fi-
dei aspersi corda a conscientia
mala et abluti corpus aqua
munda. Teneamus spei nostre
confessionem indeclinabilem
fidelis enim est qui repromisit.
Et consideremus invicem in pro-
vocatione caritatis et bonorum
operum non deserentes collectionem
nostram sicut est consuetudinis
quibusdam sed consolantes et
tanto magis quanto videritis
appropinquantem diem. Volunta-
rie enim peccantibus nobis post ac-
ceptam notitiam veritatis iam
non relinquitur pro peccatis hosti-
a. Terribilis autem quedam exspec-
tatio iudicii et ignis emulatio
que consumptura est adversari-
os. Irritam quis faciens legem
Moysi sine ulla miseratione
duobus vel tribus testibus moritur
quanto magis putatis deteri-
ora mereri supplicia qui filium
Dei conculcaverit et sanguinem
testamenti pollutum duxerit in
quo sanctificatus est et spiritui
gratie contumeliam fecerit.
Scimus enim qui dixit: Mihi vindic-
tam et ego reddam. Et iterum:
Quia iudicabit Dominus populum
suum. Horrendum est incidere in
manus Dei viventis. Reme-
moramini autem pristinos dies in
quibus illuminati magnum certamen
sustinuistis passionum et in alte-
ro quidem opprobriis et tribula-
tionibus spectaculum facti. In alte-
ro autem socii taliter conversantium
effecti. Nam et vinctis compassi
estis et rapinam bonorum vestrorum cum
gaudio suscepistis cognoscen-
tes vos meliorem et manentem
substantiam. Nolite itaque amit-
tere confidentiam vestram que mag-
nam habet remunerationem.
Patientia enim vobis necessaria
est ut voluntatem Dei facientes
reportetis promissionem. Adhuc
enim modicum aliquantulum qui
venturus est veniet et non tar-
dabit. Iustus autem meus ex fide
vivit. Quod si subtraxerit
se non placebit anime mee.
Nos autem non sumus subtractio-
nis filii in perditionem sed fidei in
acquisitionem anime. XI

Est autem fides sperandarum
substantia rerum argumen-
tum non apparentium.
In hac enim testimonium consecu-
ti sunt senes. Fide intelligimus

aptata esse secula uerbo dei. ut ex
inuisibilibus uisibilia fierent. Fide
plurimam hostiam abel quam cayn
obtulit deo per quam testimonium
consecutus est esse iustus testi
monium perhibente muneribus
eius deo. et per illam defunctus
adhuc loquitur. Fide enoch transla
tus est ne uideret mortem et non
inueniebatur quia transtulit illum
deus. Ante translationem enim testi
monium habuit placuisse deo.
Credere enim oportet accedentem
ad deum quia est. et inquirentibus
se remunerator sit. Fide noe re
sponso accepto de hiis que ad
huc non uidebantur metuens ap
parauit archam in salutem domus
sue per quam dampnauit mundum et
iustitie que per fidem est heres insti
tutus. Fide qui uocatur abraham
obediuit in locum exire quem accep
turus erat in hereditatem et exiit
nesciens quo iret. Fide demora
tus est in terra repromissionis tam
quam in aliena. In casulis habi
tando cum ysaac et iacob coheredibus
repromissionis eiusdem. Expec
tabat enim fundamenta habentem ciuita
tem cuius artifex et conditor deus.
Fide et ipsa sara sterilis uirtutem
in conceptione seminis accepit.
etiam preter tempus etatis quoniam fi
delem credidit esse qui repromise
rat. Propter quod et ab uno orti sunt et
hoc emortuo tamquam sydera celi
in multitudine et sicut arena que
est ad oram maris innumera
bilis. Iuxta fidem omnes isti defuncti
sunt non acceptis repromissio
nibus sed a longe eas aspicien
tes et salutantes et confitentes
quia peregrini et hospites sunt super
terram. Qui enim hec dicunt sig
nificant patriam inquirere. Et
siquidem illius meminissent
de qua exierunt habebant utique
tempus reuertendi. Nunc autem
meliorem appetunt id est celestem.
Ideo non confunditur deus uocari
deus eorum. Parauit enim illis ci
uitatem. Fide obtulit abraham
ysaac cum temptaretur et unige
nitum offerebat qui susceperat
repromissiones. ad quem dictum est
Quia in ysaac uocabitur tibi
semen. Arbitrans quia et a mortu
is eum suscitare potens est deus
unde eum et in parabolam accepit.
Fide et de futuris benedixit ysa
ac et iacob et esau. Fide moriens
iacob singulos filios ioseph be
nedixit et adorauit fastigium
uirge eius. Fide ioseph moriens
de profectione filiorum israel me
moratus est et de ossibus suis
mandauit. Fide moyses natus
occultatus mensibus tribus a
parentibus suis eo quod uidissent
infantem elegantem. et non ti
muerunt regis edictum. Fide moy
ses grandis factus negauit
se esse filium filie pharaonis ma
gis affligi cum populo dei quam temporalis

peccati habere iocunditatem. maio
res divitias estimans thesau
ris egyptiorum improperium Christi.
Aspiciebat enim in remunerati
onem. Fide reliquit egyptum. Non
veritus animositatem regis. In
visibilem enim tamquam videns
sustinuit. Fide celebravit pa
scha et sanguinis effusionem ne qui
vastabat primitiva tangeret
eos. Fide transierunt mare ru
brum tamquam per aridam terram
quod experti egyptii devorati sunt.
Fide muri iericho corruerunt
circuiti septem diebus. Fide raab
meretrix non periit cum incredulis
excipiens exploratores cum pace.
Et quid adhuc dicam. Deficiet
enim me tempus enarrantem
de gedeon. barach. sampson
iepte. david. samuel et prophetis
qui per fidem devicerunt regna
et operati sunt iusticiam adep
ti sunt repromissiones. Obtura
verunt ora leonum. extinxerunt
impetum ignis. effugerunt aciem
gladii. convaluerunt de infir
mitate. fortes facti sunt in bel
lo castra verterunt exterorum.
Acceperunt mulieres de resur
rectione mortuos suos. Alii
autem distenti sunt non suscipi
entes redemptionem ut meli
orem invenirent resurrectionem.
Alii vero ludibria et verbera experti
insuper et vincula et carceres. La
pidati sunt. secti sunt. temp
tati sunt in occisione gladii mor
tui sunt. Circuierunt in melotis
in pellibus caprinis. egentes angus
tiati. afflicti quibus dignus non
erat mundus. In solitudinibus
errantes et in montibus et in spelun
cis. et in cavernis terre. Et hii omnes
testimonio fidei probati sunt. non
acceperunt repromissionem. deo pro
nobis melius aliquid providente
ut non sine nobis consummaren
tur

XII

Ideoque nos tantam habentes
impositam nobis nubem
testium. deponentes omne
pondus et circumstans nos peccatum
per patienciam curramus propositum
nobis certamen. Aspicientes in auc
torem fidei et consummatorem ihesum
qui proposito sibi gaudio sustinuit
crucem confusione contempta
atque in dextera sedis dei sedet.
Recogitate enim eum qui talem susti
nuit a peccatoribus adversus semet
ipsum contradictionem ut non fatigemini
animis vestris deficientes. Nondum
enim usque ad sanguinem restitistis
adversus peccatum repugnantes. Et
obliti estis consolacionis que
vobis tamquam filiis loquitur dicens
fili mi noli negligere disciplinam
domini. neque fatigeris dum ab eo ar
gueris. quem enim diligit dominus casti
gat. flagellat autem omnem filium
quem recipit. In disciplina perseve
rate. tamquam filiis se offert vobis
deus. Quis enim filius quem non

corripit pater. Quod si extra disci-
plinam estis cuius participes facti
sunt omnes, ergo adulteri et
non filii estis. Deinde patres quidem
carnis nostre habuimus eruditores
et reverebamur eos. Non multo
magis obtemperabimus patri
spirituum et vivemus? Et illi qui-
dem in tempore paucorum dierum secundum
voluntatem suam erudiebant nos,
hic autem ad id quod utile est in re-
cipienda sanctificatione eius.
Omnis autem disciplina in presenti
quidem non videtur esse gaudii
sed meroris; postea autem fructum
pacatissimum exercitatis per eam red-
det iustitie. Propter quod remissas ma-
nus et soluta genua erigite et
gressus rectos facite pedibus
vestris, ut non claudicans quis er-
ret, magis autem ut sanetur. Pa-
cem sequimini cum omnibus et sancti-
moniam, sine qua nemo videbit
Deum, contemplantes ne quis
desit gratie Dei, ne qua radix a-
maritudinis sursum germinans
impediat et per illam inquinen-
tur multi, ne quis fornicator
aut profanus ut Esau, qui prop-
ter unam escam vendidit primoge-
nita sua. Scitote enim quoniam
et postea cupiens hereditare
benedictionem reprobatus est.
Non enim invenit locum peniten-
tie, quamquam cum lacrimis inquisisset
eam. Non enim accessistis ad trac-
tabilem et accessibilem ignem
et turbinem et caliginem et procel-
lam et tube sonum et vocem verborum, quam
qui audierunt excusaverunt se, ne
eis fieret verbum. Non enim porta-
bant quod dicebatur: Et si bestia te-
tigerit montem, lapidabitur. Et
ita terribile erat quod videbatur,
Moyses dixit: Exterritus sum et
tremebundus. Sed accessistis ad
montem Syon et civitatem Dei vi-
ventis, Ierusalem celestem, et multorum
milium angelorum frequentiam, et
ecclesiam primitivorum qui conscripti
sunt in celis, et iudicem omnium Deum,
et spiritum iustorum perfectorum, et testa-
menti novi mediatorem Ihesum, et
sanguinis aspersionem melius loquen-
tem quam Abel. Videte ne recuse-
tis loquentem. Si enim illi non effu-
gerunt recusantes eum qui super
terram loquebatur, multo ma-
gis nos qui de celo loquentem nobis
avertimus. Cuius vox movit terram
tunc, nunc autem repromittit dicens: Ad-
huc semel ego movebo non solum
terram et celum. Quod autem adhuc
dicit, declarat mobilium trans-
lationem tamquam factorum, ut mane-
ant que sunt immobilia. Itaque
regnum suscipientes inmobile
habemus gratiam per quam servia-
mus placentes Deo cum metu et
reverentia. Etenim Deus noster ignis
consumens est. XIII

Caritas fraternitatis mane-
at in vobis. Et hospitalita-
tem nolite oblivisci. Per

runt enim placuerunt quidam ange-
lis hospicio receptis. Mementote
vinctorum tamquam simul vincti et
laborancium tamquam et ipsi in corpore
morantes. Honorabile connubi-
um in omnibus et thorus imma-
culatus. Fornicatores enim et adul-
teros iudicabit deus. Sint
mores sine avaricia contenti
presentibus. Ipse enim dixit. Non te de-
seram neque derelinquam. Ita ut
confidenter dicamus. Dominus michi
adiutor et non timebo quid fa-
ciat michi homo. Mementote
prepositorum vestrorum qui vobis locuti
sunt verbum dei. quorum intuentes
exitum conversacionis. Imitamini
fidem. Ihesus christus heri et hodie
ipse et in secula. Doctrinis variis
et peregrinis nolite abduci. Optimum
est enim gracia stabilire cor. non escis
que non profuerunt ambulan-
tibus in eis. Habemus altare de
quo edere non habent potestatem
qui tabernaculo deserviunt. quorum
enim animalium infertur sanguis
pro peccato in sancta per pontificem
horum corpora cremantur extra castra
propter quod et ihesus ut sanctificaret
per suum sanguinem populum extra portam
passus est. Exeamus ergo ad e-
um extra castra improperium
eius portantes. Non enim habemus
civitatem hic manentem. sed futuram
inquirimus. Per ipsum ergo offera-
mus hostiam laudis semper deo
id est fructum labiorum confitencium
nomini eius. Beneficencie autem et
communionis nolite oblivisci. Talibus
enim hostiis promeretur deus. Obedi-
te prepositis vestris et subiacete eis
Ipsi enim pervigilant quasi racionem
pro animabus vestris reddituri ut
cum gaudio hoc faciant. et non ge-
mentes. hoc enim non expedit vo-
bis. Orate pro nobis. confidimus enim
quia bonam conscienciam habemus
in omnibus bene volentes conversari
Amplius autem deprecor vos hoc fa-
cere. quo celerius restituar vobis
Deus autem pacis qui eduxit de
mortuis pastorem magnum ovium
in sanguine testamenti eterni dominum
nostrum ihesum christum aptet vos in omni
opere bono ut faciatis voluntatem
eius faciens in vobis quod placeat
coram se per ihesum christum cui gloria in se-
cula seculorum amen. Rogo autem
vos fratres ut sufferatis verbum
solacii. etenim per paucis scripsi vobis
Cognoscite fratrem nostrum thymothe-
um dimissum. cum quo si celerius
venerit videbo vos. Salutate
omnes prepositos vestros et omnes sanctos
Salutant vos de ytalia fratres
Gracia cum omnibus vobis amen

Prologus in actus apostolorum ...

Lucas antiochensis
nacione syrus Cuius
laus in ewangelio
canitur. Apud an-
thiochiam medi-
cine artis egregius

et apostolorum .xxii. discipulis postea usque ad confessionem eius perpetuum secutus apostolum sine crimine in virginitate domino maluit servire. qui octoginta et quattuor agens etatis annos in Bithynia obiit plenus spiritu sancto.

Hic ergo spiritu sancto instigante in Achaie partibus evangelium scribens grecis fidelibus incarnationem domini narratione fideli ostendit eumque de stirpe David descendisse monstravit. Cui non immerito scribendorum apostolorum actuum potestas in ministerio datur ut deo in deum pleno et filio perditionis extincto oratione ab apostolis facta sorte domini electionis numerus compleretur. Sicque Paulus consummationem apostolicis actibus daret quem diu contra stimulum calcitrantem dominus elegisset. Quod legentibus ac requirentibus deum. Brevem potius nostri sermone ostendere quam plurimis aliquid fastidientibus prodidisse. sciens quod agricolam operantem oportet de suis fructibus edere. Sicut ita divina secuta est gratia. ut non solum corporibus sed etiam animabus eius proficeret medicina.

Actus apostolorum

I

Primum quidem sermonem feci de omnibus o Theophile que cepit Ihesus facere et docere usque in diem qua precipiens apostolis per spiritum sanctum quos elegit assumptus est. Quibus et prebuit se ipsum vivum post passionem suam in multis argumentis per dies quadraginta apparens eis et loquens de regno dei. Et convescens precepit eis ab Ierosolimis ne discederent sed expectarent promissionem patris quam audistis inquit per os meum. quia Iohannes quidem baptizavit aqua. vos autem baptizabimini spiritu sancto non post multos hos dies. Igitur qui convenerant interrogabant eum dicentes. Domine si in tempore hoc restitues regnum Israhel. Dixit autem eis. Non est vestrum nosse momenta vel tempora que pater posuit in sua potestate sed accipietis virtutem supervenientis spiritus sancti in vos. Et eritis michi testes in Ierusalem et in omni Iudea et Samaria et usque ad ultimum terre. Et cum hec dixisset. videntibus illis elevatus est et nubes suscepit eum ab oculis eorum. Cumque intuerentur in celum euntem illum ecce duo viri astiterunt iuxta illos in vestibus albis qui et dixerunt. Viri galilei quid statis aspicientes in celum. hic Ihesus qui assumptus est a vobis in celum sic veniet quemadmodum vidistis eum euntem in celum. Tunc reversi sunt Ierosolimam a monte Oliveti qui est iuxta Ierusalem sabbati habens iter. Et cum introissent in cenaculum. ascenderunt in superiora ubi manebant Petrus

et iohannes. Iacobus et andreas
philippus et thomas. Bartholo
meus et matheus. Iacobus al
phei et Symon zelotes et iudas
iacobi. hii omnes erant perseveran
tes unanimiter in oratione cum mu
lieribus et maria matre ihesu et fratribus
eius. In diebus illis exurgens pe
trus in medio fratrum dixit. Erat
autem turba hominum simul fere vigin
ti centum. Viri fratres oportet im
plere scripturam quam predixit spiritus
sanctus per os david. de iuda qui
fuit dux eorum qui comprehende
runt ihesum qui connumeratus e
rat in nobis et sortitus est sortem
ministerii huius. Et hic quidem pos
sedit agrum de mercede iniquita
tis et suspensus crepuit medius
et diffusa sunt omnia viscera
eius. Et notum factum est omnibus
habitantibus ierusalem ita ut appel
laretur ager ille acheldemach
hoc est ager sanguinis. Scriptum est
enim in libro psalmorum. Fiat com
moratio eius deserta episcopatum
eius accipiat alter. Oportet ergo
ex hiis viris qui nobiscum sunt con
gregati in omni tempore. quo intravit
et exivit dominus ihesus. Incipiens a bap
tismate iohannis usque in diem
qua assumptus est a nobis testem
resurrexionis eius nobiscum unum
fieri ex istis. Et statuerunt duos
ioseph qui vocabatur barsabas
qui cognominatus est iustus et
mathiam. Et orantes dixerunt

Tu domine qui corda omnium nosti osten
de quem elegeris ex hiis duobus
unum accipere locum ministerii huius
et apostolatus. de quo prevaricatus est
iudas. ut abiret in locum suum. Et
dederunt sortes eius et cecidit
sors super mathiam et connumeratus
est cum undecim apostolis. II

Et cum complerentur dies
pentecostes erant omnes
pariter in eodem loco. Et
factus est repente de celo sonus
tamquam advenientis spiritus
vehementis et replevit totam do
mum ubi erant sedentes. Et appa
ruerunt illis dispertite lingue tam
quam ignis. seditque supra singulos
eorum. Et repleti sunt omnes spiritu
sancto et ceperunt loqui variis lin
guis. prout spiritus sanctus dabat
eloqui illis. Erant autem in ierusalem
habitantes iudei viri religiosi
ex omni natione que sub celo est.
Facta hac voce convenit multi
tudo et mente confusa est quoniam
audiebat unusquisque lingua
sua illos loquentes. Stupebant
autem omnes et mirabantur dicentes
Nonne ecce omnes isti qui loquuntur
galilei sunt. Et quomodo nos audivimus
unusquisque linguam nostram in qua
nati sumus. parthi et medi et e
lamithe. et qui habitant meso
potamiam. iudeam et capadociam
pontum et asyam. frigiam et pam
philiam egiptum et partes libie que
est circa cyrenen et advene romani

iudei quoque et proseliti. cretes
et arabes. audiuimus eos loquen
tes nostris linguis magnalia dei.
Stupebant autem omnes et mira
bantur dicentes. Quidnam hoc
uult esse. Alii autem irridentes di
cebant. quia musto pleni isti
Stans autem petrus cum undecim
leuauit uocem suam et loquutus
est eis. viri iudei et qui habita
tis iherusalem uniuersi. hoc uobis notum
sit et auribus percipite uerba mea.
Non enim sicut uos estimatis hy
ebrii sunt. cum sit hora diei tercia sed hoc
est quod dictum est per prophetam iohel
Et erit in nouissimis diebus
dicit dominus. effundam de spiritu
meo super omnem carnem et prophetа
bunt filii uestri et filie uestre. et iuue
nes uestri uisiones uidebunt. et
seniores uestri sompnia sompni
abunt. Et quidem super seruos
meos et ancillas meas in diebus
illis effundam de spiritu meo
et prophetabunt. Et dabo prodigia
in celo sursum et signa in terra
deorsum. sanguinem et ignem et
uaporem fumi. Sol conuertetur
in tenebras et luna in sanguinem
antequam ueniat dies domini magnus
et horribilis. Et erit. omnis qui
inuocauerit nomen domini saluus
erit. Viri israhelite audite uer
ba hec. Ihesum nazarenum uirum
approbatum a deo in uobis uir
tutibus et prodigiis et signis que fe
cit deus per illum in medio uestri
sicut uos scitis. hunc diffinito con
silio et prescientia dei traditum per
manus iniquorum affligentes
interemistis. Quem deus susci
tauit solutis doloribus inferni
iuxta quod inpossibile erat tene
ri illum ab eo. Dauid enim dicit in
eum. prouidebam dominum coram
me semper quoniam a dextris meis est
ne commouear. Propter hoc delectatum est cor meum
et exultauit lingua mea insuper
et caro mea requiescet in spe
quoniam non derelinques ani
mam meam in inferno nec dabis
sanctum tuum uidere corruptionem
Notas mihi fecisti uias uite
replebis me iocunditate cum
facie tua. Viri fratres liceat audac
ter dicere ad uos de patriarcha
dauid quoniam defunctus est et
sepultus est et sepulchrum eius est
apud nos usque in hodiernum diem
Propheta igitur cum esset et sciret
quia iureiurando iurasset illi
deus. de fructu lumborum eius
sedere super sedem eius prouidens
locutus est de resurrectione christi
quia neque derelictus est in infer
no neque caro eius uidit corrup
tionem. Hunc ihesum suscitauit deus
cuius omnes nos testes sumus. Dex
tera ergo dei exaltatus. et promissi
one spiritus sancti accepta a
patre effudit hunc quem uidetis et
auditis. Non enim dauid ascen
dit in celos. Dicit autem ipse. Dixit
dominus domino meo sede a dextris meis

ris. Donec ponam inimicos tuos
scabellum pedum tuorum. Certissime
ergo sciat omnis domus israhel
quia et dominum eum et christum deus
fecit hunc ihesum quem vos crucifix-
istis. His auditis compuncti sunt
corde et dixerunt ad petrum et ad
reliquos apostolos. Quid faciemus
viri fratres. Petrus vero ait ad
illos. Penitentiam inquid agite
et baptizetur unusquisque vestrum
in nomine ihesu christi in remissionem
peccatorum vestrorum et accipietis donum
spiritus sancti. Vobis enim est repromissio
et filiis vestris et omnibus qui longe
sunt quoscumque advocaverit do-
minus deus noster. Aliis verbis plurimis
testificatus est et exhortabatur
eos dicens. Salvamini a genera-
tione ista prava. Qui ergo rece-
perunt sermonem eius baptizati
sunt et apposite sunt in illa die
anime circa tria milia. Erant autem perse-
verantes in doctrina apostolorum et com-
municatione fractionis panis
et orationibus. Fiebat autem omni
anime timor. Multa quoque pro-
digia et signa per apostolos in ierusalem
fiebant et metus erat magnus
in universis. Omnes etiam qui crede-
bant erant pariter et habebant
omnia communia. Possessiones et sub-
stantias vendebant et divide-
bant illa omnibus prout unicuique
opus erat. Cotidie quoque perdu-
rantes unanimiter in templo
et frangentes circa domos pa-
nem sumebant cibum cum exulta-
tione et simplicitate cordis col-
laudantes deum et habentes gratiam ad
omnem plebem. Dominus autem auge-
bat cotidie qui salvi fierent
in idipsum.

III

Petrus et iohannes ascen-
debant in templum ad
horam orationis nonam.
Et quidam vir qui erat claudus ex utero
matris sue baiulabatur quem
ponebant cotidie ad portam tem-
pli que dicitur speciosa ut pe-
teret elemosinam ab introeun-
tibus in templum. Is cum vidisset pe-
trum et iohannem incipientes intro-
ire in templum rogabat ut ele-
mosinam acciperet. Intuens autem
eum petrus cum iohanne dixit.
Respice in nos. At ille intende-
bat in eos sperans se aliquid
accepturum ab eis. Petrus autem
dixit. Argentum et aurum non est
michi. Quod autem habeo hoc tibi
do. In nomine ihesu christi nazareni sur-
ge et ambula. Et apprehensa manu
eius dextera allevavit eum et
protinus consolidate sunt bases eius
et plante. Et exiliens stetit et am-
bulabat. Et intravit cum illis in
templum ambulans et exiliens
laudans deum. Et vidit omnis
populus eum ambulantem et laudan-
tem deum. Cognoscebant autem
eum quod ipse erat qui ad elemo-
sinam sedebat ad speciosam por-
tam templi. Et impleti sunt

Staats- und Universitätsbibliothek Bremen

stupore et extasis in eo quod conti
gerat illi. Cum teneret autem pe
trum et iohannem cucurrit omnis po
pulus ad eos ad porticum que di
citur salomonis stupentes. Vi
dens autem petrus respondit ad
populum. Viri israhelite quid mira
mini. aut nos quid intuemini
quasi nostra virtute aut pietate
fecerimus hunc ambulare. Deus
abraham deus iacob. deus ysa
ac. deus patrum nostrorum glorificavit
filium suum ihesum quem vos quidem tradi
distis et negastis ante faciem
pylati iudicante illo dimitti.
Vos autem iustum et sanctum negas
tis. et petistis virum homicidam
donari vobis. Auctorem vero
vite interfecistis. Quem deus
suscitavit a mortuis. cuius nos
testes sumus. et in fide nominis
eius hunc quem vos videtis et
nostis confirmavit nomen eius
et fides que per eum est dedit inte
gram sanitatem istam in con
spectu omnium vestrum. Et nunc fratres
scio quia per ignorantiam fecistis et
principes vestri. Deus autem qui
prenunciavit per os omnium prophetarum
suorum pati christum suum implevit sic.
Penitemini igitur et convertimini
ut deleantur vestra peccata. ut cum
venerint tempora refrigerii a
conspectu domini. et miserit eum qui
predicatus est vobis ihesum christum.
Quem oportet celum quidem susci
pere usque in tempora restitutionis
omnium que locutus est dominus per os sanc
torum suorum a seculo prophetarum. Moy
ses quidem dixit. Quoniam prophetam
suscitabit vobis dominus deus vester de
fratribus vestris. Tamquam me ipsum au
dietis. iuxta omnia quecumque locu
tus fuerit vobis. Erit autem omnis
anima quecumque non audierit pro
phetam illum exterminabitur de plebe.
Et omnes prophete a samuel et dein
ceps qui locuti sunt et annuncia
verunt dies istos. Vos estis filii
prophetarum et testamenti. quod disposu
it deus ad patres nostros dicens ad
abraham. Et in semine tuo bene
dicentur omnes familie terre. Vobis
primum deus suscitavit filium suum
misit eum benedicentem vobis ut con
vertat unusquisque a nequicia
sua.

IIII

Loquentibus autem illis ad po
pulum supervenerunt sacerdotes
et magistratus templi et
saducei. dolentes quod docerent po
pulum et annunciarent in ihesu re
surrectionem ex mortuis. et inie
cerunt in eos manus. et posuerunt
eos in custodiam usque in crasti
num. Erat enim iam vespera. Multi
autem eorum qui audierant verbum
crediderunt. et factus est numerus
virorum quinque milia. Factum est
autem in crastinum ut congrega
rentur principes eorum et seniores et
scribe in ierusalem. et annas princeps
sacerdotum et cayphas et iohannes
et alexander et quotquot erant

de genere sacerdotali. Et statuen
tes eos in medio interrogabant
In qua uirtute aut in quo nomi
ne fecistis hoc uos. Tunc petrus re
pletus spiritu sancto dixit ad eos.
Principes populi et seniores si nos
hodie diiudicamur in benefacto
hominis infirmi in quo iste saluus
factus est. Notum sit omnibus uobis
et omni plebi israel quia in nomine ihesu
christi nazareni quem uos crucifi
xistis quem deus suscitauit a mor
tuis. In hoc iste astat coram uobis
sanus. Hic est lapis qui reprobatus
est a uobis edificantibus qui fac
tus est in caput anguli. Et non
est in aliquo alio salus. Nec est no
men aliud sub celo datum homini
bus in quo oporteat nos saluos
fieri. Videntes autem petri et iohan
nis constantiam comperto quod ho
mines essent sine litteris et ydiote
admirabantur et cognoscebant
eos quoniam cum ihesu fuerant. hominem
quoque uidentes stantem cum eis
qui curatus fuerat nichil pote
rant contradicere. Iusserunt autem
eos foras extra concilium secedere
et conferebant ad inuicem dicentes
Quid faciemus hominibus istis. Quia
quidem notum signum factum est
per eos omnibus habitantibus ierusalem manifestum
est et non possumus negare. Sed
ne amplius diuulgetur in populum
comminemur eis ne ultra loquan
tur in nomine hoc ulli hominum
Et uocantes eos denuntiauerunt
ne omnino loquerentur neque docerent
in nomine ihesu. Petrus uero et iohannes
respondentes dixerunt ad eos. Si ius
tum est in conspectu dei uos
potius audire quam deum iudi
cate. Non enim possumus que ui
dimus et audiuimus non loqui.
At illi comminantes dimiserunt
eos. non inuenientes quomodo
punirent eos propter populum quia omnes
clarificabant id quod factum erat
in eo quod acciderat. Annorum erat
enim amplius quam quadragin
ta homo in quo factum erat sig
num istud sanitatis. Dimissi autem
uenerunt ad suos et annuntiaue
runt eis quanta ad eos principes
sacerdotum et seniores dixerunt.
Qui cum audissent unanimiter
leuauerunt uocem ad dominum
et dixerunt. Domine tu qui fecisti
celum et terram mare et omnia que
in eis sunt qui spiritu sancto per
os dauid patris nostri pueri tui
dixisti. Quare fremuerunt gen
tes et populi meditati sunt ina
nia. Astiterunt reges terre et prin
cipes conuenerunt in unum
aduersus dominum et aduersus christum
eius. Conuenerunt enim uere in
ciuitate ista aduersus sanctum
puerum tuum ihesum quem unxisti. He
rodes et pontius pylatus cum gen
tibus et populis israel facere que ma
nus tua et consilium tuum decre
uerunt fieri. Et nunc domine re
spice in minas eorum et da seruis

tuis cum omni fiducia loqui verbum tuum in eo quod manum tuam extendas ad sanitates et signa et prodigia fieri per nomen sancti filii tui Ihesu. Et cum orassent motus est locus in quo erant congregati. Et repleti sunt omnes spiritu sancto et loquebantur verbum dei cum fiducia. Multitudinis autem credentium erat cor unum et anima una. Nec quisquam eorum que possidebat aliquid esse suum dicebat sed erant illis omnia communia. Et virtute magna reddebant apostoli testimonium resurrectionis Ihesu Christi domini nostri. Et gratia magna erat in omnibus illis. Neque enim quisquam egens erat inter illos. Quotquot enim possessores agrorum aut domorum erant vendentes afferebant pretia eorum que vendebant et ponebant ante pedes apostolorum. Dividebatur autem singulis prout cuique opus erat. Joseph autem qui cognominatus est barsabas ab apostolis quod est interpretatum filius consolationis levites cyprius genere cum haberet agrum vendidit illum et attulit pretium et posuit ante pedes apostolorum.

V

Vir autem quidam nomine ananias cum uxore sua saphira vendidit agrum et fraudavit de pretio agri conscia uxore sua et afferens partem quandam ad pedes apostolorum posuit. Dixit autem petrus: Anania cur temptavit sathanas cor tuum mentiri te spiritui sancto et fraudari de pretio agri? Nonne manens tibi manebat et venundatum in tua potestate erat? Quare posuisti in corde tuo hanc rem? Non es mentitus hominibus sed deo. Audiens autem ananias hec verba cecidit et expiravit. Et factus est timor magnus in omnes qui audierunt. Surgentes autem iuvenes amoverunt eum et efferentes sepelierunt. Factum est autem quasi horarum trium spatium et uxor ipsius nesciens quod factum fuerat introivit. Respondit autem ei petrus: Dic michi mulier si tanti agrum vendidistis? At illa dixit: Etiam tanti. Petrus autem dixit ad eam: Quid utique convenit vobis temptare spiritum domini? Ecce pedes qui sepelierunt virum tuum ad ostium et efferent te. Confestim cecidit ad pedes eius et expiravit. Intrantes autem iuvenes invenerunt illam mortuam et extulerunt et sepelierunt ad virum suum. Et factus est timor magnus in universa ecclesia et in omnes qui audierunt hec. Per manus autem apostolorum fiebant signa et prodigia magna in plebe. Et erant unanimiter omnes in porticu salomonis. Ceterorum autem nemo audebat se coniungere illis sed magni-

ficabat eos po

Staats- und Universitätsbibliothek Bremen

ficabat eos populus. Magis autem
augebatur credentium in domino
multitudo virorum ac mulierum, ita
ut in plateas eicerent infirmos
et ponerent in lectulis et grabatis
ut venientes Petro saltem um-
bra illius obumbraret quemquam
eorum et liberarentur ab infirmitati-
bus suis. Concurrebat autem et
multitudo vicinarum civitatum
in Ierusalem afferentes egros et vex-
atos a spiritibus inmundis qui
curabantur omnes. Exurgens autem
princeps sacerdotum et omnes qui
cum illo erant, que est heresis sa-
duceorum, repleti sunt zelo et inie-
cerunt manus in apostolos et po-
suerunt eos in custodia publi-
ca. Angelus autem domini per noctem
aperiens ianuas carceris et
educens eos dixit: Ite et stantes
in templo loquimini plebi omnia
verba vite huius. Qui cum audissent
intraverunt diluculo in templum
et docebant. Adveniens autem
princeps sacerdotum et qui cum eo e-
rant, convocaverunt concilium
et omnes seniores filiorum Israhel
et miserunt ad carcerem ut adduce-
rentur. Cum autem venissent
ministri et aperto carcere non in-
venissent illos, reversi nuntiaverunt
dicentes: Carcerem quidem
invenimus clausum cum omni dili-
gentia et custodes stantes ante ia-
nuas, aperientes autem neminem
intus invenimus. Ut autem audie-
runt hos sermones magistratus
templi et principes sacerdotum am-
bigebant de illis quidnam fie-
ret. Adveniens autem quidam nun-
tiavit eis: Quia ecce viri quos
posuistis in carcere sunt in tem-
plo stantes et docentes populum. Tunc
abiit magistratus cum ministris
et adduxit illos sine vi. Time-
bant enim populum ne lapidarentur.
Et cum adduxissent illos statue-
runt eos in concilio. Et interro-
gabat eos princeps sacerdotum
dicens: Precipiendo precepimus
vobis ne doceretis in nomine isto.
Ecce replestis Ierusalem doctrina vestra
et vultis inducere super nos
sanguinem hominis huius. Respon-
dens autem Petrus et apostoli dixerunt:
Obedire oportet deo magis quam
hominibus. Deus patrum nostrorum susci-
tavit Ihesum quem vos intere-
mistis suspendentes in ligno.
Hunc deus principem et salvatorem
exaltavit dextera sua ad ex-
altandam penitentiam Israheli
in remissionem peccatorum. Et nos tes-
tes sumus horum verborum et spiritus
sanctus quem dedit omnibus obe-
dientibus sibi. Hec cum audissent
dissecabantur et cogitabant inter-
ficere illos. Surgens autem quidam
in concilio nomine Gamahel
legisdoctor venerabilis universe
plebi iussit foras ad breve ho-
mines fieri. Dixitque ad eos: Viri
Israhelite, attendite vobis super

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

hominibus istis quid acturi sitis
ante hos enim dies extitit Theodas
dicens se esse aliquem cui consensit
numerus virorum circiter quadringen-
torum qui occisus est. et omnes qui
credebant ei dissipati sunt
et redactus est ad nichilum. post
hunc extitit Iudas Galileus
in diebus professionis et avertit
populum post se et ipse periit et omnes
quotquot consenserunt ei dis-
persi sunt. Et nunc itaque dico
vobis. discedite ab hominibus
istis et sinite quoniam si est ex ho-
minibus consilium hoc aut opus
dissolvetur. si vero ex deo est non
poteritis dissolvere eos. ne forte et
deo repugnare inveniamini. Con-
senserunt autem illi et convocan-
tes apostolos. cesis denuntiaverunt
ne omnino loquerentur in nomine Iesu
et dimiserunt eos. Et illi quidem
ibant gaudentes a conspectu
concilii quoniam digni habiti sunt
pro nomine Iesu contumeliam
pati. Omni autem die in templo
et circa domos non cessabant do-
centes et evangelizantes Christum
Iesum.

VI

In diebus autem illis crescen-
te numero discipulorum factus
est murmur grecorum ad-
versus hebreos eo quod despicere-
tur in ministerio cotidiano vidue
eorum. Convocantes autem duodecim
multitudinem discipulorum dixe-
runt. Non est equum derelinquere
verbum dei et ministrare mensis. Con-
siderate ergo fratres ex vobis
viros testimonii septem plenos
spiritu sancto et sapientia. quos
constituamus super hoc opus. Nos
vero orationi et ministerio verbi in-
stantes erimus. et placuit sermo
coram omni multitudine. Et ele-
gerunt Stephanum virum plenum
fide et spiritu sancto. et Philippum et
Prochorum et Nycanorem. et Thymo-
theum. et Parmenam. et Nicolaum
advenam Antiochenum. Hos statu-
erunt ante conspectum apostolorum
et orantes imposuerunt eis manus.
et verbum dei crescebat et multi-
plicabatur numerus discipulorum in Ihe-
rusalem valde. Multa etiam tur-
ba sacerdotum obediebat fidei.
Stephanus autem plenus gratia
et fortitudine faciebat prodigia
et signa magna in populo. Surre-
xerunt autem quidam de synago-
ga que vocatur libertinorum
et cyrenensium et alexandrinorum
et eorum qui erant a Cilicia et Asya
disputantes cum Stephano et
non poterant resistere sapientie
et spiritui qui loquebatur. Tunc
summiserunt viros qui dicerent
se audisse eum dicentem verba blasphe-
mie in Moysen et deum. Commove-
runt itaque plebem et seniores
et scribas et concurrentes rapuerunt
eum et adduxerunt in concilium.
Et statuerunt falsos testes dicen-
tes. homo iste non cessat loqui

uerba aduersus locum sanctum et legem.
Audiuimus enim eum dicentem quoniam
ihesus nazarenus hic de-
struet locum istum et mutabit
traditiones quas tradidit no-
bis moyses. Et intuentes in eum
omnes qui sedebant in consilio
uiderunt faciem eius tamquam
faciem angeli. Dixit autem prin-
ceps sacerdotum. Si hec ita se ha-
bent.

VII

Viri fratres et patres au-
dite. Deus glorie apparuit
patri nostro abraham cum esset
in mesopotamia priusquam mora-
retur in carran. Et dixit ad illum.
Exi de terra tua et de cognatione
tua et ueni in terram quam mon-
strauero tibi. Tunc exiit de terra
chaldeorum et habitauit in carran.
Et inde postquam mortuus est
pater eius transtulit illum in terram
istam in qua nunc uos habitatis.
Et non dedit illi hereditatem in ea nec
passum pedis. Sed repromisit
dare eam illi in possessionem
et semini eius post ipsum cum non
haberet filium. Locutus est autem
deus. quia erat semen eius acco-
la in terra aliena et seruituti e-
os subiicient et male tractabunt
eos annis quadringentis et gen-
tem cui seruierint iudicabo ego
dixit dominus. Et post hec exibunt.
et seruient michi in loco isto. Et
dedit illi testamentum circumcisio-
nis et sic genuit ysaac et circumci-
dit eum octaua die. Et ysaac ge-
nuit iacob. et iacob duodecim pa-
triarchas. Et patriarche emulantes
ioseph uendiderunt in egyptum.
Et erat deus cum eo. et eripuit eum
ex omnibus tribulationibus eius. Et
dedit ei gratiam et sapientiam
in conspectu pharaonis regis
egypti et constituit eum prepositum
super egyptum et super omnem domum
suam. Venit autem fames in uniuer-
sam egyptum et chanaan et tribu-
latio magna. et non inueniebant
cibos patres nostri. Cum audisset autem
iacob frumentum esse in egypto. mi-
sit patres nostros primum. Et in secundo
cognitus est ioseph a fratribus
suis. et manifestatum est pharaoni
genus eius. Mittens autem ioseph
accersiuit iacob patrem suum et om-
nem cognationem suam in ani-
mabus septuaginta quinque. Et
descendit iacob in egyptum et de-
functus est ipse et patres nostri. Et
translati sunt in sychem et po-
siti in sepulchro quod emit abra-
ham pretio argenti a filiis emor
filii sichem. Cum appropinquaret
autem tempus repromissionis quam
confessus erat deus abrahe cre-
uit populus et multiplicatus est in
egypto. quoadusque surrexit rex
alius in egypto qui non sciebat
ioseph. Hic circumueniens genus
nostrum afflixit patres nostros ut expo-
nerent infantes suos ne uiui-
ficarentur. Eodem tempore natus est

moyses et fuit gratus deo qui
nutritus est tribus mensibus in
domo patris sui. Exposito autem
illo sustulit eum filia phara-
onis et nutrivit eum sibi in filium.
Et eruditus est moyses omni
sapientia egyptiorum. et erat potens
in verbis et in operibus suis. Cum
autem impleretur quadraginta
annorum tempus. ascendit in
cor eius ut visitaret fratres suos
filios israel. Et cum vidisset quendam
iniuriam patientem vindicavit
illum et fecit ultionem ei qui iniu-
riam sustinebat percusso egyptio.
Existimabat autem intelligere fratres
quoniam deus per manum ipsius daret
salutem illis. At illi non intel-
lexerunt. Sequenti vero die appa-
ruit illis litigantibus et recon-
ciliabat eos in pace dicens. Viri
fratres estis. ut quid nocetis al-
terutrum. Qui autem iniuriam faciebat
proximo suo repulit eum dicens.
Quis te constituit principem
et iudicem super nos. Numquid inter-
ficere tu me vis. quemadmodum
interfecisti heri egyptium. Fugit autem
moyses in verbo isto et factus
est advena in terra madyan.
ubi generavit duos filios. Et
expletis annis quadraginta
apparuit illi in deserto montis
syna angelus in igne flamme
rubi. moyses autem videns admi-
ratus est visum. Et accedente
illo ut consideraret. facta est vox

domini ad eum dicens. Ego sum deus pa-
trum tuorum. Deus abraham. et
deus ysaac et deus iacob. Treme-
factus moyses non audebat con-
siderare. Dixit autem illi dominus. Sol-
ve calciamentum pedum tuorum. locus
enim in quo stas terra sancta est.
Videns vidi afflictionem populi mei
qui est in egypto et gemitum eorum
audivi et descendi liberare eos.
Et nunc veni et mittam te in egyptum.
Hunc moysen quem negaverunt
dicentes. Quis te constituit prin-
cipem et iudicem super nos. hunc
deus principem et redemptorem misit
cum manu angelo qui apparuit
ei in rubo. Hic eduxit illos faci-
ens prodigia et signa in terra egyp-
ti et in mari rubro et in deserto an-
nis quadraginta. Hic est moyses
qui dixit filiis israel. Prophetam susci-
tabit vobis deus de fratribus vestris
tamquam me ipsum audietis. Hic
est qui fuit in ecclesia in solitudine
cum angelo qui loquebatur ei in mon-
te syna et cum patribus nostris qui ac-
cepit verba vite dare nobis. Cui
noluerunt obedire patres nostri
sed repulerunt et aversi sunt cordi-
bus suis in egyptum dicentes ad
aaron. Fac nobis deos qui prece-
dant nos. Moyses enim hic qui e-
duxit nos de terra egypti nescimus
quid factum sit ei. Et vitulum fece-
runt in diebus illis et obtulerunt
hostiam simulacro et letabantur
in operibus manuum suarum. Conver-

tit autem se deus ab eis et tradidit
eos servire militie celi sicut scri-
ptum est in libro prophetarum. Numquid
victimas aut hostias obtulistis
michi annis quadraginta in
deserto domus israhel. Et susce-
pistis tabernaculum moloch et sydus
dei vestri rempha. figuras quas
fecistis adorare eas et transferam
vos in babilonem. Tabernaculum
testimonii fuit patribus vestris
in deserto. sicut disposuit loquens
ad moysen ut faceret illud se-
cundum formam quam viderat.
Quod et induxerunt suscipien-
tes patres nostri cum ihesu in possessio-
nem gentium. quas expulit deus
a facie patrum nostrorum usque in diebus
david qui invenit gratiam apud
deum et peciit ut inveniret taber-
naculum deo iacob. Salomon autem
edificavit illi domum. Sed non ex-
celsus in manufactis habitat
sicut propheta dicit. Celum michi se-
des est terra autem scabellum pedum
meorum. Quam domum edificabitis
michi dicit dominus aut quis locus
requietionis mee. Nonne manus
mea fecit hec omnia. Dura cer-
vice et incircumcisis cordibus et
auribus semper vos spiritui sanc-
to resistitis sicut patres vestri
et vos. Quem prophetarum non sunt per-
secuti patres vestri. Et occiderunt qui
prenunciabant de adventu iusti
de adventu iusti huius cuius vos
nunc proditores et homicide fuistis

qui accepistis legem in disposicione
angelorum et non custodistis. Audi-
entes autem hec dissecabant cordi-
bus suis et stridebant dentibus
in eum. Cum autem esset stephanus
plenus spiritu sancto intendens in
celum vidit gloriam dei et ihesum stan-
tem a dextris dei et ait. Ecce video
celos apertos et filium hominis stantem
a dextris dei. Exclamantes autem
voce magna continuerunt aures
suas et impetum fecerunt unani-
miter in eum. Et eicientes eum extra
civitatem lapidabant. Et testes
deposuerunt vestimenta sua secus
pedes adolescentis qui vocaba-
tur saulus. et lapidabant stepha-
num invocantem et dicentem. Domine
ihesu suscipe spiritum meum. positis
autem genibus clamavit voce
magna. Domine ne statuas illis hoc
peccatum et cum hoc dixisset obdormi-
vit in domino.

VIII

Saulus autem erat consen-
ciens neci eius. Facta
est autem in illa die persecu-
cio magna in ecclesia que erat ihe-
rosolimis et omnes dispersi sunt per
regiones iudee et samarie preter
apostolos. Curaverunt autem stephanum
viri timorati et fecerunt planctum
magnum super eum. Saulus autem de-
vastabat ecclesiam per domos in-
trans et trahens viros ac mulieres
tradebat in custodiam. Igitur qui
dispersi erant pertransibant evan-
gelizantes verbum. Philippus autem

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

descendens in ciuitatem samarie
predicabat illis xpm. Intendebant
turbe hiis que a philippo diceban
tur unanimiter audientes et uiden
tes signa que faciebat. Multi enim
eorum qui habebant spiritus in
mundos clamantes uoce magna
exibant. Multi autem paralitici et clau
di curati sunt. Factum est mag
num in illa ciuitate. Uir autem quidam
nomine symon qui ante fuerat
in ciuitate magus seducens gen
tem samarie. dicens se esse aliquem
magnum. Cui auscultabant omnes
a minimo usque ad maximum dicen
tes. hic est uirtus dei que uocatur
magna. Attendebant autem eum
propter quod multo tempore magicis suis
dementasset eos. Cum uero cre
didissent philippo euangelizanti
de regno dei et nomine ihu xpi bap
tizabantur uiri ac mulieres.
Tunc symon et ipse credidit et cum
baptizatus esset adherebat phi
lippo. uidens signa et uirtutes max
imas fieri stupens admirabatur.
Cum autem audissent apostoli qui erant
iherosolimis quod recepisset sama
ria uerbum dei miserunt ad eos
petrum et iohannem qui cum uenissent
orauerunt pro ipsis ut acciperent
spiritum sanctum. Nondum enim in quem
quam eorum uenerat. Sed baptizati
tantum erant in nomine domini ihu.
Tunc inponebant manus super eos et ac
cipiebant spiritum sanctum. Cum uidisset
autem symon quod per inpositionem

manus apostolorum daretur spiritus sanctus
obtulit eis pecuniam dicens. Date
mich hanc potestatem ut cuicumque
inposuero manus accipiat spiritum
sanctum. Petrus ergo dixit ad eum
pecunia tua tecum sit in perditionem
quoniam donum dei existimasti pe
cunia possideri. Non est tibi pars
neque sors in sermone isto. Cor enim
tuum non est rectum coram deo. Pe
nitentiam itaque age ab nequitia
tua et roga deum. si forte remittatur
tibi hec cogitatio cordis tui. In
felle enim amaritudinis et obliga
tione iniquitatis uideo te esse.
Respondit autem symon dixit. Pre
camini uos pro me ad dominum ut
nichil ueniat super horum que dix
istis. Et illi quidem testificati et
locuti uerbum domini et redibant ihe
rosolimam et multis regionibus
samaritanorum euangelizabant.
Angelus autem locutus est ad phi
lippum dicens. Surge et uade con
tra meridianum ad uiam que de
scendit ab ierusalem in gazam que
est deserta. Et surgens abiit. Et
ecce uir ethiops eunuchus po
tens candacis regine que erat
super omnes gazas eius uenerat
adorare in ierusalem. reuertebatur
sedens super currum suum. legens
quoque ysaiam prophetam. Dixit autem
spiritus philippo accede et adiunge
te ad currum istum. Accurrens
autem philippus audiuit eum legen
tem ysayam prophetam et dixit.

putasne intelligis que legis.
Qui ait. Et quomodo possum. si
non aliquis ostenderit michi. Ro
gavit philippum ut ascenderet
et sederet secum. Locus autem scriptu
re quem legerat hic erat. Tamquam
ovis ad occisionem ductus est et
sicut agnus coram tondente
se sine voce sic non aperuit os
suum. In humilitate iudicium eius
sublatum est. Generationem eius
quis enarrabit. Quoniam tolletur
de terra vita eius. Respondens autem
eunuchus philippo dixit. Obse
cro te. de quo propheta dicit hoc.
de se an de aliquo alio. Aperiens
philippus os suum et incipiens a
scriptura ista ewangelizavit illi
ihesum. et dum irent per viam. vene
runt ad quandam aquam. Et ait
eunuchus. Ecce aqua. Quis me
prohibet baptizari. Dixit autem phi
lippus. Si credis ex toto corde licet.
Et respondens ait. Credo filium
dei esse ihesum christum. Et iussit stare
currum. et descenderunt uterque in aquam
philippus et eunuchus et bapti
zavit eum. Cum autem ascendissent
de aqua. Spiritus domini rapuit phi
lippum et amplius non vidit eum
eunuchus. Ibat enim per viam suam
gaudens. philippus autem inven
tus est in azoto et pertransiens
ewangelizabat cunctis civita
tibus donec veniret cesaream

S
aulus. IX
autem adhuc spirans mi
narum et cedis in discipulos domini.
accessit ad principem sacerdotum
et petiit epistolas ab eo in damascum
ad synagogas. ut si quos inve
nisset huius vie viros ac mulieres
vinctos perduceret in iherusalem. Et cum
iter faceret contigit ut appropin
quaret damasco. Et subito cir
cumfulsit eum lux de celo et cadens
in terram. Audivit vocem dicen
tem sibi. Saule saule
quid me persequeris. Qui dixit.
Quis es domine. Et ille. Ego sum
ihesus quem tu persequeris. Durum est
tibi contra stimulum calcitrare. Et
tremens ac stupens dixit. Domine
quid me vis facere. Et dominus ad
eum. Surge et ingredere civitatem
et dicetur tibi quid te oporteat
facere. Viri autem qui comitaban
tur cum eo stabant stupefacti. Au
dientes quidem vocem nemi
nem autem videntes. Surrexit
autem saulus de terra apertisque ocu
lis nichil videbat. Ad manum autem
illum trahentes introduxerunt
damascum. Et erat ibi tribus diebus
et tribus noctibus non videns et
non manducavit neque bibit
Erat autem quidam discipulus
damasci nomine ananias et dixit
ad illum in visu dominus. Anania.
At ille ait. Ecce ego domine. Et dominus
ad eum. Surge. vade in vicum qui
vocatur rectus et quere in domo iude
saulum nomine tharsensem. Ecce
enim orat. Et vidit virum introe

introeuntem et imponentem sibi ma-
nus ut visum recipiat. Respon-
dit autem Ananias: Domine audivi a
multis de viro hoc quanta ma-
la fecerit sanctis tuis in Iherusalem et
hic habet potestatem a principibus
sacerdotum alligandi omnes
qui invocant nomen tuum. Dixit
autem ad eum dominus: Vade quoniam vas e-
lectionis michi est iste ut portet
nomen meum coram gentibus et regi-
bus et filiis Israel. Ego enim ostendam
illi quanta oporteat eum pati pro nomine
meo. Et abiit Ananias et intro-
ivit in domum et imponens sibi
manus dixit: Saule frater dominus
Ihesus misit me qui apparuit tibi
in via qua veniebas ut videas
et implearis spiritu sancto. Et con-
festim ceciderunt ab oculis eius
tamquam squame et visum rece-
pit. Et surgens baptizatus est.
Et cum accepisset cibum confortatus
est. Fuit autem cum discipulis qui
erant Damasci per dies aliquot.
Et continuo in synagogis predi-
cabat Ihesum quoniam hic est filius
dei. Stupebant autem omnes qui
audiebant et dicebant: Nonne
hic est qui expugnabat in Iherusalem
nomen istud. Et huc ad hoc ve-
nit ut vinctos illos duceret ad
principes sacerdotum. Saulus autem
multo magis convalescebat et
confundebat Iudeos qui habi-
tabant Damasci affirmans quoniam
hic est Christus. Cum autem imple-
rentur dies multi consilium fece-
runt Iudei ut eum interficerent.
Note autem facte sunt Saulo insidie
eorum. Custodiebant autem et portas
die ac nocte ut eum interficerent.
Accipientes autem discipuli eius
nocte per murum dimiserunt eum
submittentes in sporta. Cum
autem venisset in Iherusalem tempta-
bat se iungere discipulis et omnes
timebant eum non credentes
quod esset discipulus. Barna-
bas autem apprehensum illum duxit
ad apostolos et narrabat illis quomodo
in via vidisset dominum. Et quia lo-
cutus est ei, quomodo in Damasco fi-
ducialiter egerit in nomine Ihesu. Et
erat cum illis intrans et exiens
in Iherusalem fiducialiter agens in nomine
domini. Loquebatur quoque cum gen-
tibus et disputabat cum grecis.
Illi autem querebant occidere eum.
Quod cum cognovissent fratres
deduxerunt eum Cesaream et
dimiserunt Tharsum. Ecclesia qui-
dem per totam Iudeam et Galileam
et Samariam habebat pacem
et edificabatur ambulans in
timore domini et consolatione sancti
spiritus replebatur. Factum est autem
ut dum Petrus transiret univer-
sos ad sanctos qui habitabant
Lidde. Invenit illic quidem ho-
minem quendam nomine Eneam
ab annis octo in grabato ia-
centem qui erat paraliticus. Et ait
illi Petrus: Enea sanat te Ihesus

xp̄is. Surge et sterne tibi. Et conti-
nuo surrexit. Et viderunt illum omnes
qui habitabant lidde et sarone
qui conversi sunt ad dominum. In iop-
pe autem erat quedam discipula no-
mine tabita que interpretata dici-
tur dorchas. Hec erat plena ope-
ribus bonis et elemosinis quas
faciebat. Factum est autem in diebus
illis ut infirmata moreretur.
Quam cum lavissent posuerunt
eam in cenaculo. Cum autem prope
esset lidda ab ioppe discipuli audi-
entes quia petrus esset in ea.
miserunt duos viros ad eum
rogantes. Ne pigriteris venire
usque ad nos. Exurgens autem pe-
trus venit cum illis. Et cum adve-
nisset duxerunt illum in cenaculum
et circumsteterunt illum omnes vidue
flentes. Et ostendebant tunicas
et vestes quas faciebat illis dor-
chas. Eiec- tis autem omnibus foras
Petrus ponens genua oravit.
Et conversus ad corpus dixit. Ta-
bita surge. At illa aperuit ocu-
los et viso petro resedit. Dans
autem illi manum erexit eam. Et
cum vocasset sanctos et viduas as-
signavit eam vivam. Notum autem
factum est per universam ioppen. Et
crediderunt multi in dominum. Fac-
tum est autem ut multos dies ma-
neretur in ioppe apud symonem

X

Vir quendam coriarium.
autem
quidam erat in cesarea
nomine cornelius centurio cohortis
que dicitur ytalica religiosus et ti-
mens deum cum omni familia sua
faciens elemosinas multas ple-
bi et deprecans deum semper. Vidit in
visu manifeste quasi hora nona
diei angelum dei introeuntem ad
se et dicentem sibi. Corneli. At ille
intuens eum timore correptus
dixit. Quis es domine. Dixit autem
illi. Orationes tue et elemosine tue
ascenderunt in memoriam in con-
spectu dei. Et nunc mitte viros in
ioppe et accersi symonem quendam
qui cognominatur petrus. Hic hos-
pitatur apud symonem quendam
coriarium cuius domus est iuxta mare.
Hic dicet tibi quid te oporteat facere.
Et cum discessit angelus qui loque-
batur illi. Vocavit duos domesti-
cos suos et militem metuentem
dominum ex hiis qui illi parebant.
Quibus cum narrasset omnia misit
illos in ioppen. Postera autem die
iter illis facientibus et appropinquan-
tibus civitati ascendit petrus in
superiora ut oraret circa horam
sextam. Et cum esuriret voluit gus-
tare. Parantibus autem eis cecidit
super eum mentis excessus. Et vi-
dit celum apertum et descendens vas
velud linteum magnum quatuor
initiis submitti de celo in terram
in quo erant omnia quadrupe-
dia et serpentia terre et volatilia
celi. Et facta est vox ad eum.
Surge petre occide et manduca

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

Ait autem petrus. Absit domine. Quia numquam manducavi omne commune et immundum. Et vox iterum secundo ad eum. Quod deus purificavit tu ne commune dixeris. Hoc autem factum est per ter. Et statim receptum est vas in celum. Et dum intra se hesitaret petrus quidnam esset visio quam vidisset. Ecce viri qui missi erant a cornelio inquirentes domum symonis. Astiterunt ad ianuam et cum vocassent interrogabant si symon qui cognominatur petrus illic haberet hospitium. Petro autem cogitante de visione dixit spiritus ei. Ecce viri tres querunt te. Surge itaque et descende et vade cum illis nichil dubitans quia ego misi illos. Descendens autem petrus ad viros dixit. Ecce ego sum quem queritis. Que causa est propter quam venistis. Qui dixerunt. Cornelius centurio vir iustus et timens deum et testimonium habens ab universa gente iudeorum. Responsum accepit ab angelo sancto accersire te in domum suam et audire verba abs te. Introducens ergo eos recepit hospicio. Sequenti autem die profectus est cum eis. Et quidam de fratribus ab ioppe comitati sunt eum. Altera autem die introivit cesaream. Cornelius vero expectabat illos. Convocatis cognatis suis et necessariis amicis. Et factum est cum introisset petrus obvius ei cornelius et procidens ad pedes eius adoravit. Petrus vero levavit eum dicens. Surge et ego ipse homo sum. Et loquens cum illo intravit et invenit multos qui convenerant. Dixitque ad illos. Vos scitis quomodo abhominatum sit viro iudeo coniungi aut accedere ad alienigenam. Sed michi ostendit deus neminem communem aut immundum dicere hominem propter quod sine dubitatione veni accersitus. Interrogo ergo. Quam ob causam accersistis me. Et cornelius ait. A nudius quarta die usque ad hanc horam orans eram hora nona in domo mea. Et ecce vir stetit ante me in veste candida et ait. Corneli exaudita est oratio tua et elemosine tue commemorate sunt in conspectu dei. Mitte ergo in ioppen et accersi simonem qui cognominatur petrus. Hic hospitatur in domo symonis coriarii iuxta mare. Confestim ergo misi ad te et tu benefecisti veniendo. Nunc ergo omnes nos in conspectu tuo adsumus audire omnia que tibi a domino precepta sunt. Aperiens autem petrus os suum dixit. In veritate comperi quod non est personarum acceptor deus sed in omni gente qui timet eum et operatur iusticiam acceptus est illi. Verbum misit filiis israel annuncians pacem per iesum christum. Hic est deus omnium. Vos scitis quod factum est per uni

Aplor
cccxxxv

per universam iudeam. incipiens enim
a galilea post baptismum quod predica
vit iohannes ihesum a nazareth. quo mo
do unxit eum deus spiritu sancto & virtute
qui pertransiit benefaciendo &
sanando omnes oppressos a diabolo
quoniam deus erat cum illo. Et nos testes
sumus omnium que fecit in regione iu
deorum & iherusalem. quem occiderunt
suspendentes in ligno. Hunc deus
suscitavit tercia die & dedit eum
manifestum fieri. non omni populo
sed testibus preordinatis a deo nobis
qui bibimus & manducavimus
cum eo postquam resurrexit a mor
tuis. & precepit nobis predicare populo
& testificari quia ipse est qui consti
tutus est a deo iudex vivorum et
mortuorum. Huic omnes prophete testi
monium perhibent remissionem pec
catorum accipere per nomen eius qui
credunt in eum. Adhuc loquente
petro verba hec cecidit spiritus sanctus
super omnes qui audiebant verbum.
Et obstupuerunt ex circumcisione fide
les qui venerant cum petro quia
& in nationes spiritus sancti gratia
effusa est. Audiebant enim illos lo
quentes linguis magnificantes
deum. Tunc petrus respondit.
Numquid aquam quis prohibere potest
ut non baptizentur hii qui spiritum
sanctum acceperunt sicut & nos.
& iussit eos baptizari in nomine ihesu
christi. tunc rogaverunt eum ut mane
ret apud eos aliquot diebus.

XI

Audierunt autem apostoli & fra
tres qui erant in iudea
quoniam & gentes recepe
runt verbum. Cum autem ascendisset
petrus iherosolimam disceptabant
adversus illum qui erant ex circumcisi
one dicentes. Quare introisti
ad viros preputium habentes & man
ducasti cum illis. Incipiens autem
petrus exponebat illis ordinem
dicens. Ego eram in civitate ioppe
orans & vidi in excessu mentis
visionem. descendens vas quoddam
velud linteum magnum quatuor
initiis submitti de celo & venit
usque ad me. In quod intuens con
siderabam & vidi quadrupedia
terre & bestias & reptilia & vola
tilia celi. Audivi & vocem dicen
tem michi. Surge petre occide &
manduca. Dixi autem. Nequaquam
domine. quia commune aut immun
dum numquam introivit in os meum. Re
spondit autem vox secundo de celo
Que deus mundavit tu ne commune
dixeris. Hoc autem factum est per ter. Et
recepta sunt rursum omnia in
celum. Et ecce confestim tres viri
astiterunt in domo in qua eram
missi a cesarea ad me. Dixit autem
spiritus michi ut irem cum illis nichil
hesitans. Venerunt autem mecum
& sex fratres isti & ingressi sumus
in domum viri. Narravit autem
quomodo vidisset angelum in
domo sua stantem & dicentem sibi
Mitte in ioppen & accersi ad sy-

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

nem qui cognominatur petrus
qui loquetur tibi uerba in quibus
saluus eris tu et uniuersa domus
tua. Cum autem cepissem loqui ce
cidit spiritus sanctus super eos sicut
et in nos in inicio. Recordatus
autem sum uerbi domini sicut dicebat
Johannes quidem baptizauit aqua
uos autem baptizabimini spiritu sanc
to. Si ergo eandem graciam dedit
illis dedit illis deus sicut et nobis
qui credidimus in dominum ihesum christum
Ego quis eram qui possem prohibe
re deum. His auditis tacuerunt
et glorificauerunt deum dicentes
Ergo et gentibus ad penitenciam deus
ad uitam dedit. Et illi quidem
qui dispersi fuerant a tribulacione
que facta fuerat sub stephano
perambulauerunt usque ad phenicen
et cyprum et anthiochiam nemini lo
quentes uerbum nisi solis iudeis. Erant
autem quidam ex eis uiri cyprii et cy
renei. Qui cum introissent anthi
ochiam loquebantur ad grecos annun
ciantes dominum ihesum. Et erat ma
nus domini cum eis. Multus que numerus cre
dencium conuersus est ad dominum. Per
uenit autem sermo ad aures eccle
sie que erant iherosolimis super istis
et miserunt barnabam anthio
chiam. Qui cum peruenisset et uidisset
graciam dei gauisus est et hortaba
batur omnes in proposito cordis per
manere in domino. quia erat uir
bonus et plenus spiritu sancto et fide
profectus est autem tharsum ut que

reret saulum. quem cum inuenisset per
duxit anthiochiam et annum totum
conuersati sunt in ecclesia et docuerunt
turbam multam ita ut cogno
minarentur primum anthiochie disci
puli christiani. In illis autem diebus
superuenerunt ab iherosolimis
prophete anthiochiam. Et surgens
unus ex eis nomine agabus signi
ficabat per spiritum famem magnam
futuram que facta est sub claudio
Discipuli autem prout quis habebat
posuerunt in ministerium mittere
habitantibus in iudea fratribus quod
et fecerunt mittentes ad seniores
per manus barnabe et sauli XII
Eodem tempore misit herodes
rex manus ut affligeret
quosdam de iudeis ecclesia
Occidit autem iacobum fratrem iohan
nis gladio. Videns autem quia place
ret iudeis apposuit apprehendere
et petrum. Erant autem dies azimorum
Quem cum apprehendisset misit in
carcerem tradens quatuor quater
nionibus militum custodiendum
uolens post pascha eum producere
populo. Et petrus quidem ser
uabatur in carcere. oracio autem
fiebat sine intermissione ab ecclesia
ad deum pro eo. Cum autem productu
rus eum esset herodes et in ipsa
nocte erat petrus dormiens
inter duos milites uinctus cathe
nis duabus et custodes ante ostium
custodiebant carcerem. Et ecce
angelus domini astitit et lumen re

fulsit in habitaculo percussoque la
tere petri excitavit eum dicens.
Surge velociter. Et ceciderunt ca
thene de manibus eius. Dixit autem
angelus ad eum precingere et calcia
te caligas tuas et fecit sic. Et dix
it illi. Circumda tibi vestimentum
tuum et sequere me. Et exiens seque
batur eum. Et nesciebat quia
verum est quod fiebat per angelum. Esti
mabat autem se visum videre.
Transeuntes autem primam et secundam
custodiam venerunt ad portam
ferream que ducit ad civitatem
que ultro aperta est eis. Et exeun
tes processerunt vicum unum et conti
nuo discessit angelus ab eo. Et
petrus ad se reversus dixit nunc
scio vere quia misit dominus angelum
suum et eripuit me de manu hero
dis et de omni exspectatione ple
bis iudeorum. Consideransque ve
nit ad domum marie matris io
hannis qui cognominatus est
marcus ubi erant multi congre
gati et orantes. Pulsante autem
eo ostium ianue processit puella
ad audiendum nomine rode. Et ut
cognovit vocem petri pre gau
dio non aperuit ianuam. Sed intro
currens nunciavit petrum stare
ante ianuam. At illi dixerunt ad
eam. Insanis. Illa autem affirma
bat sic se habere. Illi autem dicebant
angelus eius est. Petrus autem
perseverabat pulsans. Cum autem
aperuissent ostium viderunt eum

et obstupuerunt. Annuens eis ma
nu ut tacerent. Narravit quomodo
dominus duxit eum de carcere. Dixitque
Nunciate hec iacobo et fratribus.
Et egressus abiit in locum alium.
Facta autem die erat non parva pertur
batio inter milites quidnam de pe
tro factum esset. Herodes autem
cum requisisset eum et non invenisset
inquisitione autem facta de custo
dibus iussit eos adduci. Descen
densque a iudea in cesaream ibi com
moratus est. Erat autem iratus
tyriis et sydoniis. At illi unanimes
venerunt ad eum. Et persuaso blasto
qui erat super cubiculum regis po
stulabant pacem eo quod alerentur
regiones eorum ab illo. Statuto autem
die herodes vestitus veste regia
sedit pro tribunali et concionabatur
ad eos. Populus autem acclama
bat dei voces et non hominis. Con
festim autem percussit eum angelus
domini eo quod non dedisset honorem
deo et consumptus a vermibus
expiravit. Verbum autem domini
crescebat et multiplicabatur. Bar
nabas autem et saulus reversi sunt
ab iherosolimis expleto ministerio
assumpto iohanne qui cognomi
natus est marcus. XIII

Erant autem in ecclesia que e
rat antiochie prophete
et doctores in quibus bar
nabas et symeon qui vocabatur
niger et lucius cyreneensis et ma
naen qui erat herodis tetrarche

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

collactaneus et saulus. Ministran-
tibus autem illis domino et ieiunantibus
dixit spiritus sanctus. Segregate mi-
chi barnabam et saulum in opus ad quod
assumpsi eos. Tunc ieiunantes
et orantes imponentesque eis ma-
nus dimiserunt eos. Et ipsi qui-
dem missi a spiritu sancto abierunt
seleuciam et inde navigaverunt
cyprum. Et cum venissent salaminam
predicabant verbum dei in synago-
gis iudeorum. habebant autem io-
hannem in ministerio. Et cum peram-
bulassent universam insulam us-
que paphum invenerunt quen-
dam virum magum pseudoprophe-
tam iudeum cui nomen erat ba-
riesu qui erat cum proconsule ser-
gio paulo viro prudente. Hic
accersitis barnaba et paulo desi-
derabat audire verbum dei. Resiste-
bat autem elimas magus. Sic enim
interpretatur nomen eius querens
avertere proconsulem a fide. Sau-
lus autem qui et paulus repletus
spiritu sancto intuens in eum dixit
O plene omni dolo et omni falla-
cia fili dyaboli inimice omnis ius-
ticie non desinis subvertere vias
domini rectas. Et nunc ecce manus
domini super te et eris cecus non videns
solem usque ad tempus. Et confestim
cecidit in eum caligo et tenebre et
circuiens querebat qui ei manum
daret. Tunc proconsul cum vidisset
factum credidit admirans super
doctrina domini. Et cum a papho na-

vigassent paulus et qui cum eo e-
rant venerunt pergen pamphi-
lie. Iohannes autem discedens
ab eis reversus est ierosolimam.
Illi vero pertranseuntes pergen ve-
nerunt antiochiam pisidie. Et ingressi
synagogam die sabbatorum sederunt.
post lectionem autem legis et prophetarum
miserunt principes synagoge
ad eos dicentes. Viri fratres
si quis est in vobis sermo exhortatio-
nis ad plebem dicite. Surgens
autem paulus et manu silentium
indicens ait. Viri israhelite
et qui timetis deum audite. Deus
plebis israel elegit patres nostros
et plebem exaltavit. Cum essent
incole in terra egypti et in brachio
excelso eduxit eos ex ea. et per qua-
draginta annorum tempus mo-
res eorum sustinuit in deserto. et de-
struens gentes septem in terra cha-
naan sorte distribuit eis terram
eorum quasi quadringentis et quin-
quaginta annis. Et post hec
dedit iudices usque ad samuel
prophetam. Et exinde postulave-
runt regem. et dedit illis saul
filium cis virum de tribu beniamin
annis quadraginta. Et amoto
illo suscitavit illis david regem.
cui et testimonium perhibens dixit
Inveni david filium iesse virum
secundum cor meum qui faciet omnes
voluntates meas. Huius deus
ex semine david secundum promissio-
nem eduxit israel salvatorem ihesum

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

predicante iohanne ante faciem
adventus eius baptismum peni
tentie omni populo israel. Cum imple
ret autem iohannes cursum suum di
cebat. Quem me arbitramini esse
non sum ego sed ecce venit post me
cuius non sum dignus calciamenta
pedum solvere. Viri fratres filii
generis abraham et qui in vobis
timent deum. Vobis verbum
salutis huius missum est. Qui enim
habitabat ierusalem et principes eius
hunc ignorantes et voces prophe
tarum que per omne sabbatum leguntur
iudicantes impleverunt et nul
lam causam mortis invenien
tes in eo. petierunt a pilato ut
interficerent eum. Cumque consummas
set omnia que de eo scripta erant
deponentes eum de ligno posuerunt
in monumento. Deus vero suscita
vit eum tercia die qui visus est per
dies multos hiis qui simul ascen
derant cum eo de galilea in ihe
rusalem qui usque nunc sunt testes
eius ad plebem et nos vobis annun
ciamus eam que ad patres nostros
repromissio facta est quoniam hanc
deus adimplevit filiis vestris
resuscitans ihesum. sicut et in psalmo
secundo scriptum est. Filius meus es tu
ego hodie genui te. Quod autem
suscitavit eum a mortuis amplius
iam non reversurum in corrup
cionem ita dixit. Quia dabo
vobis sancta david fidelia. Ideo
que et alias dicit. Non dabis sanctum
tuum videre corrupcionem. David
enim in sua generacione cum admi
nistrasset voluntati dei dormi
vit et appositus est ad patres suos
et vidit corrupcionem. Notum igitur
sit vobis viri fratres quia per hunc
vobis remissio peccatorum annuncia
tur ab omnibus in quibus non
potuistis in lege moysi iustificari
In hoc omnis qui credit iustifica
tur. Videte ergo ne superveniat vo
bis quod dictum est in prophetis. Videte
contemptores et admiramini et di
spergimini. quia opus ego operor
in diebus vestris opus quod non
credetis si quis enarraverit vobis
Exeuntibus autem illis rogabant
ut sequenti sabbato loquerentur
sibi verba hec. Cumque dimissa esset
synagoga secuti sunt multi iude
orum et colencium advenarum paulum
et barnabam. Qui loquentes sua
debant eis ut permanerent in gratia
dei. Sequenti vero sabbato pene
universa civitas convenit audire
verbum domini. Videntes autem turbas
iudei repleti sunt zelo et contra
dicebant hiis que a paulo dice
bantur blasphemantes. Tunc
constanter paulus et barnabas
dixerunt. Vobis oportebat primum
loqui dei sed quoniam repellitis illud
et indignos vos iudicatis eterne
vite. Ecce convertimur ad gentes
Sic enim precepit nobis dominus. posui te
in lumen gentibus ut sis in sa
lutem usque ad extremum terre. Au

dientes autem gentes gavise sunt
et glorificabant verbum domini et cre
diderunt quotquot erant pre
ordinati ad vitam eternam. Disse
minabatur autem verbum domini per uni
versam regionem. Iudei autem conci
taverunt religiosas mulieres
et honestas et primos civitatis
et excitaverunt persecutionem in pau
lum et barnabam et eiecerunt eos
de finibus suis. At illi excusso pul
vere pedum in eos venerunt yconium.
Discipuli quoque replebantur gau
dio et spiritu sancto. XIIII

Factum est autem yconii ut
simul introirent synago
gam et loquerentur. Ita ut
crederet iudeorum et grecorum co
piosa multitudo. Qui vero in
creduli fuerant iudei suscita
verunt persecutionem et ad iracundiam
concitaverunt animas gentium ad
versus fratres. Dominus autem cito de
dit pacem. Multo ergo tempore
demorati sunt fiducialiter agen
tes in domino testimonium perhibente
verbo gratie sue dante signa et pro
digia fieri per manus eorum. Divisa
est autem multitudo civitatis. Et
quidam quidem erant cum iudeis
quidam vero cum apostolis. Cum autem factus
esset impetus gentilium et iudeorum
cum principibus suis ut contume
liis afficerent et lapidarent eos
intelligentes confugerunt ad ci
vitates lycaonie. lystram et der
ben et universam in circuitu regionem
et ibi ewangelizantes erant. Et
quidam vir lystris infirmus pedi
bus sedebat claudus ex utero ma
tris sue qui numquam ambulave
rat. Hic audivit paulum loquentem.
Qui intuitus eum et videns quia
haberet fidem ut salvus fieret
dixit magna voce. Surge super
pedes tuos rectus et exilivit et am
bulabat. Turbe autem cum vidissent
quod fecerat paulus. levaverunt
vocem suam lycaonice dicentes
Dii similes facti hominibus descen
derunt ad nos. Et vocabant bar
nabam iovem. paulum vero mer
curium quoniam ipse erat dux verbi.
Sacerdos quoque iovis qui erat
ante civitatem tauros et coro
nas afferens ante ianuas cum populis
volebat sacrificare. Quod ubi
audierunt apostoli barnabas et
paulus conscissis tunicis suis
exilierunt in turbas clamantes
et dicentes. Viri quid hec facitis
Et nos mortales sumus similes
vobis homines annunciantes vobis
ab his vanis converti ad deum
vivum qui fecit celum et terram mare
et omnia que in eis sunt. Qui in
preteritis generationibus dimi
sit omnes gentes ingredi vias
suas. Et quidem non sine testi
monio semetipsum reliquit. be
nefaciens de celo pluvias
et tempora fructifera. implens
cibo et letitia corda nostra. Et hec
dicentes vix sedaverunt turbas

ne sibi immolarent. Supervenerunt
autem quidam ab antiochia et yco-
nio iudei et persuasis turbis lapi-
dantesque paulum traxerunt ext-
ra civitatem existimantes eum mor-
tuum esse. Circumdantibus autem eum
discipulis surgens intravit civi-
tatem. Et postera die profectus est
cum barnaba in derben. Cumque e-
wangelizassent civitati illi et
docuissent multos reversi sunt
listram et yconium et antiochiam
confirmantes animas discipulorum
exhortantesque ut permanerent
in fide. Et quia per multas tribula-
tiones oportet nos intrare in regnum
dei. Et cum constituissent illis per
singulas ecclesias presbiteros et oras-
sent cum ieiunationibus commen-
daverunt eos domino in quem cre-
diderant. Transeuntesque pisi-
diam in pamphiliam et loquen-
tes in pergen verbum domini descende-
runt in mathaliam et inde navi-
gaverunt antiochiam unde e-
rant traditi gratie dei in opus
quod compleverunt. Cum autem ve-
nissent et congregassent ecclesiam
retulerunt quanta fecisset deus
cum illis. quia aperuisset gentibus
ostium fidei. Morati sunt autem
tempus non modicum cum
discipulis. XV

Et quidam descendentes
de iudea docebant fra-
tres. Quia nisi circumcida-
mini secundum morem moysi
non potestis salvari. Facta er-
go seditione non minima paulo et
barnabe adversus illos. statuerunt
ut ascenderent paulus et barna-
bas et quidam alii ex aliis ad a-
postolos et presbiteros in iherusalem
super hac questione. Illi igitur de-
ducti ab ecclesia pertransibant phe-
nicen et samariam narrantes
conversionem gentium et faciebant
gaudium magnum fratribus omnibus.
Cum autem venissent iherusalem
suscepti sunt ab ecclesia et ab apostolis
et a senioribus annunciantes quan-
ta fecisset deus cum illis. Surrexe-
runt quidam de heresi phari-
seorum qui crediderunt dicentes
quia oportet circumcidi eos. Precipe-
re quoque servare legem moysi. Con-
venerunt autem apostoli et seniores
videre de verbo hoc. Cum autem in-
quisitio fieret surgens petrus
dixit ad eos. Viri fratres vos sci-
tis quoniam ab antiquis diebus in no-
bis elegit deus per os meum audi-
re gentes verbum ewangelii et cre-
dere. Et qui novit corda deus
testimonium perhibuit dans illis
spiritum sanctum sicut et nobis.
Et nichil discrevit inter nos et illos
fide purificans corda eorum. Nunc
ergo quid temptatis deum inpo-
nere iugum super cervicem discipu-
lorum quod neque patres nostri neque nos
portare potuimus. Sed per gratiam
domini ihesu credimus salvari quemad-
modum et illi. Tacuit autem omnis

multitudo et audiebat paulum
et barnabam narrantes quanta
fecisset deus signa et prodigia in
gentibus per eos. Et postquam ta
cuerunt. Respondit iacobus dicens
viri fratres audite me. Symon
narravit quemadmodum primum
deus visitavit accipere ex gentibus
populum suo. Et huic concordant
verba prophetarum sicut scriptum est. Post
hec revertar et reedificabo taberna
culum david quod decidit et diruta
eius reedificabo. Et erigam illud
ut requirant ceteri hominum dominum
et omnes gentes super quas invoca
tum est nomen meum dicit dominus
faciens hec. Notum a seculo est domino
opus suum. Propter quod ego iudico non
inquietari eos qui ex gentibus
convertuntur ad deum. Sed scribere
ad eos ut abstineant a contami
nationibus simulachrorum et
fornicatione et suffocatis et sangui
ne. Moyses enim a temporibus anti
quis habet in singulis civitatibus
qui eum predicent in synagogis
ubi per omne sabbatum legitur.
Tunc placuit apostolis et senioribus
cum omni ecclesia eligere viros ex eis
et mittere antiochiam cum paulo
et barnaba. Et iudam qui cognomi
natur barsabas. Et sylam viros
primos in fratribus. Scribentes per
manus eorum epistolam continen
tem hec. Apostoli et seniores fra
tres. his qui sunt antiochie.
syrie. et cilicie fratribus ex gentibus
salutem. Quoniam audivimus quia
quidam ex nobis exeuntes tur
baverunt vos verbis. Evertentes
animas vestras. quibus non man
davimus. placuit nobis collectis
in unum eligere viros et mittere ad
vos cum carissimis nostris paulo et
barnaba hominibus qui tradi
derunt animas suas pro nomine
domini nostri ihesu christi. Misimus ergo iudam
et sylam qui et ipsi vobis referent
verba eadem. Visum est enim spi
ritui sancto et nobis nichil ultra
imponere vobis oneris quam hec
necessario ut abstineatis vos
ab immolatione simulachrorum
et sanguine suffocato et fornicatio
ne a quibus custodientes vos be
ne agetis. Et ea que vobis fieri non
vultis aliis ne feceritis. Valete.
Illi ergo dimissi descenderunt an
tiochiam et congregata multitu
dine tradiderunt epistolam. Quam
cum legissent gavisi sunt super con
solatione. Iudas autem et sylas et
ipsi cum essent prophete verbo plurimo
consolati sunt fratres et confir
maverunt. Facto autem multo
tempore dimissi sunt cum pace a fratribus
ad eos qui miserant illos. Visum
est autem syle remanere ibi. Solus
autem iudas abiit ierusalem. Paulus
autem et barnabas demorabantur
antiochie docentes et evangeli
zantes cum aliis pluribus verbum
domini. Post aliquot autem dies dixit
paulus ad barnabam. Revertentes

visitemus fratres per universas civi
tates in quibus predicavimus verbum
domini quomodo se habeant. Barnabas autem
volebat secum assumere et Iohannem
qui cognominatur Marcus. Paulus
autem rogabat eum ut qui discessisset
ab eis de Pamphilia et non isset cum
eis in opus non debere recipi. Fac
ta est autem dissensio ita ut disce
derent ab invicem. Et Barnabas qui
dem assumpto Marco navigave
runt Cyprum. Paulus vero electo
Syla profectus est traditus gratie
domini a fratribus. Perambulabat autem
Syriam et Ciliciam confirmans ec
clesias et precipiens custodire precep
ta apostolorum et seniorum. XVI

Pervenit autem in Derben et
Listram. Et ecce discipulus
quidam erat ibi nomine Thi
motheus filius mulieris vidue
fidelis patre gentili. Huic testimo
nium reddebant qui in Listris erant
et Yconio fratres. Hunc voluit Pau
lus secum proficisci et assumens circum
cidit eum propter Iudeos qui erant in
illis locis. Sciebant enim omnes quod
pater eius gentilis esset. Cum autem
pertransirent civitates tradebant
eis custodire dogmata que erant
decreta ab apostolis et senioribus que
erant Iherosolimis. Et ecclesie qui
dem confirmabantur fide et habun
dabant numero cotidie. Transeun
tes autem Frigiam et Galatie regio
nem vetati sunt a sancto spiritu
loqui verbum in Asia. Cum autem venis
sent in Misiam temptabant ire
Bithiniam et non permisit eos spiritus
Iesu. Cum autem pertransissent Misiam
descenderunt Troadem et visio per noc
tem Paulo ostensa est. Vir Macedo
quidam erat stans et deprecans eum
et dicens. Transiens in Macedo
niam adiuva nos. Ut autem visum vidit
quesivimus proficisci in Macedoniam
certi facti quod vocasset nos deus e
vangelizare eis. Navigantes autem
a Troade recto cursu venimus Samo
traciam et sequenti die Neapolim
et inde Philippis que est prima partis
Macedonie civitas colonia. Eramus
autem in hac urbe diebus aliquot
conferentes. Die autem sabbatorum
egressi sumus foras portam iuxta
flumen ubi videbatur oratio esse.
Et sedentes loquebamur mulieribus
que convenerant. Et quedam mulier
nomine Lidia purpuraria civitatis
Thiatirenorum colens deum audivit
cuius dominus aperuit cor intendere
hiis que a Paulo dicebantur. Cum autem
baptizata esset et domus eius depreca
ta est dicens. Si iudicastis me fi
delem domino esse introite domum
meam et manete. Et coegit nos. Factum
est autem euntibus nobis ad orationem
puellam quandam habentem spiritum
phitonem obviare nobis que ques
tum magnum prestabat dominis
suis divinando. Hec subsecuta
Paulum et nos clamabat dicens.
Isti homines servi dei excelsi sunt
qui annunciant vobis viam salutis

hoc autem faciebat multis diebus.
Dolens autem paulus et conversus spi-
ritui dixit. Precipio tibi in nomine
ihesu christi exire ab ea. et exiit eadem
hora. Videntes autem domini eius quia ex-
iuit spes questus eorum. Apprehen-
dentes paulum et silam perduxerunt
in forum ad principes. et offerentes e-
os magistratibus. dixerunt hii homines con-
turbant civitatem nostram cum sint iu-
dei. et annuntiant morem quem non licet
nobis suscipere neque facere cum simus
romani. et concurrit plebs adver-
sus eos. et magistratus scissis tunicis
eorum iusserunt eos virgis cedi. Et
cum multas plagas eis imposu-
issent miserunt eos in carcerem
precipientes custodi ut diligenter
custodiret eos. qui cum tale preceptum
accepisset misit eos in interiorem
carcerem. et pedes eorum strinxit lig-
no. Media autem nocte paulus et
silas adorantes laudabant deum
et audiebant eos qui in custodia
erant. Subito vero terremotus fac-
tus est magnus ita ut moverentur
fundamenta carceris. Et aperta sunt
statim ostia omnia. et universorum vin-
cula soluta sunt. Expergefactus autem
custos carceris. videns apertas ia-
nuas carceris. evaginato volebat
se interficere estimans fugisse vinc-
tos. Clamavit autem paulus voce
magna dicens. Nichil feceris tibi
mali. universi enim hic sumus. petitoque
lumine introgressus est. et tremefac-
tus paulo et sile procidit ad pedes
et producens eos foras ait. Domini
quid me oportet facere ut salvus fi-
am. At illi dixerunt. Crede in domino
ihesu. et salvus eris tu et domus tua.
et locuti sunt ei verbum domini cum omnibus
qui erant in domo eius. et tollens
eos in illa hora noctis lavit pla-
gas eorum. et baptizatus est ipse et
omnis domus eius continuo. Cum-
que perduxisset eos in domum suam
apposuit eis mensam. et letatus est
cum omni domo sua credens deo. Et
cum dies factus miserunt magistratus
lictores dicentes. Dimitte homines
illos. Nuntiavit autem custos carce-
ris verba hec paulo. Quia miserunt
magistratus ut dimittamini. Nunc
ergo exeuntes ite in pace. paulus
autem dixit eis. Cesos nos publice
indemnatos. homines romanos
miserunt in carcerem. et nunc occulte
nos eiciunt. Non ita. sed veniant ipsi
nos eiciant. Nuntiaverunt autem
magistratibus lictores verba hec. Timu-
eruntque audito quod romani essent.
et venientes deprecati sunt eos. et
educentes rogabant ut egrederen-
tur de urbe. Exeuntes autem de car-
cere introierunt ad lydiam. et vi-
sis fratribus consolati eos et pro-
fecti sunt.

XVII

Cum autem perambulassent
amphipolim et appollo-
niam venerunt thessalo-
nicam ubi erat synagoga iude-
orum. Secundum autem consuetudinem
paulus introivit ad eos et per

sabbata tria

sabbata tria disserebat de scrip-
turis. Adaperiens et insinuans
quia christum oportuit pati et resurgere
a mortuis. Et quia hic est christus
ihesus quem ego annuntio vobis.
Et quidam ex eis crediderunt et
adiuncti sunt paulo et syle et de
colentibus gentilibusque multitu-
do magna et mulieres nobiles
non pauce. Zelantes autem iudei
assumentesque de vulgo viros quos-
dam malos et turba facta conci-
taverunt civitatem. Et assistentes
domui iasonis querebant eos
producere in populum. Et cum non invenis-
sent eos trahebant iasonem et
quosdam fratres ad principes
civitatis clamantes. Quoniam hii sunt
qui orbem concitant et huc ve-
nerunt quos suscepit iason et hii
omnes contra decreta cesaris faciunt
alium regem dicentes esse ihesum. Conci-
taverunt autem plebem et principes
civitatis audientes hec. Et accep-
ta satisfactione a iasone et a ce-
teris dimiserunt eos. Fratres
vero confestim per noctem dimise-
runt paulum et sylam in beream.
Qui cum venissent in synago-
gam iudeorum introierunt. Hii autem
erant nobiliores eorum qui sunt
thessalonice qui susceperunt ver-
bum cum omni aviditate cotidie
scripturas scrutantes si hec ita
se haberent. Et multi quidem
crediderunt ex eis et gentilium
mulierum honestarum et virorum non

pauci. Cum autem cognovissent in
tessalonica iudei quia et berne
predicatum est a paulo verbum dei ve-
nerunt et illuc commoventes et tur-
bantes multitudinem. Statimque
tunc paulum dimiserunt fratres ut
iret usque ad mare. Silas autem et thi-
motheus remanserunt ibi. Qui
autem deducebant paulum perdux-
erunt eum usque athenas. Et accepto
mandato ab eo ad silam et thy-
motheum ut quam celeriter venirent
ad illum profecti sunt. Paulus autem
cum athenis eos expectaret. Inci-
tabatur spiritus eius in ipso videns
civitatem ydolatrie deditam. Dispu-
tabat ergo in synagoga cum iude-
is et colentibus et in foro per omnes
dies qui eos audierant. Quidam
autem epycurei et stoyci philosophi
disserebant cum eo. Et quidam dice-
bant. Quid vult seminiverbius hic
dicere. Alii vero novorum demoniorum
videtur esse annuntiator. Quia ihesum
et resurrectionem eius annuntiabat
eis. Et apprehensum eum ad ariopagum
duxerunt dicentes. Possumus scire
que est hec nova que a te dicitur
doctrina. Nova enim quedam infers
auribus nostris. Volumus ergo scire quid-
nam velint hec esse. Athenienses
autem omnes et advene hospites ad
nichil aliud vacabant nisi aut
dicere aut novum aliquid audi-
re. Stans autem paulus in medio
ariopagi ait. Viri athenienses
per omnia quasi superstitiosos vos

uideo. Preteriens enim et uidens si
mulachra uestra. Inueni et aram
in qua scriptum erat ignoto deo.
Quod ergo ignorantes colitis
hoc ego annuntio uobis. Deus qui
fecit mundum et omnia que in eo sunt
hic celi et terre cum sit dominus non in ma
nufactis templis habitat. nec
manibus humanis colitur. Indigens
aliquo cum sit ipse qui det uitam
omnibus et inspirationem et omnia
fecitque ex uno omne genus hominum
Inhabitare super uniuersam faciem
terre. diffiniens statuta tempora et
terminos habitationis eorum. querere
deum. si forte attrectent eum aut
inueniant quamuis non longe sit
ab unoquoque nostrum. In ipso enim ui
uimus et mouemur et sumus. sicut et
quidam uestrorum poetarum dixerunt
Ipsius enim et genus sumus. Genus
ergo dei cum simus non debemus esti
mare auro aut argento aut la
pidi sculpture artis et cogitatio
nis hominis diuinum esse simile. Et tempora
quidem huius ignorantie despiciens
deus nunc annuntiat hominibus
ut omnes ubique penitentiam agant
eo quod statuit diem in quo iudica
turus est orbem in equitate in uiro
in quo statuit fidem prebens
omnibus suscitans eum a mortuis
Cum audissent autem resurrectio
nem mortuorum quidam quidem irri
debant quidam uero dixerunt
Audiemus te de hoc iterum. Sic pau
lus exiuit de medio eorum. Quidam
autem uiri adherentes ei credide
runt in quibus et dyonisius ari
opagita et mulier nomine dama
ris et alii cum eis. XVIII

Post hec egressus ab athe
nis uenit corinthum
et inueniens quendam iudeum
nomine aquilam ponticum genere
qui nuper uenerat ab italia et priscil
lam uxorem eius eo quod precepisset
claudius discedere omnes iudeos
a roma. accessit ad eos. Et quia
eiusdem erat artis manebat
apud eos et operabatur. Erant enim
scenofactorie artis. Disputabat
autem in synagoga per omne sabbatum
interponens nomen domini ihesu et sua
debat iudeis et grecis. Cum autem
uenissent de macedonia silas et
thimotheus instabat uerbo pau
lus testificans iudeis esse ihesum
christum. contradicentibus autem eis et blas
phemantibus excutiens uestimenta
sua dixit ad eos. Sanguis uester
super caput uestrum. mundus ego
ex hoc ad gentes uadam. Et mi
grans inde intrauit domum
cuiusdam nomine titi iusti colen
tis deum. cuius domus erat con
iuncta synagoge. Crispus autem
archisynagogus credidit domino
cum omni domo sua et multi cho
rinthiorum audientes credebant
et baptizabantur. Dixit autem dominus
per uisionem paulo. Noli timere
sed loquere et ne taceas propter quod et ego
tecum sum et nemo apponetur tibi

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

ut noceret tibi quoniam populus est michi
multus in civitate hac. Sedit autem
annum et sex menses docens apud
eos verbum dei. Gallione autem procon
sule achaie. Insurrexerunt uno a
nimo iudei in paulum et adduxe
runt eum ad tribunal dicentes. Contra
legem hic suadet hominibus
colere deum. Incipiente autem pau
lo aperire os. dixit gallio ad iu
deos. Si quidem esset iniquum aliquid
aut facinus pessimum. O viri iu
dei recte vos sustinerem. Si vero
questiones sunt de verbo et nominibus
legis vestre. vos ipsi videritis. Horum
iudex ego nolo esse. Et minavit
eos a tribunali. Apprehendentes autem
omnes sosthenem principem sy
nagoge percutiebat eum ante tribunal
et nichil eorum gallioni cure erat.
Paulus vero cum adhuc sustinu
isset dies multos fratribus vale
faciens navigabat syriam et cum
eo priscilla et aquila. Qui sibi to
tonderant in cencris caput. ha
bebat enim votum. Devenitque ephe
sum et illos ibi reliquit. Ipse vero
ingressus synagogam disputa
bat cum iudeis. Rogantibus autem
eis ut ampliori tempore maneret
non consensit sed valefaciens et
dicens. Iterum revertar ad vos deo
volente. profectus est ab epheso.
Et descendens cesaream. ascen
dit et salutavit ecclesiam. et descen
dit antiochiam. Et facto ibi ali
quanto tempore perambulans ex or
dine galaticam regionem et frigiam
confirmans omnes discipulos. Iu
deus autem quidam apollo nomine
alexandrinus genere. vir eloquens
devenit ephesum potens in scrip
turis. Hic erat edoctus viam domini
et fervens spiritu loquebatur et doce
bat diligenter ea que sunt ihesu.
Sciens tantum baptisma iohannis
hic ergo cepit fiducialiter agere
in synagoga. Quem cum audissent
priscilla et aquilla assumpserunt
eum et diligentius exposuerunt
ei viam domini. Cum autem vellet ire
achayam exhortati fratres scri
pserunt discipulis ut susciperent eum.
Qui cum venisset contulit multum
his qui crediderunt. Vehementer
enim iudeos revincebat publice
ostendens per scripturas esse ihesum
cristum. XIX

Factum est autem cum apollo
esset chorinthi et paulus
peragratis superioribus
partibus veniret ephesum et inve
niret quosdam discipulos dixitque
ad eos. Si spiritum sanctum accepistis
credentes. At illi dixerunt ad eum
Sed neque si spiritus sanctus est audi
vimus. Ille vero ait. In quo ergo
baptizati estis. Qui dixerunt in
in iohannis baptismate. Dix
it autem eis paulus. Iohannes
baptizavit baptismo penitencie
populum. dicens in ipsum qui ven
turus esset post ipsum ut crede
rent. hoc est in ihesum. His auditis

baptizati sunt in nomine domini ihesu
Et cum imposuisset illis ma-
nus paulus. venit spiritus sanctus
super eos et loquebantur linguis et
prophetabant. Erant autem viri fe-
re duodecim. Introgressus autem
synagogam cum fiducia loqueba-
tur per tres menses disputans
et suadens de regno dei. Cum autem
quidam indurarentur et non cre-
derent maledicentes viam domini
coram multitudine discedens
ab eis segregavit discipulos
Cotidie disputans in schola
cuiusdam tyranni hoc autem factum
est per biennium. Ita ut omnes qui
habitabant in asya audirent
verbum dei iudei atque gentiles
Virtutesque non modicas fa-
ciebat deus per manus pauli.
Ita ut etiam super languidos defe-
rentur a corpore eius sudaria vel
semicinctia et recedebant ab eis
languores et spiritus nequam egre-
diebantur. Temptaverunt autem
quidam et de circumeuntibus iudeis
exorcistis invocare super eos qui
habebant spiritus malos no-
men domini ihesu dicentes. Adiuro vos per
ihesum quem paulus predicat. Erant
autem cuiusdam sceve iudei prin-
cipis sacerdotum septem filii qui hoc
faciebant. Respondens autem spiritus
nequam dixit eis. Ihesum novi et
paulum scio vos autem qui estis.
Et insiliens homo in eos in quo
erat demonium pessimum et domi-

natus eorum ambos invaluit
contra eos. Ita ut nudi et vulnerati
effugerent de domo illa. hoc autem
notum factum est omnibus iudeis
atque gentilibus qui habitabant
ephesi. Et cecidit timor super omnes
illos et magnificabant nomen domini
ihesu. Multi credentium veniebant
confitentes et annunciantes actus
suos. Multi autem ex eis qui fuerant
curiosa sectati contulerunt libros
et combusserunt coram omnibus. Et
conputatis preciis illorum invene-
runt pecuniam denariorum quin-
quaginta milium. Ita fortiter ver-
bum dei crescebat et confirmaba-
tur. His autem expletis proposuit
paulus in spiritu transita macedo-
nia et achaya ire iherusalem dicens
Quia postquam fuero oportet me et
romam videre. Mittens autem in
macedoniam duos ex ministran-
tibus sibi thimotheum et erastum
ipse remansit ad tempus in a-
sya. Facta est illo tempore turbatio non
minima de via domini. Demetrius qui-
dam nomine argentarius. faciens
edes argenteas dyane prestabat
artificibus non modicum questum
Quos convocans et eos qui eius-
modi erant opifices dixit. Viri
scitis quia de hoc artificio acqui-
sicio est nobis. Et videtis et au-
ditis quia non solum ephesi sed pe-
ne totius asye. Paulus hic sua-
dens avertit turbam multam
dicens quoniam non sunt dii qui ma-

tibus fiunt. Non solum autem periclita
bitur nobis pars in redargutionem
venire, sed et magne Diane templum
in nichilum reputabitur, sed et destru
i incipiet maiestas eius quam
tota Asia et orbis colit. His audi
tis repleti sunt ira et exclamave
runt dicentes. Magna Diana E
phesiorum. Et impleta est civitas
confusione et impetum fecerunt
uno animo in theatrum rapto Ga
yo et Aristarcho Macedonibus comi
tibus Pauli. Paulo autem volen
te intrare in populum non permiserunt
discipuli. Quidam autem et de Asie
principibus qui erant amici eius
miserunt ad eum rogantes ne se
daret in theatrum. Alii autem aliud
clamabant. Erat autem ecclesia con
fusa et plures nesciebant qua
ex causa convenissent. De tur
ba autem detraxerunt Alexandrum
propellentibus eum Iudeis. Alexander
autem manu silentio postulato
volebat rationem reddere. Quem
ut cognoverunt Iudeum esse vox
facta est una omnium quasi per horas
duas clamantium. Magna Diana
Ephesiorum. Et cum sedasset scriba
turbas dixit. Viri Ephesii quis
enim est hominum qui nesciat Ephesi
orum civitatem cultricem esse magne
Dyane Iovisque prolis. Cum ergo
hiis contradici non possit, opor
tet vos sedatos esse et nichil teme
re agere. Adduxistis enim homines
istos neque sacrilegos neque blas
phemantes deam vestram. Quod
si Demetrius et qui cum eo sunt artifi
ces habent adversus aliquem causam
conventus forenses aguntur et pro
consules sunt, accusent invicem.
Si quid autem alterius rei queritis in
legitima ecclesia poterit absolvi. Nam
et periclitamur argui seditionis hodi
erne cum nullus obnoxius sit de
quo possimus reddere rationem
concursus istius. Et cum hec dixisset
dimisit ecclesiam.

XX

Postquam autem cessavit tu
multus vocatis Paulus
discipulis et exhortatus eos
valedixit et profectus est ut iret
in Macedoniam. Cum autem perambu
lasset partes illas et exhortatus fu
isset eos multo sermone venit ad
Greciam. Ubi cum fecisset menses tres
facte sunt illi insidie a Iudeis na
vigaturo in Syriam habuitque con
silium ut reverteretur per Macedoniam.
Comitatus est autem eum Sosipater
Pirri Beroensis. Thessalonicensium
vero Aristarchus et Secundus. Gayus
Derbeus et Thymotheus. Asiani vero
Tichicus et Trophimus. Hii cum precessissent
sustinuerunt nos Troade. Nos vero
navigavimus post dies azimorum
a Philippis et venimus ad eos Troa
dem in diebus quinque ubi demora
ti sumus septem diebus. Una autem
sabbati cum venissemus ad fran
gendum panem Paulus disputabat
cum eis profecturus in crastinum pro
traxitque sermonem usque in mediam

noctem. Erant autem lampades co-
piose in cenaculo ubi eramus con-
gregati. Sedens autem quidam
adolescens nomine euthicus super
fenestram cum mergeretur gravi
sompno. disputante diu paulo
ductus sompno cecidit de ter-
cio cenaculo deorsum et sublatus ab-
latus est mortuus. Ad quem cum
descendisset paulus incubuit
super eum et complexus dixit. Nolite
turbari anima enim ipsius in eo est.
Ascendens autem frangensque pa-
nem et gustans satisque allocu-
tus est usque in lucem sicque profectus
est. Adduxerunt autem puerum viven-
tem et consolati sunt non minime.
Nos autem ascendentes navem
navigavimus in asson inde sus-
cepturi paulum. Sic enim disposue-
rat ipse per terram iter facturus
Cum autem convenisset nos in asson
inde suscepturi paulum assumpto
eo venimus mitilenem. Et inde na-
vigantes sequenti die venimus
contra chium et altera die applicui-
mus samum. Et sequenti die veni-
mus miletum proposuerat enim pau-
lus transnavigare ephesum ne
qua mora illi fieret in asia. Festi-
nabat enim si possibile esset ut
diem penthecosten faceret ihero-
solimis. A mileto autem mittens
ephesum vocavit maiores na-
tu ecclesie. Qui cum venissent ad eum
et simul essent dixit eis. Vos scitis
a prima die qua ingressus sum
in asyam. Qualiter vobiscum per omne
tempus fuerim serviens domino
cum omni humilitate et lacrimis et
temptationibus que michi acci-
derunt ex insidiis iudeorum quomodo
michil vobis subtraxerim uti-
lium quo minus annunciarem vobis
et docerem vos publice et per do-
mos testificans iudeis atque gen-
tilibus in deum penitentiam et fidem
in dominum nostrum ihesum christum. Et nunc
ecce ego alligatus spiritu. vado in
iherusalem. que in ea ventura sunt
michi ignorans. Nisi quod spiritus
sanctus per omnes civitates pro-
testatur michi dicens quoniam vin-
cula et tribulationes me manent
in iherusalem. Sed michil horum vereor
nec facio animam meam pre-
ciosiorem quam me. Dummodo consu-
mem cursum meum et ministerium
verbi quod accepi a domino ihesu testi-
ficari evangelium gratie dei. Et
nunc ecce ego scio. quia amplius
non videbitis faciem meam
vos omnes. per quos transivi pre-
dicans regnum dei. Quapropter
contestor vos hodierna die quia
mundus sum a sanguine omnium. Non
enim subterfugi. quominus annuncia-
rem omne consilium dei vobis.
Attendite vobis et universo gregi
in quo spiritus sanctus vos posuit
episcopos. regere ecclesiam dei.
quam acquisivit sanguine suo. Ego
scio quod intrabunt post discessi-
onem meam lupi rapaces in vos

Gray Scale
Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

non parcentes gregi. Et ex vobis
ipsis exurgent viri loquentes per
versa, ut abducant discipulos post
se. Propter quod vigilate memoria re
tinentes, quoniam per triennium nocte
et die non cessavi lacrimis monens
unumquemque vestrum. Et nunc commendo
vos deo et verbo gratie ipsius qui
potens est edificare et dare here
ditatem in sanctificatis omnibus.
Argentum et aurum aut vestem nul
lius concupivi. Ipsi scitis quoniam ad
ea que opus michi erant et hiis qui
mecum sunt ministraverunt ma
nus iste. Omnia ostendi vobis. Quoniam
sic laborantes oportet suscipe
re infirmos. ac meminisse verbi domini
ihesu quoniam ipse dixit. Beatius est
magis dare quam accipere. Et cum
hec dixisset, positis genibus suis cum
omnibus illis oravit. Magnus
autem fletus factus est omnium. Et pro
cumbentes super collum pauli.
osculabantur eum. Dolentes max
ime in verbo quod dixerat quoniam
amplius faciem eius non essent
visuri. Et deducebant eum ad na
vem.

XXI

Cum autem factum esset ut
navigaremus abstracti
ab eis recto cursu veni
mus choum. et sequenti die rodum
et inde pataram. Et cum inve
nissemus navem transfretantem
in fenicen, ascendentes naviga
vimus. Cum apparuissemus autem
cypro relinquentes eam ad si
nistram navigavimus in syriam
et venimus tyrum. Ibi enim erat navis
expositura onus. Inventis autem
discipulis mansimus ibi septem die
bus qui paulo dicebant per spiritum
ne ascenderet iherosolimam. Et ex
pletis diebus profecti ibamus deducen
tibus nos omnibus cum uxoribus
et filiis usque foras civitatem. Et po
sitis genibus in litore oravimus
et cum valefecissemus invicem ascen
dimus in navem. Illi autem redierunt
in sua. Nos vero navigatione ex
pleta a tyro descendimus ptolo
maydam et salutatis fratribus
mansimus die una apud illos. Alia
die profecti venimus cesaream et in
trantes domum philippi evange
liste qui erat unus de septem man
simus apud eum. Huic autem erant qua
tuor filie virgines prophetantes. Et
cum moraremur per dies aliquot
supervenit quidam a iudea propheta
nomine agabus. Is cum venisset
ad nos, tulit zonam pauli et alli
gans sibi manus et pedes. dixit
Hec dicit spiritus sanctus. Virum
cuius est zona hec sic alligabunt in
iherusalem iudei et tradent in manus
gentium. Quod cum audissemus ro
gabamus nos et qui loci illius erant
ne ascenderet iherosolimam. Tunc
respondit paulus et dixit. Quid
facitis flentes et affligentes cor
meum. Ego enim non solum alligari
sed et mori in iherusalem paratus sum propter
nomen domini ihesu. Et cum ei suadere

non potuissemus quievimus di-
centes · Domini voluntas fiat · post
dies autem istos preparati ascende-
bamus ierusalem · venerunt autem et ex
discipulis a cesarea nobiscum ad-
ducentes secum apud quem hospi-
taremur iasonem quendam cyprium
antiquum discipulum · Et cum venis-
semus iherosolimam · libenter exce-
perunt nos fratres · Sequenti
autem die introibat paulus no-
biscum ad iacobum omnesque
collecti sunt seniores · Quos cum
salutasset narrabat per singula
que fecisset deus in gentibus
per ministerium ipsius · At illi cum
audissent magnificabant deum
Dixeruntque ei · Vides frater quot
milia sunt in iudeis qui credi-
derunt et omnes emulatores sunt
legis · Audierunt autem de te · quia
discessionem doceas a moyse
eorum qui per gentes sunt iudeorum
dicens · Non debere eos circum-
cidere filios suos · neque secundum
consuetudinem legis ingredi ·
Quid ergo est · Utique oportet
convenire multitudinem · Au-
dient enim te supervenisse · Hoc
ergo fac quod tibi dicimus · Sunt nobis
viri quattuor votum habentes super
se · Hiis assumptis sanctifica
te cum illis et impende in illis
ut radant capita · et scient
omnes quia que de te audierunt
falsa sunt sed ambulas et ipse custo-
diens legem · De hiis qui cre-

diderunt ex gentibus nos scrip-
simus iudicantes ut abstine-
ant se ab ydolis ymolato et
sanguine suffocato et fornica-
tione · Tunc paulus assumptis
viris postera die purificatus
cum illis intravit in templum
annuntians expletionem dierum
purificationis donec offerre-
tur pro uno quoque eorum oblatio ·
Dum autem septem dies consu-
marentur hii qui de asya erant
iudei cum vidissent eum in tem-
plo concitaverunt omnem popu-
lum et iniecerunt ei manus claman-
tes · Viri israhelite adiuvate ·
Hic est homo qui adversus populum
et legem et locum hunc omnes ubi-
que docens insuper et gentiles in-
duxit in templum et violavit
locum sanctum istum · Viderant
enim trophimum ephesium in civita-
te cum ipso quem estimaverunt
quoniam in templum introduxisset
paulus · Commotaque est civitas
tota · Et facta est concursio populi ·
Et apprehendentes paulum trahe-
bant eum extra templum et statim
clause sunt ianue · Querren-
tibus autem eum occidere nunc-
tiatum est autem tribuno cohor-
tis quia tota confunditur ierusalem ·
Qui statim assumptis militi-
bus et centurionibus decurrit
ad illos · Qui cum vidissent tribu-
num et milites cessaverunt percute-
re paulum · Tunc accedens tribu-

nus apprehendit eum et iussit alli
gari cathenis duabus et inter
rogabat quis esset et quid fecisset
Alii autem aliud clamabant in tur
ba et cum non posset certum cognos
cere pre tumultu iussit eum duci in
castra. Et cum venisset ad gradus
contigit ut portaretur a mili
tibus propter vim populi. Sequebatur
enim multitudo magna populi cla
mans. Tolle eum. Et cum cepisset in
duci in castra. paulus dicit tri
buno. Si licet michi aliquid lo
qui ad te. Qui dixit. Grece nosti
Nonne tu es egyptius qui ante
hos dies tumultum concitasti.
et eduxisti in desertum quatuor mi
lia virorum sicariorum. Et dixit ad
eum paulus. Ego homo sum quidem
iudeus a tharso cilicie non igno
te civitatis municeps. Rogo autem
te permitte me loqui ad populum.
Et cum ille permisisset paulus
stans in gradibus annuit manu
ad plebem. Et magno silencio
facto. allocutus est hebrea lin
gua dicens. XXII

Viri fratres et patres au
dite me quam ad vos
nunc reddo racionem.
Cum audissent autem quia hebrea
lingua loquebatur ad eos ma
gis prestiterunt silencium. Et
dixit ego sum vir iudeus. natus
tharso cilicie nutritus autem in ista
civitate secus pedes gamalie
lis. eruditus iuxta veritatem
paterne legis. emulator legis sicut
et vos omnes estis hodie qui hanc
viam persecutus sum usque ad mor
tem. Alligans et tradens in custo
dias viros ac mulieres sicut
princeps sacerdotum michi testimo
nium reddit et omnes maiores
natu. a quibus et epistolas accipiens
ad fratres damascum pergebam ut
adducerem inde vinctos in iherusalem
ut punirentur. Factum est autem
eunte me et appropinquante da
masco media die subito circumful
sit me lux copiosa et decidens in
terram. audivi vocem dicentem
michi. Saule saule quid me perse
queris. Ego autem respondi. Quis
es domine. Dixitque ad me. Ego sum
ihesus nazarenus quem tu perseque
ris. Et qui mecum erant. lumen
quidem viderunt. vocem autem
non audierunt eius qui loquebatur
mecum. Et dixi quid faciam domine
Dominus autem dixit ad me. Surge et
vade damascum et ibi dicetur tibi
de omnibus que te oporteat facere
Et cum non viderem pre claritate
luminis illius. ad manum deductus
a comitibus veni damascum. Ana
nias quidam vir secundum legem vir
secundum legem. testimonium ha
bens ab omnibus habitantibus
iudeis veniens ad me et astans
dixit michi. Saule frater respice
Et ego eadem hora respexi in eum
At ille dixit. Deus patrum nostrorum
preordinavit te ut cognosceres

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

uoluntatem eius et uideres iustum
et audires uocem ex ore eius.
quia eris testis illius ad omnes
homines eorum que audisti et uidisti.
Et nunc quid moraris. Exurge
et baptizare et ablue peccata tua
inuocato nomine illius. Factum
est autem reuertenti michi in ihe
rusalem et oranti in templo fi
eri me in stupore mentis et uide
re illum dicentem michi. Festina et
exi uelociter ex ierusalem. quoniam non re
cipient testimonium tuum de me.
Et ego dixi. Domine ipsi sciunt quia
ego eram concludens in carcerem
et cedens per synagogas eos qui
credebant in te. Et cum funderetur
sanguis stephani testis tui ego a
stabam et consentiebam et custo
diebam uestimenta interficientium
eum. Et dixit ad me. uade quoniam
ad nationes longe mittam te.
Audiebant autem eum usque ad hoc
uerbum et leuauerunt uocem suam
dicentes. Tolle de terra huiusmodi.
Non enim fas est eum uiuere. uocife
rantibus autem eis et proicientibus
uestimenta sua et puluerem iacta
tibus in aerem iussit tribunus eum
duci in castra et flagellis cedi et
torqueri eum ut sciret propter quam
causam sic acclamarent illi.
Et cum astrinxissent eum loris.
Dixit astanti sibi centurioni
paulus. Si hominem romanum et
indampnatum licet uobis flagel
lare. Quo audito. Centurio ac

cessit ad tribunum et nunciauit di
cens. Quid acturus es. Hic
enim homo ciuis romanus est.
Accedens autem tribunus dixit illi.
Dic michi si tu romanus es.
At ille dixit etiam. Et respondit tri
bunus. Ego multa summa ciu
ilitatem hanc consecutus sum.
Et paulus ait. Ego autem et natus
sum. Protinus ergo discesserunt
ab illo qui eum torturi erant. Tri
bunus quoque timuit postquam
resciuit quia ciuis romanus esset
et quia alligasset eum. postera autem
die scire uolens diligentius
qua ex causa accusaretur a iu
deis. soluit eum et iussit sacerdo
tes conuenire et omne concilium
producens paulum statuit inter
illos. XXIII

Intendens autem in conci
lium paulus ait. uiri fra
tres ego omni conscientia
bona conuersatus sum ante deum
usque in hodiernum diem. princeps
autem sacerdotum ananias precepit
astantibus sibi percutere os eius.
Tunc paulus dixit ad eum. percu
tiet te deus paries dealbate.
Et tu sedens iudicas me secundum
legem et contra legem iubes me percu
ti. Et qui astabant dixerunt.
Summum sacerdotem dei maledi
cis. Dixit autem paulus. Nescie
bam autem fratres quia princeps est
sacerdotum. Scriptum est enim. principem
populi tui non maledices. Sciens

autem paulus quia una pars
est saduceorum et altera pharise-
orum. Exclamavit in consilio. Vi-
ri fratres ego phariseus sum
filius phariseorum de spe et resur-
rectione ego mortuorum iudicor.
Et cum hec dixisset facta est dis-
sensio inter phariseos et saduce-
os et soluta est multitudo. Sa-
ducei enim non dicunt resurrec-
tionem. neque angelum neque spiritum.
pharisei utraque confitentur.
Factus est autem clamor magnus.
Et exurgentes quidam phari-
seorum dicentes pugnabant. Ni-
chil mali invenimus in homine
isto. Quod si spiritus locutus est
ei aut angelus. Et cum magna
dissensio facta esset timens
tribunus ne discerperetur paulus
ab eis iussit milites descende-
re et rapere eum de medio eorum
ac ducere eum in castra. Sequen-
ti autem nocte assistens ei dominus
ait. Constans esto. Sicut enim
testificatus es de me in ierusalem
sic te oportet et rome testificari.
Facta autem die collegerunt se qui-
dam ex iudeis et devoverunt
se dicentes neque manducatu-
ros neque bibituros donec occi-
derent paulum. Erant autem plus
quam quadraginta viri qui
hanc coniurationem fecerant.
Qui accesserunt ad principes
sacerdotum et seniores et dixerunt.
Devotione devovimus nos

nichil gustaturos donec occida-
mus paulum. Nunc ergo vos noti-
ficate tribuno cum consilio ut ad-
ducat illum ad vos tamquam
aliquid certius cognituri de illo.
Nos vero priusquam appropiet pa-
rati sumus interficere illum. Quod
cum audisset filius sororis pau-
li insidias veniat et intravit in
castra nuntiavitque paulo. Vocans
autem paulus unum de centurionibus
ait. Adolescentulum hunc perduc
ad tribunum. Habet enim aliquid
indicare illi. Et ille quidem as-
sumens eum. duxit ad tribunum
et ait. Vinctus paulus rogavit
me hunc adolescentulum perducere
ad te habentem aliquid loqui tibi.
Apprehendens autem tribunus ma-
num illius secessit cum eo seorsum
et interrogavit eum. Quid est quod
habes indicare michi. Ille autem
dixit. Iudei convenerunt rogare
te. ut crastina die paulum pro-
ducas in consilium. quasi aliquid
certius inquisituri sint de illo.
Tu vero ne credideris illis. Insidi-
antur enim illi ex eis viri ampli-
us quam quadraginta qui se de-
voverunt non manducare neque
bibere donec interficiant eum.
Et nunc parati sunt expectan-
tes promissum tuum. Tribunus
ergo dimisit adolescentem pre-
cipiens ne cui loqueretur quoniam
hec sibi nota fecisset. Et voca-
tis duobus centurionibus dixit

illis. parate milites ducen
tos ut eant usque cesaream et
equites septuaginta. et lance
arios ducentos. a tercia hora
noctis. et iumenta preparate ut
imponentes paulum salvum
eum perducerent ad felicem pre
sidem. scribens ei epistolam conti
nentem hec. Claudius lysias op
timo presidi felici. salutem. Vi
rum hunc comprehensum a iudeis et
incipientem interfici ab eis super
veniens cum exercitu eripui cog
nito quia romanus est. volens que
scire causam quam obiciebant
illi deduxi eum in concilium e
orum. Quem inveni accusari de
questionibus legis ipsorum. nichil
vero dignum morte. aut vin
culis habentem crimen. Et cum
michi perlatum esset de insidiis
quas paraverant ei. misi eum
ad te denuntians et accusatori
bus ut dicant ad te. Milites
ergo secundum preceptum assumen
tes paulum duxerunt per noctem
in antipatridam. et postera
die dimissis equitibus ut irent
cum illo reversi sunt ad castra.
Qui cum venissent cesaream et
tradidissent epistolam presidi sta
tuerunt ante illum et paulum. Cum
legisset autem et interrogasset de
qua provincia esset. et cognoscens
quia de cilicia. Audiam te inquit
cum accusatores tui venerint.
Iussitque in pretorio herodis custo
diri eum.

XXIIII

Post quinque autem dies
descendit princeps
sacerdotum ananias
cum senioribus quibusdam et ter
tullo quodam oratore. qui adi
erunt presidem adversus pau
lum. Et citato paulo cepit accu
sare tertullus dicens. Cum in
multa pace agamus per te. et
multa corrigantur corrigantur
per tuam providentiam semper
et ubique. suscipimus optime fe
lix cum omni gratiarum actione. Ne
diutius autem te protraham oro
breviter audias nos pro tua cle
mentia. Invenimus hunc ho
minem pestiferum et concitantem
seditiones omnibus iudeis in u
niverso orbe. et auctorem sedicio
nis secte nazarenorum. qui etiam
templum violare conatus est.
Quem apprehensum voluimus
secundum legem nostram iudicare.
Superveniens autem tribunus ly
sias cum magna vi eripuit eum
de manibus nostris iubens accu
satores ad te venire. A quo po
teris ipse iudicans de omnibus
istis cognoscere de quibus nos
accusamus eum. Adiecerunt autem
iudei dicentes hec ita se habere.
Respondit autem paulus annu
ente sibi preside dicere. Ex mul
tis annis te esse iudicem genti
huic sciens bono animo pro
me satisfaciam. potes enim cog

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

noscere quia non plus sunt mi-
chi dies quam duodecim ex quo
ascendi adorare in Jherusalem. Et ne-
que in templo invenerunt me
cum aliquo disputantem aut con-
cursum facientem cum aliquo turbe
neque in synagogis neque in civi-
tate neque probare possunt tibi
de quibus nunc accusant me.
Confiteor autem hoc tibi quod secundum
sectam quam dicunt heresim sic
deservio deo patri meo credens
omnibus que in lege et prophetis
scripta sunt spem habens in deum
quam et hii ipsi expectant resur-
rectionem futuram iustorum et
iniquorum. In hoc et ipse studeo
sine offendiculo conscientiam
habere ad deum et ad homines semper.
Post annos autem plures elemo-
sinas facturus in gentem meam
veni et oblationes et vota in qui-
bus invenerunt me purificatum
in templo non cum turba neque cum
tumultu. Quidam autem ex Asia
iudei quos oportet apud te
presto esse et accusare si quid
haberent adversum me. Aut hii
ipsi dicant si quid in me inve-
nerunt iniquitatis cum stem in
concilio nisi de una hac solummodo
voce qua clamavi inter eos stans
quia de resurrectione mortuorum
ego iudicor hodie a vobis. Dis-
tulit autem illos felix certissime sci-
ens de via dicens. Cum tribunus
lysias descenderit audiam vos.
Jussitque centurioni custodiri eum
et habere requiem nec quemquam
prohibere de suis ministrare ei. Post
aliquot autem dies veniens felix cum
drusilla uxore sua que erat iudea
vocavit paulum et audivit ab eo
fidem que est in christum ihesum. Dispu-
tante autem illo de iustitia et castita-
te et de iudicio tremefactus felix
respondit. Quod nunc attinet vade tempore
autem oportuno accersiam te. Simul
et sperans quia ei pecunia daretur
a paulo propter quod et frequenter accersi-
ens loquebatur cum eo. Biennio
autem expleto accepit successorem
felix porcium festum. Volens autem
gratiam prestare iudeis felix reliquit
paulum vinctum.

XXV

Festus autem cum venisset in
provinciam post triduum
ascendit Jherosolimam
a cesarea. Adieruntque eum principes
sacerdotum et primi iudeorum adversus
paulum et rogabant eum postulan-
tes gratiam adversus eum ut iuberet
perduci eum Jherusalem insidias tenden-
tes ut eum interficerent in via. Festus
autem respondit servari paulum in cesa-
rea se autem maturius profecturum.
Qui ergo in vobis ait potentes
sunt descendentes simul si quod
est in viro crimen accusent eum.
Demoratus autem inter eos dies non am-
plius quam octo aut decem descen-
dit cesaream. Et altera die sedit
pro tribunali et iussit paulum adduci.
Qui cum perductus esset circumsteterunt

eum qui ab iherosolima descen
derant iudei multas et graves
causas obicientes quas non po
terant probare paulo rationem
reddente. Quoniam neque in lege
iudeorum neque in templum neque in
cesarem quicquam peccavi. Festus
autem iudeis satisfacere et gratiam
prestare respondens paulo dixit
vis iherosolimam ascendere et ibi
de hiis iudicari apud me. Dixit
autem paulus. Ad tribunal cesaris
sto ubi oportet me iudicari. Iu
deis non nocui sicut tu melius
nosti. Si enim nocui aut dignum
morte aliquid feci non recuso
mori. Si vero nichil est eorum que
hii me accusant nemo me illis
potest donare. Cesarem appello.
Tunc festus cum concilio locutus
respondit. Cesarem appellasti.
ad cesarem ibis. Et cum aliquot
dies transacti essent agrippa
rex et beronice descenderunt cesa
ream ad salutandum festum. Et
cum dies plures ibi morarentur
festus regi indicavit de paulo
dicens. Vir quidam est derelic
tus a felice vinctus de quo cum
essem iherosolimis adierunt me
principes sacerdotum et seniores iu
deorum postulantes adversus illum
dampnationem. Ad quos respondi.
Quia non est consuetudo roma
nis donare aliquem hominem prius
quam is qui accusatur presentes ha
beat accusatores locumque defen
dendi accipiat ad abluenda crimina.
Cum ergo huc convenissent sine
ulla dilatione sequenti die sedens
pro tribunali iussi adduci virum. De
quo cum stetissent accusatores.
nullam causam deferebant
de quibus ego suspicabar ma
lum. Questiones vero quasdam
de superstitione sua habebant
adversus eum et de quodam ihesu
defuncto quem affirmabat pau
lus vivere. Hesitans autem ego de
huiusmodi questione dicebam si vellet
ire iherosolimam et ibi iudicari
de istis. Paulo autem appellante
ut servaretur augusti cogni
tioni. iussi servari eum donec
mitterem eum ad cesarem. Agrip
pa autem dixit ad festum. Volebam
et ipse hominem audire. Cras inquit
audies eum. Altera autem die cum
venisset agrippa et beronice cum
multa ambitione et introissent
auditorium cum tribunis et viris
principalibus civitatis. iubente
festo adductus est paulus. Et
dixit festus. Agrippa rex et omnes
qui simul adestis nobiscum viri
videtis hunc de quo omnis mul
titudo iudeorum interpellavit me
iherosolimis. petentes et accla
mantes non oportere eum vivere
amplius. Ego vero comperi
nichil dignum eum morte admi
sisse. Ipso autem hoc appellante
ad augustum iudicavi mittere
de quo quid certum scribam domino

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

non habeo. propter quod produxi eum
ad vos et maxime ad te rex Agri
ppa. ut interrogatione facta habeam
quid scribam. Sine ratione enim
michi videtur mittere vinctum
et causam eius non significare.

Agrippa XXVI

Agrippa vero ad paulum ait. per
mittitur tibi loqui pro
temetipso. Tunc paulus extenta
manu cepit rationem reddere.
De omnibus quibus accusor a iudeis
rex agrippa. estimo me beatum
apud te cum sim defensurus
me hodie maxime te sciente
omnia que apud iudeos sunt
consuetudines et questiones propter
quod obsecro patienter me au
dias. Et quidem vitam meam
a iuventute que ab initio fuit
in gente mea in ierosolimis
noverint omnes iudei presci
entes me ab initio si velint tes
timonium perhibere quoniam secundum
certissimam sectam nostre reli
gionis vixi phariseus. Et nunc
in spe que ad patres nostros repro
missionis facta est a deo sto
iudicio subiectus. In qua duo
decim tribus nostre nocte ac die
deservientes sperant devenire.
De qua spe accusor a iudeis rex.
Quid incredibile iudicatur
apud vos si deus mortuos
suscitat. Et ego quidem esti
maveram me adversus nomen
ihesu nazareni diversa agere
quod et feci ierosolimis et multos
sanctorum in carceribus inclusi a
principibus sacerdotum potestate ac
cepta. Et cum occiderentur. de
tuli sententiam. et per omnes syna
gogas eos frequenter puniens
compellebam blasphemare et
amplius insaniens in eos perse
quebar usque in exteras civitates.
In quibus dum irem damascum
cum potestate et permissu principum
sacerdotum. die media in via
rex de celo supra splendorem solis
circumfulsisse me lumen. et eos qui
simul mecum erant. Omnesque nos
cum decidissemus in terram. Audivi
vocem dicentem michi hebraica
lingua. Saule saule quid me perse
queris. durum est tibi contra stimu
lum calcitrare. Ego autem dixi.
Quis es domine. Dominus autem dixit
Ego sum ihesus quem tu persequeris.
Sed exurge et sta super pedes tuos
ad hoc enim apparui tibi. ut con
stituam te ministrum et testem eorum
que vidisti. et eorum quibus appare
bo tibi eripiens te de populis
et gentibus in quas nunc ego mitto
te. aperire oculos eorum ut con
vertantur a tenebris ad lucem et
de potestate sathane ad deum
ut accipiant remissionem peccatorum
et sortem inter sanctos per fidem que est
in me. Unde rex agrippa non fui
incredulus celesti visioni sed hiis
qui sunt damasci primum et iero
solimis et per omnem regionem iudee

& gentibus annunciabam ut penitentiam agerent & converterentur ad deum digna opera penitentie facientes. Hac ex causa me iudei cum essem in templo comprehensum temptabant volentes me interficere. Auxilio autem dei adiutus usque in hodiernum diem sto testificans minori atque maiori nichil extra dicens quam ea que prophete sunt locuti futura esse & moyses. Si passibilis christus si primus ex resurrectione mortuorum lumen annunciaturus est populo & gentibus. Festus magna voce dixit. Insanis paule. multe te littere ad insaniam te convertunt. Et paulus. Non insanio inquit optime feste sed veritatis & sobrietatis verba eloquor. Scit enim de hiis rex ad quem & constanter loquor latere enim eum nichil horum arbitror neque enim in angulo quicquam horum gestum est. Credis rex agrippa prophetis. Scio quia credis. Agrippa autem ad paulum. In modico suades me christianum fieri. Et paulus. Opto apud deum & in modico & in magno non tantum te sed omnes hos qui audiunt hodie fieri tales qualis ego sum exceptis vinculis hiis. Et exurrexit rex & preses & beronice & qui assidebant eis. Et cum secessissent loquebantur ad invicem dicentes. Quia nichil morte aut vinculis dignum quid fecit homo iste. Agrippa autem festo dixit. Dimitti poterat homo hic si non appellasset cesarem.

XXVII

Ut autem iudicatum esset eum navigare in ytaliam & tradi paulum cum reliquis custodiis centurioni nomine iulio cohortis auguste. Ascendentes autem navem adrumetinam & incipientes navigare circa asye loca sustulimus perseverante nobiscum aristarcho macedone thessalonicense. Sequenti autem die devenimus sydonem. Humane autem tractans iulius paulum permisit ad amicos ire & curam sui agere. Et inde cum sustulissemus subnavigavimus cyprum propterea quod venti essent contrarii. Et pelagus cilicie & pamphilie navigantes venimus listram que est lycie. Et ibi inveniens centurio navem alexandrinam navigantem in ytaliam transposuit nos in eam. Et cum multis diebus tarde navigaremus & vix devenissemus contra gnidum prohibente nos vento. Adnavigavimus crethe iuxta salmonem & vix iuxta navigantes venimus in locum quendam qui vocatur boniportus cui iuxta erat civitas thalassa. Multo autem tempore peracto & cum iam non esset tuta navigatio eo quod & ieiunium iam preterisset consolabatur paulus dicens. Viri video quoniam cum in iu

ria et multo damno non solum
oneris et navis sed etiam animarum
nostrarum incipit esse navigatio. Cen
turio autem gubernatori et nauclero
magis credebat quam hiis que
a Paulo dicebantur. Et cum aptus por
tus non esset ad hyemandum plu
rimi statuerunt consilium navigare
inde si quo modo possent devenientes
Phenicen hyemare portum Crete
respicientem ad affricum et ad chorum.
Aspirante autem austro estiman
tes propositum se tenere cum sustu
lissent de Asson legebant Cretham.
Non post multum autem misit se
contra ipsam ventus typhoni
cus qui vocatur euroaquilo.
Cumque arrepta esset navis et non
posset conari in ventum data
navi flatibus ferebamur. Insulam
autem quandam decurrentes que
vocatur Cauda potuimus autem
vix optinere scapham. Qua
sublata adiutoriis utebantur
accingentes navem. Timentes
autem ne in Sirtim inciderent sub
misso vase sic ferebantur. Vali
de autem nobis tempestate
iactatis sequenti die iactum fece
runt et tercia die suis manibus
armamenta navis proiecerunt.
Neque sole autem neque sideribus appa
rentibus per plures dies et tem
pestate non exigua imminen
te iam ablata erat spes omnis
salutis nostre. Et cum multa ieiu
natio fuisset tunc Paulus stans

in medio eorum dixit. Oportebat
quidem o viri audito me non tollere a
Cretha lucrique facere iniuriam
hanc et iacturam. Et
nunc suadeo vobis bono animo
esse. Amissio enim nullius anime
erit ex vobis preterquam navis. Asti
tit enim michi hac nocte angelus
dei cuius sum ego et cui deservio
dicens. Ne timeas Paule cesari
oportet te assistere. Et ecce do
navit tibi deus omnes qui navi
gant tecum. Propter quod bono animo
estote viri. Credo enim deo
quia sic erit quemadmodum dictum
est michi. In insulam autem
quandam oportet nos devenire.
Sed postea quam quartadecima
die nox supervenit navigantibus
nobis in Adriam circa mediam
noctem suspicabantur naute
apparere sibi aliquam regionem.
Qui et submittentes bolidem
invenerunt passus xx timen
tes ne in aspera loca incideremus
de puppi mittentes anchoras
quatuor optabant diem fieri.
Nautis vero querentibus fugere
de navi cum misissent scapham
in mare sub obtentu quasi inci
perent a prora anchoras exten
dere. Dixit Paulus centurioni
et militibus. Nisi hii in navi ma
serint vos salvi fieri non po
testis. Tunc absciderunt mili
tes funes scaphe et passi sunt eam
excidere. Et cum lux inciperet fieri

rogabat paulus omnes sumere
cibum dicens. Quartadecima
die hodie expectantes ieiuni per
manetis nihil accipientes propter
quod rogo vos accipere cibum
pro salute vestra quia nullius vestrum
capillus de capite peribit.
Et cum hec dixisset sumens panem
gratias deo egit in conspectu
omnium. Et cum fregisset cepit man
ducare. Animequiores facti sunt
omnes et ipsi sumpserunt cibum.
Eramus vero universe anime in
navi ducente lxxvi. Et satiati
cibo alleviabant navem iactan
tes triticum in mare. Cum autem di
es factus esset terram non cog
noscebant. Sinum vero conside
rabant quendam habentem
litus in quem cogitabant si pos
sent eicere navem. Et cum ancho
ras sustulissent committebant
se mari simul laxantes iunctu
ras gubernaculorum et levato arthe
mone secundum aure flatum ten
debat ad litus. Et cum incidissemus
in locum bithalassum. Impegerunt
navem et prora quidem fixa ma
nebat immobilis. puppis vero
solvebatur a vi maris. Militum
vero consilium fuit ut custodias
occiderent ne quis cum enatasset
effugeret. Centurio autem volens
servare paulum prohibuit fieri.
Iussitque eos qui possent natare
mittere se in mare primos eva
dere et ad terram exire et ceteros
alios in tabulis ferebant quos
dam super ea que de navi essent.
Et sic factum est ut omnes ani
me evaderent ad terram.

XXVIII

Et cum evasissemus tunc cognovimus quia
mitilene insula vocabatur.
Barbari vero prestabant non mo
dicam humanitatem nobis. Accensa
autem pyra reficiebant nos omnes
propter ymbrem qui imminebat
et frigus. Cum congregasset autem
paulus sarmentorum aliquantam
multitudinem et imposuisset super
ignem. vipera a calore cum pro
cessisset invasit manum eius. Ut
ergo viderunt barbari penden
tem bestiam in manu eius di
cebant ad invicem. Utique homi
cida est homo hic qui evaserit
de mari ultio non sinit eum
vivere. Et ille quidem excutiens
bestiam in ignem nihil mali
passus est. At illi estimabant
eum in tumorem convertendum
et casurum subito et mori. Diu autem
illis sperantibus et videntibus
nihil mali in eo fieri converten
tes se dicebant eum deum esse. In
locis autem illis erant predia prin
cipis insule nomine publii qui
nos suscipientes triduo benigne
exhibuit. Contigit autem
patrem publii febribus et dissen
teria vexatum iacere. Ad quem
paulus intravit. Et cum orasset
et imposuisset ei manus salva

uit eum. Quo facto et omnes qui ha
bebant in insula infirmitates
accedebant et curabantur. Qui et
iam multis honoribus nos ho
noraverunt et navigantibus
imposuerunt que habebant ne
cessaria. Post menses autem tres
navigavimus in navi alexan
drina que in insula hyemaue
rat cui erat insigne castorum. Et
cum venissemus syracusam man
simus ibi triduo. Inde circumlegentes
devenimus regium. Et post unum diem
austro flante secunda die ve
nimus puteolos ubi inventis fra
tribus rogati sumus manere apud
eos diebus septem et sic venimus
romam. Et inde cum audissent
fratres occurrerunt nobis usque ad
appii forum et tres tabernas. Quos cum
vidisset paulus gratias agens
deo accepit fiduciam. Cum ve
nissemus autem romam permissum est
paulo manere sibimet cum custo
diente se milite. Post tertium autem
diem convocavit primos iudeorum.
Cumque convenissent dicebat eis
Ego viri fratres nihil adversus
plebem faciens aut more pater
num vinctus ab iherosolimis tradi
tus sum in manus romanorum.
Qui cum interrogationem de me ha
buissent voluerunt me dimit
tere. eo quod nulla causa mortis esset in
me. Contradicentibus autem iudeis
Coactus sum appellare cesarem
non quasi gentem meam habens
aliquid accusare. Propter hanc ergo
causam rogavi vos videre et
alloqui. Propter spem enim israhel
cathena hac circumdatus sum.
At illi dixerunt. nos neque litteras
accepimus de te a iudea neque ad
veniens fratrum nunciavit aut locu
tus est aliquid de te malum. Roga
mus enim de te audire que sentis
Nam de secta hac notum est nobis
quia ubique ei contradicitur. Cum
constituissent autem illi diem ve
nerunt ad eum in hospicium plu
res quibus exponebat testificans
regnum dei. suadens quoque eis de ihesu
ex lege moysi et prophetis. A mane
usque ad vesperam. Et quidam
credebant his que a paulo
dicebantur. quidam vero non cre
debant. Cumque invicem non essent
consentientes discedebant dicente
paulo unum verbum. Quia bene
spiritus sanctus locutus est per ysa
yam prophetam ad patres nostros
dicens. vade ad populum istum et dic
ad eos. Aure audietis et non in
telligetis et videntes videbitis
et non perspicietis. Incrassatum est
enim cor populi huius et auribus gra
viter audierunt et oculos suos
compresserunt. ne forte videant
oculis et auribus audiant et corde
intelligant et convertantur et sanem
illos. Notum ergo sit vobis quoniam
gentibus missum est hoc salu
tare dei et ipsi audient. Et cum
hec dixisset exierunt iudei

multam habentes inter se quaestionem. Mansit autem biennio toto in suo conducto et suscipiebat omnes qui ingrediebantur ad eum praedicans regnum dei et docens quae sunt de domino Iesu Christo cum omni fiducia sine prohibitione.

prologus beati ieronimi in canonicas epistolas

Non ita est apud grecos qui integre sapiunt et fidem rectam sectantur epistolarum septem que canonice nuncupantur sicut in latinis codicibus invenitur. Quod quia petrus primus est in numero apostolorum prime sint etiam eius epistole in ordine ceterarum. Sed sicut evangelistas dudum ad veritatis lineam correximus, ita has epistolas deo nos iuvante proprio ordini reddidimus. Est enim una earum iacobi, petri due, iohannis tres et iude una. Que si sicut ab eis digeste sunt, ita quoque ab interpretibus fideliter in latinum eloquium verterentur nec ambiguitatem legentibus facerent nec sermonum varietas sese impugnaret, illo precipue loco ubi de unitate trinitatis in prima iohannis epistola positum legimus, in qua etiam ab infidelibus translatoribus multum erratum esse a fidei veritate comperimus, trium tantummodo vocabula hoc est aque sanguinis et spiritus in sua ipsa editione ponentibus et patris verbique ac spiritus testimonium omittentibus, in quo maxime et fides catholica roboratur et patris et filii et spiritus sancti una divinitatis substantia comprobatur. In ceteris vero epistolis quantum a nostra aliorum distet editio lectoris prudentie relinquo. Sed tu virgo christi eustochium dum a me impensius scripture veritatem inquiris meam quodammodo senectutem invidorum dentibus corrodendam exponis, qui me falsarium corruptoremque sanctarum pronunciant scripturarum. Sed ego in tali opere nec meorum emulorum invidiam pertimesco nec sancte scripture veritatem poscentibus denegabo.

Argumentum in canonicam

Iacobus, petrus, iohannes, iudas septem epistolas ediderunt tam misticas quam succinctas et breves pariter et longas. Breves in verbis, longas in sententiis, ut rarus sit qui non eorum lectione senciat.

Canonica iacobi

Iacobus apostolus sanctum instruit clerum de tolerantia celestium preceptorum et regula catholice observantie et de in unitate paciencie, maiestate et de revelatione plurimorum et de mendacio magistrorum.

Iacobus dei et domini nostri
ihesu christi servus duo-
decim tribubus que
sunt in dispersione
salutem. Omne gau-
dium estimate fratres
mei cum in temptatio-
nes varias incideritis. Scientes
quod probatio fidei vestre patien-
tiam operatur. Patientia autem
opus perfectum habet ut sitis per-
fecti et integri in nullo deficien-
tes. Si quis autem vestrum indiget
sapientia postulet a deo qui
dat omnibus affluenter et non
improperat et dabitur ei. Postulet
autem in fide nichil hesitans. Qui
enim hesitat similis est fluctui ma-
ris qui a vento movetur et circum-
fertur. Non ergo estimet homo
ille quod accipiat aliquid a domino.
Vir duplex animo inconstans
est in omnibus viis suis. Glorietur
autem frater humilis in exaltatio-
ne sua. dives autem in humilitate
sua. quoniam sicut flos feni transi-
bit. Exortus enim est sol cum ardo-
re et arefecit fenum et flos eius
decidit. et decor vultus eius de-
periit. Ita et dives in itineribus
suis marcescit. Beatus vir qui
suffert temptationem quoniam
cum probatus fuerit accipiet coro-
nam vite quam repromisit de-
us diligentibus se. Nemo cum temp-
tatur dicat quoniam a deo temptor.
Deus enim intemptator malorum
est. ipse enim neminem temptat. Unus-
quisque vero temptatur a con-
cupiscentia sua abstractus et illec-
tus. Deinde concupiscentia cum
conceperit parit peccatum. peccatum
vero cum consummatum fuerit gene-
rat mortem. Nolite itaque errare
fratres mei dilectissimi. Omne
datum optimum et omne donum per-
fectum desursum est descendens
a patre luminum apud quem non
est transmutatio nec vicissitudi-
nis obumbratio. Voluntarie enim
genuit nos verbo veritatis ut
simus initium aliquod creature
eius. Scitis fratres mei dilectissi-
mi. Sit autem omnis velox ad audien-
dum. tardus ad loquendum et tar-
dus ad iram. Ira enim viri iustitiam
dei non operatur. Propter quod ab-
icientes omnem immunditiam
et habundantiam malicie in man-
suetudine suscipite insitum verbum
quod potest salvare animas vestras.
Estote autem factores verbi et non
auditores tantum fallentes vos
metipsos. Quia si quis auditor
est verbi et non factor hic consider-
comparabitur viro consideranti vultum nativi-
tatis sue in speculo. Consideravit
enim se et abiit et statim oblitus est
qualis fuerit. Qui autem perspexerit
in lege perfecte libertatis et perman-
serit non auditor obliviosus
factus sed factor operis hic beatus
in facto suo erit. Si quis autem

putat se religiosum esse non refrenans linguam suam sed seducens cor suum huius vana est religio. Religio munda et immaculata apud deum et patrem hec est visitare pupillos et viduas in tribulatione eorum et immaculatum se custodire ab hoc seculo.

Fratres mei nolite in personarum acceptione habere fidem domini nostri ihesu christi glorie. Etenim si introierit in conventu vestro vir aureum anulum habens In veste candida Introierit autem et pauper in sordido habitu et intendatis in eum qui est indutus veste preclara et dixeritis ei Tu sede hic bene. pauperi autem dicatis. Tu sta illic. Aut sede sub scabello pedum meorum. Nonne iudicatis apud vosmet ipsos et facti estis iudices cogitationum iniquarum. Audite fratres mei dilectissimi. Nonne fratres deus pauperes in hoc mundo divites in fide et heredes regni quod promisit deus diligentibus se. Vos autem exhonorastis pauperem. Nonne divites per potentiam et ipsi trahunt vos ad iudicia. Nonne ipsi blasphemant bonum nomen quod invocatum est super vos. Si tamen legem perficitis regalem secundum scripturas diliges proximum tuum sicut te ipsum bene facitis. Si autem personas accipitis peccatum operamini redarguti a lege quasi transgressores. Quicumque autem totam legem servaverit offendat autem in uno factus est omnium reus. Qui enim dixit. Non mechaberis dixit et Non occides. Quod si non mechaberis occides autem factus es transgressor legis. Sic loquimini et sic facite sicut per legem libertatis incipientes iudicari. Iudicium enim sine misericordia illi qui non facit misericordiam. Superexaltat autem misericordia iudicium. Quid proderit fratres mei si fidem quis dicat se habere opera autem non habeat. Numquid fides poterit salvare eum. Si autem frater aut soror nudi sint et indigeant victu cotidiano dicat autem aliquis de vobis illis. Ite in pace calefacimini et saturamini non dederitis autem eis que necessaria sunt corpori. Quid proderit. Sic et fides si non habeat opera mortua est in semetipsa. Sed dicet quis. Tu fidem habes et ego opera habeo. Ostende mihi fidem tuam sine operibus Et ego ostendam tibi ex operibus fidem meam. Tu credis quoniam unus est deus et bene facis. Et demones credunt et contremiscunt. Vis autem scire o homo inanis quoniam fides sine operibus ociosa est. Abraham pater noster nonne ex operibus iustificatus est offerens ysaac filium suum super altare. Vides quoniam fides

cooperabatur operibus illius et
ex operibus fides consummata est et
suppleta est scriptura dicens. Cre-
didit abraham deo et reputatum
est ei ad iustitiam et amicus dei
appellatus est. Videtis quoniam
ex operibus iustificatur homo et
non ex fide tantum. Similiter autem
et raab meretrix. Nonne ex operibus
iustificata est suscipiens nuntios
et alia via eiciens. Sicut enim cor-
pus sine spiritu mortuum est. Ita et
fides sine operibus mortua est.

Nolite III
plures magistri fieri fra-
tres mei scientes quoniam
maius iudicium sumitis. In mul-
tis enim offendimus omnes. Si
quis non in verbo offendit hic
perfectus est vir. Potest etiam fre-
no circumducere totum corpus.
Si autem equorum frenos in ora mit-
timus ad consentiendum nobis et
omne corpus illorum circumferimus.
Ecce et naves cum magne sint et
a ventis validis minentur
circumferuntur autem a modico gu-
bernaculo ubi impetus dirigen-
tis voluit. Ita et lingua modicum
quidem membrum est et magna ex-
altat. Ecce quantus ignis
quam magnam silvam incendit et
lingua ignis est universitas ini-
quitatis lingua constituitur
in membris nostris que maculat
totum corpus et inflammat rotam
nativitatis nostre inflammata
a gehenna. Omnis enim natura besti-
arum et volucrum et serpentium et ceterorum
domantur et domita sunt a natu-
ra humana linguam autem nullus homi-
num domare potest inquietum malum ple-
num veneno mortifero. In ipsa be-
nedicimus deum et in ipsa maledici-
mus homines qui ad similitudinem
dei facti sunt. Ex ipso ore procedit
benedictio et maledictio. Non o-
portet fratres mei hec ita fieri.
Numquid fons de eodem forami-
ne emanat dulcem et amaram
aquam. Numquid potest fratres mei
ficus uvas facere. Aut vitis ficus.
Sic neque salsa dulcem potest facere
aquam. Quis sapiens et discipli-
natus inter vos ostendat ex bona
conversatione operationem suam in man-
suetudine sapientie. Quod si ze-
lum amarum habetis et contentio-
nes in cordibus vestris nolite glo-
riari et mendaces esse adversus ve-
ritatem. Non est enim ista sapientia
desursum descendens sed terrena
animalis et dyabolica. Ubi enim
zelus et contentio. Ibi inconstan-
tia et omne opus pravum. Que autem
desursum est sapientia primum qui-
dem pudica est deinde pacifica
modesta suadibilis bonis con-
sentiens. Plena misericordia et fructibus
bonis non iudicans. sine simu-
latione fructus autem iustitie in
pace seminatur facientibus pa-
cem

Unde bella et lites in vobis
nonne ex concupiscentiis
vestris quae militant in mem-
bris vestris. Concupiscitis et non habe-
tis: occiditis et zelatis et non potes-
tis adipisci: litigatis et belligera-
tis et non habetis propter quod non
postulatis. Petitis et non accipi-
tis eo quod male petatis ut in con-
cupiscentiis vestris insumatis. Adul-
teri nescitis quia amicitia huius
mundi inimica est dei. Quicumque
ergo voluerit amicus esse saeculi huius
inimicus dei constituitur. An pu-
tatis quia inaniter scriptura di-
cat: Ad invidiam concupiscit
spiritus qui habitat in vobis. Ma-
iorem autem dat gratiam. Propter quod
dicit: Deus superbis resistit humili-
bus autem dat gratiam. Subditi ergo
estote deo resistite autem diabolo
et fugiet a vobis. Appropinquate deo
et appropinquabit vobis. Emundate
manus peccatores et purificate cor-
da duplices animo. Miseri esto-
te et lugete. Risus vester in luctum con-
vertatur et gaudium in maerorem.
Humiliamini in conspectu domini et ex-
altabit vos. Nolite detrahere
alterutrum fratres mei. Qui detrahit
fratri aut qui iudicat fratrem suum
detrahit legi et iudicat legem.
Si autem iudicas legem non es fac-
tor legis sed iudex. Unus est enim legis-
lator et iudex qui potest perdere et li-
berare. Tu autem quis es qui iudi-
cas proximum. Ecce nunc qui dicitis
hodie aut crastino ibimus in illam
civitatem et faciemus ibi annum
quidem et mercabimur et lucrum
faciemus qui ignoratis quid erit
in crastino. Quae est enim vita
vestra? vapor est ad modicum pa-
rens et deinceps exterminabitur
pro eo ut dicatis: Si dominus voluerit
et si vixerimus faciemus hoc aut
illud. Nunc autem exultatis in
superbiis vestris. Omnis exultatio
talis maligna est. Scienti igitur
bonum facere et non facienti
peccatum est illi. V

Agite nunc divites plo-
rate ululantes in mi-
seriis vestris quae adve-
nient vobis. Divitiae vestrae
putrefactae sunt et vestimenta
vestra a tineis comesta sunt. Au-
rum et argentum vestrum aeruginavit et
aerugo eorum in testimonium vo-
bis erit et manducabit carnes ves-
tras sicut ignis. Thesaurizastis
vobis iram in novissimis diebus.
Ecce merces operariorum qui mes-
suerunt regiones vestras quae frau-
data est a vobis clamat et clamor
eorum in aures domini sabaoth in-
troivit. Epulati estis super ter-
ram et in luxuriis enutristis corda
vestra in die occisionis. Ad-
duxistis et occidistis iustum
et non restitit vobis. Patien-
tes ergo estote fratres usque
ad adventum domini. Ecce agrico-
la exspectat pretiosum fructum

ca. j

trac· paciens ferens donec ac
cipiat temporaneū ⁊ serotinū
pacientes estote ⁊ uos ⁊ confir
mate corda ura quoniā aduē
tus dn̄i appropinquabit· Nolite in
gemiscere fratres in alterutrū ut
non iudicemini· Ecce iudex ante
ianuam assistit· Exemplū acci
pite fratres laboris ⁊ paciencie
prophetas qui locuti sunt in noīe
dn̄i· Ecce beatificamus qui susti
nuerunt· Sufferenciā iob au
distis ⁊ finē domini uidistis·
qm̄ misericors ē dn̄s ⁊ misera
tor· Ante oīa aūt fratres mei
nolite iurare neqꝫ per celū neqꝫ
per terram neqꝫ aliud quodcūqꝫ
iuramentū· Sit aūt sermo ur
est est· non non· ut non sub
iudicio decidatis· Tristatur aliqs
uestrū oret equo animo ⁊ psallat·
Infirmatur quis in uobis indu
cat presbiteros ecclie ⁊ orent sup
eum· unguentes eū oleo in noīe
dn̄i ⁊ oro fidei saluabit infir
mū ⁊ alleuiabit eū dominus ⁊
si in pctīs sit dimittentur ei· Con
fitemini ergo alterutrū peccata
uestra ⁊ orate pro inuicem ut
saluemini· multū enī ualet
depcatio iusti assidua· Helias
erat homo similis nobis passi
bilis· Oratione orauit ut nō plu
eret sup terram ⁊ non pluit an
nos tres ⁊ menses sex ⁊ rursū
orauit ⁊ celū dedit pluuiam
⁊ terra dedit fructū suū fratres
mei si quis ex uobis errauerit a ue
ritate ⁊ conuerterit quis eū scire
debet quō qui conuerti fecerit pec
catorem ab errore uie sue salua
bit animam eius a morte ⁊ operit
multitudinē peccatorū·

I

Petrus apłus ihū
xpi· Electis adue
nis dispersionis
ponti· galacie·
capadocie· asye
⁊ bithinie sc̄dm
presciencia dei pr̄is
in sanctificatio
ne sp̄us in obediencia ⁊ asper
sionem sanguinis ihū xpi· Gracia
uobis ⁊ pax multiplicetur· Bene
dictus deus ⁊ pater dn̄i nr̄i ihū
xpi qui sc̄dm magnā misericordiam suā
regenerauit nos in spem uiuā
per resurrexionē ihū xpi ex mor
tuis in hereditatē incorruptibi
lem ⁊ incontaminatā ⁊ inmar
cessibilē conseruatā in celis In
uobis qui in uirtute dei custodimini
per fidem in salutē paratam reue
lari in tempore nouissimo· In quo
exultabitis modicū nūc si opor
tet contristari in uariis temp
tacionibz ut probacio uestre fidei
multo preciosior sit auro quod
per ignē probatur inueniatur in
laudem ⁊ gloriam ⁊ honorē in re
uelacione ihū xpi· Quē cū non
uideritis diligitis· In quē nunc
quoqꝫ non uidentes creditis·

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

credentes autem exultabitis letitia
inenarrabili et glorificata repor
tantes finem fidei vestre salutem
animarum vestrarum. De qua salute ex
quisierunt atque scrutati sunt pro
phete qui de futura in nobis
gloria prophetaverunt scrutantes
in quod vel in quale tempus sig
nificaret in eis spiritus Christi prenunti
ans eas que in Christo sunt passi
ones et posteriores glorias. Qui
bus revelatum est quia non sibi ipsis
vobis autem ministrabant ea que
nunc nunciata sunt vobis
per eos qui vos evange lizave
runt vobis spiritu sancto misso
de celo in quem desiderant ange
li prospicere. Propter quod succincti lum
bos mentis vestre sobrii perfecte
sperate in eam que offertur vobis
gratiam in revelatione Ihesu Christi
quasi filii obedientie non con
figurati prioribus ignorantie vestre
desideriis sed secundum eum qui vocavit
vos sanctum. ut et ipsi sancti in omni
conversatione sitis quoniam scriptum est
Sancti eritis quoniam ego sanctus sum
Et si patrem invocatis eum qui
sine personarum acceptione iudicat
secundum uniuscuiusque opus in ti
more incolatus vestri tempore conver
samini. scientes quod non corrup
tibilibus auro vel argento redemp
ti estis de vana vestra conversatio
ne paterne traditionis. sed precio
so sanguine quasi agni incon
taminati et immaculati Christi. Pre

cogniti quidem ante mundi consti
tutionem manifestati autem no
vissimis temporibus propter vos
qui per ipsum fideles estis in deo
qui suscitavit eum ex mortuis
et dedit ei gloriam ut fides vestra
et spes esset in deo. Animas vestras
castificantes in obedientia
caritatis in fraternitatis amo
re simplici ex corde invicem
diligite attentius. renati non
ex semine corruptibili sed incor
ruptibili per verbum dei vivi et per
manentis. Quia omnis caro
fenum et omnis gloria eius tamquam
flos feni. Exaruit fenum et
flos decidit verbum autem domini ma
net in eternum. hoc est autem verbum
quod evangelizatum est in vobis

II

Deponen
tes ergo omnem mali
tiam et omnem dolum
et simulationes et invidias et
detractiones sicut modo geni
ti infantes rationabiles sine
dolo lac concupiscite. ut in
eo crescatis in salutem. si tamen
gustastis quoniam dulcis est dominus
Ad quem accedentes lapidem
vivum ab hominibus quidem
reprobatum. a deo autem electum
et honorificatum. et ipsi tamquam
lapides vivi superedificamini
domus spirituales. sacerdotium
sanctum offerre hostias spiri
tales et acceptabiles deo per Ihesum
Christum. Propter quod continet scriptura

Ecce pono in syon lapidem summum angularem electum preciosum et qui crediderit in eum non confundetur. Vobis igitur honor credentibus. lapis quem reprobaverunt edificantes hic factus est in caput anguli et lapis offensionis et petra scandali hiis qui offendunt verbo nec credunt in quo positi sunt. Vos autem genus electum regale sacerdotium gens sancta populus acquisitionis. ut virtutes annuncietis eius qui de tenebris vos vocavit in admirabile lumen suum. Qui aliquando non populus nunc autem populus dei. Qui non consecuti misericordiam. nunc autem consecuti misericordiam. Karissimi obsecro vos tamquam advenas et peregrinos abstinere vos a carnalibus desideriis que militant adversus animam conversacionem vestram inter gentes habentes bonam ut in eo quod detrectant de vobis tamquam de malefactoribus ex bonis operibus vos considerantes glorificent deum in die visitacionis. Subiecti estote omni humane creature propter deum sive regi tamquam precellenti sive ducibus tamquam ab eo missis ad vindictam malefactorum laudem vero bonorum quia sic est voluntas dei ut benefacientes obmutescere faciatis imprudentium hominum ignoranciam quasi liberi et non velamen habentes malicie libertatem sed sicut servi dei. Omnes honorate fraternitatem diligite deum timete regem honorificate. Servi subditi estote in omni timore dominis non tantum bonis et modestis sed etiam discolis. hec est enim gracia si propter conscienciam dei sustinet quis tristicias paciens iniuste. Que enim gracia est si peccantes et colaphizati suffertis. Sed si benefacientes pacienter sustinetis. hec est gracia apud deum. in hoc enim vocati estis quia et christus passus est pro nobis vobis relinquens exemplum ut sequamini vestigia eius qui peccatum non fecit nec inventus est dolus in ore eius. Qui cum malediceretur non maledicebat cum pateretur non comminabatur. Tradebat autem iudicanti se iniuste. Qui peccata nostra ipse pertulit in corpore suo super lignum ut peccatis mortui iusticie vivamus cuius livore sanati sumus. Eratis autem sicut oves errantes sed conversi estis nunc ad pastorem et episcopum animarum vestrarum.

III

Similiter et mulieres subdite sint viris suis ut et si qui non credunt verbo per mulierum conversacionem sine verbo lucrifiant considerantes in timore castam conversacionem vestram. Quarum sit non extrinsecus capillatura aut circumdacio auri aut indumenti vesti-

mentorum cultus. sed qui abscon
ditus est cordis homo in in
corruptibilitate quieti et mo
desti spiritus qui est in con
spectu dei locuples. Sic enim ali
quando et sancte mulieres in
deum ornabant se subiecte pro
priis viris. sicut Zara obediebat A
brahe dominum eum vocans. cuius
estis filie benefacientes et non
timentes ullam perturbationem.
Viri similiter cohabitantes se
cundum scientiam quasi infirmio
ri vasculo muliebri impartientes
honorem tamquam et coheredi
bus gratie vite ne impediantur
orationes vestre. In fine autem om
nes unanimes in oratione es
tote compatientes fraternita
tis amatores misericordes. mo
desti humiles non reddentes ma
lum pro malo nec maledictum
pro maledicto sed e contrario bene
dicentes quia in hoc vocati
estis ut benedictionem heredita
te possideatis. Qui enim vult vi
tam diligere et videre dies bonos
coerceat linguam a malo et labia
sua ne loquantur dolum. Declinet
autem a malo et faciat bonum in
quirat pacem et persequatur eam.
Quia oculi domini super iustos et
aures eius in preces eorum. vultus
autem domini super facientes mala.
Et quis est qui vobis noceat si bo
ni emulatores fueritis. Sed et si
quid patimini propter iustitiam

beati. Timorem autem eorum ne timu
eritis et non conturbemini. Dominum
autem Christum sanctificate in cordibus
vestris parati semper ad satisfacti
onem omni poscenti vos rationem
de ea que in vobis est fide et spe.
sed cum modestia et timore. conscien
tiam habentes bonam. ut in
eo quod detrahunt. de vobis con
fundantur qui calumniantur
vestram bonam in Christo conversa
tionem. Melius est enim benefacien
tes si velit voluntas dei pati
quam malefacientes. Quia et Christus
semel pro peccatis nostris mortuus est
Iustus pro iniustis ut nos of
ferret deo mortificatos quidem
carne. vivificatos autem spiri
tu. In quo et hiis qui in carcere con
clusi erant spiritualiter veniens
predicavit. qui increduli erant
aliquando. quando expectabat dei pa
tientia in diebus Noe cum fa
bricaretur archa in qua pauci
id est octo anime salve facte
sunt per aquam. Quod et vos nunc
similis forme salvos facit
baptisma. non carnis depo
sitio sordium. sed conscientie bone
interrogatio in deum per resurrecti
onem Ihesu Christi qui est in dextera
dei patris deglutiens mortem
ut vite eterne heredes efficeremur
profectus in celum subiectis
sibi angelis et potestatibus
et virtutibus

Xpo igitur passo in carne
et vos eadem cogitatione
armamini. quia qui passus
est in carne desiit a peccatis
ut iam non hominum desideriis
sed voluntati dei quod reliquum est
in carne vivat temporis. Sufficit
enim preteritum tempus ad volunta-
tem gentium consummandum qui
ambulaverunt in luxuriis in
desideriis in vinolenciis comes-
sationibus potationibus et illicitis
ydolorum cultibus. In quibus nunc
obstupescunt. Et in quo admi-
rantur non concurrentibus vo-
bis in eandem luxurie confu-
sionem. blasphemantes. qui red-
dent rationem ei qui paratus
est iudicare vivos et mortuos.
Propter hoc enim evangelizatum est.
et mortuis ut iudicentur quidem
secundum homines in carne. vi-
vant autem secundum deum in spiritu.
Omnium autem finis appropinquabit.
Estote itaque prudentes et vigi-
late in orationibus. Ante omnia
autem mutuam in vobismetipsis
caritatem continuam habentes quia
caritas operit multitudinem
peccatorum. Hospitales invicem sine
murmuratione. Unusquisque
sicut accepit gratiam in alterutrum
illam administrantes sicut
boni dispensatores multifor-
mis gratie dei. Si quis loquitur
quasi sermones dei. si quis mi-
nistrat tamquam ex virtute.

quam administrat deus ut in om-
nibus honorificetur deus per ihesum
christum cui est gloria et imperium in secula
seculorum amen. Carissimi nolite
peregrinari in fervore qui ad tem-
ptationem vobis fit quasi novi a-
liquid vobis contingat. sed com-
municantes christi passionibus
gaudete. ut et in revelatione
glorie eius gaudeatis exultan-
tes. Si exprobramini in nomine
christi beati eritis quoniam quod est hono-
ris et glorie et virtutis dei. Et qui
est eius spiritus super vos requiescat.
Nemo autem vestrum patiatur quasi
homicida aut fur. Aut male-
dicus aut alienorum appetitor. Si
autem ut christianus non erubescat
glorificet autem deum in isto nomine.
quoniam tempus est ut incipiat iudicium
a domo dei. Si autem primum a nobis
quis finis eorum qui non credunt
dei evangelio. Et si iustus vix
quidem salvabitur. impius et
peccator ubi parebunt. Itaque et hii
qui patiuntur secundum voluntatem
dei fideli creatori commendant
animas suas in benefactis.

Seniores. V
ergo qui in vobis sunt
obsecro consenior et tes-
tis christi passionum qui et eius que
in futuro revelanda est glorie
communicator. Pascite qui in vobis
est gregem dei. providentes non
coacte sed spontanee secundum deum
neque turpis lucri gratia sed volun-

tarie neque ut dominantes in
cleris sed forma facti gregi. et ex
animo. Et cum apparuerit princeps
pastorum percipietis immarcessi
bilem glorie coronam. Similiter
adolescentes subditi estote se
nioribus. Omnes enim invicem humi
litatem insinuate quia deus
superbis resistit humilibus autem dat
gratiam. Humiliamini ergo sub
potenti manu dei ut vos ex
altet in die visitationis. omnem
sollicitudinem vestram proicientes
in eum. quoniam ipsi cura est de vobis
Sobrii estote et vigilate. quia
adversarius vester dyabolus tamquam
leo rugiens circuit querens quem
devoret cui resistite fortes in
fide. scientes eandem passio
nem ei que in mundo est vestre fra
ternitati fieri. Deus autem omnis
gratie qui vocavit nos in eternam
suam gloriam in christo ihesu modicum
passos. Ipse enim perficiet confir
mabit consolidabitque. Ipsi gloria
et imperium in secula seculorum amen.
Per silvanum fidelem fratrem
vobis ut arbitror breviter scripsi
obsecrans et contestans hanc
esse veram gratiam dei in qua
et statis. Salutat vos ecclesia que
est in babilone electa et marcus
filius meus. Salutate invicem
in osculo sancto. Gratia vobis
omnibus qui estis in cristo ihesu
amen

Symon petrus per fidem
huic mundo suscipientes
martiros esse declarat
eisdemque pietatis
quanta sit magnitu
do hac epistola manifestat clarius

Canonica ii petri

Symon petrus servus
et apostolus ihesu christi hiis
qui coequalem no
biscum sortiti sunt
fidem in iusticia dei
nostri quomodo omnia nobis
divine virtutis que ad vitam et pie
tatem donata est per cognitionem
eius qui vocavit nos propria gloria
et virtute. per que maxima et precio
sa nobis promissa donavit ut
per hec efficiamini divine consortes
nature. fugientes eius que in
mundo est concupiscentie cor
ruptionem. vos autem curam omnem
subinferentes ministrate in fi
de vestra virtutem. In virtute autem
scientiam. In scientia autem absti
nentiam. in abstinentia autem pa
cientiam. in paciencia autem pie
tatem. In pietate autem amorem
fraternitatis. In amore autem fra
ternitatis caritatem. Hec enim
si vobiscum adsint et superent non
vacuos et sine fructu vos con
stituent in domini nostri ihesu christi
cognitione. Cui enim non presto
sunt hec cecus est et manu temp
tans oblivionem accipiens pur
gationis veterum suorum delictorum

Quapropter fratres magis satagi-
te ut per bona opera certam
vestram vocationem et electionem
faciatis. Hec enim facientes non
peccabitis aliquando. Sic enim habun-
danter ministrabitur vobis introi-
tus in eternum regnum domini nostri et sal-
vatoris ihesu christi. Propter quod incipiam
semper vos commonere de hiis et quidem
scientes et confirmatos vos in
presenti veritate. Iustum autem arbitror
quamdiu sum in hoc tabernaculo
suscitare vos in commonitione.
Certus quod velox est depositio ta-
bernaculi mei secundum quod et dominus
noster ihesus christus significavit mihi.
Dabo autem operam et frequenter
habere vos post obitum meum ut
horum memoriam faciatis. Non enim
indoctas fabulas secuti notam
fecimus vobis domini nostri ihesu christi vir-
tutem et presentiam. Sed speculato-
res illius facti magnitudinis.
Accipiens enim a deo patre honorem
et gloriam voce delapsa de celo ad
eum huiuscemodi a magnifica gloria
Hic est filius meus dilectus in
quo mihi bene complacui. Et
hanc vocem nos audivimus de
celo allatam cum essemus cum ipso
in monte sancto. Et habemus
firmiorem propheticum sermonem.
Cui benefacitis attendentes.
quasi lucerne lucenti in caligi-
noso loco donec dies elucescat
et lucifer oriatur in cordibus
vestris. hoc primum intelligentes
quod omnis prophetia scriptura propria
interpretatione non fit. Non enim vo-
luntate humana allata est aliquando
prophetia sed spiritu sancto inspirati
locuti sunt sancti dei homines

II

Fuerunt enim
et pseudo prophete in popu-
lo sicut et in vobis erunt
magistri mendaces qui introduce-
rent sectas perditionis. Et eum qui
emit eos dominum negant superducen-
tes sibi celerem perditionem. Et mul-
ti sequentur eorum luxurias per quas
via veritatis blasphemabitur et in ava-
ricia fictis verbis de vobis negocia-
buntur. quibus iudicium iam olim
non cessat et perditio eorum non dor-
mitat. Si enim deus angelis pec-
cantibus non pepercit sed rudentibus
inferni detractos in tartarum tra-
didit in iudicium cruciandos re-
servari. Et originali mundo non
pepercit sed octavum noe iusticie pre-
conem custodivit diluvium mundo
impiorum inducens et civitates so-
domorum et gomorreorum in cinerem
redigens damnavit exemplum
eorum qui impie acturi sunt ponens
Et iustum loth oppressum a nephan-
dorum iniusta conversatione eripuit
Aspectu enim et auditu iustus erat
habitans apud eos qui de
die in diem animam iustam in-
quis operibus cruciabant. Novit
dominus pios de temptatione eripere
Iniquos vero in diem iudicii cru-
ciandos reservare. Magis autem

eos qui post carnem in concupiscentia inmunditiae ambulant, dominationemque contemnunt, audaces sibi placentes, sectas non metuunt facere blasphemantes, ubi angeli fortitudine et virtute cum sint maiores non portant adversum se execrabile iudicium. Hii vero velud irrationabilia pecora naturaliter in capcionem et in perniciem in hiis que ignorant blasphemantes in corruptione sua peribunt, percipientes mercedem iniusticie. Voluptatem existimantes diei delicias coinquinationis et macule, deliciis affluentes in conviviis suis luxuriantes vobiscum. Oculos habentes plenos adulterii et incessabilis delicti, pellicientes animas instabiles, cor exercitatum avaricie habentes, maledictionis filii, derelinquentes viam rectam erraverunt, secuti viam Balaam ex Bosor qui mercedem iniquitatis amavit. Correpcionem vero habuit sue vesanie subiugale mutum animal, in hominis voce loquens prohibuit prophete insipientiam. Hii sunt fontes sine aqua et nebule turbinibus exagitate quibus caligo tenebrarum reservatur. Superba enim vanitatis loquentes pelliciunt in desideriis carnis luxurie eos qui paululum effugiunt qui in errore conversantur, libertatem illis promittentes cum ipsi servi sint corrupcionis. A quo enim quis superatus est huius et servus est. Si enim refugientes coinquinationes mundi in cognitionem domini nostri et salvatoris Ihesu Christi, hiis rursus implicati superantur, facta sunt eis posteriora deteriora prioribus. Melius enim erat illis non cognoscere viam iusticie quam post agnitionem retrorsum converti ab eo quod illis traditum est sancto mandato. Contigit enim eis illud veri proverbii: Canis reversus ad suum vomitum, et sus lota in volutabro luti.

III

Hanc ecce vobis karissimi secundam vobis scribo epistolam, in quibus excito vestram in commonitione sinceram mentem, ut memores sitis eorum que predixi verborum a sanctis prophetis et apostolorum vestrorum preceptorum domini et salvatoris. Hoc primum scientes quod venient in novissimis diebus in deceptione illusores iuxta proprias concupiscentias ambulantes et dicentes: Ubi est promissio aut adventus eius? ex quo enim patres dormierunt omnia sic perseverant ab initio creature. Latet enim eos hoc volentes quod celi erant prius et terra de aqua et per aquam consistens dei verbo, per que ille tunc mundus aqua inundatus periit. Celi autem qui nunc sunt

557

et terra eodem verbo repositi sunt igni servati in diem iudicii et perditionis impiorum hominum. Unum vero hoc non lateat vos karissimi quia unus dies apud dominum sicut mille anni et mille anni sicut dies unus. Non tardat dominus promissionem sicut quidam existimant, sed patienter agit propter vos nolens aliquos perire sed omnes ad penitentiam reverti. Adveniet autem dies domini ut fur in qua celi magno impetu transient elementa vero calore solventur. Cum hec igitur omnia dissolvenda sint quales oportet vos esse in sanctis conversationibus et pietatibus expectantes et properantes in adventum diei per quem celi ardentes solventur et elementa ignis ardore tabescent. Novos vero celos et novam terram secundum promissa ipsius expectamus in quibus iustitia habitat. Propter quod karissimi hec expectantes satagite immaculati et inviolati ei inveniri in pace et domini nostri longanimitatem salutem arbitremini. Sicut et karissimus frater noster paulus secundum datam sibi sapientiam scripsit vobis sicut et in omnibus epistolis loquens in eis de hiis in quibus sunt quedam difficilia intellectu que indocti et instabiles depravant sicut et ceteras scripturas ad suam ipsorum perditionem. Vos igitur fratres presentes custodite ne insipientium errore transducti excidatis a propria firmitate. Crescite vero in gratia et cognitione domini nostri ihesu christi salvatoris. Ipsi gloria et nunc et in diem eternitatis amen.

Argumentum

Rationem verbi et quod deus ipse sit caritas manifestat et dolores fratrum nec deum fore nec pios fieri posse eousque disserit ut ee compellet homicidas eo quod odium sit inferentis occasio.

Canonica Johannis

Quod fuit ab initio quod audivimus quod vidimus oculis nostris quod perspeximus et manus nostre contrectaverunt de verbo vite et vita manifestata est et vidimus et testamur et annunciamus vobis vitam eternam que erat apud patrem et apparuit nobis. Quod vidimus et audivimus annunciamus vobis ut et vos societatem habeatis nobiscum et societas nostra sit cum patre et cum filio eius ihesu christo et hec scribimus vobis ut gaudeatis et gaudium vestrum plenum sit. Et hec est annunciatio quam audivimus ab eo et annunciamus vobis quoniam deus lux est et tenebre in eo non sunt ulle. Si dixerimus quoniam societatem habemus cum eo et in tenebris ambulamus mentimur et non facimus veritatem. Si autem in luce

ambulemus sicut et ipse est in luce
societatem habemus ad invicem.
Et sanguis Iesu Christi filii eius e-
mundat nos ab omni peccato. Si dix-
erimus quoniam peccatum non habemus
ipsi nos seducimus et veritas in
nobis non est. Si confiteamur peccata
nostra et emundet nos ab omni ini-
quitate. Si dixerimus quoniam non pec-
cavimus mendacem facimus eum
et verbum eius non est in nobis.
Filioli mei
haec scribo vobis ut non
peccetis. Sed si quis pecca-
verit advocatum habemus apud
patrem Iesum Christum iustum et ipse est
propitiatio pro peccatis nostris. non pro
nostris autem tantum sed etiam pro totius
mundi. Et in hoc scimus quoniam cogno-
vimus eum si mandata eius ob-
servemus. Qui dicit se nosse deum
et mandata eius non custodit
mendax est. et in eo veritas non
est. Qui autem servat verbum eius. ve-
re in hoc caritas dei perfecta est.
In hoc scimus quoniam in ipso sumus.
qui dicit se in ipso manere. debet
sicut ille ambulavit et ille ambu-
lare. Carissimi non mandatum
novum scribo vobis sed mandatum
vetus quod habuistis ab initio mandatum
datum vetus est verbum quod audistis.
Iterum mandatum novum scribo vobis
quod est verum et in ipso et in vobis.
Quoniam tenebrae transierunt
et lumen verum iam lucet. Qui dicit
se in luce esse et fratrem suum odit in
tenebris usque adhuc. qui diligit
fratrem suum in lumine manet.
et scandalum in eo non est. Qui
autem odit fratrem suum in tenebris
est et in tenebris ambulat et ne-
scit quo eat. quoniam tenebrae obce-
caverunt oculos eius. Scribo vo-
bis filioli quoniam remittuntur
vobis peccata propter nomen eius.
Scribo vobis patres quoniam cogno-
vistis eum qui ab initio est. Scri-
bo vobis adolescentes quoniam
vicistis malignum. Scribo vobis
infantes. quoniam cognovistis pa-
trem. Scribo vobis iuvenes. quoniam
fortes estis et verbum dei in vobis
manet et vicistis malignum. No-
lite diligere mundum neque ea quae
in mundo sunt. Si quis diligit
mundum non est caritas patris
in eo quoniam omne quod est in
mundo. concupiscentia carnis
est et concupiscentia oculorum
et superbia vitae. quae non est ex patre
sed ex mundo est. Et mundus tran-
sit et concupiscentia eius. Qui
autem facit voluntatem dei ma-
net in aeternum. Filioli novissima
hora est et sicut audistis quia
antichristus venit. Nunc autem
antichristi multi facti sunt. unde
scimus quoniam novissima hora est.
ex nobis prodierunt sed non erant
ex nobis. nam si fuissent ex no-
bis. mansissent utique nobiscum.
sed ut manifesti sint quoniam
non sunt omnes ex nobis. Sed

nos unctionem habetis a sancto
et nostis omnia. Non scripsi vobis
quasi ignorantibus veritatem
sed quasi scientibus eam. Et quod omne
mendacium ex veritate non est.
Quis est mendax nisi is qui ne-
gat quoniam Ihesus non est Christus. Hic
est antichristus qui negat patrem
et filium. Omnis qui negat filium
nec patrem habet qui confitetur
filium et patrem habet. Vos quod
audistis ab initio in vobis perma-
net. Si in vobis permanserit quod
ab initio audistis et vos in filio
et patre manebitis. Et hec est repro-
missio quam ipse pollicitus est vo-
bis vitam eternam. Hec scripsi
vobis de hiis qui seducunt vos.
Et vos unctionem quam accepistis
ab eo maneat in vobis. Et non
necesse habetis ut aliquis doce-
at vos. Sed sicut unctio eius do-
cet vos de omnibus et verum est
et non est mendacium. Et sicut do-
cuit vos manete in eo. Et nunc
filioli manete in eo ut cum appa-
ruerit habeamus fiduciam et non
confundamur ab eo in adven-
tu eius. Si scitis quoniam iustus est
scitote quoniam et omnis qui facit iusti-
ciam ex ipso natus est. IIII

Videte qualem caritatem
dedit nobis pater ut
filii dei nominemur et simus.
Propterea hoc mundus non novit nos
quia non novit eum. Karissi-
mi nunc filii dei sumus et non dum
apparuit quid erimus. Scimus
quoniam cum apparuerit similes ei
erimus quoniam videbimus eum
sicuti est. Et omnis qui spem hanc
habet in eo sanctificat se sicut
et ille sanctus est. Omnis qui facit
peccatum iniquitatem facit et peccatum
est iniquitas. Et scitis quoniam
ille apparuit ut peccata tolleret.
et peccatum in eo non est. Omnis qui
manet in eo non peccat. Et omnis
qui peccat non videt eum nec
cognovit eum. Filioli nemo vos
seducat. Qui facit iusticiam
iustus est sicut et ille iustus est.
Qui facit peccatum ex dyabolo est
quoniam ab initio dyabolus peccat.
In hoc apparuit filius dei ut dis-
solvat opera dyaboli. Omnis qui
natus est ex deo peccatum non
facit quoniam semen ipsius in eo ma-
net et non potest peccare quoniam ex
deo natus est. In hoc manifesti
sunt filii dei et filii dyaboli. Omnis
qui non est iustus non est de deo
et qui non diligit fratrem suum. Quoniam
hec est annunciacio quam audis-
tis ab initio ut diligamus alter-
utrum. Non sicut Cayn ex malig-
no erat et occidit fratrem suum. Et
propter hoc occidit eum? Quoniam opera eius
maligna erant. Fratris autem eius
iusta. Nolite mirari fratres si
odit vos mundus. Nos scimus
quoniam translati sumus de morte ad
vitam quoniam diligimus fratres. Qui
non diligit manet in morte.

Omnis qui odit fratrem suum homi-
cida est et scitis quoniam omnis homi-
cida non habet vitam eternam
in semetipso manentem. In hoc
cognovimus caritatem. quoniam ille
pro nobis animam suam posuit et nos
debemus pro fratribus nostris animas
ponere. Qui habuerit substan-
ciam huius mundi et viderit fratrem
suum necessitatem habere et clauserit
viscera sua ab eo quomodo caritas dei
manet in eo. Filioli mei non di-
ligamus verbo. neque lingua. sed opere
et veritate. In hoc cognoscimus quoniam ex
veritate sumus et in conspectu eius sua-
demus corda nostra. quoniam si repre-
henderit nos cor nostrum. maior est
deus corde nostro. et novit omnia.
Carissimi si cor nostrum non repre-
henderit nos fiduciam habemus ad deum
et quodcumque pecierimus. accipiemus
ab eo. quoniam mandata eius
custodimus. et ea que sunt placita
coram eo facimus. Et hoc est manda-
tum eius ut credamus in nomine filii eius
ihesu christi. et diligamus alterutrum. sicut
dedit mandatum nobis et qui servat
mandata eius in illo manet et ipse
in eo. et in hoc scimus quoniam manet in
nobis de spiritu quem dedit nobis.

Karissimi. IIII
nolite omni spiritui credere sed
probate spiritus si ex deo sint
quoniam multi pseudoprophete exierunt in
mundum. In hoc cognoscitur spiritus dei.
Omnis spiritus qui confitetur ihesum christum
in carne venisse ex deo est et omnis spiritus
qui solvit ihesum ex deo non est. Et
hic est antichristus de quo audistis
quoniam venit. et nunc iam in
mundo est. Vos ex deo estis filioli
et vicistis eum quoniam maior
est qui in vobis est quam qui
in mundo. Ipsi de mundo sunt
ideo de mundo loquuntur et mun-
dus eos audit. Nos ex deo sumus
qui novit deum audit nos. In hoc
cognoscimus spiritum veritatis et
spiritum erroris. Carissimi diliga-
mus nos invicem. quoniam caritas
ex deo est. et omnis qui diligit.
ex deo natus est et cognoscit deum
qui non diligit non novit deum
quoniam deus caritas est. In hoc appa-
ruit caritas dei in nobis quoniam
filium suum unigenitum misit deus
in mundum ut vivamus per eum
In hoc est caritas non quasi nos
dilexerimus deum sed quoniam ipse prior dilex-
it nos et misit filium suum propiciato-
rem pro peccatis nostris. Carissimi si
sic deus dilexit nos et nos de-
bemus alterutrum diligere. Deum nemo
vidit umquam. Si diligamus in-
vicem deus in nobis manet et
caritas eius in nobis perfecta est
In hoc cognoscimus quoniam in eo mane-
mus. et ipse in nobis quoniam de spiritu
suo dedit nobis. et nos vidimus
et testificamur quoniam pater misit
filium suum salvatorem mundi. Quis-
quis confessus fuerit. quoniam ihesus est
filius dei. deus in eo manet. et
ipse in deo. Et nos cognovimus et

credidimus caritati quam deus
habet in nobis. Deus caritas est
et qui manet in caritate in deo
manet et deus in eo. In hoc per
fecta est caritas nobiscum ut
fiduciam habeamus in die iudi
cii. quia sicut ille est et nos sumus
in hoc mundo. Timor non est in
caritate. Sed perfecta caritas fo
ras mittit timorem. Quoniam
timor penam habet. qui autem
timet non est perfectus in cari
tate. Nos ergo diligamus deum
quoniam deus prior dilexit nos. Si quis
dixerit. quia diligo deum et fratrem
suum oderit mendax est. Qui
enim non diligit fratrem suum quem
videt deum quem non videt quomodo
diligere potest. Et hoc mandatum
habemus ab eo ut qui diligit
deum diligat et fratrem suum.

V

Omnis
qui credit quoniam Ihesus est
Christus ex deo natus est
et omnis qui diligit eum qui genuit
diliget et eum qui natus est ex eo.
In hoc cognoscimus quoniam diligimus
natos dei cum deum diligamus
et mandata eius faciamus. Hec
est enim caritas dei ut mandata
eius custodiamus. et mandata
eius gravia non sunt. Quoniam
omne quod natum est ex deo vincit mun
dum. et hec victoria que vincit
mundum fides nostra. Quis est autem
qui vincit mundum. nisi qui cre
dit quoniam Ihesus est filius dei. Hic
est qui venit per aquam et sanguinem
Ihesus Christus. Non in aqua solum
sed in aqua et sanguine. Et spiritus
est qui testificatur quoniam Christus
est veritas. Quoniam tres sunt qui
testimonium dant in terra spiritus aqua
et sanguis et tres unum sunt. Si testi
monium hominum accipimus testimonium
dei maius est. Quoniam hoc est
testimonium dei quod maius est.
quia testificatus est de filio dei. Qui
credit in filium dei habet testimonium
dei in se. Qui non credit filio men
dacem facit eum quoniam non credit
in testimonium quod testificatus est
deus de filio suo. Et hoc est testimo
nium. quoniam vitam eternam dedit nobis
deus. Et hec est vita in filio eius.
Qui habet filium habet vitam. qui
non habet filium dei. vitam non
habet. Hec scribo vobis ut sciatis
quoniam vitam eternam habetis qui
creditis in nomine filii dei. Et hec est
fiducia quam habemus ad eum
quia quodcumque petierimus secundum vo
luntatem eius audit nos. Et scimus
quia audit nos quicquid petierimus
scimus quoniam habemus petitiones
quas postulamus ab eo. Qui scit
fratrem suum peccare peccatum
non ad mortem petat et dabitur
ei vita peccanti non [illegible] ad mor
tem. Est peccatum ad mortem [illegible] non
pro illo dico ut ro[illegible]get quis.
Omnis iniquitas peccatum est et est
peccatum ad mortem. Scimus quoniam
omnis qui natus est ex deo non

peccat. sed generatio dei conservat
illum. et malignus non tangit
eum. Scimus quoniam ex deo sumus
et mundus totus in maligno po
situs est. Et scimus quoniam filius dei
venit. et dedit nobis sensum ut
cognoscamus verum deum et simus
in vero filio eius. hic est verus
deus et vita eterna. Filioli custo
dite vos a simulachris. Amen

Argumentum

Apostolus ad sanctam
feminam scribit ut
eandem dominam
non reminat in tris
eiusdemque filios qui
ambulent in veritate testimo
nium perhibet. Eandem hanc et se
quentem epistolam putant non
esse iohannis apostoli cuius sepulchrum
usque hodie monstratur in ephe
so. Sed nunc generalis ecclesie con
sensus habet quod has epistolas iohan
nes apostolus scripserit. quod inde
licet multa similitudine cum
prima eius epistola conveniunt et simili
zelo detestatur hereticos.

Canonica secunda Johannis

Senior electe domine
et natis eius quos
ego diligo in veri
tate. et non ego so
lus. sed et omnes qui
cognoverunt veritatem. propter
veritatem que permanet in nobis
et nobiscum erit in eternum. Sit nobis
cum gratia et misericordia pax a deo patre
et a christo ihesu filio eius in veritate
et caritate. Gavisus sum valde
quia inveni de filiis tuis ambu
lantes in veritate sicut manda
tum accepimus a deo patre. Et nunc
rogo te domina. non tamquam man
datum novum scribens tibi sed
quod habuimus ab initio ut di
ligamus alterutrum. et hec est caritas
ut ambulemus secundum man
data eius. Hoc mandatum est ut
quemadmodum audistis ab initio
in eo ambuletis quoniam multi seduc
tores exierunt in mundum qui
non confitentur ihesum christum ve
nientem in carne. hic est seductor
et antichristus. videte vosmetipsos
ne perdatis que operati estis sed ut
mercedem plenam accipiatis
Omnis qui precedit et non manet
in doctrina christi deum non habet
qui permanet in doctrina. hic pa
trem et filium habet. Si quis venit
ad vos et hanc doctrinam non
affert nolite recipere eum in
domum. nec ave ei dixeritis.
Qui enim dicit illi ave commu
nicat operibus eius malignis
Plura habens vobis scribere no
lui per cartam et atramentum.
Spero me futurum ad vos et os
ad os loqui. ut gaudium vestrum
plenum sit. Salutant te filii so
roris tue electe. amen

Gayum pietatis causa extollit atque ut in ipsa pietate maneat exhortatur. Dyotrepen impietatis et superbie causa obiurgat. Demetrio autem bonum testimonium perhibet et fratribus commissis.

Canonica epistola tertia Johannis

Senior. Gayo carissimo quem ego diligo in veritate. Carissime de omnibus orationem facio te prospere ingredi et valere sicut prospere agit anima tua. Gavisus sum valde venientibus fratribus et testimonium perhibentibus veritati tue, sicut tu in veritate ambulas. Maiorem horum non habeo gratiam quam ut audiam filios meos in veritate ambulantes. Carissime fideliter facis quicquid operaris in fratres et hoc in peregrinos qui testimonium perhibuerunt veritati tue in conspectu ecclesie quos benefaciens deduceris digne deo. Pro nomine enim eius profecti sunt nichil accipientes a gentilibus. Nos ergo debemus suscipere huiusmodi ut cooperatores simus veritatis. Scripsissem forsitan ecclesie sed is qui amat primatum gerere in eis Dyotrepes non recipit nos. Propter hoc si venero commoneam eius opera que facit verbis malignis garriens in nos et quasi non ei ista sufficiant nec ipse suscipit fratres et eos qui suscipiunt prohibet et de ecclesia eicit. Carissime noli imitari malum sed quod bonum est. Qui benefacit ex deo est, qui malefacit non vidit deum. Demetrio testimonium redditur ab omnibus et ab ipsa veritate et nos autem testimonium perhibemus et nosti quia testimonium nostrum verum est. Multa habui scribere tibi sed nolui per atramentum et calamum. Spero autem protinus te videre et os ad os loquemur. Pax tibi. Salutant te amici. Saluta amicos nominatim.

Argumentum

Iudas apostolus frater Iacobi de corruptoribus fidei veritatis ita informat ut hereticum esse asserit ut de subiugo semel erutos servitutis denuo operibus incumbere servilibus.

Canonica Iude

Iudas Ihesu Christi servus frater autem Iacobi his qui in deo patre dilectis et in Ihesu Christo conservatis et vocatis misericordia vobis et pax et caritas adimpleatur. Carissimi omnem sollicitudinem faciens scribendi vobis de communi vestra

salute. Necesse habui scribere
vobis deprecans supercertari semel
tradite sanctis fidei. Subintro
ierunt enim quidam homines qui oli[m]
prescripti sunt in hoc iudicium impii
dei nostri gratiam transferentes in
luxuriam. et solum dominatorem et dominum
nostrum Ihesum Christum negantes. Com
monere autem vos volo scientes
semel omnia quoniam Ihesus populum de
terra Egypti salvans. secundo
eos qui non crediderunt perdidit.
Angelos vero qui non servaverunt
suum principatum sed reliquerunt suum
domicilium in iudicium magni dei vin
culis eternis sub caligine reserva
vit. Sicut Zodoma et Gomorra
et finitime civitates simili modo
exfornicate. Et abeuntes post
carnem alteram facte sunt exem
plum ignis eterni sustinentes. Si
militer et hii qui carnem quidem ma
culant. dominationem autem spernunt
maiestates autem blasphemant. Cum
Michael archangelus cum dyabolo
disputans altercaretur de moy
si corpore non est ausus iudicium
inferre blasphemie sed dixit. Impe
ret tibi dominus. Hii autem quecumque quidem
ignorant blasphemant. quecumque
autem naturaliter tamquam muta a
nimalia norunt in hiis corrum
puntur. Ve illis qui in via Chaym
abierunt et errore Balaam mer
cede effusi sunt et contradictione
Chore perierunt. Hii sunt in e
pulis suis macule convivantes

sine timore semetipsos pascen
tes. nubes sine aqua. que a ven
tis circumferuntur. arbores autum
nales infructuose bis mortue
eradicate. fluctus feri maris
despumantes suas confusiones
sydera errantia. quibus procella
tenebrarum in eternum conservata
est. Prophetavit autem de hiis septi
mus ab Adam Enoch dicens.
Ecce venit dominus in sanctis
milibus suis facere iudicium con
tra omnes impios de omnibus
operibus impietatis eorum quibus
impie egerunt et de omnibus
duris verbis que locuti sunt con
tra eum peccatores impii. Hii sunt mur
muratores querulosi secundum
desideria sua ambulantes et
os illorum loquitur superbiam
mirantes personas questus cau
sa. Vos autem carissimi memo
res estote verborum que predicta
sunt ab apostolis domini nostri Ihesu Christi
quia dicebant vobis. quoniam in
novissimo tempore venient illuso
res secundum sua desideria am
bulantes in impietatibus. Hii sunt
qui segregant semetipsos ani
males spiritum non habentes.
Vos autem carissimi superedifi
cantes vos metipsos sanctissi
me vestre fidei in spiritu sancto ora
tes. ipsos vos in dilectione dei
servate. Et hos quidem arguite
iudicatos. illos vero salvate de
igne rapientes. Aliis autem mi

seremini in timo

servatum in timore odientes eam
que carnalis est maculatam tu
nicam. Ei autem qui potens est vos
conservare sine peccato et con
stituere ante conspectum glorie sue
inmaculatos in exultatione.
Soli deo salvatori nostro per Ihesum
Christum dominum nostrum gloria magni
ficentia imperium et potestas ante
omne seculum et nunc et in omnia se
cula seculorum amen.

Apokalipsis beati Johannis apostoli

APocalipsis Ihesu
Ihesu Christi quam
dedit illi deus
palam facere
servis suis que
oportet fieri
cito. Et significa
vit mittens
per angelum suum servo suo Iohanni
qui testimonium perhibuit verbo
dei et testimonium Ihesu Christi in
hiis quecumque vidit. Beatus qui
legit et audit verba prophetie huius
et servat ea que in ea scripta sunt
tempus enim prope est.

IOhannes septem ecclesiis
que sunt in Asya. Gra
cia vobis a deo qui est
et qui erat et qui ventu
rus est. Et a septem spi
ritibus qui in conspectu
throni eius sunt et a
Ihesu Christo qui est testis
fidelis primogenitus mortuorum
et princeps regum terre. Qui dilex
it nos et lavit nos a peccatis nostris
in sanguine suo et fecit nos regnum
et sacerdotes deo et patri suo ipsi im
perium et gloria in secula seculorum amen.
Ecce venit cum nubibus et videbit
eum omnis oculus et qui eum pu
pugerunt et plangent se super eum
omnes tribus terre. Etiam amen. Ego
sum alpha et o principium et finis dicit do
minus deus. Qui est et qui erat et
qui venturus est omnipotens. Ego Iohannes
frater vester et particeps in tribulacione
et regno et paciencia in Ihesu. Fui
in insula que appellatur pathmos
propter verbum dei et testimonium Ihesu Christi
Fui in spiritu in dominica die et au
divi post me vocem magnam tamquam
tube dicentis michi. Quod vides
scribe in libro et mitte septem ecclesiis
que sunt in Asya Epheso et Smirne
et Pergamo et Thyatire et Sardis et
Philadelphie et Laodocie. Et con
versus sum ut viderem vocem que
loquebatur mecum. Et conversus
vidi septem candelabra aurea. Et
in medio septem candelabrorum au
reorum similem filio hominis ves
titum podere et precinctum ad mamilla
zona aurea. Caput autem eius et
capilli erant candidi tamquam
lana alba et tamquam nix. Et ocu
li eius velut flamma ignis. Et pedes
eius similes auricalco sicut in ca
mino ardenti. Et vox illius tamquam
vox aquarum multarum. Et habebat

in dextera sua stellas septē. Et de
ore eius gladius ex utraque parte
acutus exibat et facies eius sicut
sol lucet in uirtute sua. Et cū uidis-
sem eum cecidi ad pedes eius tamquam
mortuus. Et posuit dexteram
suam sup me dicens. Noli timē.
Ego sum primus et nouissimus
et uiuus et fui mortuus. Et ecce
sum uiuens in secula seculorum.
Et habeo claues mortis et infer-
ni. Scribe ergo que uidisti que
sunt et que oportet fieri post hec.
Sacramentū septem stellarum quas
uidisti in dextera mea et septem
candelabra aurea et septē stelle
angeli sunt septem ecclesiarum et
septem candelabra septē ecclesie
sunt.

II

Et angelo ephesi ecclesie
scribe. Hec dicit qui te-
net septem stellas in
dextera sua qui ambulat in me-
dio septē candelabrorum aureorum.
Scio opera tua et laborē tuū et pa-
cienciam tuā et quia nō potes
sustinere malos et temptasti e-
os qui se dicūt apostolos esse et nō sunt
et inuenisti eos mendaces et pa-
cienciam habes et sustinuisti propter
nomē meū et non defecisti. Sed
habeo aduersus te quod caritatē
tuā primam reliquisti. Memor
esto itaque unde excideris et age
penitenciā et prima opera fac. Sin
autē uenio tibi et mouebo can-
delabrū tuū de loco suo nisi pe-

nitenciā egeris. Sed et hoc habes
quia odisti facta nicolaytarum
que et ego odi. Qui habet aures
audiendi audiat quid spiritus
dicat ecclesiis. Uincenti dabo e-
dere de ligno uite quod est in pa-
radiso dei mei. Et angelo smirne
ecclesie scribe. Hec dicit primus et
nouissimus qui fuit mortuus
et uiuit. Scio tribulacionē tuā
et paupertatem tuā sed diues es
et blasfemaris ab his qui se di-
cunt iudeos esse et non sunt sed
sunt synagoge sathane. Nichil
horum timeas que passurus es.
Ecce missurus est dyabolus ex
uobis in carcerē ut temptemini
et habebitis tribulacionē die-
bus decem. Esto fidelis usque
ad mortē et dabo tibi coronā
uite. Qui habet aures audiat
quid spiritus dicat ecclesiis. Qui
uicerit non ledetur a morte
secunda. Et angelo pergami
ecclesie scribe. Hec dicit qui habet
rumpheam ex utraque parte
acutam. Scio ubi habitas
ubi sedes est sathane et tenes
nomē meū et non negasti fi-
dem meā. Et in diebus anti-
phas testis meus fidelis qui
occisus est apud uos ubi satha-
nas habitat. Sed habeo aduer-
sus te pauca. Habes illic tenē-
tes doctrinam balaam qui
docebat balach mittere scan-
dalum coram filiis israhel

edere & fornicari. Ita habes & tu
doctrinam tenentes nicolaytarum.
Similiter penitenciam age. et si
quominus. veniam tibi cito.
& pugnabo cum illis in gladio
oris mei. Qui habet aures au
diat quid spiritus dicat ecclesiis.
Vincenti dabo manna abscon
ditum. & dabo illi calculum candi
dum. & in calculo nomen novum
scriptum quod nemo scit nisi qui
accipit. Et angelo thyatire ec
clesie scribe. Hec dicit filius dei
qui habet oculos tamquam
flammam ignis & pedes eius
similes auricalco. Novi opera
tua. & fidem & caritatem. & ministe
rium & pacienciam tuam. & opera
tua novissima plura prioribus.
Sed habeo adversus te quod permittis
mulierem iezabel que dicit se
prophetam. docere & seducere ser
vos meos fornicari & mandu
care de ydolatitis. Et dedi illi
tempus ut penitenciam ageret
& non vult penitere a fornica
tione sua. Ecce mittam eam in
lectum & qui mechantur cum ea in
tribulatione maxima erunt
nisi penitenciam egerint ab o
peribus. & filios eius interfici
am in morte. Et scient omnes
ecclesie quia ego sum scrutans re
nes & corda. & dabo unicuique
vestrum secundum opera sua. Vobis
autem dico ceteris qui thyati
re estis. Quicumque non habent

doctrinam hanc & qui non cogno
verunt altitudinem sathane.
quemadmodum dicunt. Non mittam
super vos aliud pondus. tamen
id quod habetis tenete donec ve
niam. & qui vicerit & qui custodi
erit usque in finem opera mea. Dabo
illi potestatem super gentes & regna
& reget illos in virga ferrea. tam
quam vas figuli confringentur sicut
et ego accepi a patre meo. & dabo
illi stellam matutinam. Qui habet
aures audiat quid spiritus dicat
ecclesiis. III

Et angelo sardis ecclesie scri
be. Hec dicit qui habet
septem spiritus dei & septem
stellas. Scio opera tua quia nomen
habes quod vivas & mortuus es. Esto
vigilans & confirma cetera que
moritura erant. Non enim invenio
opera tua plena coram deo meo. In
mente ergo habe qualiter accepe
ris & audieris & serva & peniten
ciam age. Si ergo non vigilaveris
veniam ad te tamquam fur. & ne
scies qua hora veniam ad te.
Sed habes pauca nomina in sardis
qui non inquinaverunt vestimenta
sua. & ambulabunt mecum in al
bis. quia digni sunt. Qui vice
rit sic vestietur vestimentis albis
& non delebo nomen eius de libro
vite. & confitebor nomen eius
coram patre meo & coram angelis
eius. Qui habet aures audiat
quid spiritus dicat ecclesiis. Et an

gelo philadelphie ecclesie scribe. Hec
dicit sanctus et verus qui habet
clavem David qui aperit et ne
mo claudit. et claudit et nemo
aperit. Scio opera tua. ecce dedi
coram te ostium apertum quod
nemo potest claudere. quia modicam
habes virtutem et servasti verbum
meum et non negasti nomen meum
Ecce dabo de synagoga sathane
qui dicunt se iudeos esse et non
sunt sed mentiuntur. Ecce faciam
illos ut veniant et adorent ante
pedes tuos et scient quia ego di
lexi te quoniam servasti verbum pa
ciencie mee et ego te servabo ab ho
ra temptacionis que ventura
est in orbem universum tempta
re habitantes in terra. Ecce ve
nio cito. tene quod habes. ut
nemo accipiat coronam tuam
Qui vicerit faciam illum colump
nam in templo dei mei et fo
ras non egredietur amplius
et scribam super eum nomen dei mei
et nomen civitatis dei mei nove
ierusalem que descendit de celo a deo
meo. et nomen meum novum. Qui
habet aures audiat quid spiritus
dicat ecclesijs. Et angelo ecclesie la
odocie. Hec dicit amen testis
fidelis et verus qui est principium
creature dei. Scio opera tua quia
neque frigidus es neque calidus
utinam frigidus esses aut cali
dus. Sed quia tepidus es et nec fri
gidus nec calidus. Incipiam
te evomere ex ore meo. quia dicis
quod dives sum et locupletatus
et nullius egeo. Et nescis quia
tu es miser et miserabilis pau
per et cecus et nudus. Suadeo tibi
emere a me aurum ignitum et proba
tum ut locuples fias et vestimen
tis albis induaris et non appa
reat confusio nuditatis tue
et collirio inunge oculos tuos ut
videas. Ego quos amo arguo
et castigo. Emulare ergo et pe
nitentiam age. Ecce sto ad ostium
et pulso si quis audierit vocem
meam et aperuerit ianuam
intrabo ad illum et cenabo cum
illo et ipse mecum. Qui vicerit da
bo ei sedere mecum in throno meo sic
ut et ego vici. et sedi cum patre
meo in throno eius. Qui habet
aures audiat quid spiritus
dicat ecclesijs.

IIII

Post hec vidi. et ecce os
tium apertum in celo. Et
vox prima quam audivi
ut tamquam tube loquentis mecum
dicens. Ascende huc et ostendam
tibi que oportet fieri cito post
hec. Statim fui in spiritu. Et ecce
sedes posita erat in celo et super
sedem sedens et qui sedebat si
milis erat aspectui lapidis
iaspidis et sardini. Et yris erat
in circuitu sedis similis visio
ni smaragdine. Et in circuitu
sedis sedilia viginti quattuor
Et super thronos viginti quattuor

or seniores sedentes circum
amicti vestibus albis. Et in capi
tibus eorum corone auree. Et de
throno procedebant fulgura et
voces et tonitrua. Et septem lam
pades ardentes ante thronum que
sunt septem spiritus dei. Et in con
spectu sedis tamquam mare vi
treum simile cristallo et in me
dio sedis et in circuitu sedis qua
tuor animalia plena oculis
ante et retro. Et animal primum
simile leoni et secundum animal
simile vitulo et tercium animal
habens faciem quasi hominis.
et quartum animal simile aquile
volanti. Et quatuor animalia
singula eorum habebant alas
senas et in circuitu et intus sunt
plena oculis et requiem non habe
bant die ac nocte dicentia.
Sanctus sanctus sanctus do
minus deus omnipotens qui erat et
qui est et qui venturus est. Et cum
darent illa animalia quatuor et
gloriam et honorem et benedic
tionem sedenti super thronum viven
ti in secula seculorum. Procide
bant viginti quatuor senio
res ante sedentem in throno et
adorabant viventem in secula
seculorum. Et mittebant coro
nas suas ante thronum dicentes
Dignus es domine deus noster
accipere gloriam et honorem et
virtutem. quia tu creasti omnia.
et propter voluntatem tuam erant et
creata sunt.

V

Et vidi in dextera seden
tis super thronum librum scrip
tum intus et foris signa
tum sigillis septem. Et vidi ange
lum fortem predicantem voce magna
quis est dignus aperire librum
et solvere signacula eius. Et nemo
poterat in celo et in terra neque sub
tus terram aperire librum neque re
spicere illum. Et ego flebam multum quia
nemo dignus est inventus ape
rire librum neque videre eum. Et unus
de senioribus dixit michi. Ne
fleveris. Ecce vicit leo de tribu
iuda radix david aperire librum
et solvere septem signacula eius.
Et vidi et ecce in medio throni et
quatuor animalium et in medio
seniorum. Agnum stantem tamquam
occisum habentem cornua septem
et oculos septem. qui sunt septem
spiritus dei missi in omnem terram
et venit et accepit de dextera se
dentis in throno librum. Et cum
aperuisset librum quatuor animalia
et viginti quatuor seniores ceci
derunt coram agno habentes sin
guli cytharas et fialas aureas
plenas odoramentorum que sunt
orationes sanctorum. Et canta
bant canticum novum dicentes.
Dignus es domine deus accipere
librum et aperire signacula eius
quoniam occisus es et redemisti
nos deo in sanguine tuo ex omni
tribu et lingua et populo et natione

et fecisti nos deo nostro regnum et sacer
dotes. et regnabunt super terram
Et vidi et audivi vocem angelorum
multorum in circuitu throni et ani
malium et seniorum. Et erat numerus e
orum milia milium voce magna
dicentium. Dignus est agnus qui
occisus est accipere virtutem et divi
nitatem et sapientiam et fortitudinem
et honorem et gloriam et benedictio
nem. et omnem creaturam que in
celo est et que super terram et subt
ra et que sunt in mari et que in
ea sunt omnes audivi dicentes
sedenti in throno et agno. Bene
dictio et honor et gloria et potestas
in secula seculorum. Et quatuor a
nimalia dicebant amen. Et
viginti quatuor seniores ceci
derunt in facies suas et adora
verunt viventem in secula se
culorum.

VI

Et vidi quod aperuisset ag
nus unum de septem signa
culis. Et audivi unum de qua
tuor animalibus dicentem tamquam
vocem tonitrui veni et vide. et
vidi et ecce equus albus. et qui
sedebat super eum habebat arcum.
et data est ei corona. et exivit
vincens ut vinceret. Et cum a
peruisset sigillum secundum audivi
secundum animal dicens. veni et
vide. Et exivit alius equus ru
fus. et qui sedebat super eum datum
est ei ut sumeret pacem de ter
ra et ut invicem se interficiant.
et datus est illi gladius magnus
Et cum aperuisset sigillum tertium. au
divi tertium animal dicens. veni et
vide. Et ecce equus niger. et qui
sedebat super eum habebat state
ram in manu sua. et audivi tamquam
vocem in medio quatuor animalium
dicentium. Bilibris tritici denario
et tres bilibres ordei denario et
vinum et oleum ne leseris. Et cum ape
ruisset sigillum quartum. audivi
vocem quarti animalis dicens.
veni et vide. Et ecce equus palli
dus et qui sedebat desuper nomen
illi mors et infernus sequebatur
eum. Et data est illi potestas
super quatuor partes terre interficere
gladio et fame. et morte et bestiis
terre. Et aperuisset sigillum quin
tum. vidi subtus altare animas
interfectorum propter verbum dei et testi
monium quod habebant. et clama
bant voce magna dicentes us
quequo domine sanctus et verus.
non iudicas et vindicas sanguinem
nostrum de hiis qui habitant in
terra. Et date sunt illis singule
stole albe. et dictum est illis ut re
quiescerent tempus adhuc
modicum donec impleantur
conservi eorum qui interficiendi
sunt sicut et illi. Et cum aperuisset
sigillum sextum. Et vidi. ecce terre
motus factus est magnus et
sol est niger tamquam saccus cili
cinus. et luna tota facta est sicut
sanguis. et stelle de celo ceciderunt

super terram sicut ficus mittit gros-
sos suos cum a vento magno mo-
vetur. Et celum recessit sicut liber
involutus. Et omnis mons et in-
sule de locis suis mote sunt. Et re-
ges terre et principes tribuni et divi-
tes et fortes et omnis servus et liber ab-
sconderunt se in speluncis et in petris
montium. Et dicunt montibus et
petris cadite super nos et abscon-
dite nos a facie sedentis super
thronum et ab ira agni quoniam venit
dies magnus ire ipsorum et quis
poterit stare. VII

Post hec vidi quatuor
angelos stantes super
quatuor angulos terre
tenentes quatuor ventos terre
ne flarent super terram neque super
mare neque in ullam arborem.
Et vidi alterum angelum ascenden-
tem ab ortu solis habentem signum
dei vivi. Et clamavit voce mag-
na quatuor angelis quibus datum
est nocere terre et mari dicens.
Nolite nocere terre et mari neque
arboribus quoadusque signemus
servos dei nostri in frontibus eorum.
Et audivi numerum signatorum cen-
tum quadraginta quatuor milia
signati ex omni tribu filiorum Israel.
Ex tribu Iuda duodecim milia
signati. Ex tribu Gad duodecim
milia signati. Ex tribu Aser duo-
decim milia signati. Ex tribu
Neptalim duodecim milia sig-
nati. Ex tribu Manasse duodecim
milia signati. Ex tribu Symeon duo-
decim milia signati. Ex tribu Levi duo-
decim milia signati. Ex tribu Ysa-
char duodecim milia signati. Ex
tribu Zabulon duodecim milia signa-
ti. Ex tribu Ioseph duodecim milia
signati. Ex tribu Beniamyn duo-
decim milia signati. Post hec vidi
turbam magnam quam nemo di-
numerare poterat ex omnibus gen-
tibus et tribubus et populis et linguis
stantes ante thronum in conspectu
agni amicti stolis albis et palme
in manibus eorum. Et clamabant vo-
ce magna dicentes. Salus deo
nostro qui sedet super thronum et agno.
Et omnes angeli stabant in circuitu
throni et seniorum et quatuor animalium
et ceciderunt in conspectu throni in
facies suas et adoraverunt deum
dicentes amen. Benedictio et cla-
ritas et sapientia et gratiarum actio
honor virtus et fortitudo deo nostro
in secula seculorum amen. Et respondens
unus de senioribus dicens mihi
hii qui amicti sunt stolis albis qui
sunt et unde venerunt. Et dixi illi domine
mi tu scis. Et dixit mihi. Hii sunt
qui venerunt ex magna tribulatione
et laverunt stolas suas et dealba-
verunt eas in sanguine agni. Ideo
sunt ante thronum dei et serviunt ei die
ac nocte in templo eius. Et qui
sedet in throno habitat super illos.
Non esurient neque sitient am-
plius neque cadet super illos sol
neque ullus estus quoniam agnus qui

in medio throni est reget illos
et deducet illos ad vite fontes
aquarum. Et absterget deus omnem
lacrimam ab oculis eorum. Et cum ape
ruisset sigillum septimum factum est
silentium magnum in celo quasi ho
ra media. VIII

Et vidi septem angelos
stantes in conspectu dei
et date sunt illis septem
tube. et alius angelus venit et ste
tit ante altare habens thuribu
lum aureum. et data sunt illi incensa
multa ut daret de orationibus
sanctorum omnium super altare aureum
quod est ante thronum dei. Et ascen
dit fumus incensorum de orationi
bus sanctorum de manu angeli
coram domino. et accepit angelus thu
ribulum et implevit illud de igne
altaris et misit in terram et facta
sunt tonitrua et voces et fulgura
et terremotus magnus. Et septem
angeli qui habebant septem tubas
preparaverunt se ut tuba cecinit et
factus ignis et mixta sanguine et
missum est in terram et tercia pars ter
re combusta est et tercia pars arborum com
busta est et omne fenum viride com
bustum est. Et secundus angelus tuba
cecinit et tamquam mons magnus
igne ardens missus est in mare
et facta est tercia pars maris sanguis
et mortua est tercia pars creature eorum
que habebant animas in mari
et tercia pars navium interiit. Et tercius
angelus tuba cecinit et cecidit de
celo stella magna ardens tamquam
facula et cecidit in terciam partem
fluminum et in fontes aquarum et
nomen stelle dicitur absinthium
Et facta est tercia pars aquarum in ab
sinthium et multi hominum mortui
sunt de aquis quia amare facte
sunt. Et quartus angelus tuba ce
cinit et percussa est tercia pars solis
et tercia pars lune et tercia pars stellarum
ita ut obscuraretur tercia pars eorum
et diei non luceret tercia pars et noctis
similiter. Et vidi et audivi vocem
unius aquile volantis per me
dium celi dicentis voce magna
ve ve ve habitantibus in terra
de ceteris vocibus trium angelorum
qui erant tuba canituri.

IX

Et quintus angelus tuba cecinit
et vidi stellam de celo
cecidisse in terram. Et data est
illi clavis putei abyssi. Et ape
ruit puteum abyssi et ascendit
fumus putei sicut fumus fornacis
magni. et obscuratus est sol
et aer de fumo putei et de fumo
putei exierunt locuste in terram
et data est illis potestas sicut habent
scorpiones terre potestatem.
Et preceptum est illis ne lederent
fenum terre neque omne viride ne
que omnem arborem nisi tantum
homines qui non habent signum dei
in frontibus suis. Et dictum est illis
ne occiderent eos sed ut crucia
rent eos mensibus quinque et

cruciatus eorum ut cruciatus scor
pii cum percutit hominem. Et in diebus
illis querent homines mortem &
non invenient eam & desidera
bunt mori & fugiet mors ab eis
& similitudines locustarum similes
equis paratis in prelium & super capi
ta eorum tamquam corone similes
auro. & facies earum sicut facies ho
minum & habebant capillos sicut
capillos mulierum. & dentes earum
sicut dentes leonum erant & habe
bant loricas sicut loricas ferreas
& vox alarum earum sicut vox curruum
equorum multorum currentium in bel
lum. & habebant caudas similes
scorpionum & aculei erant in cau
dis earum & potestas earum nocere homi
nibus mensibus quinque & habebant
super se regem angelum abyssi cui
hebraice nomen Abaddon grece
autem Apollyon & latine habens
nomen Exterminans. Ve unum a
biit et ecce veniunt adhuc duo
ve post hec. Et sextus ange
lus tuba cecinit & audivi vocem
unam ex quatuor cornibus alta
ris aurei quod est ante oculos dei
dicentem sexto angelo qui habe
bat tubam. Solve quatuor ange
los qui alligati sunt in flumine
magno Eufraten. & soluti sunt
quatuor angeli qui parati erant
in horam & diem & mensem & annum ut
occiderent terciam partem hominum.
Et numerus equestris exercitus
vicies milies dena milia

Et audivi numerum eorum. Et ita vidi
equos in visione & qui sedebant
super eos habebant loricas igneas
& iacinctinas & sulphureas. Et ca
pita equorum erant tamquam leonum
& de ore eorum procedit ignis & fumus
& sulphur. Et ab his tribus pla
gis occisa est tercia pars hominum
& de igne & fumo & sulphure qui
procedebant de ore ipsorum. potestas
enim equorum in ore eorum est & in cau
dis eorum. Nam caude eorum similes
serpentibus habentes capita
& in his nocent & ceteri homines
qui non sunt occisi in his plagis
neque penitentiam egerunt de ope
ribus manuum suarum ut non adorarent
demonia & simulachra aurea
& argentea. erea & lapidea & lig
nea que non videre possunt. neque au
dire neque ambulare & non ege
runt penitentiam de homicidiis
suis neque a fornicatione sua neque
a furtis suis.

X

Et vidi alium angelum fortem
descendentem de celo amic
tum nube & yris erat in ca
pite eius & facies eius erat ut
sol. & pedes eius tamquam columpna
ignis & habebat in manu sua li
bellum apertum & posuit pedem suum
dexterum super mare & sinistrum autem
super terram & clamavit voce mag
na quemadmodum ut leo cum rugit
& cum clamasset locuta sunt septem
tonitrua voces suas & cum locuta
fuissent septem tonitrua voces

et ego scripturus eram. Et audiui
uocem de celo dicentem: Signa que
locuta sunt septem tonitrua et noli
ea scribere. Et angelus quem uidi
stantem super mare et super terram
leuauit manum suam ad celum et iu
rauit per uiuentem in secula seculorum
qui creauit celum et ea que in illo
sunt et mare et ea que in eo sunt
quia tempus non erit. Sed in diebus
uocis angeli septimi cum ceperit
tuba canere consummabitur mys
terium dei sicut euangelizauit per
seruos suos prophetas. Et uocem audi
ui de celo iterum loquentem mecum et di
centem: Uade et accipe librum apertum
de manu angeli stantis supra ma
re et supra terram. Et abii ad angelum
dicens ei ut daret michi librum.
Et dixit michi: Accipe librum et deuo
ra illum et faciet amaricare uen
trem tuum sed in ore tuo erit dulcis
ut mel. Et accepi librum de manu
angeli et deuoraui eum et erat in
ore meo tamquam mel dulce. Et
cum deuorassem eum amaricatus est
uenter meus. Et dicit michi: O
portet te iterum prophetare populis et gen
tibus et linguis et regibus mul
tis.

XI

Et datus est michi cala
mus similis uirge et dic
tum est michi: Surge et me
tire templum dei et altare et adoran
tes in eo. Atrium autem quod est foris
templum eice foras et ne metiaris
illud quoniam datum est gentibus
et ciuitatem sanctam calcabunt
mensibus quadraginta duobus.
Et dabo duobus testibus meis
et prophetabunt diebus mille cc^is
sexaginta amicti saccis. Hii
sunt due oliue et duo candela
bra lucentia in conspectu dei ter
re stantes. Et si quis uoluerit eos no
cere ignis exiet de ore illorum et
deuorabit inimicos eorum. Et si
quis uoluerit eos ledere sic opor
tet eos occidi. Hii habent pote
statem claudendi celum ne pluat
diebus prophetie eorum et potestatem
habent super aquas conuertendi
eas in sanguinem et percutere terram
omni plaga quocienscumque uoluerint.
Et cum finierint testimonium suum
bestia que ascendit de abisso
faciet aduersus illos bellum et uin
cet illos et occidet illos et corpora
eorum iacebunt in plateis ciuita
tis magne que uocatur spiri
tualiter Sodoma et Egiptus ubi
et dominus eorum crucifixus est. Et uide
bunt de populis et linguis et
tribubus et gentibus corpora eorum
per tres dies et dimidium et corpora
eorum non sinent poni in mo
numentis et inhabitantes ter
ram gaudebunt super illis et io
cundabuntur et munera mittent
ad inuicem quoniam hii duo prophe
te cruciauerunt eos qui habitant
super terram. Et post dies tres et
dimidium spiritus uite a deo
intrauit in eos et steterunt super

pedes suos et timor magnus ceci
dit super eos qui viderunt eos.
Et audierunt vocem magnam
de celo dicentem eis. Ascendite huc
et ascenderunt in celum in nube et vi
derunt eos inimici eorum. Et in
illa hora factus est terremotus
magnus et decima pars civitatis
cecidit et occisi sunt in terremotu no
mina hominum septem milia et reliqui
in timorem sunt missi et dederunt glo
riam deo celi. Ve secundum abiit
et ecce ve tertium cito veniet. Et sep
timus angelus tuba cecinit et
facte sunt voces de celo magne di
centes. Factum est regnum huius
mundi domini nostri et christi eius. Et reg
nabit in secula seculorum amen.
Et viginti quatuor seniores qui
in conspectu dei sedent in sedi
bus suis ceciderunt in facies su
as et adoraverunt deum dicentes
Gratias agimus tibi domine deus
omnipotens qui es et qui eras
qui accepisti virtutem magnam et reg
nasti et irate sunt gentes et adve
nit ira tua et tempus mortuorum
iudicari et reddere mercedem
servis tuis prophetis et sanctis et
timentibus nomen tuum pusillis
et magnis et exterminandi eos qui
corruperunt terram. XII

Et apertum est templum
dei in celo et visa est ar
cha testamenti eius in
templo eius. et facta sunt fulgura
et voces et terremotus et grando
magna. Et signum magnum appa
ruit in celo. Mulier amicta sole et luna
sub pedibus eius et in capite eius co
rona stellarum duodecim et in utero
habens clamabat parturiens et
cruciatur ut pariat. Et visum est
aliud signum in celo. Et ecce draco
magnus et rufus habens capita sep
tem et cornua decem et in capitibus
eius septem dyademata. Et cauda
eius trahebat terciam partem stellarum
celi et misit eas in terram. Et draco
stetit ante mulierem que erat pa
ritura ut cum peperisset filium devo
raret. Et peperit filium masculum
qui recturus erat omnes gentes
in virga ferrea et raptus est filius
eius ad deum et ad thronum eius
et mulier fugit in solitudinem
ubi habet locum paratum a deo ut
ibi pascat eam diebus mille du
centis sexaginta. Et factum est pre
lium magnum in celo michael et angeli
eius preliabantur cum dracone. Et
draco pugnabat et angeli eius.
et non valuerunt. neque locus inven
tus est amplius eorum in celo et pro
iectus est draco ille magnus ser
pens antiquus qui vocabatur
diabolus et sathanas qui seducit
universum orbem et proiectus est
in terram et angeli eius cum illo missi
sunt. Et audivi vocem magnam in ce
lo dicentem. Nunc facta est salus
et virtus et regnum dei nostri et potestas
christi eius quia proiectus est accusator
fratrum nostrorum qui accusabat illos

ante conspectum dei nostri die ac nocte. Et ipsi vicerunt illum propter sanguinem agni et propter verbum testimonii sui et non dilexerunt animas suas usque ad mortem. Propterea letamini celi et qui habitatis in eis. Ve terre et mari quia descendit diabolus ad vos habens iram magnam sciens quod modicum tempus habet. Et postquam vidit draco quod proiectus esset in terram persecutus est mulierem que peperit masculum. Et date sunt mulieri ale due aquile magne ut volaret in desertum in locum suum ubi alitur per tempus et tempora et dimidium temporis a facie serpentis. Et misit serpens de ore suo post mulierem aquam tamquam flumen ut eam faceret trahi a flumine. Et adiuvit terra mulierem et aperuit terra os suum et absorbuit flumen quod misit draco de ore suo. Et iratus est draco in mulierem et abiit facere prelium cum reliquis de semine eius qui custodiunt mandata dei et habent testimonium Jhesu Christi. Et stetit super arenam maris.

Et vidi XIII

Et vidi de mari bestiam ascendentem habentem capita septem et cornua decem et super cornua eius decem diademata et super capita eius nomina blasphemie. Et bestia quam vidi similis erat pardo et pedes eius sicut pedes ursi et os eius sicut os leonis. Et dedit illi draco virtutem suam et potestatem magnam. Et vidi unum de capitibus eius quasi occisum in mortem et plaga mortis eius curata est. Et admirata est universa terra post bestiam et adoraverunt draconem qui dedit potestatem bestie. Et adoraverunt bestiam dicentes. Quis similis bestie et quis poterit pugnare cum ea. Et datum est ei os loquens magna et blasphemias. Et data est illi potestas facere menses xlii. Et aperuit os suum in blasphemias ad deum blasphemare nomen eius et tabernaculum eius et eos qui in celo habitant. Et datum est illi bellum facere cum sanctis et vincere eos. Et data est illi potestas in omnem tribum et populum et linguam et gentem. Et adoraverunt eam omnes qui inhabitant terram quorum non sunt scripta nomina in libro vite agni qui occisus est ab origine mundi. Si quis habet aures audiat. Qui in captivitatem duxerit in captivitatem vadit. Qui in gladio occiderit oportet eum in gladio occidi. Hec est patientia et fides sanctorum. Et vidi aliam bestiam ascendentem de terra et habebat cornua duo similia agni et loquebatur sicut draco. Et potestatem omnem prioris bestie faciebat in conspectu eius. Et fecit terram et inhabitantes in ea adorare bestiam primam cuius curata est plaga mortis. Et fecit signa magna

na ut etiam ignem faciat de celo descendere in terram in conspectu hominum. Et seducit homines habitantes in terra propter signa que data sunt illi facere in conspectu bestie. Dicens habitantibus in terra ut faciant ymaginem bestie que habet plagam gladii et vixit. Et datum est illi ut daret spiritum ymagini bestie et ut loquatur ymago bestie. Et faciet ut quicumque non adoraverint ymaginem bestie occidantur. Et faciet omnes pusillos et magnos et divites et pauperes et liberos et servos habere caracterem in dextera manu aut in frontibus suis. Et ne quis possit emere vel vendere nisi qui habet caracterem nominis bestie aut numerum nominis eius. Hic sapientia est. Qui habet intellectum computet numerum bestie. Numerus enim hominis est. et numerus eius est sexcenti lxvi.

XIIII

Et vidi et ecce agnus stabat supra montem Syon et cum eo centum quadraginta quatuor milia habentes nomen eius et nomen patris eius scriptum in frontibus suis. Et audivi vocem de celo tamquam vocem aquarum multarum et tamquam vocem tonitrui magni et vocem quam audivi sicut citharedorum citharizancium in cytharis suis. Et cantabant quasi canticum novum ante sedem et ante quatuor animalia et seniores et nemo poterat dicere canticum nisi illa centum quadraginta milia qui empti sunt de terra. Hii sunt qui cum mulieribus non sunt coinquinati. Virgines enim sunt. Hii sequuntur agnum quocumque ierit. Hii empti ex hominibus primicie deo et agno et in ore ipsorum non est inventum mendacium. Sine macula sunt ante thronum dei. Et vidi alterum angelum volantem per medium celi habentem evangelium eternum ut evangelizaret super terram et super omnem gentem et tribum et linguam et populum dicens voce magna. Timete deum et date illi honorem quia venit hora iudicii eius et adorate eum qui fecit celum et terram mare et omnia que in eis sunt et fontes aquarum. Et alius angelus secutus est dicens. Cecidit cecidit babilon illa magna que a vino ire fornicationis sue potavit omnes gentes. Et angelus tercius secutus est eos dicens voce magna. Si quis adoraverit bestiam et ymaginem eius et acceperit caracterem in fronte sua aut in manu sua et hic bibet de vino ire dei quod mixtum est mero in calice ire ipsius et cruciabitur igne et sulphure in conspectu angelorum sanctorum et ante conspectum agni et fumus tormentorum eorum in secula seculorum ascendet nec habent requiem die ac nocte qui adoraverunt bestiam et ymaginem eius et si quis acceperit caracterem nominis eius. Hic paciencia sanctorum est qui custodiunt mandata

dei et fidem ihesu. Et audivi vocem
de celo dicentem michi. Scribe.
Beati mortui qui in domino mori
untur. Amodo iam dicit spiritus
ut requiescant a laboribus suis
opera enim illorum secuntur illos. Et
vidi et ecce nubem candidam et su
per nubem sedentem similem filio
hominis habentem in capite suo co
ronam auream et in manu sua falcem
acutam. Et alius angelus exivit de
templo clamans voce magna
ad sedentem super nubem. Mitte
falcem tuam et mete quia venit
hora ut metatur quoniam aruit mes
sis terre. Et misit qui sedebat super
nubem falcem suam in terram et
messuit terram. Et angelus ali
us exivit de templo quod est in ce
lo habens et ipse falcem acutam.
Et alius angelus exivit de altari
qui habebat potestatem super ig
nem et clamavit voce magna
ad eum qui habebat falcem acu
tam dicens. Mitte falcem tuam
acutam et vindemia botros vinee
terre quoniam mature sunt uve eius.
Et misit angelus falcem acutam
in terram et vindemiavit vi
neam terre et misit in lacum ire dei mag
num et calcatus est extra civitatem
et exivit sanguis de lacu usque ad
frenos equorum per stadia mille sex
centa.

XV

Et vidi aliud signum in celo
magnum et mirabile. An
gelos septem habentes pla
gas septem novissimas quoniam
in illis consummata est ira
dei. Et vidi tamquam mare vitre
um mixtum igne. Et eos qui vicerunt
bestiam et ymaginem eius et nu
merum nominis eius stantes supra
mare vitreum habentes cytharas
dei. Et cantantes canticum moy
si servi dei et canticum agni di
centes. Magna et mirabilia sunt
opera tua domine deus omnipotens
iuste et vere sunt vie tue rex se
culorum. Quis non timebit te
domine et non magnificabit no
men tuum. Quia tu solus pius es
quoniam omnes gentes venient
et adorabunt in conspectu tuo
quoniam iudicia tua manifesta sunt.
Et post hec vidi et ecce apertum
est templum tabernaculi testimo
nii in celo. Et exierunt septem
angeli habentes septem pla
gas de templo vestiti lapide
mundo et candido et precincti circa
pectora zonis aureis. Et unum
de quatuor animalibus dedit
septem angelis septem fialas
aureas plenas iracundie
dei viventis in secula seculorum
et impletum est templum fumo
a maiestate dei et de virtute
eius. Et nemo poterat intra
re templum donec consuma
rentur septem plage septem an
gelorum.

XVI

Et audivi vocem mag
nam de templo di

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

tem septem angelis. Ite et effundite septem fialas ire dei in terram. Et abiit primus et effudit fialam suam in terram et factum est vulnus sevum ac pessimum in homines qui habuerunt caracterem bestie et in eos qui adoraverunt ymaginem eius. Et secundus effudit fialam suam in mari et factus est sanguis tamquam mortui et omnis anima vivens mortuus est in mari. Et tercius effudit fialam suam super flumina et super fontes aquarum et factus est sanguis. Et audivi aquarum angelum dicentem. Iustus es qui es et qui eras sanctus qui hec iudicasti. Quia sanguinem sanctorum et prophetarum effuderunt et sanguinem dedisti eis bibere ut digni sunt. Et audivi alterum dicentem. Etiam domine deus omnipotens vera et iusta iudicia tua. Et quartus effudit fialam suam in solem et datum est illi estu et igni affligere homines et estuaverunt homines estu magno. Blasfemaverunt nomen dei habentis potestatem super has plagas neque egerunt penitenciam ut darent illi gloriam. Et quintus effudit fialam suam super sedem bestie et factum est regnum eius tenebrosum et commanducaverunt linguas suas pre dolore et blasphemaverunt deum celi pre doloribus et vulneribus suis et non egerunt penitentiam ex operibus suis. Et sextus effudit fialam suam in flumen illud magnum eufraten et siccavit aquam eius ut pararetur via regibus ab ortu solis. Et vidi de ore draconis et de ore bestie et de ore pseudo prophete spiritus tres inmundos in modum ranarum. Sunt enim spiritus demonum facientes signa et procedunt ad reges totius terre congregare illos in prelium ad diem magnum omnipotentis dei. Et ecce venio sicut fur. Beatus qui vigilat et custodit vestimenta sua ne nudus ambulet et videant turpitudinem eius et congregabit illos in locum qui vocatur hebraice ermagedon. Et septimus effudit fialam suam in aerem et exivit vox magna de templo a throno dicens factum est. Et facta sunt fulgura et voces et tonitrua et terremotus factus est magnus qualis numquam fuit ex quo homines fuerunt super terram talis terremotus sic magnus. Et facta est civitas magna in tres partes et civitates gentium ceciderunt et babilon magna venit in memoriam ante deum dare ei calicem vini indignationis ire dei. Et omnis insula fugit et montes non sunt inventi et grando magna sicut tallentum descendit de celo in homines et blasfemaverunt homines deum propter plagam grandinis quoniam magna facta est vehementer.

Et venit unus de septem
angelis qui habebant
septem fialas et locutus
est mecum dicens. Ostendam
tibi dampnationem meretricis magne
que sedet super aquas multas cum
qua fornicati sunt reges terre et in-
ebriati sunt qui habitant terram de
vino prostitutionis eius et abstu-
lit me in desertum in spiritu. Et vidi
mulierem sedentem super bestiam
coccineam plenam nominibus blasphe-
mie habentem capita septem et cor-
nua decem. Et mulier erat circumdata
purpura et coccino et deaurata
auro et lapide pretioso et marga-
ritis habens poculum aureum in manu
sua plenum abhominatione et im-
munditia fornicationis eius et in fron-
te eius nomen scriptum misterium. Baby-
lon magna mater fornicationum
et abhominationum terre. Et vidi mu-
lierem ebriam de sanguine sanctorum
et de sanguine martirum Ihesu. Et miratus
sum cum vidissem illam admiratione
magna. Et dixit michi angelus
quare miraris. Ego dicam tibi sacramen-
tum mulieris et bestie que portat
eam que habet capita septem et cornua
decem. Bestia quam vidisti fuit et non
est et ascensura est de abysso et in
interitum ibit et mirabuntur inhabi-
tantes terram quorum non sunt scripta
nomina in libro vite a constitutio-
ne mundi videntes bestiam que
erat et non est. Et hic est sensus qui
habet sapientiam. Septem capita
septem montes sunt super quos mu-
lier sedet et reges septem sunt. Quinque
ceciderunt unus est et alius non-
dum venit. Et cum venerit oportet
illum breve tempus manere. Et bestia
que erat et non est et ipsa octava
est et de septem est et in interitum
vadit. Et decem cornua que vi-
disti decem reges sunt qui nondum
regnum acceperunt sed potestatem tamquam
reges una hora accipient post
bestiam. Hii unum consilium habent
et virtutem et potestatem suam bestie tradent.
Hii cum agno pugnabunt et agnus
vincet eos quoniam dominus dominorum et rex re-
gum et qui cum illo vocati sunt electi et fi-
deles. Et dixit michi aque quas
vidisti ubi meretrix sedet populi sunt
et gentes et lingue. Et decem cornua
que vidisti et bestia hii odient
fornicariam et desolatam facient
illam et nudam et carnes eius man-
ducabunt et ipsam igni concre-
mabunt. Deus enim dedit in corda
eorum ut faciant quod illi placitum
est ut det regnum suum bestie do-
nec consummentur verba dei. Et mu-
lier quam vidisti est civitas mag-
na que habet regnum super reges
terre.

XVIII

Et post hec vidi alium an-
gelum descendentem de ce-
lo habentem potestatem mag-
nam et terra illuminata est a gloria eius
et exclamavit in forti voce di-
cens. Cecidit cecidit cecidit Ba-
bilon magna et facta est habita-

369

tio demoniorum et custodia omnis
spiritus inmundi et custodia omnis
volucris inmunde quia de ira fornicationis
eius biberunt omnes
gentes et reges terre cum illa fornicati
sunt et mercatores terre de virtute deliciarum
eius divites facti sunt. Et
audivi aliam vocem de celo dicentem
Exite de illa populus meus et ne participes
sitis delictorum eius. et de
plagis eius non accipiatis quoniam
pervenerunt peccata eius usque ad celum.
et recordatus est deus iniquitatum
eius. Reddite illi sicut ipsa
reddidit vobis. et duplicate duplicia
secundum opera eius. in poculo quo
miscuit vobis miscete illi duplum.
Quantum glorificavit se et in deliciis
fuit tantum date illi tormentum
et luctum. quia in corde suo dicit
Sedeo regina et vidua non sum
et luctum non videbo. Ideo in una
die venient plage eius. mors
et luctus et fames et igni comburetur
quia fortis est deus qui iudicabit
illam. Et flebunt et plangent
se super illam reges terre qui
cum illa fornicati sunt et in deliciis
suis vixerunt cum viderint fumum
incendii eius. longe stantes propter
timorem tormentorum eius dicentes.
ve ve civitas illa magna
babilon civitas illa fortis
quoniam una hora venit iudicium
tuum. Et negociatores terre flebunt
et lugebunt super illam quoniam
merces eorum nemo emet amplius

merces auri et argenti et lapidis
preciosi et margarite et bissi et purpure
et serici et cocci et omne lignum thiinum
et omnia vasa eboris et omnia vasa
de lapide precioso et eramento et
ferro et marmore et cynamomum
et amomum et odoramentorum et unguenti
et thuris et vini et olei et simile
et tritici et iumentorum et ovium et equorum
et redarum et mancipiorum et animarum
hominum. Et poma desiderii anime tue
discesserunt a te et omnia pinguia et preclara
perierunt a te et amplius illa
iam non invenient. Illa mercatores
horum. Qui divites facti sunt ab ea
longe stabunt propter timorem tormentorum
eius. flentes ac lugentes et
dicentes. ve ve civitas illa magna
que amicta erat bisso et purpura
et cocco et deaurata auro et
lapide precioso et margaritis quoniam
una hora destitute sunt tante
divicie. Et omnis gubernator et omnis
qui in locum navigant et naute et
qui in mari operantur longe steterunt
et clamaverunt videntes locum
incendii eius dicentes. Que similis
civitati huic magne. et miserunt
pulverem super capita sua et clamaverunt
flentes et lugentes dicentes
ve ve civitas illa magna in qua
divites facti sunt omnes qui habent
naves in mari de preciis eius quoniam
una hora desolata est. Exulta
super eam celum et sancti apostoli et prophete
quoniam iudicavit deus iudicium vestrum
de illa et sustulit unus angelus

fortis lapidem quasi molarem
magnum et misit in mare dicens.
Hoc impetu mittetur babilon mag-
na illa civitas et ultra iam non inveni-
etur. Et vox citharedorum et musi-
corum et tibia canentium et tuba non
audietur in ea amplius. Et omnis
artifex omnis artis non invenie-
tur in ea amplius. Et lux lucer-
ne non lucebit tibi amplius. Et vox
mole non audietur in ea ampli-
us. Et vox sponsi et sponse non au-
dietur adhuc in te. quia merca-
tores tui erant principes terre.
et in veneficiis tuis erraverunt
omnes gentes. Et in ea sanguis
prophetarum et sanctorum inventus est
et omnium qui interfecti sunt in terra.

Post hec XIX
audivi quasi vocem mag-
nam tubarum multarum in
celo dicentium alleluia. laus et gloria
et virtus deo nostro quia vera et iu-
sta iudicia eius sunt qui iudicavit
de meretrice magna que corrupit
terram in prostitutione sua et vindi-
cavit sanguinem servorum suorum
de manibus eius et iterum dixe-
runt alleluia. Et fumus eius ascen-
dit in secula seculorum. Et ceci-
derunt viginti quatuor seniores
et quatuor animalia et adorave-
runt deum super thronum sedentem dicen-
tes amen alleluia. Et vox de throno
exivit dicens. laudem dicite deo
nostro omnes servi eius et qui time-
tis eum pusilli et magni. Et audivi

quasi vocem tube magne et sicut
vocem aquarum multarum et sicut vo-
cem tonitruum magnorum dicentium
alleluia quoniam regnavit dominus deus noster
omnipotens. Gaudeamus et exultemus
et demus gloriam ei quia venerunt
nuptie agni et uxor eius prepara-
vit se. Et datum est illi ut coope-
riat se bissinum splendens et can-
didum. Bissinum enim iustificatio-
nes sunt sanctorum. Et dicit michi
scribe. Beati qui ad cenam nup-
tiarum agni vocati sunt. Et dicit mi-
chi. Hec verba dei vera sunt. Et cecidi
ante pedes eius ut adorarem eum.
Et dicit michi. vide ne feceris.
Conservus tuus sum et fratrum tuorum
habentium testimonium ihesu. Deum ado-
ra. Testimonium ihesu est spiritus prophetie.
Et vidi celum apertum et ecce equus
albus et qui sedebat super eum vo-
cabatur fidelis et verax et cum iusti-
ciam iudicat et pugnat. Oculi autem
eius sicut flamma ignis et in
capite eius dyademata multa
habens nomen scriptum quod nemo novit
nisi ipse. Et vestitus erat veste
aspersam sanguine et vocabatur
nomen verbum dei. Et exercitus
qui sunt in celo sequebantur eum
in equis albis vestiti bissinum
album mundum. Et de ore ipsius
procedit gladius acutus ut
in ipso percutiat gentes. Et ipse
reget eos in virga ferrea et ipse
calcat torcular vini furoris
dei omnipotentis. Et habet

in uestimento et in femore suo scri
ptum rex regum et dominus dominan
cium. Et uidi unum angelum stantem
in sole et clamauit uoce magna
omnibus auibus que uolabant per
medium celi. uenite congregamini
ad cenam magnam dei. ut mandu
cetis carnes regum et carnes tri
bunorum. et carnes fortium et carnes
equorum et sedencium in ipsis et carnes
omnium liberorum ac seruorum et pusillorum
ac magnorum. Et uidi bestiam et
reges terre. et exercitus eorum congre
gatos ad faciendum prelium cum illo
qui sedebat in equo et cum exercitu
eius. Et apprehensa est bestia et cum
illa pseudo propheta qui fecit sig
na coram ipsa quibus seduxit
eos qui acceperunt caracterem
bestie et qui adorauerunt ymaginem
eius. uiui missi sunt hii duo in
stagnum ignis ardentis sulphure
et ceteri occisi sunt in gladio sedentis
super equum qui procedit de ore
ipsius. et omnes aues saturate sunt
de carnibus eorum. XX

Et uidi angelum descen
dentem de celo habentem
clauem abissi et cathenam
magnam in manu sua. Et appre
hendit draconem serpentem an
tiquum qui est diabolus et sathanas
et ligauit eum per annos mille et
misit eum in abissum et clausit
et signauit super eum ut non sedu
cat amplius gentes donec con
summentur mille anni. Et post
hec oportet solui modico tempore.
Et uidi sedes et sederunt super eas
et iudicium datum est illis et animas
decollatorum propter testimonium ihesu et
propter uerbum dei. et qui non adoraue
runt bestiam neque ymaginem eius
nec acceperunt caracterem in fron
tibus suis aut in manibus suis
et uixerunt et regnauerunt cum christo mil
le annis. Ceteri mortuorum non uixerunt
donec consummentur mille anni
hec est resurrectio prima. Beatus
et sanctus qui habet partem in re
surrexione prima. In hiis secunda mors
non habet potestatem. sed erunt sacer
dotes dei et christi. et regnabunt cum
illo mille annis. Et cum consummati
fuerint mille anni soluetur sa
thanas de carcere suo et exibit et
seducet gentes. que sunt super qua
tuor angulos terre gog et magog
et congregabit eos in prelium quorum
numerus est sicut arena maris. Et ascen
derunt super latitudinem terre et circu
ierunt castra sanctorum et ciuitatem
dilectam et descendit ignis a deo
de celo et deuorauit eos. Et dya
bolus qui seducebat eos missus
est in stagnum ignis et sulphuris
ubi et bestia et pseudo propheta et
cruciabuntur die ac nocte in secula
seculorum. XXI

Et uidi thronum magnum
candidum et sedentem super
eum a cuius conspectu fugit
terra et celum et locus non est inuen
tus ab eis. Et uidi mortuos

magnos et pusillos stantes in con-
spectu throni. et libri aperti sunt et alius
liber apertus est qui est vite. et iudi-
cati sunt mortui ex
hiis que scripta erant in libris se-
cundum opera ipsorum. Et dedit mare
mortuos qui in ipso erant. Et iu-
dicatum est de singulis secundum
opera ipsorum. et infernus et mors
missi sunt in stagnum ignis. Et vi-
di celum novum et terram novam. pri-
mum enim celum et terra prima abiit. et
mare iam non est. Et ego iohannes
vidi civitatem sanctam iherusalem no-
vam descendentem de celo a deo
paratam sicut sponsam orna-
tam viro suo. Et audivi vocem
magnam de throno dicentem. Ecce
tabernaculum dei cum hominibus et habita-
bit cum eis. et ipsi populus eius erunt
et ipse deus cum eis erit eorum deus.
Et absterget deus omnem lacrimam
ab oculis eorum. Et mors ultra non
erit neque luctus neque clamor neque
dolor erit ultra que prima abierunt.
Et dixit qui sedebat in throno.
Ecce nova facio omnia. Et dixit
michi. Scribe quia hec verba fidelissi-
ma sunt et vera. Et dixit michi. fac-
tum est. Ego sum alpha et o principium
et finis. Ego sicienti dabo de fon-
te aque vite gratis. qui vicerit
possidebit hec. Et ero illi deus et
ille erit michi filius. Timidis autem
et incredulis et execratis et homi-
cidis et fornicatoribus et veneficis
et ydolatris et omnibus mendacibus
pars illorum erit in stagno ardenti ig-
ne et sulphure quod est mors secun-
da. Et venit unus de septem ha-
bentibus fialas plenas septem
plagis novissimis et locutus est
mecum dicens. Veni ostendam tibi
sponsam uxorem agni. Et sustu-
lit me in spiritu in montem magnum
et altum. et ostendit michi civitatem
sanctam iherusalem descendentem de ce-
lo habentem claritatem dei lumen eius
simile lapidi precioso tamquam la-
pidi iaspidi sicut cristallo. Et
habebat murum magnum et altum
habens portas duodecim. Et in
portis angelos duodecim et nomina
scripta que sunt nomina duodecim tri-
buum filiorum israel. Ab oriente porte
tres. Et ab austro porte tres. Et
ab occasu porte tres. et ab aqui-
lone porte tres. Et murus civi-
tatis habens fundamenta duo-
decim. et in ipsis duodecim no-
mina duodecim apostolorum et agni.
Et qui loquebatur mecum habebat
mensuram arundineam auream
ut metiretur civitatem et portas
eius et murum eius. Et civitas in
quadro posita est. longitudo eius
tanta quanta et latitudo. Et
mensus est civitatem de arun-
dine per stadia duodecim milia.
longitudo et latitudo et altitudo
equalia sunt. Et mensus est mu-
rus eius centum quadraginta
quatuor cubitorum mensura ho-
minis que est angeli. Et erat struc-

tura muri eius ex lapide iaspide
ipsa vero civitas aurum mundum si
mile vitro mundo. Fundamenta
muri civitatis omni lapide pre
cioso ornata. Fundamentum pri
mum iaspis. secundus saphirus
Tercius calcedonius. Quartus
smaragdus. Quintus sardonix.
Sextus sardius. Septimus cri
solitus. Octavus berillus. Nonus
thopasius. Decimus crisopassus
Undecimus iacinctus. Duodecimus
amethistus. Et duodecim porte
duodecim margarite sunt per sin
gulas. Et singule porte erant
ex singulis margaritis. Et platea
civitatis aurum mundum tamquam
vitrum pellucidum. Et templum non vi
di in ea. Dominus enim deus omnipotens
templum eius est et agnus. Et civi
tas non eget sole neque luna ut
luceant in ea. Nam claritas dei
illuminabit eam et lucerna eius est
agnus. Et ambulabunt gentes
per lumen eius et reges terre afferent
gloriam suam et honorem in illam. Et
porte eius non claudentur per diem
Nox enim non erit illic et afferent
gloriam et honorem gentium in illam
et porte eius non claudentur
per diem. nox enim non erit illic
Nec intrabit in illam aliquod
coinquinatum et faciens abho
minationem et mendacium nisi qui
scripti sunt in libro vite agni. XXII

Et ostendit michi flu
vium aque vite splen
didum tamquam cristallum proceden
tem de sede dei et agni in medio
platee eius. Et ex utraque parte
fluminis lignum vite afferens fruc
tus duodecim per menses singu
los reddens fructus suos et folia
ligni ad sanitatem gentium. Et om
ne maledictum non erit amplius
Et sedes dei et agni in illa erunt
et servi eius servient illi. Et vide
bunt faciem eius et nomen eius
scriptum in frontibus eorum. Et nox
ultra non erit. et non egent lu
mine lucerne. neque lumine solis
quoniam dominus deus illuminat illos
et regnabunt in secula seculorum.
Et dixit michi hec verba fidelis
sima et vera sunt. Et dominus deus spi
rituum prophetarum misit angelum
suum ostendere servis suis que o
portet fieri cito. Et ecce venio
velociter. Beatus qui custodit
verba prophecie libri huius. Et ego
iohannes qui vidi et audivi hec
Et postquam audissem et vidissem
cecidi ut adorarem ante pedes
angeli qui michi hec ostende
bat. Et dicit michi vide ne
feceris. Conservus tuus sum et
fratrum tuorum prophetarum et eorum qui
servant verba libri huius. Deum
adora. Et dicit michi. Ne sig
naveris verba prophecie huius libri
Tempus enim prope est. Qui nocet
noceat adhuc. Et qui in sordi
bus est sordescat adhuc. Et
iustus iustitiam faciat adhuc

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

Et sanctus sanctificetur adhuc
Ecce venio cito ⁊ merces mea
mecum est reddere unicuique se
cundum opera sua. Ego sum alpha
⁊ ω primus ⁊ novissimus principium
⁊ finis. Beati qui lavant stolas
suas ut sit potestas eorum in lig
no vite ⁊ per portas intrent in ci
vitatem. Foris canes ⁊ venefici
⁊ impudici ⁊ homicide ⁊ ydolis
servientes ⁊ omnis qui amat ⁊ fa
cit ⁊ et mendacium. Ego ihesus misi
angelum meum testificari hec in ec
clesiis. Ego sum genus ⁊ radix
david stella splendida ⁊ matuti
na ⁊ sponsus ⁊ sponsa dicunt ve
ni ⁊ qui audit dicit veni ⁊ qui
sitit veniat qui vult accipiat
aquam vite gratis. Contestor ego
omni audienti verba prophetie libri
huius. Si quis apposuerit ad hec
apponet deus super eum plagas
scriptas in isto libro. Et si quis
diminuerit de verbis libri prophe
tie eius. auferet deus partem
eius de libro vite ⁊ de civitate
sancta ⁊ de hiis que scripta sunt
in libro isto. Dicit qui testimo
nium perhibet istorum etiam venio
cito Amen. Veni domine ihesu. Gra
cia domini ihesu xpi cum omnibus vo
bis Amen.

Istud opus completum est.

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

Staats- und Universitäts Bibliothek Bremen

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

homo quidam fecit cenam ma[illegible]

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen